BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 1 și 15 ianuarie 1983 Nr. 1—4/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CALENDAR DE INIMĂ

„Telegraful Român" în conștiința Transilvaniei, România în conștiința „Telegrafului Român"

Cu evlavie și cu nestăpînită emoție m-am alăturat în ultimele zile convoiului celor plecați în pelerinaj în istoria celor 130 de ani ai „Telegrafului Român". Am răsfoit cu sfială numărul 1 din anul I din 3 *ianuarie 1853*. Vedeam și simțeam pe el, ca și cum ar fi fost mărite cu o lupă imensă și scoase în relief, amprentele lui Șaguna care l-a întemeiat și ale lui Aaron Florian care, din încredințarea celui dintîi, l-a redactat. Și îi vedeam chiar pe ei înșiși cum îl mai mîngîiau încă precum mîngîi un nou născut frumos și înțelept. Erau ca două zîne bune care îl meneau să fie în conștiința Transilvaniei, a tuturor românilor din această parte a Daciei odinioară Felix, ajunsă în vremea lor sub coroane străine ca într-o familie tristă cu ambii părinți vitregi.

Am privit peste umerii celor doi, pe noul născut mirosind încă a hîrtie și cerneală proaspătă, din tipografia tocmai așezată în Sibiu de Șaguna și cele dintîi cuvinte, mari, limpezi, pe care le-au citit fără greutate, au fost cele două care îi alcătuiau numele: *„Telegraful Român"* exact așa cum le-am scris și eu aici, cu litere latine, cu „litere străbune", cum spuneau prea frumos cei doi vorbind între ei, fără să știe ca-i ascultăm, întors incognito din viitor!

Așa a apărut „Telegraful" de la început și întotdeauna: avînd titlul cu litere străbune. E adevărat: numai titlul, dar acesta indica identitatea. Cele patru pagini erau, după moda vremii din toate Principatele Române — o servitute ce ne-a fost impusă peste capul nostru — cu litere chirilice. Așa s-a scris „Telegraful", pînă în 1863, deși încă de prin 1861, printre articolele și știrile cu chirilice, se intercalau, discret dar persistent și unele cu litere latine. spre exemplu în numerele 2 și 5 din 1861, din patru pagini, cîte una e latină; în nr. 12/1861 (anul IX) articolul de fond e cu litere latine. Tot ce era mai important, mai al sufletului românesc, se tipărea cu litere latine. În nr. 39, spre exemplu (an IX, 28 sept. 1861), din tot ziarul se dă cu litere latine, ca articol de fond, „Ordinațiunea gubernială" nr. 7993, către Șaguna, prin care împăratul încuviința înființarea „Asociațiunii transilvane pentru înaintarea literaturii și culturii poporului român", (vezi și nr. 43/1861). Același lucru va face Șaguna și în numerele următoare: 40-41-42, în care publică *Chemarea* pentru Constituanta Asociațiunii, iar în numerele 43 și 44 va publica tot cu litere latine, din ambele numere, numai cuvîntarea sa și a lui Cipariu la inaugurarea Asociațiunii din 23 oct. 1861.

La 25 mai 1861 (an. IX, nr. 21) se face o dare de seamă despre o întîlnire la Blaj, pe Cîmpia Libertății, la 13 ani după marele eveniment. Ea apare, singura, cu litere latine. Și ce izbucnire de entuziasm! Ce ardere interioară! Cît suflet patriotic în textul acela: *„Să fii binecuvîntat, Cîmp al Libertății !Am venit după 13 ani să ne închinăm ție! De o mie de ori să fii binecuvîntat! Înger păzitor care veghezi peste soarta națiunii române... Deslegați-vă curelele încălțămintelor căci locul acesta unde stați e sfînt! Alergați aici*

D. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop și Mitropolit

(Continuare în pag. a 2-a)

Ecoul internațional al luptei pentru Unirea Principatelor

Revoluția românească de la 1848, prin programele și țelurile sale de emancipare socială și națională, a constituit prilejul de declanșare pe plan european a luptei pentru Unirea Principatelor Române.

„Ținta națională, cea mai principală... chestie de viață și putere, atît înlăuntrul cît și din afară... — a fost atunci, afirmă Nicolae Bălcescu — Unirea Principatelor deocamdată".

Lupta pentru Unirea Principatelor a devenit din acel moment de răscruce a istoriei poporului nostru, o problemă vitală pentru existența unei națiuni subjugate, o problemă cheie, de dezbatere europeană, de adeziune și sprijin pentru români sau de confruntări și conflicte între marile puteri europene.

Deși revoluția a fost înfrîntă, prin urmările ei istorice, a prefațat procesul de constituire a României moderne, a pus fundament trainic dorințelor românești de unitate națională, a stîrnit pretutindeni în Europa și Statele Unite ale Americii, simpatie și un larg interes pentru cauza politică românească. Dezbaterile din adunările ad-hoc au dezvăluit Europei unanimitatea năzuințelor spre Unire a Principatelor Române, a produs în rîndul opiniei publice internaționale un ecou favorabil, a prefigurat calea spre înfăptuirea acestui obiectiv de interes național.

Din documentele diplomatice și din studii, lucrări istorice, precum și din relatările înserate în presa europeană desprindem o serie de mărturii concludente. În Anglia, la Manchester, Birmingham și Brighton s-au desfășurat mitinguri în favoarea Principatelor Române. De asemenea în Belgia și Italia cauza românească s-a bucurat de o puternică campanie de propagandă, care a trezit interesul și simpatia față de Principate.

Interesul față de români al reprezentanților Statelor Unite de la Constantinopol este remarcat de Ion Ghica, într-o depeșă din 1848 adresată guvernului provizoriu al Țării Românești. Tot el menționează că în timpul evenimentelor revoluționare era „evident preocupat de a obține și concursul Statelor Unite ale Ame-

Mircea Stoia

(Continuare în pag. a 6-a)

130 ◉ TELEGRAFUL ROMÂN ◉ 130

La aniversarea „Telegrafului Român"

M. Eminescu

Ziarul cu cea mai lungă biografie din istoria presei noastre — *„Telegraful Român"* de la Sibiu — împlinește în aceste zile 130 de ani de necontenită apariție.

Nici o altă publicație periodică românească nu se poate lăuda cu o asemenea longevitate, și totodată, cu o contribuție atît de intensă la reflectarea și dezvoltarea vieții publice românești. Timp de 130 de ani, „Telegraful Român" a fost neabătut un far al Transilvaniei, un amvon pentru luminarea ei, o tribună a drepturilor românești și, din deceniu în deceniu, bilanțul cel mai conștiincios și mai cuprinzător al progresului realizat.

Înființat în anul 1853, cînd poporul român nu-și realizase încă nici Unirea Principatelor și nu-și dobîndise nici Independența de stat, pentru a nu mai vorbi de realizarea României Mari, „Telegraful Român" a fost, rînd pe rînd, trecînd peste silnicele frontiere, fericitul vestitor al acestor grandioase evenimente, susținătorul și oglinda lor.

În paginile sale s-a reflectat lupta pentru unirea Moldovei cu Țara Românească, poeziile și articolele consacrate Unirii, discursurile lui Mihail Kogălniceanu, proclamațiile și chipul maiestuos al lui Alexandru Ioan Cuza, înființarea primelor universități românești, reformele din 1864, noua etapă de dezvoltare a țărănimii române, întreagă domnia glorioasă a primului domnitor al României.

La 1877, paginile „Telegrafului Român" au fost tot atîtea apeluri ardelene pentru susținerea războiului de independență, a răniților, a văduvelor și a orfanilor rămași pe urma dorobanților căzuți în fața Griviței, a Plevnei, a Smîrdanului, tot atîtea explozii de bucurie după fiecare biruință românească, lăsînd să se înțeleagă că după Plevna din Balcani va urma și o Plevnă a Transilvaniei.

Paginile sale s-au deschis succesiv pentru poeziile eroice ale lui Vasile Alecsandri și ale altor poeți al timpului.

„Telegraful Român" a salutat cu același entuziasm întemeierea „Asociației pentru literatura română și cultura poporului român" și a Asociației meseriașilor români din Sibiu, înființarea Academiei Române, a Societății „Trasilvania", a Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor, apariția principalelor periodice românești, atît din Transilvania cît și din vechea Românie (*România literară, Steaua Dunării, Zimbrul, Convorbiri literare, România liberă* ș. a.).

În 1918, „Telegraful Român" a publicat cu însuflețire apelurile consiliilor naționale transilvănene pentru participarea la Marea adunare națională de la Alba Iulia, care avea să proclame Unirea cu Țara Mamă.

În 1940, în ceasul tragic al dictatului de la Viena, „Telegraful Român" s-a ridicat cu toată îndîrjirea împotriva nefastei sentințe hitleriste, pe care mitropolitul Nicolae Bălan a combătut-o

Vasile Netea

(Continuare în pag. a 4-a)

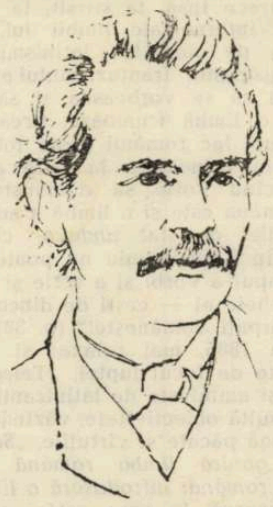

V-ați întrebat vreodată, rostindu-i numele fie și în gînd, de ce ne lăsam copleșiți de gravitate, în loc să ne știm bucura, cum ar fi mai firesc, numai de sonoritatea-i luminoasă? Iar cînd am vrut să-l elogiem, să-i punem la picioare cununi de cuvinte, le-am găsit vreodată pe cele dorite? Hotărît, Eminescu ne complexează, superlativele și verbele tari, majusculele și exclamațiile noastre spun pe zi ce trece tot mai puțin în comparație cu setea noastră de a-l glorifica.

A vorbi despre Eminescu este tot mai greu. Limba română — în care l-am cunoscut și prin care

Prof. dr. *Gheorghe Șora*

(Continuare în pag. a 7-a)

Telegraful român și problemele pastorale

Cînd a pornit la drum Andreiu Șaguna, gîndind să tipărească Telegraful Român a făcut-o, credem noi, după cum reiese din primele numere ale foii, să împlinească dorul de cunoaștere și luminare a poporului român din Transilvania. El vedea cum mai toate popoarele din jur aveau mijloace prin care își exprimau gîndurile și își afirmau cultura lor națională, numai poporul român din această parte nu avea. El voia ca fiii săi sufletești să știe, în acel timp, în care în întreagă Europa *„bătea un vînt de libertate"*, ce se întîmplă întîi în Transilvania, apoi în Moldova, Țara Românească sau în alte țări, pe care le făcea cunoscute în coloanele Telegrafului. Astfel, gîndea el, se dezvoltă gustul de cultură al poporului său și voința de afirmare liberă, socială și națională.

Oamenii trec, vorbele zboară, scrisul însă rămîne și comunică de la om la om, din generație în generație, *„aflările vremurilor"*, cum zicea Șaguna, și lasă moștenire celor ce vin să învețe din ele și să-și întocmească alte și noi împliniri în viață.

Împărtășind aceste știri în coloanele Telegrafului Român a făcut-o ca să susțină *simțul solidarității între toți românii din cele trei provincii* și să facă din acest simț o temelie a unității lor naționale.

În al doilea rînd, Șaguna voia să aibă în foaia, pe care se pregătise să o întemeieze, aproape de la venirea lui la cîrma Bisericii ardelene, un aliat și un mijloc de îndrumare a clerului și credincioșilor *„spre tot lucrul bun și folositor"*.

Prin Telegraful Român a strîns în jurul său o seamă de colaboratori, cu ajutorul cărora a răspîndit în rîndurile poporului îndrumările sănătoase pentru ridicarea lui morală și materială deo-

† VASILE
Episcopul Oradiei

(Continuare în pag. a 4-a)

Țară de Sus

Te binecuvînt, Țară de Sus, dulce pămînt.
Înalță-se-n cînt, strai preacurat, Ștefan cel Sfînt.

Văd Plaiu-nstelat, lacrimi pe cer, bour veghind
Și urcă-n lumini, ceas fără veac, Ștefan cel Blînd.

Genunchii ți-i pleci: Sacrul Triptic scut e-n oblînc,
Doar Cerului stai grav aplecat Soare-n adînc.

Genunchii nu-i pleci fiarei nicicînd, Ștefane Mare,
Doar Naltului stai grav aplecat, Munte în mare.

Iar tu, Daniil, sfetnic ales — pavăză-n har —
Prin rugă și sfat, cruce i-ai fost, foc la hotar.

Te binecuvînt, Țară de Sus, dulce pămînt.
Înalță-se-n cînt, strai preacurat, Ștefan cel Sfînt.

Aurel Hancu

35296

„Telegraful Român" în conştiinţa Transilvaniei, România în conştiinţa...

(Continuare din pag. 1)

voi cei care sînteţi împresuraţi de durerile infernale ale timpului că veţi afla mîngîere şi alinare suferinţelor voastre. Numai aceea se cere de la voi, să fiţi tari în credinţa voastră, că aceea vă va mîntui pe voi!"

Pagini ca de evanghelist! Pagini vrednice de pana unui Alecu Russo, a unui Bălcescu! Nu se spune, dar prezenţa Iancului şi idealurile revoluţiei lui de la 1848 sînt vii, se văd aievea în cuvintele acestea de sfîntă amintire a ceea ce a fost la un moment dat fiinţa românească a Transilvaniei cu fruntea sus, şi inima ei pe steagul tricolor filfiind liber, în bătaia vîntului liber transilvănean.

Au vorbit atunci, la 15.3 mai 1861, precum odinioară Iancu şi tribunii săi, Axente Sever şi Hodoşiu, legîndu-se să serbeze an de an întîlnirea de acolo spre reînnoirea simţirilor, a idealurilor şi a speranţelor românilor.

Literele străbune cîştigă deci teren de la o zi la alta. Telegraful apărea atunci de trei ori pe săptămînă. Nr. 23 din 1861 apare cu două pagini din patru, cu litere latine; în nr. 46 (anul X, 10 iunie 1862) se dă semnalul abandonării complete a cirilicelor. Pamfiliu Văleanu cere hotărît trecerea la „literele străbune". El arată că Telegraful „şi-ar cîştiga o enormă popularitate" dacă „ar lepăda hieroglifele lui Ciriliu". În nr. 76 din acelaşi an se cere reactivarea *Comisiei*, stabilite încă din 1860, care să hotărească trecerea la alfabetul latin. Din comisie făceau parte: Scholariul Dr. P. Vasici, canonicul Timotei Cipariu, protopopul I. Popazu, literatul George Barijiu, directorul gimnazial G. Munteanu, pretorele I. Puşcariu, Andrei Mureşanu şi ajutorul de pretor I. Codru. Ei vor cere în cele din urmă nu numai revenirea la literele străbune ci, mai ales, dreptul de a folosi limba română ca limbă oficială.

De altfel „Telegraful" şi-a afirmat de la primul număr ca punct esenţial de program, *apărarea şi promovarea limbii române*. În nr. 1, anul I, 1853, sub pretextul că scrie despre colinde, autorul nesemnat al unui articol evident normativ (redactorul Aaron Florian?), scrie: *„Care român după o petrecere îndelungată în ţări străine ,departe, nu s-ar extazia, cînd fără veste ar străbate la urechile lui o arie de cîntec român pe care îl cunoaşte, sau vreo cîteva vorbe din acea limbă ce o a învăţat-o deodată cu laptele ce l-a supt de la mama sa. Cultura cu toată puterea ce o are de a schimba şi a preface pe un popor, nu poate şterge datinele şi obiceiurile lui, ci numai le îmbunătăţeşte, le înfrumuseţează şi le nobilează, după stadiul culturii la care ajunge poporul."*

În 1861, în două numere la rînd (15 şi 16) un autor care de asemenea nu-şi dă numele (redactorul Ioan Raţiu?) scrie un frumos şi semnificativ articol despre *„Limbă şi naţionalitate"*.

Lupta pentru dreptul de a-şi vorbi limba, ca şi lupta pentru dreptul de a fi naţiune — ambele li se refuzau românilor, deşi majoritari — a ocupat spaţiul unor ani lungi de suferinţă, de umilinţe, de lacrimi înghiţite odată cu pîinea, cu apa şi cu aerul lor. *„Individualitatea unui popor se manifestă şi se susţine prin limbă — scria autorul dăscălindu-şi compatrioţii şi îndemnîndu-i la luptă —. Limba este faşia comună a tuturor fiilor de o mumă; ea este vasul în care se păstrează cugetele şi simţămintele, cercarea şi ştiinţa şi dorul; ea este mijlocul spre înviere şi lăţirea acestora; ea singură este măsura culturii... Limba este cel dintîi mandat al unui popor... Numai acea naţie este cultă, a cărei limbă este cultă. Cultura duce şi bazează materiala prosperitate a unui popor şi-l face demn a se numi mădular al civilizaţiunii europene."*

Mai departe îi stigmatizează pe cei care s-au lepădat de neam şi de limbă. Vor fi fost şi dintre aceştia, din păcate. *„Ce folos are naţia română de bărbaţii aceia în care nu au străbătut simţul şi naţionalitatea lor de unde se trag? Au nu vedem cum se fac ei uneltele inimicilor noştri, cum aleargă şi le întăresc castrele, cum învie cînd li se vorbeşte în altă limbă. Şi de ce? De aceea că nu-şi cunosc dulceaţa limbii lor."* Dacă ar fi fost numai acesta motivul? Dar ce motive, ce raţiuni valabile pot invoca laşii, trădătorii? Autorul nostru va fi vrut să fie măsurat poate şi din teama faţă de unii dintre aceştia ajunşi în graţiile asupritorilor. Se scria în condiţii de aspră cenzură şi autocenzura era cea dintîi grijă.

Trecînd la apărarea limbii ca expresie a naţionalităţii, autorul cerea *„recunoaşterea necondiţionată a limbii române în viaţa totală a poporului. Românul trebuie să aibă limba sa şi naţionalitatea sa, căci i-a sosit timpul şi nu mai poate rămîne servil schimbînd numai jugul şi comanda! Naţionalitatea fără limbă este numai o satiră, şi triumful ideii naţionale trebuie să covîrşească orice alt interes"*.

„Telegraful" s-a voit de la început tribună politică şi o spune pe faţă (nr. 46, X, 10 iunie 1862, p. 777 col. 1). Angajează polemici deschise cu ziare precum *Korunk*, unul din multele care pleda cu cinism împotriva recunoaşterii naţiunii române ca naţiune. Bietul mitropolit de la Blaj A. Şterca Suluţiu, ca să poată apăra naţiunea, e nevoit să nege că românii s-ar gîndi la restaurarea Daco-României celei din vechime (nr. 2/1861). Şi cîţi alţii nu au fost nevoiţi din timp în timp să facă declaraţii umilitoare de loialitate faţă de un împărat al altora, ca să poată obţine ceea ce aveau şi erau în fapt: limba şi naţionalitatea!

tru că: *„pînă în epoca mai nouă, românii nu o puteau vorbi fără numai în casă şi în biserică, pentru că pentru a-şi funda şcoala erau prea împilaţi, iar de la oficie era esclusă principialmente. Cu toate acestea limba română s-a susţinut mai cu seamă prin ajutorul Bisericii răsăritene şi începînd de pe la 1570—1580 cu tipărirea de cărţi bisericeşti au înaintat în literatura sacră şi profană, în luptă necurmată cu piedicile ce le întîmpinau viaţa poporului peste tot, aşa încît astăzi a devenit limbă cultă şi, ce e mai mult, cultivabilă... Ea are astăzi peste 20 de foi periodice: politice, belestristice, umoristice, juridice, istorice, pedagogico-didactice şi bisericeşti; de ea se folosesc o mulţime de profesori de tot felul, apoi poeţi, istorici, medici, filologi, ş.a. ş.a. — în scurt, ea e limba întregii administraţiuni ecleziastice, civile şi militare a Principatelor Române Unite şi, ca atare, nu se mai poate numi o limbă necultă."*

Autorul articolului îndeamnă pe români să nu ia seama la criticii duşmănoşi, ci să lupte pentru „conservarea şi cultivarea mai departe a limbii", căci, zice el, *„neîntrebuinţarea unei limbi este sentinţa ei de moarte"!* (nr. 95 ,XI, 13 oct. 1863), la urmă însă adaugă: Şi de fapt împotriva cărei mari isprăvi protestează autorul din „Hermstd. Ztg"? împotriva faptului că din 26 comitate din Transilvania, românii vor folosi în *două* limba lor? Doar în două: Făgăraşul şi Năsăudul, şi încă fără oraşul Făgăraş, dintr-o Transilvanie majoritar românească peste tot?

clară, cunoscută, firească şi frumoasă. Tot aşa a făcut şi în ceea ce priveşte opţiunile politice. N-a fost ziar „de partid", cum au fost aproape toate celelalte, ci a fost ziar „românesc".

Limba română ca limbă a naţiunii, cu dreptul de a fi vorbită a constituit una din temele preferate şi permanente ale „Telegrafului". Se înţelege că în aceiaşi măsură a făcut loc în paginile lui şi literaturii şi scriitorilor, deşi nu era revistă literară. Nu era nici măcar bisericească. Era gazetă politică şi de informaţie. Nu-i erau însă indiferente temele asupra cărora publica informaţii. În 1863 cititorii au putut afla, de pildă, că a trecut la cele veşnice Andrei Mureşanu, prezentat drept: „poetul cel nemuritor al Românilor din Transilvania" — „Toţi românii trasilvani aduc geniului lui cel din urmă tribut de veneraţiune şi pietate" (nr. 96, XI, 1863). În numărul următor, sub titlul: *„O dorinţă naţională"*, se cere publicarea tuturor operelor lui şi ajutorarea celor doi fii care au rămas orfani. *„Musa română* — scrie „Telegraful" — *pleacă capul şi plînge pe cel mai mare poet român pe care l-a produs Transilvania... Omul poporului român... De n-ar fi scris Mureşanu nimic altceva decît* Deşteaptă-te Române, *această singură poemă într-adevăr inspirată şi neimitabilă i-ar asigura nemurirea în istoria literaturii române, în inima poporului român"* (nr. 97/1863). A murit lucrînd la o traducere a lui Tacitus (nr. 98/1863). După înmormîntare s-a cerut să i

numere (40-42/1885) se relatează despre moartea lui C. A. Rosetti şi despre doliul „întregii ţări". — Cărei ţări? Nu se mai specifică: ţara românilor de pretutindeni, desigur! Mai multe numere scriu pe larg despre moartea şi înmormîntarea lui Vasile Alecsandri, reproduc discursurile ce s-au ţinut, şi e numit „regele poeţilor români". Aflăm că l-a înmormîntat episcopul Melchisedec al Romanului şi că nouă soldaţi şi un sergent, au plecat pe jos de la Vaslui la Mircesti, să-i aducă un ultim omagiu autorului lui Peneş Curcanul (nr.9—94/1890).

Mult spaţiu se acordă necrologului şi înmormîntării lui Grigore Alexandrescu, fost şi membru în Comisia centrală de la Focşani, şi o zi ministru de finanţe. El ar fi refuzat portofoliul, zicînd: „Se vede Măria Ta că n-a mai rămas nici o liră în tezaur, ca să recurgi la lyra unui poet pentru Ministerul finanţelor" (126/1885).

Cu emoţie aflăm tot din „Telegraful" amănuntele morţii lui Avram Iancu „bărbatul cel mai ilustru al naţiunii române" (72—76/1872) şi, în acelaşi an, a lui D. Bolintineanu „unul dintre cei dintîi poeţi ai naţiunii noastre" (70/1872) şi a lui I. Heliade Rădulescu, „părintele literaturii române" (36—39/1872).

Emoţia e copleşitoare cînd vezi, cu ochii celor de atunci, ca pe noutatea copleşitoare a zilei, necrologul „Luceafărului poeziei române", Mihai Eminescu (67/1889) căruia — deşi numit astfel — i se consacră doar 68 de rînduri şi e clasificat, citindu-l pe Maiorescu, după Vasile Alecsandri. Redactorului Dr. Remus Roşca i-au lipsit antenele cu care ar fi trebuit să simtă evenimentul. Unui preot, Ioan Gall, i se consacră două numere, se reproduc discursuri; şase numere se consacră episcopului Ioan Popasu de la Caransebeş; şase numere prinţului sinucis Rudolf, fiul lui Francisc Iosif I. Şaisezeci şi opt de rînduri lui Eminescu! În acelaşi an, treizeci de rînduri anunţă moartea poetei Veronica Micle înmormîntată la Botoşani! (de fapt la Văratec) (nr. 88/1889).

Evenimentele din Principate au fost mereu la loc de cinste în „Telegraful". Despre Tudor Vladimirescu (36/1873), despre Alexandru Ioan Cuza şi mai ales despre *Unirea din 1859*, se scrie cu entuziasm şi cu un strigăt abia reţinut de bucurie şi speranţă, ca să nu stîrnească mînia stăpînitorilor.

Îndată după dubla alegere a domnitorului, la Iaşi şi la Bucureşti, „Telegraful" scrie profetic: *„Ziua de 24 ianuarie va fi cea mai mare zi din* istoria noastră *(s. n.) căci după mai mulţi secoli de umilinţă şi suferinţă, toate clasele societăţii noastre îşi deteră mîna spre a-şi ridica împreună naţionalitatea căzută şi persecutată"* (6. VI/1859).

Ziua de 24 ianuarie a fost ziua împlinirilor pentru Moldova şi Muntenia, şi ziua speranţei pentru Transilvania. Peste ani, „Telegraful" va dovedi că a păstrat speranţa vie şi neîntreruptă, că într-o zi va veni şi pentru Transilvania un 24 ianuarie. În „Foiţa" din nr. 74/1885, Z. B., un bătrîn de 85 de ani, precum singur se prezintă, (Zaharia Boiu, desigur n. n.), publică: *„Un vis de mare însemnătate a unui preot român ortodox născut în anul 1800 şi îmbătrînit cu dorinţele şi activitatea de fericirea naţiunii sale române."* A visat că o fiinţă supranaturală, zburînd ca un fulger peste tot pămîntul locuit de români, i-a chemat pe toţi la o conferinţă în Regatul României. Se făcea că un arbore mare îşi întindea coroana peste toţi românii şi frunzele lui erau tricolore. Ascuns în vis, îndrăznetul bătrîn îşi dezvăluia crezul esenţial al vieţii lui şi adresa o chemare cutezătoare la unire. Cenzura nu putea nimic împotriva viselor!

Pînă la realizarea visului politic *„Telegraful"* a lansat ideea *creierii unei Daco-Românii culturale, care să ne asigure existenţa culturii, limbii şi datinelor noastre străbune române pretutindenea în toate părţile locuite de Români"*,

(Continuare în pag. a 3-a)

130 ◉ TELEGRAFUL ROMÂN ◉ 130

În 1862, în locul lui Ioan Raţiu, la redacţia Zaharia Boiu, preot, poet şi autor de cărţi. El anunţă că începînd din 1863 va trece cu tot ziarul la „literele străbune". (nr. 16, X, 2 dec. 1862). Şi într-adevăr, primul număr din 1863 apare aşa. Mai pe urmă va mai alterna o vreme, pentru că generaţia veche se va plînge că nu cunoaşte caracterele latine, că „li s-a răpit trecutul" şi că s-a produs o prăpastie între cultura veche şi cea nouă (cu. p, în nr. 82—83/1873, anul XXI, sub semnătura Macsimu, din Sălişte) dar repede de tot literele străbune se vor impune şi vor cîştiga adeziunea generală.

Lupta pentru recunoaşterea naţiunii române ca naţiune, va fi acerbă şi de durată. În nr. 20 (din 10 martie 1863) într-un articol intitulat: *„Ce vor Românii"*, se răspunde unui articol cu acelaşi titlu: „Was wollen denn die Rumänen" din ziarul „Hermannstädter Zeitung". „Românii vor să se proclame naţiune politică în ţară", spune „Telegraful". Asta voiau. Firesc. Mai departe autorului care întreba, i se răspunde cu îndreptăţită ironie: *„Românii vollen să ştie pînă cînd presa germană din patrie nu va înceta a calomnia, bagateliza şi batjocori pe români? Dar aşa cum nu-l poţi albi pe Arap, nici pe „Hrmstd. Ztg" nu-l poţi convinge că şi alţi oameni sînt oameni!"*

Perseverenţa luptătorilor pentru limba română a dat pînă la urmă unele rezultate. În nr. 94 (XI, 1863, 10 oct.), un articol de fond intitulat *„Limba română în oficii"*, adică în cancelarii şi în şcoli, arăta că lucrul a fost în sfîrşit hotărît de Dieta Transilvaniei. Dar îndată, acelaşi „Hermst. Ztg", s-a pus pe proteste. „Telegraful" răspunde cu curaj. Articolul nu e semnat, dar e mai mult decît probabil că a fost scris de redactorul Zaharia Boiu: *„Actul ce s-a săvîrşit în Dieta Transilvaniei de curînd în privinţa înarticulării — ca să zic aşa — (a folosirii n. n.) a limbii române, nu e vreo săritură, ci efectul unui proces chimic care se prepară de mult şi care mai curînd ori mai tîrziu trebuia să iasă la un capăt."*

Ziaristul german îşi motiva protestul cu acuzaţia că limba şi literatura română erau încă „în pruncie". Autorul român răspunde că e relativ aşa, dar numai pentru că: *„pînă în epoca mai nouă, românii nu o puteau vorbi fără numai în casă şi în biserică, pentru că pentru a-şi funda şcoala erau prea împilaţi, iar de la oficie era esclusă principialmente. Cu toate acestea limba română s-a susţinut mai cu seamă prin ajutorul Bisericii răsăritene şi începînd de pe la 1570—1580 cu tipărirea de cărţi bisericeşti au înaintat în literatura sacră şi profană, în luptă necurmată cu piedicile ce le întîmpinau viaţa poporului peste tot, aşa încît astăzi a devenit limbă cultă şi, ce e mai mult, cultivabilă... Ea are astăzi peste 20 de foi periodice: politice, belestristice, umoristice, juridice, istorice, pedagogico-didactice şi bisericeşti; de ea se folosesc o mulţime de profesori de tot felul, apoi poeţi, istorici, medici, filologi, ş.a. ş.a. — în scurt, ea e limba întregii administraţiuni ecleziastice, civile şi militare a Principatelor Române Unite şi, ca atare, nu se mai poate numi o limbă necultă."*

Totuşi se bucurau bieţii oameni şi pentru atît! Iar oficialii împilatori se întristau şi le părea rău chiar şi pentru atît! Autorul român trece însă, la sfîrşit, la treburile interne ale limbii lui. El critică pe „idolatrii latinismului, italienismului, franţuzismului etc.", cerînd să se vorbească şi să se scrie o limbă frumoasă, firească, aşa cum fac românii peste tot, şi cei din Principate la care apelase cînd voise să demonstreze că româna este şi o limbă a administraţiei de stat *undeva*, chiar dacă în Transilvania nu poate fi! „E timpul a vorbi şi a scrie şi noi — încheie el — ceşti de dincoace de Carpaţi, româneşte!" (p. 381).

Prin 1885, mai relaxat şi mai departe de focul luptei, „Telegraful" îşi aminteşte de latinizanţi cu mai multă obiectivitate, văzîndu-le pe lîngă păcate şi virtuţile. *„Scriitorii goniră limba română din limba română; introduseră o limbă românească la care astăzi surîdem, arseră în carne vie şi făcură un fel de limbă cum nu era nici latina ciceroniană, nici latina rustică, nici românească noastră."* Totuşi, curentul latinist *„a fost un produs al patriotismului ardinte" „a scos din uitare multe cuvinte româneşti cunoscute de popor"* dar a dispărut de la sine din cauza exceselor şi a formelor artificiale pe care le propunea, *„pentru a face loc iarăşi limbii române, limbii adevărate a poporului"* (nr. 50/1885)(Trebuie să menţionăm ca pe un fapt care îl onorează, că „Telegraful" nu s-a lăsat antrenat în luptele partizane, în ceea ce priveşte limba, şi nu a căzut în extremele latinizante sau dacizante, militînd pentru o limbă cît mai aproape de cea vorbită,

Într-un articol de fond din nr. 10/1864 *„Legea pentru limbi"*, autorul scria în „Telegraful": *„Pînă cînd în această ţară, apărată cu atîta sînge românesc, ptr. preoţimea, învăţătorimea şi şcoalele lui nu rămîne un petec de pămînt spre dotare, pînă cînd Românii transilvani care singuri întrec cu numărul pe toţi ceilalţi conlocuitori din ţară, au în toată ţara două municipii româneşti, iar atîtea şi atîtea părţi ale teritoriului locuit de români e lipit şi înădit de cutare scaun Săsesc, de cutare comitat unguresc, pînă cînd limba lui nu e considerată partea cea mai mare nici în gimnazie, necum în facultăţile din ţară."*

Totuşi se bucurau bieţii oameni şi pentru atît! Iar oficialii împilatori se întristau şi le părea rău chiar şi pentru atît! Autorul român trece însă, la sfîrşit, la treburile interne ale limbii lui. El critică pe „idolatrii latinismului, italienismului, franţuzismului etc.", cerînd să se vorbească şi să se scrie o limbă frumoasă, firească, aşa cum fac românii peste tot, şi cei din Principate la care apelase cînd voise să demonstreze că româna este şi o limbă a administraţiei de stat *undeva*, chiar dacă în Transilvania nu poate fi! „E timpul a vorbi şi a scrie şi noi — încheie el — ceşti de dincoace de Carpaţi, româneşte!" (p. 381).

Prin 1885, mai relaxat şi mai departe de focul luptei, „Telegraful" îşi aminteşte de latinizanţi cu mai multă obiectivitate, văzîndu-le pe lîngă păcate şi virtuţile. *„Scriitorii goniră limba română din limba română; introduseră o limbă românească la care astăzi surîdem, arseră în carne vie şi făcură un fel de limbă cum nu era nici latina ciceroniană, nici latina rustică, nici românească noastră."* Totuşi, curentul latinist *„a fost un produs al patriotismului ardinte" „a scos din uitare multe cuvinte româneşti cunoscute de popor"* dar a dispărut de la sine din cauza exceselor şi a formelor artificiale pe care le propunea, *„pentru a face loc iarăşi limbii române, limbii adevărate a poporului"* (nr. 50/1885)(Trebuie să menţionăm ca pe un fapt care îl onorează, că „Telegraful" nu s-a lăsat antrenat în luptele partizane, în ceea ce priveşte limba, şi nu a căzut în extremele latinizante sau dacizante, militînd pentru o limbă cît mai aproape de cea vorbită,

se ridice o statuie, „cum s-a ridicat lui Traian la Roma şi lui Washington în America" (nr. 101/1863).

Încă din anul I „Telegraful" face reclamă cunoscutului roman *„Coliba lui Moş Toma"* care apăruse în 1853 la Iaşi, în două volume (nr. 23/1853), iar mai tîrziu *„Foiţa"* (numită şi Foişoara) devine rubrică literară permanentă, în care se fac prezentări de cărţi, de curente şi de idei, din Transilvania, din lume, din părţile locuite de Românii din afara Imperiului, din Istria, Macedonia şi mai ales din Principate. Publică versuri şi proză şi despre G. Coşbuc, Şt. O. Iosif, S. Florea Marian, P. Ispirescu, Iarnik şi Andrei Bârseanu, Maria Cunţan, Maica Smara, Maria Ciobanu, Cichindeal, Oniţiu Zamfirescu, Al. Vlahuţă, Delavrancea, D. Bolintineanu, Radu D. Rosetti, Ion Creangă, Haşdeu, Iosif Vulcan, V. Alecsandri, Al. Macedonski care a debutat în „Telegraful", etc. De mai multe ori a fost prezentat *„Etymologicum magnum Romaniae"* (nr. 78/1885; 45/1898), *Istoria limbii şi literaturii române* a lui Ar. Densuşianu (108/1885), cronici teatrale (31/1885), muzicale (30/1885), documente istorice, producţii folclorice etc.

E emoţionant să vezi literele, locul, cuvintele prin care transilvănenii au luat cunoştinţă de unele evenimente din istoria şi din viaţa literară, culturală şi politică a vremii. Nu există număr în care să nu fie veşti din „Principatele Române" sau din „Principatele Române Unite", iar mai apoi din „România". Viaţa de peste munţi era şi viaţa Transilvaniei. Schimbările de guverne, reformele sociale, şedinţele Academiei Române, trecerile la cele veşnice ale oamenilor mari ai Patriei... În ziua în care a fost înmormîntat Şaguna, la Răşinari, se aducea în ţară, la Ruginoasa, corpul lui Alexandru Ioan Cuza, mort în străinătate. „Telegraful" îşi împarte atenţia către amîndoi cu egală intenţie de a-i trimite în nemurire şi a le găsi sălaş veşnic în inimile românilor.

Citim apoi despre trecerea la cele veşnice a lui Moise Fulea (nr. 105/1863) şi peste un an aflăm că „Naţiunea română a mai pierdut pe unul din cei mai demni şi mai devotaţi fii ai săi, pe Simion Bărnuţiu. O naţiune jeleşte moartea lui" (nr. 42/1864). În trei

„Telegrafului Român"

(Continuare din pag. a 2-a)

avertizînd pe cei care îi acuzau pe transilvăneni, că urmăresc chiar o *Daco-Românie* politică, liberă, că chiar ei, acuzatorii, vor impune românilor ideea, repetînd-o mereu: *„Să nu ne ducă în ispită, ca prin deasa repetire, într-adevăr là început să visăm, apoi să ne credem visul și crezîndu-ne visul să cercăm la timp potrivit a ni-l realiza"* (111/1897).

Nu erau simple jocuri de cuvinte. Era tot ceea ce se putea spune prin cuvinte și printre rînduri, ca să se difuzeze semi-cifrat mesajul speranței care trebuia să rămînă viu și neadormit în toate cugetele românești. Erau visuri cu ochii , cu mințile, cu inimile și cu voințele deschise, și acesta al „Telegrafului" și celălalt, al octogenarului Zaharia Boiu.

Încă din 1885 Telegraful ceruse înființarea unei *„Societăți pentru istoria Patriei"* (nr. 59/1885) și îndemna pe tot românul să păstreze cu sfințenie toate documentele din trecut. Tot atunci s-a cerut — a cîta oară! — și o mai mare atenție față de „tezaurul cel mai neprețuibil": Poezia noastră populară. Constatîndu-se o diminuare a activităților literare, se ceruse — deși exista Asociațiunea — și înființarea unei *Societăți de beletristică la românii ciscarpateni* (Foița nr. 18/1885), căci *„quod non proficit, deficit"!* Apoi „Telegraful" și-a concentrat atenția asupra *„bibliotecilor populare ca instituțiuni de cultură"* (nr. 21/1890). Nicolae Cristea vorbise încă de prin 1873 despre necesitatea pregătirii poporului prin cultură (nr. 38/1873), prin învățarea de meserii, prin orientarea spre școli, pentru că numai așa vor scăpa românii și de sărăcie și de umilințe.

Noul avînt românesc spre cultură devenise la un moment dat îngrijorător pentru stăpînire. Iată ce scria, în 1885, un anume Gustav Beksics: *„Întreg Ardealul e cuprins de boală... din an în an scad maghiarii și se înmulțesc valahii... În Ardeal se formează inteligență națională română"* (reprodus în „Telegraful", nr. 20/1885, p. 79).

Tot ce se făcea aici, se făcea în perspectivă pan-românească, cultivîndu-se o limbă care să fie valabilă peste tot, care să fie factor de unitate națională. Acest lucru se putea face. Și se făcea. Iată un exemplu: în 1885 a apărut o *Carte de Cetire* de Ion Popea, la Brașov; Foița „Telegrafului" o apreciază, arătînd că bucățile selecționate și introduse în ea, „pot fi cetite și de elevii școalelor din Brașov, și de cei din București, și de cei din Bucovina" (nr. 51/1885, p. 201). Cine avea ochi de văzut și urechi de auzit, vedea și auzea. Și înțelegea!

Și încă ceva: am văzut mai sus că numitul Beksics vorbea de „Ardeal". *„Telegraful Român", în toată existența lui de 130 de ani, a preferat întotdeauna* TRANSILVANIA!

Ne-ar trebui prea mult spațiu pentru a pomeni măcar cele mai importante din marile campanii susținute de-a lungul celor 130 de ani de „Telegraful Român". Campania împotriva maghiarizării numelor românești, (vezi d.p. nr. 121, 122/1897), Campania pentru școale românești, pentru limbă, pentru dreptul de a fi națiune egală cu celelalte națiuni, campania „Memorandum"-ului, campania pentru ieșirea de sub tutela Carlovițului sîrbesc, campania pentru restaurarea Mitropoliei ortodoxe ș. a. Și cîte pagini memorabile n-am mai putea cita din numerele dedicate războiului de la 1877 și marii uniri de la 1918. Nu-i ușor să cuprinzi într-o evocare ca aceasta, 130 de ani de frămîntări, de istorie cum a fost aceea la care a fost martor zilnic „Telegraful Român"!

Campania pentru restaurarea Mitropoliei, desființată la 1700 de către Habsburgi, în complicitate cu catolicismul în plină acțiune prozelistică, a fost dintru început gîndul lui Șaguna, la care și-a aliat pe toți românii. Era singura formă sub care românii puteau căpăta oarecare autonomie. Ar fi fost ea de aparență religioasă, dar roadele ei ar fi fost mai ales politice, și aceasta era marea luptă. Românilor le trebuia un for al lor, autonom. Prin 1862 campania era în toi. Andrei Moconi face declarații și scria în „Telegraful" împotriva dependenței de Patriarhul de Carlovit. *„Așa nu mai merge"*, scria A. Mocioni.

În 1863 „Telegraful" insista într-un articol de fond *„Metropolia Română"*: *„Restaurarea scaunului metropolitan e o trebuință atît de ponderoasă pentru români, încît cutezăm a crede că de aceasta depinde înaintarea poporului în cultură."* Rămînerea sub *„despotismul coreligionarilor sîrbi e în contrarietate cu orice idee de dreptate și umanitate"*. „Telegraful" revendică un *cap* pentru toți românii din Austria, nu numai din Transilvania (nr. 18/1863). Au început Congresele, memoriile către împărat, insistențele și aruncarea în luptă a întregei capacități de convingere și de negociere a lui Șaguna, pînă cînd, în 1864, telegrame sosite din Viena, anunță: *„Bucurie generală între Români": Împăratul a „aplacidat"* (de la placet *n. n.) Mitropolia greco-orientală* (nr. 100/1864). *„În fine* — scrie „Telegraful" — *cauza cea dreaptă și sfîntă a Românilor de religiune greco-orientală, mult dorita noastră Mitropolie a ajuns rezolvirea dorită. În fine, oftarea secular a fost ascultată și împlinită. În fine, lacrimile lor de întristare s-au prefăcut în lacrimi de bucurie."* Acestea se scriu *„sub gigantica impresiune a momentului"*, Șaguna fiind eroul către care se îndreptau toate mulțumirile (nr. 101/1864). El a fost numit pe loc de către Împărat, Arhiepiscop și Mitropolit. Decretul, datat Viena 24 dec. 1864, a fost publicat în „Telegraful" nr. 102/31 dec. 1864, în care Șaguna dădea și instrucțiuni noi de pomenire în biserici.

Mitropolia a fost o victorie a națiunii, o ridicare din genunchi a Românilor. A fost ziua bucuriei, a reintrării în casa din care fuseseră scoși cu brutalitate, umiliți, cu un secol și jumătate înainte.

La un moment dat *„Telegraful"* a început o campanie și împotriva celor ce încurajau dezbinarea românilor prin încurajarea în continuare a luptelor confesionale (nr. 69, 70, 90, 101/1897): *„Zilele de tristă aducere aminte se repetesc și ele se repetesc tocmai acuma cînd am avea trebuință să lucrăm toți românii umăr la umăr spre a ne putea validita. Este un blestem asupra noastră a românilor că tocmai la noi se pune în practică maxima:* Divide et impera. *S-a aruncat în sînul poporului român blăstămata scisiune confesională acuma sînt 200 de ani și de atunci toți dușmanii noștri recurg la această armă, de cîte ori e vorba de a ne slei puterile cu lupte interne"* (nr. 104/1897).

Mult mai tîrziu, în secolul nostru și în special prin trecerea la redacție a prof. Pr. D. Stăniloae, *„Telegraful"* și-a adăugat pe nesimțite la conținutul politic, cultural și național și pe acela teologic, misionar și de istorie bisericească. A fost un răspuns la necesități de epocă așa cum tot necesitățile de epocă îi indicaseră și profilul inițial și acestea au fost ilustrate de condeie mari, în afară de al prof. D. Stăniloae, de multe alte nume ca Nicolae Bălan, N. Colan, N. Mladin, Gr. Marcu, Corneliu Sîrbu, Isidor Todoran, I. Zăgrean, Emilian Vasilescu, Sofron Vlad, N. Neaga, T. Bodogae, D. Călugăr, N. Terchilă, L. Stan și mulți alții, în general profesori la Institutul nostru teologic.

„Telegraful Român" a fost, în vremea în care exact de acest lucru era nevoie, conștiința Transilvaniei: instrumentul asigurării continuității românești prin păstrarea și cultivarea limbii române, a datinelor și obiceiurilor, și vocea națiunii în lupta pentru supraviețuire și afirmare a dreptului la existență pe pămîntul acesta, al nostru din moși strămoși.

România și conștiința românească întreagă și nedespărțită, nici de munți, nici de granițe arbitrare și vremelnice, au fost permanent prezente în suflarea, în respirația, în literele și în cuvintele *„Telegrafului Român"* care a răspîndit o sută treizeci de ani, neîntrerupt, pînă azi, gînd și simțire românească peste Transilvania.

Î.P.S. Adrian Hrițcu Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Occidentală

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa din 16 noiembrie 1982, a procedat, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, la alegerea titularului Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Occidentală.

În unanimitate, membrii Sfîntului Sinod au ales, prin vot secret, în această înaltă funcție pe P. S. Episcop-vicar Adrian Botoșăneanul.

S-a îndeplinit astfel o rînduială canonică necesară bunului mers al acestei eparhii de peste granițele țării și s-au confirmat meritele reale de care noul arhipăstor a făcut dovadă cu prisosință în calitatea pe care a avut-o anterior.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Adrian Hrițcu a văzut lumina zilei în 22 februarie 1926, în com. Stubieni din jud. Botoșani, într-o familie de țărani vestită prin omenia ei și respectul pentru datinile creștinești și strămoșești.

Simțind chemare spre slujirea preoțească, își îndreaptă pașii către Seminarul teologic de la Mănăstirea Neamț, ale cărui cursuri le frecventează între 1948—1953. După absolvire devine student al Institutului teologic universitar din București, studiind în perioada 1953—1957. Titlul de licențiat în teologie l-a obținut în iunie 1957, prezentînd teza: „Făgăduințele călugărești — mijloc de desăvîrșire morală."

În 1950, încă pe cînd era elev la seminar, se călugărește la Mănăstirea Neamț. Tot în acest an este hirotonit ierodiacon, iar în 1958 ieromanoh.

Proaspătul licențiat în teologie este numit egumen la Mănăstirea Slatina—Suceava, unde va funcționa doar cîteva luni (1 XI 1957—1 I 1958), trecînd apoi ca stareț la Mănăstirea Durău—Neamț. După un an revine la Slatina—Suceava ca stareț iar de aici este transferat ca exarh al Mănăstirilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Iașului și slujitor la catedrala mitropolitană din Iași, în 15 IX 1959.

Apreciind zelul cu care s-a devotat permanent îndeplinirii îndatoririlor sale, Î. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, a

propus în 1965 Sfîntului Sinod aprobarea acordării pentru exarhul de atunci a rangului de arhimandrit.

Din aceleași considerații, Î. P. S. Sa l-a recomandat spre a fi luat în considerare în vederea trimiterii la studii de specializare în străinătate. Astfel, în cursul anului 1973 beneficiază de o bursă la facultatea de Teologie catolică din Frybourg — Elveția, audiind și cursurile de vară ale Institutului teologic ecumenic din Bossey.

Urgențe ale activității administrativ-bisericești l-au rechemat în țară. În 18 decembrie 1973, Sf. Sinod, la recomandarea Î. P. S. Sale Iustin, Mitropolitul Moldovei, a aprobat alegerea sa în funcția de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor. Devenea astfel succesorul, în acest post, al vrednicului de pomenire episcop Irineu Suceveanul. Solemnitatea hirotonirii sale ca arhiereu a avut loc în 27 ianuarie 1974.

În noua misiune a desfășurat o intensă activitate administrativă și pastoral-misionară sub directa îndrumare a Î. P. S. Mitropolit Iustin.

*

A publicat, în revistele noastre bisericești articole, studii, recenzii și predici. Subliniem cu satisfacție că numele Î. P. S. Sale a fost prezent adesea și în paginile „Telegrafului Român". P. S. Sa a făcut cunoscute cititorilor foii noastre religioase celebrele monumente bisericești care sînt mănăstirile Moldovei.

Inițiat în problemele ecumenismului contemporan, Î. P. S. Sa Arhiepiscopul Adrian a făcut parte din mai multe delegații ale Bisericii noastre care au participat la diferite întruniri, congrese și conferințe peste hotare (Elveția, India, R. F. Germania, Turcia, Egipt).

Vacantîndu-se scaunul de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Apuseană, prin trecerea P. S. Sale Lucian Făgărășanul, în funcția de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, Sf. Sinod, în ședința sa din 16 iulie 1980, a aprobat, la recomandarea P. F. Patriarh Iustin, alegerea P. S. Episcop Adrian Hrițcu-Botoșăneanul ca episcop-vicar al amintitei Arhiepiscopii cu sediul în capitala Franței.

A urmat astfel o nouă și însemnată etapă în activitatea P. S. Sale, caracterizată printr-o interesantă experiență acumulată în sînul comunităților ortodoxe românești, presărate peste tot, în centrul și vestul continentului european, ca și în numeroasele contacte ecumenice pe care le-a avut.

Purtat de grija fiilor săi duhovnicești, P. S. Sa săvîrșește o lucrare apostolească pe măsura vredniciei personale. Casa ca și inima îi sînt permanent deschise pentru toți cei care vin să-i ceară povață și sprijin.

Bunătatea și modestia care îl caracterizează, îl face să fie simțit de către preoți și credincioși, pe care îi păstorește, ca un adevărat părinte.

Împărtășind bucuria acelora pentru binemeritata cinstire adusă arhipăstorului lor, adresăm și noi, cu profund respect și sinceră dragoste, Î. P. S. Sale Arhiepiscopului Adrian, alese urări de sănătate, îndelungată și rodnică arhipăstorire.

Întru mulți și fericiți ani!

D. A.

P. S. Dr. Vasile Coman la împlinirea vîrstei de 70 de ani

În noaptea Sfîntă a Crăciunului din anul 1912 cînd colindătorii mergeau pe la casele credincioșilor și le aduceau mesajul sfînt și urări pentru nașterea Pruncului Iisus în peștera Betleemului, în acea noapte a venit pe lume în casa unor țărani din părțile Sebeșului un prunc, care avea să fie lumină și bucurie nu numai pentru părinții lui, ci și pentru mulți credincioși.

Născut în zi de Crăciun, tot în zi de Crăciun P. S. Sa a fost sfințit ca arhiereu, Crăciunul devenind astfel pentru P. S. Sa o zi aleasă.

P. S. Vasile este al treilea între cei 9 copii cu care Dumnezeu a binecuvîntat casa părinților săi. Școala primară o face în satul natal, după care se înscrie la liceul „Aurel Vlaicu" din Orăștie (absolvent în anul 1930). Ajuns la răspîntia cu care se întîlnește orice tînăr după terminarea liceului, fiul de țărani din părțile Sebeșului, la dorința mamei, dar simțind și o chemare lăuntrică, se înscrie la Academia Teologică Andreiană din Sibiu. În cei patru ani de studii, pe care-i folosește aici, atît pentru agonisirea științei cît și pentru întărirea virtuților înalte, studentul teolog Coman Vasile, cucerește deopotrivă prețuirea profesorilor și stima colegilor. Sîrguincios la studii, termină teologia ca șef de promoție în anul 1934.

Văzînd preocupările sale deosebite pentru carte și aleasa comportare de care a dat dovadă, marele mitropolit Nicolae Bălan îl ajută să se înscrie și să urmeze între 1934—1935 cursurile Facultății de Științe Naturale din Cluj. În anul 1936, la 28 februarie, este hirotonit ca preot pentru parohia Șirnea, protopopiatul Brașov. În acest an își pregătește și teza de licență în teologie, pe care o susține în cadrul vestitei facultăți de teologie de la Cernăuți, cu subiectul: „Doctrina despre purgatoriu și combaterea ei". În anul următor, intră în învățămînt ca profesor la liceul „Andrei Șaguna" din Brașov. Urmează în același timp cursurile Seminarului pedagogic de pe lîngă Universitatea din Cluj și își susține și examenul de capacitate pentru profesor, la Iași. Ca profesor a funcționat pînă în anul 1942 cînd a fost ales ca preot la parohia Brașov-Cetate. În anul 1944 se înscrie la doctorat iar în 1947 își susține examenul cu lucrarea: „Rugăciunile pentru căpetenii și autoritățile statului în cultul creștin", lucrare notată cu „Magna cum laude". La 1 ianuarie 1957 este numit de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit al Ardealului Dr. Iustin Moisescu ca protopop al protopopiatului Brașov, funcție în care a lucrat pînă în 13 decembrie 1970, cînd a fost ales ca episcop al eparhiei Oradiei.

În tot acest timp, nu a rupt legătura cu cartea, colaborînd cu studii, predici, recenzii și articole la: Revista Teologică, „Telegraful Român", Mitropolia Ardealului, Mitropolia Moldovei și Sucevei, Mitropolia Banatului, Mitropolia Olteniei și altele.

Îndemnul de a scrie, l-a primit de la vrednicii de pomenire mitropoliții Bălan și Colan. Venind ca episcop la Oradea, a dat preotimii lucrări și studii de o deosebită valoare, dovedindu-se un vrednic urmaș al înaintașilor Prea Sfinției Sale pe scaunul vlădicesc din Oradea.

Astfel a scos două volume de predici („Cuvîntări liturgice" și „Slujind lui Dumnezeu slujim oamenilor"), predici care în mai puțin de 2 luni de la apariție au fost epuizate. Apoi a editat lucrările „Biserici de lemn monumente istorice din Eparhia Oradiei" o lucrare vastă, bogată, bine documentată și care s-a bucurat de aprecieri unanime, apoi lucrarea „Trepte vechi și noi în istoria Eparhiei Oradiei — Mărturii și evocări —", iar recent o carte despre Roman Ciorogariu, primul episcop al reînființatei episcopii a Oradiei, vajnic luptător pentru drepturile românilor din Ardeal, participant activ la toate acțiunile de pregătire a marelui act de la 1 Decembrie 1918, lucrare valoroasă datorită cercetărilor făcute de cei doi colaboratori profesor Dr. Popeangă Vasile de la

Prot. *Ioan Negroiu,*
Consilier Eparhial

(Continuare în pag. a 6-a)

Telegraful român în slujba idealurilor de unitate naţională românească

S-au scurs 130 de ani de apariţie neîntreruptă a prestigioasei tribune de luptă pornită la drum din iniţiativa şi cu îndrumarea marelui ierarh cărturar Andreiu Şaguna. Deşi apărea în condiţiile vitrege ale asupririi naţionale şi sociale a românilor transilvăneni, create mai ales după crearea statului dualist Austro-Ungaria, în 1867, Telegraful Român a fost, în decursul îndelungatei sale existenţe, o adevărată tribună patriotică, un organ de luptă culturală, socială şi naţională, un militant permanent pentru realizarea unităţii de stat a românilor de pretutindeni. Cîteva exemple, dintr-un şir foarte lung, ne vor convinge de acest lucru.

Încă din primii ani de apariţie, în paginile sale erau prezentate pe larg evenimente politice şi culturale care aveau loc în „ţară", adică în România de atunci. În 1859, de pildă, s-au publicat ştiri privitoare la alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn în Moldova, apoi în Ţara Românească, reproduse mai cu seamă după periodicele de acolo (Steaua Dunării, Naţionalul, Monitorul ş. a.). În anii următori au apărut zeci de articole care se ocupau cu faptele mari ale „domnului Unirii": desăvîrşirea unirii, prin crearea unui singur guvern, secularizarea averilor mănăstireşti, împroprietărirea ţăranilor, reforma învăţămîntului, lupta pentru canonicitate şi altele. Cîţiva ani mai tîrziu, în timpul Războiului de independenţă, — cînd ziarul era redactat de asesorul Nicolae Cristea, viitorul memorandist — ştirile privitoare la evenimentele din ţara-mamă ocupau pagini întregi din fiecare număr al ziarului. Erau reproduse, de pildă, dezbaterile parlamentare, lupta de proclamare a Independenţei, la 9 mai 1877, apoi sute de ştiri, luate din periodice româneşti şi străine, privitoare la războiul ruso-româno-turc, ştiri despre luptele eroice de la Griviţa, Plevna, Rahova şi Smârdan.

Nu întîmplător s-au publicat atunci şi cunoscutele poezii ale „bardului de la Mircești", închinate eroismului ostaşilor români. Dar expresia cea mai strălucită a conştiinţei de unitate naţională de atunci o constituie publicarea unor dări de seamă cu privire la cele peste 300 de colecte în bani, articole de îmbrăcăminte şi pansamente, organizate în Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş — de preoţi, învăţători, notari şi ţărani români — pentru sprijinirea armatei române, a răniţilor, orfanilor şi văduvelor de război. În 1894, cînd a avut loc procesul memorandiştilor la Cluj (în care au fost condamnaţi şi Nicolae Cristea, fost redactor al Telegrafului, şi profesorii de la Institutul teologic-pedagogic Dimitrie Comşa şi Daniil Popovici-Barcianu) s-au publicat ştiri privitoare la proces, cu comentarii asupra sentinţelor nedrepte care s-au pronunţat, s-au reprodus articole din presa străină, mai ales franceză, privind cauza românilor transilvăneni. Dezbaterile parlamentare — din Camera deputaţilor şi Senat, — ştirile politice din vechea Românie, au continuat să apară neîntrerupt pînă în 1918.

Merită să fie menţionat şi faptul că lupta ziarului sibian pentru întărirea conştiinţei de unitate naţională şi apoi pentru realizarea acestei unităţi, s-a purtat şi prin sute de articole cu caracter literar care au apărut pînă în 1918. Reţinem, între altele, că Telegraful Român s-a numărat printre primele ziare care au adoptat ortografia „Junimii" de la Iaşi, care va deveni ortografia Academiei Române, aducînd prin aceasta, o contribuţie de seamă la unificarea ortografiei române. În paginile sale au fost publicate pe larg dezbaterile Academiei Române, ca şi reportaje despre adunările generale ale Astrei şi altor asociaţii culturale româneşti. Apoi sute de schiţe, poezii sau alte lucrări ale scriitorilor clasici din toate ţinuturile locuite de românii de dincolo de Carpaţi.

Date fiind aceste antecedente, era firesc ca foaia noastră să susţină cu aceeaşi însufleţire lupta românilor transilvăneni din toamna anului 1918 pentru unirea Transilvaniei cu ţara-mamă. Începînd cu luna octombrie 1918, apar ştiri despre prăbuşirea monarhiei austro-ungare, despre constituirea Consiliului Naţional Român cu sediul la Arad, şi a legiunilor militare române. În luna noiembrie au apărut ştiri detailate asupra adunării naţionale a românilor transilvăneni, care a fost convocată pentru ziua de 1 decembrie, la Alba Iulia. În cîteva numere s-au publicat ample reportaje despre această istorică adunare cu reproduceri din cuvîntările rostite, sub titlul semnificativ: „Ziua unirii obştei româneşti." În numerele următoare s-au publicat ştiri despre activitatea Consiliului Dirigent, primirea celor patru delegaţii ai românilor transilvăneni care au prezentat actul unirii la Bucureşti şi altele.

Prin toate acestea, Telegraful Român şi-a adus contribuţia lui preţioasă la realizarea marelui act de la Alba Iulia de acum 65 de ani, act care întruchipează visul de aur al românilor de totdeauna şi de pretutindeni — de a trăi într-o singură ţară.

Pr. Prof. *Mircea Păcurariu*

130 ◉ TELEGRAFUL ROMÂN ◉ 130

„Telegraful Român" în slujba unităţii de credinţă a românilor transilvăneni

„Telegraful Român" e în sărbătoare, o sărbătoare muncită şi de aceea meritată, o sărbătoare fără oprire ca focul continuu, neîntrerupt, al marilor furnale din uzinele productive ale platformelor industriale contemporane. El îşi revendică dreptul la o atît de lăudabilă comparaţie deoarece a avut — şi are, în continuare — o apariţie nezmintită de nici un zdruncin redacţional, cu toată elasticitatea periodicităţii sale acomodată la stări şi împrejurări istorice îndeobşte cunoscute nu numai de specialişti, ci şi de marele public.

Şi mai are „Telegraful Român" o însuşire de rară noblețe profesională: *consecvenţa* atitudinii sale de fond faţă de problemele vieţii bisericeşti şi naţionale a românilor din Transilvania (*mai ales*, pînă la Unirea cea mare şi veşnică, realizată în 1918, iar după aceea, *mai ales* de atunci încoace, a românilor de pretutindeni).

„Telegraful Român" a fost creat spre a servi ca organ oficial — adică: drept îndreptător — al Bisericii românilor ortodocşi din Transilvania, în *plenitudinea* ei. Găseşti în paginile lui „de toate şi pentru toţi", de la cele mai pretenţioase preocupări bisericeşti interconfesionale şi pînă la nelipsite comunicări de familie (de bucurie sau întristare). Nu lipseau — cînd spaţiul îngăduia — nici preocupări literare, filozofice, chiar şi economice, din abundenţă.

Ca organ oficial naţional bisericesc", „Telegraful Român" se dovedea interesat în primul rînd de problemele majore ale vieţii românilor ardeleni, fără deosebire de apartenenţă confesională. Conştiinţa *unităţii* noastre ca neam era predominantă în toate ţinuturile locuite de români, de la Marea cea Mare peste spinarea puternică a Carpaţilor şi pînă dincolo de Atlantic (unde fiinţau încă de la începutul secolului nostru unele pîlcuri de emigranţi în căutare de procopseală materială mai lesnicioasă decît cea pe care le-o putea oferi „acasă" administraţia pajurei cu două capete. Această conştiinţă se afirma şi dădea în clocot ori de cîte ori împrejurările — şi erau destule şi destul de presante — descuiau zăvoarele afirmării ei viguroase.

„Telegraful Român" stă mărturie cercetătorului interesat în ceea ce priveşte *amploarea* şi *profunzimea* acestui fenomen (care nici nu are nevoie de explicaţii, el intrînd în categoria actelor şi faptelor de sine-nţeles pentru noi).

A examina însă — retroactiv, la proporţiile cuvenite — însemnătăţii ei naţionale — bisericeşti — această problemă, poate constitui o năzuinţă, dar nicidecum o putinţă corespunzătoare însemnătăţii ei. Explicaţia e la îndemîna noastră a tuturor: pentru „Telegraful Român" din *toate* perioadele apariţiei sale neîntrerupte, *afirmarea, apărarea şi întărirea unităţii* noastre naţionale-bisericeşti este *o evidenţă*. Pentru determinarea ei *exactă* şi *completă* sînt necesare *alte* dimensiuni spaţiale expoziţive decît cele parcelate prin programări redacţionale prealabile. De aceea, popasul aniversar de-acum, cu toată diversificarea materialelor selecţionate spre a fi publicate cu un astfel de prilej festiv, este departe de-a epuiza ceea ce se poate evoca din îmbelşugata istorie de peste o sută de ani de existenţă a acestei tribune de presă naţională bisericească. Ceea ce se poate face într-o ocazie ca aceasta se reduce cel mult la unele constatări însoţite de foarte puţine exemplificări, nemaifiind loc pentru insistenţe şi interpretări care să exploreze adîncurile unei istorii bogată şi semnificativă ca cea de care are parte vigurosul şi mereu întineritul organ de presă de la Centrul mitropolitan sibian al Ardealului.

„Telegraful Român" nu este arhivă documentară care adună, clasifică şi valorifică mărturii de mîna întîia ale afirmării noastre trainice ca creştini ortodocşi români aici, unde aducem la îndeplinire un destin măreţ, fără pereche... Sau nu este numai atît! „Telegraful Român" este *cîmp de luptă* epică, de durată, pentru *împliniri istorice care sînt ale noastre, în exclusivitate şi pentru totdeauna*. Nu se poate scrie istorie completă şi onestă a neamului românesc ignorînd acumulările istoriografice ale acestei modeste şi viguroase tribune de presă ortodoxă română.

Departe de a ocoli detaliul informaţional şi interpretările lui posibile, „Telegraful Român" cultiva cu deosebire, îngroşîndu-l, repertoriul *problemelor de culme* care interesau unitatea, *perpetuarea* şi *consolidarea fiinţei noastre naţionale*. Slova lui învăpăiată aducea la expresie simţăminte patriotice care slujeau — mai ales prin redactorii atît de cald evocaţi la un secol de apariţie neîntreruptă (1853—1953) — interesele majore ale naţiunii române din Transilvania. În fruntea celor ce vîsleau eroic în spre ţărmuri care făgăduiau clarificări vitale, esenţiale pentru poporul român, se afla însuşi ctitorul acestui organ de presă ortodoxă română, mitropolitul Andreiu Şaguna (1808 pînă la 1873), căruia nu numai Gh. Tulbure îi admitea „personalitate de publicist" şi capacităţi de „dinamism misionar" (Mitropolitul Şaguna, Sibiu, 1938, p. 7, 11 şi 68) excepţionale.

Un organ de presă viabil trebuie să fie expresia averilor, orientărilor şi atitudinilor unei colectivităţi organizate. Glas al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, „Telegraful Român" este expresia fidelă a ceea ce se poate numi „presă militantă". El a luptat, cu vigoare neslăbită, decenii de-a rîndul, pentru împlinirea idealurilor fundamentale, majore, ale românilor ardeleni şi apoi — după unirea cea mare şi veşnică din 1918 — pentru consolidarea unităţii noastre naţionale.

Ştiut este — şi nu putem da uitării acest lucru — că „foaie" după „foaie" 1853 (anul de apariţie al „Telegrafului Român") această „foaie" ortodoxă română (cum i se zicea cu modestie, în limbaj de epocă) a fost nelipsită din clocotul conceptional al ideilor şi acţiunilor vehiculate cu înţeleaptă dîrzenie, cu cumpăt exemplar şi nu cu puţină tărie de caracter de către fruntaşii românilor ardeleni, ferm sprijiniţi de păturile sociale „de tot neamul". Se mai ştie, de asemenea, că în anul 1918 a dispărut doar unul din factorii principali deznaţionalizanţi care au frînat vreme de secole împlinirea destinului nostru firesc: „statul de state" habsburgic. Rămînea în suspensie gîndul mare al refacerii unităţii noastre bisericeşti, care nu încetau să dăinuiască — tenace pînă la martiriu — aşteptîndu-şi împlinirea.

Cînd condiţiile favorabile lecuirii ultimei răni — cea mai apăsătoare dintre toate — au fost create, „bătălia conştiinţelor" s-a dezlănţuit năvalnică: în toamna anului 1948, cei ce erau „uniţi numai cu numele, dar ortodocşi în credinţă" s-au întors „acasă", pentru totdeauna.

Momentele de culme ale istoriei noastre de după apariţia „Telegrafului Român" şi-au găsit *permanent ecou* în paginile lui miezoase; uneori, timid, din motive care se cunosc; alteori — adeseori — în duduit de avalanşă care mătură tot ce întîlneşte în cale.

Rămîn memorabile bătăliile fără pereche din anii 1923, 1928 şi 1929 pe care le-a purtat cu forţă de nebiruit şi cu enorma lui inteligenţă mitropolitul Nicolae Bălan († 1955), pentru situaţia legiuită a cultelor conlocuitoare şi, în continuare, pentru săvîrşirea şi consolidarea unificării noastre bisericeşti.

Cinstind împlinitele-i aspiraţii naţionale şi bisericeşti, nu dăm uitării speranţele pe care le-a generat copios.

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

La aniversarea „Telegrafului Român"

(Continuare din pag. 1)

din adîncul inimii atît în consiliul de coroană de la Bucureşti, cît şi, împreună cu gazeta sa, în toţi anii care au urmat, pînă la eliberarea de la 23 August 1944.

Organul Mitropoliei din Sibiu a fost în mod permanent un organ mobilizator al conştiinţei naţionale a românilor ardeleni, un sprijinitor al luptelor naţionale.

Principalii săi redactori, în frunte cu întemeietorul ziarului, marele arhiereu Andreiu Şaguna, au fost luptători de înaltă conştiinţă românească şi de strălucit prestigiu. Numele lor vor fi citate întotdeauna cu recunoştinţă în cartea vredniciilor româneşti din Transilvania. Amintim cîteva dintre acestea, care au însufleţit paginile „Telegrafului Român" de la întemeiere şi pînă la unirea din 1918: Aaron Florian, primul scriitor al unei monografii asupra lui Mihai Viteazul, considerat Achile al Românilor, doctorul Paul Vasici — savant cu larg orizont social şi medical —, Visarion Roman, întemeietorul primelor aşezăminte bancare româneşti din Transilvania, Nicolae Cristea, unul din cei mai talentaţi ziarişti al timpului, memorandist însufleţit, Silvestru Moldovan, geograf şi etnograf de seamă, autorul volumelor intitulate *Ţara noastră* (Transilvania), Elie Cristea, viitorul patriarh al României, T. V. Păcăţeanu, unul din cei mai apreciaţi istoriografi ai Ardealului, al cărui nume este legat de marea lucrare numită *Cartea de aur*, sau luptele *naţional-politice ale românilor de sub coroana ungară*, operă premiată de Academia Română.

Alături de aceşti redactori, „Telegraful Român" a avut şi o selectă serie de colaboratori, care au făcut parte din pleiada celor mai apreciaţi cărturari ardeleni. Menţionăm printre aceştia pe Andrei Mureşan, poetul deşteptării naţionale, care a publicat în „Telegraful Român" o valoroasă suită de studii estetice, pe prozatorul Ion Slavici, mai tîrziu pe istoricii şi pedagogii Ion Puşcariu, Ion Lupaş, Onisifor Ghibu, Silviu Dragomir, pe criticii şi istoricii literari Ilarie Chendi, Gh. Bogdan Duică ş. a. În paginile „Telegrafului Român" şi-a găsit totodată un larg spaţiu şi literatura populară.

„Telegraful Român" s-a bucurat de-a lungul timpului de un impunător prestigiu. În 1876, Mihail Eminescu scrie într-un articol că ziarul de la Sibiu era *„foaia cea mai modernă de peste Carpaţi"*.

La data cînd M. Eminescu făcea astfel de aprecieri, la noi apăreau următoarele ziare şi reviste: *Gazeta Transilvaniei, Familia, Albina, Concordia, Federaţiunea* ş. a.

Ceea ce atrăgea îndeosebi atenţia lui Eminescu către „Telegraful Român" era în primul rînd limba sa, o limbă superioară tuturor publicaţiilor ardelene, fiindcă în timp ce aproape toate acestea se orientau după etimologismul lui Timotei Cipariu, „Telegraful Român" se mişca în orbita „Junimei", scriind după directivele lui Titu Maiorescu, Vasile Alecsandri, Alexandru Odobescu.

Ortografia „Telegrafului Român", care în acelaşi an edita şi suplimentul literar *Foişoara Telegrafului*, anticipa ortografia „Tribunei" din 1884 şi totodată biruinţa generală a fonetismului — biruinţa unităţii naţionale. Această unitate, „Telegraful Român" a susţinut-o şi prin numeroase reproduceri din scriitorii români de peste Carpaţi, reprezentanţi ai geniului românesc: Anton Pan, V. Alecsandri, M. Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, Barbu Delavrancea, Al. Vlahuţă, Duiliu Zamfirescu, George Coşbuc, ardelean stabilit la Bucureşti.

Despre întemeietorul „Telegrafului Român", genialul poet scria „Destoinic diplomat, Şaguna a fost un om politic din creştet pînă în tălpi, cum n-a fost vreunul din conducătorii noştri bisericeşti".

Aceeaşi admiraţie pentru marele mitropolit a avut-o şi prietenul lui Eminescu, prozatorul Ioan Slavici, care a fost vreme îndelungată unul din stîlpii politici şi culturali ai „Telegrafului Român". Din pana lui Slavici avea să ţîşnească peste cîţiva ani, prin paginile „Tribunei", captivanta şi concludenta formulă a unităţii naţionale româneşti: *Soarele pentru toţi românii de la Bucureşti răsare*.

De altfel, o bună parte din conducătorii Tribunei, în frunte cu Ion Slavici, Ioan Bechnitz, secretarul ei de redacţie, Eugen Brote, animatorul ziarului, au colaborat mai întîi la „Telegraful Român", aducînd la noua publicaţie spiritul moştenit de la acesta.

Ani şi ani „Telegraful Român" a urmărit cu asiduitate şi discernămînt viaţa literară şi culturală ardeleană, relaţiile cu scriitorii de peste Carpaţi, activitatea Academiei Române, a Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura română şi cultura poporului român, activitatea Societăţii pentru fond de teatru român, mişcarea economică şi a societăţilor de meseriaşi, cu un cuvînt întreaga activitate obştească ardeleană.

Aniversarea a 130 de ani de la înfiinţarea „Telegrafului Român" este în mod incontestabil o sărbătoare a scrisului românesc, a solidarităţii permanente a Bisericii noastre cu toate acţiunile şi evenimentele patriotice — *cu neamul*.

O sărbătoare a presei româneşti din Transilvania

„Telegraful Român" — mesager al idealului de pace, înfrăţire şi colaborare

„Telegraful Român" a împlinit, la 3 ianuarie crt. 130 de ani de apariţie neîntreruptă. Din vremea străbunicilor noştri, aşadar, el a fluturat un steag şi a trasat un drum. Un steag sub care ne-am adăpostit şi un drum care ne-a uşurat, într-o măsură apreciabilă, ţinta spre care ne erau îndreptate privirile. Apărut la distanţa de aproape un sfert de veac după „Curierul românesc", al lui I. Heliade-Rădulescu, şi după „Albina românească, a lui Gheorghe Asachi, la un deceniu şi jumătate după „Gazeta Transilvaniei" şi după „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", el a urmărit, în coloanele sale, încă de la început, idealurile pentru care au militat ziarele şi revistele din Muntenia şi din Moldova. A împrumutat idei de acolo, după cum, nu rareori, a transmis sugestii şi subiecte din propriile-i preocupări. Deşi n-a avut, niciodată, un profil literar, literatura s-a bucurat de multă ospitalitate, în paginile lui. A fost un organ al dezvoltării conştiinţei mulţimilor şi, mai ales, un factor dintre cei mai importanţi pe drumul unificării culturale, acţiune care trebuia să premeargă unităţii politice. Din acest punct de vedere, rolul lui se adaugă la al celorlalte publicaţii ardeleneşti, din epocă, şi toate împreună vor realiza, aici, ceea ce au îndeplinit dincolo de munţi publicaţiile lui Heliade, ale lui Asachi, Kogălniceanu, D. Bolintineanu etc.

„Telegraful Român" a militat pentru acelaşi program cultural-politic pe care îl vom vedea, într-o dezvoltare mai amplă, în activitatea „Astrei" şi care, mai tîrziu, va fi continuat de „Tribuna" lui I. Slavici, care a apărut la Sibiu. Peste tot, ideea de bază a fost aceea a unităţii românilor şi prin ea gazeta noastră se apropia şi de „Dacia literară", de la Iaşi (1840). Nu putem trece peste faptul că ortografia gazetei de la Sibiu n-a fost influenţată de latinişti şi, deci, rolul „Telegrafului..." a fost cu atît mai important pe linia unificării noastre culturale, după cum nu uităm aprecierea pozitivă pe care Eminescu însuşi o făcea, la 1877, asupra gazetei (vezi „Convorbiri literare" XI, 1877—1878, p. 199).

Literatura apărută în paginile „Telegrafului Român" este nu numai bogată ci şi foarte importantă. Ea constituie una din căile principale ale cimentării ideii de unitate, fiindcă alături de poezii, povestiri, schiţe etc. datorate scriitorilor ardeleni, întîlnim foarte des numele scriitorilor reprezentativi din celelalte provincii istorice, de la Titu Maiorescu şi Bogdan Petriceicu Haşdeu, de la Alecsandri şi Eminescu ori de la C. Negruzzi şi I. Creangă pînă la Alexandru Macedonschi, care aici şi-a făcut debutul în poezie, pînă la G. Tutoveanu.

Cei mai mulţi dintre scriitorii din ţara veche nu pot fi consideraţi colaboratori direcţi ai „Telegrafului...". Vreau să spun că ei nu întreţineau legături directe cu redacţia gazetei. Lucrările lor se reproduceau, de cele mai multe ori, din paginile altor publicaţii. Alegerea făcută ne indică, însă, preferinţele redacţiei pentru un anumit scriitor şi pentru anumite creaţii ale lui. O subliniere a cîtorva dintre titlurile cu care este prezent Alecsandri, în coloanele gazetei, sînt concludente din acest punct de vedere: *Adio Moldovei; Altarul mănăstirii Putna; Cîntecul gintei latine; Dorul romîncei; Hora Griviţei; Legenda de la sfinţirea bisericii Curtea de Argeş; Marşul ostaşilor români; Dumbrava Roşie; Odă ostaşilor români; Odă statuii lui Mihai Viteazul; Odă la statuia lui Ştefan cel Mare; Peneş Curcanul; Sergentul.* Comentariile mi se par de prisos. Interesante sînt, de asemenea, ştirile de natură literară sau culturală. Să ne oprim doar la cîteva: *Triumful poetului Alecsandri; Sărbătorirea latină de la Montpellier; Ovaţiuni în Franţa pentru Vasile Alecsandri; Scriitorii de la „Junimea"; Premierea lui Octavian Goga; O piesă de teatru de Mihail Sadoveanu; Premierea piesei „Zamolxe", a lui Lucian Blaga; Premierea lui Blaga la Academie; Liviu Rebreanu conferenţiază în Germania.* Marii scriitori străini nu sînt neglijaţi nici ei. Notăm doar cîteva nume: *Andersen* Hans Cristian; Björnson, Björnstjerne; D'Annunzio, Gabriele; Victor Hugo; Henric Ibsen; Friedrich Schiller; Henryk Sienkiewicz; Lev Tolstoi.

Preocupărilor redactorilor „Telegrafului Român" au fost mult mai largi decît am putut să arăt eu în rîndurile de mai sus. Ele se suprapun peste programul general de emancipare al românilor din Ardeal, aşa cum a fost gîndit şi elaborat de cei mai preţuiţi îndrumători ai naţiunii noastre, acum 130 de ani.

Nu putem uita că gazeta ale cărei rosturi le examinăm astăzi a fost creată de mitropolitul Andrei Şaguna, unul dintre ierarhii cei mai luminaţi, dintre cîţi am avut, ale cărui merite nu se rezumă la reorganizarea şi emanciparea Bisericii ortodoxe din Transilvania. Ca Varlaam şi Dosoftei, în secolul al XVII-lea, ca Antim Ivireanu, spre sfîrşitul aceluiaşi secol şi la începutul celui următor, şi ca Veniamin Costachi, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, el a desfăşurat o activitate prin care şi-a atras cinstirea şi preţuirea întregii na-

Gavril Istrate

(Continuare în pag. a 6-a)

Între înaltele idealuri ale poporului român, pe care „Telegraful Român" le-a slujit cu devotament pe tot parcursul existenţei sale, la loc de frunte se înscrie idealul păcii, înfrăţirii şi colaborării.

Nu este vorba de o preocupare de ultimă oră, dictată de uriaşa mişcare pacifistă specifică epocii noastre, ci de o manifestare constantă, nelipsită din paginile acestei prestigioase publicaţii. Astfel, încă din primul an al apariţiei sale, foaia şaguniană se arată preocupată de soarta păcii, de necesitatea menţinerii ei cu orice preţ. Într-un articol publicat în numărul din 15 iulie 1853 găsim această foarte însemnată şi foarte actuală consemnare: „Pacea este o necesitate vitală pentru toată lumea. Cu cît ea ţine mai îndelungat, cu atît, cresc mai mult şi urmările ei şi cu atît mai anevoie va fi a o strica. *Securitatea cea mai bună pentru păstrarea păcii este însăşi pacea*".

Ne vine greu să credem că aceste rînduri au fost scrise în urmă cu 130 de ani. Noi le citim în paginile presei contemporane.

„Crescînda înflorire a agriculturii, industriei, comerţului şi navigaţiei — se scrie, în continuare în amintitul articol — sînt piedicile cele mai de frunte ale războiului. Cu toată fabrica ce se clădeşte din nou, i se naşte războiului un duşman nou; cu toată găleata de bucate ce rodeşte pămîntul mai mult, iubirea de pace prinde rădăcini tot mai adînci." Popoarele care ştiu cîtă distrugere şi nenorocire aduce războiul „sînt pururea aplecate şi iubitoare de pace". Ele nu sînt dispuse ca bunurile realizate „prin sudoarea feţei şi astringerile spiritului lor" pe parcursul mai multor secole, să fie nimicite într-o clipită.

Martor al celor două conflagraţii mondiale, „Telegraful Român" n-a fost doar cronicarul evenimentelor dramatice care s-au succedat, ci s-a transformat într-o veritabilă tribună de condamnare a războiului şi de protest împotriva celor care se arătau surzi la strigătul milioanelor de oameni după pace. „Războiul este culmea răului pe pămînt" — aflăm scris în nr. din 28 ian./10 febr. 1917 al „Telegrafului Român". „Este pecetea ruşinii şi a devaluării."

Fiind un organ de presă al Bisericii transilvănene, „Telegraful Român" va combate războiul de pe poziţie creştină, prezentîndu-l ca incompatibil cu învăţătura şi morala religioasă. În numărul din 24 sept. 1914 stă scris în această privinţă: „A crede că războiul este indisolubil legat de fiinţa omenească, înseamnă a scoborî pe om sub demnitatea pe care i-o dă creştinismul... Prin firea şi destinaţia sa divină, omul nu este menit războiului ci păcii... În primele pagini ale Vechiului Testament se vorbeşte despre o vreme cînd — la începutul veacurilor — nu erau războaie pe pămînt, iar Noul Testament este în întregime un imn închinat păcii şi bunelvoiri între oameni. Împărăţia lui Dumnezeu, pentru care se străduieşte orice suflet creştin, este o împărăţie a păcii, nu a războiului."

În temeiul acestei ferme convingeri că pacea este destinul omului şi al întregii creaţii, „Telegraful Român" o descrie în cuvinte pline de patos: „O singură poruncă este hotărîtoare — se spune în numărul din 24 sept./5 oct. 1918 — şi aceea este pacea. Ea reînvie veselia în lume şi zugrumă traiul îngust şi nevoiaş; ea ridică altare de închinare, plăsmuieşte idealuri şi naşte îndemnuri şi puteri necunoscute pentru înfăptuirea lor. Nu este pămîntean care să nu o dorească! Dreaptă şi cinstită, vină împărăţia ei!"

Ziarul sibian întemeiat de Şaguna a salutat întotdeauna năzuinţa comună a popoarelor către pace. El s-a făcut permanent ecoul acestei năzuinţe şi a crezut cu tărie în posibilitatea realizării ei, a instaurării în lume a unei păci durabile. În acest sens, într-un articol apărut în 27 sept./10 oct. 1918, deci la sfîrşitul unei lungi şi grele perioade de război se constată că: „Şi astăzi neamurile toate cer alinare, cer tămăduire, iar chezăşuirea drepturilor fireşti, a drepturilor pe care să se întemeieze viaţa de mîine cu orizonturi ridicate şi largi hotare de dezvoltare. Pînă azi au luptat şi au murit pentru biruinţa dreptului şi a dreptăţii. Astăzi cer să se împărtăsească de ele, să trăiască în numele lor şi sub adăpostul lor." Apoi se continuă: „Chinuită, însîngerată şi decimată de război, omenirea se întoarce acum împotriva războiului însuşi. Civilizaţia batjocorită şi mutilată, întocmeşte acum dosarul acestui duşman neîmpăcat al omenirii, năzuind la execuţia lui capitală... În locul luptei dintre naţiuni vedem tendinţa unei solidarizări a naţiunilor pentru asigurarea unei dezvoltări paşnice şi fericite a fiecăruia. Astăzi omenirea vrea pace şi ceea ce omul vrea cu stăruinţă se realizează."

În legătură cu colaborarea şi înfrăţirea între naţiuni, „Telegraful Român" scrie: „Naţiunile mici împlinesc o funcţiune esenţială în menţinerea Europei organice, adică a Europei pur şi simplu... Orice stat trebuie să ţină seama, în exerciţiul suveranităţii sale, de celelalte... Progresul în duh e o operă comună, ecumenică a neamurilor, ca şi mîntuirea lor. Aşa a voit Dumnezeu să fie spre evitarea egoismului şi a mîndriei" („Telegraful Român), nr. 2 din 9 ian. 1944).

Referiri mai extinse şi mai frecvente la problema păcii vom întîlni, desigur, în paginile „Telegrafului Român" mai ales după 23 august şi pînă în zilele noastre. Foaia religioasă a Arhiepiscopiei Sibiului şi-a respectat astfel o tradiţie care îi este specifică dintru începuturi. Este sugestiv, în această privinţă, îndemnul pe care îl adresa „Telegrafului Român" cititorilor săi în decembrie 1944, cînd vorbind despre o pace dreaptă şi trainică, spunea: „În pacea aceasta merită să nădăjduim şi pentru aşezarea ei în lume se cade să ne rugăm şi să acţionăm fără preget... Să credem cu putere în venirea ei, ca nădejdile noastre să nu se ruşineze îndelung."

Pr. prof. *D. Abrudan*

130 ◉ TELEGRAFUL ROMÂN ◉ 130

Preocupări didactice şi educative în ziarul „Telegraful Român"

Nădejdile legate dintru început de ziarul „Telegraful Român" au prins contur tot mai pronunţat cu trecerea timpului ca, prin decenii, să cunoască împliniri aidoma printr-o linie adoptată constant, perseverent de acest „organ informativ" în răstimpul celor 130 de ani de neîntreruptă apariţie.

Între problemele pe care „Telegraful Român" le-a urmărit sînt şi acelea privitoare la *„educaţia maselor populare"* şi la *„dezvoltarea învăţămîntului"*; le-a urmărit şi le-a dezlegat printr-o străduinţă mereu vie, neîncetat întărită şi cu o competenţă de netăgăduit.

Ziarul „Telegraful Român" avea să deschidă un drum nou, spre o nouă eră, în activitatea legată de educaţia maselor populare şi în dezvoltarea învăţămîntului românesc din Transilvania. Dar trebuia chemat la lucru şi un om nou. Şi „omul" s-a găsit în una din „personalităţile cele mai remarcante ale învăţămîntului şi culturii româneşti din veacul trecut". Este vorba de *profesorul* Aaron Florian, care avea să fie — fericită alegere — întîiul redactor al ziarului „Telegraful Român". Din această poziţie, el s-a învrednicit să tragă, prin lucrarea sa de scurtă dar intensă durată la orientarea ziarului, întîia brazdă într-un ogor şcolar şubred şi înţelenit, cum se aflau atunci învăţămîntul şi educaţia maselor populare, la venirea mitropolitului Andrei Şaguna în Ardeal.

Redacţia ziarului „Telegraful Român" a fost asigurată, între timp, şi de alţi *profesori* eminenţi ca Zaharia Boiu, Nicolae Cristea etc. — şi ziarul s-a bucurat de colaborarea unor personalităţi de reală probitate morală şi de înaltă cultură, din Transilvania. Este suficient să amintim doar cîţiva: publicistul Visarion Roman, etnograful Silvestru Moldovan, istoriograful Teodor V. Păcăţian, scriitorii Andrei Mureşanu, Ioan Slavici, Ilarie Chendi; *profesorii* de prestigiu Ioan Lupaş, Onisifor Ghibu, Silviu Dragomir, Gh. Bogdan-Duică etc.

Răzbate în evidenţă faptul că o bună parte din colaboratorii amintiţi mai sus *au fost profesori*. Şi nu departe de zilele noastre, redactor al ziarului „Telegraful Român" a fost distinsul *profesor* Dumitru Stăniloae, apoi *profesorii* Corneliu Sîrbu şi Nicolae Mladin, iar astăzi tot un *profesor*, Dumitru Abrudan îndeplineşte sarcina de redactor principal al acestui ziar, în vreme ce colegi de-ai săi sînt colaboratori ai veteranei gazete.

Fireşte, dacă am subliniat prezenţa atîtor profesori în lucrarea îndelungată a ziarului „Telegraful Român", sîntem obligaţi să arătăm că s-a făcut acest lucru cu cea mai bună ştiinţă şi pentru că, în virtutea chemării şi pregătirii lor de ordin didactic şi educativ, care la acestea au contribuit, prin scrisul lor, la promovarea învăţămîntului şi educaţiei teologice. De altfel, faptul se explică şi prin aceea că însuşi întemeietorul ziarului „Telegraful Român" a ţinut, la un moment dat, să-i invite pe toţi profesorii, preoţii şi învăţătorii din acea vreme, să aboneze ziarul în cauză („Telegraful Român", 1856). În felul acesta, contribuţia redactorilor şi colaboratorilor a pătruns şi în aşezările cele mai depărtate locuite de români, ajungînd să fie considerat asemenea unui monitor instructiv şi educativ, sigur şi sănătos.

*

Întemeiat de ierarhul Andrei Şaguna (la 1853), ziarul „Telegraful Român" a cunoscut, vreme de două decenii, colaborarea constantă şi de remarcabilă însemnătate a întemeietorului său. Dacă, în mod firesc, ierarh fiind, acest colaborator de excepţie a dovedit preocupări de ordin bisericesc, pe plan superior, el a răspuns şi unor preocupări de însemnătate didactică. A sîrguit la înmulţirea şcolilor sătesti şi la dotarea acestora cu cadre didactice cît mai corespunzătoare acelor vremi, ca ele să poată contribui la luminarea poporului. În circulare privitoare la chestiuni şcolare, în scrieri şi manua-

Pr. prof. *D. Călugăr*

(Continuare în pag. a 8-a)

MATEEVICI

Cu destinele lui Labiş se aseamănă zborul frînt al poetului Al. Mateevici, moldovean şi el, mort la numai 28 de ani, înainte de a se fi împlinit. Binecunoscut printr-o capodoperă lirică, *Limba noastră*, Mateevici este departe de a fi autorul unei singure poezii, lucru remarcat şi de G. Călinescu în Istoria sa: „Alexei Mateevici ar fi fost poet mare dacă trăia. Numai Eminescu a ştiut să scoată atîta mireasmă din ritmurile poporane".

De pe urma acestui poet, căzut pe frontul de la Mărăşeşti, în 1917, ca preot militar, au rămas 41 de poeme adunate la un loc de Petre V. Haneş şi editate în anul 1934. Impresionează la Mateevici eminescianismul său de fond înţelegînd prin aceasta o adeziune organică la lirismul răsăritean căruia îi sînt proprii prin Eminescu, care le-a ridicat la o putere absolută, cum arăta Sergiu-Al. George, *patosul cosmic şi cel cosmogonic, sacra melancolie* şi *setea de absolut*. Chiar în *Limba noastră* apar „Sbuciumul din codrii veşnici" şi „Ai luceferilor sfeşnici oglindindu-se în fluviu...". Înainte de Ion Barbu, într-un limbaj simplu însă, Mateevici este poetul dogmelor şi-al revelaţiilor răsăritene. De aici şi melancolia sa moldovenească, curată, capabilă să prindă în cîntecul său sentimentul timpului şi-al perisabilităţii, izbucnind adesea în imagini de poezie pură.

De fapt, poezia lui Mateevici este solidară cu întreaga lirică românească. Din alt colţ de ţară, Mateevici îl vesteşte pe Arghezi cel din versurile duhovniceşti şi din lupta dusă între patimă şi izbăvire. Chenarele votive ale lui Mateevici au adesea chiar o undă mateină în ele, oricît ar părea de ciudat: în evlavia cu care sînt veneraţi strămoşii şi datina lor, cu deosebirea că localizarea nu e una muntenească, nu există aici nici o imixtiune balcano-fanariotă iar în locul foişorului şi al culei predomină zidurile monastice. *Noul Neamţ* e un Argeş moldav iar diferenţele de registru, neînsemnate, amintesc de deosebirile dintre arta valahă şi cea de peste Milcov, de motivele folosite în cele două ţinuturi. Fondul şi canonul rămîn însă identice şi versurile de mai jos, atmosfera pe

Dan Ciachir

(Continuare în pag. a 6-a)

Aniversarea P. S. Dr. Vasile Coman...

(Continuare din pag. a 3-a)

Arad, Pr. Dr. Gheorghe Liţiu de la Oradea.

Dar munca Prea Sfinţiei Sale în această eparhie, a cuprins toate sectoarele de activitate. Astfel, dacă la venirea la cîrma acestei eparhii erau peste o sută de parohii vacante, astăzi mai sînt 5 sau 6. A hirotonit peste 400 de preoţi, aşa încît astăzi eparhia Oradiei, are în majoritatea parohiilor preoţi tineri.

Înţeleapta păstorire de 12 ani a Prea Sfinţiei Sale, înscrie în istoria vieţii bisericeşti a acestei eparhii, o pagină de bogate şi minunate realizări şi pe teren economic-gospodăresc.

Datorită simţului său de perfectă şi adîncă înţelegere a necesităţilor bisericeşti, Prea Sfinţia Sa a ştiut să conducă şi să organizeze toate activităţile de ordin material-economic. Vorbesc în acest sens realizările obţinute începînd cu Centrul Eparhial: capelă frumos pictată, muzeul, biblioteca, atelierul de lumînări complet mecanizat, căminul preoţesc, locuinţe pentru angajaţi şi multe altele care se văd de oricine vizitează Centrul nostru Eparhial.

Dar activitatea pe linie economico-gospodărească s-a extins şi la parohii. Datorită îndrumărilor şi sfaturilor date de P. S. Sa preoţilor şi credincioşilor cu ocazia vizitelor, s-au construit biserici noi, case parohiale, sedii protopopeşti, s-au pictat biserici, s-au înzestrat bisericile cu cele necesare cultului.

Ceea ce caracterizează activitatea Prea Sfinţiei Sale, este faptă, fapta prin care a dat totdeauna subalternilor şi colaboratorilor exemplu, dar şi impuls spre acţiune, spre lucrare, atît duhovnicească cît şi patriotică. Şi e firesc să fie aşa, deoarece P. S. Sa s-a ridicat dintr-o familie de la ţară şi a fost crescut în sînul acestei familii în cultul muncii, de aceea şi-a împletit sufletul cu sufletul poporului din care a ieşit, cu credinţa moşilor şi strămoşilor noştri, cu tradiţia acestui popor, cu năzuinţele lui. Legătura neîntreruptă cu poporul, ca preot, protopop iar apoi ca arhiereu, i-a dat puterea de a nu fi niciodată şovăielnic, ci întotdeauna să păşească cu hotărîre pe drumul poporului, care este drumul adevărului, drumul dreptăţii, drumul istoriei în continuă dezvoltare. Tot din sătucul de naştere a primit şi trăit cu tărie credinţa noastră ortodoxă românească. Astfel s-a împletit şi se împleteşte în sufletul Prea Sfinţiei Sale dragostea de popor cu dragostea de Biserica strămoşească. Din toate acestea, se încheagă o minunată figură de ierârh ortodox.

Cler şi credincioşi îl asigură pe P. S. Sa de întregul devotament, de toată dragostea filială şi roagă pe bunul Dumnezeu să-i dăruiască încă mulţi ani, de fericită păstorire a turmei dreptcredincioase, toiag înţelept de strajă aici la brazda de vest a patriei, bunătate neîmputinată şi dragoste nesfîrşită.

Întru mulţi şi fericiţi ani!

Telegraful Român şi problemele pastorale

(Continuare din pag. 1)

potrivă, pentru cultura lui intelectuală, dar şi pentru îmbunătăţirea traiului lui de fiecare zi.

El a militat pentru formarea unui cler luminat, un cler legat de popor, a unui cler reprezentativ, a unor adevăraţi păstori sufleteşti, apărători ai credinţei ortodoxe.

Ca să înţelegem mai bine problemele pastorale cuprinse în coloanele Telegrafului Român este bine să amintim, şi numai pe scurt, concepţia lui Şaguna despre preoţie, despre rolul preotului în viaţa credincioşilor. Vocaţia lui preoţească este cuprinsă în memorabilele cuvinte: *„De m-aş naşte de o sută de ori, tot preot m-aşi face."*

Era deci firesc ca el să îndrume clerul cu atenţie, să-l cheme stăruitor la îndeplinirea misiunii lui sacerdotale, la înţelegerea şi biruirea greutăţilor vremii, la luminarea poporului şi la ridicarea lui materială.

Între multele cărţi de teologie, datorate lui Şaguna, care erau un adevărat arsenal teologic pentru vremea aceea, de la el ne-a rămas şi un *„Manual de studiu pastoral"* (Sibiu, 1878).

„Noi, studiul acesta-l numim studiu pastoral dar nu teologie pastorală, pentru că subiectul scrierii noastre nu e Dumnezeu, ci preotul ca tată de familie, ca cetăţean şi ca preot" (p. 1).

Şaguna s-a ferit să facă o îndrumare pastorală desprinsă de viaţă, sau să promoveze un hiatus între preot şi credincios.

Este bine să menţionăm că Şaguna păstrează o strînsă legătură între cele trei misiuni ale preotului aceea de învăţător, aceea de liturghisitor şi aceea de păstor sufletesc. El le vede derivînd din însăşi activitatea Mîntuitorului care a spus despre Sine: „Eu sînt Calea, Adevărul şi Viaţa." În consonanţă cu Părinţii Bisericii el socoteşte pastoraţia mai mult ca o „artă", decît ca o ştiinţă.

Între problemele pastorale care au cinstit coloanele Telegrafului Român de-a lungul timpului nu putem trece cu vederea îndrumările pe care le cuprind Pastoralele celor ce au fost la cîrma Mitropoliei Ardealului, îndeosebi ale lui Andreiu Şaguna pe care scriitorul remarcabil Gheorghe Tulbure le-a strîns într-un volum şi le-a comentat în contextul timpului şi problemelor de atunci. Ele sînt şi azi îndrumătoare şi scot în evidenţă dragostea lui Şaguna de popor, mintea lui luminată şi realistă, voind să îndrume clerul şi credincioşii pe calea binelui moral şi material. Lor le urmează pastoralele celorlalţi întîistătători ai Mitropoliei Ardealului. Pe lîngă învăţăturile religioase şi îndemnurile morale care le cuprind aceste pastorale ele sînt şi un fel de *micro-cronici* ale evenimentelor istorice din viaţa Bisericii şi a poporului român. Din ele reiese adevărul că Biserica Ortodoxă a îmbrăţişat întreagă viaţa poporului nostru în etapele devenirii lui istorice pînă la ziua eliberării şi unităţii lui naţionale, pînă în zilele noastre.

Direcţiile prin care redactorii şi colaboratorii Telegrafului Român au contribuit la luminarea şi îndrumarea credincioşilor sînt multiple. Unele dintre ele se impun în mod deosebit. Între ele amintim: Contribuţia la susţinerea unităţii de credinţă şi de neam, ortodoxie şi românism, promovarea unui patriotism luminat, chemarea Bisericii la rostul ei de vestitoare a păcii şi bunei înţelegeri între oameni şi popoare. Sprijinirea unei culturi naţionale, a etosului şi datinilor strămoşeşti.

Problemele de ordin strict pastoral cuprinse în coloanele Telegrafului Român sînt multe şi variate. Strînse într-un mănunchi ar putea forma un manual de pastorală, izvorît din mintea şi priceperea unor păstori luminaţi şi potrivită cu necesităţile şi sufletul poporului nostru. Unele au un caracter general, altele un caracter special, unele privesc persoana şi calităţile necesare adevăratului preot, altele activitatea şi metodele pastorale. Unele privesc rolul pastoraţiei individuale, altele dezbat problemele şi metodele pastoraţiei colective.

Aproape că nu există problemă de ordin pastoral care să nu fi fost dezbătută într-un articol sau chiar mai multe. Uneori au fost şi cicluri de articole care au tratat diferite probleme de pastorală specială sau generală.

Ne-ar trebui pagini întregi ca să conspectăm subiectele de ordin pastoral înfăţişate în coloanele Telegrafului Român. Amintim doar cîteva din aceste titluri, mai aproape de timpul nostru, respectiv după împlinirea idealului de unitate naţională.

„Vocaţia sau chemarea la preoţie", „Hristos şi preotul", „Pastoraţia în zilele de azi", „Nevoia propovăduirii", „Activitatea preotului în parohie", „Gospodăria preotului", „Misiunea preotului", „Chemare şi trimitere", „Preotul şi agricultura", „Virtuţile preotului", „Problema păstoririi şi metodele ei", „Biserica slujitoare", „Taina preoţiei", „Pe calea binelui", „Preotul ca păstor de suflete", „Preotul în mijlocul credincioşilor şi pentru credincioşi", „Devotament pastoral", „Familia preotului", „Slujire şi înnoire", „Îndoită slujire", „Biserica şi lumea", „Din sfaturile şi îndrumările date de mitropolitul Andreiu Şaguna fiilor săi duhovniceşti" şi altele.

El a slujit cu devotament adevărurile mîntuitoare, lumina Evangheliei lui Hristos şi năzuinţele poporului nostru spre o viaţă liberă şi independentă. Prin aceste articole a adus cele dumnezeieşti în timp, le-a comunicat oamenilor şi a ridicat pe oameni spre lumina eternităţii. În cei 130 ani de existenţă, Telegraful Român a fost un îndreptar nestins, credincios îndrumător al preoţimii şi bun sfătuitor pentru credincioşi.

Mesajul lui a trecut de multe ori hotarele ţării, ducînd lumină creştină şi dragoste de neam, oşi unde şi ori cînd a ajuns să fie citit de un român de pe meridianele lumii.

Ecoul internaţional al luptei pentru Unirea Principatelor

(Continuare din pag. 1)

ricii în modificarea situaţiei principatelor în sensul cel dorit de revoluţionari". Ministrul american din capitala Imperiului Otoman, Caroll Spence, care a deţinut acest post între 1853—1858, relatează într-un raport adresat departamentului de stat, că a pregătit o lucrare asupra „latinităţii dunărene" şi afirmă, fiind temeinic informat în privinţa realităţilor româneşti, că „nu pot să ajung decît la concluzia că ei (românii) sînt sortiţi să joace un rol important în politica răsăritului", exprimîndu-şi viguros adeziunea faţă de lupta românilor pentru lupta de unitate naţională.

Prin politica oficială filo-română, Franţa a asigurat tot sprijinul şi bunăvoinţa ei pentru deşteptarea unei naţii care păşea cu încredere spre viitorul politic spre care aspira.

La rîndul lor cercurile intelectuale franceze (Colçon, Vaillant, Desprez, Michelet, Ubicini, Quinet etc.) au declanşat o intensă şi susţinută campanie de propagandă, prin studii, conferinţe sau prin intermediul presei pentru formarea unei opinii publice favorabile luptei pentru eliberarea naţională a poporului român.

Poziţia intelectualităţii franceze faţă de cauza românească a rămas aşa cum conchide Saint-Marc Girardin „adînc săpată în inimile noastre", contestînd orice drept al Turciei asupra românilor. El afirmă că „Principatele nu sînt ale nimănui decît ale lor singure".

O altă personalitate remarcabilă a vieţii politice şi culturale franceze din secolul trecut, profesorul Edgard Quinet, de la College de France, s-a dovedit în numeroase articole publicate în „Revue des Deux-Mondes" ca şi în lucrarea „Românii" un susţinător convins al luptei pentru drepturile şi libertăţile naţionale ale poporului nostru, în preajma evenimentelor care au dus la înfăptuirea Unirii Principatelor Române din 1859.

Rîndurile unei interesante scrisori din 1857, în care simpatia sa vibrează profund alături de năzuinţele poporului nostru, atestă din nou opinia şi atitudinea intelectualilor progresişti francezi faţă de ţelurile naţionale ale românilor din cele două Principate.

Din scrisoarea lui, păstrată la Arhivele Statului din Sibiu redăm cîteva extrase.

Domnilor,

Nimic nu putea să-mi fie mai preţios, decît asigurarea de a fi stimat cu fidelitate sentimentele şi necesităţile Dvs. Îmi daţi această asigurare. Mulţumirile adăugate le primesc cu bucurie, ca dovadă mai curîndă a patriotismului şi-a comunităţii noatsre de vederi, decît a serviciilor care am putut să le aduc cauzelor dumneavoastră.

Este sigur, domnilor că indiferent de felul în care ar fi privit în interesele dumneavoastră, aţi făcut un mare pas înainte, atît de mare încît nimic nu vă va mai putea face să daţi înapoi. Întregul occident s-a emoţionat pentru cauza dumneavoastră. Aţi regăsit şi aţi scos la lumină documentele dumneavoastră şi nimeni nu a îndrăznit să le conteste...

Nu mai sînteţi izolaţi în viaţa politică şi nu-i mai este îngăduit nimănui să dispună de dumneavoastră, sau să se amestece în treburile dumneavoastră fără ca întreaga lume s-o ştie. Provinciile dumneavoastră nu mai pot fi sfîşiate sau abandonate, fără ca întreaga Europă să scoată un strigăt de protest.

Nu mai sînteţi străini, ci concetăţeni ai tuturor popoarelor civilizate.

De acum înainte dorinţele, nevoile şi drepturile dumneavoastră fac parte integrantă din dorinţele, nevoile şi drepturile societăţii europene. Aveţi acum aceleaşi perspective de viaţă, de libertate, de independenţă şi de viitor ca şi Europa însăşi.

Cît de lung este drumul pe care l-aţi parcurs domnilor în atît de puţini ani, dacă ne amintim de situaţia dumneavoastră de odinioară. Cîteva eforturi încă şi ţelul va fi atins.

Asupra dumneavoastră s-a făcut lumină, domnilor, şi întreaga lume a contribuit la aceasta. Pe măsură ce aţi devenit mai cunoscuţi, au crescut şi simpatiile faţă de dumneavoastră. Nu mai stă în putinţa nimănui de a vă cufunda din nou în beznă. A început lupta pentru independenţa dumneavoastră şi poate că ea mîine va izbîndi...".

Actul Unirii Principatelor, rod al „entuziasmului şi mai ales al dăruirii populare", nu a făcut decît să consfinţească definitiv un act istoric ireversibil, ce a deschis drumul spre realizarea statului naţional unitar ROMÂN.

O sărbătoare a presei româneşti din Transilvania

(Continuare din pag. a 5-a)

ţiuni. Să-mi fie îngăduit, dar, să reproduc aici cîteva rînduri din articolul pe care Octavian Goga l-a scris la împlinirea a 50 de ani de la moartea marelui ierarh, acum şase decenii: „Deasupra fiecărei cruci din ţintirim planează o poveste din trecut, care luminează în veşnicie. Sînt cruci de poveşti umile ca para gălbuie a unui opaiţ în amurg, crucile mulţimii anonime revenite la sînul tărînii primitoare. Sînt cruci însă al căror înţeles străluceşte departe ca un stîlp de foc călător în noapte; sînt crucile risipitorilor de suflet ce au ocrotit o idee şi au lăsat-o maştenire spre binele altora. A te apropia de ele înseamnă a face să reînvie sub ochii tăi unele din forţele creatoare, care au dus societatea în eterna ei primenire mai înainte cu un pas. Pentru noi toţi, mauzoleul mitropolitului Şaguna este un asemenea prilej de împrospătare a amintirii unei rare energii rodnice, cheltuite pe de-a-ntregul în slujba neamului. Este poate cel mai evocator mormînt al românismului din Ardeal, de o sută de ani încoace, fiindcă sub lespedea lui doarme omul care a realizat cele mai mari binefaceri pe seama acestui colţ de pămînt" (*La groapa lui Şaguna*, în vol. „Precursori", 1930, p. 183—184).

Una dintre binefacerile la care se referă Goga este fără îndoială această gazetă. Alta, chiar mai importantă, a fost înfiinţarea a numeroase şcoli săteşti precum şi a gimnaziilor din Braşov şi din Brad. Nu uităm numeroasele cărţi pe care le-a publicat, în frunte cu o nouă ediţie a Bibliei (1856—1858). Cărţile pe care ni le-a lăsat sînt scrise, ca şi „Telegraful...", într-o limbă în care parfumul arhaic se împleteşte cu particularităţi ale limbii vorbite. Ca şi în „Telegraful...", şi în cărţile lui Şaguna, tendinţele latiniste n-au găsit ospitalitate. Aşa stînd lucrurile, putem afirma, fără teama de a greşi, că această gazetă a reprezentat, pînă la apariţia „Tribunei" lui Slavici (1884), linia cea mai apropiată de limba literară, dintre toate publicaţiile periodice ardeleneşti, după cum este iarăşi adevărat că Slavici însuşi a fost influenţat, în orientarea sa, de mitropolitul Şaguna.

Mateevici

(Continuare din pag. a 3-a)

care o răspîndesc îndreptăţesc alăturarea de Arghezi ori de Ciurezu: „Afară amurgit-a, ferestrele-s deschise, / Un dulce ţîrîit. / Ceasornic de perete şi două chipuri, scrise, / De-un frate iscusit: / Din umbră blînd priveşte al mănăstirii staret, / Cinstitul Teofan / Şi-Andronic cuviosul, un cronicar vorbăreţ, / Şi bunul Moldovan. / Blagosloveşte masa părintele egumen; / Cu toţii îşi fac cruce. / La masă — peşte, vin din pivniţă s-aduce"... Dar dincolo de acest trecut pe care datina îl prăznuieşte şi-l păstrează, instinctul poetului simte acel *pămînt asediat de marmură*, cum l-a numit Dan Botta, care vorbeşte tainic iscînd chemări ancestrale. Să desprindem un peisaj de pagină pârvaniană tălmăcit în cuvinte simple de cîntec. E o frîntură din *Pietre vechi*, poemul din care citează G. Călinescu spre a dovedi marele har al lui Mateevici: „Şi cu scris latin, grecesc, / Mai desfunzi pe-aicea muchii... / Scrise şi cu alte buchii... / Cît priveşti — tot pietre vechi / Stau de strajă, la priveghi... / Pietre rare, grăitoare / Şi în umbră şi în soare / Drumuri şi cişmeli turceşti / Printre vii mai întîlneşti..." Mateevici e un mioritic, de fapt. Iată *Mama* întîmpinînd vestea pierderii fiului său pe cîmpul de luptă: „Şi, cînd în floarea tinereţii / Venit-a veste războirii, / Tu jertfa sfîntă a vieţii / Ţi-ai dat-o cetelor oştirii. // Şi-n bătălia cea aprinsă / Sărit-ai plin de vitejie / La moarte cu bucurie. nestinsă, / Ai năzuit cu bucurie. // Acum la vatra ta străbună / Încet eu numele-ţi şoptesc, / Din lacrimi ţi-mpletesc cunună, / Dar moartea ţi-o blagoslovesc".

Cum spuneam, Al. Mateevici preschimbă adesea cîntecul său în poezie pură. Îndărătul simplităţii sale formale luceşte cîntecul curat, complex în esenţa sa: „Vara — aur tot turnat / Pînă-n zare revărsat, / Aur viu de pîine coaptă — / Munca ţărănimii dreaptă, / Trece vîntul prin ogoare, / Dă pămîntului răcoare / Şi se duce pînă-n zări / Şi răzbate-n depărtări". O imagine de mare pătrundere este şi această cadră celestă: „Voi, munţi singuratici, moşnegi cununaţi / Cu stele în ceruri albastre".

Nu ştim ce ar fi devenit opera lui Mateevici dacă poetul ar fi trăit însă prin puţinul pe care l-a lăsat el ne apare ca un glas limpede şi distinct; tragic şi nespus de curat.

SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM...

● În Elveţia s-a înfiinţat o nouă parohie ortodoxă română, la Lausanne, sub conducerea preotului Drd. Teodor Damian. Parohia se adaugă celei existente la Geneva sub conducerea preotului Emil Roman. Ambele parohii editează un Buletin, intitulat ÎNVIEREA. În nr. 2/1982 semnalăm articole interesante scrise de Pr. Prof. Ioan Bria (Ce este ortodoxia), de Pr. Prof. D. Popescu (Actualitatea spiritualităţii ortodoxe), de Dr. Philip Potter, Secretarul general al Consiliului Mondial al Bisericilor (Geniul propriu al Bisericii Ortodoxe Române), de Prof. Dan-Ilie Ciobotea (Spre Sfîntul şi marele Sinod al Ortodoxiei), de Prof. Jean Degiorgis (Bisericile din România) de Gheorghe Vasilescu, Pr. Teodor Damian şi Pr. Emil Roman. Pr. Teodor Damian se descopere şi ca autor de versuri.

*

● Programul asupra *Educaţiei şi Reînnoirei* din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor, editează revista EDUCATION. Articolul de fond din nr. 3/1982 se intitulează *„Educaţia morală şi responsabilitatea creştinilor"*.

*

● Comunitatea ortodoxă română din Italia publică revista „BISERICA ROMÂNEASCĂ". Am primit nr. 4 (anul VII), oct.—dec. 1982 închinat Naşterii Domnului şi anului nou 1983. Remarcăm studii interesante despre „Matei Basarab, ctitor al culturii româneşti" de P. S. Lucian Făgărăşanul, „Vasile Pârvan" de Pr. Traian Waldman din Milano şi „Divina Liturghia" în lb. italiană, de Pr. Gheorghe Vasilescu din Torino.

*

● VIAŢA CREŞTINĂ este revista comunităţii ortodoxe române „Sf. Nicolae" din Offenbach-Frankfurt am Main, Republica Federală Germania; şi apare sub redacţia Pr. lc. st. Alexandru Tudor şi a d. Dr. med. Octavian Mîndrescu şi d. Nicolae Dorobanţu. Ultimul număr din 1982 (an VI, nr. 11—12, oct.—dec.) conţine articole de Ierod. Casian Crăciun, Ion Tarbescu, C. Stan, Dionisie Părău ş. a. Se publică un reportaj în legătură cu alegerea Î. P. S. Adrian Hriţcu în postul de titular al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală şi Occidentală; se face o prezentare a noului superior al Capelei ortodoxe române „Mihail Sturza" din Baden-Baden şi o „Cronică parohială" dă ştiri despre viaţa comunităţii şi despre activităţile mai importante din ultima parte a anului.

*

● NĂDEJDEA-HOFFNUNG, (anul VII), nr. 17—18, decembrie 1982) este revista comunităţii ortodoxe române din Hamburg, R. F. G., de sub păstorirea părintelui Dr. Dan Miron. Numărul este dedicat în întregime sărbătorilor, conţinînd colinde şi articole dedicate Naşterii Domnului şi Botezului. Se relatează cum a decurs sărbătorirea hramului la 31 oct. 1982, sub conducerea Î. P. S. Arhiepiscop Adrian şi o vizită a Î. P. S. Sale la Facultatea de Teologie din Hamburg, la care Părintele Miron Dan este profesor.

*

● BUNA VESTIRE (anul III, decembrie 1982) ne vine de peste ocean, de la parohia „Sfinţii Arhangheli" din Los Angeles, California, păstorită de Pr. profesor Vasile Ignătescu. Numărul este închinat sărbătorilor, e plin de colinzi şi anunţuri pentru revelion. Parohia e în curs de strîngere de fonduri pentru a-şi zidi o biserică proprie. În urma unui festival de *„Cîntec şi poezie românească"* organizat cu prilejul hramului bisericii, 8 nov. 1982, s-au colectat în acest scop 3470 de dolari. Parohia mai are în bancă, tot pentru zidirea bisericii 60.000 dolari. Putem spune că ea începe de pe acum să se vadă!

*

● La Braşov a apărut, în condiţii grafice deosebite, Almanahul CORESI 1983. Întîlnim în el nume cunoscute ca a lui Dan Tărchilă, Constantin Daniel (despre cultura spirituală geto-dacă şi Egiptul antic), Emilia Şt. Milicescu, M. N. Rusu, Aron Cotrus, Lucian Blaga, N. Carandino, Ion Topolog, Emanuel Copăcianu, Petre Istrate, Vasile Oltean... Versuri semnează Ştefan Stătescu, V. Spiridonică, V. Copilu Cheatră, Traian Iancu, Dinu Ianculescu şi mulţi alţii. Numele Almanahului e salvat de Gernot Nussbächer, printr-un foarte interesant calendar de date istorice intitulat: „Din Braşovul anilor coresieni" (p. 50—58).

*

● Pr. Prof. Dumitru Popescu, director de studii la Conferinţa Bisericilor Europene, Geneva-Elveţia, a publicat la Geneva un volum intitulat LE SOUPIR DE LA CREATION (Suspinul creaţiei), în care a inclus documentele şi referatele prezentate la Colocviul cu acelaşi titlu ce a fost organizat de Conferinţa Bisericilor Europene, la Bucureşti, între 22—26 martie 1982. Printre intervenţiile publicate remarcăm *Cuvîntarea* P. F. Patriarh Iustin (p. 11—17), cuvîntarea D-lui Episcop Albert Klein al Bisericii Evanghelice C. A., din Republica Socialistă România, (p. 17—19), *Introducerea* în lucrări, semnată de Pr. D. Popescu (p. 19—26) şi una din expunerile principale, anume aceea a Pr. Prof. D. Stăniloae: *„Pour un nouveau style de vie: contre la séparation entre la spiritualité et la responsabilité dans le monde"* (p. 50—61).

Profesorul D. Popescu merită toate felicitările.

*

● Cunoscutul om de mare cultură, Gabriel Strempel, a publicat de curînd (1982), la Editura Minerva din Bucureşti (934 p.), o nouă ediţie critică, precedată de un valoros studiu introductiv (p. 1—153), a *Letopisetului Ţării Moldovei* şi *O seamă de cuvinte*, ale cronicarului Ion Neculce. Nu este numai cronologic ultimul cuvînt în problemă!

*

● Comunitatea ortodoxă română din Olanda, avînd ca pr. paroh pe Dr. Ioan Dură, editează revista MĂRTURIE ORTODOXĂ, nr. 3/1982, numără printre colaboratori, în afară de redactorul ei, Pr. I. Dură, pe Prof. Pr. Constantin Galeriu, Diac. Em. Corniţescu, D-l Silviu Crăciumiş, D-na Florica Golthart, D-l Hans Hoogendoorn. Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului semnează cîteva pagini despre Colindele Crăciunului. Revista e nu numai o „mărturie" ortodoxă, ci şi una românească, în îndepărtatele Ţări de Jos.

*

● În ultimul număr din revista VATRA din Tîrgu Mureş, muzicologul Virgil Medan publică în cadrul rubricii „Documentele continuităţii" studiul: *„Melodiile jocurilor bătrîneşti din Cîmpia Transilvaniei"*, arătînd că toate au origine veche românească. Îşi sprijină demonstraţia, printre altele, şi pe competenţa unui etnomuzicolog ca Bartók Béla, care a făcut studii speciale în această zonă care i-a servit şi drept sursă de inspiraţie în compoziţiile sale. Mai notăm în acelaşi număr un interesant interviu cu savantul matematician octogenar Octav Onicescu. La întrebarea: „Au mai rămas multe necunoscute pentru Dv.?" — răspunde: — „Toate aproape." Înţelept ca Socrate!

ANTONIE DE LA PRISLOP

Sfîntul Ioan Botezătorul

— DIALOG ŞI MĂRTURISIRE —

Cea de a patra Evanghelie, vorbind de Înaintemergătorul şi Botezătorul Domnului, îi atribuie acestuia misiunea de „martor", adică rolul de a mărturisi despre „Lumină", prezentîndu-l apoi în valea Iordanului unde a descoperit mulţimilor că Iisus Hristos este „Mielul lui Dumnezeu... Cel care ridică păcatul lumii".

Tot aici în valea Iordanului Sf. Ioan Botezătorul primeşte pe trimişii autorităţilor religioase din Ierusalim: preoţi, leviţi şi farisei, care aveau misiunea „să dea răspuns, celor care i-au trimis", după ce vor cerceta despre practica botezului săvîrşit de Ioan.

Se ştie că autoritatea religioasă din Ierusalim era foarte atentă la orice învăţătură care ar fi venit în contradicţie cu cea de la Templu. În astfel de cazuri întotdeauna se intervenea. Atunci cînd un fals profet, sau un învăţător era dovedit de abatere, Sinedriul era competent să judece. Acest for religios era compus din principalii preoţi, din cărturari cu renume, din alţi membri din societatea înaltă. El era un organism care intervenea mai cu seamă, în cazuri grave, atunci cînd devierile aduceau un prejudiciu credinţei Vechiului Testament.

Sfîntul Ioan Botezătorul nu era conducătorul sau întemeietorul unei grupări oarecare. El nu propovăduia o nouă doctrină ci doar vorbea ascultătorilor care primeau botezul său despre Cel ce urma să vină, vestit de prooroci şi a cărui prezenţă o simţea cu duhul. Mandatorilor de la Templu, cu francheţea sa, la întrebarea lor: „Tu cine eşti"?, el răspunde: „Nu sînt eu Hristosul." Şi acesta era de fapt adevărul. El pregătea căile Sale, pregătea viaţa religios-morală în Israel, pregătea pe oameni pentru împărăţia dreptăţii.

Poporul din acea vreme aştepta şi ştia că proorocul Ilie înălţat la cer, în căruţă de foc, va veni mai înainte de a se arăta Mesia, să îndemne poporul la pocăinţă, cum profetul Maleachi, din descoperirea dumnezeiască spune: „Iată vă trimit pe Ilie proorocul, înainte de a veni ziua Domnului... să gătească calea înaintea feţei mele: (3, 1; V, 23). Ioan îndeplinea, în adevăr, un rol de pregătire a timpului de venire a lui Mesia însă nu se socotea a fi acela pe care îl anunţase profetul Maleahi şi de aceea spune în continuare: „Nu sînt Ilie." Pentru contemporani Ioan nu era socotit mai puţin decît un prooroc. Se credea chiar că ar fi proorocul cel aşteptat de multă vreme, că ar fi acela pe care Moise l-a prezis că prooroc „din mijlocul tău şi din fraţii tăi, va ridica Domnul Dumnezeul tău, pe acela să-l ascultaţi" (Deut. 18, 15). Această calitate depăşea propria sa persoană, îl depăşea pe el fiul unui umil preot care şi-a îndeplinit cu cinste îndatoririle preoţeşti la Templu, în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, unde s-a şi învrednicit să primească, din partea unui înger, vestea că din casa sa va ieşi Înaintemergătorul Acelui prooroc care este anunţat în cea de a doua lege. De aceea, răspunde şi de această dată: „Nu!" Dar „ce spui tu despre tine, ca să dăm răspuns celor ce ne-au trimis" — insistă cei trimişi. Ioan, propovăduitorul pocăinţei, le răspunde în termenii proorocului Isaia: „Eu sînt glasul celui ce strigă în pustie, îndreptaţi calea Domnului" (40, 3). Predica, prin urmare, pocăinţa şi tot credincîosul putea să accepte învăţătura sa care nu era în contradicţie cu cea de la Templu.

Sfîntul Ioan Botezătorul nu era nici Hristosul, nici Ilie, nici Proorocul, ci cel trimis înaintea Lui. În felul aceste îşi explică misiunea sa faţă de cei „trimişi" din care nu reiese că ar fi păgubitoare faţă de legea lor, sau că Ioan ar fi fost preocupat de vreo cale oarecare de ascensiune.

Nici din partea Templului nu rezultă vreo luare de măsură faţă de Ioan care boteza în Iordan. În continuare textul biblic ne prezintă cuvintele rostite de Ioan referitoare la Marele Necunoscut care se afla în preajma venirii la Iordan şi care tocmai sfîrşea o perioadă de creştere „cu înţelepciunea, cu vîrsta şi în har la Dumnezeu şi oameni" şi începea de acum lucrarea Sa ca Mesia în lume. Despre Acesta Ioan nu şi-a propus să vorbească mai limpede celor trimişi de la templu. Dar, a doua zi fiind cu ucenicii Săi, văzînd pe Iisus venind către el, îl descoperă, spunînd: „Iată Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii." Despre acesta spuneam: „Vine după mine un Bărbat care este înainte de mine, căci era înaintea mea..." Acesta este cel ce botează cu Duh Sfînt."

Cei care veniseră la Iordan vedeau în Iisus Hristos pe un tînăr oarecare din Nazaretul Galileii atras, ca şi ei, de faima celui care boteza în apele Iordanului. Ioan Botezătorul singur a simţit şi a mărturisit că aici venise cineva mai mare decît el. Înainte ca cerurile să se fi deschis şi ca vocea să se fi auzit de sus: „Tu eşti Fiul meu cel iubit, întru Tine am binevoit", Ioan descoperea celor din preajma lui pe Iisus care fusese tăinuit în faţa oamenilor vreme de 30 de ani, îl descoperă pe Mielul lui Dumnezeu în persoana Fiului lui Dumnezeu întrupat.

Din textele Evangheliei se observă că Ioan este Înaintemergătorul Domnului şi prin misiunea sa, orientată pe ucenici şi poporul Israel către Hristos. El a avut o misiune importantă în istoria mîntuirii primare. Şi totuşi altcineva, nu el, a realizat obiectiv această mîntuire. Ioan aparţine sfîrşitului perioadei vetero-testamentare. Cu el se sfîrşeşte faza care duce la istoria propriu-zisă, a mîntuirii. El concentrează în sine aspiraţiile de veacuri ale poporului Vechiului Testament, cît şi nostalgia profeţilor mereu în aşteptarea unui izbăvitor. El marchează sfîrşitul vremii, sfîrşitul profeţiilor referitoare la Mesia. Cu Ioan Botezătorul s-a trecut de la vechea „Alianţă" la epoca nouă a istoriei mîntuirii omeneşti. Misiunea sa nu era de a atrage poporul la sine ci de a-l îndrepta către Hristos. De aici şi răspunsul său hotărît: „Nu sînt eu Hristosul." Mie mi se cade, a mă micşora, iar El să crească.

Locul Sf. Ioan Botezătorul este însemnat nu numai în istoria mîntuirii, dar şi în evlavia creştină. Numele său este prăznuit şi lăudat în cîntări şi imne. Acest nume este purtat cu veneraţie de foarte mulţi creştini. I-au fost puse sub patronaj multe biserici şi mănăstiri.

În Valea Iordanului, unde Sf. Ioan Botezătorul cerea mărturisirea păcatelor şi practica botezul pocăinţei, aici unde pustia s-a însufleţit prin venirea la botez a Domnului Iisus Hristos, se înalţă silueta unei biserici româneşti, ctitorită de Patriarhia Română, în anul 1936, ce apare ca o mărturie a dreptei credinţe prezentă pe acel loc unde s-a coborît în apă Fiul lui Dumnezeu cerînd botezul de la făptura Sa. Sub această cupolă au sihăstrit, în viaţa călugărească, sufletele multor români doritori de viaţă pustnicească, lăudînd pe Dumnezeu, în graiul de acasă, şi descoperind acolo faima Bisericii şi a neamului din care au odrăslit. Schitul românesc dela Iordan este locul de popas duhovnicesc pentru cei de un neam cu noi, este oaza noastră bisericească la care s-au adăpat vieţuitorii de aici, păstrători ai credinţei străbune, trăind nostalgia plaiurilor părinteşti, totdeauna prezente în viaţa lor.

† LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

Mihai Eminescu

(Continuare din pag. 1)

ne-a botezat — îşi pierde puterea tocmai faţă de el. Epitetele, oricît de proaspete, devin pe dată străvezii şi abstracte, iar argumentele şi metaforele, oricît de strălucitoare, se sting ca nişte fulgere în lumina soarelui. Izvorul eminescian, fierbinte şi etern, se scurge pe sub gheaţa cuvintelor noastre mari şi sărbătoreşti. Oricît l-am vedea de clar, de viu, de limpede în substanţa lui concretă, el rămîne o realitate transcendentală, care scapă mereu din chinga măsurilor noastre sărace, necesitînd alte măsuri, dăltuite din alte materiale.

Gigantici sînt Carpaţii, nemuritoare este şi marea, demiurg este şi cerul, şi totuşi, lor le ajunge şi lor li se potriveşte această formă telurică a limbii cotidiene, care li s-a modelat şi dimensionat ca o magmă pe trupurile răcite. În cazul lui Eminescu, autorul de limbă, acesta urcă deasupra sa, ca un nimb imaterial şi de aceea greu de cuprins. Prototip nu numai ca poet, dar şi ca om, etalon rîvnit al sufletelor noastre, Eminescu cere un alt fel de a-l omagia, mai implicat şi existenţial. Cu el şi despre el se vorbeşte fără vorbe, cu el şi despre el vorbim prin noi înşine, prin silabele mute ale sentimentului şi raţiunii prin modul, fidel sau aberant, cum îi prelungim paternitatea spirituală. Căci nu mai puţin decît înălţarea noastră, Eminescu este şi remuşcarea noastră. Eminescu este conştiinţa noastră, mulţumită sau nu. Moleculele eminesciene care, aproape, biologic, stau la temelia vieţii noastre, se îmbolnăvesc ori de cîte ori vin în atingere cu neadevărul, necinstea, ignoranţa. Tot ce l-ar fi făcut să sufere, ne doare pe noi. Tot ce jigneşte dragostea ce i-o purtăm este injurie personală adusă veşnic tînărului nostru simbol, candidului nostru maestru.

Cît timp vom trăi şi vom vorbi româneşte, nu ne vom putea despărţi de acest reper care, fără să vrem, ne tulbură şi ne stă mărturie, contemporan şi concetăţean pururi viu. Ideal ar fi să-l sărbătorim dezbrăcaţi de superlativele de care nu are nevoie şi să păstrăm un moment de tăcere, lăsîndu-ne doar sufletul cotropit de muzica genială a cîntecului său. Să-l iubim lăsîndu-ne încercaţi mereu ca de un reactiv, de tiparul crezului său.

File de catehism

Învăţătura despre Dumnezeu. Existenţa Lui mai presus de înţelegere

Privind în jurul nostru ne minunăm de frumuseţile naturii, de ordinea din univers, de măreţia şi inteligenţa omului şi ne punem întrebarea: Cine a făcut toate acestea? Cine l-a creat pe om?

Răspunsurile diferă în încercarea de a pătrunde în aceste taine, ale naturii şi ale omului.

Sf. Scriptură ne descoperă că Dumnezeu „a făcut cerul şi pămîntul" (cf. Fac. 1, 1) şi că „pămîntul era netocmit şi gol" (Fac. 1, 2). După ce l-a înfrumuseţat cu tot felul de plante, pomi roditori şi animale, l-a creat pe om „l-a creat după chipul şi asemănarea Sa" (cf. Fac. 1, 26) ca pe o coroană a creaturilor.

Mintea noastră mereu iscoditoare îşi pune uneori întrebări al căror răspuns e greu de dat.

Aşa este şi întrebarea ce şi-o pune uneori omul: Cine este Dumnezeu?

Tot Sf. Scriptură ne descoperă că Dumnezeu este necuprins de mintea omenească, în fiinţa Sa.

Sf. Apostol Pavel vorbind despre acest „înţeles greu de pătruns" zice: „O adîncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al ştiinţei lui Dumnezeu! Cît sînt de necercetate judecăţile Lui şi cît de nepătrunse căile Lui! Că cine a cunoscut gîndul Domnului, sau cine a fost sfetnicul Lui... Pentru că de la El şi prin El sînt toate" (Rom. 11,33—36).

Dar, tot Sf. Ap. Pavel într-una din epistolele sale ne învaţă că pe Dumnezeu îl putem cunoaşte din lucrul mîinilor Sale, din natură. Lucrările însăşi vorbesc despre Dumnezeu, despre Ziditorul lor.

Astfel în Epistola către Romani (1, 20) zice: „Cele nevăzute ale Lui, se văd de la facerea lumii, înţelegîndu-se din făpturi, adică veşnica Lui putere şi dumnezeire."

Despre această cunoaştere a existenţei lui Dumnezeu din cartea naturii, ne vorbeşte şi Psalmistul încă din Vechiul Testament zicînd „Cerurile spun mărirea lui Dumnezeu şi facerea mîinilor Lui o vesteşte tăria. Ziua zilei spune cuvînt şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă" (Ps. 18, 1—2).

Oamenii şi-au dat seama întotdeauna de aceste taine nepătrunse ale naturii şi universului.

Naturalistul Linné, citind în marea carte a naturii, nu şi-a putut reţine admiraţia în faţa acestor taine, şi de aceea mărturiseşte: „În fiecare frunză văd degetul lui Dumnezeu."

Dar mult mai pregnant decît aceasta, Psalmistul în Ps. 103 ne vorbeşte în chip desluşit despre existenţa lui Dumnezeu, aşa cum o înţelege el din marea carte a naturii.

Ce ne uimeşte din aceea ce ne spune el?

Mai întîi, ordinea din univers, e exprimată în cuvintele „Tu ai făcut lumea spre vremi, soarele şi-a cunoscut apusul său"

Ordinea presupune un orînduitor, cu o înţelepciune mai presus de minte şi de cuvînt. De aceea Psalmistul preamăreşte pe Dumnezeu zicînd: „Cît s-au mărit lucrurile Tale Doamne, toate întru înţelepciune le-ai făcut."

Ce mai observăm în univers?

Observăm legi şi aşezăminte de statornică temeinicie, după cuvîntul Psalmistului. „Tu ai întemeiat pămîntul pe întărirea lui şi nu se va clăti în veacul veacului."

Aceste legi atît de perfecte, ne duc cu gîndul la un Legiuitor atotputernic şi totodată la un purtător de grijă, ceea ce Psalmistul exprimă în cuvintele: „Tu adăpi munţii din cele mai deasupra ale Tale, din rodul lucrurilor Tale se va sătura pămîntul... Toate către Tine aşteaptă ca să le dai lor hrană la bună vreme. Dîndu-le Tu lor, vor aduna; deschizînd Tu mîna Ta, toate se vor umple de bunătate; Dar întorcîndu-Ţi Tu faţa Ta, se vor tulbura; lua-vei duhul lor şi se vor sfîrşi şi în ţărînă se vor întoarce. Trimite-vei duhul Tău şi se vor zidi şi vei înnoi faţa pămîntului."

Luînd aminte la toate acestea Psalmistul îşi arată recunoştinţa faţă de „Făcătorul cerului şi al pămîntului", într-o rugăciune doxologică: „Cînta-voi Dumnezeului meu cît voi fi."

Dacă făptura este minunată, cît de minunată trebuie să fie coroana făpturilor, omul!

Filozoful german E. Kant, contemplînd frumuseţea şi ordinea din univers, precum şi legile şi tainele, din universul plin de taine al omului, a lăsat memorabile cuvinte ca o constatare: „Două lucruri mă pun în mirare: cerul înstelat deasupra capului şi legea morală din mine."

Legea morală este vatra dumnezeiască din fiinţa umană. Ce este această lege morală?

Este glasul lui Dumnezeu, care ne vorbeşte din tainicul ascuns al inimii, care ne călăuzeşte spre ceea ce este bine şi ne mustră atunci cînd săvîrşim răul.

Acest glas mereu ne îndeamnă spre desăvîrşire, spre înaltele culmi ale sfinţeniei.

Oare această dorinţă spre desăvîrşire sădită în fiinţa omului nu presupune o Fiinţă întru totul desăvîrşită, care ne insuflă o dorinţă o existenţă personală de înaltă sfinţenie. Cu siguranţă că de şi această Fiinţă mai presus de minte şi închipuire este Dumnezeu.

Numai din observarea ordinii şi frumuseţii universului şi din glasul conştiinţei cunosc eu existenţa lui Dumnezeu?

Eu îl cunosc şi din descoperirea dumnezeiască arătată nouă prin prooroci şi mai apoi prin Dumnezeu care S-a făcut om: Domnul nostru Iisus Hristos, aşa precum ne învaţă rînduiala bisericească cînd se cîntă: „Dumnezeu este Domnul şi S-a arătat nouă" şi „precum mărturiseşte Sf. Apostol Pavel cînd scrie: „După ce Dumnezeu odinioară, în multe rînduri şi în multe chipuri a vorbit părinţilor noştri prin prooroci, în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul" (Evr. 1, 1—2).

Dacă din cartea naturii deducem existenţa lui Dumnezeu, descoperirea dumnezeiască pozitivă şi legile conştiinţei ne spun că noi înşine „sîntem din neamul lui Dumnezeu" (Fapte 17, 28); pentru că El ne-a creat şi întru El viem, ne mişcăm şi sîntem."

Şi ce ne mai spun aceste legi ale conştiinţei?

Ne spun că sîntem făcuţi pentru Dumnezeu şi sîntem neliniştiţi atîta vreme cît ne înstrăinăm de Dumnezeu, prin păcat, care ne întunecă mintea noastră, ceea ce l-a făcut pe Fericitul Augustin să spună: „M-ai făcut pentru Tine Doamne şi neliniştit este sufletul meu, pînă nu se va odihni întru Tine."

Înţelegînd toate acestea, grăim împreună cu Psalmistul, cuvintele de laudă şi recunoştinţă: „Mare eşti Doamne şi minunate sînt lucrurile Tale şi nici un cuvînt nu e deajuns, spre lauda minunilor Tale."

Pr. Lector *Ioan Mihăiţan*

Preocupări didactice şi educative...

(Continuare din pag. a 3-a)

le didactice, în întocmiri de programe de învăţămînt etc., Şaguna a urmărit cu perseverenţă organizarea şi dezvoltarea învăţămîntului românesc din Ardeal. Dar el şi-a concretizat toate aceste preocupări, mai întîi, în cunoscutele „Instrucţiuni didactice şi apoi într-o serie de articole publicate în „Telegraful Român". Atenţie deosebită a arătat, în scrisul său, organizării „şcolilor poporale", precum şi organizării seminarului teologic-pedagogic de la Sibiu. Nu însă mai puţină preocupare, prin circulare, intervenţii pe lîngă autorităţile conducătoare de atunci şi prin luptă susţinută în coloanele „Telegrafului Român", pentru înfiinţarea gimnaziilor din Brad şi Braşov.

La puţină vreme de la înfiinţare, despre şcoala braşoveană de sub Tîmpa s-a putut spune că „gimnaziul de legea noastră ortodoxă" a ajuns „coroana întregii trebi şcolare din Ardeal" (N. Colan). Dezvoltat mai apoi în liceul „Andrei Şaguna", pe urma seriozităţii şi temeiniciei cu care dascălii lui de mare prestigiu ştiinţific şi-au desfăşurat activitatea didactică şi educativă, în cadrul lui, şcoala şi cultură românească s-au învrednicit de poetul Octavian Goga, de filozoful-poet Lucian Blaga, de academicienii Andrei Oţetea, Ioan Lupaş şi Nicolae Colan. Unii din aceştia au lucrat în redacţia „Telegrafului Român", contribuind la continua îmbogăţire a învăţămîntului românesc din Transilvania şi din alte părţi ale ţării noastre.

„Telegraful Român" a cunoscut şi colaborarea multor ucenici de-ai lui Şaguna, ucenici pe care el i-a ales, i-a îndrumat şi i-a trimis la studii superioare pe la cele mai prestigioase universităţi din Europa. Acolo, ei şi-au împropriat idei, principii şi metode noi de educaţie şi învăţămînt. Aceştia, întorşi acasă, s-au angajat din plin, între altele şi prin scrisul lor în coloanele organului şagunian, în acţiunea pentru promovarea învăţămîntului românesc.

„Telegraful Român" s-a dovedit — şi se dovedeşte — dascăl de limbă curat românească, de educaţie poetică, prin reproducerea, în paginile sale, a unor creaţii de înaltă valoare literară, aparţinînd scriitorilor şi poeţilor de pe întreg cuprinsul patriei noastre. Dar a purtat şi luptă dîrză împotriva intenţiilor şi legiuirilor care urmăreau înstrăinarea şcolii confesionale din Ardeal, prin răpirea limbii strămoşeşti din programul şi cuprinsul învăţămîntului ei.

Şi azi, ca şi în tot trecutul lui, organul întemeiat de mitropolitul Şaguna stă în slujba celor mai curate năzuinţe sociale ale poporului român, chiar prin şcoala şaguniană de la Sibiu, prin Institutul Teologic Universitar, întrevăzut peste lungă vreme de marele ierarh.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

ŞTIRI DIN MITROPOLIA ARDEALULUI

SIBIU

● Aniversarea celor 35 de ani de la proclamarea Republicii a fost sărbătorită şi la Centrul arhiepiscopesc şi Institutul Teologic Universitar din Sibiu într-un cadru festiv deosebit.

La festivitate, care a avut loc joi, 30 decembrie 1982, ora 12, a participat: Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului şi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul.

După deschidere, P. C. rector C. Voicu a făcut o documentată expunere, cuprinzînd realizările înfăptuite în anii Republicii, în sectorul economic, cultural, social etc., ceea ce a fost exemplificat prin semnificative situaţii statistice.

A luat apoi cuvîntul Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a arătat că noţiunea de republică a fost familiară poporului român, făcînd totodată, cu date concrete, o comparaţie între ceea ce a fost şi ceea ce este astăzi într-o seamă de compartimente ale vieţii economice, social-culturale ş. a.

● În ziua de 12 decembrie 1982, cu binecuvîntarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a săvîrşit slujba de resfinţire a bisericii parohiale „Sf. Treime" din comuna Caţa, protopopiatul Rupea, judeţul Braşov.

Cu acest prilej a adresat un cuvînt de învăţătură împărtăşindu-le credincioşilor binecuvîntările Î. P. S. Antonie.

● Ridicată în veacul nostru într-un autentic stil bizantin şi îmbrăcată cu ani în urmă într-o frumoasă haină picturală, biserica Buna Vestire din Braşov a fost reparată în exterior, prin grija C. Pr. M. Manolache şi a bunilor săi credincioşi.

Astfel refăcută, biserica a fost resfinţită de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 26 decembrie 1982, a doua zi de Crăciun.

La Sf. Liturghie, ce a urmat slujbei resfinţirii, a participat şi D-l ambasador al Finlandei în ţara noastră cu soţia.

La momentul cuvenit tînărul teolog T. Coman a fost hirotonit diacon.

După Sf. Liturghie, au vorbit P. C. prot. Z. Moşoiu şi C. Pr. M. Manolache.

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie.

În continuare, C. Preoţi M. Manolache şi A. Boghici au fost distinşi şi hirotesiţi în rangul de „iconom".

Acte de apreciere au primit totodată epitropii Adomnicăi Ilie şi Bîtcă Gheorghe, consilierul parohiei Tr. Mareş şi credinciaşii R. Mohan şi I. Ivan.

● În ziua de 26 decembrie, a doua zi de Crăciun, Prea Sfinţia Sa Lucian Făgărăşanul din încredinţarea Î.P.S. Sale a oficiat Sf. Liturghie şi slujba de resfinţire a bisericii parohiale din Ocna Sibiului I, protopopiatul Sibiu. Prea Cucernicul preot Miron Mihăilescu a fost distins cu rangul bisericesc de — iconom stavrofor. Prea Sfinţia Sa a ţinut un cuvînt de învăţătură despre însemnătatea praznicului Naşterii Domnului şi despre importanţa colindelor în viaţa poporului român.

● În ziua de 1 ianuarie 1983 — de Anul Nou — Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a oficiat Sfînta Liturghie în biserica parohială din localitatea Şelimbăr, protopopiatul Sibiu. După Sf. Liturghie a avut loc un concert de colinde susţinut de un grup de tineri credincioşi din parohia Şelimbăr. Concertul a fost continuat apoi de un alt grup de tineri îmbrăcaţi în tradiţionalele costume româneşti ale irozilor.

● În ziua de 7 ianuarie 1983 — sărbătoarea Sf. Prooroc Ioan Botezătorul —, Prea Sfinţia Sa a participat la Sf. Liturghie în bisericile parohiale din Bungard şi Mohu, protopopiatul Sibiu, jud. Sibiu, unde a ţinut cuvînt despre Sf. Ioan Botezătorul.

ALBA IULIA

● Ziua de 1 decembrie 1918, zi de importanţă crucială pentru poporul român, a fost omagiată într-un cadru festiv la Centrul Eparhial Alba Iulia. P. C. protopopi ai Eparhiei, P. C. preoţi şi epitropi ai parohiilor din oraşul Alba Iulia şi suburbii, ostenitorii Centrului Eparhial, sub îndrumarea P. S. Sale au omagiat ziua festivă printr-un frumos şi documentat cuvînt rostit de P. C. pr. Mihai Crăciunescu de la parohia Războieni, prot. Aiud şi prin cîntece patriotice şi religioase adecvate.

P. S. Sa a rostit un cuvînt înălţător arătînd că Bălgradul românesc este leagănul istoriei poporului român, unde în secolul XX s-au realizat marile împliniri: 1 decembrie 1918 făurirea statului unitar român independent iar la 21 oct. 1948: Reîntregirea Bisericii străbune.

ORADEA

● P. S. Episcop Vasile a săvîrşit, duminică 12 decembrie 1982, binecuvîntarea bisericii din filia Sîntelec (parohia Hidişelu de Jos) prot. Oradea (păstorită de pr. Roman Bereteu), în urma lucrărilor de reparaţii capitale şi zugrăveală din ultimii doi ani.

Cu acest prilej, diaconul Bud Gheorghe, licenţiat în teologie, a fost hirotonit întru preot pentru parohia Delureni, prot. Oradea.

Vecernia a fost oficiată în biserica din parohia Oradea-Vii (C.F.R.) (preoţi Ilie Feier şi Gheorghe Nemeş). Corul Catedralei episcopale a dat primul concert de colinde din acest an.

Chiriarhul a ţinut cîte un ziditor cuvînt de învăţătură.

● *Binecuvîntare de biserică.* — La 27 dec. 1982, a treia zi de Crăciun, P. S. Episcop Vasile a binecuvîtat biserica din parohia *Resighea*, prot. Carei, în urma lucrărilor de înnoire. Pr. paroh Viorel Danciu a fost distins cu rangul de *sachelar*. O echipă de colindători din Pişcolt a prezentat datina de Crăciun *Viflaimul*, iar credincioşii au cîntat colinde specifice locului. Chiriarhul a ţinut un cuvînt de învăţătură.

● *Concerte de colinde.* — În oraşul de reşedinţă, corul Catedralei (dirijor Pr. Traian Codilă) şi corul bisericii „Sf. Nicolae" (dirijor Pr. Gh. Pruteanu) au oferit concerte de colinde: la 19 dec. 1982 în Catedrala episcopală; în seara de ajun, în Paraclisul episcopal, iar în prima zi de Crăciun, la vecernie, în biserica „Sf. Nicolae". În ultima, a cîntat şi corul parohiei Oradea-Velenţa (dirijor Emil Pop).

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 1 februarie 1983 Nr. 5—6/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

OMAGIU PREȘEDINTELUI ȚĂRII

Sărbătorirea Președintelui Nicolae Ceaușescu, la împlinirea a 50 de ani de activitate neîntreruptă în slujba poporului și a 65 de ani de viață, s-a transformat într-o sărbătoare a întregului popor, a întregii națiuni române.

Țara întreagă a adus cu acest prilej un vibrant omagiu de înaltă prețuire și recunoștință întîiului președinte al României, pentru tot ceea ce a făcut și face pentru afirmarea și propășirea patriei, pentru fericirea poporului.

Popasul aniversar a prilejuit evidențierea aleselor calități de eminent om de stat de talie internațională ale președintelui Nicolae Ceaușescu, ca și multiplele preocupări ale activității sale neobosite de cinci decenii în slujba poporului, progresului țării și păcii în lume. A fost subliniată de asemenea contribuția sa profund înnoitoare și originală de dezvoltare armonioasă a patriei, precum și la soluționarea marilor probleme ale vieții internaționale.

Prin concepția sa teoretică și neobosita activitate practică, Președintele Nicolae Ceaușescu a devenit nu numai ctitorul României socialiste moderne și arhitectul întregii politici interne și externe a statului nostru, ci și inspiratorul și promotorul neabătut al unor noi relații în viața internațională. Prin aceasta el este stimat și prețuit atît în propria țară cît și dincolo de granițele ei.

Bazată pe principiile și legitățile istoriei ca și pe tradițiile progresiste de cinste și omenie ale poporului român, concepția nouă, originală, specific românească, profund înnoitoare în toate domeniile, a președintelui Nicolae Ceaușescu și-a găsit expresia pregnantă, creatoare în Programul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în România, care trasează direcțiile generale de orientare și de acțiune în prezent și în perspectivă privind dezvoltarea societății românești și care a devenit „călăuza sigură" pentru întregul popor în lupta de construire a vieții noi în patria noastră și făurire a unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră. Aceasta constituie în același timp și contribuția românească originală, nu numai pe plan conceptional, teoretic, dar și practic, la soluționarea creatoare a tuturor marilor probleme ce confruntă azi societatea românească și omenirea contemporană.

Elementele și orientările fundamentale ale concepției Președintelui Nicolae Ceaușescu au devenit însăși substanța și elementele directoare specifice ale politicii românești de dezvoltare armonioasă în ritm susținut a patriei, de pace, încredere, prietenie și colaborare cu toate statele lumii pentru instaurarea unei noi ordini economice și politice internaționale, pentru o lume mai bună și mai dreaptă.

Anii României de sub conducerea Președintelui Nicolae Ceaușescu sînt anii cei mai rodnici din întreagă istoria poporului român, sînt anii cei mai bogați de împliniri în dezvoltarea multilaterală a țării și de afirmare a ei fără precedent pe plan mondial. Niciodată, în toată istoria ei, țara noastră n-a cunoscut un ritm atît de înalt de dezvoltare și propășire și glasul ei nu s-a făcut mai puternic auzit ca astăzi.

Toate marile realizări și înfăptuiri pe plan intern și extern ale României contemporane sînt legate de numele Președintelui Nicolae Ceaușescu și se datoresc într-o măsură hotărîtoare personalității și activității sale neobosite de cinci decenii, dedicate binelui și fericirii poporului. Identitatea de gîndire și simțire cu poporul, hotărîrea de a-l sluji cu toată dăruirea au constituit trăsăturile esențiale ale întregii activități a președintelui Nicolae Ceaușescu. „Nu am avut, nu am și nu voi avea nimic mai de preț — a declarat Domnia Sa cu prilejul aniversării din 26 ianuarie — decît interesele poporului în rîndul căruia m-am născut, am trăit și trăiesc. N-am avut, nu am și nu voi avea nimic mai de preț decît servirea dorințelor sale de bunăstare, de fericire, de libertate, de independență".

Momentul festiv al sărbătoririi președintelui țării a fost nu numai un prilej de exprimare a celor mai profunde sentimente de prețuire față de conducătorul încercat, ci și a deplinei identități de gînd și simțire între popor și conducătorul lui precum și a voinței nestrămutate a tuturor fiilor patriei de a realiza și transpune în viață programul de dezvoltare și înflorire a patriei și ridicare a ei pe noi culmi de civilizație și progres.

*

În unitate de gînd și simțire cu întregul popor, cu toți fiii patriei, l-au omagiat pe Președintele țării și ierarhii, preoții și credincioșii Bisericii noastre, în frunte cu Prea

Fericitul Părinte Patriarh Iustin, care în numeroase scrisori și telegrame de felicitare și-a exprimat stima și recunoștința pentru tot ceea ce a făcut și face pentru binele și fericirea poporului și înflorirea patriei și l-a asigurat că vor sprijini cu toate mijloacele lor specifice, eforturile și aspirațiile poporului de propășire, pace și înțelegere în întreaga lume. Recunoștința noastră este cu atît mai mare cu cît de toate marile realizări și împliniri din anii construcției socialiste s-au bucurat din plin și clerul și credincioșii Bisericii noastre alături de cei ai celorlalte culte din patria noastră care, în condițiile și climatul nou creat de Statul nostru, au putut nu numai să se manifeste liber, fără nici o îngrădire, dar și să desfășoare o susținută și bogată activitate de apostolat social și ecumenism practic, fără precedent, în slujba unității creștine, dar și unității și slujirii poporului român, a păcii și înțelegerii pe întreaga noastră planetă.

„Telegraful Român"

Festivitatea dedicată aniversării D-lui Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu

Atmosfera sărbătorească din ziua de 26 ianuarie 1983 a fost trăită și la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, unde a avut loc festivitatea dedicată aniversării a 65 de ani de viață și a 50 de ani de activitate revoluționară a Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România.

A participat I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului însoțit de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul.

Au fost de asemenea prezenți, profesorii Institutului Teologic, consilierii și alți angajați ai Centrului Eparhial și Tipografiei arhidiecezane, preoți din localitate și studenții teologi.

Arhid. Prof. Constantin Voicu, rectorul Institutului, a rostit cuvîntarea festivă de omagiere a personalității Președintelui țării, Domnul Nicolae Ceaușescu.

Au luat cuvîntul, în continuare, reprezentanți ai Centrului eparhial, Institutului Teologic, și studenților.

Corul studenților a executat un buchet de cîntece patriotice.

În final a vorbit I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului exprimînd sentimentele de profund respect pe care preoții și credincioșii din Arhiepiscopia Sibiului le nutresc față de cel aflat la cîrma destinelor României Socialiste. I. P. S. Sa s-a referit de asemenea la însemnatele realizări ale ultimilor ani, din toate domeniile de activitate, realizări care au înfrumusețat chipul nou al patriei.

„Unul din izvoarele forței societății românești contemporane îl constituie largul democratism ce caracterizează toate domeniile de activitate, viața noastră politică, economică, culturală.

Socialismul a adus împlinirea aspirațiilor celor mai înalte ale tuturor celor ce muncesc din patria noastră, a asigurat și asigură egalitatea deplină în drepturi a tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate și credință religioasă — fii egali ai marii noastre familii — Republica Socialistă România.

Societatea noastră se bazează pe comunitatea de interese și de țeluri a tuturor categoriilor sociale, pe unitatea întregului popor, care prin eforturile și inteligența sa ridică țara pe noi trepte de civilizație și progres. Constituția și legile țării exprimă voința și interesele întregului popor, asigură afirmarea liberă a aptitudinilor și capacităților sale.

Acesta este cadrul social-politic în care are loc dezvoltarea continuă a democrației noastre socialiste, lărgirea drepturilor și libertăților cetățenești, crearea condițiilor propice pentru afirmarea deplină a principiilor umanismului, pentru participarea efectivă a tuturor cetățenilor țării la exercitarea puterii de stat, la conducerea economiei, a culturii și a științei".

(Din Cuvîntul rostit de Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, cu ocazia primirii la Consiliul de Stat, în 29 februarie 1968, a Conducătorilor Cultelor religioase din țara noastră).

Telegramă

Excelenței Sale
Domnului NICOLAE CEAUȘESCU
Președintele Republicii Socialiste România
București

La fericitul jubileu al celor 65 de ani de viață și al celor cinci decenii de neîntreruptă activitate închinată propășirii patriei și împlinirii măreților idealuri ale poporului român, stăpîniți de înalte simțăminte patriotice, membrii Sfîntului Sinod, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, alături de întreaga noastră națiune, își îndreaptă gîndurile către Dumneavoastră cel mai iubit fiu al poporului român, exprimîndu-vă omagiul lor de prețuire, înalta stimă și recunoștință și vă adresează cele mai sincere urări de sănătate, viață îndelungată și sporite puteri de muncă pentru călăuzirea destinelor patriei noastre dragi pe drumul luminos al propășirii continue, al afirmării și sporirii prestigiului ei în lume. Prețuirea sinceră și plină de însuflețire pe care v-o arată astăzi întregul nostru popor, dovedește cu prisosință că în întreaga Dumneavoastră activitate v-ați identificat cu năzuințele lui, dînd viață celor mai înflăcărate aspirații ale națiunii noastre socialiste. La acest măreț popas sărbătoresc din viața și activitatea Dumneavoastră, vă rugăm să primiți prinosul nostru de aleasă cinstire, mulțumindu-vă în mod cu totul deosebit pentru larga înțelegere pe care o manifestați prin asigurarea unei depline libertăți, tuturor cultelor religioase din țara noastră, de a-și desfășura activitatea în rîndul credincioșilor. Vă făgăduim că întreaga Biserică Ortodoxă Română va sprijini, în continuare, cu toate puterile, străduințele pe care poporul român, sub înțeleapta și clarvăzătoarea cîrmuire a Domniei Voastre, le depune pentru zidirea vieții celei noi în scumpa noastră patrie, și pentru asigurarea păcii în lumea întreagă. Adînc recunoscători pentru rîvna pe care o depuneți în slujirea patriei și a intereselor vitale ale omului de pretutindeni, cu ocazia marii sărbători a aniversării zilei de naștere a Domniei Voastre, vă facem urări de viață lungă, de sănătate și puteri mereu înnoite, alături de tovarășa de viață și de muncă a Domniei Voastre, mult stimata Doamnă academician Elena Ceaușescu, spre folosul poporului român și spre binele și fericirea patriei noastre dragi, Republica Socialistă România. Cu acest prilej, Vă adresăm, mult stimate Domnule Președinte, tradiționala urare a poporului român „La mulți și fericiți ani".

† IUSTIN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Sărbătorirea Telegrafului Român (1853—1983)

Ca organ de presă care apare de 130 de ani fără întrerupere, *Telegraful Român* reprezintă în istoria culturii românești o pildă unică de continuitate eroică și de afirmare consecventă a unui crez de înaltă spiritualitate și de dinamică propagare a valorilor propulsive ale culturii naționale. Căci, mai mult decît o carte, decît un monument artistic, decît o creație plastică, *Telegraful Român* a reflectat și difuzat în toate părțile românești, și peste mări și țări, acolo unde sînt români și-și iubesc graiul și trecutul, crezînd în biruința forțelor morale ale poporului nostru, admirabile *sinteze ale creației românești*, întruchipări ale aspirațiilor și resurselor creatoare cîte s-au materializat de-a lungul celor 130 de ani, de cînd apare această nobilă publicație.

Telegraful Român a apărut la puțin timp după revoluția din 1848, cînd conștiința națională a drepturilor și libertăților populare au solidarizat pe toți românii în lupta pentru emancipare și demnitate națională, cînd unitatea de limbă, tradiții, cultură și aspirații dădeau un nou îmbold Românilor de pretutindeni. Trecuseră ani buni de cînd Aaron Florian publicase în 1838 cel dintîi cotidian la București, inspirat numit *România*, cu 21 de ani înaintea Unirii sub Cuza a Principatelor; același redactor, erudit profesor de istorie, era chemat acum 130 de ani să tipărească *Telegraful Român*, fundat din inițiativa marelui mitropolit Andreiu Șaguna, cel care, înfrățit cu marii cărturari ai Blajului, cu Timotei Cipariu în special, puneau, în 1861, amîndoi, bazele ASTREI cu rol capital în viața politică, socială, cultural-religioasă a Românilor. La numai cîțiva ani de la apariția *Telegrafului* se realiza *Unirea*, din 1859, pentru care această publicație a militat energic, cum a făcut-o și pentru susținerea morală și materială a luptei pentru *Independență* în 1877—1878, apoi pentru lupta *Memorandiștilor* în 1894, pentru dreptatea țăranilor răsculați în 1907 și mai ales pentru *Marea Unire din 1918*, fiind un factor foarte eficace al mobilizării mulțimii la Alba Iulia în 1 decembrie 1918. La 10/23 noiembrie 1918 gazeta tipărea, ca editorial, „Către popoarele lumii", în românește și în franceză, pentru a vesti eliberarea Transilvaniei și voința tuturor Românilor de a se uni în statul lor național firesc, cerînd sprijinul popoarelor pentru realizarea idealurilor de unitate, libertate și progres, așa cum l-a formulat și votat peste o săptămînă, la 1 decembrie 1918, Marea Adunare a Românilor la Alba Iulia. La 6 dec. *Telegraful Român* așeza într-o metaforă a editorialului bucuria renașterii: *Ziua învierii obștei românești...* Toate momentele însemnate ale vieții acestei obști eroice s-au oglindit fidel în paginile acestei gazete, care este o esențială arhivă istorică a poporului nostru, continuînd și azi tradițiile cele mai bune ale presei militante, în cel mai nobil înțeles al termenului.

Telegraful a avut nobila inspirație și rîvna minților limpezi de a promova și o limbă clară, accesibilă, modernă fără ostentație, romanică fără excesele latinismului utopic. Cu aproape un deceniu înainte ca Eminescu să scrie, tot într-o foaie ardeleană, că limba „e măsurariul civilizațiunii unui popor", în această foaie, care împlinește 130 de ani acum, se putea citi în 1861 aceste admirabile rînduri, de o mare actualitate: „Individualitatea unui popor se manifestă și se susține prin limbă; limba este fașia comună a tuturor fiilor de o mamă; ea este vasul în care se păstrează cugetele și simțămintele, cercarea și știința, cîștigurile dobîndite și dorul; ea este mijlocul spre învierea și lățirea acestora; ea singură este măsura culturii." Lucrarea documentată a Elenei Dunăreanu de acum un deceniu, consacrată literaturii în *Telegraful Român*, este pe deplin edificatoare și instructivă în privința meritelor istorice ale gazetei în domeniul promovării valorilor spirituale românești care au biruit opreliștile cele mai crunte ale națiunii, întreaga noastră comunitate la biruințele cunoscute în acest secol. Nu vom uita cum această gazetă, îndată după întoarcerea armelor împotriva invaziei hitleriste, în august 1944, a apărut, în condiții eroice, *zilnic*, în acele grele împrejurări ale luptelor din și dincolo de Transilvania, un cotidian deci în mîna cititorilor pentru a-i informa, îndruma și susține moral în momente dramatice, amintind parcă lungul drum secular de lupte pentru dreptatea, libertatea și demnitatea nației române.

Registrul realizărilor, pe multiple planuri, de-a lungul celor 130 de ani de existență fără întrerupere a acestei singulare publicații românești, sintetizînd istoria, cultura, progresele limbii literare ale poporului întreg, este foarte bogat și de înaltă valoare documentară. Drept pentru care, se cuvine omagiul nostru sincer memoriei tuturor celor care au asigurat viața și gloria acestei gazete, celor ce cu pricepere, patriotism și forță morală au făcut și continuă să facă din *Telegraful Român* o tribună a adevărului, demnității și progresului.

Prof. Dr. *Gh. Bulgăr*

Stereofonia și serviciile religioase

Se spune că unii creștini, în ultima vreme, obișnuiesc să asculte anumite servicii religioase la... casetofon sau la alte sofisticate aparate video și stereofonice.

Modernitate? Comoditate?

Divertismentele de acest fel le-am putea considera bizarerii, snobisme efemere. Sporind însă frecvența lor, ele ne invită la mai grave meditații. Nu cumva ele marchează discrete semne de „tehnicizare", de „automatizare" a cultului?

N-aș cuteza să neg că s-ar putea ajunge și la folosirea pe scară mai mare a mijloacelor mass-mediei în serviciile religioase. Spectaculoasele cuceriri ale fizicii au marcat salturi calitative în tehnologia materialelor magnetice, în domeniul electronicii, telecomunicațiilor, informaticii, ciberneticii s. a. Ele s-au impus în lumea întreagă. Cultele religioase recurg tot mai mult la aceste mijloace (presa, cinematografia, casetofonul, instalațiile de amplificare sonoră etc.). Rezultate din spiritul creator al omului, specifice capacității lui, aceste mijloace toate sînt bune și folositoare. Nimeni nu poate manifesta ostilitate față de utilizarea lor.

Tehnica aceasta, cu rezervele de rigoare, a pătruns și în practica Bisericii noastre, ceea ce nu supără pe nimeni. Se înregistrează și se filmează peisaje, monumente de artă picturală, sculpturală și arhitecturală, unele ceremonii, momente importante sau unice, pentru a fi păstrate și rememorate. Sunetele și imaginile păstrate pe peliculă completează sau înlocuiesc obișnuitele cronici ale vieții bisericești și pot fi reproduse la aniversări... Ce n-am da noi să auzim, de pildă, vocea mitropolitului Dosoftei făurind un vers în limba română sau glasul lui Varlaam, cum auzim și recunoaștem azi glasul lui Sadoveanu sau Arghezi? Motivată ar fi și înregistrarea sau filmarea unor servicii religioase speciale (sfințiri de biserici, așezăminte culturale, botezuri, cununii, înmormîntări), a unui cor sau concert etc.

În toate acestea însă se impune o anumită măsură pentru a nu prejudicia caracterul Sfintei Liturghii. Să nu se confunde oficiul liturgic în întreita sa funcție: latreutică, harismatică și didactică, cu o operă de artă. Să nu se confunde trebuințele religioase cu cele artistice...

Sigur, se vor ridica unele proteste față de aceste inovații, ca întotdeauna cînd a fost vorba de ceva nou.

Proteste s-au ridicat și împotriva introducerii luminii electrice în biserici. Lumînarea, în ansamblul simbolurilor cultice (apă, vin, pîine, tămîie, untdelemn...) s-a considerat că trebuie să fie naturală, luată din elemente ale naturii, din nectarul florilor cules de albine și transformat în ceară, toate acestea simbolizînd mistere divine. Aceste considerații au determinat poziții ostile față de lumina electrică. Cu timpul ne-am obișnuit cu ea și s-a înțeles că și aceasta se obține din elemente ale naturii, printr-un proces de transformare, în care este implicată și inteligența umană. Azi sînt opinii care pledează pentru reducerea luminărilor și înlocuirea loc cu becuri electrice pentru conservarea valorilor de artă.

Așa ne vom obișnui și cu înregistrarea și reproducerea pe benzi feromagnetice a unor servicii religioase, exceptînd însă oficiul liturgic, concentrat în jurul Sfintei Euharistii.

După concepția creștină „nu putem radiodifuza liturghia dreptcredincioșilor fără a săvîrși o profanare" (V. Gh. Ispir, Biserica activă, București, 1941, p. 133).

Ce este, pentru noi, Sfînta Liturghie?

Instituită de Însuși Iisus Hristos, în preseara răstignirii Sale, la Cina cea de Taină, Liturghia este centrul cultului creștin (ortodox). Ea este „o împreună petrecere a credincioșului cu Dumnezeu" (Pr. prof. dr. Ene Branițte, Liturgica specială, București, 1980), „Sfînta Liturghie este, așa zicînd, întregul creștinism în continuă realizare" (Dr. V. Mitrofanovici, Liturgica..., Ediția Dr. Nicolae Nectarie Cotlarciuc, Cernăuți, 1939, p. 505).

Întreaga Sfîntă Liturghie reprezintă și reproduce misterul mîntuirii prin Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care este prezent în chip real prin jertfa euharistică. (De fapt, Hristos este prezent, prin Duhul Sfînt, în toate formele de manifestare cultică.) Atmosfera în care se desfășoară acest oficiu, cu toate simbolurile pe care le include, trebuie să fie cu totul deosebită ca puritate și disciplină spirituală. Însuși limbajul liturgic „în ceea ce are mai expresiv, mai viu și mai caracteristic, este însuflețit de duhul filialității, căci prin acest limbaj sfînt Biserica se roagă cu Fiul lui Dumnezeu și prin El, iar la rîndul Său, El Însuși se roagă cu noi, pentru noi și în noi". „În forma lui embrionară, acest limbaj s-a închegat în Ierusalim, îndată după pogorîrea Duhului Sfînt la sărbătoarea Cincizecimii și s-a răspîndit odată cu Biserica în toată lumea creștină. Urmînd fluxul și refluxul rîvnei religioase, formele acestui limbaj liturgic au avut faze de îmbogățire și de simplificare, de cizelare și de particularizare în dialecte liturgice" (Pr. Petre Vintilescu, Liturghierul explicat, București, 1972, p. 12).

Sfînta Liturghie este „cultul comunității", adică „un cult colectiv, nu individual și individualist" (Idem, p. 140). Credincioșii (comunitatea) participă activ la Liturghie prin darurile pe care le aduc pentru jertfa euharistică, prin rugăciunile lor, prin dispoziția lor spirituală. Liturghia este rugăciunea Bisericii întregi, de pretutindeni și din toate timpurile, (comunitatea liturgică perfectă, adică Trupul tainic al lui Hristos). Cu alte cuvinte, în Liturghie se găsește în rugăciune Biserica văzută și nevăzută a lui Hristos, toate membrele Trupului Său tainic, care se roagă cu capul lor, Hristos... Pluralitatea este topită astfel în unitate, în unitatea duhului prin Iisus Hristos, în care, cu care și prin care se roagă Biserica" (Idem, p. 141).

Deci credincioșii nu asistă la oficiul liturgic ca simpli diletanți, ca la un divertisment artistic, ci activ, comunitar, la repetarea nesîngeroasă a jertfei sîngeroase de pe Golgota. Emoția mistică, necesară...

Pr. Dr. *Marcu Bănescu*

(Continuare în pag. a 3-a)

Însușirile lui Dumnezeu (I)

1. Universul, natura, lumea cu tot ce există dau mărturie, proclamă existența lui Dumnezeu Creatorul (Ps. 18, 1; Rom. 1, 20), acestea fiind cuvîntul sau „discursul" lui Dumnezeu către noi. Noi trebuie să înțelegem cît ni s-a descoperit și cît omenește ne este cu putință, ceva din ceea ce este Dumnezeu.

Dumnezeu este ființă absolută și personală. Omul în calitatea sa de persoană poate intra în legătură cu Dumnezeu care este persoană. Noi oamenii, ca ființe raționale, putem să ajungem la cunoașterea lui Dumnezeu prin descoperirea naturală, adică din observarea a tot ce ne înconjoară: ființe, lucruri, evenimente, această cunoaștere completîndu-se cu Descoperirea venită de la Dumnezeu, pe care o aflăm în Sf. Scriptură și Sf. Tradiție.

2. Putem deci cunoaște pe Dumnezeu din lucrările Sale, din „măreția faptelor Sale" (Sf. Maxim Mărturisitorul) din activitatea Sa, dar nu după ființa Sa, căci Dumnezeu *„locuiește întru lumină neapropiată și nimeni dintre oameni nu L-a văzut nici nu-L poate vedea"* (I Tim. 6, 16). Cunoscînd lucrările dumnezeiești putem numi pe Dumnezeu în chip simbolic și analogic. Din efect cunoaștem cauza. Cu ajutorul rațiunii luminată de credință putem ajunge la cunoașterea puterii și înțelepciunii și a iubirii lui Dumnezeu, adică la unele din însușirile Sale.

3. Să vedem ce înțelegem prin însușirile lui Dumnezeu, care sînt acestea și confirmarea lor de Sf. Scriptură.

4. *Însușirile sau atributele lui Dumnezeu sînt*, în formularea cea mai scurtă, *nume ce le atribuim acțiunilor sau lucrărilor lui Dumnezeu către lume*. Ele exprimă în mod rațional, subiectiv și analogic raporturile reale ale lui Dumnezeu cu creația Sa, ele sînt concluzii asupra acțiunii lui Dumnezeu, efectele lucrării lui Dumnezeu în lume.

Pentru o mai bună reținere, însușirile lui Dumnezeu au fost împărțite în: naturale, raționale sau intelectuale și morale.

ÎNSUȘIRILE NATURALE se referă la natura sau ființa lui Dumnezeu și le formulăm mai întîi pe temeiul observării universului, lumii și a tot ce ne înconjoară și apoi pe temeiul Descoperirii supranaturale. Aceste însușiri ale lui Dumnezeu sînt în raport cu spațiul, cu timpul și cu forțele cosmice, adică în contrast cu ele. De exemplu toate sînt create de ziditorul Dumnezeu, deci toate își au existența de la cineva, numai Dumnezeu își are existența prin Sine: astfel îi atribuim aseitatea; în lume predomină materia: Dumnezeu este Duh absolut, deci I se atribuie spiritualitatea; în lume totul este mărginit și relativ: Dumnezeu este nemărginit și absolut, deci are atotprezent.

ASEITATEA — *Dumnezeu există prin Sine și din Sine*, neavînd o cauză în afară de Sine, și El este plinătatea ființei și vieții, El condiționează existența tuturor celor văzute și nevăzute. Dumnezeu are independență absolută.

Însuși Dumnezeu grăiește: *„Eu sînt cel ce sînt"* (Ieș. 3, 14); *„Înainte de Mine n-a fost Dumnezeu și nici după mine nu va mai fi!"* (Is. 43, 10).

Dumnezeu este Alfa și Omega, Cel ce a fost, Cel ce este, Cel ce va fi, începutul și sfîrșitul (Apoc. 1, 8; 22, 13).

Dumnezeu este izvorul din care își ia începutul tot ce există (Origen).

SPIRITUALITATEA — *Dumnezeu este duh sau spirit absolut*. El este simplu, adică necompus și firea Sa este duhovnicească (Didim).

Mîntuitorul ne revelează că: *„Duh este Dumnezeu"* (I. 4, 20). Iar Sf. Ap. Pavel inspirat de Duhul Sfînt scrie: *„Domnul este Duh"* (II Cor. 3, 17) și *„Tatăl duhurilor"* (Ev. 12, 9).

Și îngerii sînt duhuri și omul este și spirit dar sînt limitate.

ATOTPREZENȚA — *Dumnezeu este atotprezent*. El este independent față de spațiu și umple la infinit tot ce poate cuprinde mintea noastră ca spațiu, El este deasupra spațiului (supraspațial), fiindcă este duh absolut. Dumnezeu este pretutindeni și este întreg în fiecare punct al universului (Sf. Ilarie).

Sf. Scriptură ne dă mărturie despre această însușire descoperindu-ne: *„Dumnezeu, care a făcut lumea și toate cele care sînt în ea, Acesta fiind Domnul cerului și al pămîntului, nu locuiește în temple făcute de mîini"* (F. Ap. 17, 24); Așa zice Domnul: *„Cerul este scaunul Meu și pămîntul așternut picioarelor Mele! Ce fel de casă îmi veți zidi voi și ce loc de odihnă pentru Mine"* (Is. 66, 1); iar psalmistul întreabă: *„Unde voi fugi de la Duhul Tău și de la fața Ta unde mă voi duce? De mă voi sui la cer, Tu acolo ești, de mă voi coborî la iad, Tu de față ești. De-mi voi lua aripile și mă voi sălășlui la marginea mării și acolo mîna ta mă va povățui și mă va ține dreapta ta"* (Ps. 138, 7—8).

Dumnezeu este prezent în toate, El stăpînește și conduce lumea spre țelul ei ultim, este Cosmocrator și Pantocrator — Atotțiitor cum mărturisim în Simbolul credinței și cum este reprezentat de iconografia ortodoxă în cupola centrală a bisericilor noastre.

Dumnezeu este prezent în lume nu prin ființa Sa, ci prin puterea lucrărilor Sale dumnezeiești, este prezent prin har și prin Sfînta Împărtășanie.

VEȘNICIA — Dumnezeu este veșnic, El este supratemporal. Pe cînd tot ce există creatural are un început și un sfîrșit, El este deasupra tuturor limitelor timpului, El umple întregul timp cu prezența Sa, fiind prezent în fiecare moment temporal. Dumnezeu nu este dependent de timp, ci timpul este dependent de Dumnezeu, căci Dumnezeu a creat timpul odată cu creația și-L sfîrșește potrivit sfatului voii Sale. Veșnicia lui Dumnezeu este confirmată de Sf. Scriptură prin cuvintele: *„Mai înainte de ce s-au făcut munții și s-a zidit pămîntul și lumea; din veac și pînă în veac ești tu"* (Ps. 89, 2); *„O singură zi înaintea Domnului este ca o mie de ani și o mie de ani ca o singură zi"* (II P. 3, 8).

Veșnicia se atribuie și unor lucrări sau însușiri ale lui Dumnezeu: credincioșia lui Dumnezeu (Ps. 32, 11)...

NESCHIMBABILITATEA — Dumnezeu este neschimbabil. El nu se schimbă nici în lucrările Lui, nici în hotărîrile Lui. În toate acțiunile Sale, Dumnezeu este același, fie că pedepsește, fie că răsplătește — rămîne același drept și bun.

„Dintru început, tu Doamne, pămîntul l-ai întemeiat și lucrul mîinilor tale, sînt cerurile. Acelea vor pieri, iar tu vei rămîne și ca o haină se vor învechi și ca un veșmînt îi vei schimba și se vor schimba. Dar tu același ești și anii tăi nu se vor împuțina" (Ps. 101, 26—28). Iar Sf. Ap. Iacob scrie că la Dumnezeu *„...nu este schimbare sau umbră de mutare"* (Iac. 1, 17).

ATOTPUTERNICIA — *Dumnezeu este atotputernic*. Puterea lui Dumnezeu nu este mărginită de nimic. El poate face tot ce vrea, dar nu face tot ce poate, căci voința Sa este tot una cu binele. „Dumnezeu poate cîte vrea, dar nu vrea cîte poate, căci poate pierde lumea, dar nu vrea" (Sf. Ioan Damaschinul).

Sf. Scriptură ne dă mai multe mărturii despre atotputernicia lui Dumnezeu: *„Eu sînt Dumnezeul cel Atotputernic"* (Fac. 17, 1). Iov răspunde Domnului: *„Știu că poți să faci orice și că nu este nici un gînd care să nu ajungă pentru tine faptă* (Iov 42, 2).

Atotputernicia lui Dumnezeu se vede în crearea lumii: *„A zis și s-a făcut, a poruncit și s-a zidit"* (Ps. 32, 9); în purtarea de grijă (providență — Ps. 103); și în minuni: Mîntuitorul a zis: *„Cele ce sînt cu neputință la oameni sînt cu putință la Dumnezeu"* (Lc. 18, 27).

Pr. *Nicolae Dura*

Preocupări de ordin economic în paginile „Telegrafului Român"

— Comunicare prezentată în cadrul sesiunii din data de 29 ianuarie 1983 —

Ajuns mitropolit al Transilvaniei, Şaguna a înţeles că fără propăşirea economică nu se poate ajunge la propăşire culturală, socială, naţională şi religioasă a fiilor săi duhovniceşti care erau toţi românii transilvăneni. Din iniţiativa lui, coloane întregi din Telegraful Român au fost ocupate în mod permanent cu tot felul de ştiri, cunoştinţe, realizări, îndemnuri şi sfaturi adresate poporului despre obţinerea unei mai bune stări materiale printr-o agricultură intensivă şi creşterea vitelor în mod raţional, precum şi pentru obţinerea de credite cu dobînzi mici, fapt care era posibil numai prin unirea tuturor, în scopul înfiinţării de asociaţii şi instituţii economice, aşa cum aveau celelalte naţionalităţi din Transilvania. Îndemnurile teoretice nu puteau folosi decît dacă erau traduse în fapte, de aceea pentru realizarea unor instituţii economice, necesare ridicării stării materiale a poporului român, cu învoirea şi sprijinul mitropolitului Şaguna şi al urmaşilor săi, un grup de profesori şi funcţionari ai Mitropoliei din Sibiu în frunte cu prof. Dimitrie Comşa şi Eugen Brote au pus bazele primei Reuniuni de agricultură a românilor din jud. Sibiu în 1888, la care au aderat o mulţime de ţărani şi intelectuali români.

Mai tîrziu, în 1910, profesorii seminarului şi preparandiei din Sibiu: Dr. Vasile Stan, Petru Şpan, Nicolae Bălan, Timotei Popovici, Silviu Dragomir şi alţii, împreună cu funcţionarii Mitropoliei, Victor Tordoşanu, Borcea Lucian, jurist-consult ş. a., au înfiinţat „Federala însoţirilor de credit din Transilvania „Înfrăţirea", în fruntea căreia a fost ales ca preşedinte dr. Vasile Stan — devenit mai tîrziu episcop, casier Timotei Popovici, jurist-consult Lucian Borcea, Victor Tordoşanu ş. a. Cu toată împotrivirea unor conducători ai Astrei şi ai Băncii Albina care nu vedeau cu ochi buni dezvoltarea cooperaţiei, Federala Înfrăţirea a luat fiinţă şi a ajutat la consolidarea cooperaţiei de credit în Transilvania. Înfiinţarea celor 109 Reuniuni de credit ca însoţiri a fost opera propagandei făcută de profesorii şi funcţionarii Mitropoliei Ortodoxe din Sibiu începînd din 1893 cînd a luat fiinţă prima „Însoţire de credit" în com. Roşia, jud. Sibiu.

Telegraful Român a publicat necontenit articole de propagandă şi dări de seamă despre întreaga activitate desfăşurată de pionierii cooperaţiei române din Transilvania cu ocaţia înfiinţării cooperativelor de credit „Reiffeiziene" pentru ajutorarea ţărănimii exploatată prin dobînzi de către băncile capitaliste răsărite ca ciupercile în satele româneşti.

Tot în jurul Mitropoliei a luat fiinţă şi banca culturală „Lumina" în acelaşi scop.

Telegraful Român a popularizat în masele populare tot ce s-a realizat pe tărîm economic în alte state europene pentru emanciparea ţărănimii de sub exploatarea capitalismului şi mai cu seamă despre realizarea cooperaţiei din România.

Telegraful Român — singurul ziar românesc — care şi-a continuat neîntrerupt activitatea timp de 130 de an de existenţă, a fost cu adevărat un ziar enciclopedic şi un caleidoscop al vieţii, sub toate aspectele, al poporului român din Transilvania, cu adînci rezonanţe în sufletele românilor de pretutindenea, pregătind astfel, premizele unităţii culturale şi spirituale a tuturor românilor, urmată de înfăptuirea unirii celei mari de la 1 decembrie 1918 de la Alba Iulia cînd toţi fraţii s-au văzut stăpîni în ţara moşilor şi strămoşilor lor.

Telegraful Român conceput de marele Andrei Şaguna şi menţinut pe aceleaşi linii directoare de mitropolitul Miron Romanul, Ioan Meţianu şi vrednicul Nicolae Bălan s-a adaptat mereu la realităţile vieţii poporului român impuse de evoluţia evenimentelor care au luat naştere şi în ţara noastră. Am convingerea nestrămutată că Telegraful Român va trăi cît va trăi şi neamul românesc, fiind îndrumat cu competenţă şi elan de eruditul urmaş al marilor mitropoliţi Andrei Şaguna şi Nicolae Bălan, Î. P. S. Dr. Antonie ajutat de colaboratorii săi şi mai ales de redactorul de azi al Telegrafului Român, care cu toţi la un loc vor menţine la aceeaşi înălţime, ziarul Telegraful Român din toate punctele de vedere, spre binele şi propăşirea Bisericii noastre ortodoxe, a neamului şi patriei române.

I. Ciolan

Gînduri la un popas aniversar

La 130 de ani, „Telegraful Român" din Sibiu continuă să fie, cu dîrzenie transilvăneană, acelaşi *„jurnal naţional român"*, aşa cum l-a numit în „Memoriile" sale, cel care i-a dat fiinţa lui, marele mitropolit de eternă amintire, Andrei Şaguna. În această calitate nobilă, ce dă expresie vie ortodoxiei româneşti contemporane, este aşteptat şi de cititorii lui de peste hotare, trăitori cu duhul în aceeaşi comuniune sfîntă a Bisericii neamului nostru. De fapt s-a creat sub semnul credinţei noastre strămoşeşti, de-a lungul anilor, o foarte puternică şi duioasă afinitate sufletească, nepieritoare, menită să ne întărească, reciproc, aceeaşi identitate etnică şi spirituală în faţa lumii întregi. Fără să facem aluzie la titlul uneia din excelentele sale rubrici actuale, „Telegraful Român" a devenit foaia „de inimă" şi de dor a românilor de peste Ocean, care, nu odată, au văzut exprimate în pagini de adevărată simţire naţională, bucuriile, suferinţele sau năzuinţele lor.

Poate că nimeni n-a intuit mai bine rolul „Telegrafului Român" în viaţa românilor de pe continentul American, ca Î. P. S. Arhiepiscop Victorin al Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române în America şi Canada. Într-un emoţionant articol omagial, apărut în „Credinţa" (Detroit, Michigan, ianuarie-februarie 1978) şi închinat „Telegrafului" cu prilejul împlinirii a 125 ani de existenţă neîntreruptă, Înalt Prea Sfinţia Sa arăta *„bucuria culegerilor rodurilor bogate pe care le produce sămînţa cea bună semănată prin cuvîntul „Telegrafului" în pămîntul bun al sufletelor românilor de pretutindeni"*.

Aceste roduri spirituale continuă să crească sporit spre îndestularea sufletească a tuturor cititorilor care *„uniţi prin cuvîntul Telegrafului"*,. cum zicea Î. P. S. Victorin, participă şi acum la această măritată aniversare editorială de 130 de ani. Această unire *prin cuvînt* înseamnă de fapt comuniunea iubirii frăţeşti pe care „Telegraful Român" o inspiră şi o mărturiseşte prin menirea lui iniţială de „jurnal naţional român", adică de apărător al credinţei ortodoxe strămoşeşti şi, mai ales, al demnităţii noastre româneşti, în cuprinsul hotarelor spirituale ale Bisericii neamului din care şi noi facem parte.

Simbol şi scut al unei realităţi fiinţiale româneşti, „Telegraful Român" reprezintă istoria în devenire strălucitoare a Mitropoliei Transilvaniei, sub adumbrirea duhului şagunian şi sub înalta arhipăstorire a actualului mitropolit, Î. P.-S. Arhiepiscop Dr. Antonie Plămădeală, el însuşi un mare om de cultură şi condei. De aici din Statele Unite ale Americii, celor care se jertfesc pe altarul străbun al „Telegrafului" şi fac cuvîntul să transfigureze inimile cititorilor în făclii de iubire şi de lumină, românesti, le dorim, colegial, cununa de mirt a luptătorilor lui Hristos pentru slava Bisericii şi a neamului, întru nemurirea strămoşească, La mulţi ani!

George Alexe
Detroit, Michigan

Stereofonia şi serviciile religioase

(Continuare din pag. a 2-a)

sară pentru apropierea de jertfa euharistică, momentul culminant al cultului creştin, se realizează plenar numai în comunitatea de har a Bisericii. Cel ce crede că este suficient pentru îndeplinirea datoriei creştineşti să asculte serviciul liturgic pe placă magnetofonică în dormitorul sau în sufrageria sa, se exclude din sfera comunităţii şi identităţii creştine.

Simbolismul mişcărilor, cuvintelor, rugăciunilor rostite în taină, întreaga atmosferă de pietate şi mister, dispoziţia sufletească a credincioşilor, concentrata lor meditaţie asupra ritualului, obiectele de cult... nu se pot înregistra pe bandă feromagnetică, iar ceea ce se poate înregistra îşi pierde total semnificaţia hieratică. Este o parodie.

„Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfînta Jertfă cu pace a o aduce!" Cine, afară de glasul omului şi de vibraţia inimii sale, ar putea reda emoţia sfîntă a acestor cuvinte care vestesc momentul culminant! Ce putem înţelege din cuvintele, reproduse cu sunet metalic, ale invocării Sfîntului Duh asupra darurilor aduse pentru transformarea în Trupul şi Sîngele Celui ce s-a pironit pe cruce? Ce ne poate spune sofisticatul aparat mecanic despre vinul şi pîinea de pe sfînta masă?

Toate acestea, şi altele care s-ar mai putea adăuga, rămîn străine benzii magnetice. Cine urmăreşte cu luare aminte desfăşurarea unei Liturghii şi pătrunde semnificaţia fiecărui act, nu poate ajunge la convingerea că ea ar putea fi ascultată, cu acelaşi efect, pe bandă magnetică, la radio sau la televizor.

SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM...

● În *„Revista de Filosofie"* XXIX, 6 (1982) d. Constantin Noica publică „Însemnări filosofice în legătură cu cibernetica" (p. 540—543), eliberînd această realitate modernă de acuzaţia că ar putea filozofa şi cunoaşte, în sensul în care o face filosofia. Dacă raţiunea e definită ca „selecţie adecvată", cum face englezul ASHBY, filozoful nostru se întreabă: adecvată cu ce? Cu informaţia? Dacă ar fi numai atît, n-ar fi vorba de filosofie. Raţiunea ar fi, în acest caz, doar operativă. Filosofia începe cu capacitatea raţiunii de a pune probleme, şi de a se îndoi, din afara cuantumului de informaţie şi literă de acesta, ceea ce cibernetica, programată, reglată, nu poate face. Ceea ce poate însă, bine programată, face bine.

● În „Revista de Istorie" t. 35, nr. 12, 1982, semnalăm studiul lui Răzvan Theodorescu *„Epoca lui Matei Basarab, răscruce a vechii culturi româneşti"* (p. 1330—1338). Matei Basarab, „om curat, cu frică de Dumnezeu, iubind rugăciunea, postul şi milostenie" (Letopiset) a favorizat o deschidere spre înnoire, dinspre Orient şi dinspre Occident, dînd curs fenomenului de interculturalitate într-o epocă în care exact aceasta era de cea mai mare trebuinţă.

A. L. P.

Arhiereul Teodor Scorobeţ

La centenarul naşterii sale (1883-1983)

Trandafir Scorobeţ (care la tunderea în monahism va lua numele de Teodor) s-a născut la 2/14 ianuarie 1883 în localitate Streza-Cîrţişoara din judeţul Sibiu. După terminarea şcolii primare, în satul natal, a urmat cursurile liceului „Andreiu Şaguna" din Braşov şi pe cele ale liceului de stat din Sibiu. În anul 1902 s-a înscris la Institutul Teologic din Sibiu iar după absolvirea acestuia, în 1905, a funcţionat timp de un an ca învăţător la Răşinari.

În anul 1906 s-a căsătorit cu fiica preotului din Mohu şi a fost hirotonit diacon şi apoi preot, activînd alături de socrul său în parohia Mohu. Tot în anul 1906 a cerut Consistoriului din Sibiu să fie trimis preot misionar în America. Îndemnul de a pleca acolo i-a putut veni din sfatul sau exemplul colegului său Moise Balea care cu un an înainte fusese însărcinat, de către mitropolitul Ioan Meţianu, cu misiunea de a conduce cea dintîi parohie ortodoxă română din Statele Unite, cea de la Cleveland, Ohio.

În America Trandafir Scorobeţ a stat trei ani (1906—1909) ca preot misionar în parohiile româneşti din Youngstown, Ohio şi South Sharon, Pennsylvania care fuseseră întemeiate de către Moise Balea. În timpul păstoririi la Youngstown a scos timp de doi ani publicaţia *Apostolul*. Pe lîngă aceasta a contribuit şi el la organizarea bisericească a românilor de acolo întemeind parohia „Sf. Nicolae" din Alliance, Ohio.

Reîntors în ţară, în martie 1909, a fost numit preot în parohia Roşia, judeţul Sibiu. Pe lîngă activitatea pastorală, preotul Trandafir Scorobeţ a desfăşurat şi la Roşia o intensă activitate pe tărîmul scrisului publicînd în *Telegraful Român* numeroase articole. Începutul în această direcţie l-a făcut încă pe cînd era student în primul an al Institutului Teologic din Sibiu în „Musa — Foaia beletristică scienţifică" editată de studenţii teologi. La *Telegraful* a debutat în anul 1906 înainte de plecarea în America. De la Roşia a trimis articole de cuprins variat, meditaţii religioase, articole cu conţinut catehetic despre Scriptură, Biserică, Simbolul Credinţei, Liturghie, articole informative despre viaţa altor confesiuni creştine, în special despre Biserica Anglicană.

Legăturile sale cu reprezentanţi ai Bisericii Anglicane au început în timpul păstoririi în America. În anul 1912 a devenit membru al asociaţiei ecumenice „Uniunea Bisericilor Anglicane şi Răsăritene Ortodoxe", el fiind cel dintîi român membru al acestei asociaţii ecumenice întemeiată în 1906 cu scopul de a contribui la apropierea dintre ortodocşi şi anglicani.

În acest timp, adeziunea sa fermă la cauza naţională a românilor din Transilvania a declanşat mînia autorităţilor stăpînirii străine de aici care au dispus întemniţarea lui la Cluj şi Oradea (1916—1917) şi internarea la Zombor în Ungaria (1917—1918).

După unirea Transilvaniei cu România, preotul Trandafir Scorobeţ a fost chemat să ocupe postul de profesor de limba română şi limba engleză la liceul „Gheorghe Lazăr" din Sibiu (1920—1922) iar apoi a trecut la centrul mitropolitan de aici în funcţia de asesor consistorial.

Interesul şi experienţa ecumenică a preotului Trandafir Scorobeţ au determinat includerea sa în delegaţiile Bisericii noastre la congrese ecumenice ca cele de la Stockholm (1925) şi Lausanne (1927) alături de mitropoliţii Nicolae Colan şi Nectarie Cotlarciuc şi de teologi ca I. Scriban, N. Ispir, I. Lupaş.

Atunci cînd în anul 1928 Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărît să trimită un reprezentant în America pentru a studia la faţa locului nevoile comunităţilor ortodoxe române de acolo şi posibilitatea înfiinţării unei episcopii, cel ales să ducă la îndeplinire această misiune a fost consilierul de la Sibiu, Trandafir Scorobeţ care a plecat spre America la 20 noiembrie 1928. La începutul anului următor el a convocat la Cleveland într-o conferinţă pe preoţi ortodocşi români din Statele Unite. Pe linie organizatorică, întrunirea de la Cleveland a pus bazele Asociaţiei clerului misionar ortodox român din America şi în acelaşi timp a împărţit parohiile în şase protopopiate. Declaraţia publicată la sfîrşitul conferinţei reafirma recunoaşterea de către participanţi a autorităţii canonice, ierarhice şi disciplinare a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Această călătorie a preotului Trandafir Scorobeţ peste ocean s-a înscris în istoria comunităţilor ortodoxe române de acolo prin organizarea de către el a Congresului bisericesc de la Detroit (25—28 aprilie 1929) la care s-a hotărît înfiinţarea Episcopiei Misionare Ortodoxe Române din America.

Un alt aspect al călătoriei preotului Trandafir Scorobeţ în America l-au constituit acţiunile sale ecumeniste. El a întîlnit în Statele Unite pe episcopul Dr. John Murray, preşedintele Congresului Bisericii Episcopaliene (Anglicane) şi a vizitat pe episcopii acelei Biserici din diferite localităţi prin care a trecut precum şi facultatea de teologie anglicană de la New York. Tot la New York a făcut o vizită la Consiliul Federal al Bisericilor din S. U. A. şi a întîlnit pe secretarul general al acestui organism ecumenic.

Reîntors din misiunea în America şi-a continuat activitatea la Centrul mitropolitan din Sibiu şi activitatea sa publicistică prin o serie de articole apărute în *Telegraful Român* şi în *Revista Teologică*.

După o lungă perioadă de văduvie (soţia îi murise în anul 1923) preotul Trandafir Scorobeţ a fost tuns în monahism la 25 martie 1940, la mănăstirea Căldăruşani, luînd numele de Teodor. În acelaşi an a fost ridicat la rangul de arhimandrit. Un an mai tîrziu, la 22 august 1941 a fost numit vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

Experienţa sa bogată, rezultat al multor ani de muncă în administraţia bisericească, meritele sale deosebite pe tărîm misionar, ecumenic şi în domeniul scrisului teologic au determinat alegerea arhimandritului Teodor Scorobeţ ca arhiereu al Mitropoliei Ardealului în anul 1945, la recomandarea mitropolitului Nicolae Bălan căruia a continuat să-i fie un apropiat colaborator.

Arhiereul Teodor Scorobeţ a trecut la cele veşnice la 25 martie 1967, în ziua de Buna Vestire aceasta vrînd parcă să întărească faptul că întreaga sa viaţă a fost o bună vestire a Evangheliei Mîntuitorului prin lucrarea sa de vrednic păstor de suflete şi apoi de arhiereu, de misionar destoinic, ecumenist entuziast, mînuitor talentat al condeiului, dascăl priceput şi patriot luminat.

Lector Dr. *A. Jivi*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Sesiunea de comunicări „130 de ani de apariţie neîntreruptă a Telegrafului Român"

Sîmbătă, 29 ian. 1983, a avut loc, în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, sesiunea de comunicări „130 de ani de apariţie neîntreruptă a Telegrafului Român", organizată din iniţiativa Î. P. S. Mitropolit dr. Antonie Plămădeală al Ardealului.

Au participat, pe lîngă întîistătătorul eparhiei noastre, toţi ceilalţi ierarhi din Mitropolia Ardealului: Î. P. S. Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Emilian al Alba Iuliei, P. S. Vasile al Oradiei, P. S. Lucian Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, P. S. Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului; profesorii actuali ai Institutului Teologic, profesorii pensionari, consilieri eparhiali, preoţii din localitate, studenţii teologi, alţi invitaţi. Festivitatea a fost onorată de prezenţa a doi oaspeţi de la Bucureşti: P. C. pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, fost redactor al „Telegrafului Român" şi D-l prof. dr. Vasile Netea, distins colaborator.

Lucrările au început la ora 9 printr-un cuvînt de salut adresat participanţilor de rectorul Institutului gazdă, arhid. prof. Constantin Voicu. Lucrările au fost conduse apoi de pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic şi actualul redactor al „Telegrafului Român".

Î. P. S. Mintropolit dr. Antonie Plămădeală a rostit cuvîntarea festivă: „Telegraful Român în conştiinţa Transilvaniei, România în conştiinţa Telegrafului Român." Cuvîntarea a fost publicată, într-o formă prescurtată în „Telegraful Român" nr. 1—4 din ianuarie 1983 iar în întregime urmează să apară în revista „Mitropolia Ardealului". Asistenţa a fost profund impresionată de omagiul patetic, adus de I. P. S. Sa Mitropolitul Antonie „Telegrafului Român", publicaţie prestigioasă care timp de 130 de ani, fără încetare, sluje şte, în chip pilduitor, idealurile şi aspiraţiile românilor ortodocşi din Transilvania şi din întreaga ţară.

„Telegraful Român — a arătat Î. P. S. Sa — a fost, în vremea în care exact de acest lucru era nevoie, în conştiinţa Transilvaniei: instrumentul asigurării continuităţii româneşti prin păstrarea şi cultivarea limbii române, a datinelor şi obiceiurilor, şi vocea naţiunii în lupta pentru supravieţuire şi afirmare a dreptului la existenţă pe pămîntul acesta, al nostru din moşi strămoşi. România şi conştiinţa românească întreagă şi nedespărţită, nici de munţi, nici de graniţe arbitrare şi vremelnice, au fost permanent prezente în suflarea, în respiraţia, în literele şi în cuvintele „Telegrafului Român" care a răspîndit o sutătreizeci de ani, neîntrerupt, pînă azi, gînd şi simţire românească peste Transilvania".

După bucata corală „Taina creştinătăţii" executată de corul studenţilor Institutului Teologic Universitar Sibiu, a luat cuvîntul pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, fost redactor al „Telegrafului". Vorbitorul a împărtăşit din experienţa sa redacţională şi a evidenţiat rolul însemnat pe care l-a avut şi trebuie să-l aibă în continuare ziarul întemeiat de Şaguna în viaţa Bisericii noastre. P. C. Sa a insistat asupra epocii din istoria Telegrafului cînd la cîrma Mitropoliei Ardealului se afla vrednicul de pomenire mitropolitul Nicolae Bălan, care i-a încredinţat munca redacţională.

A urmat bucata corală „Limba noastră" de Al. Mateevici, în aceeaşi executare.

Un cald cuvînt de salut, la aniversarea „Telegrafului Român" a fost rostit apoi de D-l prof. dr. Vasile Netea. „Aniversarea a 130 de ani de la înfiinţarea „Telegrafului Român" — a spus Domnia Sa — este în mod incontestabil o sărbătoare a scrisului românesc, a solidarităţii permanente a Bisericii noastre cu toate acţiunile şi evenimentele patriotice — cu neamul".

Prima parte a sesiunii s-a încheiat cu „Simfonia a IX-a" de Bethoven, cîntată de corul studenţilor Institutului nostru.

După o pauză de o jumătate de oră, lucrările au fost reluate la ora 12.

Au fost prezentate, în continuare, următoarele comunicări:

1. P. S. Episcop dr. Vasile al Oradiei: „Telegraful Român şi problemele pastorale."

2. Pr. prof. dr. Grigorie Marcu, „Telegraful Român în slujba unităţii de credinţă a românilor transilvăneni".

3. Pr. prof. dr. Dumitru Călugăr, „Preocupări didactice şi educative în ziarul Telegraful Român".

4. Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, „Telegraful Român în slujba idealurilor de unitate naţională românească".

5. Prof. Ioan Ciolan, „Preocupări pe linie economică în paginile Telegrafului Român".

6. Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan, „Telegraful Român, mesager al idealului de pace, înfrăţire şi colaborare".

În final, actualul redactor, pr. prof. Dumitru Abrudan a dat citire pomelnicului cu venerabilele nume ale întemeietorului „Telegrafului Român" — mitropolitul Andreiu Şaguna şi foştilor redactori: Aaron Florian, Pavel Vasici, Ioan Bădilă, Visarion Roman, Ioan Raţiu, Zaharia Boiu, Nicolae Cristea, Matei Voileanu, dr. Remus Roşca, Nicolae Ivan, Silvestru Moldovan, Gavriil Hango, dr. Elie Cristea, Teodor V. Păcăţian, dr. Nicolae Regmann, dr. Gh. Comşa, dr. George Proca, dr. Dumitru Stăniloae, dr. Corneliu Sîrbu, dr. Emilian Vasilescu, dr. Nicolae Mladin, drd. arhid. Gheorghe Papuc.

Cuvîntarea de închidere a fost rostită de Î. P. S. Mitropolit Antonie care a apreciat înaltul nivel la care s-au desfăşurat lucrările sesiunii şi a mulţumit tuturor celor care şi-au adus aportul la buna lor reuşită.

Î. P. S. Sa a adresat un cuvînt de mulţumire şi îndemn pentru o şi mai sporită activitate în viitor, colectivului redacţional, muncitorilor tipografi, corectorilor şi expeditorilor „Telegrafului Român".

Pr. prof. *D. Abrudan*

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

● *Vineri 5 noiembrie* — P. F. Patriarh Iustin a primit vizita de curtoazie a Excelenţei Sale D-lui Michael Wilson, ambasadorul Australiei la Belgrad, aflat în Bucureşti. Au fost de faţă P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul şi P. Cuv. Arhim. Nifon Mihăiţă.

● P. F. Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul, a luat parte la recepţia oferită de Ambasada U.R.S.S. la Bucureşti, cu prilejul aniversării a 65 de ani de la Marea Revoluţie Socialistă din octombrie.

● *Marţi, 9 noiembrie*, — P. F. Patriarh Iustin a primit pe Excelenţa Sa D-l Aba Gefen, ambasadorul Israelului la Bucureşti, în vizită de rămas bun, cu prilejul încheierii misiunii sale în ţara noastră. A fost de faţă P. Cuv. Arhim. Nifon Mihăiţă.

● *Vineri, 12 noiembrie* — P. F. Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul, a participat la recepţia oferită de Ambasada R. F. Germania din Bucureşti, cu prilejul vizitei în ţara noastră a D-lui Von Staden, secretar de stat al Ministerului Federal de Externe al R. F. Germania.

● *Miercuri, 17 noiembrie* — P. F. Patriarh Iustin a primit pe Pr. George Ţetis, cu soţia, secretar adjunct al CICARWS, din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva, care a făcut o vizită în ţara noastră, ca invitat al Patriarhiei Române.

● *Vineri, 19 noiembrie* — P. F. Patriarh Iustin a primit pe Eugen Huff, senator american şi pastor baptist şi pe Thomas Riner, congresmen american şi pastor baptist. Au fost însoţiţi de Michael R. Strachan, secretar II la Ambasada S.U.A. la Bucureşti. Au fost de faţă P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul şi P. Cuv. Arhim. Nifon Mihăiţă.

● *Joi, 9 decembrie* — P. F. Patriarh Iustin, împreună cu Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, au participat în calitate de deputaţi la lucrările sesiunii Marii Adunări Naţionale a Republicii Socialiste România.

Sărbătorirea „Sfinţilor Trei Ierarhi" la Institutul Teologic Universitar din Sibiu

Din 1936, cînd, la Atena, a avut loc primul congres al profesorilor ortodocşi de teologie, ziua de 30 ianuarie, dedicată pomenirii Sfinţilor Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul şi Ioan Gură de Aur, a devenit sărbătoarea patronală a instituţiilor de învăţămînt teologic din întreaga Ortodoxie.

În acest an, sărbătoarea Sfinţilor Trei Ierarhi a primit, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, un caracter mai deosebit, prin prezenţa tuturor ierarhilor din Mitropolia Ardealului, care au luat parte, înainte cu o zi, la festivitatea dedicată împlinirii a 130 de ani de apariţie neîntreruptă a „Telegrafului Român", ca şi la sinodul mitropolitan convocat de Î. P. S. Mitropolit Antonie.

Programul sărbătoririi a început cu oficierea, în catedrală, a Sf. Liturghii de către P. S. Episcop Vasile al Oradiei împreună cu PP. SS. episcopi-vicari Lucian al Sibiului şi Iustinian al Vadului, Feleacului şi Clujului, înconjuraţi de un sobor de preoţi şi diaconi dintre profesorii Institutului Teologic şi slujitorii catedralei mitropolitane.

Au participat Î. P. S. Mitropolit Antonie, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului şi P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei. Din partea Episcopiei Aradului a fost de faţă P. C. pr. Flor Teodorescu, vicar eparhial, ca delegat al P. S. Episcop Visarion.

La priceasnă a predicat P. S. Episcop Vasile al Oradiei despre semnificaţia sărbătorii, iar la sfîrşitul Liturghiei a vorbit Î. P. S. Mitropolit Antonie, explicînd Evanghelia zilei.

Îndată după Sf. Liturghie a avut loc o festivitate în aula Institutului teologic.

După cuvîntul de deschidere adresat de rectorul Institutului Teologic, a urmat prelegerea aniversară: „Preoţia ca Taină şi misiune la Sfinţii Trei Ierarhi", susţinută de D-l Lector Aurel Jivi. În continuare, au avut loc lecturi din operele Sfinţilor Trei Ierarhi, încadrate de bucăţi corale, executate de corul studenţilor.

D-l profesor Hans Klein a adus un cuvînt de salut din partea profesorilor şi studenţilor Institutului Teologic Protestant Unic de grad universitar, ramura Sibiu.

A vorbit apoi Î. P. S. Arhiepiscop Teofil despre iubirea de Dumnezeu şi de aproapele, virtute care defineşte chipul adevărului credincios şi care se cuvine să fie întruchipată mai ales de cei ce se pregătesc să devină slujitori ai altarului.

În final a vorbit Î. P. S. Mitropolit Antonie, încadrîndu-i pe Sfinţii Trei Ierarhi în schema celor trei virtuţi teologice: credinţa, speranţa şi iubirea. Î. P. S. Sa a evidenţiat apoi exigenţele sporite ale credincioşilor de azi faţă de cei care primesc, prin hirotonie, harul preoţiei. „A trecut vremea preotului de profesie — a precizat Î. P. S. Sa —. Acum este nevoie de preotul de vocaţie." Înaltul ierarh a adresat profesorilor şi studenţilor îndemnul de a se dărui misiunii pe care o au în această instituţie de învăţămînt teologic, spre care Biserica priveşte cu îndreptăţită speranţă.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*,, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 15 februarie 1983 Nr. 7—8/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Pîine pentru suflet

RĂSPUNDERE PASTORALĂ

De atîtea ori citim şi auzim pilde despre păstorul cel bun care sufletul şi-l pune pentru turma sa.

Mîntuitorul a spus aceste cuvinte pentru Sine. El s-a asemănat cu păstorul care-şi cunoaşte turma şi pe care îl cunoaşte turma şi îl urmează, iar El îşi dă viaţa pentru ea. Dar, această pildă are referinţe şi la aceia pe care Iisus i-a ales, i-a chemat şi i-a trimis să fie păstori, să fie urmaşii Săi. Este vrednic de remarcat faptul că Evanghelistul Ioan spune, cînd relatează această pildă, că ucenicii, la început *„n-au înţeles ce înseamnă cuvintele Lui"* (Ioan 10, 6).

Se pare că de multe ori noţiunea de „păstor" este legată în mintea oamenilor numai de beneficiile pe care le aduce această îndeletnicire.

Oamenii sînt aplicaţi să se gîndească mai ales la zilele senine ale păstoritului, la zilele de oarecare comoditate ale păstorilor, la zilele în care ei nu sînt preocupaţi nici cu intemperiile vremii, nici de duşmanii răpitori ai turmei. Se uită prea adesea că păstorul poartă cu el, în inima lui o încărcătură de grijă, o neîntreruptă atenţie şi o mare răspundere pentru turma sa. Păstorii care erau în noaptea sfîntă a Naşterii Domnului lîngă turmele lor, nu dormeau *„ci străjuiau"*, erau în stare de veghe asupra lor, ca să nu le fure, să nu le mănînce animalele sălbatice. Să aibă liniştea pe care le-o asigura grija păstorilor.

Transpunînd această minunată şi mult grăitoare pildă a Mîntuitorului la viaţa şi activitatea noastră de „păstori sufleteşti", avem foarte multe lucruri de învăţat, mai ales în zilele noastre.

Ne gîndim în primul rînd la uşurinţa cu care mulţi dintre noi ne îndeplinim misiunea de păstori sufleteşti. Cu cîtă uşurinţă, să nu zic nepăsare, privim la viaţa credincioşilor uitînd că datoria noastră este de a purta grijă de ei, de mîntuirea lor vremelnică şi veşnică. Adeseori ne oprim la considerarea şi preţuirea lor ca la un izvor de beneficii, uitînd că nu turma este pentru păstor ci păstorul pentru turmă. Inversarea acestor termeni, a acestei viziuni a muncii pastorale, se soldează mai totdeauna cu urmări nedorite. Credincioşii ne mai simţind dragostea şi grija păstorilor sufleteşti pentru ei, nu mai ascultă glasul păstorului, îl părăsesc şi ascultă de alţi păstori, care îi aşteaptă şi le oferă braţele deschise. Şi astfel în staulul cel dintîi se răresc credincioşii.

Vrem să spunem că îndeletnicirea de păstor sufletesc, cere o multă dragoste de credincioşi, multă dăruire şi o mare răspundere.

Păstorul sufletesc nu se poate mărgini numai la răspunderea faţă de sine: cu ce se îmbracă, ce mănîncă şi cum îşi petrece viaţa. Deşi şi la aceasta trebuie să fie cu mare atenţie şi mai ales această grijă să nu-i cuprindă întreaga activitatea şi să-l facă să uite de răspunderea faţă de credincioşi.

De ce este mare răspunderea păstorului de suflete pentru viaţa credincioşilor? De ce trebuie să fie permanentă? De ce nu are dreptul să uite de ea? Fiindcă păstorul de suflete lucrează şi răspunde de valori veşnice, nu de valori trecătoare, care se pot înlocui una pe alta.

El răspunde de sufletul nemuritor al oamenilor, răspunde de viaţa lor veşnică, viaţă care începe de acum şi de aici.

În al doilea rînd el răspunde de harul lui Dumnezeu care i s-a dat prin taina hirotoniei. Nu în zadar a spus Apostolul Pavel ucenicului său Timotei: „Nu fii nepăsător faţă de harul care este întru tine, care ţi s-a dat prin proorocie, cu punerea mîinilor preoţimii" (I Tim. 4, 14). Pentru aceste două motive preotul nu poate desfăşura activitatea lui pastorală fără spirit de răspundere, fără capacitatea de dăruire pentru binele credincioşilor. El lucrează în numele şi cu puterea lui Hristos. Coeficientul care dă valoare activităţii pastorale este conştiinţa şi spiritul de răspundere cu care lucrează. Nu se poate închipui şi nu este de dorit lipsa spiritului de responsabilitate în activitatea pastorală. Pastoraţia nu se poate face ori cum, nu se face la întîmplare. O singură greşeală în pastoraţie poate anula o activitate de ani în şir. Trebuie să ne ferim de a face slujba de mîntuială, fără simţire, fără energia necesară care o cere misiunea preoţească. Consecinţele acestei activităţi se văd. Între păstor şi credincioşi se cască o prăpastie. Preotul trebuie să fie un bun conducător de har în viaţa credincioşilor şi un catalizator al vieţii lor, un magnet care îi adună sub bolta de har a Bisericii străbune.

Să venim la o altă pildă a Mîntuitorului. Iisus mergea cu ucenicii Săi spre Capernaum. Le spunea că Fiul Omului se va da în mîinile oamenilor şi-L vor ucide. Ei însă nu înţelegea cuvîntul şi se temeau să-L întrebe. Pe drum vorbeau între ei. Despre ce? Iisus i-a întrebat: Ce vorbeaţi între voi pe drum? Iar ei tăceau. Iisus însă ştia că ei se întrebau: „se sfădiseră unul cu altul, care dintre ei este mai mare?" (Marcu 9, 34).

Ajuns în casă, Iisus le-a spus: „Dacă cineva vrea să fie întîiul să fie cel din urmă dintre toţi şi slujitor al tuturor" (Marcu 9, 35).

Prin aceste cuvinte Iisus nu a combătut dorinţa ucenicilor după întîietate, după locul de frunte în-

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 3-a)

Nicolae Stoica de Haţeg (1751—1833)

Prăznuirea a 150 de ani de la moartea primului cronicar al Banatului ne prilejuieşte o reîntîlnire cu bogata şi plină de semnificaţii activitate culturală a protopopului Nicolae Stoica de Haţeg. Opera sa, binecunoscută în medii diverse datorită unor temeinice studii, articole şi ediţii, oferă, de fiecare dată cînd pătrundem în interiorul ei, aceeaşi binefăcătoare sursă de reflecţii asupra adevăratului trecut al românilor bănăţeni, surprinse de un martor ocular.

Nicolae Stoica s-a născut la 24 februarie 1751 în Mehadia ca fiu al preotului ardelean Athanasie Stoica şi al soţiei sale Varvara. Trecut prin şcoli de diferite grade şi naţionalităţi, cu o temeinică pregătire, însuşindu-şi de-a lungul anilor limbile sîrbă, germană şi latină, îl găsim cînd în slujba episcopului Vichentie Vidac, cînd însoţindu-l pe directorul şcolilor naţionale ortodoxe Theodor Iancovici la Viena. În drumurile sale, mereu în căutare de un post, cunoaşte diverse personalităţi ale vremii. Cu ocazia sinodului de la Carlovi ţ din anul 1774 intră în relaţii cu arhimandritul Ioan Raici, primul istoric al popoarelor iugoslave, îl va cunoaşte pe învăţatul ardelean Dimitrie Eustatievici, pe Dositei Obradovici şi alţii. Hirotonit de episcopul Vichentie Popovici ca preot, îşi începe cariera la Corni cumulînd, în acelaşi timp, şi funcţia de învăţător. Demonstrînd un zel şi tact pastoral deosebit, harnic şi iubitor de carte, Nicolae Stoica participă ca preot militar, alături de regimentul româno-sîrb la diferite campanii militare din care cea mai însemnată este participarea la războiul austro-turc din 1788—1791, izvorul cronicii sale. În acest răstimp pe lîngă calitatea de preot mai serveşte şi drept tălmaci, atît împăratului Iosif al II-lea cît şi comandanţilor armatei imperiale Papilla, Wartensleben şi Clerfait.

În urma îndeplinirii cu sîrg a datoriilor sale, beneficiind de stima şi prietenia soldaţilor şi ofiţerilor superiori, în anul 1792, după terminarea războiului, este numit, la influenţa acestora din urmă, de Cancelaria Ilirică din Viena, director al şcolilor naţionale ortodoxe române şi sîrbe de pe teritoriul regimentului, iar în octombrie 1872 este numit protopop al Mehadiei cu toată opoziţia episcopului Iosif Ioanovici Sakabent, post în care va rămîne pînă la moarte, întîmplată în 6 ianuarie 1833. Protopop şi director şcolar desfăşoară cu rîvnă vreme de 40 de ani o însemnată activitate pentru buna sporire a vieţii religioase a credincioşilor săi şi dezvoltarea învăţămîntului naţional. Zidind biserici şi şcoli, cumpărînd cărţi de la Rîmnic, recomandînd cărţile lui Petru Maior şi C. D. Loga, îndemnînd pe români să-şi înscrie copiii la Preparandia din Arad contribuie la dezvoltarea cultural-economică a poporului român. O nobilă pasiune a sa, ca şi a altor bănăţeni din zonă, a fost colecţionarea de antichităţi romane. Fiind un bun arheolog amator, a făcut descoperiri arheologice ceea ce îl pune în contact cu Damaschin Bojincă, iar unele din antichităţile lui, se pare, au luat drumul muzeelor din Viena şi Budapesta, după cum el ne mărturiseşte.

Opera sa cuprinde lucrări în manuscris cu caracter didactic, literar, istoric, traduceri din diverse lucrări, în special manuale şcolare. Cele mai însemnate manuscrise sînt cele două lucrări cu caracter istorico-memorialistic, una în limba română şi alta în limba germană.

Dintre lucrările lui sînt cunoscute: *Catehismul Mic*, un manual şcolar avînd ca autor pe arhim. Ioan Raici, tradus de Theodor Iancovici din limba sîrbă în limba germană, din limba sîrbă în

Pr. *Gh. Naghi*

(Continuare în pag. a 2-a)

Sf. Apostol Matia

Într-una din zilele dintre Înălţarea la Cer a Domnului şi Pogorîrea Duhului Sfînt, primii creştini din Ierusalim erau adunaţi ca de obicei spre a se ruga lui Dumnezeu şi a se pregăti pentru făgăduita aşezare a Împărăţiei Sale pe pămînt. Se aflau laolaltă ca la o sută douăzeci de „nume" (F. Ap. 1, 15), Sfinţii Apostoli inclusiv. Comunitatea aceasta reprezintă sîmburele Bisericii creştine. Membrii ei — numiţi „ucenici" (F. Ap. 1, 15), sau, după unele manuscrise străvechi ale cărţii F. Ap., „fraţi" — făceau parte dintre fericiţii cărora Mîntuitorul li s-a arătat viu după mărita sa înviere din morţi. Numărul acestora trecea de cinci sute. La anul 56/57, cînd Sf. Ap. Pavel scria Ep. I Cor., mai mult de jumătate din ei se aflau încă în viaţă (cf. I Cor. 15, 6), dînd mărturie oricui despre minunea biruinţei vieţii asupra morţii.

În mijlocul acestei adunări s-a ridicat Sf. Apostol Petru spre a arăta că este necesar ca numărul apostolilor Domnului — descompletat prin moartea infamantă a lui Iuda Iscarioteanul — să fie întregit.

Se ştie din Sf. Evanghelii (Mt. 10, 1 urm.; Mc. 3, 13 urm.; Lc. 6, 12 urm.) că Mîntuitorul şi-a ales doisprezece învăţăcei (ucenici) — întru amintirea celor 12 seminţii (triburi) ale „poporului ales" — pregătindu-i vreme de 3 ani de zile ca să fie tot atîtea surle ale dumnezeiescului grai, în scopul aşezării pe Pămînt a Împărăţiei Cerurilor. Pogorîrea Duhului Sfînt nu trebuia să afle acest Sobor cu efectivul împuţinat.

Căderea lui Iuda vînzătorul a fost prevăzută de Duhul Sfînt, care prin graiul profetului David arătase că avea să se pustiiască curtea lui încît nu va fi cine să locuiască în ea, iar *slujba lui avea s-o ia altul* (F. Ap. 1, 20 — cu referire la psalmii 68, 29 şi 108, 7). Însăşi împlinirea acestei profeţii dovedeşte că ea se referă la Iuda trădătorul. Aceasta nu însemnează însă că apostolul vînzător al Domnului ar fi fost constrîns fără voia lui să facă ceea ce a făcut pentru ca să împlinească ceea ce s-a proorocit. Sf. Duh nu „predestinează" pe nimeni să facă ceea ce nu i-ar fi voia — şi cu atît mai vîrtos să facă un lucru rău.

Despre sfîrşitul lipsit de glorie al lui Iuda, Sf. Petru reaminteşte ceea ce ştiau „toţi cei din Ierusalim" (F. Ap. 1, 19). Se ştie din sfintele Evanghelii (vezi Mt. 27, 3 urm.) că apostolul trădător, cuprins de remuşcări, a înapoiat sinedriştilor, preţul cu care îl negociase pe Cel nevinovat. Aceştia, nevrînd să întineze vistieria templului cu arginţii care reprezentau „preţul sîngelui" vărsat pe nedrept (Mt. 27, 6), au cumpărat cu ei o ţarină pustie, de la un olar, destinînd-o îngropării străinilor care mureau părăsiţi în Ierusalim. Ţarina aceasta a căpătat numele sinistru de Hacheldamah. Auditorii Sfîntului Petru cunoşteau înţelesul acestei expresii, căci le vorbea în dialectul aramaic. Sf. Luca o traduce în greceşte — „loc al sîngelui" (v. 19) — pentru Teofil, destinatarul prim al Evangheliei a treia şi pentru ceilalţi cititori ai cărţii F. Ap. care nu ştiau evreeşte.

În disperarea lui, Iuda s-a dus şi s-a spînzurat, nimerind (precum se pare) tocmai în ţarina care avea să fie cumpărată de sinedrişti cu cei 30 de dinari. Funia sau craca de care se spînzurase neputînd să susţină greutatea trupului său, s-a rupt „şi căzînd a pleznit de la mijloc şi i s-au vărsat toate măruntaiele" (v. 18). Aşa s-a sfîrşit acest om pierdut, despre care Domnul spusese că era mai bine de nu se năştea (cf. Mt. 26, 24).

„Locul sîngelui" vărsat pe nedrept şi al morţii cumplite de care a avut parte Iuda este situat în valea numită Hinnom, la sud de Ierusalim, pe coasta muntelui Sfatului Rău.

Potrivit proorociei Duhului Sfînt — care are caracter de dispoziţie, imperativă — locul dregătoriei lui Iuda avea să-l ia altul. Cine anume? Adunarea a stabilit în unanimitate condiţia pe care trebuia s-o îndeplinească viitorul apostol. Acesta avea să fie un bărbat care l-a urmat pe Domnul, cu fidelitate deplină, pe toată durata petrecerii Sale în trup omenesc.

Adunarea a propus doi bărbaţi deopotrivă de vrednici: Iosif Varsava (fiul lui Sava) — poreclit Justus (= cel drept), desigur din pricina vieţii sale virtuoase — şi Matia. Clement Alexandrinul (sec. 3) ne informează că amîndoi au făcut parte din ceata celor 70 (72) ucenici ai apostolilor (despre care vorbeşte Sf. Luca în Evanghelia a treia 10, 1 urm.). Care dintre ei doi era mai vrednic, aceasta numai Domnul — cel ce cunoaşte străfundurile inimilor — putea s-o ştie. De-altcum, numai Lui i se cuvenea să-şi aleagă apostolii, nu oamenilor — şi nici prin mijlocirea oamenilor (vezi ce spune Sf. Pavel despre recrutarea apostolilor, în Gal. 1, 1 urm.).

Căzînd în genunchi, întreaga adunare a rugat fierbinte pe Domnul să arate pe care l-a ales din cei doi ca să ia locul lui Iuda, cel prăbuşit în prăpastia pierzaniei trupeşti şi sufleteşti. Au tras apoi la sorţi şi a ieşit sorţul pe Matia, care de-atunci încoace se numără cu Cei Doisprezece. Rana deschisă în unitatea obştei membrilor Soborului apostolic era astfel lecuită: Cei Doisprezece puteau aştepta semnalul purcederii la cucerirea sufletelor pentru cetăţenia Împărăţiei celei fără-de-sfîrşit.

Tragerea la sorţi era practicată încă în Vechiul Testament spre a afla voia lui Dumnezeu într-o problemă importantă (vezi Lev. 16, 8; Numeri 26, 52 urm.; Prov. 16, 33 ş. a.). Prin analogie cu cele ce se spun în locurile respective ale V. T., în cazul de faţă trebuie să se fi procedat astfel: Numele celor doi „candidaţi" propuşi de adunare au trebuit să fi fost scrise pe cîte o tăbliţă. Tăbliţele erau puse într-un vas (urnă) care se scutura (agita) pînă ce una din tăbliţe sărea afară. Candidatul al cărui nume era scris pe tăbliţă — în cazul de faţă, Sf. Matia — a fost proclamat ales.

Procedura urmată de adunarea primilor creştini din Ierusalim la alegerea unui nou apostol este specific *sinodală*. Biserica creştină răsăriteană ţine la ea cu fidelitate şi o practică pînă în ziua de azi la alegerea episcopilor, în treapta cărora vede pe urmaşii sfinţilor apostoli.

Rolul Sf. Petru în împrejurarea aceasta nu trebuie exagerat. El a făcut propunerea de-a se completa vacanţa ivită în sînul So-

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

(Continuare în pag. a 2-a)

„Bunul Irineu"

În 19 ianuarie al acestui an s-au împlinit 10 ani de cînd cu totul neașteptat s-a stins ca o făclie în plină putere de luminare vlădica Irineu Crăciunaș-Sucevea-nul, fost episcop-vicar al Arhi-episcopiei Iașilor. Un strat gros de nea se așternuse peste co-drii Neamțului cînd, sub aripa mănăstirii cu același nume, tru-pul său neînsuflețit a fost așe-zat întru așteptarea învierii de obște.

„Fratele nostru adormit în Domnul — a spus între altele cu acel prilej P. F. Părinte Patriarh Iustin, atunci Mitropolit al Mol-dovei și Sucevei — rămîne în amintirea noastră cu chipul și nu-mele de *bunul Irineu*".

Deși moartea i-a fost prematu-ră, la numai 45 de ani, cînd se afla în deplinătatea puterilor sale creatoare, cînd luminile sale pro-miteau să fie de mare folos în soborul Ierarhilor Bisericii noas-tre din acești ani, cînd persona-litatea sa era abia la început de afirmare, episcopul Irineu Cră-ciunaș își țesuse totuși în jurul ființei sale o pînză spirituală de negrăită valoare, o pînză de lu-mină care, după cuvîntul Sf. Scripturi, „în veci rămîne" (Isus Sirah 41, 16), o pînză exprima-tă atît de potrivit în cuvintele „bunul Irineu". Se știe că un semn al bunătății este așezarea lăuntrică a cuiva, ceea ce se ex-teriorizează și prin seninătatea feței, iar de pe fața episcopului Irineu era aproape nelipsit un zîmbet discret, care dă atîta su-perioritate celor ce îl posedă.

Pentru caracterizarea firii sale pașnice, precum îl arată și nu-mele de călugărie, semnificative sînt și titluri ca: „Podoaba du-hovnicească a creștinului", „Bu-curia pentru binele semenilor", „Iubire și pace", „Lumină din Lu-mină" și altele apărute în chiar coloanele gazetei noastre sibiene în anii 1957—63, alături ale alte multe preocupări asemănătoare apărute în Îndrumătorul nostru bisericesc de la Sibiu, în rev. „Mitropolia Ardealului" și, desi-gur, în rev. „Mitropolia Moldovei și Sucevei", preocupări dintre ca-re nu lipsesc chipuri de ierarhi moldoveni, despre a căror gene-rozitate vorbea cu căldură și prin viu grai credincioșilor și tuturor celor ce îi zăboveau în bătătură.

O primă pecete asupra acestei bunătăți și-a pus-o desigur, cum de altfel și-o pune asupra noas-tră a tuturor, frumusețea plaiuri-lor noastre străbune, frumusețea „dulcei Bucovine" unde episcopul Irineu a văzut lumina zilei, ca și aerul ozonat al obcinelor bu-covinene, cu codrii dătători de viață și veșnica lor verdeață.

Și-a mai pus de bună seamă această pecete și bogăția sufle-tească a obștei în mijlocul că-reia a răsărit și a crescut, „po-vești și doine, ghicitori, eresuri", pe care, după cum știm, marele Eminescu, născut tot pe aceste plaiuri, le purta în ființa sa clo-cotitoare fără a le mai uita vreo-dată.

În același timp și poate chiar mai mult pecetea bunătății a pus-o asupra sa și atmosfera de profundă trăire creștinească a părinților săi, țărani cu multă frică de Dumnezeu, a tuturor fiilor acelei părți de țară ca și atmo-sfera de evlavie pe care au răs-pîndit-o în preajma lor multele ctitorii voievodale care îmbogă-țesc și ele părțile de sus ale Moldovei,

Se pare că toate acestea au colaborat în a îndrepta pașii tî-nărului absolvent de liceu Gavril Crăciunaș spre porțile Institutu-lui Teologic Universitar din Sibiu, unde s-a distins din primele zile prin frumusețea caracterului său, întărită și de straiele sale româ-nești, care-i dădeau o notă deo-sebită între colegii săi, și pe care cu greu le-a părăsit abia în anul III de Institut.

Și-a îmbogățit licențiatul în Teologie Gavril Crăciunaș zestrea sa nativă și la Mănăstirea Brîn-coveanu de sub sprînceana Mun-

Arhid. *Gh. Papuc*

(Continuare în pag. a 3-a)

Pictorul Ion Andreescu profesor de seminar

În ziua de 13 septembrie 1872, elevii celor patru clase ale Semi-narului din Buzău, prezenți la des-chiderea cursurilor noului an șco-lar, văd, printre vechii profesori, un tînăr de 22 de ani, mijlociu de statură, slăbuț și cu ochi al-baștri. Era Ion Andreescu, noul profesor, „maestru de desen și caligrafie", numit, cu titlu provi-zoriu, în urma unui concurs sus-ținut anul precedent.

Născut la 15/27 februarie 1850, în București, ca unicul copil al negustorului Andrei Dobrescu, co-pilul Ion a primit o educație deo-sebită într-un pension particular, în care a învățat, printre altele, latina, greaca și franceza.

După absolvirea gimnaziului „Lazăr" din București, a cărei primă clasă a repetat-o, în 1868 se înscrie în clasa a V-a a cole-giului Sf. Sava, dar după termi-narea anului Andreescu se înscrie, în toamna anului 1868, la nou în-ființata școală de Belle-Arte din București, secțiunea de desen și caligrafie, ale cărei cursuri durau doi ani. A fost determinat să ia această hotărîre pentru că tatăl său se îmbolnăvise de o maladie cronică și deci susținerea mate-rială începea să fie precară, dar și din înclinația sa față de desen, la care, în toate clasele, a fost notat cu 10 și a primit premii speciale.

Pînă să ajungă la Buzău, timp de doi ani de zile a gustat din amărăciunea unor concursuri care, pînă la urmă, nu se luau în seamă. Astfel, la 1 septembrie 1870 se prezintă la concursul instituit în vederea obținerii unei catedre de desen și caligrafie, unde este clasificat al doilea, dar Ministerul Instrucției Publice anulează con-cursul. În 1871, la un concurs pentru obținerea unei catedre la Curtea de Argeș, deși este clasi-ficat al cincilea, este preferat un altul cu o notă mai mică. Și iată-l acum, în toamna anului 1872, în Buzău, găsindu-și gazdă la Costică Chirculescu de pe actuala stradă Tudor Vladimirescu 23, casă cu cerdac, care dăinuie și azi.

Tînărul profesor găsește aici cîțiva profesori, care, împreună cu un restrîns grup de intelectuali cu studii peste hotare, îl înțeleg, îl apreciază, îl stimulează și îl sprijină. Acest ajutor se concre-tizează și prin numirea sa, de la 1 septembrie 1873, ca profesor de desen și caligrafie și la gimnaziul Tudor Vladimirescu, iar din sep-tembrie 1875 profesor și la școala de meserii.

Mult stimulent primește el de la frații Demetriad, Alexandru și Iancu. Alexandru, avocat cu studii la Paris și cu o anumită cultură artistică formată prin călătorii prin Italia, îi încurajează debutul ca pictor, angajîndu-l și ca profesor de desen pentru cele două fetițe ale sale. Se împrietenește și cu un alt om de cultură, Gheorghe Pan-co, care învățase într-un pension în Elveția și dreptul la Paris, care-l lua des la conacul său de pe Valea Slănicului, unde avea pro-prietate un alt intelectual cu re-nume, Ștefan Periețeanu și el prie-ten.

Toate aceste prietenii, alături de cele ale colegilor profesori, Zamfir Grigorescu, profesor de elină la Seminar și Basil Iorgulescu, direc-torul gimnaziului local, sînt deter-minante în evoluția pictorului de mai tîrziu. De reținut că Andre-escu, un profesor de desen în pro-vincie, pleacă la Paris pentru per-fecționare la renumitul Barbizon, datorită ajutorului primit de la buzoieni + 1000 de lei din partea prefecturii, 600 din partea primă-riei și cîte 500 lei din partea lui I. Marghiloman și Gr. Monteoru.

Deși o parte din arhiva semina-rului buzoian a fost distrusă în primul război mondial, în fondul rămas se mai păstrează cîteva condici de prezență în care I. An-dreescu semna prezența, avînd zilnic ore între 11—12 și 16—17. S-au mai salvat, spre documen-tarea noastră, și cîteva cataloage în care profesorul de desen con-semna absența elevilor externi, care lipseau des, umplînd, astfel, cataloagele cu „mărunții, rotunzii și subțirii *a*", în crelon.

Dacă nu știm cum se comporta antecesorul său la această cate-dră, francezul D. Olivier, refugiat la noi de teama lui Napoleon al III-lea, în schimb cunoaștem, din cîteva cataloage salvate, că tînă-rul profesor Andreescu era cît se poate de exigent. Aceasta o do-vedesc notările elevilor de la *0* la *10*, mulți din ei avînd chiar media anuală *0*.

Cum preda desenul la o școală teologică care pregătea viitori preoți, el acorda desenului o func-ție socială, socotind ca viitorii preoți pot desfășura în satele lor acțiuni pe care le-ar susține un inginer sau arhitect. În acest scop, la 7 septembrie 1873 se adresa directorului seminarului, cerîndu-i să intervină la Ministerul Instruc-țiunii Publice pentru a procura material didactic necesar orelor de desen. Aceasta, pentru că, mo-tiva el, „Seminaristul care n-are să trăiască decît într-un cerc de oameni foarte restrîns și mai toți ignoranți, acolo e destinat să fie nu numai părintele lor intelectual, dar și inginerul lor, arhiectul lor etc., în fine, are trebuința să cu-noască toate specialitățile în mi-niatură; n-are atîta necesitate de a putea desena o figură, un orna-ment, ori peisagii după model, cît are de ex(emplu) d-a ști să ridice un plan de casă cîmpenească, de un coșar, în fine, de toate con-strucțiile necesare unui lucrător". Și, în încheiere, profesorul care pleda pentru legarea învățămîn-tului de viață, deci un învățămînt practic, concludea: „numai astfel de desemn știind (preotul), poate să devină indispensabil pentru cercul în care trăiește și aceasta nu se poate învăța decît din de-semne de construcțiuni, desemne care ne lipsesc cu totul nouă, ab-solutamente".

Desenul, în vremea lui, la se-minar, era socotit materie facul-tativă. De aceea catalogul la ru-brica *desen* este plin de absențe. Andreescu, cunoscînd rolul dese-nului și al artei, în general, în viața bisericească, căuta să dez-volte, în rîndul seminariștilor, gustul frumosului, pentru că se știe, sublinia el, rolul important ce artele joacă față cu biserica". În consecință, la 20 septembrie 1878 face o întîmpinare către di-rectorul seminarului prin care îl roagă să intervină la Ministerul Instrucțiunii Publice ca desenul să să fie socotit disciplină obligato-rie.

În timp ce elevii seminariști erau ocupați cu executarea mode-lelor date, profesorul Andreescu făcea caricaturi pe coperțile cata-loagelor, iar în timpul liber, în căutare de subiecte și pentru schi-țarea lor în carnetul său pentru realizarea lor pe pînze, el zăbo-vea mult timp în Crîngul Buzău-lui, pe care l-a veșnicit în cîteva opere, unele din ele fiind expuse în piața orașului sau în tîrgul Dră-gaica, ambele așternute pe pînză. Din această cauză el întîrzia de la ore sau lipsea des. În notările directorului, în condica de pre-zență, găsim „nemotivat", „lipsă", „absent", dar și absențe motivate ca „chemări la jurați", ceea ce denotă că el era integrat în viața publică buzoiană. În ultimii ani, începînd din iarna lui 1877, ab-sențele se îndesesc, „din cauză de boală", cum stă scris în con-dică. În această situație el e ne-voit să aducă, spre justificare, un certificat medical, eliberat de me-dicul primar al județului Buzău, la 14 martie 1878, prin care se ade-verea că fusese „în căutarea noas-tră medicală în mai multe rînduri ale anului pentru care s-a reținut în casă în zilele aspre și umede ale iernii". Se iviseră, primele semne ale bolii, care îl va răpune în 1880.

Dorința de a se perfecționa la Paris, probabil sugerată de amicii care fuseseră acolo, i se realiza-ză datorită acestora. În acest scop, el adresează rectorului se-minarului, arhimandritul Nichifor, o cerere prin care îl roagă să intervină la Minister pentru a-i acorda concediu pe lunile ianuarie și februarie, „avînd a mă duce în străinătate să mă perfecționez în specialitatea mea. „Directorul îna-intează petiția sa, în original, la 1 decembrie 1878, arătînd că soli-cită concediu „voind a se duce la Paris pentru a se perfecționa în specialitatea sa".

În 20 decembrie, același an, Ministerul trimite seminarului adresa prin care se aprobă con-cediu cerut. În consecință, ultima semnătură a lui în condica de prezență este la 20 decembrie, la începutul vacanței de Crăciun.

La 1 martie 1879, Andreescu înaintează demisia din profesorat.

Instalat la Paris, la începutul anului 1879, întreține o bogată corespondență cu prietenii buzo-ieni. Întors definitiv în țară, către sfîrșitul iernii anului 1880 (între timp mai venise și iarăși plecase), locuește în București și, deși bol-nav, constinuă să lucreze la Auto-portretul său care va rămîne ne-terminat, pentru că moare la 22 octombrie/3 noiembrie 1880. Este prohodit în biserica Sf. Gheorghe. Nou, de față fiind și foștii lui pro-fesori, Theodor Aman și C. I. Stăncescu și a fost înmormîntat în cimitirul Belu.

La 23 martie 1890 osemintele îi sînt deshumate și depuse în oșua-rul mănăstirii Țigănești, unde pic-torul avea o soră, monahia Ga-leani, o mătușă, maica Platonida și o vară primară, maica Trifilia. Dar nici aici rămășițele pămîntești nu se odihnesc decît pînă la 22 iulie 1964, cînd, din inițiativa Academiei R. S. R., ele sînt reîn-humate în cimitirul Belu, la mo-numentul funerar anume construit ca să acopere mormintele lui Ște-fan Luchian, Gh. Petrașcu și Gh. Pallady.

La 28 octombrie 1948 Academia R. S. R. îl alege ca membru post-mortem al ei, în 1949 Institutului de arte plastice din Cluj i se dă numele de *Ion Andreescu*, iar în 1950 se sărbătorește centenarul nașterii sale. Și iată, acum, și o sută de ani de la moartea lui pre-matură.

Pr. *Gabriel Cocora*

Nicolae Stoica de Hațeg

(Continuare din pag. 1)

limba română fiind tradus, o par-te, de Dimitrie Eustatievici și ul-tima parte de Nicolae Stoica; *Cartea de mînă a dascălilor*, din care a tradus o parte în limba română; *Scurtă istorie a Banatu-lui*, scrisă în anii 1815—1816, în limba germană, la solicitarea co-mandantului regimentului valaho-ilir, colonelul Földváry, lucrare nedescoperită; *Sîrbii în Banat*, scrisă în anii 1816—1817 la soli-citarea episcopului Petru Ioano-vici Vidac, în limba sîrbă, cu privire la existența sîrbilor în dis-trictul Mehadia, lucrare necunos-cută. Două manuscrise, de ase-menea necunoscute, *Faptele lui Hercule* și *Viața lui Alexandru cel Mare*, sînt prelucrări și tra-duceri pentru școlarii români. *Scurtă cronică a războiului din 1788—1791*, publicată de Nicolae Iorga în 1940, cuprinde date des-pre participarea regimentului ro-mâno-sîrb la evenimente; *Cro-nica districtului Mehadia*, în limba germană, din 1829, manuscris gă-sit la Leonard Böhm ce cuprin-de istoricul regiunii de la a șe-zarea ei geografică, cucerirea ro-mană pînă la războiul din 1788—1791 și unele date sporadice ul-terioare. Cea mai importantă lu-crare a sa este *Cronica Banatu-lui*, al cărui manuscris a trecut de la familie (un strănepot Isaias Stoica de Hațeg) la Patriciu Dră-gălina, Valeriu Branițe și a a-juns în 1943 la Biblioteca Acade-miei. A fost scris între anii 1825 —1827 și cu intervenții ulterioa-re în text. Cronica are două va-riante. Una mai rezumativă, ante-rioară anului 1826—1827 și va-rianta publicată de D. Mihoc, cea completă, prelucrată și păstrată mai cu grijă.

Cronica Banatului structural are trei părți. Prima cuprinde perioa-da de la „facerea lumii" pînă la venirea ungurilor în Pannonia, cu narareea evenimentelor mai impor-tante din istoria veche, cu istoria Egiptului, a Babilonului, a Gre-ciei, Romei, etc. pînă la începutu-rile Bizanțului. Partea a doua cu-prinde apariția turcilor în Euro-pa, căderea sud-estului european sub turci pînă la începutul răz-boiului austro-turc din 1716—1718. Ultima parte cuprinde descrierea evenimentelor dintre anii 1716— 1825 fiind de un caracter mai mult memorial incluzînd și eve-nimente externe ca revoluția fran-ceză, războaiele lui Napoleon. Bazat pe o sumedenie de izvoa-re arheologice, cronicarul apără continuitatea românilor din nor-dul Dunării, apoi, influențat de mediul social vorbește cu sim-patie de aspirațiile de libertate socială și înlăturarea domina-țiilor străine.

Cronica Banatului are o valoa-re istorică reflectată în toate cele trei părți ale ei, mai puțin în primele părți și mai accentuată în ultima care constituie un izvor de primă importanță prin unici-tatea știrilor ce le cuprinde.

Apreciat de Damaschin Bojin-că, Nicolae Iorga, Alexandru La-pedatu și alții, Nicolae Stoica de Hațeg, prin laborioasa sa activi-tate social-națională și culturală, îndeosebi prin „Cronica Banatu-lui" ocupă un loc însemnat în istoriografia românească.

Sfîntul Apostol Matia

(Continuare din pag. 1)

borului Apostolic și a prezentat ceea ce (în termeni juridici) se cheamă „expunerea de motive" a acestei propuneri. Atîta tot! Drep-tul de a face propuneri îl avea fiecare membru al adunării. Dacă Sf. Petru ar fi fost investit cu prerogative „primațiale", ar fi numit *el* pe noul apostol, înlo-cuindu-l pe Domnul în calitatea Sa — *netransmisibilă* — de Cap al Bisericii (ca „vicar" al Său). Nimeni nu i-ar fi luat în nume de rău această procedură. Dar el n-a făcut așa. Aceasta dovedeș-te că orice interpretare care cu-prinde mai mult decît atît e pro-pagandă confesională — și nu adevăr științificește (și, deci, teo-logic) dovedit.

*

Sf. Matia îi urmase Mîntuito-rului dintru tot începutul activi-tății Sale mesianice, îi cunoștea Evanghelia și își închinase viața mărturisirii ei. Unul din cei 70 (72) ucenici și apoi apostol de-plin, de la Cincizecime și pînă la martiriu s-a distins prin stator-nicia sa în credință și prin cali-tățile personale pe care le avea și le fructifica fără precupețire exclusiv în lucrarea de slujire fi-delă a Celui ce coborîse Cerul pe Pămînt. Penuria de date biografi-ce asupra vieții și activității sale nu-i împuținează vredniciile apos-tolești și nici nu i le diluează. De-altcum, nu e unicul fruntaș creștin de primă linie cu evidente lacune în lăsămîntul literar aghio-grafic al epocii patristice.

În sfîrșit, o precizare totdeau-na utilă: Sf. Apostol Matia *nu* e „urmașul" în apostolie al neferi-citului bărbat din sătucul iudaic Kariot. Ales direct de Domnul, Iscarioteanul s-a prăbușit irevo-cabil din dregătoria la care-l ri-dicase Cel ce i-a servit apoi de Victimă fără seamăn. Matia nu... urmează nimănui. El deține ca orice alt apostol *plenitudinea mi-siunii* la care a fost chemat. El n-a fost „chemat apostol" (vezi Rom. 1, 1) nici ca să-l înlocuiască pe Vînzător, nici ca să-i ușureze vina imensă.

Sf. Matia e membru al Sinodu-lui (Soborului) Apostolic. Atît! ...

Dar asta-i t o t u l... Ce-i mai mult decît atît, poate fi semn de întrebare, de dezlegarea căruia teologii mai au de lucru — și cît încă!

Răspundere pastorală

(Continuare din pag. 1)

tre oameni. Dar a arătat că pentru a ajunge la acest loc există o singură cale, aceea de a fi slujitor al tuturor, de a-i ajuta pe toți care îi ai în grijă. Ori ca să poți face acest lucru trebuie să nu te așezi în fruntea lor, pentru că ești în primejdie de a nu-i vedea, de a nu-i înțelege. Este necesar să te socotești „la urmă", să-i ai pe toți înaintea ochilor, să-i cunoști și să știi pasul fiecăruia. Păstorul sufletesc care vrea să conducă pe credincioși și să fie prețuit ca întîiul trebuie să se socotească ultimul, să nu socotească această poziție ca pe o stare de inferioritate. El trebuie cu deosebire să-i asculte, să-i înțeleagă și să le slujească.

Preoția nu se poate face decît urmînd pilda Mîntuitorului. El a arătat-o lămurit ucenicilor la Cina cea de Taină și mai deplin prin jertfa Sa de pe cruce. Numai astfel dispar anumite obstacole între păstor și păstoriți. Îi avem la biserică pe aceia care reușim să-i convingem, să le arătăm că pe această cale dobîndesc un spor de mîngăiere, de bucurii, de liniște și pace. În pastorație nu se poate răspunde răului cu rău. Nicăieri de altfel o asemenea atitudine nu este folositoare.

Trăim vremuri excepționale. În asemenea vremuri și păstorul sufletesc trebuie să fie un om de excepție, un om „ales", un om dedicat misiunii lui, gata să răspundă în fața lui Dumnezeu, în fața conștiinței lui proprii și în fața oamenilor despre faptele lui. Un om care să contribuie la înnoirea vieții, un „om al păcii" în jurul căruia să iradieze duhul păcii.

Iisus a spus Apostolilor: „Voi sînteți sarea pămîntului." Aș dori **să reținem partea a doua** a cuvintelor Mîntuitorului: „Dacă sarea se va strica, cum se va săra? De nimic nu mai e bună decît să fie aruncată afară și călcată în picioare de oameni" (Matei 5, 13).

Sarea este un element natural care nu impune prin cantitate, ci prin calitate, prin rostul ei. Ea dă gust bucatelor, le păstrează să nu se altereze și întreține viața în oceane și mări. Dar cu o condiție. Dacă rămîne sare, dacă nu se alterează, dacă nu-și pierde gustul chiar cînd se dizolvă.

Păstorul de suflete, este chemat să aibă însușirile sării. Rostul lui este să dea sens vieții credincioșilor, să o întrețină, să o apere de degradare. Altfel este aruncat la marginea vieții și călcat în picioare.

În minele saline se văd unele fenomene foarte interesante și grăitoare. Deși amestecată cu alte elemente din pămînt, sarea are proprietatea să elimine elementele eterogene și astfel blocurile dobîndesc strălucirea de cristal. Este un fenomen natural, care indică și fenomenul spiritual al vieții păstorului de suflete în misiunea lui.

Dar pentru această mare operă trebuie multă muncă, multă iubire de Dumnezeu și de oameni, multă credință, multă răspundere, mult spirit de sacrificiu și multă răbdare.

La aceasta ne îndeamnă Apostolul Pavel prin cuvintele: „Toate să le răbdați ca să nu puneți vreo piedică Evangheliei lui Hristos" (I Cor. 9, 12).

Costumul preoțesc

Cînd s-a scris așa de mult în această foaie despre portul românesc din toate regiunile țării, m-am așteptat ca cineva să publice și un studiu despre costumul preoțesc, care interesează în mod deosebit pe slujitorii Bisericii. Un astfel de studiu ar fi fost cu atît mai bine venit, cu cît de la publicarea unui astfel de studiu a trecut aproape o jumătate de veac. Este adevărat că în acest timp a apărut monumentala Istorie a Bisericii Ortodoxe Române a păr. prof. Dr. M. Păcurariu, în care se găsesc informații prețioase în această problemă. Astfel aflăm că multă vreme portul preoților nu era deosebit de al poporului; că în sec. al XVIII-lea s-a introdus la preoții de mir portul reverenzii (rasa), iar din 1787 preoții din București au fost obligați să poarte potcap etc. ...

Fapt e că după ce s-a înfăptuit Statul Național Român, după primul război mondial, iar în 1925 s-a realizat și unificarea bisericească pe baza principiilor șaguniene, costumul preoțesc a rămas diferit. În Ardeal s-a menținut „pălăria șaguneană", pe cînd în capitală adică în Mitropolia Ungro-Vlahiei, ca și în a Moldovei, s-a păstrat culionul de diferite culori etc.

Dar ori cît de interesantă este latura istorică a acestei probleme, totuși nu acest aspect m-a determinat să scriu aceste rînduri, ci ținuta vestimentară în care se prezintă o parte din preoțimea mai tînără în societate. În adevăr, comportarea unora pune întrebarea următoare: Mai este actual și obligator costumul preoțesc?

La această întrebare se poate răspunde foarte ușor cu art. 31 din „Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române", unde se spune în mod clar că: „Preoții și diaconii sînt datori a se îmbrăca în tot timpul, atît în serviciu cît și în afară de serviciu, în costumul preoțesc prevăzut de Sfintele Canoane." Pe lîngă această obligativitate generală, sînt prevăzute și excepții, cum e și firesc, căci excepțiile confirmă regula. În art. 32 se prevăd și sancțiuni pentru cei care nu poartă costumul preoțesc, sancțiuni care merg pînă la îndreptarea vinovatului sau pînă la depunerea lui.

Prin urmare purtarea costumului preoțesc chiar și în afară de serviciu, nu-i ceva facultativ, ci o obligație strict profesională.

Ca orice uniformă și costumul preoțesc este pentru un cleric cartea lui de vizită și de identitate prin care se recomandă în societate. E adevărat că uneori uniforma preoțească e incomodă și nepotrivită, cînd e bine să renunțăm la ea. Tocmai pentru astfel de împrejurări se face excepții și episcopul are dreptul de a da dispense. În general însă e bine cînd preotul poartă uniforma preoțească, căci ea nu numai ne recomandă, ci ne și protejează de multe ori. Mai mult încă, costumul preoțesc ne ajută să sporim în cele duhovnicești. Din acest punct de vedere, D. Stănoiu are un roman foarte interesant, intitulat mi se pare: „Preot fără voie", în care se arată cum un absolvent de seminariu, deși n-a voit să se facă preot, totuși după ce constrîns de împrejurări a ajuns paroh într-un sat oarecare, sub influența pietății poporului, a purtării rasei... a avut realizări așa de frumoase încît a întrecut pe mulți colegi care au avut „vocație".

Unii confrați care voiau să bagatelizeze purtarea uniformei preoțești, spun că: „Vestimentum non facit monachum", adică pe monah nu-l face îmbrăcămintea și deci nici pe preot etc..., ci „inima" sau „predica". Dar aceste sînt curate sofisme, căci se înțelege de la sine că numai „veșmîntul" singur, nu face pe cineva nici călugăr și nici preot. Dar nu este mai puțin adevărat că uniforma te ajută să fii ceea ce trebuie să fii. Costumul preoțesc împrumută purtătorului o anumită autoritate, un anume prestigiu. Îmi amintesc cu plăcere de figura impunătoare a arhim. Iuliu Scriban, de deosebita considerație de care s-au bucurat în societate și chiar și pe stradă doi din scriitorii noștri preoți: G. Calacțion și I. Agîrbiceanu. Primul cu figura lui de Tolstoi între români, după ce s-a preoțit la vîrstă înaintată, n-a mai lepădat costumul preoțesc pînă la moarte, deși n-a fost la parohie. Cel de al doilea, a fost și paroh la parohie, a umblat dacă nu întotdeauna în costum preoțesc, apoi întotdeauna într-o ținută demnă de preot. Cine și-ar putea închipui de pildă pe preotul Radu Șapcă altfel îmbrăcat decît în costum preoțesc?

În trecutul îndepărtat de mare strîmtoare morală și materială a preoțimii ardelene, exista totuși o deosebire între un țăran și un preot și anume slijitorul purta barbă și plete, pe cînd credinciosul simplu și le tăia.

În vremea noastră însă unii preoți nu se mai deosebesc prin nimic de mirean și nu-i bine. Dar ordinea, disciplina trebuie să stăpînească în sînul Bisericii, că așa cum scrie Sf. Ap. Pavel creștinilor din Corint „Dumnezeul nostru nu este al neorînduielii" (I Cor. 14, 33).

Prot. *A. Radu*

Însușirile lui Dumnezeu (II)

ÎNSUȘIRILE INTELECTUALE sau raționale ale lui Dumnezeu sînt cele care pun în evidență înțelepciunea Sa.

ATOTȘTIINȚA — *Dumnezeu este atotștiutor.* În calitatea Sa de cauză a tot ce există Dumnezeu cunoaște totul și toate — ce au existat, există, vor exista și ce vor putea să existe — în mod deplin și perfect. Cunoașterea lui Dumnezeu este o cunoaștere absolută de cuprins și de formă, desăvîrșită și nemijlocită.

Sf. Scriptură ne grăiește în acest sens că: *„Dumnezeu cercetează toate inimile și cunoaște toată mișcarea gîndurilor"* (I Paral. 28, 9). Cunoașterea lui Dumnezeu însuși este descoperită în Sf. Scriptură (I Cor. 2, 10—11). Se vormește și despre o cunoaștere specială a lui Dumnezeu referitoare la cei ce Îl iubesc și-L primesc în sufletul lor (I Cor. 8, 3; II Tim. 2, 19). Atotștiința lui Dumnezeu nu determină și nu nimicește voința liberă a omului (Rom. 8, 28—30).

ATOTÎNȚELEPCIUNEA — *Dumnezeu este atotînțelept*, prin aceea că El alege cele mai bune și mai potrivite mijloace care duc spre cele mai bune scopuri.

Sf. Scriptură ne învață că: *„La Dumnezeu se află înțelepciunea și puterea, sfatul și pătrunderea sînt ale lui"* (Iov 12, 13); iar Sf. Ap. Pavel exclamă: *„O adîncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu!"* (Rom. 11, 33).

ÎNSUȘIRILE MORALE sînt acele însușiri care arată desăvîrșirea dumnezeiască.

SFINȚENIA lui Dumnezeu este acordul sau identitatea desăvîrșită a voii lui Dumnezeu cu ființa Sa. Dumnezeu este sfînt ființial — ontologic, nu prin participare așa cum sînt îngerii sau oamenii.

Să lăsăm însă să grăiască Sf. Scriptură: *„Sfînt, sfînt, sfînt este Domnul Savaot, plin este tot pămîntul de mărirea Lui"* (Is. 6, 3); *„Sfînt este Domnul Dumnezeul nostru!"* (Ps. 98, 10). Dumnezeu ne cheamă la sfințenie, pe noi cei creați după chipul Său: *„... sfințiți-vă și veți fi sfinți, căci Eu Domnul Dumnezeul vostru sînt sfînt"* (Lev. 11, 44); *„Fiți sfinți că Eu Domnul Dumnezeul vostru sînt sfînt"* (Lev. 19, 2); iar prin cuvintele Sf. Ap. Petru Dumnezeu ne cheamă: *„După Sfîntul care ne-a chemat pe noi, fiți sfinți în toată petrecerea voastră"* (I Petru 1, 15). Mîntuitorul S-a rugat Tatălui ceresc, înainte de mîntuitoarea Sa patimă, zicînd: *„Pentru ei Eu Mă sfințesc pe Mine însumi, ca și ei să fie sfințiți întru adevăr"* (Ioan 17, 19).

Sf. Ap. Petru (I, 2, 9) numește pe creștini *„neam sfînt"*, iar Sf. Ap. Pavel numește pe toții creștinii *„sfinți"* ca unii care au primit harul sfințeniei la Sf. Botez și sînt conștienți de prezența lui Hristos în ei și lucrează întocmai.

DREPTATEA ABSOLUTĂ — *Dumnezeu este drept*, avînd voința Sa constantă de a da fiecăruia ce se cuvine. Domnul răsplătește fiecăruia după faptele sale, nici un rău nu rămîne nepedepsit și nici un bine nu rămîne nerăsplătit.

Sf. Scriptură confirmă dreptatea lui Dumnezeu: *„Că drept este Domnul și dreptatea a iubit și fața lui spre cel drept privește"* (Ps. 10, 7); *„Dumnezeu este judecător drept, tare și îndelung-răbdător"* (Ps. 7, 11). Iar Mîntuitorul nostru Iisus Hristos ne-a descoperit: *„Căci Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi; și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele sale"* (Matei 16, 27).

ATOTBUNĂTATEA — *Dumnezeu este atotbun*, potrivit cuvintelor Sf. Scripturi: *„Lăudați pe Domnul că este bun"* (Ps. 117, 1); iar Mîntuitorul Iisus Hristos spune că: *„Nimeni nu este bun decît numai unul Dumnezeu"* (Matei 19, 17). Un scriitor bisericesc din primele veacuri creștine a numit pe Dumnezeu „bunătatea suprabună" (Pseudo-Dionisie Areopagitul).

IUBIREA DUMNEZEIASCĂ DESĂVÎRȘITĂ — *Dumnezeu este iubire*, căci El împărtășește creaturilor din bunătățile Sale dumnezeiești, făcînd creaturile părtașe la fericirea Sa. Dumnezeu își manifestă iubirea Sa prin deschiderea Sa față de lume. Cel dintîi bun dăruit de Dumnezeu oamenilor, din iubire, a fost însăși aducerea la existență — creația și apoi cea de-a doua creație — mîntuirea prin Jertfa iubirii lui Dumnezeu (Ioan 3, 16).

Dumnezeu este iubire nesfîrșită în însăși ființa Sa: *„Dumnezeu este iubire"* (I Ioan 4, 8) și în același capitol Sf. Ap. Ioan grăiește: *„Dumnezeu este iubire și cel ce rămîne în iubire rămîne în Dumnezeu și Dumnezeu rămîne întru el"* (versetul 16).

Cînd iubirea lui Dumnezeu se manifestă față de cei păcătoși se arată ca milostenie: *„Îndelung și milostiv este Domnul, îndelung-răbdător și mult milostiv"* (Ps. 144, 8).

Acestea sînt cîteva însușiri din mulțimea de atribute ale lui Dumnezeu.

5. Dumnezeu, deci, în raport cu ființa Sa este existență prin Sine, este spirit absolut, atotprezent, veșnic, neschimbabil, atotputernic; cu referire la persoana Sa evidențiind înțelepciunea Sa este atotștiutor și atotînțelept; iar arătînd desăvîrșirea Sa dumnezeiască este sfînt, drept, bun, iubitor etc.

6. Noi oamenii — prin rațiune luminată de credință — deși putem cunoaște însușirile lui Dumnezeu din lucrările Sale, nu-L putem cunoaște pe Dumnezeu după ființă și nici totalitatea însușirilor lui Dumnezeu nu dau, nu sînt identice cu ființa Sa care rămîne necunoscută de noi. Dumnezeu este Persoană care — prin excelență — întrunește în Sine toate însușirile bune și nu are nici una din cele rele. Teologia, pe baza Revelației dumnezeiești, a atribuit lui Dumnezeu cele mai alese însușiri pe care le are omul, ca persoană, și i-a tăgăduit tot ce este în contradicție cu ideea de Ființă absolută. Însușirile noastre omenești, duse la gradul maxim al posibilităților noastre, nu sînt decît raze obscure, palide reflexe din însușirile lui Dumnezeu.

7. Noi credincioșii creștini putem cunoaște însușirile lui Dumnezeu numai în măsura în care ne împărtășim de ele, căci însușirile lui Dumnezeu sînt comunicabile, Dumnezeu ne împărtășește din atributele Sale. Dumnezeu cel care este atotștiutor, atotînțelept, neschimbabil, sfînt, drept, bun, iubitor ne cere și așteaptă ca și noi — **cei creați după chipul Său** și cu destinația de a ajunge la asemănarea cu El — să fim înțelepți, cunoscători, virtuoși, curați, drepți, buni și cu multă iubire pentru Dumnezeu, semeni și pentru noi înșine.

Pentru toate acestea avem ca Model real și autentic pe Fiul lui Dumnezeu Cel care a binevoit a se face om asemenea nouă afară de păcat: *„Care pentru noi s-a făcut înțelepciune de la Dumnezeu și dreptate și sfințire și răscumpărare"* (I Cor. 1, 30).

Pr. *Nicolae Dura*

Bunul Irineu

(Continuare din pag. a 2-a)

ților Făgăraș, unde a găsit un loc prielnic aspirațiilor sale duhovnicești și unde a fost tuns în monahism de un mare iubitor al monahismului românesc, mitropolitul Nicolae Bălan, care l-a trimis apoi și la cursurile de doctorat în Teologie de pe lîngă Institutul Teologic Universitar din București. Și aici ierodiaconul Irineu Crăciunaș a fost nu numai unul dintre cei mai buni ucenici ai P. C. prof. Dr. O. Bucevschi, ci, în același timp, și unul dintre cei mai distinși monahi care în acei ani (1953—1956) își făceau studiile teologice la Institutul menționat.

Și-a îmbogățit în continuare „bunul Irineu" darurile sale sufletești revărsîndu-le în același timp cu dăruire în multe parohii din Arhiepiscopia Sibiului, unde a fost trimis ca preot misionar și unde a lăsat neuitate și ziditoare amintiri, dar mai ales ca asistent-duhovnic la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, unde avea organizat și un program special cu studenții teologi care doreau să se roage și să mediteze mai mult asupra înaltelor lor chemări și îndatoriri.

În această perioadă cît și mai tîrziu, „bunul Irineu" avea deschisă nu numai inima sa încăpătoare, ci și mîna sa, ajutînd pe mulți studenți teologi sau credincioși mai scăpătați, așa, creștinește, să nu știe stînga ce face dreapta.

S-a îmbogățit lăuntric și și-a revărsat din plin darurile sale în deosebi la Centrul mitropolitan din Iași, unde „bunul Irineu" a activat din 1958 ca vicar administrativ și apoi ca episcop-vicar și unde prin hărnicia și modestia sa nu se distingea de ceilalți osîrduitori decît prin engolpionul arhieresc pe care îl purta.

Prin toate acestea și altele asemenea acestora, episcopul Irineu a rămas cu adevărat „un simbol de noblețe umană, de puritate, de corectitudine și hărnicie", așa cum arăta un vorbitor care a luat cuvîntul la înmormîntarea sa.

Făcîndu-i pomenirea, acum la împlinirea a zece ani de la trecerea sa la Domnul, putem spune deci că episcopul Irineu Crăciunaș — prin ființa sa adînc înfiptă în solul obștei celei mari a Bisericii și Patriei, prin dragostea sa de Dumnezeu și de oameni, prin inima sa fierbinte, largă, cu adevărat creștinească — își justifică pe deplin numirea de „bunul Irineu", rămînînd totodată în amintirea noastră asemenea pomului „sădit pe malul unor ape, care-și dă roadele la vreme și ale cărui frunze nu se veștejesc" (Ps. 1, 3).

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

În slujba vieții

Apărarea vieții este un imperativ vechi cît omul și vast cît lumea. Astăzi, în vremea cînd acest dar dumnezeiesc este mai amenințat ca oricînd, eforturile pentru apărarea lui se cer înmulțite.

Aceste gînduri mi le-a stîrnit desfășurarea „Săptămînii ecumeniste" care a avut loc la Brașov între 24—29 ianuarie din acest an, organizată de Biserica Evanghelică-Lutherană din România, cu tema „Iisus Hristos, viața". Este o tradiție veche a Bisericii Evanghelice de la noi, ca în a doua jumătate a lunii ianuarie să se organizeze astfel de zile ecumeniste pe plan parohial. Aceasta, pentru primenirea metodelor de educație religioasă și aprofundarea învățăturii evanghelice ca și prezentarea lui Iisus Hristos în contemporaneitate. Pe această linie, Biserica Evanghelică a ținut rugăciuni și cuvîntări, care au avut loc în Vorstadt Kirche și la care au fost invitați și reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe, împreună cu credincioșii, care cunosc limba germană. Din partea Protopopiatului ortodox Brașov, a participat cel ce semnează aceste rînduri.

La deschidere a vorbit Domnul Stadtpfarrer Mathias Pelger primpreotul bisericii „Negre" din Brașov. După ce a adresat un cuvînt de salut oaspeților, a scos în evidență necesitatea rugăciunilor în comun pentru apărarea vieții, amintind de Conferința mondială a religiilor de la Moscova din mai 1982. A tădmăcit magistral locul ioaneic „... iar *Harul* și *Adevărul* au venit prin Iisus Hristos", ca și salutul Apostolului Pavel adresat credincioșilor din Colose „*Har* vouă și *Pace* de la Dumnezeu, Tatăl nostru, și de la Domnul nostru Iisus Hristos" (Ioan 1, 15—18; Col. 1, 15—17). Vorbitorul a adîncit noțiunea de *„Dreptate"* și *„Adevăr"* privită etic-religios. Într-adevăr, Iisus Hristos la întrebarea lui Pilat „ce este Adevărul"?, nu i-a răspuns nimic pentru că Pilat avea atunci în față pe însuși Adevărul, pe Iisus Hristos care a zis „Eu sînt calea, Adevărul și viața (Ioan 14, 6). Erminia aceasta iese la expresie atunci cînd Biserica Ortodoxă cîntă: „Trecut-a umbra Legii cînd Harul a venit... în locul stîlpului celui de foc a răsărit soarele *Dreptății*, în locul lui Moisi, Hristos...".

În cursul săptămînii ecumeniste au mai vorbit Domnii Pastori: Dietmar Plajer din Hălchiu, Peter Obermayer din Brașov, Heinz Bonfert din Brașov, Norbert Kirr din Feldioara și a încheiat seria Domnul Pastor Burghard Morscher din Brașov.

La încheierea seriilor de conferințe mi-am exprimat bucuria de a constata că avem același drum spre mai bine; și a constata rîvna credincioșilor întru a se dărui lui Hristos și semenilor cunoscînd că drumul spre Hristos trece printre oameni. Trăim într-o lume de crize și neîncetate frămîntări; cu sabia legendarului Damocles atîrnată deasupra globului pămîntesc. Se duc lupte surde și deschise pentru satisfacerea lăcomiilor care afectează profund relațiile dintre oameni și acest lucru constituie mereu un atentat în devenire la viața omului și a lumii întregi, un holocaust atomic ireparabil.

Această săptămînă de rugăciune pentru unitatea creștinilor s-a desfășurat și la Sibiu, în biserica evanghelică Sf. Ioan.

Din partea Centrului nostru arhiepiscopesc a participat P. C. consilier Gheorghe Papuc, care a dezvoltat cuvintele Mîntuitorului: „Voi toți sînteți frați."

Se știe, că, potrivit învățăturii creștine, omul a primit viața în *dar* de la Dumnezeu și are obligația să apere acest dar. Din felul cum s-au succedat fazele creațiunii se vede cîtă atenție a dat Creatorul vieții omului și în general, întregului cosmos. Geneza ne spune că Dumnezeu cînd a zidit pe om „a suflat în fața lui suflare de viață" (Fac. 2, 7). Porunca vieții a repetat-o Ziditorul pentru toată omenirea post-paradisiacă: „Iată eu ți-am pus astăzi înainte viața și moartea, binele și răul, *alege viața* ca să trăiești tu și urmașii tăi" (Deut. 30, 15—16; Ierem. 21, 8). Dacă viața își are izvorul în Dumnezeu, prin lucrarea Sa treimică, nu are dreptul nimenea s-o ia și nu poate fi nimenea împotriva vieții. Cine este împotriva vieții este împotriva lui Dumnezeu. De aceea ațîțătorii la vrajbă săvîrșesc un păcat împotriva Duhului „de viața făcătorul". Și acest păcat nu se iartă (Marcu 3, 20).

Pe toate meridianele lumii se vorbește azi despre pace și slujirea vieții. Pe această linie se înscriu toate strădaniile Bisericilor care iau atitudine hotărîtă în slujirea păcii și a vieții și subscriu unor hotărîri de valoare chemînd toate popoarele lumii la dezarmare, pace, bunăînțelegere și înțelepciune.

Dumnezeu care a creat „din tr-un sînge tot neamul omenesc" (Fapte 17, 26), El ca Tată, va dărui înțelepciune și iubire copiilor Săi și nu va lăsa să treacă multă vreme pînă ce nu se va plini visul paradisiac văzut de Prooroci „cînd va fi pace pînă la marginile pămîntului" iar „dreptatea va fi ca o cingătoare" împrejurul Terrei.

Prot. *Nicodim Belea*

SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM...

„Biserica Românească" este revista comunității ortodoxe române din Italia. În nr. 2/1982 articole substanțiale de Pr. Prof. Ioan G. Coman (Caracteristicile spirituale ale Bisericii Ortodoxe Române), Pr. Prof. D. Stăniloae, (Uniatismul din Transilvania, un fenomen care s-a risipit definitiv), Prof. Mircea Homorodean (Nicolae Titulescu) ș. a. În nr. 3 Prof. Pr. Ion Bria (Ortodoxia românească în comunitatea ecumenică), Arhim. Valeriu Anania („Carte pre limba românească"), Pr. Traian Valdman (Palia de la Orăștie), Pr. Gheorghe Vasilescu (Psalmii în evlavia și cultul ortodox) ș. a.

*

A apărut *„Îndrumătorul Bisericesc"* pe 1982 al Episcopiei Buzăului, ctitorit de fostul episcop al acelei eparhii, acum Mitropolit al Ardealului, Dr. Antonie Plămădeală: Poartă așadar nr. 1. Rubrica cea mai bogată e consacrată *„Învățăturii de credință ortodoxă"*. Nu lipsesc *„Filele de istorie"*, nici *„Treptele în cultură"*. Un bogat *„Să ne amintim de..."*, alcătuit de Pr. Gabriel Cocora, e o adevărată istorie în date, legate de fiecare lună a anului, a vieții bisericești și culturale a Buzăului. Coordonarea, tehnoredactarea, machetarea — toate excelente — aparțin Diac. P. I. David.

*

Două titluri interesante în *„Revista de Istorie"*, tomul 35, nr. 11, București, 1982: *Începuturile și scopul Inchiziției*, de Radu Ștefan Ciobanu (p. 1224—1240) și *O precizare privind însemnările de taină ale lui Constantin Brâncoveanu*, de Alexandru V. Diță (p. 1252—1254).

ANTONIE DE LA PRISLOP

SIBIU

● Este în tradiția poporului nostru ca la zilele onomastice ale fiilor săi să se facă cîte un mic popas sărbătoresc.

Un asemenea popas s-a făcut și la Centrul arhiepiscopesc și mitropolitan din Sibiu, luni, 17 ianuarie 1983, zi în care Biserica noastră cinstește pe Sf. Antonie cel Mare, al cărui nume îl poartă și I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului. Cu acest prilej la ora 14, în capela mitropolitană din Sibiu s-a săvîrșit un Te-Deum.

În continuare la reședința mitropolitană a avut loc o recepție în cadrul căreia au luat cuvîntul: P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul și P. C. Rector C. Voicu.

A vorbit apoi I. P. S. Mitropolit Antonie care a mulțumit pentru urările ce i s-au făcut, a depănat cîteva amintiri legate de tunderea în monahism și deci de primirea numelui pe care îl poartă acum, zăbovind totodată asupra vieții și lucrării Sf. Antonie cel Mare, „acest erou al creștinătății", întemeietorul monahismului creștin.

● Din încredințarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, miercuri, 2 februarie 1983, Întîmpinarea Domnului, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească la Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, înconjurat fiind de un sobor de preoți și diaconi, în frunte cu P. Cuv. arhim. V. Tohăneanu, starețul sf. mănăstiri.

La priceastnă a predicat P. Cuv. arhim. Paisie Tinca. Cuvînt de învățătură a rostit la sfîrșitul Sf. Liturghii și P. S. Episcop-vicar Lucian, care, de la Sibiu a fost însoțit de P. C. cons. Gh. Papuc.

CLUJ

● Duminică, 9 ianuarie 1983, Prea Sfinția Sa Iustinian Maramureșanul, Episcop-vicar, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Brăișoru, prot. Huedin, jud. Cluj, păstorită cu vrednicie de tînărul preot Ioan Bodea.

La sfîrșitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură, după care a săvîrșit sfințirea noii case parohiale, care s-a construit prin strădaniile vrednicilor credincioși din Brăișoru.

În drum spre Cluj, P. S. Sa a vizitat parohia Sîncraiu, unde a săvîrșit slujba vecerniei și a rostit cuvînt de învățătură.

● Duminică, 16 ianuarie 1983, Prea Sfinția Sa Iustinian Maramureșanul, Episcop-vicar, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Teaca, prot. Bistrița, jud. Bistrița-Năsăud, păstorită cu vrednicie de tînărul preot Ioan Pintecan. A participat la sf. slujbă preotul romano-catolic și pastorul reformat din localitate.

La sfîrșitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un cuvînt de învățătură.

La întoarcere a săvîrșit slujba vecerniei și a rostit un cuvînt de învățătură în parohia Galații Bistriței, păstorită de preotul Simion Bretfeleanu.

● Duminică, 23 ianuarie 1983, Prea Sfinția Sa Iustinian Maramureșanul, Episcop-vicar, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în biserica din parohia Batin, prot. Dej, jud. Cluj, păstorită cu vrednicie de tînărul preot Ioan Creminea.

La sfîrșitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un temeinic cuvînt de învățătură.

ALBA IULIA

● 25 decembrie — Praznicul Nașterii Domnului, P. S. Episcop Emilian a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Episcopală, iar la momentele potrivite a hirotonit întru preot pe diac. Ovidiu Mihai Scrob pentru parohia Izvorul Ampoiului, prot. Alba Iulia și întru diacon pe candidatul la preoție Petru Tîrău.

În aceeași zi la slujba vecerniei soborul slujitor și credincioșii Catedralei au colindat colinde tradiționale, avînd în mijlocul lor pe P. S. Episcop Emilian.

● 26 decembrie, a doua zi a Crăciunului P. S. Sa însoțit de slujitorii Catedralei Episcopale a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala din Blaj. În timpul Sf. Liturghii P. S. Sa a hirotonit întru diacon pe candidatul la preoție Mircea Maier, iar întru preot pe C. diac. Petru Tîrău, pentru parohia Milășel, prot. Tg. Mureș. P. S. Sa a fost colindat de un grup de credincioși din parohia Șaeș, prot. Sighișoara.

În aceeași zi la vecernie P. S. Sa a primit aceiași colindători în Catedrala Episcopală din Alba Iulia, care au prezentat un buchet de colinzi specifice zonei Sighișoarei.

● 27 decembrie, P. S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Episcopală hirotonind întru diacon pe candidatul la preoție Nicolae Suciu și întru preot pe diaconul Mircea Maier pentru parohia Lăzești, prot. Cîmpeni. După Sf. Liturghie P. S. Episcop Emilian continuînd frumoasa tradiție a ecumenismului local, a făcut o vizită Excelenței Sale Jakab Antal. În seara aceleiași zile, Excelența Sa însoțit de colaboratorii a fost oaspetele P. S. Episcop Emilian.

ORADEA

● În Eparhia Oradiei au fost hirotoniți întru preot, Bandui Alexandru-Emil, la 7 ianuarie 1983, pentru parohia Almașul Mare, prot. Marghita; Perșe Vasile, la 9 ianuarie 1983, pentru parohia Dijir, protopopiatul Marghita.

● Duminică, 16 ianuarie 1983, P. S. Episcop Vasile a făcut o vizită pastorală în parohia Lugașul de Jos, Prot. Oradea, săvîrșind Sf. Liturghie în biserica parohială, monument istoric (de piatră), datînd de la anul 1698 păstorită de preotul Aurel T. Lazăr. În cuvîntul de învățătură, Chiriarhul a lăudat vrednicia credincioșilor pentru ridicarea unei case parohiale noi și pentru hotărîrea de a-și înnoi biserica, sub îndrumarea păstorului lor sufletesc.

● La data de 18 ianuarie 1983, s-a ținut la Centrul Eparhial, sub președinția chiriarhului, o ședință de lucru cu protopopii din eparhie și cu cadrele de conducere de la Centrul Eparhial. S-a analizat activitatea din anul precedent și s-a prospectat cea din anul în curs, Chiriarhul, potrivit recomandărilor Sf. Sinod, a dat îndrumări ca preoțimea să dezvolte o activitate duhovnicească, social-patriotică și ecumenistă tot mai intensă și cu simț de răspundere, pentru întărirea unității bisericești și sufletești a poporului nostru, într-o patrie liberă și independentă, în continuu progres material și spiritual.

● Duminică 23 ianuarie 1983, ierarhul a săvîrșit Sf. Liturghie în biserica parohială din orașul Marghita de sub păstorirea P. C. prot. Aurel Pop și P. C. preot Vasile Chirașca, secretar protopopesc. Cu acest prilej, a fost binecuvîntat noul iconostas, faptă pentru care chiriarhul a adus cuvinte de laudă credincioșilor și păstorilor lor sufletești. Aceștia din urmă, au fost distinși cu rangul de *iconom-stavrofor*.

● Între 24 și 29 ianuarie 1983, s-au ținut la Centrul eparhial cursuri de îndrumare pastorală și misionară cu o nouă serie de preoți din cele trei protopopiate de pe raza județului Bihor, care au menirea de a împrospăta cunoștințele teologice ale preoților și de a-și împărtăși reciproc date din experiența pastorală, în vederea întăririi credinței strămoșești din sufletele credincioșilor și a atașamentului lor tot mai puternic la Biserica străbună.

Îndreptare

În Telegraful Român, nr. 5—6 din 1 februarie 1983, p. 3, la rubrica „Semnalăm...", rîndul 9 de sus în jos, se va citi: „îndoi, din afara cuantumului de informație și liberă de acesta, ceea ce..."

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Asist. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 1 martie 1983 Nr. 9—10/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

De la Luca cetire

DOAMNE, ÎNVAŢĂ-NE SĂ NE RUGĂM...

Rugăciunea e modul nostru de a sta de vorbă cu Dumnezeu. Vorbim şi între noi, ne adresăm şi noi cereri unii altora, dar acestea sînt rugăminţi. Rugăciuni îi adresăm numai lui Dumnezeu şi celor binecuvîntaţi de El a fi mijlocitori, Maicii Domnului, îngerilor şi tuturor sfinţilor. Cuvîntul *rugăciune* are din cele mai vechi timpuri sens sacru, de convorbire sfîntă, de recunoaştere a unei distanţe, a unei diferenţe calitative între cel ce se roagă şi Cel care primeşte rugarea. Cuvîntul presupune recunoaşterea existenţei lui Dumnezeu, ca persoană cu care se poate dialoga, care aude, înţelege şi are puterea nelimitată de a răspunde cum vrea, cînd vrea, cui vrea, potrivit unor criterii cunoscute în chip absolut numai de El, dar din care o parte ne-au fost dezvăluite şi nouă prin Iisus Hristos.

Cel care se roagă crede. Cel care nu ştie de crede ori nu, dar se surprinde adresînd în gînd un crîmpei de rugăciune, la bucurie sau la necaz, crede. Dacă n-ar crede, rugăciunea ar fi o absurditate. Ar fi vorbire de unul singur, monolog, nu dialog. Despre cei care vorbesc fără interlocutor, zicem de obicei că nu-s în toate minţile. Pe cel ce se roagă, îl salvează de la această acuzaţie credinţa lui neîndoielnică în existenţa personală, nevăzută dar prezentă, a interlocutorului, a lui Dumnezeu.

Dialogul cu Dumnezeu e firesc, tot aşa cum sînt fireşti şi convorbirile dintre noi oamenii. Noi ne ajutăm unii pe alţii, ne învăţăm unii pe alţii, ne dăm sfaturi, ne împletim destinele în convieţuirea socială, depindem unii de alţii, creem bunuri printr-un sistem de diviziune a muncii, aşa încît ne folosim unii de realizările şi de munca altora. Dumnezeu fiind creatorul nostru, Cel ce ne-a dat viaţa şi ne-o veghiază prin Providenţa Sa, este şi El implicat în destinele noastre, şi nu e oare drept să fie consultat, să fie rugat să mai intervină ici şi colo, şi să corecteze ceea ce noi, prin voinţa noastră sau prin anumite determinări omeneşti am făcut să nu iasă socoteala tocmai bună? Se pot pune, pe bună dreptate, unele întrebări: Dar Dumnezeu vede şi fără să-I spunem noi ce trebuie de făcut şi de corectat, de ce nu intervine fără să fie rugat? Şi de ce lasă unele lucruri să se desfăşoare pe căi care nu corespund ordinei dorite de El şi adesea nici intereselor oamenilor?

Dacă ne aducem aminte că Dumnezeu ne-a creat liberi, că ne-a dotat cu raţiune şi cu liber arbitru, cu capacitatea de a alege noi înşine între bine şi rău, spre a face din noi fiinţe libere, nu automate manevrate de voinţa Sa, atunci răspunsul la întrebările de mai sus, se lămureşte cu uşurinţă. Ştim că sîntem liberi, ne convine să fim liberi, dar nu întotdeauna ne întrebuinţăm libertatea cum ar trebui. Uneori nu ne ies socotelile. Uneori în socotelile noastre intervin şi

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

Prioritatea binelui în evenimentele existenţiale ale credinciosului

Cuvîntul bine — şi derivatele lui, binefacere, binecuvîntare — este moştenit din latineşte, unde bonus are însă un conţinut mult mai complex, precum: bogat, frumos, drag, favorabil, virtuos.

Binele exprimă o apreciere. Cuvîntul este un apreciativ al persoanelor sau al lucrurilor, care produc impresii plăcute. Un om bun presupune o persoană cu însuşiri pozitive. Omul bun săvîrşeşte fapte folositoare. Intrată în ritualul bisericesc binecuvîntarea înseamnă invocarea belşugului şi a fericirii asupra cuiva.

Sfînta Scriptură vorbeşte adesea despre bunătatea firească a făpturilor şi cu osebire a omului. Despre starea generală a făpturilor din Paradisul terestru ea scrie: „...erau foarte bune" (Fac. 1, 31). Aprecierea „foarte bune" se referă cu osebire la om, care a fost fără vicii, căruia îi lipsea ideea de ceva necurat sau rău. „Omul e făcut pentru bine ca pasărea pentru zbor" zice Iov, pentru că bunătatea omului e de origine naturală.

După săvîrşirea răului omului i s-au deschis ochii şi a cunoscut că este „gol", adică a înţeles că s-a scuturat de virtutea binelui şi a văzut prăpastia în care s-a scufundat părăsind binele.

Deci răul n-a avut fiinţă proprie ci s-a produs în urma lepădării binelui, precum ochii au fost creaţi dar orbirea s-a produs abia în urma pierderii ochilor, în urma unui accident sau din motive de boală.

Scriitorii biblici stimulează binele material şi binele duhovnicesc, starea în care omul înoit prin harul Duhului Sfînt poate săvîrşi binele învingînd răul: „să nu încetezi de a face binele, căci vom secera la timpul său..." (Gal. 6, 9) zice Sfîntul Pavel. Alteori Apostolul spune: „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele" (Rom. 12, 21).

Buni cunoscători ai sufletului, autorii biblici au fixat de la început aspectul cel dinafară al anumitor oameni: „Dacă faci binele eşti cu fruntea sus", zice Avel ucigaşului de oameni Cain.

Cu alte cuvinte omul bun, împăcat cu sine şi cu alţii ţine fruntea sus, înălţată, priveşte cu demnitate. E cazul oamenilor virtuoşi.

Forma cea mai înaltă a binelui o constituie viaţa sufletească, pusă în slujba lui Dumnezeu, care este binele suprem şi absolut. Cine slujeşte cu adevărat pe Dumnezeu slujeşte şi oamenilor. De aceea în Sfînta Scriptură i se dă binelui o valoare realistă pentru că viaţa trebuie temeinicită pe bine. Frumuseţea vieţii este legată hotărîtor de trăirea binelui, de practicarea binelui.

Iată de ce dătătorul de legi şi datini Moise spune: „Iată pun înaintea voastră binele şi răul, alegeţi binele ca să trăiţi" (Deut. 11, 19). Autorul biblic socoteşte binele între valorile prioritare pentru că binele este un lucru mare. Binele constituie încoronarea vieţii practice a insului. Psalmistul constată că „fericit este omul care binele de rău îl alege şi n-ascultă niciodată sfatul celor fărădelege" (Ps. 1, 1).

Omul care s-a impus în istoria spirituală printr-un fel de renaştere pentru antichitatea aceea cu multe slăbiciuni este proorocul Isaia. El dă o altă directivă binelui şi introduce o morală superioară în relaţiile dintre oameni, afirmînd ideea că numai unindu-se în cele bune oamenii pot deschide o epocă nouă. Cînd spune: „Vai de cei ce zic răului bine şi binelui rău" (5, 20) face un avertisment împotriva răului, dar freamătă de nerăbdare pentru săvîrşirea binelui: „Învăţaţi să faceţi binele" (1, 17) e un apel pe care necontenit îl re-

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

(Continuare în pag. a 2-a)

Dumnezeu, unul în fiinţă şi întreit în persoane

La temelia credinţei creştine se află învăţătura despre Dumnezeu Cel închinat în Treime. Noi credem şi mărturisim că este un singur Dumnezeu, adică o singură Fiinţă dumnezeiască; dar în această Fiinţă dumnezeiască una deosebim trei Persoane sau ipostasuri dumnezeieşti, fără să le despărţim şi fără să le amestecăm: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt.

Dacă adevărul despre unitatea lui Dumnezeu (monoteism) a fost cunoscut de iudei, din revelaţia Vechiului Testament (cf. Deut. 6, 4 etc.) şi a fost presimţit de păgîni (cf. F. Ap. 17, 23), învăţătura despre treimea Persoanelor dumnezeieşti a fost descoperită desăvîrşit numai la „plinirea vremii" (Gal. 4, 4), de către Fiul lui Dumnezeu întrupat, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Dogma creştină a Prea Sfintei Treimi este o mare taină, care nu poate fi pătrunsă de mintea omenească. Cunoaşterea acestei taine o primim din credinţă.

Învăţătura despre unitatea Fiinţei şi trinitatea Persoanelor în Dumnezeu ne este înfăţişată în modul cel mai lămurit în Noul Testament. Toate cele trei Persoane dumnezeieşti se manifestă la Botezul Domnului în Iordan (Mt. 3, 16—17 şi loc. par.). După Înviere, Mîntuitorul îi trimite pe Apostolii Săi zicînd: „Drept aceea, mergînd învăţaţi toate neamurile, botezîndu-le în numele *Tatălui* şi al *Fiului* şi al *Sfîntului Duh*" (Mt. 28, 19). În aceste cuvinte apare în modul cel mai clar distincţia între Persoanele divine; cele trei Persoane sînt numite cu nume distincte şi articulate: „Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt." Pe de altă parte, expresia „în numele" este un aramaism care indică persoana.

În Epistolele Noului Testament găsim o serie întreagă de formule treimice, în care apar împreună cele trei Persoane dumnezeieşti (Rom. 8, 14—17; 15, 15—16; I Cor. 12, 4—6; II Cor. 1, 21—22; Gal. 4, 4—6; Ef. 2, 18—22; 3, 14—17; 4, 4—6; 5, 18—20; Evr. 2, 2—4; I P. 1, 1—2; 4, 14 ş. a.). Sf. Apostol Pavel îi binecuvintează pe credincioşi în numele Sfintei Treimi: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toţi" (II Cor. 13, 13).

Sfînta Tradiţie completează şi lămureşte cele cuprinse în Sfînta Scriptură, mărturisind constant credinţa în Prea Sfînta Treime. Scrierile Părinţilor Apostolici (Sf. Clement Romanul, Sf. Ignatie Teoforul, Sf. Policarp al Smirnei etc.) precum şi cele ale apologeţilor veacului II (Sf. Iustin Martirul şi Filozoful, Atenagora, Sf. Teofil al Antiohiei) conţin mărturii elocvente despre credinţa dintotdeauna a Bisericii cu privire la Dumnezeu Cel unul după Fiinţă şi întreit în Persoane. Vechile simboluri de credinţă precum şi unele imnuri şi cîntări bisericeşti foarte vechi, cum sînt Doxologia cea mică (Mărire Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh) şi „Lumină lină" sînt şi ele mărturii importante ale dogmei Sfintei Treimi.

Marii Părinţi bisericeşti din veacurile IV—V au afirmat şi au adîncit dogma Sfintei Treimi în lupta lor împotriva ereziilor antitrinitariene (arianismul şi macedonismul, mai ales).

Cele trei Persoane dumnezeieşti, una după Fiinţă, se disting între Ele prin însuşirile personale. Sfînta Scriptură ne vorbeşte îndeaproape şi despre fiecare dintre cele trei Persoane dumnezeieşti, adică despre Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul şi Dumnezeu Duhul Sfînt.

Dumnezeu Tatăl. Încă în Vechiul Testament Dumnezeu este numit adeseori „Tată" sau „Părinte", acest titlu referindu-se mai ales la Dumnezeu ca creator şi proniator al lumii (Deut. 32, 6; Mal. 2, 10 ş. a.). Mîntuitorul vorbeşte adesea despre prima Persoană a Sfintei Treimi, dîndu-I numele de „Tată". Într-adevăr, pentru Mîntuitorul Iisus Hristos, prima Persoană a Sfintei Treimi nu este o abstracţie raţională, fără contact cu lumea. Dumnezeu este Tatăl, Părintele. Domnul spune: „Tatăl vostru unul este, Cel din ceruri" (Mt. 23, 9). În cele patru Sfinte Evanghelii, calificativul „Tată" este aplicat lui Dumnezeu de 170 ori (dintre care de 109 ori în Ev. de la Ioan).

Cuvîntul „Tată" aplicat lui Dumnezeu are două sensuri în Noul Testament: pe de o parte, el se referă la paternitatea lui Dumnezeu ca creator al lumii şi mai ales al oamenilor, iar pe de altă parte el se referă la faptul că Dumnezeu este Tatăl Fiului sau al Cuvîntului veşnic. El este Tatăl nostru, al oamenilor (Mt. 5, 45.48; 6, 6.8.9.14; 10, 29; Lc. 11, 2.9—13 etc.). Dar Mîntuitorul Îl numeşte pe Dumnezeu „Tată" al Său (Mt. 7, 21; 10, 32—33; 12, 50; 15, 13; 16, 17; 18, 10.19.35; Mc. 8, 38; Lc. 2, 49; 22, 29 etc.), această expresie indicînd o relaţie unică a Sa cu Dumnezeu Tatăl. Căci Fiul lui Dumnezeu nu este creat, nici nu este adoptat sau înfiat de Tatăl, ca noi, oamenii (Gal. 4, 5), ci El se naşte din Tatăl din veci (In. 1, 14). Mîntuitorul Iisus Hristos este Fiul Cel „Unul născut" al Tatălui (In. 1, 14.18; 3, 16.18; I In. 4, 9). Iar Tatăl I se adresează zicînd: „Tu eşti Fiul meu, Eu astăzi Te-am născut" (Ps. 2, 7).

Dar Tatăl nu numai că Îl naşte pe Fiul din veci, ci El Îl purcede pe Duhul Sfînt, tot din veci. Mîntuitorul spune despre Duhul Sfînt că El „de la Tatăl purcede" (In. 15, 26).

Tatăl, aşadar, nu-şi primeşte existenţa de la nimeni altcineva, El nu are cauză. Însuşirea Lui personală este aceea că El nu este nici născut, nici purces. El este principiul sau izvorul celorlalte

Pr. asist. *Vasile Mihoc*

(Continuare în pag. a 3-a)

Preotul Ioan Popescu — pedagog şi profesor la Institutul teologic-pedagogic din Sibiu

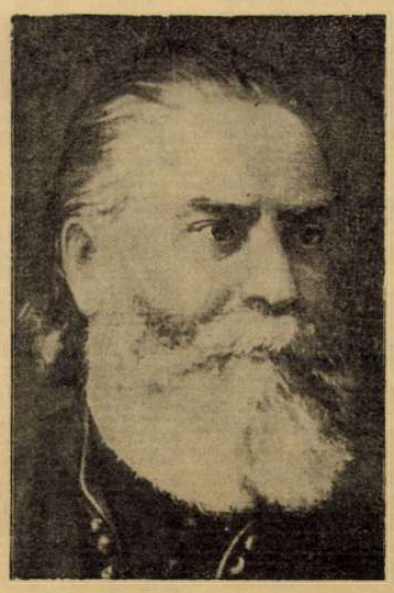

Profesorii Institutului teologic din Sibiu au fost adevăraţi luminători, torţe care s-au mistuit luminînd şi încălzind inimile şi minţile a mii de tineri care au devenit şi ei la rîndul lor luminători şi povăţuitori ai credincioşilor. În galeria iluştrilor dascăli de la acest venerabil aşezămînt de cultură teologică, un loc de cinste îl ocupă şi preotul Ioan Popescu, pedagog luminat şi profesor eminent.

Ioan Popescu s-a născut la 18 iulie 1832 în Caţa, jud. Braşov, dintr-o familie preoţească. Tatăl său a fost paroh în Caţa şi protopop al Cohalmului (azi Rupea), iar mama sa era nepoată de frate a episcopului Vasile Moga de la Sibiu. La vîrsta de şapte ani rămîne orfan de tată. Mama sa rămasă văduvă cu trei copii află în credinţa strămoşească izvorul dătător de putere în lupta vieţii şi această credinţă a şi implantat-o în sufletele primitoare ale copiilor ei. Ea a jertfit totul pentru a-şi putea da pe fiul ei Ioan la şcoală. Astfel şcoala primară a frecventat-o în comuna natală, iar studiile secundare la liceele din Odorhei, Braşov şi Blaj unde îşi ia bacalaureatul fiind remarcat ca un elev eminent.

Ascultînd de glasul sufletului său, deşteptat şi sprijinit de ru-

Pr. *Nicolae Dura*

(Continuare în pag. a 3-a)

Doamne, învaţă-ne să ne rugăm . . .

(Continuare din pag. 1)

alţii, cum intervenim şi noi în ale altora. Uneori ne găsim la răspîntii şi ne vine greu să ne decidem asupra direcţiei în continuare; alteori ni se pare că totul s-a blocat în faţa noastră şi ne ameninţă disperarea. Ei bine, atunci cerem o intervenţie. O cerem şi unii altora. O cerem însă mai cu seamă lui Dumnezeu. Să ne descurce, să ne orienteze, să ne ajute.

Cei care păstrează neîncetat contactul cu Dumnezeu au şansa unei asistenţe permanente. Voinţa lor liberă, capacitatea de hotărîre e ajutată de lumina harului dumnezeiesc, ca să aleagă întotdeauna binele, să nu apuce pe căi greşite, de pe care drumul de întoarcere e, după aceea, greu şi anevoios. A cere asistenţa lui Dumnezeu, e a dori să ne orientăm voinţa, gîndirea şi simţirea, în sensul celor voite de El, a Binelui, Adevărului şi Dreptăţii.

Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie în care se află tot ceea ce a crezut Dumnezeu că trebuie să ştim, pentru a ne asigura o viaţă fericită pe pămînt şi mîntuirea veşnică, sînt străbătute de la un capăt la celălalt de îndemnul la rugăciune. Ni se dă încredinţarea că pe această cale stăm în directă legătură cu Dumnezeu, că numai aşa îl avem aproape de noi şi îi reînnoim interesul pentru noi. Pentru că prin rugăciune şi noi ne arătăm interesul pentru El, îl recunoaştem, ne înscriem în ordinea spirituală, în sistemul în care El cuprinde universul mare şi universul mic, cosmosul şi pe om. Fără rugăciune, ieşim din sistemul Său şi rămînînd afară, nici El nu ne mai cuprinde în sistemul Său. Ne lasă în libertatea noastră absolută, chiar cea fără El. Şi, bineînţeles, El nu pierde nimic. Noi ne lipsim de asistenţa Lui.

Iisus însuşi a fost, cît a fost pe pămînt, în contact permanent cu Tatăl prin rugăciune (Matei XIV. 23; XXVI, 36; Marcu I, 33; VI, 46; Luca V, 16 etc.). Şi ca unul prin care ne-a venit descoperirea dumnezeiască, ne-a învăţat şi pe noi cum să ne rugăm. La întrebarea apostolilor: *„Doamne, învaţă-ne să ne rugăm"* (Luca XI, 1), le-a indicat rugăciunea *„Tatăl nostru"*, genială sinteză teologică, şaizeci de cuvinte ce cuprind esenţa întregii Dogmatici, de la ontologie la eshatologie, şi esenţa tuturor raporturilor posibile şi necesare dintre om şi Dumnezeu.

Mîntuitorul arată însă că această rugăciune trebuie însoţită şi de o transformare interioară. El găseşte cel mai eficace criteriu de control al acestei transformări. Sau mai exact, de autocontrol: *„Că de veţi ierta oamenilor greşelile lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru Cel ceresc"* (Matei VI, 14). Şi invers. Raportul cu Dumnezeu prin rugăciune tinde nu să dea vreo satisfacţie lui Dumnezeu, cu care El nu are ce face; scopul e tocmai transformarea omului dinlăuntru, apropierea omului de chipul şi asemănarea cu Dumnezeu. Dacă Dumnezeu are atributele de „Iertător", „bun", „iubitor", El nu le exercită automat, la o simplă apăsare pe buton, prin cuvînt. Butonul declanşează aprinderea luminii, numai cînd e apăsat de un fascicol de lumină din noi înşine. Pe bună dreptate spunea teologul-martir Bonhoeffer, că mulţi creştini s-au cam învăţat cu un „har ieftin", căpătat pe nimic de la Dumnezeu. El atrage atenţia că harul e „scump" şi trebuie plătit cu echivalenţe pe plan omenesc.

Parafrazînd un alt criteriu al Mîntuitorului: *„Ce vrei să-ţi facă ţie oamenii, aceea fă-le şi tu lor"*, am putea zice că e tot atît de valabil şi: *„Ce vrei să-ţi facă ţie Dumnezeu, fă tu oamenilor."* E drept că uneori Dumnezeu ne mai dă şi pe credit, ne dă în avans, dar trebuie să se ştie că aşteaptă întotdeauna să ne plătim datoriile.

Mîntuitorul ne învaţă deci *cum să ne rugăm.* Din exemplul Său şi din ale ucenicilor, aflăm şi alte lucruri în legătură cu rugăciunea. Astfel, aflăm că ea trebuie să se conjuge cu „priveghe-rea": *„Priveghiaţi şi vă rugaţi"* (Matei XIV, 38; I Petru IV, 7) şi că trebuie să fie o convorbire tainică, nu una de paradă; să fie o convorbire serioasă pe coardele cele mai sensibile ale fiinţei noastre, în profunzimile grave ale misterului relaţiei om—Dumnezeu: *„Iar cînd vă rugaţi, nu fiţi ca făţarnicii cărora le place, prin sinagogi şi prin colţurile uliţelor, stînd în picioare, să se roage, ca să se arate oamenilor; adevărat grăiesc vouă: şi-au luat plata lor"* (Matei VI, 5). Ce logică şi ce încheiere de bun simţ, lapidar şi aproape frizînd humorul: „Au vrut să-i vadă oamenii? — au obţinut ce-au vrut! Atît."

Despre cum trebuie făcută adevărata rugăciune, Mîntuitorul povăţuieşte aşa: *„Tu însă, cînd te rogi, intră în cămara ta şi, închizînd uşa, roagă-te Tatălui tău care este în ascuns, şi Tatăl tău, care vede în ascuns îţi va răsplăti ţie."* Şi mai departe: *„Cînd vă rugaţi, nu spuneţi multe ca păgînii, că ei cred că în multa lor vorbărie vor fi ascultaţi. Deci nu vă asemănaţi lor, că ştie Tatăl vostru de cele de care aveţi trebuinţă mai înainte ca să cereţi voi de la El"* (Matei VI, 6—8). Dumnezeu vrea să vadă doar încotro înclină voinţa, alegerea noastră. Acest lucru trebuie să i-L spunem noi. Aşa vrea El.

Tot în categoria învăţăturilor cu privire la *cum* trebuie să ne rugăm, intră şi povaţa de a ne ruga *„cu credinţă"*. Numai atunci putem fi siguri că vom primi (Matei XXI, 22). De asemenea, vom primi numai dacă, rugîndu-ne, încetăm de a mai face răul. Dacă îl facem în continuare, ne rugăm degeaba (Marcu XII, 40), tot aşa cum ne rugăm în zadar, dacă nu iertăm (Marcu XI, 25—26). Sfînta Scriptură ne arată şi feluritele moduri de a ne adresa lui Dumnezeu: prin cuvinte (Luca XI, 1—4), prin cîntări (F. Ap. XVI, 25) şi în cuget, prin meditaţie. O rugăciune curată eliberează cugetul rău de păcat (F. Ap. VIII, 22).

Cînd vrea să dea exemplu de *cum nu trebuie să ne rugăm*, Mîntuitorul povesteşte pilda Vameşului şi a Fariseului. Fariseul din această povestire este exemplu clasic despre felul cum mîndria dărîmă toate eforturile de a îndeplini riguros îndatoririle ce revin celui mai bun credincios, potrivit normelor morale religioase. Căci Fariseul din parabolă îndeplinea totul cu rigurozitate, dar şi cu mîndrie, judecînd pe alţii, comparîndu-se, diferenţiindu-se, înălţîndu-se.

La întrebarea *cînd să ne rugăm*, Sfînta Scriptură nu pune limite. *„Rugaţi-vă neîncetat"*, spune Sfîntul Pavel (I Tes. V, 17; Rom. I, 9—10), *„Faceţi în toată vremea tot felul de rugăciuni şi de cereri"* (Efes. VI, 18), *„ziua şi noaptea"* (I Tes. III, 10; II Tim. I, 3). Se ştie că monahii dintotdeauna au pus în practică această povaţă a rugăciunii neîncetate, ei rostind o rugăciune scurtă, ce constă din invocarea numelui lui Iisus: *„Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul."* Ea se poate rosti şi în timpul muncii, şi în timpul mesei, şi în mers, în orice răstimp de răgaz şi adesea se automatizează în aşa fel, încît se rosteşte în gînd şi în timp ce monahul stă de vorbă cu cineva, sau cîntă sau citeşte. Cînd unii din ei mişcă metaniile pe degete, stînd de vorbă, e semn că se şi roagă. Rugăciunea aceasta nu e însă numai „specialitatea" monahilor, ea poate fi rostită de oricine poate şi vrea.

Unde să ne rugăm, e o altă întrebare care se pune în legătură cu rugăciunea. Am văzut o recomandare a Mîntuitorului de a intra „în cămara ta" (Matei VI, 6). Dar aceasta nu înseamnă că „numai" în cămara ta. Mîntuitorul însuşi a fost la templu şi s-a rugat. Intră în „cămara" ta, mai are şi sensul de a intra în adîncul tău de taină şi acolo a te întîlni, în taină, cu Dumnezeu. Cămara aceasta e pururea cu tine. Mîntuitorul s-a rugat şi în templu şi singur (Matei XIV, 23) şi în loc pustiu (Luca V, 16). Aşa făceau şi apostolii. Se rugau şi în singurătate şi toţi împreună (F. Ap. I, 14) şi la templu (F. Ap. III, 1; XXII, 17) şi pe tărmul mării (F. Ap. XXI, 5), cu un cuvînt, peste tot. Nu există nici o interdicţie de spaţiu, tot aşa cum nu există nici o interdicţie de timp. *„În tot locul"*, îi scrie Sfîntul Pavel lui Timotei (I Tim. II, 8).

La întrebarea *ce să-i cerem lui Dumnezeu prin rugăciunile noastre*, nu trebuie să ne dea nimeni răspunsul: ştim noi înşine întotdeauna, ce să cerem. Atît doar că, uneori, putem abuza, devenind egoişti prin cererile noastre, uitînd să mai şi mulţumim pentru cele ce ni s-au dat şi uitînd că nu sîntem doar noi pe lume, şi că doar nouă ni se cuvine totul. Sîntem învăţaţi de Sfînta Scriptură şi de Sfînta Tradiţie să facem rugăciuni pentru noi (Evrei XIII, 8), pentru alţii (F. Ap. VIII, 24; Efes. I, 16; Filip. I, 4; Colos. I, 9; I Tes. I, 2), să exprimăm cereri şi dorinţe (Efes. VI, 18), să mulţumim şi să mijlocim pentru noi şi pentru alţii (I Tim. II, 1), să ne rugăm pentru cei ce ne vatămă şi ne prigonesc (Matei V, 44; Luca VI, 28), să ne rugăm să nu intrăm în ispită (Luca XXII, 40, 46), să cerem totul în numele lui Iisus (Ioan XIV, 13; XV, 7, 16; XVI, 24) şi să cerem şi altora rugăciuni pentru noi, cum făcea permanent Sfîntul Pavel (Rom. XV, 30; II Cor. I, 11; Col. IV, 3; I Tes. V, 25).

Sfîntul Iacob scrie: „Este vreunul din voi în suferinţă? Să se roage. Este cineva cu inimă bună? Să cînte psalmi. Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoţii Bisericii şi să se roage pentru el, ungîndu-l cu untdelemn în numele Domnului. Şi rugăciunea credinţei va mîntui pe cel bolnav şi Domnul îl va ridica şi de va fi făcut păcate se vor ierta lui" (Iacob V, 13—15).

Toate cărţile noastre de slujbă sînt cărţi de rugăciune. Viaţa creştină se exprimă prin rugăciune, prin legătura cu Dumnezeu pe această cale. Rugăciunea este semnul credinţei. Duhul Sfînt s-a pogorît peste Apostoli cînd se aflau împreună, în rugăciune (F. Ap. IV, 31). Rugăciunea trebuie însă completată cu fapta cea bună. Fapta adevereşte credinţa, cuvintele şi sentimentele prin care e mărturisită. Fără faptă, credinţa mărturisită prin cele mai alese cuvinte şi sentimente, rămîne fără efect mîntuitor. Teolog tranşant, fără să se piardă în amănunte şi nuanţe uneori derutante, Sfîntul Iacov e în această privinţă categoric şi grav (Iacob II, 26). Cînd se ocupă în chip special de aceasta, şi Sfîntul Pavel e tot atît de limpede. E deajuns să ne reamintim imnul dragostei din Epistola I către Corinteni, cap. XIII. Ceea ce scrie acolo despre credinţa fără dragoste e de-a dreptul un înspăimîntător izvor de dileme. Norocul e că totul e doar o teoretizare şi metaforizare a ceea ce în realitate nu poate exista: o astfel de credinţă care să mute munţii din loc, nici n-ar putea exista fără să fie dublată şi de dragoste! Adevărata credinţă e adevărată numai conjugată cu fapta.

Din istoria Maramureşului

Români maramureşeni în timpul Sf. Liturghii. Este izbitoare asemănarea cu strămoşii noştri daci.

Situate la porţile Orientului, la răscrucea atîtor drumuri şi interese, avînd faima unor ţări bogate, pitoreşti, ţinuturile locuite de români au atras din cele mai îndepărtate timpuri diferite alte populaţii. Ispitiţi de dărnicia domnilor şi boierilor români sau fascinaţi de frumuseţea naturală a priveliştilor noastre, ca şi de bogăţia pămîntului, numeroşi negustori, misionari, oameni de carte şi drumeţi de pretutindeni se abat pe aceste mănoase meleaguri, ca oaspeţi, sau se stabilesc definitiv, identificîndu-se uneori cu această primitoare patrie. Fermecătorul ţinut al Transilvaniei oferă un exemplu elocvent în această privinţă. El a fost întotdeauna un adevărat rezervor etnic, din care, necontenit, de-a lungul veacurilor, s-a revărsat surplusul populaţiei româneşti, trecînd munţii spre miazăzi, spre răsărit şi spre miazănoapte. Fenomenul se constată încă în vremea dacilor sau geţilor, aşa cum semnala Vasile Pârvan în remarcabila sa lucrare „Getica". În evul mediu, îl găsim atestat de la primele documente referitoare la Transilvania; o scrisoare papală din 1234 adresată viitorului rege Bela al IV-lea al Ungariei şi Diploma dată cavalerilor Ioaniţi în 1247. Procesul trecerii românilor transilvăneni, pe versantul sudic şi estic al Carpaţilor, a durat multe secole ,fiind consemnat şi în hărţi. Harta statistică rusă a Principatelor, alcătuită între 1828—1832 şi publicată în 1835, arată o serie întreagă de sate întemeiate de români transilvăneni, începînd din extremitatea de vest a teritoriului pe care avea să se constituie statul Ţara Românească şi pînă la extremitatea de nord a Carpaţilor moldoveni. Cele mai multe din aceste sate poartă numele satelor din vecinătatea lor, cu adaosul caracteristic (de ex. Măneciu-Ungureni).

Depănînd firul istoriei bimilenare a poporului nostru, sufletul ne freamătă de mîndrie în faţa faptelor vitejeşti ale înaintaşilor. Ne întoarcem cu gîndul la anul 1342, anul morţii regelui maghiar Carol Robert de Anjou, învinsul bătăliei de la Posada (1330). După moartea regelui Carol Robert, tronul Ungariei a fost ocupat de fiul său, Ludovic I care, spre deosebire de predecesorul său, a dat dovadă de un mai larg orizont politic. El organizează mai temeinic lupta împotriva invaziei tătare, antrenînd în acţiunea sa externă şi forţele feudale din vecinătatea regatului ungar. În luptele pe care Ludovic de Anjou le-a dus contra tătarilor, o contribuţie de seamă la victoria finală a avut voievodatul românesc din Maramureş. Românii au contribuit în cea mai mare măsură la eliberarea teritoriului de la est de Carpaţi, aşa cum menţionează izvoarele literare. De altfel, între nord-vestul Moldovei şi Maramureş, au existat legături istorice străvechi. Contribuţia păturii feudale din Maramureş la constituirea statului feudal moldovean însemna de fapt cristalizarea unui îndelungat proces istoric de dezvoltare a forţelor feudale în cadrul aceleiaşi largi comunităţi de viaţă economică şi culturală.

În primii ani ai secolului al XIV-lea, pe teritoriul viitorului stat feudal Moldova, situaţia politică şi militară era dominată de două forţe legate prin obiectivele luptei lor: feudalii din nord-vestul Moldovei şi din Maramureş,

† LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 4-a)

Prioritatea binelui . . .

(Continuare din pag. 1)

petă. Omul cu un fond sufletesc curat, cu o concepţie sănătoasă despre lume şi viaţă „ştie să prefere binele" (7, 15) în orice împrejurare şi să dea la o parte răul (7, 18); „cît de frumoase sînt pe munţi picioarele celui care vesteşte pacea, a solului de veşti bune" (52, 7).

Binele este un apanaj al cărţilor didactice ale Sfintei Scripturi, mai ales. Dacă ne-am referi la ele am găsi destule argumente în favorul afirmării că Sfînta Scriptură este o carte a binelui. O apologie a binelui o are ca ideal de viaţă Eclesiastul cînd spune că „o singură greşală nimiceşte mult bine" (9, 18). El vrea să înţelegem şi să apreciem după cuviinţă valoarea binelui, primatul binelui, supremaţia binelui în relaţiile sociale, în evenimentele existenţiale ale credincioşilor.

Binele este călăuza care îndrumă pe om pe calea împlinirii unui ideal de viaţă „omul cel bun, din comoara sa cea bună scoate afară cele bune" (Matei 12, 35).

Cu alte cuvinte binele dă putere şi dragoste de viaţă, sporeşte gradul de bucurie, pentru că cel ce săvîrşeşte binele are dreptul să se bucure şi el devine un fel de rezervor de bucurii şi pentru alţii, cînd „orice bine face roadă" (Matei 7, 19).

Binele este o valoare morală, o valoare socială fundamentală. Săvîrşirea binelui este o datorie a omului, implicit a omului credincios, deoarece binele izvorăşte din ideile dialecticii creştine iar: „credinţa fără fapte bune este moartă" (Iacob 2, 17).

Sensul faptelor bune e larg. El nu se restrînge numai la cele religioase, ci include orice acţiune de caracter perfectibil pentru om. Binele dă o calitate muncii. Tovit s-a lăsat în întregime copleşit de munca în slujba binelui.

Femeia din Cartea Pildelor „a săvîrşit binele în tot timpul vieţii ei" (Pilde 31, 12), fapt pentru care autorul o numeşte „o comoară de mare preţ".

Am putea spune că binele îl face pe om, om între oameni, un om deplin.

Localizarea adjectivului bun sau bine în formula de salutare: „Noroc bun!" sau: „Cu bine", stimulează un fel de cult al valorilor între care binele deţine un fel de primat.

Iisus, în persoana căruia se întîlnesc însuşirile în grad superlativ, e numit „Bunul Păstor", „Păstorul cel bun" (Ioan 10, 12), a devenit modelul de bunătate al creştinilor.

E permis deci a afirma că un om bun e vrednic de toată stima şi preţuirea, pentru că binele primează în evenimentele sale existenţiale, este o valoare cu cea mai cuprinzătoare sferă.

Gînduri la mormîntul lui George Enescu din cimitirul Père Lachaise — Paris

Personalitatea lui George Enescu, ca muzician de renume mondial este unanim recunoscută de toţi iubitorii de bine şi frumos. Numele său este înscris cu litere de aur alături de cele mai prestigioase nume de muzicieni ale lumii

Talentul muzical l-a moştenit din însuşirile sufleteşti ale poporului român. Căci dintre toate calităţile, cu care este înzestrat neamul nostru românesc, afinitatea pentru muzică i-a fost mîngîiere şi sprijin în toate momentele întregii sale vieţi. Cu acest dar al muzicii românul şi-a împodobit chipul său lăuntric spre aleasă vieţuire morală.

Faptul că George Enescu a început să cînte din instrumente improvizate din coceni de porumb, aceasta arată că s-a inspirat din viaţa poporului, de pe mănoasele ogoare ale Cracaliei Dorohoiului, unde şi pînă astăzi rapsozii populari îşi improvizează instrumente muzicale din solzi de peşte, din diferite frunze, dovedindu-se astfel că sîntem un popor dotat cu talent muzical lăsat moştenire din moşi-strămoşi.

Născut în îndepărtatul sătuc al Livenilor, din Nordul Moldovei, George Enescu îşi hrănea sufletul din ecoul muzicii populare româneşti, auzită pe la nunţi, hramuri, în duminici şi alte sărbători. La aceeaşi vîrstă a copilăriei i-a răsunat în urechi şi melodioasa muzică bisericească, interpretată cu atîta suflet de către bunicul său, preotul George Enescu, care „îndemna spre evlavie cugetele credincioşilor cu îngereasca sa voce". Fermecătoarea cîntare şi blîndeţea bunicului îl atrăgeau pe micuţul muzician să-l însoţească tot timpul, fie acasă, fie la biserică, unde asculta sfînta slujbă fără respiraţie. Despre clipele acestea de neuitat singur mărturiseşte: „Eram atît de transportat încît pipăiam să văd dacă sînt într-adevăr în altar. Aşa slujbă bisericească n-am pomenit şi o voi ţine minte toată viaţa mea". Totuşi George Enescu a fost reţinut în dezvăluirea sentimentelor sale religioase, considerînd că lucrurile de mare preţ trebuie păstrate în suflet cu toată discreţia. Cu însuşirile muzicale înnăscute şi cultivate de mediul în care trăia, la vîrsta de cinci ani, cu o vioară adevărată, a început să înveţe muzica de la interpreţii talentaţi ai satului natal şi din împrejurimi.

Atît de mult i-a pătruns în suflet melodia populară românească, auzită pe meleagurile satului de obîrşie, încît întreaga sa creaţie poartă amprenta muzicii româneşti, născută odată cu sufletul poporului. De pildă, în „Poema Română" el a cîntat „dorul de părinţi şi fraţi", „de surori şi taţi", de anii copilăriei şi de viaţa poporului din care a odrăslit. Ca unul care a simţit din plin atmosfera satului românesc, el redă cu sinceritate în muzică atmosfera de sărbătoare a satului românesc: sunetul toacei şi clopotului de vecernie, hora flăcăilor şi zumzetul de cîntec şi strigături pline de voioşie. El redă în muzica sa murmurul izvoarelor cristaline, adierea vîntului, mlădierea plopului, legănatul grîului, vuetul pădurilor, cîntecul privighetorii şi al ciocîrliei. Cu gîndul şi cu inima la poporul din care s-a născut Enescu se identifica, se contopea cu muzica, o asculta, o transmitea în jur prin farmecul viorii sale care „plîngea, se ruga, vibra de bucurie, vrăjea şi subjuga pe auditori". În muzica lui frumuseţile naturii se contopesc cu năzuinţele sufletului uman, care tinde spre înălţimi, iar acolo sus omenescul se apropie de dumnezeiesc, creatura de creator. Mai presus de talentul dăruit de Dumnezeu, el era pe deplin conştient că fără modestie „întreaga strădanie spre cele înalte este zadarnică". Cei care l-au cunoscut în persoană mărturisesc că pe cît de impunătoare îi era înfăţişarea exterioară, pe atît de naturală era modestia sa interioară. Şi nu era o „modestie simulată a orgoliului, nici atitudinea dispreţuitoare a omului încărcat de glorie", ci o modestie sinceră, convinsă. Dăruit cu această modestie cinstită era discret cu sine şi cu cei din jur, cumpănit în vorbă şi faptă. Accepta mult mai uşor să mîngîie cu arcuşul decît să ţină discursuri pompoase. Însă, cînd i se impunea să vorbească ştia ce să spună şi se exprima cu înţelepciune şi serioasă gîndire.

Cei care nu ne-am învrednicit să-l cunoaştem în persoană pe Enescu îi putem descifra marea personalitate ascultîndu-i opera nemuritoare şi privindu-i mormîntul din cimitirul Père Lachaise din Paris, unde doarme somnul de „veşnică odihnă", departe de pămîntul sfînt şi drag al ţării, pe care atît de mult l-a iubit. Situat pe aleea principală din faţa capelelor mortuare, mormîntul, care adăposteşte rămăşiţele pămînteşti ale „luceafărului geniului românesc", este în aparenţă simplu, dar pentru noi este cel mai scump. Mormîntul lui George Enescu este simplu dar impunător. O placă din piatră de rîu, planşă, avînd o terminaţie de ascensiune dă impresia de masivitate, asemeni marilor sarcofagii egiptene. Pe partea exterioară, la terminaţia plăcii, gravat adînc „ENESCO", îţi dă fiori, îţi opreşte pasul pe loc ca să-ţi pleci capul în semn de omagiu adus geniului. Poate cel mai preţios omagiu ar fi să-i împlinim dorinţa sfîntă de a-i aduce rămăşiţele pămînteşti în pămîntul moşilor şi strămoşilor, fie la Liveni unde i-ar sta atît de bine, fie la Tescani unde îl aşteaptă cavoul anume pregătit.

Acest mormînt strînge în jurul său românii de pe toate meridianele lumii aflaţi în trecere prin Paris. Ei vin ca să-şi aducă omagiul lor celui care prin creaţia sa muzicală a contribuit la înnobilarea omului. De cîte ori am vizitat acest loc, atît de semnificativ pentru noi, de fiecare dată am întîlnit grupuri de confraţi români, meditînd şi închinîndu-se cu pioşenie. Şi cred că nu poate exista omagiu mai profund adus marelui muzician decît a aşterne pe piatra funerară cusături româneşti, colivă de grîu, colac, flori şi lumînări aprinse în tainică rugăciune de „Veşnică pohodire", după datina moştenită din străbuni.

Din locul pe care Bunul Dumnezeu i-a orînduit sufletul în slava Sa cerească se va fi bucurînd George Enescu văzînd pe confraţii săi că nu-l uită şi vin să-i consacre cîteva clipe din viaţa lor în reculegere, în dragoste şi rugăciune.

În momentele de reculegere e bine să ne gîndim că aşa cum muzica reuşeşte să contopească sufletele în armonia sa, sperăm că şi mormintele marilor noştri înaintaşi pot constitui îndemn la unitate „în cugete şi simţiri", pentru toţi cei „de un neam şi de o lege strămbună".

† ADRIAN HRIŢCU
Arhiepiscop

Dumnezeu, unul în fiinţă şi întreit în persoane

(Continuare din pag. 1)

două Persoane divine. Din veci şi pînă-n veci, Tatăl naşte pe Fiul şi purcede pe Duhul Sfînt.

Dumnezeu Fiul. A doua Persoană a Prea Sfintei Treimi este numită peste tot în Noul Testament „Fiul lui Dumnezeu". Tatăl Îl prezintă pe Mîntuitorul Hristos prin cuvintele: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit..." (Mt. 3, 16; 17, 5 şi loc. par.). Fiul este El Însuşi Dumnezeu adevărat (In. 1, 1.18; Col. 1, 15—17; Fil. 2, 5—11 etc.). „Dumnezeu este lumină (I In. 1, 5), dar şi Fiul este lumină (In. 8, 12). De aceea pentru a exprima deofiinţimea Fiului cu Tatăl, Simbolul de credinţă spune că El este „lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat" (art. 2).

La plinirea vremii, Fiul lui Dumnezeu Cel născut din veci din Tatăl S-a făcut şi Om adevărat, întrupîndu-se de la Duhul Sfînt şi din Sf. Fecioară Maria. El a luat firea omenească şi, fiind în acelaşi timp Dumnezeu adevărat şi Om adevărat, a purtat toate urmările păcatului strămoşesc, răscumpărînd omenirea din robia păcatului şi îndumnezeind firea omenească pe care şi-a asumat-o. Fiul lui Dumnezeu întrupat a fost numit Iisus, care în traducere înseamnă *mîntuire* sau *Mîntuitor* (Mt. 1, 20—21). El este Mesia (Hristos), Unsul despre care au vorbit proorocii,

Întruparea Fiului lui Dumnezeu precum şi unirea celor două firi, dumnezeiască şi omenească, în Persoana Sa, este şi ea o mare taină a credinţei creştine (I Tim. 3, 16).

Dumnezeu Duhul Sfînt. Sf. Scriptură ne învaţă că Dumnezeu nu este numai Tatăl şi Fiul, ci şi Duhul Sfînt.

În Noul Testament, Duhul Sfînt este prezent permanent în viaţa şi activitatea Mîntuitorului. Potrivit făgăduinţei făcute de Mîntuitorul (In. 7, 37—39; 14, 16—17 etc.), harul Duhului Sfînt este revărsat în Biserică la Cincizecime (F. Ap. 2, 1u), fiind prezent în ea necontenit de acum încolo (F. Ap. 9, 31; 10, 1u; 11, 15—16 etc.). În toate formulele treimice neotestamentare, Duhul Sfînt este înfăţişat ca Persoană divină, distinct de Tatăl şi de Fiul şi împărtăşindu-Se împreună cu Ei de aceeaşi fire dumnezeiască.

Duhul Sfînt provine din Tatăl, dar nu prin naştere, ca Fiul ci prin purcedere din veci. În expresia „Care din Tatăl purcede" (In. 15, 26) trebuie să vedem o afirmaţie clară asupra provenienţei tainice a Duhului Sfînt ca Persoană din sînul Tatălui. Cînd spunem, în Simbolul credinţei, că Duhul Sfînt este „împreună cu Tatăl şi cu Fiul închinat şi mărit" (art. 8), mărturisim că Duhul Sfînt este Persoană dumnezeiască, împreună cu Tatăl şi cu Fiul, fiind ca şi Ei veşnic, atotputernic, atotştiutor, pretutindeni de faţă şi cuvenindu-I-se aceeaşi închinare şi slavă ca şi Tatălui şi Fiului.

*

Cele trei Persoane divine sînt de o fiinţă, egale şi veşnice. Tatăl este Dumnezeu adevărat, Fiul este Dumnezeu adevărat şi Duhul Sfînt este Dumnezeu adevărat; dar avînd aceeaşi Fiinţă, nu sînt trei dumnezei, ci un singur Dumnezeu. Sf. Ioan Damaschin spune: „Cei trei sori care se compenetrează sînt o singură lumină". Iar un tropar din slujba ortodoxă a înmormîntării vorbeşte de o „Dumnezeire în trei străluciri".

Drept aceea, închinîndu-ne Prea Sfintei Treimi, să mărturisim „pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită".

Preotul Ioan Popescu ...

(Continuare din pag. 1)

găciunile mamei sale, care dorea ca fiul să continue lucrul întrerupt prea devreme de tatăl său Ioan Popescu urmează între 1855—1857 cursurile Institutului teologic-pedagogic din Sibiu, pe care le termină cu nota „întîia eminenţă".

Mitropolitul Andrei Şaguna, care a ştiut să-şi aleagă colaboratori şi profesori „vrednici şi oameni deplin calificaţi" pentru formarea preoţilor şi învăţătorilor, a numit pe tînărul Ioan Popescu ca profesor provizoriu la acest Institut (1857). În el Şaguna nutrea speranţe mari şi-l caracteriza astfel: „Tînăr moral şi de un caracter ferm, dotat de providenţă cu frumoase talente ce nu le-a îngropat în pămînt, ci şi le-a dezvoltat pentru o chemare superioară în mijlocul poporului său". Pentru aceasta în 1859, împreună cu prietenul său Zaharia Boiu, Ioan Popescu a fost trimis „să se pregătească pentru profesură", în străinătate. Ioan Popescu studiază în Germania, la Universităţile din Jena şi Lipsca, unde s-a dedicat filozofiei şi pedagogiei. La Lipsca a fost elevul marelui pedagog Tuiscon Ziller, continuatorul lui Herbart şi întemeietorul şcolii „herbart-zilleriene". Ioan Popescu împărtăşeşte sistemul pedagogic al lui Herbart († 1841), după ce studiase şi operele pedagogice ale lui Curtman, Niedergezäss, Benke, Dittes ş. a.

Tînărul Ioan Popescu nu a înşelat în aşteptări pe cel care l-a trimis şi l-a chemat la lucru, ci s-a distins prin seriozitatea şi capacitatea sa intelectuală. Pentru aceasta abia întors în ţară (1861) i s-a oferit catedra de filozofie de la Universitatea din Iaşi, iar în 1868, apreciat fiind ca om de ştiinţă de la care „şcolile române aşteptau rezultate remarcabile", a fost invitat să primească conducerea Institutului pedagogic din Bucureşti. Ioan Popescu a preferat să rămînă credincios arhiereului său, de a fi spre folosul şi luminarea poporului din Transilvania, şi de aceea acceptă postul de profesor la Institutul teologic-pedagogic din Sibiu (1861—1892).

Din acest institut Ioan Popescu a răspîndit razele binefăcătoare ale ştiinţei teologice peste minţile şi inimile a treizeci de generaţii de preoţi şi învăţători. Deşi titular al catedrei de studii pedagogice (predînd Pedagogia generală, Logica şi Psihologia) a mai predat Teologia dogmatică şi Dreptul bisericesc.

Unul dintre discipolii săi apropiaţi, care s-a împărtăşit de mult sprijin şi iubire din partea lui Ioan Popescu îl descrie astfel: „Era un om religios din convingere. Prelegerile lui de Dogmatică nu erau seci expuneri de dogme, sprijinite de sumedenie de citate, ci erau nişte expuneri clare a adevărurilor de credinţă, bazate pe cîte un citat două mai marcante şi apoi întemeiate pe întîmplări zilnice ori scoase din istoria vremilor" (Dr. P. Şpan).

Ioan Popescu profesorul cu — „o ţinută demnă, acoperită de haina neprihănită a preoţiei" — s-a ştiut apropia cu multă dragoste de elevii săi, iar aceştia l-au iubit mult. Înţelegînd situaţia din Transilvania acelor vremi şi nevoia de cultură a preoţilor şi învăţătorilor călăuzeşte elanul tinerilor dornici de carte într-o direcţie foarte bună — lectura. În acest sens organizează o societate de lectură care în 1868 a fost recunoscută şi mult apreciată. Această societate a funcţionat vreme de peste opt decenii fiind un adevărat laborator în care mulţi dintre viitorii preoţi sau învăţători şi-au format gustul de citit, şi-au stimulat dezvoltarea talentelor, şi-au dezvoltat darul oratoric, s-au deprins cu discuţia academică.

Profesorul Ioan Popescu a desfăşurat o bogată activitate publicistică.

A scris studii, articole, comunicări şi recenzii prin mai multe preriodice: Educatorul din Bucureşti, Telegraful Român, Transilvania ş. a. El singur scrie şi publică în 1863 la Sibiu *„Organul pedagogic, pentru educaţie şi instrucţie"* — prin care a dat învăţătorilor „noţiunile cele mai indispensabile, atît despre organizarea şcolilor, cît şi despre modul de predare a materiei de învăţămînt şi despre susţinerea disciplinei din ele". Prin aceste publicaţii I. Popescu încerca să îndrepte atenţia oamenilor culţi spre problemele pedagogice, care erau de o necesitate vitală pentru neamul nostru. El justifică, ca o necesitate a timpului introducerea pedagogiei herbartiene în şcoală.

Dîndu-şi seama de lipsa manualelor şcolare a publicat: *„Computul în şcoala primară"* (1864); *Întîia carte de lectură şi învăţătură pentru şcoalele poporale române"* (1870); *„A doua carte de lectură şi învăţătură pentru şcoalele poporale române"* (1874) pe care O. Ghibu o califică „cea dintîi carte românească lucrată temeinic pe baza pedagogiei germane". Aceste trei manuale le-a publicat el, iar altele au rămas în manuscris şi apoi au fost publicate de urmaşul său la catedră pedagogul Dr. Petru Şpan. El a alcătuit primele cărţi de şcoală după cerinţele pedagogiei ştiinţifice (Prof. Dr. N. Terchilă).

Dar pedagogul I. Popescu a scris şi trei volume „monumentale în literatura noastră pedagogică": *Pedagogia*, care întruneşte 388 de pagini şi a apărut în patru ediţii 1868, 1873, 1892, 1902. Aici se ocupă de principiile pedagogice, mijloacele educaţiei, familia ca instituţie de educaţie ş. a.

Compendiul de pedagogie pentru părinţi, educatori, învăţători şi toţi bărbaţii de şcoală; apare în 1868 şi tratează despre om ca obiect al educaţiei, fenomenele vieţii fizice şi spirituale ale omului; principiile pedagogice generale.

Psihologia empirică sau ştiinţa despre suflet între marginile observaţiunii are 290 de pagini şi apare în două ediţii. Despre această lucrare M. Ralea a spus că a fost „prima lucrare originală de psihologie în limba română... E o lucrare care dovedeşte o solidă informaţie... şi un real talent de expunere".

Pedagogul I. Popescu a pus şi a rezolvat, în spiritul pedagogiei herbartiene problema organizării învăţămîntului teologic. Întregul său plan de învăţămînt este pătruns de un duh curat creştinesc. Învăţămîntul teologic, spune el, trebuie să aibă în centru religia creştin-ortodoxă. El militează neobosit în spirit herbartian pentru introducerea învăţămîntului educativ în şcoală, potrivit căruia studierea disciplinelor să nu aibă ca scop numai îmbogăţirea cunoştinţelor, ci mai întîi trebuie să contribuie la cultivarea inimii şi la formarea caracterului religios-moral, scopul principal al educaţiei fiind formarea caracterului moral. Pedagogul I. Popescu s-a străduit pentru legarea învăţămîntului de viaţă.

Preotul Ioan Popescu profesor la Institutul teologic-pedagogic din Sibiu a fost acela care a răspîndit pentru întîia dată la noi ideile marelui pedagog şi gînditor Herbart.

Valoarea lui ca om al ştiinţei a fost recunoscută chiar şi dincolo de hotarele patriei, fiind ales membru ordinar în „Reuniunea pentru pedagogia ştiinţifică din Germania", iar Academia Română apreciind activitatea sa pedagogică l-a ales la 13 septembrie 1877 ca membru corespondent al ei.

Pedagogul Ioan Popescu se stinge din viaţă la 15 martie 1892 asemenea unei lumini care consumîndu-se pe sine, a împărtăşit lumină pentru toţi aceia care alergau cu drag spre ea (Zaharia Boiu).

Din istoria Maramureşului

(Continuare din pag. a 2-a)

şi forţele feudale din podişul şi cîmpia Moldovei, între care se singularizase cele din regiunea Bîrladului.

Prin 1345, profitînd de războiul tătarilor cu polonezii şi de conflictul lor cu negustorii italieni de la Marea Neagră, Ludovic organizează o mare expediţie la care participă şi români din Maramureş şi probabil oşti din Ţara Românească. Revenea, astfel, forţelor româneşti greul luptelor împotriva tătarilor. Pe măsură ce teritoriul Moldovei era eliberat de sub dominaţia tătară, regatul maghiar căuta să-şi extindă stăpînirea de la est de Carpaţi.

În anii 1352—1353, în urma unor repetate victorii obţinute împotriva tătarilor, cu sprijinul populaţiei locale, s-a constituit pe versantul răsăritean al Carpaţilor o „marcă militară", care căuta să prelungească zona de dominaţie maghiară în direcţia noilor acţiuni antimongole şi care avea menirea să stăvilească năvălirea tătarilor în regatul maghiar. Cu conducerea noii mărci, constituie în nord-vestul Moldovei, cu centrul probabil la Baia, a fost investit un dregător al regatului Dragoş, voievod român din Maramureş, care se acoperise de glorie în luptele contra tătarilor. Ajuns conducător al Moldovei, Dragoş este acceptat de căpeteniile politice locale, interesate să continue lupta antitătară, în condiţiile formării unui organism politic mai cuprinzător. Noua formaţie politică, adevărată pavăză a Transilvaniei, era încă departe de a cuprinde întreg teritoriul Moldovei, iar Dragoş se înfăţişa ca un „dux" al noii mărci de graniţă a statului său. Dragoş, devenit erou legendar, stăruie în amintirea posterităţii ca ctitor al bisericii de lemn din Volovăţ şi creator al unei dinastii, a Dragoşeştilor.

Inscripţia pusă de Ştefan cel Mare, la 1473, pe mormîntul lui Dragoş şi care a fost transportată odată cu biserica de lemn de la Volovăţ, la Putna, evocă şi ea crearea de către Dragoş a unei dinastii în Moldova. Cu acest prilej, Ştefan cel Mare îl numeşte pe Dragoş „Strămoşul" său, subliniind, în felul acesta, continuitatea dinastică şi rolul voievodului maramureşan de fondator al statului moldovean.

În vremea lui Dragoş şi a urmaşilor săi (Sas, apoi Balc), intervenţia regatului maghiar în Moldova a creat mari nemulţumiri. Devenea tot mai puternică dorinţa desprinderii de Ungaria şi a creării unui stat feudal propriu, în timp ce în Moldova creşteau nemulţumirile faţă de politica regatului ungar şi a feudalilor veniţi de peste Carpaţi, în Maramureş se petrecea un fapt oarecum similar. La începutul sec. al XIV-lea ţara Maramureşului, una din cele mai vechi şi puternice autonomii româneşti, vedea apropiindu-se primejdia pierderii libertăţilor sale. Noua ofensivă împotriva autonomiilor româneşti pornită de Ludovic I a dezlănţuit mişcarea de sub conducerea voievodului Bogdan de Cuhea. Un document emis de cancelaria regală la 21 octombrie 1343 îl caracteriza pe exponentul forţelor de rezistenţă din Maramureş ca, „fost voievod de Maramureş", „necredincios" sau „infidel". Într-adevăr, folosind lipsa de coeziune din rîndul feudalilor români din Maramureş, regele Ludovic de Anjou a reuşit să-l înlocuiască pe Bogdan din funcţia de voievod, însă încercarea de-a înlocui organizaţia voievodatului cu comitatul a eşuat, instituţia ca atare continuînd să existe, cu mici întreruperi. Nemulţumit de tendinţele tot mai accentuate de imixtiune ale regatului maghiar în străvechea viaţă şi în felul de organizare proprie a Maramureşului, înfrînt în încercarea sa de a apăra autonomia ţării lui, Bogdan şi fiii săi au trecut în taină, în 1359, din Maramureş în ţara Moldovei, cum ne informează un document din 2 februarie **1365, dat de Ludovic I (1342—1382)** şi Cronica Dubnicensă, care afirmă că numărul însoţitorilor lui Bogdan a fost apreciabil. Răzvrătitul Bogdan, „infidelul notoriu", cum îl caracteriza cancelaria ungară, se alătură mişcării din Moldova şi ajunge — ales de **boierii moldoveni — conducătorul** forţelor locale de rezistenţă. Folosindu-se de conjunctura externă favorabilă desprinderii teritoriului de est de Carpaţi de regatul maghiar, de faptul că regele Ludovic era preocupat de conflictul cu Veneţia şi de problemele ce surveniseră după moartea lui Ştefan Duşan al sîrbilor precum şi de slăbirea presiunii tătare, Bogdan îndepărtează pe Balc, urmaşul lui Sas, devotat regelui maghiar, şi izbuteşte, în 1359, să pună capăt dependenţei Moldovei de influenţa străină. El devine primul domn de sine stătător al Moldovei (1359—1365) şi respinge toate încercările regelui Ungariei de a avea stăpînire asupra acestei ţări. Cronicarul maghiar Ioan de Tîrnava arată că „regele Ludovic mai în fiecare an pornea război împotriva rivalilor şi rebelilor şi mai adesea ori în contra moldovenilor". În 1364—1365, Ludovic de Anjou, din cauza încercării nereuşite de a-l supune pe Bogdan, care, „spre paguba majestăţii sale", continua să domnească în Moldova, se resemnează, încetează presiunea militară la est de Carpaţi şi se mulţumeşte cu confiscarea averii lui Bogdan din Maramureş, pe care o dăruieşte voievodului Balc, cel alungat de pe tronul Moldovei.

După anul 1365, data morţii lui Bogdan, regele maghiar, restabilind pacea cu Moldova, recunoştea de fapt schimbările petrecute la răsărit de Carpaţi, reorganizate de voievodul maramureşan.

În vremea cîrmuirii lui Bogdan, noul stat de sine stătător, Moldova, începe să-şi întindă hotarele spre nord, sud şi est, includ alte formaţiuni politice româneşti existente pe teritoriul de la răsărit de Carpaţi. într-o singură conducere statală.

Anul 1359 a intrat în istorie ca anul întemeierii statului feudal Moldova, după cum anul 1330 este considerat anul întemeierii statului feudal Ţara Românească. Deşi anul 1359 constituie un moment hotărîtor în desăvîrşirea procesului de formare a statului feudal independent moldovean, consolidarea deplină a acestuia se va desfăşura pînă aproape de sfîrşitul secolului al XIV-lea, cînd hotarele sale ajung pînă la Marea Neagră. Domnitorul Roman I (cca. 1391—cca. 1394), într-un document din 30 martie 1392, se intitula pentru întîia oară „mare domn, singur stăpînitor al ţării Moldovei de la munte pînă la Mare".

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● Între 4—10 februarie 1983, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a luat parte la întrunirea pan-europeană a reprezentanţilor Bisericilor din Europa, la Viena, în castelul Neuwaldegg, în vederea pregătirii celei de a VI-a Adunări generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care va avea loc la Vancouver, în Canada, în iulie-august 1983. Î. P. S. Sa a prezidat Comitetul de redactare a documentelor şi şedinţa finală în care au fost aprobate aceste documente.

● Cu prilejul vizitei în Austria, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a vizitat şi parohia ortodoxă română din Viena, păstorită de pr. Dr. Marin Branişte. Duminică, 6 februarie, a vorbit credincioşilor şi a luat parte la o întîlnire cu românii de acolo la sediul Asociaţiei Unirea. Au fost de faţă D-l Ambasador Octavian Groza, P. S. Episcop Vasile al Oradiei, D-l Episcop Laszlo Papp al Eparhiei Reformate din Oradea. Au fost de asemenea prezenţi orchestra Nicuşor Predescu şi cîntăreaţa Ştefania Rareş, aflaţi în turneu în Austria.

● Duminică, 13 februarie a. c., Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a participat la oficierea Sfintei Liturghii în parohia Veseud, prot. Sibiu. Cu acest prilej Prea Sfinţia Sa a ţinut un cuvînt de învăţătură legat de pericopa Evangheliei duminicale. Tot la aceeaşi dată, Prea Sfinţia Sa a vizitat şi parohia Hamba, prot. Sibiu.

● Duminică, 20 februarie 1983, din încredinţarea Înalt Prea Sfinţiei Sale, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a oficiat Sf. Liturghie în Poiana Sibiului, comună cu frumoase tradiţii bisericeşti şi cu minunate costume şi obiceiuri populare specifice „Mărginimii Sibiului". La încheierea Sf. Liturghii, Prea Sfinţia Sa a ţinut un ziditor cuvînt de învăţătură în legătură cu pericopa din Duminica Canaanencii.

CLUJ

● Înalţii noştri Ierarhi între 28—30 ianuarie 1983, luînd parte la Sinodul mitropolitan ce s-a ţinut la Sibiu, hramul Seminarului Teologic Ortodox Român din Cluj-Napoca, ce trebuia să se ţină la 30 ianuarie, s-a ţinut la 31 ianuarie 1983, astfel putînd să participe şi Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu şi Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Chira Maramureşanul.

Manifestarea sărbătorească s-a desfăşurat în sala festivă a Seminarului.

P. C. pr. Nicolae Buda — duhovnicul şcolii — în referatul „Sfinţii Trei Ierarhi, călăuzitori ai teologiei actuale" a elogiat personalitatea celor trei sfinţi şi mari dascăli ai creştinismului.

Citirea de către seminarişti a unor pasaje din operele Sfinţilor Ierarhi Vasile, Grigorie şi Ioan, precum şi interpretarea unor imne religioase de către corul elevilor condus de P. C. Ioan Brie, au constituit cu adevărat un minunat moment sărbătoresc închinat Sfinţilor Trei Ierarhi, care sînt ocrotitorii acestei şcoli teologice.

În cuvîntul lor, Înalţii noştri Ierarhi, cu părintească dragoste au împărtăşit elevilor seminarişti, alese poveţe, privind formarea lor ca viitori slujitori ai Sfintei noastre Biserici, după pilda Sfinţilor Vasile, Grigorie şi Ioan.

ALBA IULIA

● Pe linia preocupărilor pastorale, P. S. Sa în ziua de 8 ianuarie a vizitat şantierul bisericii din parohia Bălcaciu, prot. Aiud îndemnînd pe preot şi credincioşi la împlinirea acestui frumos lucru început, închinat Domnului.

În aceeaşi zi P. S. Sa ajunge în oraşul Tg. Mureş unde prezidează o şedinţă de lucru a Consiliilor parohiale de la Catedrala din oraş.

● În 9 ianuarie, continuînd tradiţia începută de a vizita şi săvîrşi dumnezeieştile slujbe şi în sfintele locaşuri de pe cuprinsul Eparhiei, prilej de întîlnire în rugăciune cu fiii duhovniceşti din Eparhie, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie în Catedrala din Tg. Mureş, hirotonind întru diacon pe candidatul la preoţie Laurenţiu Hălmagiu şi întru preot pe C. Diac. Silviu Negruţiu, pentru parohia Glodeni, prot. Tg. Mureş.

● În 16 ianuarie P. S. Episcop Emilian este în mijlocul soborului mănăstiresc de la Mănăstirea Rîmeţ, unde a participat la Sf. Liturghie în paraclisul mănăstirii şi a rostit un cuvînt de învăţătură pentru credincioşii prezenţi cît şi pentru vieţuitoarele acestei vetre de spiritualitate ortodoxă românească.

În după-masa aceleiaşi zile P. S. Episcop Emilian a vizitat biserica fostei Episcopii a Geoagiului.

● În perioada zilelor de 17—21 ianuarie 1983, la Centrul Eparhial sub directa îndrumare a P. S. Episcop Emilian s-a desfăşurat prima serie a cursurilor de îndrumare misionară cu preoţii din Eparhia Alba Iulia. La aceste cursuri au participat P. C. Preoţi Profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, care au susţinut prelegeri cu teme misionare.

● Duminică 23 ianuarie, P. S. Episcop Emilian a vizitat schitul Afteia din protopopiatul Alba Iulia.

SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM...

● *Secolul 20*", nr. 1—2—3/1982, publică sub semnătura lui Marius Ralian un „De vorbă cu... Giancarlo Vigorelli", scriitor, ziaris, critic şi editor italian, din care spicuim: „Îmi amintesc de întîlnirile mele cu Arghezi şi de cele avute aici, la Milano, îndată după război, cu Sadoveanu; apoi întîlnirea cu Geo Bogza, cu care am petrecut — împreună cu Balaci şi cu Jebeleanu — poate cea mai frumoasă noapte de Crăciun din viaţa mea; era la Mănăstirea Căldăruşani, unde am ascultat un concert de muzică sacră şi profană, am discutat despre literatură şi despre cîte altele, în jurul unei mese pe care n-o voi uita. Era cu noi şi un prelat care scrisese o carte — intitulată dacă nu mă înşel „Trei zile cu Satana", pe care ulterior mi-a şi trimis-o..." (p. 258). Seara de Crăciun cu Vigorelli a fost înfrumuseţată şi de dragostea lui pentru România. „Prelatul" era vicarul patriarhal din acea vreme, Antonie Plămădeală, care de altfel îi şi invitase pe toţi la Căldăruşani, iar titlul exact al romanului era *„Trei ceasuri în iad"*. Se vede că Vigorelli n-a mai găsit cartea printre cele 30.000 de volume ale sale! Trei zile ar fi fost prea mult, chiar în măsura de timp a simbolului şi a metaforei.

● În Editura Muzicală, Bucureşti, 1982, Bernard Gavoty publică *„Amintirile lui George Enescu"*, trad. din l. franceză de Romeo Drăghici şi Nicolae Bilciurescu. Reţinem mărturisirea marelui muzician român de pe ultima pagină: „Cum cred în muzica pe care am iubit-o atît, cred şi în Dumnezeu, care m-a creat.

ANTONIE DE LA PRISLOP

O viaţă de om închinată muzicii corale bisericeşti: muzicianul şi dirijorul Dumitru Bizdidean din Braşov

Dacă în general arta muzicii este — după cum se ştie — de neconceput fără o dotaţie specială, activitatea dirijorală este în mod cert expresia unei *reale vocaţii*. A dirija un cor, a-l constitui şi mai ales a-l conduce la realizări şi performanţe muzicale deosebite, comportă calităţi pe care, trebuie să recunoaştem, puţini muzicieni le posedă, chiar şi dintre cei mai proeminenţi.

Prezenţa unor asemenea calităţi, a unei atari vocaţii, a dovedit-o din plin *Dumitru Bizdidean* prin numeroasele coruri ce a constituit şi a dirijat în *cei 56 de ani de activitate dirijorală în slujba Bisericii noastre strămoşeşti*.

Prezentăm mai jos o listă a bisericilor în care D. Bizdidean a organizat şi dirijat coruri, cu numărul de ani serviţi în slujba fiecăreia, începînd cu anul 1925:

1. La biserica din Braşovul Vechi 2 ani; 2. la Sf. Treime de pe Tocile — Braşov: 39 ani; 3. la Sf. Nicolae din Prund — Braşov: 2 ani; 4. la biserica din Moeciul de Jos — Bran: 2 ani; 5. în oraşul Sfîntu Gheorghe — Covasna: 2 ani; 6. în com. Hărman — Braşov: 5 ani; 7. la biserica din Cristian — Braşov: 4 ani; *Total 56 ani.*

Dar să nu uităm numeroasele sale *concerte de colinde*, prezentate unui public select, îndeosebi cu corul bisericii Sf. Treime de pe Tocile. Aceste concerte, ale căror programe bogate, constînd fiecare din cîte 20—25 colinde de autori de prestigiu — iar unele piese executate, fiind armonizate de însuşi dirijorul — i-au adus o faimă legitimă în Braşov şi jur, că el păşeşte pe urmele marilor săi înaintaşi din trecutul muzical atît de glorios al Braşovului. Dintre cele 45 concerte de colinde pe care le-a dat D. Bezdidean pînă azi, opt au avut loc în comunele din jurul Braşovului, dar şi acestea au fost audiate de un foarte numeros public din oraş.

În concluzie, o activitate care pur şi simplu ne uimeşte, ne impresionează, dovedind nu numai indiscutabila sa vocaţie în materie muzicală, dar în acelaşi timp, şi o rară pasiune şi neobosit elan în slujirea Sf. noastre biserici — calităţi care se extind pe perioada întregii sale vieţi, întrucît şi azi, la cei 76 de ani ai săi, dirijează corul bisericesc din com. Cristian, jud. Braşov.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Asist. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 15 martie 1983 Nr. 11—12/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Bisericile din Europa şi pregătirea Adunării generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor

Între 4—10 februarie 1983 a avut loc la Viena, în Austria, o Conferinţă pan-europeană la care au luat parte reprezentanţi ai Bisericilor membre ale Consiliului Ecumenic pentru a pregăti, la nivel european, viitoarea Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor care va avea loc la Vancouver, în Canada, între 24 iulie — 10 august 1983. Conferinţa s-a ţinut în castelul *Bildungshaus — Neuwaldegg*, fiind organizată de conducerea Consiliului Ecumenic. Au luat parte Dr. Philip Potter, secretarul general al Consiliului, Dr. Todor Sabev, secretar general adjunct, Dr. Ulrich Becker, D-l Uffe Gjerding, secretar european al CICARWS-ului, şi un număr de peste cincizeci de reprezentanţi din 25 de ţări. Din România au participat Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, şi Dr. László Papp, Episcopul reformat al Oradiei.

Conferinţa a fost deschisă de Dr. Philip Potter care a vorbit despre sarcinile Bisericilor din Europa în pregătirea celei de-a VI-a Adunări Generale arătînd că a venit timpul să se treacă de la declaraţii, la *acţiune*. În trecut teologia n-a fost legată de lume; astăzi nu se mai poate altfel.

Multă vreme Europa a dominat scena lumii. A fost însă şi teatrul unor diviziuni religioase fără precedent. Odată cu era colonialistă, a exportat în colonii şi diviziunile de acasă şi mai ales împărţirile religioase. Tot Europa a fost şi focarul ultimelor două războaie mondiale. Să nu uităm că americanii sînt în cea mai mare parte tot europeni. Şi tot Europa a fost centrul unor dezvoltări nemaicunoscute în trecut, în domeniul ştiinţelor, al tehnologiei, pînă la ceea ce s-a ajuns azi. Europa poartă deci pe umeri o grea responsabilitate în faţa lumii întregi. Ea ar trebui să ofere acum şi soluţiile care să împiedice dezastrul ce se pregăteşte.

Conferinţa Dr. Potter a fost o bună introducere la discuţiile de la Viena. A luat cuvîntul şi reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române, autorul acestor rînduri, care a spus printre altele:

„Într-adevăr, Dr. Potter ne-a oferit o bază de discuţii care merită toate aprecierile. Cele spuse de D-Sa mi-au sugerat cîteva reacţii în completare care vor putea deschide orizonturi noi discuţiei noastre şi ne vor putea ajuta să ne precizăm datoriile, ca europeni, şi să ne stabilim sarcinile pentru Vancouver. Aş vrea să fac trei remarci:

1. E adevărat că Europa şi europenii au fost izvorul multor diviziuni şi că au exportat în colonii diviziunile de acasă. O avalanşă de misionari au dus în Africa şi în cele două Americi, în Australia şi

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Bunavestire a Naşterii Domnului

Precum zorile vestesc apropierea răsăritului aşa şi Bunavestire a adus vestea cea bună că „Fiul lui Dumnezeu, fiu Fecioarei se face", că Mîntuitorul, despre care au vorbit proorocii şi pe care Îl aşteptau de veacuri dreptii Vechiului Testament, se va naşte din Sf. Fecioară Maria. Aşa a fost promisiunea făcută protopărinţilor Adam şi Eva de Părintele ceresc, din milostivirea Sa faţă de neamul omenesc (Facerea 3, 15). Aşa glăsuieşte şi proorocul Isaia că „Fecioara va lua în pîntece şi va naşte fiu" (7, 14). Proorocul Ieremia scrie şi el că Dumnezeu „cu iubire veşnică ne-a iubit" (31, 3) şi ca urmare „va schimba întristarea în veselie" şi „va mîngăia pe cei întristaţi şi-i va bucura" (31, 13). Psalmistul David vede pe Sfînta Fecioara ca o împărăteasă, care „stătut-a de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită şi prea înfrumuseţată" (Ps. 44, 11).

Aceste proorocii şi altele asemănătoare au început să se adeverească la Bunavestire, zi în care, Dumnezeu a trimis pe arhanghelul Gavriil în oraşelul Nazaret, Galileia, la o Fecioară cu numele de Maria, spre a-i vesti că ea va naşte, mai presus de legile firii, pe Mîntuitorul lumii.

Sf. Evanghelist Luca descrie cu destule amănunte evenimentul Buneivestiri.

Cine citeşte, cu evlavie şi atenţie, această relatare înţelge iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi rămîne uimit în faţa tainei prin care Acesta pregăteşte mîntuirea neamului omenesc. Totodată se remarcă preţuirea neasemănată de care s-a învrednicit Sf. Fecioara Maria, căreia arhanghelul Gavriil îi spune cuvinte neobişnuite ale unui mesaj divin: „Bucură-te, ceea ce eşti plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvîntată eşti tu între femei...". „Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Şi iată vei lua în pîntece şi vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare şi Fiul Celui Preaînalt se va chema... şi împărăţia Lui nu va avea sfîrşit (Luca 1, 28—33).

Auzind o asemenea veste, cu anevoie de înţeles Sf. Fecioara Maria întreabă pe înger: „Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat?" (Luca 1, 34). Atunci îngerul îi descoperă taina: „Duhul Sfînt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi Sfîntul Care se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema" (Luca 1, 34). Aşa dar, Sf. Fecioare Maria i se descoperă taina că ea va naşte din Duhul Sfînt, adică mai presus de fire, „căci la Dumnezeu nimic nu este cu neputinţă" (Luca 1, 37) şi „Dumnezeu unde voieşte se biruieşte rînduiala firii" (Stihira a III-a de la „Doamne strigat-am" la vecernia mare a praznicului).

Şi totuşi taina întrupării Mîntuitorului vestită de Arhanghel, e atît de adîncă, încît Fecioara rămîne, pentru cîteva clipe, stăpînită de o

Preot *Mihai Colotelo*

(Continuare în pag. a 2-a)

Emanuil Gojdu

Între marii binefăcători ai studenţimii universitare române — ardelene şi bănăţene —, un loc de frunte îl ocupă Emanuil Gojdu. Dacă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea numărul intelectualilor români, cu studii universitare, din Ardeal şi Banat, a crescut, aceasta se explică prin faptul că marele mecenat Emanuil Gojdu a lăsat prin dispoziţii testamentare ca întreagă agonisita vieţii sale să fie folosită pentru ajutorarea studenţilor români ortodocşi, dornici de învăţătură şi progres cultural. Prin fundaţia care-i poartă numele, Emanuil Gojdu a dat posibilitate Bisericii Ortodoxe Române din Ardeal şi Banat să-şi crească o pleiadă de fruntaşi, care au făcut cinste neamului nostru şi au militat pentru idealul lui de dreptate socială şi naţională.

Emanuil Gojdu a văzut lumina zilei la 2/14 februarie 1802, în Oradea, din părinţi români macedoneni, aşezaţi ca negustori în acest oraş. Ei se numeau Atanasie Popovici şi Ana, născută Poynar. Atît în matricola botezaţilor, unde este introdus fiul Manuil, cît şi în cea a morţilor, unde este introdusă moartea mamei sale, numele de familie al tatălui lui Emanuil Gojdu este „Popovici", şi numai unde este introdusă moartea acestuia se zice: „Robul lui Dumnezeu Popovici sau Gojdu Atanasie".

Un bun cunoscător al vieţii lui Emanuil Gojdu, Parteniu Cosma a publicat în Enciclopedia Română a lui Dr. C. Diaconovich, Sibiu, 1900, vol. II, p. 588—590, o schiţă monografică, în care susţine că nu era macedonean de origine, ci „român ungurean" din judeţul Bihor. El invocă în sprijinul susţinerii sale următoarele argumente: 1. Fostul avocat din Arad, Ioan Popovici fiul unui comerciant din Beiuş, descendent al unui preot Popovici din comuna Didişeni (jud. Bihor), afirma că este înrudit cu Gojdu, care îl vizita de cîte ori venea la Arad şi-l agrăia cu „nepoate". 2. Comercianţii macedo-români erau toţi bogaţi, iar tatăl lui Gojdu a fost negustor sărac, n-a rămas de la el nici o avere. 3. Macedo-românii se căsătoreau numai cu fete de origine macedo-română sau grecească, iar mama lui Gojdu a fost din familia Poynăreştilor, care nu erau macedo-români şi „îşi calificau băieţii numai pentru comerciu, pînă cînd acela de la care derivă numele de Popovici desigur a fost preot, iar Manuil, fiul lui Atanasie Popovici sau Gojdu era deja jurist, cînd a murit tatăl său...".

Profesorul Ioan Lupaş consideră lipsite de temei argumentele lui Parteniu Cosma şi susţine documentat originea macedo-română a ilustrului mecenat. Întîi, raportul de înrudire dintre E. Gojdu şi avo-

Pr. prof. *Ion Bunea*

(Continuare în pag. a 2-a)

O străveche aşezare românească: Comuna Sadu — jud. Sibiu

Comuna Sadu este una din aşezările româneşti de pe partea transilvană a lanţului carpatic de sud. Face parte din Mărginimea Sibiului şi este situată la 15 km sud-est de Sibiu, tocmai la deschizătura văii ce-i poartă numele, al ei ca şi al rîului ce o străbate: „Valea Sadului".

Ghemuită, ca multe aşezări româneşti, la poalele dealurilor care o înconjoară din trei părţi, comuna pare a fi ascunsă anume vederii omeneşti, încît nu poate fi zărită din depărtare decît de călătorul ce vine din jos, dinspre Tălmaciu, precum şi — parţial — de pe unele vîrfuri înconjurătoare.

Numele ei apare în documente şi scrieri mai vechi consemnat astfel: Sad, Szad, Zod, Zood, Zoodt, Czod şi chiar Cot, Coth şi mai puţin Sadu.

Vatra comunei se întinde pe o suprafaţă de circa 3 km², pe ambele părţi ale rîului Sadu, care o străbate prin mijloc, pe toată lungimea ei.

Descoperiri recente arată însă că cea mai veche aşezare omenească pe valea Sadului a fost ceva mai jos decît actuala aşezare a comunei Sadu (Tribuna Sibiului, nr. 6653 din 10 XII 1978).

Era şi firesc acest lucru, atît pentru faptul că acolo e mai mult şes cu pămînt bun de cultivat, cît şi mai ales că este aproape deschizătura Oltului, cu vestitul

Pr. *D. Hămbăşan*

(Continuare în pag. a 2-a)

„Frica de Dumnezeu este izvor de viaţă"

(PILDE 14, 27)

Se spune adesea despre poporul nostru, ca de altfel şi despre alte popoare, că are suflet mare. Această afirmaţie este cît se poate de întemeiată, în această formulă cuprinzîndu-se desigur puterea de creaţie multilaterală a poporului, capacitatea sa de muncă, de jertfă, de dăruire. În egală măsură această formulare se referă şi la simţul moral al poporului, la puterea sa de discernămînt, ceea ce a dus la îndemnul unui mare bărbat al ţării: „Ţineţi cu poporul ca să nu rătăciţi", la puterea sa de a alege între bine şi rău, la omenia, la iubirea şi la ataşamentul său faţă de marile valori morale şi astfel urmarea şi cultivarea acestor valori.

Aşa se explică faptul că în multe vetre săteşti de ale noastre se resimte şi astăzi o aversiune aproape instinctivă faţă de marile păcate cu efecte distructive în obşte, ca de exemplu: desfrîul, beţia, minciuna, furtul ş. a., ceea ce constata nu de mult şi un mare poet al nostru cînd scria că „divorţul este socotit o anomalie şi imoralitatea o boală" (Ion Alexandru: Dorul de Maramureş, în Flacăra, 24 decembrie 1982), aşa se explică în bună parte şi afirmaţia că „raiul s-a născut la sat".

La asemenea superioare simţăminte morale negrăit de mult a contribuit şi ceea ce obştea cea mare a credincioşilor noştri numeşte din străfunduri de istorie „frică de Dumnezeu". Cînd un fiu al Bisericii noastre zice despre cineva să este „cu frică de Dumnezeu" înţelege un om la locul lui, corect, demn, cuviincios, cu inimă bună, un om cu grijă la toate manifestările sale. Şi invers, cînd zice despre cineva că este „fără frică de Dumnezeu" înţelege un om fără ruşine, fără nici o rînduială sau simţ moral, care-şi permite orice fără nici un fel de scrupule.

„Frica de Dumnezeu" nu este deci o latură negativă a sufletului omenesc, ci evident, ea este o imensă forţă morală, izvorîtă din conştiinţa legăturii noastre nemijlocite cu marele nostru Ziditor, despre care ştim că, asemenea unui părinte bun, ne poartă de grijă, ne luminează cărările vieţii, ne învaţă ce trebuie să facem şi ce nu şi tot ca un părinte bun dar şi drept — şi ca înaintea Unuia ce nu putem ascunde absolut nimic — ne cere socoteală de toate gîndurile, vorbele şi faptele noastre, cînd ne vom prezenta la „nemitarnica" Lui Judecată.

Aşa se face că „frica de Dumnezeu este începutul înţe-

Arhid. *Gh. Papuc*

(Continuare în pag. a 2-a)

„Frica de Dumnezeu este izvor de viaţă"

(Continuare din pag. 1)

lepciunii" (Pilde 1, 7 şi 9, 10), înţelepciunea fiind, după cum ştim, capacitatea de a alege cele mai potrivite căi şi mijloace pentru înfăptuirea binelui, cel cu frică de Dumnezeu dobîndind cu prioritate această capacitate.

Din aceleaşi motive frica de Dumnezeu este şi „urgisirea răului" (Pilde 8, 13), adică frica şi fuga de păcat, cum citim şi în altă parte: „Prin iubire şi credinţă se ispăşeşte păcatul şi prin frica de Dumnezeu te fereşti de rele" (Pilde 16, 6), ori: „Frica de Dumnezeu îndepărtează păcatele" (Înţelepciunea lui Isus Sirah 1, 21) şi nu numai atît: „Cel ce se teme de Dumnezeu va face cele bune" (Is. Sirah 15, 1). Prin urmare, frica de Dumnezeu nu este numai opreliştе în calea răului, ci ea este şi generatoare de virtuţi, după cum tot Cartea sfîntă ne spune că „cel ce se teme de Dumnezeu umblă întru dreptate", (Pilde 14, 2).

Ştim de asemenea că Dumnezeu „îmbogăţeşte pe toţi cei ce îl cheamă" (Rom. 10, 12), adică „aprinde făclia" noastră lăuntrică şi luminează „întunericul" nostru sufletesc (Ps. 17, 30), fiind totodată şi „întărirea celor ce se tem de El" (Ps. 24, 15), adică har, forţă, putere nevăzută dar simţită de toţi cei ce cu credinţă dreaptă şi cu gînd bun lucrează la zidirea şi desăvîrşirea vieţii lor lăuntrice.

De aceea Sfînta Scriptură asociază adesea frica de Dumnezeu cu viaţa curată (Cf. I Petru 3, 1—2.4) care, după cum ştim, duce la preţuire şi apreciere obştească, la pace lăuntrică, la liniştе, la conştiinţă morală trează, la bucurie, după cum sîntem încredinţaţi şi prin cuvintele: frica de Dumnezeu „este mărire şi laudă şi veselie şi cunună de bucurie", cît şi prin cuvintele: „Celui ce se teme de Domnul bine îi va fi" (Is. Sirah 1, 10.12).

*

Frica de Dumnezeu nu este sub nici o formă, aşadar, o slăbiciune a sufletului ci, dimpotrivă, este o superioară însuşire a sa, o deosebită calitate a sa, o mare forţă morală şi vitală, „este *izvor de viaţă*", vremelnică şi veşnică (Pilde 14, 27), este frîna care nu ne opreşte de la urcuş spiritual ci de la căderе în cele rele.

Să ne străduim deci să facem cît mai vădită conştiinţa prezenţei lui Dumnezeu în viaţa noastră, să facem din frica de Dumnezeu, aşa cum am înţeles-o mai sus, o latură de seamă a sufletului nostru, ea constituind, precum am văzut, şi o nesecată sursă de creştere, de înmulţire a binelui în lume.

Bisericile din Europa . . .

(Continuare din pag. 1)

în Noua Zeelandă, şi în cele mai îndepărtate insule, luteranismul de acasă, calvinismul de acasă, metodismul de acasă, şi aşa mai departe.Noi ortodocşii nu ne-am exportat Ortodoxia, pentru că n-am cucerit pe nimeni!

„Situaţia religioasă din Europa a fost transpusă pînă în cele mai inaccesibile aşezări din Africa şi din cele două Americi. Care misionar ajungea mai repede, acela îi creştina pe localnici *în confesiunea sa.* Cum se putea: cu cuvîntul, sau cu ajutorul colonizatorului, cu arma în mînă. Prin Africa, pe vremuri, circula o istorioară: întrebaţi de un turist de ce confesiune sînt, locuitorii unui sat au spus că sînt metodişti, că aşa a fost misionarul lor. În satul vecin însă sînt luterani, după misionarul ajuns la ei. Dar cînd ambii misionari pleacă, ambele sate rămîn creştine! Istorioara va fi fost adevărată cîndva. Astăzi nu mai este adevărată. Misionarii au plecat de mult, dar au lucrat bine. După plecarea lor, cei dintîi au rămas metodişti, iar cei din satul vecin luterani. Şi încă dintr-aceia convinşi, luptători, şi cu greu se mai încuscresc acum, iar prieteniile de altă dată s-au transformat în duşmănii. Şi acum vine ecumenismul să refacă ceea ce au stricat misionarii! Vom mai putea noi, europenii, să refacem ceea ce am stricat odinioară?

„Şi mai este ceva, africanii şi americanii, după ce au înţeles că se poate să fii şi metodist, şi luteran, au descoperit că pot şi altfel, cum îi taie capul şi pe ei. Au învăţat deci să se mai împartă încă, şi mai mult. Aşa se face că cele mai multe împărţiri — nici nu li se mai ştie numărul — s-au petrecut în America, patria tuturor denominaţiunilor. Ne punem deci întrebarea: ce mai putem face acum, noi, europenii? Singuri, nimic. Trebuie să ne asociem toţi şi împreună cu cei ce s-au tot împărţit, să căutăm căile de întoarcere la unitatea de la început. Acest lucru li-l putem spune celor din alte continente, la Vancouver".

2. „Dr. Potter a arătat că Europa a contribuit mult şi la tulburarea şi la deteriorarea unităţii lumii, nu numai a celei religioase. Exploatarea, naşterea sistemelor sociale, a claselor, a fost încurajată şi facilitată de Europa şi în alte părţi ale lumii unde şi-a întins stăpînirea. Se pune întrebarea: unde e acum cheia regăsirii, a refacerii unităţii lumii? Numai în mîinile Bisericilor? Că doar noi discutăm ca reprezentanţi ai Bisericilor. Ştie toată lumea că nu e numai în mîinile Bisericilor. Poate că putem face şi noi ceva: să ne alăturăm acelor forţe care lucrează pentru unitatea lumii. Sau am putea face şi altceva: să dăm lumii exemplul unităţii noastre. Îl vom da? Nu-l vom da. Încă nu sîntem în stare să-l dăm şi, la Vancouver, ne vom întîlni şi ne vom despărţi tot în situaţia de diviziune în care sîntem. E păcat şi e ruşinos, dar asta e realitatea.

„Ce vom putea face totuşi pozitiv la Vancouver? Să ne afirmăm voinţa de unitate. De unitate a Bisericilor, de unitate a lumii de depăşire a crizelor, a nedreptăţilor, a exploatării, a discriminărilor, a inegalităţilor. Să afirmăm dreptul oamenilor, al femeilor şi al bărbaţilor, şi al popoarelor, la egalitate, la acces liber şi egal la resurse, la suveranitate şi la libertate".

3. „Pe bună dreptate Dr. Potter a menţionat Europa ca teatru al ultimelor două războaie mondiale şi al multor altora. A fost un exemplu rău pentru alte continente. În războaie a antrenat şi Bisericile. Trebuie să o mărturisim şi să n-o mai repetăm. Îmi aduc aminte că am citit undeva o relatare despre două ţări creştine, în război. În ambele erau preoţi militari. Se făceau mereu rugăciuni, de o parte şi de alta, pentru ca Dumnezeu să ajute pe fiecare armată să învingă pe cealaltă, duşmană. „Dumnezeu va fi fost în mare încurcătură! — reflecta autorul — Pe care din ei să fi ajutat?" Acelaşi autor însă oferea o soluţie, dacă nu lui Dumnezeu şi militarilor, cel puţin preoţilor militari din cele două tabere, siliţi de împrejurare să se roage în contratimp unii cu alţii, deşi erau slujitori ai aceluiaşi Dumnezeu. „Ar trebui aduşi să facă rugăciunea împreună. Împreună, nu s-ar putea ruga decît pentru pace!"

„Într-o lume ca a noastră, ameninţată de un război ultim atotdistrugător, Bisericile noastre ar trebui să stea împreună şi să se roage şi să facă totul pentru pace. Nu mai putem sta în tabere diferite, rugîndu-ne stupid şi ruşinos pentru victoria noastră. Trebuie să ne rugăm pentru pace. Pace şi unitate între Biserici şi pace şi unitate în lume. La Vancouver vom fi împreună: acesta să fie mesajul nostru. Dacă „Iisus Hristos este viaţa lumii" — cum afirmă tema Adunării generale — viaţa nu se poate apăra decît cu pace, nu cu armele".

Participanţii au fost împărţiţi în patru grupe de lucru şi s-a trecut la discuţii şi analize în grupe. A fost ales un Comitet de redactare a documentelor finale, sub preşedinţia Mtropolitului Ardealului Antonie Plămădeală. Din Comitet au mai făcut parte Rev. Marc Lenders (Belgia), Past. G. Bouchard (Italia) şi Maria Herrbruck (R. D. G.).

Ultima zi a fost consacrată analizei în plenară a documentelor finale, sub preşedinţia Mitropolitului Ardealului Antonie Plămădeală. De comun acord, s-au făcut propuneri care să dea mărturie la Vancouver despre voinţa de unitate, de cooperare şi de pace a Bisericilor din Europa.

Grupa care şi-a concentrat atenţia asupra temei: *A mărturisi într-o lume divizată*, a propus:

— să se iniţieze de către Consiliul Ecumenic al Bisericilor un studiu asupra „rolului spiritualităţii în societatea secularizată", studiu care ar putea fi întreprins de către Comisia „Credinţă şi Constituţie", împreună cu Unitatea a III-a;

— să se facă paşi spre adoptarea de către toate Bisericile a Simbolului de credinţă niceo-constantinopolitan, în versiunea originală;

— să se scrie istoria Bisericilor din Europa din perspectivă ecumenică;

— sărbătorile creştine şi aniversările să se facă în unitate ecumenică;

— să se găsească noi forme de evanghelizare care să răspundă nevoilor lumii de azi şi să fie relevante pentru situaţia prezentă din Europa;

— să se urmărească pe toate planurile cooperarea interbisericească; folosirea în comun a resurselor, cercetarea rădăcinilor tradiţionale comune;

— să se îmbunătăţească sistemul de comuniune dintre Bisericile din Europa;

— să se intensifice cooperarea Consiliului Ecumenic al Bisericilor cu Conferinţa Bisericilor Europene şi să se folosească în comun rezultatele studiilor ce se fac în ambele organizaţii.

Grupa a doua a purtat discuţii asupra temei: *„Paşi spre unitate"*, căzînd de acord să facă următoarele propuneri, care au şi fost însuşite de plenară:

— să se accepte ideea că este important pentru Bisericile din Europa ca documentul produs la Lima: *„Botez, Euharistie, Preoţie"*, deşi nu va fi propus spre aprobare la Vancouver, să fie recomandat tuturor Bisericilor spre examinare;

— să se recomande evaluarea de către Consiliul Ecumenic al Bisericilor a tuturor dialogurilor teologice bilaterale, spre a se putea şti cît de cît unde ne găsim în momentul de faţă şi ce sarcini ne mai stau în faţă;

— să se propună vizite ecumenice la toate nivelele. E mai cu folos a întîlni oameni, decît a citi documente;

— avînd în vedere documentul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, intitulat: „Mărturie şi prozelitism", *trebuie să se accentueze din ce în ce mai mult pe ideea renunţării complete la practica prozelitismului, care este şi se dovedeşte mereu a fi antiecumenică şi anticreştină.* Prozelitismul este un fenomen negativ. Una este a propovădui, şi alta a căuta să strici casa aproapelui, spre a o atrage la gruparea ta. Încetarea prozelitismului este una din regulile fundamentale ale ecumenismului.

Grupa a treia: *„Dreptate şi Pace"* a făcut următoarele recomandări şi consideraţii:

— să se renunţe la ameninţarea cu războiul şi la cursa înarmărilor care întăreşte frica şi insecuritatea;

— nu se poate construi o securitate reală, pe ameninţarea securităţii altora;

— să se arate opoziţia faţă de tot ceea ce poate distruge darul sacru al vieţii;

— să se evite şi să se refuze toate soluţiile care au în vedere rezolvarea violentă a conflictelor;

— să se exprime opoziţia netă faţă de armele nucleare, faţă de producerea şi amplasarea lor;

— să se elibereze pentru cauze constructive sumele care se cheltuiesc pentru înarmare şi distrugere;

— dreptatea nu poate fi realizată altfel decît prin schimbarea structurilor nedrepte;

— să se promoveze în Europa şi în lume o politică a dialogului între blocurile militare, în locul unei politici de confruntare. „Sîntem în favoarea oricăror iniţiative pozitive care ar putea pune capăt cursei înarmărilor şi ar putea asigura un proces de dezarmare completă şi controlată", a declarat delegatul Bisericii Ortodoxe Române. Textul a fost inclus în documentul final.

Grupa a patra a purtat discuţii în jurul întrebării: *„Cum se poate ajunge la o împărţire echitabilă a bunurilor*, într-o societate *bazată pe o tehnologie în permanentă creştere?"* Ştiinţa şi tehnologia trebuiesc puse în slujba omului, nu în slujba înarmărilor. Societatea trebuie să-şi transforme structurile sociale şi relaţiile personale, în aşa fel încît toţi oamenii să aibă acces egal la dezvoltare. Comunitatea euharistică este modelul creştin al convieţuirii în spiritul păcii, al egalităţii, al împărtăşirii tuturor din aceleaşi bunuri, al slujirii reciproce şi al bucuriei.

S-a propus instituirea unei zile de rugăciune pentru pace.

Întrunirea pan-europeană din Viena a arătat o dată în plus că Bisericile din Europa sînt preocupate de buna organizare a Adunării Generale de la Vancouver şi că vor aduce acolo contribuţii esenţiale menite să-i angajeze pe creştini la soluţionarea gravelor probleme care se pun lumii de azi.

O străveche aşezare românească...

(Continuare din pag. 1)

drum alutan, care făcea legătura între nordul şi sudul Daciei.

Cu timpul însă, năvăliri sau migraţiuni de popoare vrăjmaşe i-au silit pe românii băştinaşi să fugă „din calea răutăţilor", să se retragă şi să se adăpostească mai în sus, la poalele dealurilor. („Codru-i frate cu românul . . .").

Apoi saşii colonizaţi în Tălmaciu au mai strîmtorat şi ei hotarul băştinaşilor, lipsindu-i tocmai de pămîntul cel bun şi uşor de cultivat. Acelaşi lucru li s-a întîmplat şi de partea dinspre Cisnădie, ba aşezarea a devenit chiar servitute a Cisnădiei, ca şi alte aşezări româneşti învecinate, cuprinse în acelaşi faimos „Fundus Regius", de care regii unguri, înstăpîniţi aci după începutul celui de al doilea mileniu, dispuneau cum doreau.

Mărturii scrise despre existenţa comunei Sadu în vatra sa actuală, încep să apară cu prilejul colonizării saşilor în Cisnădie, sec. XII—XIII.

Cisnădienii se ocupau la început cu facerea de seceri, folosind la aceasta mîna de lucru „a românilor aşezaţi pe valea Sadului, aceştia formînd satul Sadu . . ." (H. Wittstack: „Aus Heltau . . ." pag. 3). Iar Il. Puşcariu, I. Lupaş ş. a. în cartea: „Contribuţii istorice privitoare la românii de pe pămîntul crăiesc al Sibiului, la pag. 35, arată că în 1383, Scaunul Sibiului a angajat prin contract pe răşinăreni şi sădeni să păzească graniţele ţării.

De atunci încoace atestările documentare despre vechimea comunei Sadu se înmulţesc mereu. Vom mai aminti aci doar informaţiile preţioase ce ne oferă vechea biserică ortodoxă din comună.

Cu prilejul unor săpături făcute în biserică în anul 1973 de cercetători de la Direcţia Monumentelor Istorice din Bucureşti, a ieşit la iveală existenţa a încă două altare succesive, după cum între timp biserica s-a alungit în faţă şi s-a şi lărgit puţin în partea dreaptă, spre sud. Un altar sfîrşeşte lîngă tîmpla celui actual, iar altul, cel mai vechi, sfîrşeşte la mijlocul actualului naos.

În pronaos s-au găsit urmele a două morminte, în care, în afară de oseminte s-a găsit un ban cu efigia lui Matei Corvin şi doi pinteni militari.

Biserica în sine, monument istoric de artă pentru pictura ei în frescă, e de mărime mijlocie, în formă de corabie, cu ziduri groase de piatră şi cărămidă, acoperită cu ţiglă, turnul acoperit cu tinichea.

Şcoala, fostă şcoală confesională, avînd acum două etaje, a fost clădită în 1856, pe locul alteia mai vechi, lîngă biserică.

Dintre realizările prezentului amintim aci întreprinderile: Fabrica de bere în interiorul comunei şi două hidrocentrale electrice: Sadu I şi Sadu II, la 3 şi respectiv 8 km în sus de comună, pe rîul Sadu.

Locuitorii comunei, în număr de 2600 suflete cu 824 de familii, trăind în 653 de case, — după recensămîntul din 1977 — sînt toţi români ortodocşi. Casele lor sînt în proporţie de 97 la sută de piatră şi cărămidă, multe cu etaj.

Pe lîngă ocupaţiile tradiţionale de creşterea oilor şi vitelor, precum şi lucrarea pămîntului şi mai demult păduritul, muncesc acum foarte mulţi în întreprinderi industriale, iar alţii s-au îndreptat spre ocupaţii culturale şi tehnice superioare.

Sînt oameni harnici şi întreprinzători şi păstrează încă, mai ales în zile de sărbători, frumosul port românesc, predominînd alb-negrul.

Dar nu putem încheia această succintă prezentare a comunei Sadu fără a menţiona ceea ce formează mîndria ei de căpetenie: oamenii de seamă care s-au ridicat din ea în cursul vremii şi care sînt îndeobşte cunoscuţi.

Amintim astfel pe episcopul Blajului Inochentie Micu (Clain), 1692—1768; Samuil Micu, unul din corifeii „Şcolii Ardelene", 1745—1806; Protopopul Ioan Piuariu-Molnar („Popa Tunsu"), 1732—1782, dîrzul apărător al ortodoxiei; Medicul oculist Ioan Piuariu-Molnar, 1749—1815, fiul „Popii Tunsu". Pe casa lui părintească din Sadu, Academia R. S. R. a aşezat o placă comemorativă, care aminteşte trecătorilor de remarcabila personalitate a medicinei româneşti, pedagog şi om de cultură, întemeietorul presei româneşti din Transilvania".

Mai amintim apoi pe protopopul Sava Popovici-Săvoiu, 1818—1906, pentru vrednica lui strădanie de cronicar, cuprinzînd în 45 volume achiziţionate de Muzeul Brukenthal, evenimentele de seamă din timpul vieţii, multe legate de revoluţia din 1848, de asemenea apreciat pictor şi sculptor în lemn.

Ca toate aşezările din jur, comuna Sadu îşi continuă în timp mersul ei neabătut către un destin care se arată a fi pe măsura vredniciei fiilor ei de ieri şi de astăzi.

Bunavestire a Naşterii Domnului

(Continuare din pag. 1)

teamă, care ni s-a transmis, din Sf. Tradiţie, într-o cîntare bisericească de la utrenia praznicului: „Strămoaşa mea, primind sfatul şarpelui, a fost scoasă din dumnezeiasca desfătare. Pentru aceasta şi eu mă tem, ... sfiindu-mă de alunecare". Răspunsul arhanghelului sună liniştitor: „Cauţi să ştii de la mine, Fecioară, chipul zămislirii tale, dar aceasta este nespus. Iară Duhul Sfînt cu putere lucrătoare, umbrindu-te pe tine, îl va săvîrşi. Că ai aflat dar înaintea Domnului, pe care niciodată nu l-a aflat alta, Preacurată" (din canonul praznicului, peasna a III-a).

Curăţită de orice patimă, prin puterea Duhului Sfînt şi întărită de cuvintele arhanghelului, Sfînta Fecioară dă ascultare iconomiei dumnezeieşti în cuvintele pline de a sfîntă smerenie şi încredere „Iată roaba Domnului sînt. Fie mie după cuvîntul Tău" (Luca 1, 38). Şi în această clipă Cel de o fiinţă cu Tatăl şi născut din veci din Tatăl, Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat s-a întrupat de la Duhul Sfînt şi din Fecioara Maria şi s-a făcut Om, pentru noi şi pentru a noastră mîntuire, după cum mărturiseşte Biserica în Simbolul Credinţei. S-a smerit pe Sine şi a coborît din ceruri ca să se nască ca prunc, să crească şi să vieţuiască pe pămînt fără de păcat, să-i înveţe pe oameni şi să le descopere adevăruri dumnezeieşti, apoi să se aducă pe Sine Însuşi, prin răstignirea şi moartea Sa pe cruce, jertfă bineplăcută lui Dumnezeu pentru mîntuirea neamului omenesc.

În această mărturisire, precum şi în multe cîntări bisericeşti se exprimă cu insistenţă învăţătura că Iisus Hristos, Domnul nostru, Cel născut din Sf. Fecioara Maria, este unul şi acelaşi care s-a născut din Tatăl, mai înainte de toţi vecii, fiind de o fiinţă cu Tatăl şi rămînînd nedespărţit de Tatăl: „Pe Cel de o fiinţă cu Tatăl şi cu dumnezeiescul Duh, pe Fiul şi Cuvîntul lui Dumnezeu L-ai zămislit, Curată, cu venirea Prea Sfîntului Duh, spre înnoirea neamului omenesc..." (condacul praznicului)

Datorită întrupării Fiului lui Dumnezeu din Sf. Fecioara Maria, aceasta devine Născătoarea de Dumnezeu, cum au precizat Părinţii sinodului al III-lea ecumenic şi cum a învăţat totdeauna Biserica.

Evlavia creştină preamăreşte rolul Maicii Domnului în legătura cu taina întrupării Mîntuitorului, inspirîndu-se din Sf. Evanghelie şi, în Acatistul Bunevestiri, îi cîntă Preacuratei: „Bucură-te, prin care răsare bucuria; Bucură-te, prin care piere blestemul; Bucură-te chemarea lui Adam celui căzut; Bucură-te, izbăvirea lacrimilor Evei; Bucură-te, prin care s-a deschis raiul".

Prin răspunsul său „Fie mie după cuvîntul tău" (Luca 1, 38), Sf. Fecioara Maria primeşte, în chip liber, să nască pe Mîntuitorul lumii. Ea exprimă în faţa lui Dumnezeu, în cuvinte smerite, dorinţa în numele omenirii de a primi un Mîntuitor, manifestînd astfel libertatea omului în acţiunea de colaborare cu Dumnezeu pentru dobîndirea mîntuirii. Prin cuvintele „Măreşte sufletul meu, pe Domnul şi s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu Mîntuitorul meu" (Luca 1, 46—47), pe care Maica Domnului le spune, într-o clipă de inspiraţie divină, după Bunavestire, ea exprimă bucuria neamului omenesc de a-şi vedea visul împlinit şi satisfăcut dorul după un Mîntuitor ceresc. Mai mult chiar, este o preamărire adresată lui Dumnezeu pentru nemărginita Sa bunătate de a trimite pe Fiul Său în lume să se nască din Fecioară, ca Dumnezeu adevărat şi în acelaşi timp şi Om desăvîrşit, fără de păcat, spre a chema pe oameni la desăvîrşire.

Sf. Fecioara Maria a primit la Bunavestire mesajul dumnezeiesc în deplină credinţă şi într-o desăvîrşită conştiinţă a importantei întrupării Mîntuitorului Iisus Hristos pentru întreg neamul omenesc. De aceea, ea a proorocit despre sine, sub inspiraţia Sfîntului Duh, „că iată de acum mă vor ferici toate neamurile" (Luca 1, 48), anticipînd preacinstirea pe care aveau să-i dea credincioşii Bisericii, păstrători fideli ai unor rînduieli sfinte.

Bunavestire păstrează în permanenţă mărturia iubirii de oameni a lui Dumnezeu, în care se conturează luminos şi chipul de o frumuseţe duhovnicească neajunsă al Maicii Domnului.

Bunavestire nu ne prezintă numai un eveniment istoric petrecut în Nazaret. În prăznuirea ei pluteşte o lumină duhovnicească în care vedem pe Hristos Domnul nostru, coborînd la noi şi rămînînd mereu cu noi, ca Dumnezeu adevărat şi în acelaşi timp ca Fiul Omului. În Bunavestire începe şi continuă în veci rolul Maicii Domnului de rugătoare, solitoare şi ajutătoare pentru credincioşii Bisericii.

De aceea, Bunavestire este sărbătorită cu evlavie, iar numeroase biserici îşi prăznuiesc în această zi hramul lor. Intensitatea trăirii duhovniceşti este mărită şi prin faptul că Bunavestire cade în Postul Mare, cînd rugăciunile Maicii Domnului ne ajută în efortul pentru creşterea noastră spirituală. Căci rugăciunile ei au o putere mai presus de înţelegerea minţii noastre, aşa cum şi ea e mai mărită „fără de asemănare decît Serafimii" Preamărirea ei atinge înălţimi tainice, deoarece Însuşi Fiul lui Dumnezeu s-a sălăşluit în ea şi a sfinţit-o prin prezenţa Sa, ridicînd-o la o stare harică plină de putere şi lucrare dumnezeiască, cum nu s-a întîmplat cu nici o altă făptură omenească.

Evlavia creştină a consfinţat preamărirea ei în nenumărate şi emoţionante forme de închinare Cuvintele arhanghelului Gavriil, rostite către Sfînta Fecioara Maria, ca un omagiu de preacinstire, nu încetează să se repete în inimile şi pe buzele credincioşilor şi vor răsuna pînă la sfîrşitul veacurilor: „Bucură-te, ceea ce eşti plină de har, Domnul este cu tine".

Dumnezeu — Creatorul lumii văzute

Din articolele publicate în Telegraful Român, pe luna februarie (Atributele lui Dumnezeu, Dumnezeu, unul în fiinţă şi întreit după persoane), am învăţat că Dumnezeu, pe lîngă faptul că este unul după fiinţa Lui şi întreit după persoane, posedă o seamă întreagă de însuşiri, între care şi *atotputernicia* Lui. Iar prin *atotputernicia* lui Dumnezeu înţelegem faptul că El poate realiza, poate crea, orice lucru bun şi folositor, numai cu cuvîntul şi voinţa Sa, fără să fie constrîns sau stingherit de cineva sau de ceva în activitatea Sa.

De atotputernicia lui Dumnezeu ne putem convinge dacă privim lumea înconjurătoare şi universul. Ele sînt creaţia lui Dumnezeu din nimic, şi ele dovedesc nu numai atotputernicia creatorului lor, ci şi înţelepciunea Lui.

Dar cum au fost create? Aceasta este întrebarea la care trebuie să ştie fiecare creştin să dea răspuns, aşa cum învaţă Biserica noastră ortodoxă. De aceea, în rîndurile de faţă vom căuta să vorbim despre Dumnezeu — creatorul lumii văzute — aşa după cum ni-L prezintă Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie.

În prima carte a Sf. Scripturi, numită cartea Facerii sau Geneza, în cap. I. se spune că „La început a făcut Dumnezeu cerul şi pămîntul". Prin cuvîntul *cer* se înţelege lumea nevăzută, lumea îngerilor, iar prin cuvîntul *pămînt* se înţelege materia din care Dumnezeu a creat mulţimea aştrilor cereşti, pămîntul şi toate cele ce se găsesc pe el. Materia aceasta era, însă, lipsită de formă, cu toate că în ea existau, amestecate, toate elementele fundamentale necesare pentru crearea lumii şi a universului întreg. De aceea se spune, în cap. amintit că „pămîntul era netocmit şi gol", adică materia aceasta (pe care o numim primordială) nu era organizată şi nici înfrumuseţată.

După ce Dumnezeu a creat materia, o organizează şi o înfrumuseţează, într-o perioadă de şase zile. Iar în vederea acestui act, Dumnezeu a considerat necesar să creeze mai întîi lumina, legată de materie, fiindcă lumina este un factor esenţial în creaţie. De aceea a creat Dumnezeu, în prima zi, lumina, despărţind-o de întuneric. „Lumina a numit-o Dumnezeu zi, iar întunericul l-a numit noapte". Lumina aceasta este numită lumină cosmică, fiindcă materia are proprietatea de a fi şi a produce lumină.

În ziua a doua, Dumnezeu a zis să se facă o tărie (adică văzduhul, cerul albastru pe care îl vedem), şi să se despartă apele de sus (norii) de apele cele de jos, de pe pămînt. Iar a treia zi a zis să se adune apele de pe pămînt la un loc şi să se arate uscatul. În urma acestei porunci, apele s-au adunat la un loc şi aşa s-au format mările şi oceanele, iar *uscatul* l-a numit Dumnezeu *pămînt* — planeta pe care vieţuim. Tot în ziua a treia, Dumnezeu a poruncit ca din pămînt să apară vegetaţia, adică să răsară tot felul de plante, care să producă sămînţă, şi pomi roditori de diferite specii, care să dea rod cu seminţe. În urma acestei porunci, pămîntul s-a acoperit de verdeaţă; au apărut tot felul de plante şi de pomi, cu fructele lor specifice.

După cum se poate observa, începînd cu ziua a treia a creaţiei, are loc şi începutul înfrumuseţării acesteia.

În ziua a patra, Dumnezeu a zis: „Să fie luminători pe tăria (bolta) cerului, ca să lumineze pe pămînt, să despartă ziua de noapte, şi să fie semne ca să deosebească anotimpurile, zilele şi anii". „Şi a făcut Dumnezeu cei doi luminători mari (soarele şi luna), luminătorul cel mai ma-

Pr. *S. Şebu*

(Continuare în pag. a 4-a)

Emanuil Gojdu

(Continuare din pag. 1)

catul arădan Popovici trebuie dovedit cu acte; singur faptul că lui Gojdu îi plăcea să-l numească pe acesta „nepoate" nu e o dovadă. Apoi, tatăl lui Gojdu, neguţătorul Atanasie Popovici nu era aşa de sărac, încît la moartea sa să nu fi lăsat nici o avere. S-a păstrat în arhivele din Oradea testamentul acestuia, din care rezultă că a lăsat urmaşilor o avere considerabilă. El primise încă din tinereţe oarecare avere de la unchiul său după mamă, Emanuil Popovici, care prin *testamentul său scris la 1 iunie 1789*, păstrat de asemenea în arhiva de la Oradea, lasă 500 florini *nepotului său după soră Tănase* (Tănase Nasta Gojdu), pe care îl avea în prăvălia sa. Nepotul său a chivernisit bine moştenirea şi a sporit-o. Cît priveşte susţinerea lui P. Cosma că românii macedoneni încheiau căsătorii numai cu femei de origine macedo-română sau grecească, asta nu era o regulă. Dacă revendică originea lui E. Gojdu pentru provincia sa natală, aceasta o face dintr-un patriotism local (I. Lupaş: Originea lui Emanuil Gojdu, în ziarul Universul, nr. 34 din 5 februarie, 1934).

Emanuil Gojdu este de origine macedo-română, răsărit din rădăcina care a odrăslit şi pe marele mitropolit al Ardealului A. Şaguna. Studiile gimnaziale le-a făcut „cu eminenţă" la Liceul romano-catolic al călugărilor premonstratezi din Oradea, iar cele juridice la Academiile de drept din Oradea şi Pojon, unde a fost „primul eminent".

La 30 iunie/12 iulie 1932 s-a căsătorit cu tînăra văduvă *Anastasia*, fiica neguţătorului Constantin Pometa. Naş i-a fost Atanasie Grabovsky, unchiul Anastasiei Şaguna. Astfel, între Şaguna şi Gojdu s-au înjghebat legături prieteneşti încă din tinereţe. Această prietenie au ştiut s-o folosească nu numai spre binele lor, ci mai ales, spre binele neamului lor şi al Bisericii. Rămînînd văduv, Gojdu s-a încăsătorit a doua oară cu Melania Dumcea, tot macedo-română din Budapesta.

Activitatea profesională, E. Gojdu şi-a început-o în Budapesta, ca avocat. A devenit unul din cei mai căutaţi avocaţi din capitala Ungariei; ca apărător în procesele criminale era neîntrecut, excela şi prin talentul său oratoric. Fiind un om deschis, afabil şi ospitalier, în casa lui se întîlneau românii din Budapesta, iar studenţii români beneficiau de munificienţa lui. La 1861 a fost numit comite suprem (prefect) al judeţului Caraş şi membru în Casa magnaţilor, unde a rostit un vibrant discurs pentru apărarea cauzei naţionale a românilor ardeleni. Cu prilejul unei onomastici, E. Gojdu a spus următoarele: „Ca fiu credincios al Bisericii mele laud Dumnezeirea că m-am născut român; iubirea ce am către naţiunea mea neîncetat mă îmboldeşte a stărui în faptă, ca încă şi după moarte să erump de sub gliile mormîntului spre a putea fi pururea în sînul naţiunii mele". În vremea cînd se găsea în fruntea judeţului Caraş, s-a decretat şi limba română ca limbă oficială a comitatului. În 1886 a fost ales deputat, iar în 1869 a fost numit jude la curia (Curtea de casaţie) din Budapesta.

E. Gojdu se numără printre membrii fondatori ai „Asociaţiunii transilvane pentru literatura şi cultura poporului român" (Astra, 1861). A fost în raporturi de amiciţie cu mitropolitul A. Şaguna, fiindu-i de ajutor pentru recîştigarea autonomiei Bisericii ortodoxe române din Transilvania.

Fiind slujbaş al statului maghiar, unii români l-au dușmănit şi l-au considerat renegat şi trădător. El însă a muncit cinstit şi fără nici o vorbă, a adunat şi chivernisit cu înţelepciune o avere frumoasă pe care a testat-o — în scopuri filantropice — neamului său. Prin testamentul său din 4 noiembrie 1869, a răspuns hulitorilor, lăsînd o fundaţiune de 400.000 de coroane, din interesele căreia să se împartă stipendii (burse) studenţilor universitari, iar mai tîrziu să se dea ajutoare în bani preoţilor şi învăţătorilor săraci şi să se poată promova orice scopuri religioase ale românilor de religie ortodoxă răsăriteană. Administrarea acestei fundaţii, Emanuil Gojdu a încredinţat-o unei reprezentanţe în frunte cu mitropolitul Ardealului şi toţi episcopii ortodocşi din această Mitropolie, şi şase membri de stat civili, din care unul din familia Poynar din comitatul Bihor.

Fundaţia „Emanuil Gojdu" şi-a început activitatea îndată după moartea întemeietorului ei, întîmplată la 3 februarie 1870. Averea ei se compune din: o casă în strada Regală din Budapesta, în valoare de 226.000 florini, o vilă la Rákos în valoare de 30.000 florini, cinci pămînturi în jurul Budapestei, în valoare de 25.000 florini şi 54 acţiuni la Casa de păstrare din Pesta, în valoare de 143.100 florini şi 40 acţiuni de la moara „Concordia" din Pesta, în valoare de 15.600 florini. În total — deci — cel dintîi inventar al fundaţiei era de 439.007 fl. 55 cr., afară de suma de 100.600 florini pe care fundaţia avea s-o încaseze de la diferiţi datornici ai lui Gojdu.

Deşi întemeietorul fundaţiei lămurise lucrurile în privinţa drepturilor soţiei şi rudeniilor la succesiune, aceştia au atacat testamentul. Prin bună învoială — însă — s-a făcut o împăcare, dîndu-se văduvei o despăgubire de 20.000 florini, precum şi o rentă anuală de 6000 fl. şi dreptul de folosinţă a vilei pînă trăieşte, iar celorlalte neamuri despăgubire de 20.000 florini.

În anul următor, 1871, s-a şi început distribuirea burselor la 4 studenţi 600 fl., în 1872 la 12 studenţi 1550 fl., în 1873 la 33 studenţi 4347 fl., în 1874 la 28 studenţi 5530 fl., în 1875 la 33 studenţi 4590 fl. şi aşa mai departe în fiecare an tot mai mult. În total, s-au acordat pînă în 1918, 4455 de burse pentru studenţi şi elevi în valoare de 1.117.292,58 florini şi 1.481.458,51 coroane. Ajutoarele ocazionale au fost în număr de 928, în valoare de 80.409,60 de florini şi 344.442,33 de coroane. Din totalul studenţilor înscrişi la diferite facultăţi şi şcoli superioare, aproape 60 la sută au absolvit studiile, unii ajungînd figuri de elită ale românilor din Transilvania (Ex. Stoica Vasile din Avrig, Valeriu Braniște, Andrei Oţetea, Petru Groza, Teodor Neş, Olimpiu Ghiţia ş. a.). (Pentru amănunte, a se vedea: Ion Georgescu: Fundaţia „Emanuil Gojdu" în sprijinul studenţilor şi elevilor români din Austro-Ungaria, în Mitropolia Ardealului, nr. 7—8/1972, pag. 533—545).

În anul 1880 s-a cumpărat şi casa din str. Dob, în anul 1882 s-au vîndut pămînturile şi vila de la Rákos cu 125.000 florini şi în 1884 s-a cumpărat casa din str. Holló, care împreună cu cea din str. Regală făceau un complex unic cu trei fronturi către trei străzi. Pe acest teren s-au zidit apoi la 1898 cele 7 palate, care leagă strada Dob cu strada Regală, iar în casa din str. Holló s-au instalat birourile şi capela ortodoxă română.

La 1914, cînd a izbucnit primul război mondial, averea fundaţiei era de 7.338.598 coroane şi 40 fileri, iar la 31 decembrie 1917, de 8.390.704,97 de coroane. În 1930, averea fundaţiei era evaluată la circa 400.000 milioane lei.

Fundaţia „Emanuil Gojdu", prin sprijinirea tinerilor români la învăţătură, peste politica guvernanţilor, a contribuit la formarea unei intelectualităţi româneşti în Ardeal şi Banat, menite să ridice nivelul cultural al românilor şi să ducă lupta pentru unirea Ardealului cu ţara mamă. Emanuil Gojdu, asemenea lui A. Şaguna, a înţeles să-şi închine întreagă viaţa sa pămîntească pentru îndrumarea poporului român pe căile progresului cultural, iar prin fundaţia pe care a întemeiat-o, să contribuie la sporirea numărului de intelectuali, care să scoată din întuneric la lumină pe „cei ce zăceau în latura şi în umbra morţii".

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● Luînd în considerare lucrările care s-au executat în ultimii ani în parohia Sîmbăta de Sus — Apuseană, prot. Făgăraş, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit în această parohie, Duminică, 20 februarie 1983, Sf. Liturghie arhierească, însoţit fiind de la Sibiu de P. C. cons. Gh. Papuc.

Primit cu multă dragoste de credincioşi înveşmîntaţi în costume româneşti, Înalt Prea Sfinţia Sa a fost înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, din care a făcut parte şi P. Cuv. arhim. V. Tohăneanu, starețul Mănăstirii Brîncoveanu.

La momentul cuvenit, C. diacon D. Munthiu a fost hirotonit preot, ca eclesiarh al Catedralei mitropolitane din Sibiu.

După Sf. Liturghie, au vorbit P. C. prot. R. Zaharie (Făgăraş) şi C. pr. Şt. Popica, parohul local, distins şi hirotesit „sachelar".

Cuvînt de învăţătură a rostit în continuare Î. P. S. Mitropolit Antonie care, după ce a făcut o scurtă prezentare a relaţiilor bisericeşti internaţionale la ora actuală, a explicat pe scurt pericopa evanghelică din Duminica respectivă şi rugăciunea „Tatăl nostru", care ne aduce mereu aminte că noi toţi sîntem fraţi.

La casa parohială, Î. P. S. Mitropolit Antonie a rostit o rugăciune de binecuvîntare.

În cadrul agapei care a urmat, au toastat: Epitropul N. Enache, cîntăreţul bisericesc A. Ciocan, credincioasa A. Pătroiu, C. pr. N. Ivaşcu (Sîmbăta de Sus — Răsăriteană), P. C. cons. Gh. Papuc, C. pr. Şt. Popica, P. Cuv. arhim. V. Tohăneanu, iar la sfîrşit Î. P. S. Mitropolit Antonie.

CLUJ

● *Duminică, 6 februarie 1983*, potrivit unei vechi şi frumoase tradiţii, în Catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca, după Sf. Liturghie arhierească, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu şi Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian, înconjuraţi de un impunător sobor de preoţi şi diaconi şi în prezenţa credincioşilor care au participat la Liturghie, au săvîrşit slujba parastasului pentru vrednicul de pomenire episcopul Nicolae Ivan, ctitorul reînfiinţatei eparhii a Vadului, Feleacului şi Clujului, la împlinirea a 47 de ani de la trecerea sa la cele veşnice (3 februarie 1936).

● *Duminică, 13 februarie 1983*, Prea Sfinţia Sa Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Boian, prot. Turda, jud. Cluj.

La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 20 februarie 1983*, Prea Sfinţia Sa Iustinian Maramureşanul , Episcop-vicar, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Giula, prot. Cluj, jud. Cluj, păstorită de preotul-paroh Simion Pop.

La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

ORADEA

● Între 21 şi 26 februarie 1983, s-au ţinut la Centrul Eparhial cursuri de îndrumare pastorală şi misionară cu cea de a doua serie de preoţi din acest an, în număr de 30, de la parohii din protopopiatele Satu Mare şi Carei. Menirea acestor cursuri este, pe de o parte, împrospătarea cunoştinţelor teologice, iar pe de alta împărtăşirea reciprocă din experienţa pastorală, totul în vederea întăririi credinţei strămoşeşti în sufletele credincioşilor şi a ataşamentului lor faţă de Biserica străbună şi faţă de Patria noastră dragă.

Vizita P. S. Episcop Vasile al Oradiei la Viena

La invitaţia Fundaţiei „Pro-Oriente" Prea Sfinţitul Episcop Vasile al Oradiei a ţinut, în cadrul unui simpozion, conferinţa: *„Ţările Române apărătoare ale creştinătăţii în evul-mediu"*.

Comunicarea a avut loc luni 7 februarie a. c. în sala Fundaţiei Schotten, prezent fiind un numeros public. Între alţii au fost de faţă: Eminenţa Sa Cardinalul Franz König, Î. P. S. Mitropolit Dr. Hrisostomos Tsiter al Bisericii greceşti, P. S. Episcop Hummel al Bisericii vechi catolice din Austria, alţi reprezentanţi ai cultelor din Austria, profesori universitari, reprezentanţi ai cercurilor culturale, membri ai Asociaţiei Unirea, ai Asociaţiei Austro-Române, enoriaşi ai parohiei ortodoxe române din Viena, în frunte cu parohul lor, preotul dr. Marin Braniște. Din partea autorităţii române de stat a fost prezent d-l Ambasador Octavian Groza, însoţit de membrii corpului diplomatic.

În cadrul simpozionului pe care Pro-Oriente l-a inaugurat cu ocazia serbărilor de aniversare a 300 ani de la despresurarea Vienei, vorbitorul a arătat contribuţia Ţărilor Române la apărarea creştinătăţii în evul-mediu de invazia otomană. Au fost evocate luptele domnitorilor români: Mircea cel Bătrîn, Vlad Ţepeş, Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul, Şerban Cantacuzino, Gheorghe Duca, pentru apărarea independenţei ţării lor şi pentru apărarea creştinătăţii. Chiar la asediul Vienei, principii români deşi erau vasali turcilor au întreprins acţiuni în favoarea vienezilor asediaţi, contribuind la respingerea inamicului.

La sfîrşitul conferinţei, Dr. Otto Schulmeisten, editorul ziarului „Die Presse", a apreciat contribuţia Ţărilor Române la apărarea creştinătăţii şi la apărarea propriei lor independenţe.

Conferinţa s-a bucurat de atenţia unui numeros auditoriu şi de o deosebită apreciere. Presa vieneză a făcut comentarii favorabile, menţionînd rostul şi rolul Ţărilor Române la apărarea civilizaţiei şi culturii apusene.

Cu acest prilej, P. S. Vasile a servit Sf. Liturghie în ziua de 6 II la biserica din Viena, rostind un cuvînt ziditor şi transmiţînd credincioşilor binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin. La Sf. Liturghie a asistat Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

După oficierea Sfintei Liturghii, Prea Sfinţia Sa a ţinut conferinţa: Contribuţia Bisericii Ortodoxe Române la înfăptuirea idealului de unitate naţională a poporului român.

Duminică, 13 II 1983, P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie şi a predicat la biserica ortodoxă română din Salzburg, unde păstoreşte C. pr. I. Săbăduş.

Dumnezeu — Creatorul lumii văzute

(Continuare din pag. a 3-a)

re pentru cîrmuirea zilei şi luminătorul cel mai mic pentru cîrmuirea nopţii, şi stelele".

Dacă pînă în ziua a patra pămîntul primea lumina cosmică, creată de Dumnezeu în prima zi a creaţiei, începînd cu ziua a patra a destinat Dumnezeu ca pămîntul să devină o planetă a soarelui pentru delimitarea zilelor şi anilor, iar luna să fie satelit al pămîntului. pentru a lumina noaptea.

În ziua a cincea a poruncit Dumnezeu ca să apară animalele ce trăiesc în apă şi în aer. „Să mişune apele de vietăţi, fiinţe cu viaţă în ele, şi păsări să zboare pe pămînt, pe întinsul tăriei cerului". Şi aşa s-a întîmplat precum a zis. Şi Dumnezeu le-a binecuvîntat, zicîndu-le: „Prăsiţivă şi vă înmulţiţi şi umpleţi apele mărilor şi păsărilor să se înmulţească pe pămînt".

În ziua a şasea a poruncit Dumnezeu ca să apară fiinţe vii, după felul lor, animale tîrîtoare şi fiare sălbatice după felul lor. Şi aşa s-a întîmplat. Şi a văzut Dumnezeu că *toate sînt bune*. Această constatare a rostit-o Dumnezeu în urma fiecărei zi de creaţie, aşa că numai bune putem considera toate cele create de Dumnezeu.

Tot în ziua a şasea a creat Dumnezeu şi pe om. „Şi a zis Dumnezeu: Să facem pe om după-chipul şi asemănarea noastră, ca să stăpînească peştii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietăţile ce se tîrăsc pe pămînt şi tot pămîntul". „Şi a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său, după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat şi femeie. Şi Dumnezeu i-a binecuvîntat zicînd: Fiţi rodnici şi vă înmulţiţi şi umpleţi pămîntul şi-l stăpîniţi".

Precum vedem, în privinţa creaţiei, Sf. Scriptură expune succesiv, gradat şi temporal creaţia. Mai întîi a fost creată materia anorganică, apoi cea organică; de la regnul mineral s-a ajuns la regnul vegetal, apoi la cel animal şi în sfîrşit la om — coroana tuturor creaturilor. Gradaţia aceasta corespunde firii lucrurilor create. Progresiv, fiecare regn inferior este o condiţie pentru existenţa celui superior; cel anorganic pentru cel organic, cel vegetal pentru cel animal, şi toate pentru om. Aşa a găsit Dumnezeu potrivit ca gradat să-i creeze omului toate condiţiile optime pentru existenţa lui, ca să se simtă fericit. Dumnezeu a creat pe om să fie fericit, să se bucure de toate bogăţiile pămîntului prin munca strădalnică ce o depune. De aceea, omul îşi găseşte fericirea în muncă aşa cum pasărea îşi găseşte existenţa în zbor.

În privinţa zilelor creaţiei, unii le-au considerat etape de mii de ani, pentru că cuvîntul ebraic „iom" are un caracter nedeterminat. Această susţinere poate fi adevărată pînă la considerarea zilei a patra a creaţiei, cînd pămîntul a devenit planetă a soarelui. Din această zi am putea socoti mersul zilelor după mişcarea de rotaţie şi de revoluţie a pămîntului. Privind armonia şi frumuseţea din cosmos şi de pe pămînt, nu putem să spunem mai concludent decît a spus psalmistul: „Mari şi minunate sînt lucrurile tale, Doamne, şi toate cu înţelepciune le-ai făcut" (Ps. 103, 25).

Dumnezeu este creatorul acestei lumi văzute, în fruntea căreia l-a aşezat pe om, drept coroană a creaturii Sale, ca să se bucure de toate cele create. De aceea trebuie să mulţumim lui Dumnezeu pentru această binefacere şi să folosim toate bogăţiile pămîntului pentru fericirea tuturor. Prin muncă asiduă şi cinstită, sîntem chemaţi să fim colaboratorii lui Dumnezeu la înfrumuseţarea lumii şi la obţinerea celor necesare traiului nostru, ca să fim fericiţi. Ne revine de asemenea îndatorirea de a ne împotrivi acelor forţe care vor să transforme pămîntul într-o zonă pustie, prin utilizarea armelor distrugătoare de viaţă.

Dacă sîntem creaţi de Dumnezeu să fim colaboratori ai Lui la înfrumuseţarea şi desăvîrşirea vieţii, să nu admitem nici un compromis şi să luptăm pentru promovarea vieţii în lume în deplinătatea ei.

SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM...

● În „Anuarul Institutului de istorie şi arheologie „A. D. Xenopol" din Iaşi (XIX, 1982) a apărut o notă asupra cărţii *„Dascăli de cuget şi simţire românească"* de Dr. Antonie Plămădeală. În rîndul şapte se va citi „tradiţii de *tagmă*", nu „tradiţii de *dogmă*". E o contribuţie a tipografului! Altfel nota semnată de Ştefan S. Gorovei face cărţii o prezentare căreia nu i se poate obiecta nimic (p. 784).

● Părintele prof. D. Stăniloae continuă să fie o prezenţă teologică de mare valoare în aceeaşi măsură în presa din ţară. ca şi în străinătate. De curînd i-a apărut în rev. „Contacts" din Paris, an. XXXIV, nr. 120/1982, studiul: *„La liturgie de la communauté et de la liturgie intérieure dans la vision philocalique"* (p. 307—322).

ANTONIE DE LA PRISLOP

● *Antim Ivireanul — cărturar umanist* (Editura Junimea, Iaşi, 1982, 130 p.), lucrare prezentă în librării de la sfîrşitul anului trecut, se datorează unei cercetătoare din patria de naştere a lui Antim. Este vorba despre Fanny Djindjihaşvili care a alcătuit un portret gruzin al mitropolitului Antim Ivireanul, cartea ei oferindu-ne, aşa cum subliniază Virgil Cîndea în prefaţă „Imaginea pe care viaţa şi opera marelui cărturar o proiectează pînă astăzi în conştiinţa naţiunii din care se trage".

● Opera marelui mitropolit este pusă din nou în mîna cititorului prin volumul: Antim Ivireanul, *Didahii* (Editura Minerva, 1983, 249 p.), o antologie, în ediţie de masă, realizată după ediţia critică de *Opere* apărută în 1972 sub îngrijirea lui Gabriel Strempel. Volumul apărut recent conţine şi o postfaţă semnată de Florin Faifer care încheie astfel prezentarea personalităţii lui Antim Ivireanul: „Cu privilegiul său charismatic, Antim Ivireanul, cel mai de seamă orator bisericesc la noi, a dat prin didahiile sale străluciri literare elocvenţei sacre".

● Lucrarea lui I. Barnea şi O. Iliescu, *Constantin cel Mare* (Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982, 211 p.) este destinată atît specialiştilor cît şi marelui public. Unul din capitolele cărţii (cap. IV) înfăţişează politica religioasă a lui Constantin cel Mare, atitudinea sa faţă de creştinism căruia i-a acordat libertate şi sprijin întrucît era convins că în acesta „se află cea mai înaltă expresie a marelui Zeu preconizat de Platon... motiv pentru care (Biserica) l-a şi trecut în rîndul sfinţilor, socotindu-l al treisprezecelea apostol" (p. 72).

● Editura Univers ne-a oferit recent cartea despre *Erasmus* a profesorului George Uscătescu (Bucureşti, 1982, 206 p.). Din cuprinsul ei reţinem comparaţia pe care autorul o face între Erasmus şi Luther. Diferenţa esenţială dintre cei doi este identificată de G. Uscătescu în conceperea în mod diferit a raportului dintre Atena şi Ierusalim (dintre filozofie şi religie).

● Crişan I. Mircioiu a publicat la Editura Dacia monografia *Albert Schweitzer* (Cluj-Napoca, 1983, 241 p.) dedicată uneia din cele mai fascinante personalităţi ale primei jumătăţi a veacului nostru: teologul, medicul şi muzicianul Albert Schweitzer (1875—1965). Autor a numeroase lucrări, Albert Schweitzer a fost unul dintre reprezentanţii de seamă ai teologiei protestante din vremea sa.

● Povestea împodobirii cu frumuseţe a uneia din mănăstirile din nordul Moldovei a inspirat cunoscutului nostru istoric Dumitru Almaş scrierea romanului *Necunoscuta de la Sucevița*, apărută în seria „Cartea de vacanţă a Editurii Sport-Turism, Bucureşti, 1982, 511 p.

A. J.

● În editura şi tipografia Centrului arhiepiscopesc şi mitropolitan din Sibiu a apărut de curînd lucrarea: *„Arhiepiscopia Sibiului — pagini de istorie"*, bogat ilustrată, în 300 p, dintre care 42 p. cuprinzînd rezumatul în limbile franceză, engleză şi germană.

Cartea redă în mod sintetic ceea ce Arhiepiscopia Sibiului are mai semnificativ la ora actuală din punct de vedere istoric, cultural, al relaţiilor ecumeniste etc.

Întîlnim astfel date referitoare la viaţa ortodoxă românească ce a pulsat din străfunduri de istorie în laturile de sud ale Transilvaniei, la ceea ce obştea cea mare a poporului a creat mai semnificativ în decursul veacurilor, la aşezămintele mai de seamă pe care Arhiepiscopia Sibiului le are în oraşul său de reşedinţă şi pe teritoriul său actual, ctitoriile voievodale etc.

Cartea s-a tipărit cu binecuvîntarea Î. P. S. Mitropolit Teoctist, pe timpul cît a fost locţiitor de Mitropolit al Ardealului, fiind de mare folos preoţilor şi tuturor celor ce doresc să cunoască mai bine trecutul şi viaţa noastră bisericească de astăzi.

● Prin apariţia celor două volume: „73 de colinde" şi „Cîntările Sfintei Liturghii şi alte cîntări religioase pe 3 voci egale" după diferiţi autori, părintele prof. Ioan Brie de la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca s-a dovedit încă odată a fi un animator şi neobosit promotor al muzicii corale bisericeşti. Remarcăm armonizarea, făcută de prof. Ioan Brie, pentru trei voci egale, a Liturghiei Sf. Ioan Gură de Aur, după Dimitrie Cunţan.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Asist. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBL[illegible]ECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 1 aprilie 1983 Nr. 13—14/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Perioadele principale ale Telegrafului Român

Împlinirea a 130 de ani de apariţie neîntreruptă a Telegrafului Român este un eveniment remarcabil în istoria Bisericii noastre, care merita sărbătorit. De aceea am salutat această iniţiativă a Î. P. S. Antonie.

Aş face în legătură cu acest eveniment o primă remarcă: Telegraful Român este singurul ziar care durează pînă azi din perioada apariţiei primelor ziare româneşti. Şi el a putut dura neîntrerupt pînă azi, pentru că a reflectat în chip pilduitor interesele naţionale şi bisericeşti ale credincioşilor Bisericii noastre de pe aceste meleaguri. Sînt sigur că dacă Biserica ar fi întemeiat un ziar acum 500 de ani, după apariţia tiparului, el ar fi durat pînă azi.

O a doua remarcă ce mi se impune este că marele Mitropolit Şaguna întemeind acest ziar i-a definit rostul ca „ziar naţional bisericesc". Se manifesta prin aceasta voinţa Bisericii noastre de a uni slujirea credinţei strămoşeşti cu slujirea neamului şi a nevoilor lui din fiecare timp.

Ziarul a rămas în tot timpul în slujba scopului fixat de ctitor.

S-ar putea distinge patru perioade în modul cum a slujit ziarul, în istoria lui de pînă acum, acest scop.

1. Cea a primelor începuturi. Se afirma în acea vreme de unii corifei ai culturi române din Transilvania dorinţa de-a se reveni la limba latină de acum 2000 de ani, aşa cum o cunoaştem din cărţi. Tendinţa era animată de o nobilă aspiraţie. Dar ea uita realitatea limbii actuale a poporului român, limbă a unui popor trăitor azi, care reprezintă geniul creator al unicităţii poporului nostru, care s-a dezvoltat prin puterea creatoare a poporului nostru în cursul istoriei şi prin care se exprimă identitatea lui, modul lui de a-şi exprima durerile şi bucuriile, de-a vedea viaţa. Telegraful Român s-a pus de la început în slujba cultivării limbii vii, grăite, a poporului român de pretutindeni, împreună cu Alecsandri, Eminescu, cu Creangă, cu Caragiale din sudul şi estul Carpaţilor, cu Slavici, cu Coşbuc, cu Goga, din nordul Carpaţilor. Prin el Biserica strămoşească afirmă că numai mergînd cu poporul se poate progresa într-o cultură proprie, creatoare. Ziarul a contribuit prin aceasta la întărirea unităţii poporului român şi apărînd limba vorbită unitară, se apără dreptul la existenţa unitară a unui popor propriu trăitor azi, şi plin de nădejde în viitor. A fost, aş zice, ca să simplific, perioada lui Zaharia Boiu.

2. A urmat perioada lui Nicolae Cristea, ucenic al lui Şaguna, ca şi Boiu, din ultimele decade ale secolului XIX, în care împreună cu Coşbuc şi cu alţi ziarişti talentaţi de la „Tribuna", Telegraful Român a pus pe primul plan lupta directă pentru drepturile politice ale poporului român, pentru aspiraţiile spre libertate ale poporului român din Transilvania, ca naţiune independentă, mergînd alături şi sprijinind mişcarea memorandistă, fapt pentru care redactorul ei Nicolae Cristea a avut de suferit pedeapsa întemniţării.

3. A treia perioadă interesantă din istoria Telegrafului Român este cea din vremea Mitropolitului Bălan, perioadă în care am avut cinstea să lucrez ca redactor al lui vreme de 15 ani (1930—1945).

Trebuie să menţionez că ziarul a avut şi în acest timp o ţinută a lui aparte, cu inspiraţiile de limbaj, cu imagini actuale, cu o tinereţe şi o prezenţă a lui în actualitatea timpului. Conţinutul

Pr. Prof. *D. Stăniloae*

(Continuare în pag. a 3-a)

Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite — prilej de adîncă trăire duhovnicească

Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite poate fi numită liturghie numai în sens larg fiindcă ea are multe din părţile Liturghiei obişnuite. Ea însă nu are partea cea mai importantă care este momentul sfinţirii Darurilor sau momentul epiclezei.

Această Liturghie se săvîrşeşte în timpul Sf. şi Marelui Post al Paştilor, mai ales în zilele de miercuri şi vineri, joi în săptămîna a cincea a Păresimilor (Joia Acatistului), precum şi luni, marţi şi miercuri în săptămîna Patimilor. Se mai săvîrşeşte în zilele de luni, marţi şi joi din Sfîntul şi Marele Post dacă se întîmplă să cadă în aceste zile vreuna din următoarele sărbători: Sfîntul Haralambie (10 febr.), întîia şi a doua aflare a capului Sf. Ioan Botezătorul (24 febr.), Sfinţii 40 de Mucenici (9 martie), Sf. Grigorie Dialogul (12 martie), Înainte-prăznuirea Buneivestiri şi Sfîntul Calinic Cernicanul (11 aprilie).

Liturghia aceasta se numeşte aşa fiindcă Sfintele Daruri, respectiv Sf. Agneţe pentru această Liturghie se sfinţesc la o Liturghie de mai înainte cînd preotul, pe lîngă Sfîntul Agneţ din acea Duminică, mai scoate atîtea Sfinte Agneţe cîte Liturghii ale Darurilor mai înainte sfinţite are de săvîrşit în cursul săptăminii.

Asupra Sf. Agneţe scoase pentru Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite se săvîrşeşte aceeaşi lucrare care se face asupra Sf. Agneţ din sîmbăta sau duminica respectivă: se junghie, se împung cu copia sub semnul Iisus şi se sfinţesc în cursul epiclezei. La cuvintele „Sfintele, sfinţilor" se înalţă împreună.

După sfărîmarea primului Agneţ şi după ce preotul pune par-

Pr. prof. *Al. Moisiu*

(Continuare în pag. a 3-a)

De la Ioan cetire

DUMNEZEU ESTE VIAŢĂ*

(I Ioan I, 1—4)

Epistola I-a a Sf. Ioan, ca şi Evanghelia sa, foloseşte un stil metaforic şi conţinutul ei este profund, teoretic, în mare măsură abstract, parcă ar fi adresată nu unor credincioşi de rînd, ci unor intelectuali rafinaţi, obişnuiţi cu o gîndire în care termenii tehnici sînt socotiţi cunoscuţi. Epistola, ca şi Evanghelia, probează că creştinismul n-a venit să limiteze capacităţile minţii omeneşti ci, dimpotrivă, să le stimuleze şi să le folosească în gradul cel mai înalt.

Sfîntul Ioan defineşte în această Epistolă pe Dumnezeu prin două metafore: „Dumnezeu este *lumină*" (I Ioan I, 5) şi „Dumnezeu este *iubire*" (IV, 8). Dar înainte de aceasta, spre a nu se crede cumva că e vorba de definiţii panteiste, el îl descrie ca *viaţă*, personalizîndu-L. Dumnezeu este *persoană*. E *Cineva* care *există* ca atare, cu care se poate dialoga, care gîndeşte, simte şi comunică. Despre Acesta Sfîntul Ioan scrie că e: „Cel ce este de la început" şi precizează că e vorba de Tatăl (I Ioan II, 13).

Dar Tatăl n-a fost niciodată singur. Geniala definiţie a raportului dintre Tatăl şi Fiul, din cap. I al Evangheliei sale, e prezentă aproape în aceiaşi termeni şi în întîia Epistolă. Textul: „La început era Cuvîntul şi Cuvîntul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvîntul" din Evanghelie, capătă în Epistolă următoarea formă: „Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mîinile noastre au pipăit despre Cuvîntul vieţii, aceea vă vestim. Şi Viaţa s-a arătat şi am văzut-o şi mărturisim şi vă vestim Viaţa de veci, care era la Tatăl şi s-a arătat nouă" (I Ioan I, 1—2).

Aşa cum în Evanghelie spusese: „Şi Cuvîntul trup s-a făcut şi a locuit printre noi" (I, 14), şi aici precizează că ei, contemporanii evenimentului, „L-au văzut, L-au pipăit". În Epistolă însă, Apostolul arată că El, Iisus, „s-a arătat" ca *„Viaţă"*, şi nu ca orice fel de viaţă, ci nemuritoare, veşnică.

Dacă privim cu un minimum de atenţie textul din Epistolă, vedem că Sf. Ioan avea în vedere acea viaţă care trecuse prin moarte şi care biruise moartea, căci pomeneşte de „pipăirea cu mîinile", fără îndoială avînd în gînd întîmplarea cu Toma de după înviere, la care va fi fost martor.

Iisus s-a manifestat ca *Viaţă*, fiindcă „exista de la început", fiindcă era izvorul vieţii, a vieţii de care ne împărtăşim şi noi. Prin aceasta, „împărtăşirea noastră este cu Tatăl şi cu Fiul Său Iisus Hristos (I Ioan I, 3).

Spre a nu rămîne cineva cu ideea că ar fi vorba doar de o doime, deoarece apostolul era preocupat să precizeze raporturile dintre Tatăl şi Fiul, el afirmă în mod expres, după ce defineşte pe Duhul ca fiind „adevărul": „Trei sînt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvîntul şi Sfîntul Duh, şi aceşti trei Una sînt" (I Ioan V, 7).

Textul ioanic din această pericopă precizează deofiinţimea Fiului cu Tatăl şi faptul că împreună sînt *Viaţă* şi că, prin urmare, orice viaţă de aici vine: „Dumnezeu ne-a dat viaţă veşnică" (I Ioan V, 11), fiindcă odată primită, viaţa este nemuritoare, aici şi apoi dincolo. Dar Sfîntul Ioan mai precizează: „Cel ce are pe Fiul, are Viaţa" (I Ioan V, 12), aici cuvîntul *viaţă* însemnînd desigur „viaţă" în sensul în care Scriptura descrie *mîntuirea*. Aşadar numai cine crede în Fiul, se mîntuieşte.

Mărturisind credinţa în Fiul, mărturisim credinţa în viaţă. Aşa cum sfînt este Dumnezeu, sfîntă este şi viaţa. Ea ne-a fost dată spre bucurie şi, cum spune tot în această Epistolă Sf. Ioan, ne-a fost dată pentru „ca bucuria noastră să fie *deplină*" (I Ioan I, 4).

Cine dar ar putea avea dreptul să curme viaţa dată de Dumnezeu, viaţa care *este Dumnezeu*? Cel ce omoară, este ca un ucigător de Dumnezeu. Nimeni pînă azi n-a creat viaţă. Viaţa se naşte din viaţă, din Dumnezeu.

Să celebrăm deci minunea vieţii! Să ne plecăm cu evlavie în faţa sfinţeniei vieţii! Să cinstim pe „Dătătorul de viaţă", pe Domnul pe care îl mărturisim aşa în Simbolul Credinţei.

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

* Meditaţie rostită cu prilejul unei întruniri ecumenice internaţionale, Moscova, martie 1983.

Românii de pe Mureş, Crişul Alb şi Crişul Negru în sec: X—XV

„Anul O Mie" (L'an Mil), cum este denumită tot mai frecvent perioada sec. X—XI, este pentru spaţiul Carpato-danubiano-pontic încheierea etnogonezei româneşti, definitivarea instituţiilor social-politice feudale (cnezate şi voievodate) şi consolidarea credinţei de rit răsăritean, mai ales după marea Schismă (1054).

Populaţia băştinaşe de pe Mureş şi Crişuri, în aceste secole, o formau românii, lucru dovedit atît de izvoarele scrise (Anonymus, Legenda Sancti Gerardi, Simon de Keza etc.) cît şi de vestigiile arheologice de la Feleac, Vladimirescu, Zăbrani — „Sătuţ", Cladova, Hodoş-Bodrog etc., care prin materialul de tip Dridu nu lasă nici un dubiu asupra etnicităţii localnicilor.

Ocupaţiile agricole-pastorale ale românilor din acest spaţiu geografic, dovedite de produsele recoltate de care vorbesc cronicile, de seminţele carbonizate descoperite în gropi (grîu, mei, orz), de fiarele de plug (cuţitul şi brăzdarul) de oasele de animale (bovine, cabaline, ovine, porcine) descoperite şi ele în gropile de lîngă aşezările de la Feleac, Vladimirescu, Cladova, Chişineu-Criş, Zăbrani, ş. a. pledează pentru sedentarismul localnicilor şi nici de cum pentru „nomadismul" lor, cum susţin, pentru românii transilvăneni, unii istorici unguri: E. Lukinich, B. Homan, E. Haraszti etc.

Evoluţia economică duce inevitabil la creşterea demografică şi sporirea numărului aşezărilor, chiar dacă-n documentele vremii ele nu apar în totalitatea lor. Spre exemplu, în sec. X—XIII, pentru zona arădeană izvoarele menţionează doar 12 localităţi (Frumuşeni, Zăbrani, Sîmbăteni, Şeitin etc.), arheologia a completat această listă cu încă 28 de aşezări.

Toponima acestor meleaguri ne arată că marea majoritate a numelor aşezărilor locale sînt româneşti, cum sînt Căprioara, Codreşa, Prunişor, Brusturi, Baltele, Groşi etc.

Gradul de civilizaţie a neamului românesc local şi în acelaşi timp, gradul de organizare socială rezultă din existenţa obştilor săteşti, conduse de juzi, cnezi şi acei „oameni buni şi bătrîni", aleşi de comunitatea sătească. Evoluţia societăţii româneşti de pe Mureş şi Crişul Alb şi Negru, este demonstrată de stratificarea acesteia în pături sociale deosebite din punct de vedere economic.

Această societate, ajunsă pe o asemenea treaptă de dezvoltare, pretindea cu necesitate o organizaţie politică corespunzătoare. Uniunile de obşti de pe valea rîurilor sau din depresiunile naturale, „ţările" sau „ocoalele", cum se mai numeau, se organizează în cnezate şi voievodate. Aceste instituţii politice româneşti străvechi, deşi, socotite de unii istorici maghiari (Lehoczky, Maliusz etc.) ca fiind „creaţii străine" (ale pecenegrilor, cumanilor, tătarilor sau ale regalităţii ungare), îşi vor întrerupe evoluţia prin suprapunerea clasei feudale cuceritoare. Deşi oprite din evoluţia lor şi limitate politico-teritorial, aceste instituţii româneşti vor reprezenta forma instituţionalizată, alături de organizaţia bisericească de rit răsăritean, a opoziţiei populaţiei româneşti, de pe aceste meleaguri, faţă de stăpînirea străină.

Este ştiut, că după dispariţia voievodului bănăţean Ahtun (1028), aceste teritorii vor intra, treptat, începînd cu a doua jumătate a sec. XI-lea, sub stăpînirea Ungariei medievale. Firească, noii veniţi îşi vor crea aici piloni de susţinere: castre regale (Arad, Zărand, Feldioara, Frumuşeni etc.), care pînă-n 1241, vor utiliza mai ales vechile fortificaţii băştinaşe, precum şi instituţiile bisericeşti de rit occidental, sprijinul ideologic

Prof. *Ioan Mircea Bogdan*

(Continuare în pag. a 2-a)

Barbu Ştefănescu-Delavrancea

Se împlinesc în acest an 125 ani de la naşterea marelui scriitor Barbu Ştefănescu-Delavrancea (n. 11 apr. 1855) şi 65 de ani de la trecerea lui spre veşnicie (m. 29 aprilie 1918).

Scriitorul a văzut lumina zilei în suburbia bucureşteană Delea Nouă, ca fiul al căruţaşului Şt. Tudorică Albu. Pseudonimul Delavrancea şi-l va lua de la ţinuturile muntoase ale Vrancei, de unde era originar tatăl său şi poate şi datorită admiraţiei sale pentru creatorii anonimi ai *Mioriţiei*.

Între anii 1870—77 urmează cursurile liceului Sf. Sava, cînd va publica şi versuri în *România Literară*. După terminarea liceului se înscrie la facultatea de drept, luîndu-şi licenţa în anul 1882.

În anul 1883 debutează ca nuvelist cu *Sultănica*, iar în 1885 publică un volum de nuvele cu acelaşi nume. Acestuia îi urmează volumele *Trubadurul* (1887), *Paraziţii* (1892—93), apoi volumul *Între vis şi viaţă*. Între anii 1909—1911 publică trilogia dramatică *Apus de soare*, *Viforul* şi *Luceafărul*. În anul 1912, are loc premiera piesei sale *Hagi Tudose*, şi este ales membru al Academiei Române, rostind, cu acest prilej discursul: *Din estetica poeziei populare*.

Încă din anii tinereţii, el se afirmă prin adînci sentimente patriotice. Astfel, în 1892, în ziarul *Voinţa Naţională*, publică un număr de nouă editoriale, în care demască atitudinea antipatriotică a reginei Elisabeta (Carmen Sylva), care scrisese în limba germană o nuvelă, *Răzbunarea*, în care poporul român era desconsi-

Pr. asistent *S. Şebu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Românii de pe Mureş . . .

(Continuare din pag. 1)

al regalităţii maghiare. Astfel, în sec. XII—XIII, sînt create, pe aceste teritorii prepozitura şi capitlul catolic din Arad, mănăstirile benedictine de la Cenad, Bistra, Chelmac, Bulci etc., mănăstirea augustină de la Ineu, cea a cavalerilor ioaniţi de la Tauţi ş. a. De remarcat, că unele mănăstiri ale ordinelor catolice au fost la origine ortodoxe şi au fost preluate de călugării latini, în sec. XIII—XIV. Între acestea amintim pe cele de la Ahtummonostora, Pîncota şi Vladimirescu.

Paralele, însă, cu constituirea bazelor laice şi bisericeşti ale stăpînirii maghiare în acest spaţiu geografic, se menţin instituţiile laice şi bisericeşti ale populaţiei româneşti locale. Faptul că-n sec. XI—XII instituţiile cneziale şi voievodale băştinaşe nu apar în documentele vremii îşi găseşte explicaţia în pătrunderea lentă a stăpînirii maghiare în acest spaţiu românesc, cît şi-n procesul de organizare mai tardivă a cancelariei regale şi a celorlalte instituţii ce eliberau acte (episcopii, conventuri monastice etc.). Din sec. XIII, aceste instituţii româneşti străvechi nu vor întîrzia să apară în documentele vremii. Astfel, chiar la începutul sec. XIII este menţionată formaţiunea „Belkenew", localizată de acad. Şt. Pascu în zona Beliu-Craiova. Canonicul orădean Rogerius atestă, pentru anii 1241—1242, doi voievozi români localnici care se remarcă în luptele contra tătarilor: voievodul Geroth din localitatea Geroth, asimilată azi cu actualul sat Iermata-Neagră, de pe malul sudic al Crişului Negru, cît şi voievodul din Adea. În 1278 este pomenit banul Pavel, castelanul Şoimoşului, iar în 1294 este menţionat pe valea Crişului Negru „Rolandus Woyvoda". În secolele următoare, cnezii şi voievozii localnici apar tot mai des în actele contemporane. Din mulţimea acestor atestări amintim pe voievodul Bogdan şi fraţii săi de la Nădlac (1337), voievodul Bybaroh de la Hălmagiu (1359), voievodul Ştefan de la Dysensius (localitate dispărută azi) etc.

Existenţa şi menţiunea instituţiilor româneşti locale este reflectată şi de organizarea administrativă teritorială de pe aceste meleaguri, unde începînd cu 1390 sînt menţionate o serie de „districte româneşti" (districtus olachales) — Hălmagiu, Căpîlna, Vîrfuri, Arăneag, Cladova, Mănăştur etc. De menţionat că aceste „districte româneşti" se bucurau de o largă autonomie şi aplicau „legea pămîntului" (jus valachicum), respectată şi de regalitatea maghiară şi care continua „însuşi ordinea romană".

Dar alături de instituţiile laice autohtone, se menţin şi se dezvoltă, cu tot prozelitismul catolic sau a măsurilor luate de regalitatea „apostolică" maghiară, şi instituţiile bisericeşti de rit răsăritean băştinaşe.

Că pe aceste meleaguri româneşti marginale a pulsat, în aceste secole, o puternică viaţă religioasă ne-o dovedesc mănăstirile şi bisericile atestate atît de izvoarele scrise, cît şi de arheologie şi toponimie.

Izvoarele scrise menţionează, pentru sec. X—XIII, o serie de mănăstiri, din care amintim: Ahtummonostora, Gelidmonostora, Kenezmonostora, Hudusmonostora, Issou, Prodaumonostora etc. Arheologia a scos la iveală alte biserici şi mănăstiri din zonă: Szöreg (R. P. Ungaria), cu planul în formă de cruce greacă şi hram tipic — ortodox — Sf. Filip (în occident acesta apare întotdeauna cu apostolul Iacob), Frainova (R. F. Iugoslavia), Kis-Zombor (în apropierea graniţei dintre Ungaria şi România), Vineşti-Săvîrşin ş. a. Şi toponimia ne indică existenţa unor biserici şi mănăstiri, ce urmează a fi identificate pe teren de arheologi. Între aceste topice amintim „Biserica rotundă" (posibil o rotondă), atestată în 1332—1337 la sud-vest de Felnac şi „Mănăştur" de lîngă Vinga, atestat începînd cu 1285.

De menţionat că, din anii 1019—1020 şi pînă în anul 1232, la Timişoara a fiinţat un castru al episcopiei de Branicevo, eparhie sufragană a arhiepiscopiei de Ohrida, creată de împăratul bizantin Vasile al II-lea (976—1025). Acest castru episcopal a avut sub jurisdicţie şi populaţia românească de de Mureş şi Crişuri, pînă la încetarea sa, datorită măsurilor luate de regele maghiar la cererea Romei papale, în sec. XIII împotriva credincioşilor ortodocşi din Ungaria medievală se iau o serie de măsuri, unele chiar de Roma papală, altele de instituţiile catolice din regat.

Dintre acestea amintim hotărîrea celui de-al IV-lea Sinod lateran (1215), care interzicea existenţa episcopilor ortodocşi alături de cei catolici, care a avut ca urmare directă, între altele, şi încetarea castrului eparhial de la Dibiskos-Timişoara (după unii mutat la Mehadia), precum şi hotărîrile sinodului de la Buda (1279), care interziceau preoţilor „schismatici" (ortodocşi — n. n.), celebrarea serviciului divin şi construirea de biserici.

În sec. XIII lăcaşurile ortodoxe din această zonă geografică au avut de suferit de pe urma prozelitismului catolic, unele fiind preluate cu forţa de călugării latini, dar şi de pe urma pustiirilor mongolilor: tătarii, în anii 1241—1242 şi cumanii, la finea sec. XIII, cînd o serie de mănăstiri (Issou, Geled, Hudus etc.) sînt distruse şi în marea lor majoritate, n-au mai fost refăcute, căci băştinaşii n-au avut posibilităţi sau au fost împiedecaţi de stăpînirea politică, sprijinitoare a catolicismului.

Totuşi, în sec. XIV—XV, unele lăcaşuri ortodoxe locale sînt refăcute, iar altele sînt construite acum, de voievozii şi cnezii locali, unde aceştia au reuşit să se menţină. Astfel, acum este refăcută mănăstirea Hodoş-Bodrog (distrusă de cumani la 1293 sau ceva înainte) şi sînt construite bisericile cneziale de la Dezna şi Crişcior, biserica voievodală de la Hălmagiu, bisericile mănăstireşti de la Lipova şi Ineu ş. a. De altfel, în aceste secole, o serie de sate româneşti locale, îşi alegeau ca patron, şi totodată, hram al bisericii, un sfînt specific Bisericii răsăritene. Din aceste localităţi amintim satele purtînd numele Sf. Nicolae — cel situat lîngă Pecica (1359), lîngă Cenad (1368), lîngă Arad (1471), lîngă Beiuş etc. — Sf. Gheorghe (cel situat între Vladimirescu şi Mîndruloc) ori Sf. Dumitru (care nu are praznic în occident), sat pomenit cu localităţile Hodoş şi Bodrog (1466) ş. a. m. d.

Existenţa parohiilor ortodoxe româneşti, în sec. XIV—XV, pe aceste meleaguri ne este reliefată şi de listele de plată a dijmei catolice pe seama Romei papale. Astfel, pe teritoriul comitatului arădean, în anii 1332—1337, din cele 451 de localităţi, doar în 42 existau plebanii catolice, în vreme ce pe teritoriul comitatului Zărand, în acelaşi ani, la cele 430 aşezări existau 44 localităţi unde existau parohii de rit occidental. Sudul comitatului Bihor, numit în actele vremii „Districtus Olachales" sau „districtul orividicul Beinşului" (Beiuşului), la 1442, avea doar 10 plebanii catolice, astfel că din această statistică a timpului, reiese caracterul profund românesc şi ortodox al teritoriului de pe Mureş, Crişul Alb şi Crişul Negru şi în sec. XIV—XV.

Dezvoltarea organizaţiei bisericeşti locale în sec. XIV—XV a repus cu acuitate problema unei ierarhii superioare pentru românii de pe Mureş-Crişuri, care, din 1232, lipsea.

Cu toate că dinastia angevină (sec. XIV), venită pe tronul Ungariei cu concursul Romei papale, a sprijinit prin toate măsurile întărirea catolicismului în regatul maghiar, n-a putut desfiinţa şi nici măcar, opri evoluţia ortodoxiei. Mai mult, Biserica ortodoxă din acest spaţiu geografic, va reuşi să-şi creeze propria ierarhie superioară începînd cu finele sec. XIV. Astfel, documentele vremii ne semnalează apariţia, la sfîrşitul sec. XIV—începutul sec. XV apariţia scaunului episcopal de la Lipova, cu reşedinţa în biserica mănăstirească din localitate. Spre finea veacului XV, actele ne indică apariţia unui nou scaun eparhial, pe aceste meleaguri — la Ineu (Ienopolea) — cu sediul în mănăstirea Sf. Nicolae din cetatea locală.

Pr. prof. Dr. Vladimir Prelipceanu — octogenar

Grija deosebită a Bisericii noastre faţă de instituţiile ei de învăţămînt teologic s-a manifestat, în primul rînd, prin pregătirea şi selecţionarea unor cadre didactice de reală vocaţie.

S-a constituit astfel, de timpuriu, o impresionantă pleiadă de profesori, al căror nume s-a impus prin publicarea unei valoroase literaturi teologice şi în egală măsură prin instruirea şi educarea unor generaţii de preoţi ataşaţi sincer de Biserică şi poporul din sînul căruia au odrăslit.

În rîndul acestor vrednici dascăli de rang universitar se înscrie şi P. C. pr. prof. Vladimir Prelipcean, care a onorat ani în şir catedra de Vechiul Testament şi Limbă Ebraică de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

Născut pe plaiurile „dulcei Bucovine", în com. Voitinel, jud. Rădăuţi, la 20 februarie 1903, viitorul specialist în problemele vechi testamentare a urmat şcoala primară în satul natal, apoi liceul la Rădăuţi, între 1917—1924. În baza diplomei de bacalaureat se înscrie, în toamna anului 1925, la Facultatea de Teologie din Cernăuţi, ale cărei cursuri le frecventează pînă în 1929, cînd devine licenţiat. (A lucrat teza: „Profetul Sofronie".) Următorii doi ani îi va dedica pregătirilor doctoratului în Teologie. După promovarrea examenelor reglementare, este proclamat doctor, în decembrie 1931.

Dar preocupările sale în direcţia specializării într-un domeniu atît de vast cum este Vechiul Testament nu s-au oprit odată cu obţinerea înaltului titlu academic. Între 1932—1934 urmează cursuri de specializare la universităţile din Viena, Berlin şi Strasbourg, audiind prelegerile unor renumiţi profesori cum au fost: Notscher, Sellin, Berthelot şi Dennefeld. Paralel cu aprofundarea cunoştinţelor de Vechiul şi Noul Testament, s-a iniţiat în limbile semitice: ebraica, aramaica, asiriana, araba şi siriana.

Reîntors acasă, va fi numit, în martie 1935, prefect de studii la Internatul Teologic al Facultăţii de Teologie din Cernăuţi şi asistent onorific la catedra de Studiul Biblic al Vechiului Testament, care pe atunci era ilustrată de eminentul profesor dr. Vasile Tarnavschi.

În 1937, după vacantarea catedrei, este numit, prin concurs, profesor agregat, funcţionînd în această calitate pînă la 1 ianuarie 1941. După această dată va funcţiona ca profesor titular la catedra de Studiul Biblic al Vechiului Testament de la Facultatea de Teologie din Suceava.

În 1948, în urma reorganizării învăţămîntului teologic, este încadrat profesor titular la Facultatea de Teologie şi apoi la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

S-a pensionat în 1970, întrunind astfel un număr de 35 de ani de activitate neîntreruptă la catedră.

În tot acest răstimp s-a dăruit cu pasiune misiunii pentru care s-a pregătit. A ştiut să valorifice fructuos zestrea intelectuală agonisită. Sobru în ţinută şi manifestări, a făcut dovada unor alese însuşiri morale. Relaţiile sale cu colegii şi deopotrivă cu studenţii s-au caracterizat prin bunătate şi sinceritate. Ţinuta sa preoteasă a fost întotdeauna pilduitoare. (A fost hirotonit preot în 1929 pe seama parohiei Horodnicul de Jos, jud. Rădăuţi.) A nutrit un profund respect şi o curată evlavie faţă de cuvîntul inspirat al Scripturii, evlavie pe care a imprimat-o şi în sufletele studenţilor.

Rezultatul străduinţelor sale asidui, în domeniul Vechiului Testament, s-au concretizat într-o serie de lucrări, studii şi articole publicate în volum sau în revistele de specialitate. Amintim astfel titluri ca: Profetul Avacum. Introducere, traducere şi comentar, Cernăuţi, 1934; Importanţa Vechiului Testament, Cernăuţi, 1937; Textele de la Ras, Shamra şi raportul lor cu Vechiul Testament, Cernăuţi, 1942; Vocaţiunea la profeţii Vechiului Testament, Iaşi, 1947; Actualitatea învăţăturilor moral-sociale în Cartea lui Isus Sirah, în „Studii Teologice", nr. 9—10/1955; Decalogul, lege universală şi veşnică, în „Mitropolia Moldovei şi Sucevei", nr. 5/1956; Adevărul istoric al Sfintei Scripturi în lumina unor descoperiri arheologice, în „Mitropolia Olteniei", nr. 3—4/1957; Descoperirea unor texte ebraice vechi în regiunea nord-vestică a Mării Moarte în „Mitropolia Olteniei", nr. 3—4/1955; Inspiraţia Sfintei Scripturi, în „Ortodoxia", nr. 4/1962; Studiul Vechiului Testament sub aspectul său teologic în epoca contemporană, în Apus, în „Studii Teologice", nr. 3—4/1968; Cuvîntul lui Dumnezeu în viaţa Bisericii, în „Studii Teologice", nr. 1—2/1971. P. C. Sa este de asemenea coautor al Studiului Vechiului Testament, manual pentru uzul studenţilor Institutelor Teologice, Bucureşti, 1955.

Unindu-ne glasul cu al tuturor celor pe care i-a pregătit, pe parcursul îndelungatei sale activităţi, adresăm P. C. pr. prof. Vladimir Prelipceanu urarea sinceră de mulţi ani cu sănătate, la împlinirea venerabilei vîrste de 80 de ani.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Barbu Ştefănescu-Delavrancea

(Continuare din pag. 1)

derat. Delavrancea spune că regina „nici nu ne cunoaşte, nici nu ne iubeşte, nici nu ne respectează".

În concepţia scriitorului, ctitorii istoriei noastre sînt oamenii simpli „cu sarică, cu opinci, cu căciuli ţărăneşti". Simpatia pentru aceşti oameni simpli se vede în nuvele ca *Sultănica*, *Zobie*, *Milogul*.

Sultănica ne prezintă un tablou al vieţii de la ţară, pe care scriitorul îl vede mai luminos decît al vieţii de la oraş. Satul ne apare ca un păstrător al comorilor spirituale ale poporului, iar fete ca Sultănica sînt purtătoare ale nobleţei şi purităţii omului simplu. Eroina, descinzînd parcă din tablourile lui Grigorescu, este atrasă de un tînăr, a cărui morală s-a viciat în contact cu civilizaţia urbană.

Deşi în nuvelele *Zobie* şi *Milogul* ne sînt prezentate nişte cazuri patologice, scriitorul îşi arată simpatia faţă de aceşti oropsiţi ai sorţii, făcînd societatea răspunzătoare de decăderea acestora.

Scriitor romantic, cu infiltrări naturaliste, Delavrancea reuşeşte să ne prezinte o imagine veridică a societăţii burgheze, în goana ei după înavuţire, indiferentă şi sceptică la nevoile celor mulţi, în nuvele ca *Paraziţii*, *Iancu Moroi*. Setea de aur este ilustrată mai ales în nuvela *Hagi Tudose*, capodoperă a scrierilor lui Delavrancea. Concurînd cu avarii zugrăviţi în literatura universală, Hagi Tudose îi întrece pe aceştia (Harpagon de Moliere şi Gobsek de Balzac). După cum remarca criticul D. Micu, acesta „pare nu om, ci balaurul din poveste, încolăcit pe o comoară". Cei care nu s-au putut adapta acestei societăţi meschine au fost înlăturaţi. Aşa s-au petrecut lucrurile cu doctorul din nuvela *Linişte* sau cu studentul din nuvela *Trubadurul*, provenit din mediul ţărănesc, care constată că „un ţăran necunoscut, aruncat într-o lume proastă şi vicleană, trebuie să fie de oţel ca să nu cadă".

Orientarea realistă a lui Delavrancea n-a exclus preferinţa lui pentru idilic şi policrom, prezentă în micile povestiri-poeme, *Bunicul* şi *Bunica*. Aceştia, albiţi de ani, sînt parcă aduşi din lumea basmelor. Umanistatea, bunătatea, curăţenia morală a acestora, în lumina cărora scriitorul îi înfăţişează, l-au determinat pe G. Călinescu să afirme că „totul e văzut extatic, cu un ochi excitat de opiu".

Anii de şcoală aveau să-l smulgă pe scriitor din această atmosferă idilică, prilejuindu-i primele dezamăgiri. El vede în dascălul Vucea, din nuvela *Domnul Vucea* un adevărat instrument de tortură, iar în nuvela *Bursierul*, şcoala este privită prin prisma adolescentului care surprinde şi unele aspecte penibile ale existenţei.

Om politic, avocat, orator, Delavrancea este zguduit de felul în care guvernul burghezo-moşieresc a reprimat răscoala ţăranilor din anul 1907. Soţia scriitorului, Marya, mărturiseşte că din indignarea pricinuită de masacrarea celor 11.000 de ţărani s-a născut în sufletul scriitorului subiectul trilogiei istorice *Apus de soare*, *Viforul* şi *Luceafărul*. După cum Eminescu, în *Scrisoarea a III-a*, reînvie figura luminoasă a domnitorului Mircea cel Bătrîn, pentru a o pune în antiteză cu decăderea morală şi politică a timpului său, la fel şi Delavrancea aduce în prim plan, în trilogia sa, pe Ştefan cel Mare, deoarece el a fost eroul în care neamul nostru şi-a pus toate aspiraţiile, eroul ce s-a sprijinit pe poporul de rînd, în timp ce mai-marii din timpul lui Delavrancea i-au oferit gloanţe.

Trilogia amintită reînvie luptele pentru menţinerea independenţei Moldovei, într-un limbaj de mari resurse lirice, dovedind marele talent oratoric al scriitorului. Personajele principale din trilogia amintită sînt definite în raport cu Ştefan cel Mare. Ştefăniţă din *Viforul* este numai caricatura bunicului său, iar Petru Rareş, din *Luceafărul* este un nou Ştefan, dar nu are strălucirea acestuia; Ştefan era Soarele, Petru Rareş este doar un „luceafăr".

Delavrancea este un scriitor unic în literatura română prin felul în care a prezentat eroismul şi apusul demn al lui Ştefan cel Mare. Ştefan a fost biruitor pentru că voinţa sa, iubirea lui de patrie şi idealul său au fost în concordanţă cu voinţa şi străduinţele poporului. Domnitorul ne este înfăţişat ca om simplu care nu se bizuie pe discursuri înflăcărate, ci apucă sabia pentru a da exemplu. El este suprema întruchipare a năzuinţelor poporului şi ale ţării. „Că ea (Moldova) vru un domn drept, şi n-am despuiat pe unii ca să îmbogăţesc pe alţii, că vru ea un domn treaz şi am vegheat." Măreţia izbînzilor sale o pune pe seama Moldovei, care a fost „tăria" iar el numai „norocul". „Eu — zice Ştefan — am fost biruit la Războieni şi la Chilia, Moldova a biruit pretutindeni." Ţara reprezintă pentru domnitor lungul şir al generaţiilor care au apărat cu sîngele lor pămîntul străbun, şi mai ales urmaşii de care cei prezenţi au o sfîntă datorie: „Moldova n-a fost a mea şi nu e a voastră ci a urmaşilor urmaşilor voştri, în veacul vecilor."

Mort la Iaşi în 29 aprilie 1918, cînd ţara se afla încă sub ocupaţie germană, scriitorul nu a putut trăi bucuria de a vedea România eliberată şi întregită.

Visul scriitorului a devenit azi o realitate scumpă, iar comemorarea acestuia are loc în condiţiile în care istoria literaturii române i-a înscris numele, cu litere de aur în paginile ei, datorită belşugului de frumuseţe adus limbii române şi caldelor îndemnuri patriotice, ce vor rămâne o pildă vie de urmat pentru generaţiile de azi şi de mîine.

Preot prof. Dr. IOAN PETREUŢĂ

În zorii zilei de 28 februarie 1983 şi-a încheiat viaţa pămîntească, în Timişoara, venerabilul profesor de teologie Ioan Petreuţă. În istoria învăţămîntului teologic rămîne un om reprezentativ, pentru că s-a identificat întocmai cu interesele mari ale Bisericii şi cu idealurile acelora în mijlocul cărora a muncit.

Pătruns de un spirit înnoitor în vestirea adevărului, a făcut faţă îndatoririlor sale într-un mod superlativ, nu numai în activitate de profesor ci şi ca preot şi cetăţean devotat.

L-am cunoscut în toamna anului 1923 în calitate de student la universitatea din Cernăuţi şi mi s-a impus atenţiei, de la început, prin însuşirile sale alese. Pentru a reîmprospăta în memoria celor care l-au cunoscut chipul lui Ioan Petreuţă menţionăm că el s-a născut în anul 1904 în comuna Sebiş din jud. Arad. A făcut studii secundare la Brad, Arad şi Timişoara iar pe cele universitare la Cernăuţi (1923—1927), la Atena (1928/1929), la Viena (1929/1930, obţinînd doctoratul în teologie la facultatea din Cernăuţi, în 1930 şi licenţa în Drept, în 1932. Căsătorindu-se în 1930 cu Maria Monţia, fiică de preot din Şiculea—Arad, a fost hirotonit preot în acelaşi an, 1930. A fost, rînd pe rînd profesor de teologie la Academia din Arad 1930—1934, la Academia din Oradea 1934—1948 şi la Institutul Teologic Universitar din Sibiu (1948—1952). Între anii 1941—1948 a funcţionat ca rector la Academia din Oradea, aflată provizoriu în Timişoara.

Din 1952 pînă în 1978 a activat în cadrul Mitropoliei din Timişoara, în calitate de consilier.

A publicat următoarele lucrări: Rudenia spirituală, Arad, 1941, Anatema, Arad 1941, Spiritismul, Timişoara 1945, Manual de Dogmatică pentru uzul studenţilor de la Institutele Teologice din Biserica Ortodoxă Română, în colaborare.

A publicat un număr mare de studii şi articole în diferite reviste ale Bisericii, a tipărit predici dogmatice pentru tot anul bisericesc în rev. „Biserica Bănăţeană".

I. Petreuţă a fost un prieten devotat şi sincer, un soţ ideal, un tată iubitor de copii. A fost stimat de colegii şi iubit de studenţi. Era îndrăgostit de disciplinele pe care le-a predat de la catedră şi de amvonul bisericilor pe care-l urca cu drag.

În multe probleme de dogmatică şi drept bisericesc se va face apel şi l-a scrisul luminos al pr. prof. I. Petreuţă.

Dînd expresie sentimentelor noastre de compasiune fiicei sale Maria Onică — inginer-profesor, din Timişoara, vom păstra în suflete chipul său de om prestigios în vestirea ideilor mari

Pr. prof. *N. Neaga*

Dr. CORNEL IRIMIE

Marţi, 22 martie 1983, a încetat din viaţă, la vîrsta de 64 ani, cel ce a fost vrednicul om de ştiinţă, bun patriot, profund cunoscător şi înflăcărat iubitor al creaţiei populare: Dr. *Cornel Irimie*.

Ca fiu al satului (Movile—Agnita), a iubit pătura ţărănească cu toată puterea sufletului său mereu învăpăiat.

A făcut studii de sociologie şi etnografie la Universitatea din Bucureşti, lucrînd cu prof. Dimitrie Gusti, şi peste hotare.

A deţinut funcţii de seamă, din 1969 fiind director al celui mai mare complex muzeistic din ţară, Brukenthal din Sibiu, în paralel şi cercetător, profesor (Sibiu, Heidelberg—R. F. G.), membru într-o seamă de comisii de specialitate din ţară şi de peste hotare etc.

Dr. Cornel Irimie este totodată ctitorul Muzeului tehnicii populare din Sibiu şi autorul a peste 300 lucrări de etnografie.

Iubitor al creaţiei populare, C. Irimie a făcut cunoscut aceste negrăite valori pe parcursul mai multor ani şi prin paginile publicaţiilor Centrului mitropolitan Sibiu, articolele sale din Telegraful Român de pildă, despre portul popular, arta lemnului la români etc. stîrnind ecouri şi în sufletele unor cititori români de peste hotare.

Centrul arhiepiscopesc Sibiu a colaborat de altfel cu acest neobosit cercetător şi la depistarea şi inventarierea unor astfel de valori, ca de exemplu: icoanele pe sticlă, troiţele etc. Prin el, cu deosebire, icoanele noastre pe sticlă s-au făcut cunoscute pînă în îndepărtata Japonie.

Înmormîntarea a avut loc joi, 24 martie 1983, între alţi participanţi aflîndu-se şi reprezentanţi ai Centrului mitropolitan şi Episcopiei evanghelice C. A. Sibiu.

Au vorbit P. C. cons. Gh. Papuc, pr. prof. onor. T. Bodogae, dl. C. Bucur (Muzeul Brukenthal) şi dl. C. Onu (Centru de Ştiinţe sociale Sibiu).

La dorinţa sa exprimată prin testament, un grup de ţărani români şi saşi, îmbrăcaţi în port popular, i-au purtat sicriul pînă la locul de înhumare, iar un grup de fluieraşi au cîntat doine şi melodii pe versuri de O. Goga.

Dr. C. Irimie lasă în urma sa o înaltă pildă de dăruire pentru binele obştei din care a răsărit, lasă un nume bun care, după cum ştim, niciodată nu piere.

Arhid. *Gh. Papuc*

(Continuare din pag. 1)

tea II-a în sfîntul potir şi toarnă căldura, ia cu linguriţa din Sfîntul Sînge şi udă Sf. Agneţe scoase pentru Liturghia Darurilor în aşa fel ca Sf. Sînge să pătrundă în întregime Sf. Agneţe. Uneori aceste Sf. Agneţe se înmoaie în Sf. Sînge, fără să curgă din ele şi se aşează în cutie cu mîzul în sus. Acolo se păstrează pînă la vremea slujirii Sf. Liturghii a Darurilor mai înainte sfinţite.

Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite are o origine foarte veche, unii o consideră de origine apostolică.

La aşezarea acestei Liturghii au contribuit mai mulţi factori. Se ştie că săvîrşirea Sf. Liturghii a fost considerată întotdeauna ca o slujbă de mare bucurie pentru creştini, cîtă vreme postul şi ajunul era considerat ca timp de întristare şi de durere.

Din aceste motive, sinodul de la Laodiceia în can. 49 şi 51 hotărăşte ca în timpul Păresimilor să nu se săvîrşească Sf. Liturghie numai sîmbăta şi duminica, celelalte zile de peste săptămînă fiind zile aliturgice.

Dar, erau unii credincioşi care voiau să se împărtăşească şi în zilele de peste săptămînă. De aceea s-a introdus obiceiul ca din Darurile sfinţite sîmbăta sau duminica să se oprească o parte pentru a se putea împărtăşi credincioşii care doreau.

Ritualul acesta care era destul de simplu la început şi care avea loc după Vecernie, cu trecerea timpului s-a dezvoltat şi s-a amplificat. Sinodul Trulan, prin can. 52 a consfinţit întrebuinţarea şi generalizarea acestei Liturghii, dispunînd ca ea să se oficieze în toate zilele din Sf. Post al Paştilor (Păresimilor), afară de sîmbăta şi duminica şi de praznicul Bunevestiri.

Liturghia aceasta, ca şi aceea a Sf. Vasile cel Mare şi a Sf. Ioan Gură de Aur, trebuie considerată ca o lucrare a Bisericii întregi, lucrare colectivă, nu numai a unui singur autor. Sf. Grigorie Dialogul, căruia cele mai multe dintre manuscrise îi atribuie aşezarea acestei Liturghii, n-a făcut altceva decît să revadă şi să sistematizeze în scris această Liturghie. Sf. Grigorie cel Mare (Dialogul) între anii 578—584 a petrecut la Constantinopol ca trimis al papei Pelagiu al II-lea.

Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, care se săvîrşeşte împreună cu Vecernia, cuprinde mai multe momente care mişcă sufletul şi-l predispune la pocăinţă, la zdrobirea inimii, mai ales prin atmosfera de taină care învăluie întreaga ei desfăşurare şi structură.

Un moment impresionant din rînduiala acestei Liturghii este atunci, cînd, după prima paremie, preotul prinde cu ambele mîini lumînarea, se întoarce spre apus, cu faţa către credincioşi, îi însemnează crucişi şi zice cu glas mare: „Lumina lui Hristos luminează tuturor". Vorbind despre acest moment al Liturghiei, Vasile Mitrofanovici, în lucrarea lui „Liturgica Bisericii Ortodoxe", Cernăuţi, 1929, p. 666, zice: „Cu

Liturghia Darurilor ...

această luminare deştepta preotul în Biserica veche, în cei ce se pregăteau pentru botez, sau în cei chemaţi, dorinţa de a primi această taină; cu această lumînare, ne deşteaptă Biserica şi pe noi şi îndeosebi, pe cei care se pregătesc pentru primirea Sf. Taine a Euharistiei, la pocăinţă şi la lumină. Lumina aceasta este lumina lui Hristos care s-a arătat lumii şi care luminează toate popoarele pămîntului.

Un alt moment de adîncă taină şi înălţare sufletească pe care ni-l oferă Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, este atunci cînd, după a doua paremie, preotul luînd lumînarea şi cădelniţa, cîntă stînd în faţa sfintei mese: „Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta; ridicarea mîinilor mele: jertfă de seara" (V. 2 din Ps. 140). Urmează versetele 1, 2 şi 4 din acelaşi psalm, cu Slavă... Şi acum, în care timp preotul înconjoară sfînta masă, credincioşii îngenunchează, iar strana cîntă după fiecare verset: „Să se îndrepteze rugăciunea mea...".

În acest moment al Liturghiei care este unul dintre cele mai mişcătoare şi mai înălţătoare momente. Sufletul copleşit de povara păcatelor îi cere lui Dumnezeu ajutor spre a se putea elibera de greutatea lor.

Începînd cu miercurea din mijlocul Postului, întreaga Biserică se roagă pentru cei care se pregătesc pentru sfînta luminare (cei care se pregătesc în mod deosebit pentru primirea Botezului).

Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite, spre deosebire de aceea a Sf. Vasile şi a Sf. Ioan, are şi o ectenie specială pentru cei care se pregăteau pentru primirea Botezului. „Cîţi sînteţi chemaţi ieşiţi, cei chemaţi ieşiţi; cîţi sînteţi pentru luminare apropiaţi-vă; rugaţi-vă cei pentru luminare Domnului etc. şi rugăciunea pe care o citeşte în taină preotul: „Arată, Stăpîne, faţa Ta peste cei care se pregătesc pentru sfînta luminare şi doresc să se scuture de întinăciunea păcatului...". Se cere luminarea gîndului, statornicie în credinţă, întărirea în credinţă şi desăvîrşirea în dragoste spre a deveni mădulare cinstite ale lui Hristos.

În locul cîntării heruvimice, la Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite se cîntă: „Acum puterile cereşti împreună cu noi nevăzut slujesc, că iată intră Împăratul slavei. Iată jertfa cea tainică săvîrşită de dînsele este înconjurată".

În timpul acestei cîntări preotul face Intrarea cea mare, în cea mai adîncă tăcere, într-o atmosferă de taină, de adîncă reculegere şi de înălţare sufletească.

Înţelesul acestei cîntări este că sub chipul Cinstitelor şi mai înainte sfinţitelor Daruri, cu care se face Intrarea cea mare, este de faţă în mijlocul credincioşilor însuşi Hristos, care în chip nevăzut este înconjurat de puterile cereşti care slujesc fiindcă intră Împăratul slavei.

După Intrare, strana cîntă: „Cu credinţă şi cu dragoste să ne apropiem, ca părtaşi ai vieţii veşnice să ne facem. Aliluia, aliluia, aliluia!"

Momentul acesta din Liturghie constituie un îndemn şi pentru credincioşi ca să se apropie cu credinţă şi cu dragoste de Sf. Taine spre a se face părtaşi vieţii veşnice.

Prin cuvintele: „Să luăm aminte. Cele mai înainte sfinţite Sfintele sfinţilor" se adevereşte că Sfintele Daruri n-au fost sfinţite în cursul Liturghiei. Strana cîntă acum chinonicul: „Gustaţi şi vedeţi, că bun este Domnul. Aliluia, aliluia, aliluia".

Din întreaga rînduială a Liturghiei Darurilor mai înainte sfinţite, din ecteniile, rugăciunile şi din întregul ei ritual, rămînem profund mişcaţi de frumuseţea şi podoaba ei, de chemările pe care le face sufletului ca să se ridice din păcat la înălţimile cele cereşti.

Liturghia aceasta, aşa cum ne spune Badea Cireşanu în lucrarea sa „Tezaurul liturgic", tom. III, p. 240), împreună cu Liturghia Sf. Vasile cel Mare şi a Sf. Ioan Gură de Aur, „fac un buchet împreună, din 3 flori cereşti şi prea bine mirositoare, cu toate că fiecare din ele are de scop preamărirea lui Dumnezeu şi mîntuirea omului. Una pe alta se întrec în frumuseţe, una pe alta se desăvîrşesc în strălucire şi în mare podoabă".

În desfăşurarea Sf. Liturghii a Darurilor mai înainte sfinţite, credinciosul îşi poate da seama de păcătoşenia lui, fiindcă sînt atîtea momente care îi reamintesc acest lucru, şi asemenea fiului risipitor poate spune: „Sculîndu-mă mă voi duce la tatăl meu şi-i voi spune: Tată, am greşit la cer şi înaintea Ta..." (Lc. 15, 18), sau ca tîlharul de pe cruce care a zis: „Pomeneşte-mă Doamne, cînd vei veni întru împărăţia Ta" (Lc. 23, 42).

Timpul Sf. Post al Paştilor (Păresimilor) în care se săvîrşeşte Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite este un timp deosebit de ales, căci — după cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur — prin rugăciune şi milostenie, prin ajunare şi lacrimi, prin mărturisire şi curăţie, sporim viaţa noastră duhovnicească, ne sfinţim şi ne unim cu Dumnezeu care ne-a zidit.

Se cuvine deci ca credincioşii care participă la Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite să poată spune împreună cu preotul care la rugăciunea Amvonului se roagă: „lupta cea bună să o luptăm, calea postului să o săvîrşim, credinţa nedespărţită să o păzim... biruitori asupra păcatului să ne arătăm şi fără de osîndă să ajungem a ne închina şi sfintei Învieri".

Perioadele principale ale Telegrafului Român

(Continuare din pag. 1)

de ştiri bisericeşti şi cele importante din viaţa naţională era întocmit de sîrguinciosul Enea Hodoş. Încolo, se cereau articole care să răspundă nevoii de apărare a ortodoxiei strămoşeşti în faţa unor idei nefavorabile. Se pleda de către unii pentru astfel de forme religioase, pentru un pluralism religios tip american, ceea ce nu corespundea structurii sufleteşti a poporului nostru. Articolele care tratau astfel de probleme nu erau studii de revistă prescurtate, cu teme nelegate de timp, ci aveau caracter ziaristic, vioi, vizînd un articol, o temă, o carte recentă. Se cereau expresii noi, argumente surprinzătoare, dar totodată orizont larg, de cunoştinţe filozofice, pentru a evidenţia superioritatea punctului de vedere apărat.

De necesitatea acestor calităţi mi-am dat seama şi i-am mărturisit Mitropolitului Bălan cînd într-o duminică, după Liturghie, m-a chemat la el (aveam 27 de ani) şi mi-a propus să-mi încredinţeze grija de redactarea ziarului, spunîndu-i că nu ştiu dacă am aceste calităţi. Mitropolitul m-a liniştit spunîndu-mi: vei trimite orice articol vei scrie la mine şi voi vedea dacă îi lipseşte ceva. Aşa am făcut cîtăva vreme la început. Trimiteam întîi fiecare articol la el şi articolul cobora în scurtă vreme la tipografie, totdeauna cu observaţia: „Foarte bun", „excelent", „minunat". Mă chema adeseori să mă felicite despre cele scrise. Îi îndemna pe consilieri să le citească.

Menţionez că articolele nu s-au redus numai la această temă fundamentală, ci urmăreau şi o actualizare a ortodoxiei în activitatea pastorală a preoţimii. Căci începuse să se resimtă nevoia unei pastoraţii noi, de iniţiativă, de substanţă religioasă, dar şi de apropiere mai mare de nevoile oamenilor.

4. În sfîrşit trebuie să remarc o a patra perioadă mai interesantă din viaţa ziarului, şi anume cea de acum, care rămînînd fidelă convingerii despre legătura între ortodoxie şi unitatea poporului nostru, susţine legătura dintre ele cu argumente care răspund problemelor cărora are să le facă faţă azi Biserica noastră. Unul din ele este evocarea personalităţilor şi evenimentelor din trecutul nostru, în care ni se prezintă îngemănată dragostea de neam şi ataşamentul de credinţa strămoşească. În al doilea rînd se afirmă sprijinul pentru aspiraţiile sociale ale poporului român în timpul nostru. Iar în al treilea rînd, însă nu cu mai puţină stăruinţă — şi socotim că preocuparea aceasta se impune a fi tot mai accentuată, în conservarea şi apărarea credinţei strămoşeşti, faţă de înmulţirea tentativelor de fărîmiţare a unităţii religioase a poporului nostru prin propaganda ce se face de a-l atrage la forme religioase zgomotoase, dar străine de sufletul nostru şi de grija de viitorul lui.

Sarcina aceasta şi-a asumat-o şi sperăm că şi-o va asuma într-o tot mai mare măsură Telegraful Român cu atît mai mult cu cît el este azi nu numai cel mai vechi ziar românesc, ci şi glasul mai frecvent al tuturor eparhiilor din Ardeal, ba aş putea spune al întregii Biserici Ortodoxe Române, continuînd să fie editat de Mitropolia din Sibiu.

Faptul acesta se arată în prezenţa în coloanele lui a colaboratorilor din cuprinsul întregii Biserici, deşi în primul rînd se remarcă printre ei ÎI. PP. SS. şi PP. SS. ierarhi din Transilvania.

Nu pot să nu remarc rolul deosebit pe care îl are în înviorarea ziarului Î. P. S. Mitropolit Antonie nu numai prin îndrumarea ce i-o dă, ci şi prin colaborarea condeiului său sprinten, neobosit şi de larg orizont.

Urez Telegrafului Român viaţă cît viaţa neamului nostru şi a Bisericii noastre, iar colaboratorilor şi redactorilor lui succese în ridicarea la nivele şi mai înalte a conţinutului lui, ca să corespundă nevoilor de totdeauna ale Bisericii şi poporului nostru. Dumnezeul părinţilor noştri să înnoiască mereu tinereţea Telegrafului Român ca ale vulturului împreună cu tinereţea neamului şi a Bisericii strămoşeşti.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

— *Vineri, 14 ianuarie a. c.*, P. F. Patriarh Iustin a primit o delegaţie de diplomaţi americani, care ne-au vizitat ţara, formată din următoarele persoane: Charles Berk şi Allan Safran — asistenţi ai senatorului Charles Percy şi Nancy Stenton, asistenţi ai senatorului Claiborne Pell. A fost de faţă Steven Maloney, secretar al Ambasadei S. U. A. la Bucureşti.

— *Marţi, 18 ianuarie a. c.*, P. F. Patriarh Iustin a primit pe Pablo Cabrera — însărcinatul cu afaceri al Republicii Chile, la Bucureşti.

— P. F. Patriarh Iustin a primit pe maestrul Remus Tincoca, cu soţia, compozitor şi dirijor de origină română, stabilit la Montreal, Canada.

— *Joi, 3 februarie a. c.*, P. F. Patriarh a primit pe artistul plastic italian Aldo Riso, preşedintele Academiei de artă şi cultură din Roma, care a făcut o vizită în ţara noastră la invitaţia Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste. A fost de faţă pictorul Ion Gheorghiu, Secretarul Uniunii Artiştilor Plastici.

— *Vineri, 4 februarie a. c.*, P. F. Patriarh Iustin a primit vizita de curtoazie a noului ambasador al Israelului la Bucureşti, Excelenţa Sa Domnul Zvi Brosh.

SIBIU

● Între 26 februarie—3 martie 1983, Î. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la lucrările Comitetului Executiv al C. E. B., care a avut loc la Geneva (Elveţia).

Ordinea de zi a lucrărilor a cuprins mai ales pregătirile pentru Adunarea Generală care va avea loc în vara acestui an la Vancouver (Canada).

● Cu prilejul vizitei în Elveţia, Duminică, 26 februarie a. c., Înalt Prea Sfinţia Sa a luat parte la Sf. Liturghie de la biserica parohiei ortodoxe române din Geneva, adresînd un cuvînt de salut credincioşilor şi predicînd despre Evanghelia zilei.

● La Geneva, în afară de conducerea C. E. B., Înalt Prea Sfinţia Sa a avut o întrevedere şi cu d-l G. G. Wylliams, Secretar al Conferinţei Bisericilor Europene.

● În zilele de 4—5 martie 1983, Î. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la lucrările Comitetului de Întrajutorare Bisericească Europeană — CICARWS — Comitet în care Î. P. S. Sa este membru ales.

Lucrările au avut loc la Madrid.

● În zilele de 6—10 martie 1983, Î. P. S. Mitropolit Antonie a participat, ca reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române, la o Masă Rotundă, la Moscova, la care s-a dezbătut tema: Consecinţele economice şi morale ale îngheţării înarmării nucleare." Au participat reprezentanţi ai religiilor, specialişti în ştiinţe economice şi sociale etc., din toate părţile lumii.

Înalt Prea Sfinţia Sa a vorbit despre necesitatea unei noi ordine morale internaţionale.

● În zilele de 11—13 martie 1983. Înalt Prea Sfinţia Sa a făcut o vizită Arhiepiscopului Nicodim de Harkov, cu care prilej a cercetat mai multe parohii din amintita Arhiepiscopie.

● Sîmbătă, 12 martie a. c., fiind sîmbăta morţilor, a slujit în Catedrala din Harkov, adresînd cu acest prilej credincioşilor un cuvînt ocazional.

● În zilele de 15—16 martie 1983, Î. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte, la Moscova, la întrunirea tuturor delegaţilor care vor reprezenta Biserica din U. R. S. S. la Adunarea Generală care va avea loc la Vancouver.

Cu acest prilej, Î. P. S. Sa a rostit o meditaţie cu tema: „Dumnezeu este viaţă" şi a vorbit despre prezenţa ortodoxă la Adunarea Generală de la Vancouver.

● În ziua de 6 martie 1983, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a făcut o vizită canonică la parohiile Sebeşul de Jos şi Bradu, prot. Sibiu. Cu acest prilej P. S. Sa a ţinut un cuvînt de învăţătură în legătură cu pericopa duminicală, adresînd în acelaşi timp credincioşilor îndemnul la statornicie în credinţă.

● În ziua de 13 martie 1983, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a oficiat Sf. Liturghie în parohia Orlat, prot. Sibiu. În această parohie în care se păstrează încă atît frumoasele tradiţii cît şi minunatele costume naţionale specifice mărginimii Sibiului. P. S. Sa a ţinut un cuvînt de învăţătură în legătură cu însemnătatea postului creştin.

● În ziua de 20 martie 1983, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a oficiat Sf. Liturghie în parohia Voivodenii Mici, prot. Făgăraş iar la sfîrşitul Sf. Liturghii a ţinut un cuvînt de învăţătură în legătură cu pericopa evanghelică din Duminica „Înfricoşătoarei judecăţi"

Tot în această zi P. S. Sa a participat la slujba vecerniei în parohia Voivodenii Mari cu care prilej a vorbit despre însemnătatea tradiţiei creştine legată de postul „Păresimilor".

CLUJ

● Duminică, 27 martie 1983, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Ciceu Hărşmaş, prot. Năsăud, jud. Bistriţa Năsăud, păstorită de preotul Ioan Mîzgan.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa pornind de la textul Evangheliei zilei (Luca 18, 10—14) a rostit un cuvînt de învăţătură.

ALBA IULIA

● La Praznicul Întîmpinării Domnului P. S. Episcop Emilian a făcut o vizită pastorală în parohia Loman, prot. Alba Iulia, unde a asistat la Sf. Liturghie. P. S. Sa a rostit, la sfîrşit, un cuvînt de învăţătură.

ORADEA

● Duminică, 6 martie 1983, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica cea mare din parohia Oradea-Velenţa (păstorită de preoţii Vasile Stanciu şi Martin Ioniţă), ţinînd cuvînt de zidire sufletească.

Cu acest prilej, diaconul Irimiaş Petru, licenţiat în teologie, a fost hirotonit ca preot pentru parohia Tilecuş, prot. Oradea, iar licenţiatul în teologie Popa Gavrilă, ca diacon (care apoi, în 7 martie, a fost hirotonit ca preot, în Paraclisul episcopal, pentru parohia Lunca, prot. Beiuş).

VIZITA PROFESORULUI DR. WILHELM NYSSEN LA SIBIU

După ce a conferenţiat la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, prof. dr. Wilhelm Nyssen, din Köln (R. F. Germania), a sosit la Sibiu, în data de 18 martie 1983, unde a expus tema: „Secretele catedralei din Chartres (Franţa)", urmată de proiecţii de diapozitive.

Au participat profesorii şi studenţii Institutului, iar ca delegat al Î. P. S. Mitropolit Antonie, absent din localitate, a fost de faţă P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul.

Oaspetele este profesor de Bizantinologie la Universitatea din Köln (Catedra de istoria Bisericilor Orientale). A studiat la München, Bonn şi Freiburg. Doctoratul în filozofie l-a promovat cu teza: „Dionisie Areopagitul şi Bonaventura".

Este autor a 15 cărţi din totalul de aproximativ 30 de cărţi editate.

A întemeiat colecţia „Sofia" care cuprinde texte din scrierile Părinţilor bisericeşti răsăriteni. Au fost editate pînă acum XXIII de volume din această colecţie.

De confesiune romano-catolic, a fost hirotonit preot în 1956, iar mai tîrziu, pentru merituoasa sa activitate didactică şi de cercetare a fost ridicat la rangul de monseigneur.

La noi în ţară se află pentru a doua oară. Prima dată ne-a vizitat în 1973. Rezultatul acelei vizite a fost publicarea, în traducere românească, a două cărţi: „Pămînt cîntînd în imagini" şi „Începuturile picturii bizantine" (Traducător: pr. prof. D. Stăniloae). Ambele cărţi au apărut în Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. În prezent, aceeaşi Editură se află pe punctul de a finisa tipărirea celei de a treia lucrări, în limba română, a prof. Syssen, intitulată: „Iisus tămăduitorul".

Profesorul Wilhelm Nyssen este un apropiat prieten al Bisericii noastre. Împărtăşeşte o mare admiraţie pentru frumoasele mănăstiri din Nordul Moldovei. De altfel, prima sa carte — „Pămînt cîntînd în imagini" — este dedicată tocmai acestor celebre monumente bisericeşti. Beneficiază de 6000 de diapozitive cu aceste mănăstiri, cifră ce grăieşte de la sine despre interesul pe care oaspetele îl manifestă faţă de ele.

Îl mai leagă de Biserica noastră şi înalta distincţie de „Iconom stavrofor" ce i-a fost acordată în semn de preţuire pentru ataşamentul său sincer faţă de Teologia răsăriteană, în general şi faţă de spiritualitatea ortodoxă românească, în special.

Contactele de această natură între Bisericile ortodoxe şi Biserica romano-catolică sînt de bun augur pentru dialogul teologic pe care l-am început şi care presupune o mai bună cunoaştere reciprocă.

D. A.

ANUNŢ

Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului aduce la cunoştinţă că pe data de 1 martie a. c. s-a redeschis casa de odihnă a eparhiei, din staţiunea balneo-climaterică Buziaş, judeţul Timiş.

Situată în centrul staţiunii (str. Principală nr. 34), casa de odihnă asigură cazarea în serii de cîte 20 zile, în perioada 1 martie—5 decembrie, în camere de confort I, II şi III.

Masa şi tratamentul medical pentru fiecare serie vor fi asigurate în cadrul staţiunii, prin grija Centrului eparhial.

Pentru obţinerea locurilor, costul cazării şi orice alte informaţii, doritorii se pot adresa Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului, biroul de personal (1900 — Timişoara I, Bd. Victoriei nr. 7, telefon 961-1 33 36).

SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM...

● „STRANA ROMÂNEASCĂ" este Buletinul Bisericii Ortodoxe Române „Buna Vestire", din Bruxelles. Am primit nr. 12/1982 şi nr. 13/1983, editat în condiţii grafice excelente (format 30×21 cm), cu un bogat conţinut teologic, cultural, artistic şi de informaţie bisericească. Părintele Vasile Palade, preşedintele Comitetului de redacţie se ajută de un colectiv de şapte români şi belgieni, oameni de suflet, pricepuţi şi dedicaţi cultivării credinţei ortodoxe, simţirilor româneşti şi prieteniei dintre cele două popoare.

● Profesorul Vasile Drăguţ a îmbogăţit cultura românească cu încă o carte impunătoare, ca şi monumentele de care se ocupă: PICTURA MURALĂ DIN MOLDOVA sec. XV—XVI, text: Vasile Drăguţ, antologie de imagini: Petre Lupan, editura Meridiane, Bucureşti, 1982, format 34×24 cm. Citäm din introducere: „Cei ce poposesc pentru prima oară în faţa acestor venerabile picturi, ca şi cititorii neavertizaţi ai unui obişnuit ghid turistic îşi pot pune întrebările: cum se explică o atît de originală creaţie artistică şi care este locul pe care ea îl ocupă în istoria culturală a poporului român?" La aceste întrebări răspunde ca de mult recunoscuta sa competenţă profesorul Vasile Drăguţ. Se ocupă de bisericile din Arbore, Baia, Batineşti, Bistriţa, Botoşani, Coşula, Dobrovăţ, Dolheştii Mari, Dorohoi, Dragomirna, Hîrlău, Humor, Milişănti, Moldoviţa, Neamţ, Părhăuţi, Pătrăuţi, Probota, Rădăuţi, Rîşca, Sfîntu Ilie, Suceava, Sucevita şi Voroneţ, tot atîtea nume-simbol ale capacităţii artistice a poporului nostru, prilejuri de meditaţie şi încîntare. Oltean, profesorul Vasile Drăguţ şi-a concentrat generos dragostea şi interesul faţă de aceste capodopere ale nordului Moldovei şi ale Bucovinei, slujind ca un adevărat sacerdot aceste monumente ale credinţei şi ale simţirii noastre româneşti şi ortodoxe. Aşteptăm o carte asemănătoare şi despre monumentele din Transilvania! S-a zis mereu că munţii n-au fost niciodată barieră între ţinuturile locuite de români. Nu sînt nici azi!

● Semnalăm două recenzii în revista BALCAN STUDIES (vol. 23, nr. 1, 1982) care apare în mai multe limbi la Tesalonic, în Grecia. Cea dintîi aparţine Cătălinei Velculescu şi se ocupă de cartea lui Alexandru Duţu, *European Intellectual Movements and Modernization of Romanian Culture*, apărută la Bucureşti, în editura Academiei R. S. R. în anul 1981; cea de a doua aparţine lui Ath. E. Karathanassis şi se ocupă de o altă carte a lui Alexandru Duţu, *Romanists and European Culture. Contribution to Comparative Cultural History*, apărută tot în Editura Academiei R. S. R., în anul 1977.

Cărţile impun un cercetător profund, un analist fin, un bun cunoscător al culturii europene şi, bine înţeles, al culturii româneşti, şi un comparatist de prestigu. Cele două recenzii fac un bun serviciu cărţilor şi culturii româneşti.

● *Consiliul mondial al Bisericilor* este preocupat de problema refacerii unităţii Bisericilor creştine dar şi de problemele lumii de azi, printre care pacea şi dezarmarea ocupă primul loc. De curînd a publicat un volum masiv (390 p.) intitulat BEFORE IT'S TOO LATE, *„Înainte de a fi prea tîrziu"*, cu subtitlul: Necesitatea dezarmării nucleare. Editori: Paul Abrecht (U. S. A.) şi Ninan Koshy (India), ambii înalţi reprezentanţi ai conducerii Consiliului Mondial al Bisericilor, cu sediul la Geneva, unde a şi apărut cartea (1983). Cuprinde studii alcătuite de teologi, filozofi, oameni politici, conducător de guverne, specialişti, cu o prefaţă de Dr. Philip Potter, secretarul general al Consiliului. Cartea a fost trimisă tuturor Bisericilor fiind o bună mărturie a interesului creştinilor pentru apărarea păcii şi un bun instrument pentru stimularea şi intensificarea acestui interes.

● Cîtă dreptate are Dan Ciachir în articolul său: „Pentru o mai dreaptă cinstire a trecutului", în Suplimentul Literar al Scînteii Tineretului, în care subtitlul spune totul: *„Monumentul de la Niculiţel trebuie salvat!"* E vorba de cripta în care au fost descoperiţi în 1971 cei patru martiri din secolul al IV-lea: *Zoticos, Atalos, Kamasis* şi *Filipos* şi care se degradează sub ochii noştri. Pînă acum semne de alarmă au mai apărut în Magazin Istoric an. VI, nr. 10/1972, Flacăra din 6 aug. 1982, Luceafărul, Suplimentul literar artistic din 4 iulie 1982, dar totul a fost inutil. *Vox clamantis in deserto?*

● *„Revista de filozofie* , (an. XXX, nr. 1, 1983) anunţă pe copertă, „Din sumar", printre altele şi Petru Vaida: *Scrieri inedite ale lui Nicolae Milescu Spătarul*. L-am căutat cu interes în cuprinsul revistei, dar nici cu o lupă de observator astronomic nu poate fi găsit. Se va fi descoperit în ultima clipă că scrierile erau „edite", sau ce s-a întîmplat? Vom căuta informaţia în numărul următor. Tema e de mare interes.

● În condiţii grafice excepţionale şi cu un conţinut bogat în *Cuvinte de folos, File de cronică*, pagini despre copii, intitulate *Primăvara vieţii*, despre Patrie şi sufletul ei, intitulate *La fereastra neamului*, a apărut la Detroit, S. U. A., *Calendarul CREDINŢA* pe 1983, editat de „Arhiepiscopia Misionară Română Ortodoxă în America şi Canada". Î. P. S. Arhiepiscop Victorin semnează o *„Chemare a vieţii"*, după ce P. F. Patriarh Iustin deschide Calendarul cu o vibrantă chemare intitulată *„Toţi Românii împreună* . Mai semnează condeie cunoscute în America şi în ţară, ca Arhim. Dr. Vasile Vasilachi, Protopop-vicar John Bugariu, Arhim. Felix Dubneac, Arhim. Justinian Dalea, preoţii Dumitru Bodale, Simion Caplat, Nicolae Apostola, Nicolae Ciurea, V. Ignătescu, C. Popa, Jerome Newville ş. a. Îmbogăţesc conţinutul Calendarului şi condeie din ţară ca Pr. D. Stăniloae şi Pr. Ion Bria. George Alexe nu numai că a asigurat tipărirea, dar semnează şi Cronica Patriarhiei Române.

● Eugen Pavel semnează în „Cercetări de lingvistică" (2, XXVI, 1981, p. 187—197) un interesant studiu intitulat: *„Consideraţii asupra tipăriturilor bălgrădene de la sfîrşitul secolului al XVII-lea"*. Comparînd *Molitvenicul* lui Ioan Zoba din Vinţ, apărut la Alba Iulia în 1689, cu *Molitvenicul* lui Dosoftei, apărut în 1681, din care Zoba se inspiră, autorul arată contribuţia lingvistică a acestuia din urmă care utilizează mai ales cuvinte din limba vorbită, — 50% faţă de 10% la Dosoftei — înscriindu-se astfel pe linia deschisă de un Simion Ştefan, care milita pentru impunerea unei limbi comune pe tot spaţiul românesc.

● Deşi apărută mai de mult, la noi revista *„Cercetări de lingvistică"* 1 (XXVI) 1981 a ajuns abia acum. Semnalăm în acest număr un studiu semnat Gerhard Rohlfs (trad. Grigore Rusu): ROMÂNESCUL CRĂCIUN, în care se lansează ipoteza derivării din albanezul Kërcuni, care înseamnă *butuc de lemn*, în ital. Ceppo. Se arată că şi în unele părţi din Transilvania şi Banat este atestat butucul Crăciunului. Ipoteza a fost lansată de albanologul Çabej, dar nu înseamnă neapărat că sursa cuvîntului ar fi limba albaneză. El poate veni din limbi dispărute (traca, daca, ilira) de unde a trecut în limbile moderne. Aşa scrie Gerhard Rohlfs. Ipoteza se adaogă altora mai vechi. Mai este încă loc şi pentru altele!

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Asist. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 15 aprilie 1983 Nr. 15—16/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

O NOUĂ ORDINE MORALĂ INTERNAȚIONALĂ*

Este evident că asistăm astăzi în lume la o deteriorare a conștiinței morale, a ordinei morale, tot așa cum este grav deteriorată și ordinea economică internațională. Capetele cele mai lucide propun, pe bună dreptate, necesitatea instaurării unei noi ordini economice, singura în stare să asigure o bază trainică pentru o pace adevărată. Fără dreptate socială, orice pace va fi sub permanentă amenințare. Nimeni nu mai acceptă să trăiască în condiții de inegalitate, de discriminare, de subdezvoltare. Conștiința dreptului tuturor oamenilor la aceleași condiții de viață, în numele principiului egalității tuturor ființelor omenești și a tuturor popoarelor, a devenit astăzi un bun comun și ea se cere satisfăcută.

Această conștiință operează însă cu deosebire la cei oprimați, la cei constrînși să trăiască în condiții de inechitate. Ceilalți, marile puteri și reprezentanții lor, sînt adesea deficitari în această privință. Prea des se calcă de către unii principiile dreptului internațional; nu se respectă tratatele; nu se respectă viața.

Viața a devenit o monedă de schimb: cu ea se plătesc victorii politice, teritoriale, economice și de orice fel. Socoteala se face: cîte vieți omenești se vor secera? Ce arme ne trebuiesc pentru aceasta? Și cu cît mor mai mulți, cu atît victoria e mai sigură și mai mare. Iar viețile depind de mulțimea și eficacitatea armelor.

Confruntarea e între viață și arme, între spirit și materia condiționată să ucidă. Între ceva fragil, gingaș, dar viu și de neînlocuit, și ceva brutal, rece, lesne de înlocuit, fără suflet, fără minte și fără sentimente. În această competiție, evident inegală, viața e cea care cedează. Armele învîng. De aceea s-a pornit o cursă nebunească a înarmărilor, care nu poate fi și nu este decît o cursă împotriva vieții.

Dar armele nu ucid singure. Ele trebuiesc mînuite, comandate, trimise, programate. Și acest lucru e făcut tot de oameni. De unii care își ascund viețile lor proprii în spatele oțelurilor ucigătoare și periculoase pentru viețile altora.

Există prin urmare o carență, o deteriorare a conștiinței unora, care lucrează deliberat împotriva vieții. Unii ca aceștia nu respectă nici munca. Ei pun oamenii să muncească fără rost, pentru că numai acea muncă este cu rost, care e creatoare, folositoare. Munca pentru distrugere, munca împotriva vieții, e muncă irosită în zadar, împotriva bunului simț și a rațiunii. Cum să fie curată conștiința care folosește munca pentru distrugere, în timp ce ar putea crea bunuri materiale, hrană și bunuri spirituale, instrumente ale cultivării sufletului și ale bucuriei vieții?

Pentru multe conștiințe nu mai există criterii ferme de orientare. Ele sînt sofisticate, distorsionate, machiavelizate, falsificate în așa fel încît să se potrivească setei lor de putere și de stăpînire asupra altor oameni și popoare. De aceea forța tinde să ia locul dreptului, violența locul rațiunii, războaiele locul păcii.

În această situație, și pe baza convingerilor noastre celor mai profunde — ale creștinilor și ale tuturor religiilor, — trebuie să cerem reinstaurarea în lume și a *unei noi ordine morale internaționale*. Aceasta trebuie să asigure respectarea legilor internaționale, respectarea tratatelor, respectul față de viață, față de muncă, față de pace, față de dreptul fiecărui individ și al fiecărui popor de a trăi liber și independent, stăpîn pe soarta lui, suveran și nestingherit de nici o intervenție din afară, de amenințări și limitări împotriva dreptului și a rațiunii.

O *nouă ordine morală internațională* ar trebui să ducă la acordul general ca războiul de orice fel să fie scos în afara legii. A negocia asupra felurilor de războaie, permise și nepermise, ar însemna a negocia cîți oameni să fie uciși. Ori, un singur om ucis e o crimă egală cu cel mai mare război, fiindcă fiecare viață este unică și irecuperabilă. Se vorbește azi de necesitatea înghețării fabricării de arme nucleare: foarte bine, dar aceasta să fie doar primul pas spre dezarmarea totală și generală. Cu armele existente încă se poate ucide de toată omenirea, așa că înghețarea lor n-ar însemna mare lucru. Și apoi, de ce nu și înghețarea producerii de arme convenționale? Realitatea arată că acestea încă au o mare capacitate de ucidere, deloc neglijabilă.

O *nouă ordine morală internațională* ar trebui să declare drept muncă adevărată, morală, numai munca productivă, aceea care se depune în scopul creșterii vieții și buneistări a omului.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

* Intervenție verbală la Masa Rotundă: „Consecințele economice și morale ale înghețării producerii de arme nucleare", Moscova 7—9 martie 1983 (după înregistrare). Au participat delegați din peste 20 de țări din toate continentele, reprezentanți ai religiilor și experți în probleme economice și sociale.

„LIMBA NOASTRĂ"

Se cunoaște, îndeobște, însemnătatea capitală a limbii naționale, respectiv, a limbii române. Ea face parte din ființa etnică a poporului. S-a născut odată cu el și l-a însoțit indivizibil de-a lungul istoriei ,fiind principalul lui mijloc de exprimare a gîndirii și simțirii sale, precum și al comunicării și legăturilor dintre oameni. De aici, atenția și grija ce se acordă cunoașterii și vorbirii corecte a limbii române.

Biserica Ortodoxă Română, ca o mamă care a crescut și a oblăduit poporul de la nașterea lui în leagăn creștin, a binecuvîntat și limba română, însușind-o și sfințind-o ca limbă a ei. Ea a participat, etnogenetic, la nașterea și creșterea limbii române, îmbogățindu-i fondul de cuvinte în continuă primenire. Prin oamenii ei de seamă, „ctitori de limbă și cultură românească", precum mitropolitul tipograf Macarie, diaconul Coresi, mitropoliții Simion Ștefan al Transilvaniei, Varlaam și Dosoftei al Moldovei, Antim Ivireanul al Ungrovlahiei, Andrei Șaguna ș. a., a statornicit limba română în cărți tipărite, prin ele a pus bazele limbii române literare și a luptat pentru introducerea ei în Sf. Liturghie și în cult, iar prin destinația cărților bisericești și circulația lor la românii din tot cuprinsul pămîntului românesc, a întărit unitatea de neam și credință a poporului.

Au prețuit, deopotrivă, limba română și cărturarii țării, îndeosebi scriitorii, fiindu-le menire și obligație patriotică. Unul din ei (Ienăchiță Văcărescu, ctitor al bisericii Sf. Spiridon Nou din București), a trecut ca datorie testamentară pentru urmași „creșterea limbei românești", împreună cu „a patriei cinstire". Așa au și făcut scriitorii (poeți și prozatori), în frunte cu genialul Mihai Eminescu. Ei și-au dat tributul literar de talent și prețuire „graiului neamului", cum a numit limba română, pe bună dreptate, poetul George Coșbuc (fiul preotului Sebastian din Hordoul Năsăudului).

O poezie excepțională, cu valoare literară-patriotică de unicat, a închinat limbii române și preotul poet Alexie-Alecu Mateevici-Mateescu. Am scris prenumele și numele poetului în acest fel, dublu, deoarece astfel i-a plăcut să se numească, *a semnat* în acest fel articole și poezii și a dorit să-și legalizeze onomastica în acest fel: *Alecu Mateescu*, după cum a declarat, în vara anului 1917, în Iași. Sfîrșindu-se prematur, în august 1917, nu și-a putut împlini dorința și juridic. Totuși s-ar cuveni ca istoricii să aibă în vedere faptul și să-i scrie numele și prenumele după semnătura preferată: Alecu Mateescu, așa cum s-a procedat cu Eminovici — Eminescu. Mai cu seamă că a început să apară în publicistică Alecu Mateevici, ceea ce este rezolvarea problemei numai pe jumătate.

Poetul a scris superba poezie *Limba noastră* într-o împrejurare cînd, într-o parte a țării, se discuta aprig introducerea limbii române în învățămînt (în locul unei limbi străină poporului). S-au găsit și îndîrjiți oponenți. Ei motivau opoziția lor cu argumente că limba română este neînsemnată, săracă în cuvinte, arhaică, care ar necesita să fie înnobilată și înnoită cu vocabule din alte limbi (neologisme)...

Poetul le-a răspuns mai întîi într-o poezie intitulată *Unora*... Le-a spus: „Noi nu ne înțelegem: voi vreți a noastră limbă / S-o înnoiți, suprimîndu-i temeliile vechi... / Noi nu ne înțelegem: acolo unde bate / Izvorul veșniciei, frumoase nemuriri, / Vă pare că-s pustii bordeie lepădate / Și căutați să aduceți de-ai voștri trandafiri. / Noi nu ne înțelegem: de sine limba crește, / Nevoie nu mai are de ajutor străin. / Destulă înflorire păstrat-a limba noastră / Din sînul maicii sale cel vechi și sănătos / Și nu-i mai trebuie leacuri și nici boia albastră / Să zugrăvească cerul cel sfînt și luminos". A încheiat: „Noi nu ne înțelegem: dar de-ați simți ca mine / Ce patimi limba trage dintr-un străin puhoi, / Atuncea n-ați urni-o din temelii bătrîne, / Atuncea, mi se pare, ne-am înțelege noi".

A scris poezia în zilele de 13—14 iulie 1917, la Mărășești, unde poetul se afla în calitate de confesor la o unitate militară.

Dar nu s-a mulțumit cu această filipică polemică. Nu era ceea ce simțea el că este limba română, importanța ei istorică-națională primordială, pe care a ținut s-o arate. Tot pe front (la Mărășești)

Pr. *Gh. Cunescu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Pîine pentru suflet

Părinții Bisericii despre însemnătatea spirituală a postului

Nu este ușor să vorbești și să convingi pe omul modern despre însemnătatea postului. Chiar unii credincioși nu cunosc binefacerile lui. Unii îl consideră ca pe ceva necorespunzător în vremea noastră, alții se „întristează" cînd aud despre post, iar alții se laudă cu el și disprețuiesc pe cei ce nu-l țin. Sînt credincioși care respectă mai de grabă „regimul" prescris de medic, decît îndrumarea de veacuri a Bisericii despre înfrînare.

De unde vine această mare diversitate de păreri și atitudini cu privire la post?

În mare măsură din necunoașterea însemnătății spirituale a postului. Mulți credincioși reduc postul numai la o oprelițe de la anumite mîncări, numai la îndeplinirea anumitor forme, fără să pătrundă sensul adînc, spiritual al postului.

După cum copiii văd la nucă numai învelișul amar și coajă tare, fără să cunoască miezul hrănitor al ei, tot astfel unii creștini văd în post numai învelișul, numai forma, care li se pare necorespunzătoare cu vremea noastră, fără să înțeleagă roadele binefăcătoare ale lui, caracterul lui de jertfă și dăruire pentru dobîndirea unor bunuri mai înalte.

Iată pentru ce am socotit că este de folos sufletesc să prezentăm cîteva cuvinte ale Părinților Bisericii despre rostul și însemnătatea spirituală a postului.

„A ne înfrîna în mod voluntar de cele ce ni se oferă din abundență, dovedește o mare putere de discernămînt și mai multă cunoștință. Nu ne putem despărți voluntar de lucrurile agreabile ale acestei vieți, dacă nu gustăm dulceața lui Dumnezeu într-o simțire totală de plenitudine" (Diadoh al Foticeii. Capitole gnostice 44).

Deci postul ne dă posibilitatea să ajungem la cunoașterea adevărurilor veșnice, la cunoașterea lui Dumnezeu, care dă sufletului o hrană netrecătoare.

Nu trebuie să privim lumea ca pe o *pradă*, ci să o concepem ca pe un dar al lui Dumnezeu și o scară spre El. Menirea noastră nu este să devorăm bunătățile pămîntului ci să le transformăm. Un cuvînt înțelept al poporului nostru spune: „Nu trăim ca să mîncăm ci mîncăm ca să trăim".

Postul împiedică iubirea de sine de a deveni centrul vieții. El permite omului de a avea „foamea și setea de Dumnezeu".

Atanasie al Alexandriei scrie despre post următoarele cuvinte: Să păstrăm postul, căci el împreună cu rugăciunea și cu milostenia este marele păzitor al vieții. El scapă pe om de moartea sufletească. Adam a mîncat în rai, fără a mărturisi aceasta și a fost scos afară din rai, iar noi prin post și credință putem intra în paradis" (Despre fecioarie 6).

Postul pregătește corpul, îl prepară pentru înviere, operă a harului care îl mîntuiește.

„Dumnezeu nu ne-a dat corpul, scrie Tertulian, ca să fie piedică prin greutatea lui..." (Despre post 17).

„Postul este hrana sufletului, alimentul lui" (Ambrozie de Milan: Asupra lui Ilie și postul, 2, 2).

Cu privire la post, Sfîntul Ioan Gură de Aur ne îndeamnă astfel: „Nu numai gura și stomacul vostru să postească, ci și ochiul și urechile și picioarele și mîinile voastre și toate mădularele trupului vostru. Mîinile voastre să postească, rămînînd curate de răpire și lăcomie, picioarele nealergînd la priveliști urîte și în calea păcătoșilor, ochii neprivind cu ispitire la frumuseți străine... Gura trebuie să postească de sudalme și de alte vorbiri rușinoase".

„Noi avem zile de post, mărturisește Origen, în fiecare săptămînă miercurea și vinerea... Creștinul este liber să postească în orice timp, nu din superstiție, ci prin hotărîre voluntară... Cum vom studia Sfintele Scripturi, cum ne vom dedica cunoașterii și înțelepciunii dacă nu ne vom înfrîna buzele și stomacul? Însă este și un alt rost al postului pe care l-au lăudat Părinții în scrierile lor: „Fericiți cei ce postesc ca să hrănească pe cei săraci" (Omilii asupra Leviticului 10, 2).

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

Dumnezeu — creatorul lumii nevăzute

Îngerii buni și răi

Dumnezeu „a chemat din neființă la ființă tot ce există, afară de Sine". Să observăm însă că în întîiul verset din Sf. Scriptură ni se spune: „La început a făcut Dumnezeu *cerul* și pămîntul" (Facerea 1, 1). Adică a făcut lumea în timp, într-o anumită ordine; mai întîi a făcut *cerul*, ceea ce înseamnă că a făcut *lumea nevăzută*, i-a făcut pe *îngeri*. A făcut apoi *lumea văzută*, adică pămîntul și tot ce este în univers. Cu un cuvînt, lumea *văzută* este tot ce se poate cunoaște cu simțirile omenești, iar cea *nevăzută* sînt îngerii buni și răi, cum citim în Sf. Scriptură: „că în Acesta au fost făcute toate, cele din ceruri și cele de pe pămînt, cele văzute și cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie căpetenii, fie stăpîniri. Toate s-au făcut prin El și pentru El" (Coloseni 1, 16).

Îngerii sînt ființe netrupești, slujitoare lui Dumnezeu. Și pe ei i-a făcut Dumnezeu din nimic. A fost de ajuns să voiască, pentru a-i aduce la lumină. La *început*, cînd i-a făcut Dumnezeu, *toți îngerii erau buni* și înzestrați cu puterea de a spori tot mai mult în virtute, să se bucure de fericire deplină și veșnică. O parte din ei s-au folosit bine de puterea și libertatea ce le-a dat-o Dumnezeu; Părintele Ceresc le-a întărit acest dar de a nu mai putea greși niciodată. Aceștia sînt îngerii cei buni. *Unii dintre ei însă, în frunte cu Lucifer, trufindu-se, s-au ridicat împotriva lui Dumnezeu*, și Dumnezeu i-a aruncat în *întunericul cel mai adînc*, cum zice Sfînta Scriptură: „Și pe îngerii care nu și-au păzit vrednicia, ci au părăsit locașul lor, i-a pus la păstrare în

Pr. prof. *D. Călugăr*

(Continuare în pag. a 3-a)

În întîmpinarea celei de a VI-a Adunări generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor

În vara acestui an (ultima parte a lunii iulie și prima parte a lunii august) va avea loc la Vancouver — Canada cea de a VI-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care se va desfășura sub genericul: *„Iisus Hristos — viața lumii"*. Pînă la această dată au avut loc mai multe întruniri pregătitoare la diferite nivele. Bisericile afiliate Consiliului Ecumenic au acordat ele însele importanța cuvenită acestui însemnat eveniment. În țara noastră, pregătirea pentru Vancouver s-a efectuat în două etape și anume în cadrul a două conferințe teologice interconfesionale: între 9—10 noiembrie 1982, la cea de a 40-a Conferință Teologică interconfesională, care s-a ținut la Institutul Teologic Protestant Unic din Cluj-Napoca și între 7—8 aprilie 1983, la cea de a 41-a Conferință teologică interconfesională, de la Institutul Teologic Universitar din București.

La Cluj-Napoca au fost prezentate și dezbătute următoarele teme:

1. „Iisus Hristos — viața lumii" — referent asist. dr. Aurel Jivi de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

2. „Lumea — locul de viață al omului" — referent prof. dr. Hans Klein de la Institutul Teologic Protestant, ramura Sibiu.

3. „Ocrotirea vieții — datorie față de Dumnezeu și față de oameni" — referent asist. dr. Cezar Vasiliu de la Institutul Teologic Universitar din București.

La București, temele expuse au fost formulate după cum urmează:

1. „Unitatea creștină în eforturile de apărare a vieții și păcii în lume" — referent pr. asist. dr. Viorel Ioniță de la Institutul Teologic Universitar din București.

2. „Responsabilitatea și participarea Bisericilor la crearea unui climat de încredere și colaborare între oameni și popoare" — referent lector dr. Gereb Zsolt de la Institutul Teologic Protestant Unic din Cluj-Napoca.

3. „Bisericile în sprijinul eforturilor popoarelor pentru realizarea dreptății sociale și pentru o nouă calitate a vieții" — referent pr. asist. dr. Vasile Mihoc de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Ambele conferințe au beneficiat de o largă participare: conducători ai unor Biserici și eparhii, episcopii și arhiereii vicari, profesori de la cele patru institute teologice (București, Sibiu, Cluj-Napoca și Alba Iulia), directorii seminariilor teologice, consilieri, redactori ai presei bisericești, doctoranzi și alți invitați. La conferința de la București a luat parte și o delegație din partea Consiliului Ecumenic al Bisericilor alcătuită din: Rev. Samuel Amirtam — Directorul Programului de Educație teologică din C.E.B., dr. Reinheld Treidler — Secretară pentru pregătirea Adunării generale de la Vancouver — Canada și pr. prof. Ion Bria secretar la C. E. B. — Geneva.

Din referatele prezentate ca și din dezbaterile care au avut loc a rezultat cu pregnanță importanța ce trebuie acordată în continuare îmbinării armonioase a celor două dimensiuni ale slujirii creștine în vremea noastră: dimensiunea verticală și dimensiunea orizontală.

Dată fiind situația deosebit de gravă creată în relațiile internaționale, ca urmare a slăbirii încrederii între state, a accentuării decalajelor pe plan economic, a accelerării fără precedent a cursei înarmărilor, creștinii, angajați în căutarea celor mai bune căi care să le permită apropierea de idealul refacerii unității lor bisericești, nu pot ignora nici realitățile acute ale lumii contemporane. Pericolele care amenință însăși existența planetei impun atitudini ferme, neobosite pentru stoparea și anihilarea lor, acum pînă nu este prea tîrziu.

Devotate misiunii lor de a sluji interesele majore ale credincioșilor pe care îi păstoresc, Bisericile din țara noastră vor duce la Vancouver mesajul de pace al poporului român și vor sprijini cu toată hotărîrea deciziile ce urmează a fi adoptate acolo, în folosul cauzei păcii, al instaurării unor noi relații, bazate pe dreptate și egalitate, între oameni și popoare, convinse fiind că numai într-un astfel de cadru pot nădăjdui să vadă concretizate într-o zi eforturile lor de refacere a unității creștine.

Pr. prof. *D. Abrudan*

O nouă ordine morală...

(Continuare din pag. 1)

Omul trebuie să-și recapete controlul asupra conștiinței sale morale. Altfel, declanșarea unui dezastru nu va putea fi oprită. Economiștii, oamenii de știință, sociologii, ecologii reușesc astăzi să arate cu succes consecințele catastrofale ale înarmărilor de orice fel. Religiile ar trebui să-și concentreze atenția asupra domeniului responsabilităților morale, să ceară instaurarea în lume a unei *noi ordine morale internaționale*. Religiile ar trebui să arate că n-au pierdut controlul asupra conștiințelor, Să insiste, să denunțe, să demaște nu numai consecințele economice, ci și pe cele morale, ale cursei înarmărilor. Să cheme omenirea la pace în numele iubirii și al vieții, care vin de la Dumnezeu. Consecințele înghețării de arme, ale reducerii lor și în final ale dezarmării totale, nu vor putea fi altele, decît restaurarea oamenilor în demnitatea originară de fii ai lui Dumnezeu și în calitatea fundamentală de frați, cum sînt de fapt, și cum trebuie să redevină toți locuitorii pămîntului. Numai așa se va restabili și încrederea între oameni, popoare și state fără de care nu se va putea ajunge la o pace reală și trainică.

— Profesorul american Max Stackhouse a spus la o *Masă Rotundă* asupra problemei înghețării producerii armelor nucleare că, totuși, trebuie să avem în vedere nu numai apărarea vieții, pur și simplu, ci și a calității vieții; nu apărarea păcii, pur și simplu, ci a păcii bazate pe dreptate, pentru că o pace fără dreptate e presiune, o pace fără justiție e tiranie, iar o pace fără adevăr, e propagandă. La urma urmei noi credem în viața veșnică chiar, dacă o pierdem pe aceasta. Există prin urmare și ceva mai important decît viața, așa că să nu simplificăm.

Autorul acestor rînduri i-a dat următoarea replică:

— Problema se poate pune și așa, dar nu în condițiile în care se află omenirea astăzi. Alternativa, în vremea noastră, nu este între viață și calitatea vieții, și nimeni n-ar putea justifica violența sub pretextul că apără calitatea vieții. Alternativa e limpede pentru oricine: Viață ori moarte, existență ori inexistență. Dacă mori nu mai e posibilă nici o calitate. Cum a spus cineva: „Cenușa capitalismului nu se va deosebi de a socialismului". Va fi prea tîrziu pentru orice calitate! Pe cînd, dacă trăiești, poți spera că se vor găsi căi spre calitate, altele decît războiul, de pildă rațiunea, dialogul. Ideologiile să se confrunte prin dialog și rațiune, și nu prin arme și forță.

Trebuiesc restaurate deci dialogul și rațiunea în funcțiile lor esențiale, și atunci violența nu-și va mai afla nici un rost. De aceea eu nu sînt de acord cu declarația fostului ministru de externe american Haig, că „există lucruri mai importante decît pacea". E o declarație de om care crede că el însuși va avea parte de pace, cînd ceilalți vor muri. Dar noi avem un proverb: „Socoteala de acasă nu se potrivește cu cea din tîrg". Cei care opun valori care nu trebuiesc opuse, ar trebui să știe că, după un război, nu vor mai fi nici ideologii care să se bucure de vreun triumf! Alternativa e clară: ori pace, ori moarte!

Aș vrea să spun cîteva cuvinte și despre alternativa: viață și viață veșnică, și despre afirmația că există și ceva mai important decît viața. Într-adevăr: există și ceva mai important decît viața. Faptul ne este probat de martiri și de eroi. Aceștia își dau viața: pentru credința lor, pentru Patrie. De altfel Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a spus că: „dragoste mai mare decît a-și da cineva viața pentru aproapele său, nu există". El însuși și-a dat-o pentru noi. Aș vrea însă să se remarce un amănunt de mare importanță în alternativa în care se situează și pe care au ales-o martirii și eroii: *ei își dau viața*, viața lor, în schimbul celeilalte, sau în schimbul unei mari idei spirituale, căci și patria cerească pentru credincioși, și patria pămîntească, sînt idei și valori spirituale. Ei dau viața, *nu iau* viața! Intenția lor e să apere o valoare morală, spirituală, nu să omoare.

Același delegat american a mai spus la aceeași Masă Rotundă:

— O chemare la dezarmare totală și completă n-ar fi posibilă. Fiecare popor are nevoie de asigurarea propriei securități și acest lucru nu se poate decît printr-un echilibru de forțe. Trebuie să recunoaștem dreptul la securitate și, implicit, dreptul la echilibrul forțelor dintre dușmanii potențiali. Dezarmarea completă este o utopie, nu este sub nici o formă realistă. Mai realist ar fi să facem pași mici, nu propuneri imposibil de realizat.

Și iată din nou replica ce i-a fost dată:

— Într-adevăr, trebuie să fim realiști, să nu cerem imposibilul. Eu îmi aduc totuși aminte că la a III-a Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Uppsala, cineva a lansat sloganul: „Fiți realiști: cereți imposibilul." Poate că sloganul venea din definiția dată de pastorul Boegner ecumenismului: *„espérer l'imposible"*. Așa e și cu noi astăzi. Să fim realiști: să cerem imposibilul, adică dezarmarea totală, fiindcă numai aceasta ne poate salva. Altfel, viața va fi imposibilă. Ce alegem, dintre aceste două imposibilități? Trebuie să fim deci utopici — întrebuințez termenul D-lui Stackhouse — în aceeași măsură în care războiul e absurd.

Să facem pași mici! Să facem. De acord. Numai să nu fie atît de mici, încît să ajungem prea tîrziu acolo unde trebuie să ajungem sau, mai exact, să ajungem cu acești pași mici doar la întîlnirea cu marea moarte și nu la întîlnirea cu viața!

Să fim realiști! Să fim. Nevoia de securitate e o realitate. Se spune: ea poate fi asigurată numai printr-un echilibru de forțe. Să admitem că e așa. Dar și acest echilibru se poate realiza în două feluri, cum a arătat mereu Președintele Țării noastre, Domnul NICOLAE CEAUȘESCU: La nivelul de sus, prin cursa înarmărilor, și la nivelul de jos, prin înghețarea producerii de arme și prin dezarmare. Cererea noastră să fie: echilibru la nivelul de jos, prin dezarmare egală și controlată. Nu e mai rațională? Și nu e mai morală?

Participanții la Masa Rotundă menționată au admis că tezele expuse de delegatul Bisericii Ortodoxe Române sînt întru totul acceptabile. Fiind foarte activ, același delegat american a mai exprimat însă unele îndoieli și cu privire la consecințele econonomice ale înghețării producerii de arme nucleare. E drept că acum se cheltuiesc mulți bani cu producerea acestor arme, dar se vor cheltui și mai mulți bani după aceea, cu producția de arme convenționale și cu investițiile ce se vor antrena pentru perfecționarea lor. I-a fost ușor delegatului român să-i răspundă că acest lucru nu va fi posibil, dacă se va ajunge la dezarmarea totală, care presupune și dezarmarea de armele convenționale. Și chiar dacă înghețarea producerii de arme ar crea unele probleme, ele ar fi oricum mai mici și mai puțin periculoase decît cele antrenate de cursa înarmării, o cursă din toate punctele de vedere inumană și imorală.

O nouă ordine morală internațională este imperativul categoric al timpului nostru.

Părinții Bisericii despre...

(Continuare din pag. 1)

„Rugăciunea celui ce postește, spune Evagrie Ponticul, este ca vulturul în plin zbor. Aceea a omului beat, sătul devine grea și o ține la pămînt" (Cele opt duhuri rele ale răului).

Postul are un caracter global. El trebuie să cuprindă toate simțurile omului, dar mai ales să dovedească o putere sufletească.

„Dacă vrăjmașul vă sugerează o înfrînare excesivă care riscă să slăbească trupul vostru și să-l facă neputincios, nefolositor, trebuie să moderați postul" (Atanasie al Alexandriei: Despre feciorie 8).

„Dacă dai corpului multe bunătăți, sufletul devine slab și leneș, de asemenea printr-o abstinență excesivă se naște tristețe și dezgust în ceea ce privește contemplația sufletului. Deci trebuie îndrumată hrana trupului în așa fel ca să ajute sănătății și să fie în mod rațional administrată. În nici un chip atletul nu poate avea un corp debil" (Diadoh al Foticeii. Capitole gnostice 15).

Trebuie să ne ferim a da postului o înfățișare fariseică. De aici chemarea constantă la respectul aproapelui, la lupta împotriva defăimării și participarea la opera de ajutorare.

Postul nu are valoare, spune Atanasie al Alexandriei, dacă nu luăm seama asupra buzelor ca ele să nu rostească cuvinte de răutate, de minciună, de mînie asupra aproapelui, de la oricine ar veni ele. (Despre feciorie 7).

Vom încheia aceste citate, luate din cartea lui Olivier Clement: Sources, 1982, cu un text din Maxim de Turin (Cuvîntări despre post. Omilia 44, 8):

„La ce bun să țineți postul patruzeci de zile, dacă nu cunoașteți și nu respectați sensul lui? Ce vă folosește dacă nu mergeți la un prieten, care vă cheamă dacă sînteți în același timp în proces cu altul? La ce bun de a nu mînca pîinea pe care o aveți, dacă vreți să o răpiți pe a celui sărac? Postul creștinului trebuie să susțină pacea nu războiul. Să imităm postul lui Hristos prin practica virtuților, ca să vină asupra noastră harul prin post".

Am prezentat aceste cîteva cuvinte ale Părinților Bisericii despre post pentru ca să înțelegem sensul lui duhovnicesc pentru ca să nu-l disprețuim, să nu ne ferim și nici să ne lăudăm cu el.

Spre el trebuie să mergem de bună voie cu conștiința că el este mica noastră jertfă pe care o aducem lui Dumnezeu, ca răspuns la jertfa Sa mare pentru mîntuirea noastră. Postul este darul nostru adus la masa plină de daruri a lui Hristos pentru noi. Este un act eroic de înfrînare a egoismului, de învingere asupra noastră înșine. Drept aceea să umblăm în vremea lui „cuviincios, ca la lumina zilei, nu în ospețe și în beții, nu în desfrînări și în fapte de rușine, nu în ceartă și în pismă. Ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos și grija de trup să nu o faceți spre pofte" (Romani XIII, 13—14).

„Limba noastră"

(Continuare din pag. 1)

a scris a doua poezie, completare, capodopera *Limba noastră* — Eroica beethoveniană a poeziei românești —, în care a arătat ce este limba română (nu altă limbă), bogăția ei, însemnătatea ei deosebită, funcțiile și semnificațiile ei multiple: istorice, patriotice, sociale, culturale, religioase..., prin definiții fericit inspirate, neegalate, precum:

„Limba noastră-i o comoară..., un șirag de piatră rară..., foc ce arde..., graiul pîinii..., frunza verde..., zbuciumul din codrii veșnici..., vechi izvoade, povestiri din alte vremuri..., îi aleasă să ridice slavă-n ceruri (și) să ne spuie în hram (biserică) și-acasă veșnicile adevăruri..., limbă sfîntă, limba vechilor cazanii..., numai cîntec..., graiul țării".

A îndemnat: „Înviați-vă dar graiul..., strîngeți piatra lucitoare, ce din soare se aprinde..., nu veți plînge-atunci amarnic, că vi-i limba prea săracă..."

A încheiat încrezător: „Răsăriva o comoară / Din adîncuri înfundată, / Un șirag de piatră rară / Pe moșie revărsată".

Într-adevăr, limba română este înfățișată în rosturile ei multilaterale, eminența, perenitatea și viabilitatea ei, continuu, eternă — ca poporul și țara.

Poetul a recitat poezia, în ziua de 18 iulie 1917, la inaugurarea unor cursuri de limbă română, cu un efect emoțional extraordinar, pînă la lacrimi. Au tipărit-o și au răspîndit-o mai multe publicații. Critica literară a întîmpinat-o cu elogii maxime. Profesorul universitar Ovid Densușianu a declarat-o, de la bun început, „cea mai frumoasă poezie ce a fost închinată limbii noastre; o poezie care de acum înainte nu va trebui să lipsească din antologii". Iar, ulterior, istoricul literar G. Călinescu, cu competența de specialist, a precizat că Al. Mateevici (Mateescu) a dat o nouă serie de definiții limbii române în imagini de mare poezie — superioare celor ale lui Sion (a probat cu cinci strofe din poezie). Ar fi fost un mare poet dacă trăia. Numai Eminescu a mai știut să scoată atîta mireasmă din ritmurile populare *(Istoria literaturii române)*. Ca înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie Plămădeală să aprecieze, cu pricepere de scriitor, că *Limba noastră* „e cîntec, poezie și rugăciune în același timp. Un imn mai pur, prin profunzimea cuvintelor legate în stil popular și cult în același timp, într-o înlănțuire de comparații care de care mai surprinzătoare și mai adevărate, n-a reușit încă nimeni pînă astăzi. Trebuie citită totdeauna în picioare" (*Clerici ortodocși ctitori de limbă și cultură românească*, p. 36).

Pentru frumusețea și valoarea ei patriotică, *Limba noastră* s-a bucurat de preferința mai multor compozitori muzicali — ca cele mai bune poezii ale lui Eminescu, Alecsandri, Coșbuc, Goga... Cea mai reușită și mai mult cîntată este melodia, fericit inspirată și ea, a compozitorului preot Alexandru Cristea. Încît *Limba noastră* se cîntă, totdeauna, în picioare, cu capul descoperit și cu înălțare sufletească, ca un imn național.

Preotul poet Alexie-Alecu Mateevici-Mateescu a numit limba română „comoară" și „piatră rară". Poezia sa *Limba noastră* a ajuns, într-adevăr, să fie mărgăritor al poeziei și al cîntecului românesc — ca acel mărgăritar de mare preț din pilda evanghelică. La 95 de ani de la nașterea poetului (17 martie 1888), *Limba noastră* îi este cunună de glorie și nemurire.

350 de ani de la naşterea lui Miron Costin

Sigur de sine şi cu mare dragoste faţă de trecutul românesc răsunau acum aproape trei veacuri aceste cuvinte ale înţeleptului cronicar moldovean: „a scrie începutul ţărilor acestora şi neamului moldovenesc şi muntenesc şi cîţi sînt şi în ţările ungureşti cu acest nume români şi pînă astăzi, de unde sînt şi de ce seminţie, se sparie gîndul. Dar a lăsa iarăşi nescris, cu mare ocară înfundat neamul acesta de o seamă de scriitori, ieste inimii durere. Biruit-au gîndul totuşi să mă apuc de această trudă... Că toţi lăcuitorii ţării noastre de un neam sînt şi odată au fost descălecaţi".

Era exprimat aici acelaşi crez despre unitatea pămîntului şi a poporului românesc aşa cum îl afirmau în acel minunat veac al XVII-lea, la scurtă vreme după împlinirea de către Mihai Viteazul a unităţii naţionale, un mitropolit ca Varlaam al Moldovei sau învăţaţi ca cronicarii şi istoricii: stolnicul Constantin Cantacuzino şi apoi Dimitrie Cantemir: româno-moldo-vlahii din cele trei principate româneşti. Dacă Varlaam spusese în 1645 despre românii transilvăneni că sînt „de un neam cu noi şi într-o credinţă", iar dacă stolnicul ţinea să afirme despre aceiaşi români ardeleni că „mai neaoşi români sînt", nu trebuie să se uite că Miron Costin afirmase cel puţin cu 20 de ani mai înainte că „graiul ardelenilor are mai mult în sine însemnare românească şi latinească".

El era mîndru de existenţa podului lui Traian de la Turnu Severin „pe care l-au văzut ochii noştri", de „valul lui Traian" şi de multe alte urme vechi.

Convins de acest adevăr el afirma că Românii din cele trei Principate nu afirmau niciodată că ştiu limba moldovenească ori muntenească ci spuneau că „ştiu românește", iar despre românii din Maramureş sublinia că „au cea mai frumoasă limbă românească".

Dar vrednicia lui Miron Costin nu este legată numai de convingerea romanităţii şi permanenţei poporului nostru. El a fost în acelaşi timp şi un om de mare cultură europeană ca unul care cunoştea bine limba latină, polonă şi rusă. În scrierile sale el încadrează trecutul şi rosturile politice şi culturale ale poporului său în rîndul celorlalte popoare ale lumii.

Se ştie că în viaţa lui învăţatul cronicar moldovean a urcat toate demnităţile vieţii publice (sluger, pîrcălab, comis, vornic, iar din 1675, mare logofăt, cea mai înaltă dregătorie).

Dar în acelaşi timp el a fost şi un capabil oştean, participînd la lupte, atît în Transilvania cît şi în Muntenia şi în Oltenia. Neîntrecută i-a fost apoi, activitatea diplomatică, mergînd, de repetate ori ca sol în Polonia, în Ţara Românească şi la Constantinopol. Din păcate, încrezîndu-se prea mult în puterea politică a Poloniei care iniţia organizarea unei ligi anti-otomane (în care scop el purta chiar corespondenţă secretă cu regele polon — Ioan III Sobieski, în cinstea căruia compune chiar o scriere în versuri — „Poema polonă") — în 1691, capul cronicarului cade sub securea călăului, la ordinul voievodului C-tin Cantemir.

Nu-i mirare că însăşi scrierea sa principală „Letopiseţul Ţării Moldovei", a fost scrisă în vremuri de mari frămîntări: „...sosiră asupra noastră cumplite aceste vremi de acum, de nu stăm de scrisori, ce de griji şi de suspinuri. Iară noi trăim cumplite vremi şi cumpănă mare pămîntului nostru şi nouă... Căci nu sînt vremile sub cîrma omului, ci bietul om sub vremi". Atît de „cumplite" îi păreau cronicarului acele vremi încît la un moment dat se întreabă: „este oare încă vreo nădejde sau vom pieri acum cu totul?" Cronicarul se referea desigur la primejdiile crescînde — pe de o parte — aduse de exploatarea otomană, acest „sac fără fund", care exploata nemilos popoarele şi care făcuse pe atunci ţările româneşti, teatru permanent de lupte, iar pe de altă parte la luptele nesăţioase dintre partidele politice ale boierilor, care ţineau unii cu turcii, alţii cu polonii, alţii cu ungurii şi nemţii şi aceasta desigur numai în măsura în care aceştia le făgăduiau asigurarea privilegiilor şi cîştigurilor. De popor prea puţin le păsa cu toate că în „Letopiseţul" său însuşi cronicarul este nevoit să recunoască o serie întreagă de răscoale ţărăneşti între 1595—1661.

Şi aici trebuie să spunem că nici învăţatul cronicar moldovean, nu se deosebea de ceilalţi boieri.

Dar lucrarea multilaterală a lui Miron Costin se distinge totuşi prin multe alte calităţi nepieritoare.

Afară de cele amintite trebuie spus că ceea ce a scris el se dovedeşte a fi cu adevărat o artă a sa cum au spus unii cercetători literari (G. Călinescu). Astfel întîlnim la el întorsături de fraze cu iz popular („lupul părul schimbă, iară nu hirea"; „nu sînt în toate zile Paştile, cum zice moldoveanul", etc.). Altele au rezonanţă patriotică; („dulce este domnia de Moldova"). Portretele unor domni sînt bine conturate. Aşa Ştefan Tomşa este „mare vărsător de sînge, gros la hire şi prostatec". Gheorghe Ştefan este „om deplin, cap întreg, hire adîncă, încît poţi zice că nasc şi în Moldova oameni". Matei Basarab este „om fericit peste toate domniile, nemîndru, blînd, harnic în războaie, aşa neînfrînt şi nespăimat cît poţi să-l asemeni cu marii oşteni ai lumii".

„Vremile lui Vasile Lupu, au fost cu linişte şi pace, dar zburdăciunea lui întrecea măsura atunci cînd lua fetele unor boieri la ţietorie"...

Cunoscută este scena copleşitoare a năvălirii lăcustelor la care a fost martor într-unul din exilurile sale din Polonia: „numai ce văzum despre amiazăzi un nour, cum se ridică deoparte de cer. Ne-am gîndit că vine o furtună cu ploaie, deodată ne-am tîmpinat cu nourul cel de lăcuste... Unde cădea un stol ca albinele de gros zăcea. Unde mînea rămînea pămîntul negru: nice frunze, nice pai, nici iarbă, sămănătură"...

Iar despre foametea din vremea domniei lui Ştefăniţă Lupu (1659—1661) cronicarul vorbea expresiv: „ţara într-atîta foamete era că mîncau oamenii papură uscată în loc de pîine, măcinîndu-o uscată. Şi de pe acea foamete poreclea şi pe Ştefăniţă-Vodă de-i zicea: «Papură-Vodă». Că vremile şi voia lui Dumnezeu nu sînt în voia domnilor".

Se ştie că „Letopiseţul" lui Miron Costin s-a păstrat în vreo 50 de copii manuscrise.

În sec. al XVIII-lea a fost tradus şi în greceşte şi în franţuzeşte, iar între alţi scriitori, Mihail Sadoveanu s-a inspirat din opera acestui mare învăţat, atunci cînd a compus romanele: „Neamul Şoimăreştilor" şi „Nunta Domniţei Ruxandra".

Dulceaţa graiului moldovenesc şi temeinicia informaţiilor scriitorului n-au putut fi uitate de conştiinţa urmaşilor scriitorului, care nu i-au uitat nici căldura şi seriozitatea cu care a combătut „basna" lui Simion Dascălul despre pretinsa origine a românilor din elemente romane dubioase. „Nici ieste şagă a scrie ocară veşnică unui neam, că scrisoarea ieste un lucru veşnic.

Eu voi da seama de ale mele cîte scriu".

Conştiinţa acestui popor nu poate uita „lipsa de ştiinţa începutului aceştii ţări". De aceea, cum repeta cronicarul „nu ieste altă zăbavă mai plăcută decît cetitul cărţilor".

Se cade, drept aceea şi azi după 350 ani de la naşterea lui să-i cinstim cît mai deplin „gîndul şi cuvîntul".

Pr. prof. *T. Bodogae*

„Binecuvintează suflete al meu"...

Cu acest îndemn începe textul Antifonului întîi al Liturghiei. Dacă mi-aş zice, la subjonctiv: „să binecuvintez pe Domnul", aş simţi numai ceva ca o propunere. Este adevărat că partea întîia a Heruvicului se termină la subjonctiv: „toată grija cea lumească acum să o lepădăm", dar aici, la persoana întîia *plural*. În Heruvic îndemnul are forţa comunităţii bisericeşti. Forţa aceasta nu este numai omenească, ci şi divină; ea depăşeşte nespus de mult pe aceea a unui îndemn omenesc de unul singur.

În forma lor originală, imperativă, cuvintele „binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul", le simt ca un îndemn-poruncă, venit dinafară, nu numai de la mine, ci şi de la altul. De fapt chiar aşa este. Pentru că psalmistul David, autorul Psalmului 102, preluat în Antifonul întîi, a fost inspirat de Duhul Sfînt. Pentru cei deschişi sufleteşte la cele sfinte, puterea inspiraţiei dumnezeieşti rămîne nedespărţită de conţinutul inspirat, se reactualizează. Cine cîntă sau ascultă cu credinţă şi dragoste cuvintele Psalmului 102, simte nu numai că îşi propune (el), ci şi că o putere superioară, cea a Duhului Sfînt, îl îndeamnă să binecuvinteze pe Dumnezeu, adică să-I aducă laudă curată. De aci forma bizară a unui *autodialog:* mă adresez sufletului, dar sufletul sînt chiar eu, iar cea care mă îndeamnă să mă adresez este puterea Duhului Sfînt. De aci şi o părută dedublare a eului, ca şi cum aş fi doi: unul, cel care îndemn, şi altul, cel pe care îl îndemn; de fapt unul şi acelaşi: eu însumi, însă ajutat de puterea Duhului Sfînt.

Apoi Antifonul continuă: „şi toate cele dinlăuntrul meu (binecuvîntaţi) numele cel sfînt al Lui". De sine înţeles că „cele dinlăuntru" face parte din suflet, aparţin tot persoanei, care sînt eu. (Prin persoană înţeleg sinteza şi chintesenţa însuşirilor sufleteşti, între care predomină cele conştientale). „Cele dinlăuntru" sînt mişcările sufleteşti cele mai însetate de absolut, de Dumnezeu, şi mai direcţionate spre El. Cu acestea să binecuvintez, să omagiez numele cel sfînt al Lui".

Desigur nu un nume gol, ci cuprinzînd tot ceea ce am primit subiectiv — cu privire la el — din obiectivitatea descoperirilor divine. În Sfînta Scriptură aflăm multe versete care invită la omagierea numelui lui Dumnezeu, sau îl consideră în alt context, dar numai după ce, direct, sau indirect, se referă la însăşi Persoana sau Persoanele divine. De exemplu: „Lăudaţi pe Domnul, chemaţi numele Lui" (Isaia 12, 4). Deci nu are temei acreditarea ideii unei onomalatrii propriu-zise; nu poate fi vorba de o închinare numai la numele lui Dumnezeu.

Totuşi care-I este numele? Ni-l spune El însuşi: *„Eu sînt"* („Eu sînt Cel ce sînt") (Ieşire 3, 14). „Eu sînt"; adică Deţinătorul existării în gradul maxim; Stăpînul absolut al fiinţării; pe scurt: *Domnul.*

Dumnezeu este numit şi cu alte nume, derivate logic din cel de Stăpîn sau Domn. Amintindu-ne că sîntem fii dependenţi de Cel ce este Creatorul lumii, Mîntuitorul ne învaţă să numim pe Dumnezeu „Tată". („Tatăl nostru"). Aci cuvîntul „Tată" numeşte Persoana întîia din Sfînta Treime.

Una din formulele concentrate prin care putem binecuvînta pe Dumnezeu este şi aceasta: „Binecuvîntat eşti, Doamne" (Este binecuvîntat mai ales de îngeri şi de sfinţii Săi). Cu această formulă se încheie textul Antifonului întîi. Îl redăm integral: „Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul, şi toate cele dinlăuntrul meu, numele cel sfînt al Lui. Binecuvîntat eşti, Doamne".

Pr. conf. *Gheorghe Şoima*

Îndrumătorul bisericesc de la Sibiu la al 131-lea an de apariţie neîntreruptă

La Centrul arhiepiscopesc şi mitropolitan din Sibiu a apărut, de curînd, *Îndrumătorul bisericesc pe anul 1983*, al 131-lea an de apariţie neîntreruptă.

Ctitorit de pururea pomenitul mitropolit Andrei Şaguna, în anul 1852, şi purtînd în decursul anilor diverse numiri, Îndrumătorul bisericesc de la Sibiu duce şi în acest an cititorilor săi, preoţi şi credincioşi deopotrivă, gînduri de zidire creştinească şi patriotică, gînduri de lumirare în dreapta noastră vieţuire în lume.

Aşa de pildă, după cuvîntul înainte semnat de I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, cu cărui binecuvîntare s-a tipărit această lucrare, şi după un articol omagial închinat Preşedintelui Ţării noastre, Îndrumătorul bisericesc pe anul 1983 şi-a continuat cunoscuta-i rubricatură, din care încrestăm: *Învăţături şi îndrumări arhiereşti*, cu materiale de deosebită valoare semnate de I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P.S. Episcop Vasile al Oradiei, P.S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul etc.; *Patria, vatra noastră străbună*, cu articole potrivite acestei rubrici; *Pentru pacea a toată lumea; Aniversări-comemorări*, în care sînt încrestate între altele împlinirea a 175 ani de la naşterea mitropolitului Andrei Şaguna, 300 ani de la adormirea în Domnul a mitropolitului Sava Brancovici al Transilvaniei ş.a.; *Din valorile Patrimoniului cultural naţional; Experienţe pastorale* etc.. precum şi un bogat capitol de învăţătură de credinţă şi morală, în care, în 15 articole, sînt prezentate virtuţile creştineşti mai de seamă şi căile de realizare a lor, precum şi păcatele mai dăunătoare vieţii noastre personale şi obşteşti şi căile de înlăturare a lor.

Ca şi în anii trecuţi, Îndrumătorul bisericesc pe anul 1983 este îmbogăţit cu o seamă de ziditoare versuri originale sau aparţinînd unor poeţi clasici şi contemporani, ca şi de vorbe înţelepte, întîmplări cu tîlc etc.

Dumnezeu — creatorul lumii nevăzute

(Continuare din pag. 1)

întuneric, în lanţuri veşnice spre judecata zilei celei mari" (Iuda 1, 6). *Aceştia s-au făcut îngeri răi, demoni. Şi odată cu căderea acestora s-a ivit iadul*, care este starea lor de nefericire şi locul lor de sălăşluire. Îngerii cei buni au rămas în fericita apropiere de Dumnezeu şi-L slujesc, fiind întăriţi prin harul dumnezeiesc, ca să fie pururea slujitori ai lui Dumnezeu, organe ale Providenţei dumnezeieşti, vestitori şi ajutători ai oamenilor.

Cuvîntul „înger"... înseamnă sol, crainic, vestitor. Aceasta — ne spune că îngerii fac cunoscut credincioşilor voia lui Dumnezeu". Din voia şi porunca Părintelui Ceresc îngerii iau, uneori, înfăţişare asemenea nouă şi ne aduc veşti mîntuitoare. Deşi sînt *fiinţe netrupeşti*, dacă „în Sf. Scriptură se vorbeşte despre arătări de îngeri sub forme văzute, ori dacă li se atribuie ochi, mîini, picioare, aripi, grai etc., aceasta înseamnă numai că pot îmbrăca forme trupeşti spre a se arăta nouă". Citim astfel că Dumnezeu, după alungarea protopărinţilor Adam şi Eva din rai, „a pus heruvimi — îngeri — şi sabie de flacără vîlvîitoare, să păzească drumul către pomul vieţii" (Facerea 3, 24). De asemenea, cînd patriarhul Avraam voia să aducă jertfă lui Dumnezeu pe unicul său fiu, pe Isaac, „îngerul Domnului a strigat către el din cer şi a zis: — Să nu-ţi ridici mîna asupra copilului, nici să-i faci vreun rău, căci acum cunosc că te temi de Dumnezeu şi pentru Mine n-ai cruţat nici singurul tău fiu" (Facerea 22, 11—12).

Că îngerii intervin în viaţa oamenilor credincioşi mai aflăm, tot din Sf. Scriptură, că proorocul Daniel a fost aruncat de vrăjmaşii săi în groapa leilor, ca să fie pierdut. Dar „Dumnezeu a trimis pe îngerul Său şi a astupat gura leilor, şi nu i-au făcut lui nici un rău" (Daniel 6, 23). Dar şi preotului Zaharia „i s-a arătat îngerul Domnului" şi i-a grăit astfel: „Eu sînt îngerul Gavriil, cel care stă înaintea lui Dumnezeu. Şi sînt trimis să grăiesc către tine şi să-ţi binevestesc... că femeia ta îţi va naşte un fiu şi-i vei pune numele Ioan" (Luca 1, 19, 13).

Acelaşi înger i s-a arătat Fecioarei Maria şi i-a zis: „Nu te teme Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Şi iată vei lua în pîntece şi vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare şi Fiul Celui Preaînalt se va chema" (Luca 1, 30—32). Şi la naşterea lui Iisus, „un înger al Domnului a stat lîngă păstorii" din marginea Betleemului... şi le-a zis: „Nu vă temeţi. Căci, iată, vă binevestesc veste bucurie mare, care va fi pentru tot poporul: că vi s-a născut azi Mîntuitor, care este Hristos Domnul" (Luca 2, 9—12). Iar la Învierea Sa din morţi, tot un înger, „coborînd din cer", le-a întîmpinat pe femeile mironosiţe, grăindu-le: „Nu vă temeţi, că ştiu că pe Iisus cel răstignit Îl căutaţi. Nu este aici, căci S-a sculat precum a zis. Veniţi să vedeţi locul unde fusese pus Domnul... S-a sculat din morţi... Şi plecînd în grabă de la mormînt, cu frică şi cu bucurie mare au alergat să vestească ucenicilor Lui" (Matei 28, 5—8).

Mîntuitorul Iisus Hristos a fost ispitit de satana. Dar El a înfrînt ispita celui rău şi „atunci L-a lăsat diavolul şi iată îngerii, venind la El, Îi slujeau" (Matei 4, 11).

Aşa lucrează îngerii cei buni, făcînd „credincioşilor cunoscută voia lui Dumnezeu şi, ferindu-i de rău, îi îndeamnă la bine şi se alătură rugăciunii lor. În acest înţeles fiecare îşi are „îngerul său păzitor". De aceea — ne zice Mîntuitorul Hristos — căutaţi să nu defăimaţi pe unul dintre aceşti mai mici, că zic vouă că îngerii lor în ceruri văd pururea faţa Tatălui Meu care este în ceruri" (Matei 18, 10).

Firește, dacă îngerii ne păzesc în toate zilele vieţii noastre trebuie să-i cinstim sau să-i venerăm.

Dar şi îngerii răi lucrează. Ei, „demonii, spiritele necurate ne ispitesc şi însuflă gînduri rele. Însă ei nu pot sili la păcat ci doar ispiti, aşa că puterea lor este mărginită. De ispita lor oricine poate scăpa prin post şi rugăciune" (Marcu 9, 29; Luca 2, 37).

Trebuie să ştim că lucrarea cea mai de seamă a îngerilor buni este aceea de a-L lăuda pururea pe Dumnezeu, prin cîntări de mărire, pentru strălucirea, milostivirea şi bunătatea Lui fără de margini.

Numărul îngerilor nu ne este cunoscut. Sf. Biserică ne învaţă doar că e plin cerul de mulţimea lor şi că sînt nouă cete îngereşti, avînd fiecare ceată căpetenia ei. Cunoaştem şi numele unora din îngeri, ca Mihail şi Gavriil. Iar în icoane sînt arătaţi, mai adesea, asemenea unor prunci nevinovaţi. Şi Biserica a rînduit o sărbătoare întru cinstirea îngerilor, la 8 noiembrie din fiecare an. Ea îi cinsteşte prin cîntări şi rugăciuni. Dar şi noi, fiecare în parte, se cade să adresăm rugăciuni către îngerul păzitor.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● Din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a săvîrşit vineri, 25 martie 1983 — Bunavestire — Sfînta Liturghie arhierească la biserica din Braşov-Cetate, slujitori fiind P. C. preoţi N. Coman şi N. Stoican.

Însoţit de la Sibiu de P. C. cons. Gh. Papuc şi c. diacon I. Muntean, seara P. S. Sa a asistat la vecernia săvîrşită în biserica din Braşov-Bariţiu, slujitor P. C. prot. Z. Moşoiu, unde a rostit un scurt cuvînt de învăţătură.

● Duminică, 27 martie 1983, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica din Purcăreni, prot. Braşov, biserică împodobită cu o minunată haină picturală executată de pictorul Gh. Dobrescu din Braşov, înmormîntat la umbra acestei biserici.

ALBA IULIA

● În ziua de 6 februarie a. c. P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la Mănăstirea Rîmeţ, prilej cu care a fost hirotonit întru diacon onorific, pe seama Catedralei episcopale, pe licenţiatul în teologie Ioan Pintilie şi întru preot pe diaconul Mircea Petru Mureşan, pentru parohia Vătava, prot. Reghin. La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● În ziua de 11 februarie a. c., P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Episcopală şi a hirotonit întru diacon pe candidatul la preoţie Ioan Rusu şi întru preot pe diaconul Laurenţiu Hălmagiu pentru parohia Seuşa, prot. Luduş.

● Între 21—25 februarie 1983 la Centrul Eparhial din Alba Iulia, sub directa îndrumare a P. S. Episcop Emilian şi cu colaborarea P. C. Pr. Profesori de la Institutul Teologic din Sibiu s-a ţinut a doua serie de cursuri misionare, la care au fost prezenţi preoţi din cele opt protopopiate din cuprinsul Eparhiei. Este cunoscută menirea acestor cursuri: împrospătarea cunoştinţelor teologice şi impulsionarea activităţii pastoral-misionare a preoţilor.

ORADEA

● Duminică 20 martie 1983, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din cartierul *Oradea-Seleuş*, (preoţi slujitori Gheorghe Henţ şi Nicolae Iuhoş), iar vecernia în biserica „Sf. Treime", din Oradea (paroh Aurel Puşcaş).

● Duminică, 13 martie 1983, chiriarhul a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia Ineu de Criş, prot. Oradea, în urma lucrărilor de renovare din ultimii 3 ani. Biserica a fost înzestrată cu un foarte frumos iconostas nou, care de asemenea a fost binecuvîntat tot acum.

● La praznicul Bunevestiri, P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie în *biserica „Bunavestire"* din Oradea (preoţi slujitori Nicolae Mara şi Ioan Gudea).

● La Duminica Ortodoxiei, la 27 martie 1983, chiriarhul a săvîrşit Sf. Liturghie în *Catedrala-cu-Lună* din Oradea, rostind ca şi în cadrul celorlalte slujbe un amplu şi edificator cuvînt de învăţătură.

După amiază a oficiat vecernia în parohia *Nojorid* (paroh Titus Scurt). Chiriarhul, în cuvîntul său, luînd act cu bucurie de hotărîrea credincioşilor de a-şi împodobi biserica cu pictură tradiţională, le-a arătat că tocmai această Duminică a Ortodoxiei este destinată amintirii zilei în care s-a restabilit definitiv cultul icoanelor în viaţa bisericească, drept care roagă pe bunul Dumnezeu să le ajute ca să ducă la bun sfîrşit lucrarea.

● În ziua de 31 martie 1983, a avut loc la Centrul Eparhial, sub preşedinţia P. S. Episcop Vasile, o consfătuire cu preoţii din Oradea.

S-a făcut o analiză a activităţii pastoral-misionare a preoţilor din Oradea şi s-au dat îndrumări pentru intensificarea acesteia la toate parohiile, încît preoţii din municipiu să fie exemplu de activitate pentru preoţii din Eparhie.

Datorită faptului că oraşul s-a mărit, s-a procedat la o nouă arondare a parohiilor din oraş.

TRECUŢI LA CELE VEŞNICE

Prot. stavr. AUREL RADU

În seara zilei de 4 martie 1983 a trecut la cele veşnice vrednicul de pomenire prot. stavr. Aurel Radu, din Sibiu.

Adormitul în Domnul s-a născut în com. Ruja, satul Fetea, la 18 iunie 1905 din familie de ţărani cu 8 copii, el fiind cel mai mic.

După terminarea şcolii primare în Agnita şi a liceului la Braşov şi Dumbrăveni, între 1926—1930 urmează Institutul Teologic din Bucureşti, luîndu-şi licenţa în Teologie cu tema: „Statutul organic al Mitropolitului Andrei Şaguna".

În anul 1932 este ales, cum era atunci, preot în com. Hăghig, jud. Covasna, unde stă pînă în 1935, cînd este transferat la parohia Teliu, jud. Braşov. Între 1942—1954 este preot şi protopop în Avrig, jud. Sibiu.

În 1954, mitropolitul de vrednică pomenire Nicolae Bălan îl aduce preot la Catedrala din Sibiu, numindu-l totodată şi protopop al Sibiului, funcţie în care rămîne pînă în 1957. Va sluji în continuare ca preot la parohia Sibiu-Cibin (biserica dintre brazi), pînă la pensionare, în 1976. Peste tot pe unde s-a aflat a călcat cu paşi de preot.

Pe lîngă activitatea lui de preot, păstor, propovăduitor şi cînd a trebuit, şi a trebuit mereu, de administrator, părintele Aurel Radu a fost şi un osîrduitor om al cărţii. A lăsat în urma lui o frumoasă bibliotecă. Dar nu s-a mulţumit numai să citească ci a şi scris mereu pentru preoţi, devenind astfel un apreciat colaborator al „Telegrafului Român" şi al revistelor centrale bisericeşti, articolele şi studiile publicate purtînd pecetea omului de cultură, a omului documentat, a omului bine intenţionat.

Slujba de prohodire a celui care a fost vrednicul de pomenire protopopul Aurel Radu, a avut loc în ziua de luni 7 martie a. c. în biserica parohiei Sibiu-Cibin.

Odihnească-se cu drepţii!

Pr. M. *Sămărghiţan*

Monahul VISARION VASILE LEANCU

În ziua de 21 martie 1983 a încetat din viaţă monahul Visarion Vasile Leancu, în vîrstă de 90 de ani, de la Mănăstirea Brîncoveanu — Sîmbăta de Sus.

Adormitul în Domnul a fost prohodit după rînduiala călugărească şi înmormîntat în cimitirul mănăstirii, în ziua de miercuri 23 martie 1983.

CONFERINŢĂ DEDICATĂ PĂCII

În aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu a avut loc, în data de 24 II a. c., conferinţa intitulată: „Dreptul la pace ca drept individual şi colectiv al oamenilor şi popoarelor", susţinută de către dr. Ion Voicu, consilier la Ministerul de Externe.

Au participat profesorii şi studenţii Institutului, de faţă fiind întîistătătorul eparhiei, care a avut iniţiativa organizării acestei conferinţe.

Conferenţiarul a arătat că pacea constituie astăzi o preocupare de prim ordin a întregii planete. Ea trebuie înţeleasă ca un drept al tuturor oamenilor şi popoarelor la viaţă, libertate, demnitate, dezvoltare şi independenţă. A fost evidenţiat rolul deosebit al României în promovarea idealului păcii.

„SĂ NE ADUCEM AMINTE DE GALA GALACTION"

Acesta a fost titlul unui articol publicat de I. P. S. Mitropolit Antonie, în „Telegraful Român" cu prilejul aniversării centenarului naşterii scriitorului. Dar n-a fost numai un titlu ci şi semnul unei susţinute preocupări de a-l readuce mereu în atenţie pe cel ce a împletit atît de armonios în propria persoană cele două sacre misiuni: de preot şi de scriitor.

Astfel trebuie înţeleasă şi iniţiativa recentă a I. P. S. Sale de a organiza la Institutul Teologic Universitar Sibiu o conferinţă dedicată lui Gala Galaction. Conferinţa a fost ţinută de istoricul şi criticul literar dr. Theodor Vîrgolici, redactor şef la Editura Minerva, în data de 28 III 1983.

Aspectele inedite din viaţa şi activitatea scriitorului, pe care le-a înfăţişat conferenţiarul, au făcut ca expunerea să fie urmărită cu mult interes de către întreaga asistenţă.

D. A.

CONSILIU EPARHIAL ŞI CONSFĂTUIRE DE LUCRU

Miercuri, 30 martie 1983, la Centrul arhiepiscopesc şi mitropolitan din Sibiu a avut loc, sub conducerea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, şedinţa Consiliului eparhial, precum şi o consfătuire de lucru cu P. C. protopopi din Arhiepiscopie şi cadrele de conducere de la Centrul eparhial şi Institutul Teologic Universitar Sibiu.

Cu acest prilej au fost trecute în revistă activitatea pastoral-misionară şi gospodărească din Arhiepiscopie la toate nivelurile, activitatea editorială, probleme disciplinare etc.

Arătînd că orice dezbinare este un act împotriva vieţii, împotriva voii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, I. P. S. Mitropolit Antonie a subliniat, în cadrul consfătuirii, importanţa unităţii noastre de credinţă, a înmulţirii dragostei între oameni, a necesităţii de a fi fiecare dintre noi elemente pozitive, creatoare la locurile noastre de muncă, făcînd din nou apel la o lucrare preoţească cît mai ziditoare, conformă acestei înalte chemări, de mesageri ai păcii, a zidirii mai binelui în lume.

ERATĂ

— La T. R. nr. 13—14/1983 din 1 aprilie — la art. Românii de pe Mureş ... alin 2, rînd 7, col. 1, din pag. 1, se va citi *Felnac* în loc de Feleac; Beliu-*Craiva* în loc de Beliu Craiova (la pag. 2, col. 1).

— La pag. 2 (titlu) *Prelipcean* (şi în cuprinsul art.) în loc de Prelipceanu.

— La art. Liturghia Darurilor mai înainte Sfinţite, la rîndul de sus, col. 3, pag. 3, se va citi IS, în loc de II-a; la col. a 4-a ... urmează ... versetele 3 în loc de 2.

SEMNALĂM ... SEMNALĂM ... SEMNALĂM ...

● „ÎNTRE PALIA DE LA ORĂŞTIE ŞI BIBLIA DE LA BUCUREŞTI" este titlul unui studiu semnat de Anton Goţia în revista „Cercetări de lingvistică" (anul XXVII, 1, 1982, p. 79—87). Autorul demonstrează existenţa unor fragmente de traduceri originale din *Vechiul Testament*, efectuate între cele două traduceri menţionate în titlu şi bine cunoscute. Fragmentele în cauză, superioare ca limbă, sînt încorporate într-o carte de cuvîntări funebre, intitulată: *Sicriul de aur* (Sebeş-Alba, 1683). Creşte tezaurul de moşteniri şi, odată cu aceasta, creşte şi admiraţia noastră pentru înaintaşii care au pus cărămidă peste cărămidă, pentru înălţarea marelui edificiu care se cheamă *cultură românească*.

● Editura Dacia din Cluj-Napoca publică sub semnătura lui Crişan I. Mircioiu (1983, 242 p.) o carte dedicată vieţii şi operei lui *Albert Schweitzer* (titlul cărţii), pastor, medic, filozof, scriitor, muzicolog, muzician, misionar, teolog şi profesor de teologie şi, alături de alţii, adevărată conştiinţă a epocii (a murit în 1965). În 1953 a primit „Premiul Nobel pentru Pace". Cartea umple un real gol în ajutorul celor ce vor să-şi facă măcar cultura obligatorie, orientată după marile jaloane ale istoriei gîndirii omeneşti. Autorul sesizează toate laturile preocupărilor lui Schweitzer, insistînd asupra dimensiunilor morale şi sociale. Despre Schweitzer se pot scrie multe cărţi, despre fiecare din domeniile în care şi-a implicat geniul şi inima sa adînc iubitoare de oameni.

● Preotul Gabriel Cocora de la Buzău ne-a mai dat o carte: *Pentru libertate şi unitate*, Bucureşti 1983, 159 p., cuprinzînd studii, articole şi documente de istorie buzoiană. Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu, Alexandru Ioan Cuza şi mulţi alţii, eroi de la 1848, 1877, 1907, ce vin în memoria acestui oraş plin de istorie, îndemnînd azi ca şi atunci la unitate, independenţă şi libertate şi la împletirea iubirii de Patrie cu iubirea tradiţiilor ortodoxe de ctitorire şi promovare a limbii şi culturii româneşti. Buzăul a fost, în această privinţă, o prezenţă remarcabilă în competiţia cu celelalte oraşe ale trecutului şi prezentului nostru. În prezent, preotul Cocora e un nume ce se înscrie cu prestigiu alături de marii înaintaşi.

● Nr. 4 (an. VI) 1982 al revistei AMERICAN ROMANIAN REVIEW, editată la Cleveland, Ohio, U. S. A. de entuziastul Theodore Andrica, este dedicat marelui Vasile Pârvan de la a cărui naştere s-au împlinit în 1982, o sută de ani. Românii din America îşi cinstesc — spre cinstea lor — strămoşii! Alte articole tratează despre *Mihai Viteazul la Viena*, despre *Judeţul Mureş*, despre *Relaţiile româno-americane* etc. Poezii de Aron Cotruş, Ecat. Pitiş şi un articol despre *Bradul şi folclorul românesc*, întregesc un conţinut bogat, frumos şi util.

● Vicariatul Ortodox Român din Iugoslavia a publicat sub redacţia Pr. Moise Ianes, Vicar, *ANUARUL BISERICESC pe anul comun 1983*. Cuprinde în prima parte un scurt *Catehism*, bine întocmit, apoi *Istorioare şi Pilde*, *Şematismul* Vicariatului şi Calendarul pe 1983. Dintre parohii, se prezintă parohia MARCOVĂŢ. Conţine şi rugăciuni şi psalmi. Un anuar, deşi de aparenţă modestă, bine făcut şi bogat.

● Revista *Cistercian Studies* care apare în Belgia, publică un interesant studiu intitulat „RENUNCIATION OF MATERIAL POSSESSIONS IN PACHOMIAN CENOBITISM" (Renunţarea la bunurile materiale în viaţa de obşte Pahomiană), de Armand Veilleux, din Quebec, Canada, (în nr. 4, vol. XVII, 1982). Studiul se înscrie în efortul ecumenic de cunoaştere reciprocă a celor două spiritualităţi, apuseană şi răsăriteană. Se ştie că Sf. Pahomie este începătorul vieţii de obşte în răsărit, la începutul sec. IV în Egipt.

● Revista romano-catolică pentru monahi VIE CONSACRÉE (an 55, nr. 2, 15 martie 1983), din Belgia se ocupă de *Taina Pocăinţei*. Autorul, iezuitul Jean-Pierre VAN SCHOOTE, cere restaurarea acestei taine şi practicarea ei aşa precum a fost practicată în vechime, în taină, individuală, personală, cu căinţă şi dezlegare în vederea primirii Sfintei Împărtăşanii. Faţă de occidentul atît romano-catolic cît şi protestant care de mult practică mai ales o spovedanie formală şi colectivă, această voce sună foarte ... ortodox.

● Doi autori romano-catolici Sergio Ubbiali şi Adriano Caprioli scriu două lungi şi interesante studii despre Sfînta Euharistie, în revista *La Scuola Cattolica*, din Milano, Italia. Totuşi niciunul din ei nu menţionează legătura funciară dintre această Taină şi Taina Pocăinţei.

● Revista italiană *„Nuova Umanità"*, (revista bimestriale di cultura), nr. 24/25, 1983, p. 157 şi urm. citează din „Telegraful Român" (din 15 VII 1982) declaraţiile Mitropolitului Antonie Plămădeală al Ardealului, cu privire la dialogul dintre ortodocşi şi romano-catolici, aşa cum a reieşit din întîlnirea Comisiei de dialog, la München, în vara lui 1982. Corect.

Numărul din oct-dec. 1982 (vol. VI, nr. 5) al revistei AMERICAN ROMANIAN REVIEW, editată de D-l Theodore Andrica la Cleveland, Ohio, U. S. A. are pe copertă pe Aurel Vlaicu (1882—1913), indicînd că îi este dedicat. În cuprins se prezintă judeţul Suceava, cu comunele şi monumentele lui, un studiu asupra elementelor turceşti din limba română (de A. Rosetti), un altul despre „Cucul în folclorul românesc" (Octavian Buhociu) ş. a. Revista continuă să fie o conştiinţă românească în America.

● De la Arhiepiscopia noastră din Detroit ne-a sosit numărul 11—12/1982 al revistei Credinţa — „The Faith". Cuprinde Pastorala de Crăciun a I. P. S. Arhiepiscop Victorin şi studii teologice de Arhim. Dr. Vasile Vasilachi, Pr. Nicolae Ciurea, Păr. Nicolas Apostola ş. a. Păr. Ioan Ioniţă face o lungă şi frumoasă prezentare a vizitei Păr. Prof. Dumitru Stăniloae în S. U. A. în dec. 1982, cînd a vizitat Arhiepiscopia şi a conferenţiat într-un mare număr de oraşe americane. Păr. Stăniloae a dus şi peste ocean faima teologiei ortodoxe române şi faima sa de mare teolog al ortodoxiei contemporane.

● Părintele Teodor Damian, parohul comunităţii ortodoxe române de la Lausanne, Elveţia are şi daruri de poet, de publicist şi de cenaclist. A înfiinţat acolo un cenaclu literar căruia ca bun moldovean din Dorohoi i-a dat numele „Mihai Eminescu". Vecini de judeţ! A înfiinţat şi o revistă literară intitulată „Adusu-mi-am aminte". cu colaborări interesante, vechi şi noi. Am primit numerele 1 şi 2 pe 1982, al doilea mai bogat decît primul şi frumos ilustrat. Titlul vrea să sugereze amintirea de Ţară şi de Eminescu (are fotografia pe copertă), dar nu putem scăpa de asocierea cu cîntarea din slujbele de înmormîntare. S-ar supăra cineva dacă i s-ar schimba titlul într-unul mai ... alb, mai vesel, mai optimist?

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Asist. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 1 și 15 mai 1983 Nr. 17—20/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ARGUMENTELE ÎNVIERII

Iată-ne din nou împreună în gînd, în rugăciune și în meditație, cu bucurie întîmpinînd Sărbătoarea sărbătorilor, evenimentul cel mai mare din istoria creștinismului și anume Învierea Domnului. Aș vrea ca ziua aceasta de mijloc de primăvară, zi de sfîntă amintire a ceea ce a fost un moment de cotitură în istoria credinței oamenilor, să fie și de data aceasta, pentru noi toți, un prilej de reînnoire a credinței și de reînnoire a hotărîrii de a deveni mai buni, așa cum ne-a învățat Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. El și-a dovedit dumnezeirea Sa și a învățăturilor Sale, chiar prin evenimentul pe care îl sărbătorim azi, precum spune Sfîntul Pavel: *„Hristos a dovedit cu putere că este Fiul lui Dumnezeu, prin înviere"* (Romani I, 4).

Sfînta Scriptură a Noului Testament, cartea noastră de temelie, prin graiul sfinților ucenici ai Mîntuitorului, prin mărturia lor scrisă și ajunsă pînă la noi, cu putere de document istoric, ne povestește cu multe amănunte *cum* s-au petrecut faptele, și e bine ca, în aceste momente, să ni le rememorăm și noi. În felul acesta ne vom împrospăta cunoștințele și, mai ales, ne vom întări credința și convingerile, ne vom mîngîia sufletele, vom fi ca cei ce știu, ca cei pe care nimic nu-i mai poate clinti din credința lor.

Care sînt argumentele cu care Sfînta Scriptură apără realitatea învierii Domnului? Iată tema asupra căreia vom stărui în cele ce urmează. Și dacă există și unele contraargumente, care sînt ele, și ce valoare au? Stă vreunul în picioare în fața argumentelor, gata să ne strecoare în suflet îndoiala?

1. În primul rînd vom spune că nu e vorba în Sfînta Scriptură de argumente propriu-zise, pentru că sfinții evangheliști și ceilalți apostoli nu poartă discuții cu cineva, nu vor să demonstreze cuiva că Hristos a înviat. Ei povestesc fapte. Ca martori oculari. *„Dumnezeu a înviat pe acest Iisus, și la acesta noi toți sîntem martori"* (Faptele Ap. II, 32). *„Noi sîntem martorii acestui fapt"* (Fapte III, 15).

Nu trebuie așadar să uităm nici o clipă că știrile ne vin de la martori oculari. Ei L-au văzut murind, L-au îngropat, L-au plîns, și-au pierdut speranța, s-au lepădat de El cînd L-au văzut la strîmtoare, și-apoi, tot ei, L-au văzut înviat, deși nu se mai așteptau la așa ceva. Și cînd L-au văzut înviat, și-au recăpătat curajul, ba chiar au devenit îndrăzneți, au început să-L mărturisească în piețele publice, ei care cu cîteva zile înainte se temeau să spună că îl cunosc, cum a făcut Petru în fața slujnicii mai marelui templului. Faptele îi sileau să le ateste, să le adeverească, să le mărturisească: *„Nu putem să nu grăim cele ce am văzut și am auzit* (Faptele Ap. IV, 20) spuneau acum Petru și Ioan.

2. Cînd s-au dus mironosițele dimineața la mormînt, au găsit *mormîntul gol*. Au venit apoi și ceilalți apostoli: și ei l-au găsit gol. Soldații care îl păzeau, l-au văzut gol și s-au dus să raporteze șefilor lor. Vor fi venit și aceștia și l-au văzut tot gol. Acum a apărut și primul contraargument. Căpeteniile preoților, intrați în panică, s-au asociat cu soldații punînd la cale o minciună: *„Să spuneți că noaptea, cînd dormeați, au venit ucenicii Lui și L-au furat"* (Matei XXVIII, 13). Logica acestui contraargument e însă slabă, neputincioasă. Dacă dormeau, de unde știau că L-au furat ucenicii? Și ei, cum de au adormit toți? Și cine ar fi îndrăznit să se apropie de un mormînt păzit de soldați și sigilat? Ucenicii? Dar ei erau înfricoșați, erau străini de Ierusalim, erau încredințați că totul s-a terminat. De ce L-ar mai fi furat din mormînt?

Și-apoi, dacă ei l-ar fi furat, cum ar fi murit ei pentru Dînsul, propovăduindu-L înviat, căci aproape toți au murit de moarte martirică. Cine moare pentru o minciună ticluită de el însuși? Contraargumentul furtului e lipsit de orice logică. Mormîntul era gol pentru că Hristos înviase. De altfel au și făcut cercetări. Nu l-au găsit niciodată. Și cum puteau să-L găsească? Nu era ascuns nicăieri. Era viu și în mormînt n-a mai fost adus niciodată.

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 4-a)

Vestirea Învierii Domnului prin cuvinte și icoane

Prin învierea Sa, Mîntuitorul a învins puterea morții, viața a devenit biruitoare. Biserica este mereu vestitoare a acestei biruințe. Biserica Ortodoxă face această vestire mai ales prin două feluri: prin cuvintele Sfintei Scripturi și prin sfintele icoane.

Cel ce intră într-o biserică ortodoxă aude „cuvintele vieții veșnice" și vede cu ochii icoanele în care sînt înfățișate în culori viața și minunile săvîrșite de Domnul nostru Iisus Hristos.

Cel ce citește cu luare aminte cuvintele Scripturii despre învierea Domnului își poate da seama că această minune întrece orice putere omenească.

Ea este o faptă pe care numai Dumnezeu o poate săvîrși. Niciînd pînă atunci și nici de atunci încoace istoria nu a putut consemna în cursul ei asemenea minuni. Domnul a înviat din morți după ce a primit moartea pe cruce, după ce fusese îngropat și păzit cu strășnicie. Cu toate acestea a treia zi a înviat, precum a prezis Scriptura. Așa a vestit îngerul femeilor mironosițe, cînd au venit la mormînt, astfel mărturisesc apostolii Petru și Ioan care au venit și au văzut mormîntul gol. Astfel s-au convins apostolii cînd li s-a arătat și a mîncat cu ei. Așa a grăit și apostolul Toma după ce a pus degetul în semnul cuielor și mîna în coasta ce fusese străpunsă cu sulița. De două mii de ani Biserica vestește prin cuvînt acest adevăr.

Cel ce citește relatarea patimilor și învierii Domnului este cucerit de adevărul celor relatate, de realismul în care sînt înfățișate faptele și ajunge la concluzia sutașului care L-a însoțit pe Iisus pînă pe Golgota: „Cu adevărat acesta a fost Fiul lui Dumnezeu".

Dar cum ne înfățișează icoanele minunea învierii lui Hristos?

Istoria artelor cunoaște multe icoane celebre care au înfățișat patimile și învierea Domnului.

Mulți pictori s-au simțit atrași să cuprindă în culori aceste momente din viața lui Iisus. Nu intenționăm să amintim aici numele și valoarea acestor fel de icoane.

Ne vom mulțumi să amintim că în bisericile ortodoxe se întîlnesc mai ales trei feluri de icoane în care este înfățișată minunea învierii Domnului. Fiecare cuprinde un anumit moment și scoate în evidență un adevăr și o însemnătate a minunii.

După cuvintele Sfintei Scripturi nimeni n-a văzut momentul în care Iisus a înviat. Străjerii au adormit, cu toată grija ce li s-a dat, de aceea mărturia lor că L-au furat apostolii n-are nici o valoare. Acesta este motivul pentru care nici un pictor n-a recurs

† VASILE
Episcopul Oradiei

(Continuare în pag. a 3-a)

Anul și ziua morții Domnului
— O discuție recentă —

Una dintre problemele dezbătute cel mai mult de către lumea creștină, atît în trecut cît și în prezent, este aceea a zilei și anului, în care Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a murit și a înviat. Într-adevăr, dacă ne aruncăm ochii în lucrările mai recente ale cercetătorilor care s-au ocupat de această problemă, rămînem surprinși de bibliografia deosebit de bogată pe care ei o indică, deși autorii respectivi afirmă chiar că n-au menționat decît operele cele mai de seamă.

Ca români, avem satisfacția că, printre cei care s-au ocupat de cronologia vieții Mîntuitorului, se află și doi compatrioți, cu lucrări de înalt nivel științific. Ei sînt profesorul de la facultatea de teologie din Cernăuți, Vasile Gheorghiu [1] și Gustav Baron Bedeus von Scheeberg din Sibiu.[2]

Deși studiile despre cronologia vieții Mîntuitorului sînt așa de numeroase, totuși concluziile la care au ajuns cercetătorii respectivi nu sînt în concordanță, ci aceste concluzii diferă aproape de la autor la autor. Așa de exemplu au fost propuse ca date, pentru crucificarea Domnului, o vineri care ar fi căzut la: 18 martie, anul 29; 7 aprilie, anul 30; 27 aprilie, anul 31; 3 aprilie, anul 33; 23 aprilie, anul 34.

Anii 33 și mai ales 30 au cei mai mulți partizani.[3] Dacă între ortodocși și catolici există o oarecare unitate, pentru ziua și anul morții Mîntuitorului, în lumea protestantă deosebirile pentru problema cronologiei vieții Mîntuitorului sînt cu mult mai mari.

După descifrarea manuscriselor găsite la Marea Moartă, s-a văzut că obștea de la Qumran avea

1 *Anul și ziua morții Domnului nostru Iisus Christos*. Studiu de cronologie biblică. Cernăuți, 1925, p. 152, cu tabele astronomice.

2 *Die Chronologie des Lebens Jesu*, Hermannstadt (Sibiu), 1928.

3 Pr. prof. Gheorghiu este pentru vineri 7 aprilie, anul 30, iar Gustav Bedeus este pentru vineri 3 aprilie, anul 33.

Pr. *Athanase Negoiță*

(Continuare în pag. a 7-a)

„Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd și celor din morminte viață dăruindu-le."

Sfîntul Grigorie de Nyssa:
Predică la sfintele și mîntuitoarele Paști

Adevărată odihnă este această sîmbătă care ne-a izvorît nouă binecuvîntare de la Dumnezeu, căci prin ea „s-a odihnit Domnul de toate lucrurile Sale" (Fac. 2, 2), pe care le-a săvîrșit pentru mîntuirea lumii și prin ea s-a încheiat și biruința asupra morții, copleșindu-ne astfel cu bucuriile ei atît ochii, cît și urechile și inima și umplîndu-ne de veselie prin tot ce am văzut, am auzit și ne-a desfătat. Lumina văzută de ochii noștri venea de la vîlvătaia luminărilor ce-a spintecat văzduhul noaptea întreagă în tot acest răstimp, iar glasurile care ne-au răsunat în urechi sub formă de psalmi, de laude și de cîntări duhovnicești" (Efes. 5, 19) ne-au adus în suflete un șuvoi de bucurii dîndu-ne să înțelegem cum se scurg în noi nădejdi de mai bine, în vreme ce, fermecată de cele spuse și văzute, inima tresaltă de o bucurie negrăită. Avem senzația că sîntem duși de mînă de la niște lucruri văzute la altele nevăzute. Parcă ar fi vorba de bunătățile despre care vorbește Apostolul: „Ceea ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-a suit" (I Cor. 2, 9) încît simțeam că stăm în fața unei icoane cu adevărat fericite, pline de o nădejde nespusă. Întrucît așa dar această noapte luminoasă și-a împreunat razele făcliilor sale cu cele de dimineață ale soarelui formînd laolaltă parcă o singură zi, fără să lase loc vreunui răstimp de întunerec, să punem la inimă, fraților, proorocia pe care o anunță cuvintele psalmistului, care spun: „aceasta este ziua, pe care a făcut-o Domnul", în care nu-i vorba de vreo lucrare grea sau cu anevoie de împlinit, ci-i vorba de bucurie, de voioșie și de veselie, după cum completează același psalmist cînd zice: „să ne bucurăm și să ne veselim întru ea" (Ps. 117, 24). O, ce porunci bune! O, ce rînduieli fericite! Căci într-adevăr, cine nu-și va da silința să se plece cît mai neîntîrziat în fața ei și cine n-ar primi mai bucuros să îndure o pagubă oarecare numai să scape de neplăcerile tribunalelor? Iată așadar care-i roada bucuriei și iată de ce sîntem chemați să ne veselim astăzi: pentru că

(Continuare în pag. a 2-a)

Sărbătorirea Sfintelor Paşti la Ierusalim

Sărbătoarea Paştilor, este cea mai mare sărbătoare a creştinităţii. Ea ne aminteşte de învierea din morţi a Domnului Iisus Hristos. Religia creştină, care ia fiinţă la Ierusalim, de la început este legată de sărbătoarea Paştilor şi de toate evenimentele care o succed. În decursul istoriei, creştini, închinători şi pelerini, au venit din diferite părţi ale lumii, la Ierusalim, pentru a se închina la locul unde a fost pus după moarte şi de unde a înviat întru slavă Domnul nostru Iisus Hristos.

În amintirea acestui eveniment, pe locul unde s-a aflat mormîntul Domnului s-a zidit, în secolul IV, monumentala Biserică a Sfîntului Mormînt.

Atmosfera de aleasă piozitate ce domneşte între creştini la Ierusalim şi în alte locuri de închinăciune, se resimte şi-n rîndul altor culte monoteiste de acolo care prăznuiesc tradiţiile lor religioase după specificul rînduielilor moştenite de la înaintaşi.

Ceremonia premergătoare Paştilor, începe cu „Sîmbăta lui Lazăr", în Betania, locul unde Mîntuitorul a înviat pe Lazăr, fratele surorilor Marta şi Maria. Sfînta Liturghie se oficiază în biserica ortodoxă din localitate, după care se iese în pelerinaj la mormîntul lui Lazăr cu citirea textului Evangheliei şi în limba părinţilor noştri. În cea de a doua zi — a Floriilor, are loc procesiunea de la Betania la Ierusalim care se face cu purtare de ramuri de finic, în mîini. Calea pe care o urmează este aceeaşi pe care a străbătut-o Hristos-Domnul, pe mînzul asinei, în glasul osanalelor rostite de prunci şi de cei ce lăudau pe Cel ce venea în numele Domnului.

Un popas duhovnicesc îl oferă Joia Patimilor cînd în chip nevăzut Hristos stă încins cu un ştergar, turnînd apă şi spălînd cu mîinile Sale picioarele ucenicilor, cu acele mîini cu care a împărţit Trupul şi Sîngele Său euharistic ucenicilor Lui. Urmînd îndemnul său redat în cuvintele: „datori sînteţi să spălaţi şi voi picioarele unul altuia", ucenicii de astăzi (episcopi şi preoţi) săvîrşesc acelaşi gest, în memoria Învăţătorului lor, cunoscut în viaţa Bisericii de la Ierusalim ca slujba „spălării picioarelor".

O zi ploasă pentru simţămintele întregii suflări creştine este Vinerea cea Mare, ziua procesiunii pe „Drumul Crucii", cînd Iisus a urcat de la Pretoriu, locul pardosit cu pietre, pe „Via Dolorosa" purtînd, odată cu crucea şi povara păcatelor tuturor oamenilor, pînă la locul de răstignire de pe Golgota. Grupul de slujitori duc, de la Pretoriu, o cruce pe umerii lor, făcînd opriri în faţa fiecărei staţii din cele 14, evocînd prin cîntări religioase adecvate semnificaţia zilei. În curtea Bisericii Sf. Mormînt, la capătul procesiunii, domneşte o atmosferă de rugăciune, de meditaţie, de linişte, de înfrăţire între pelerinii veniţi aici din toate părţile lumii, dornici de a vedea instaurată în lume buna înţelegere şi pacea pe care Biserica o cere în rugăciunile ei. Aniversarea jertfei de pe Cruce îi uneşte mai mult în dragoste, pentru că îndemnul Mîntuitorului Hristos, lăsat ca testament, este de a se iubi unii pe alţii după cum El i-a iubit pe toţi, pînă la cea din urmă clipă a vieţii Sale pămînteşti.

O ceremonie specifică zilei este luarea de pe cruce, slujbă care are loc în biserica Sf. Mormînt, prelungindu-se pînă la miez de noapte cu cîntări evanghelice ce reîmprospătează în minte, momente din activitatea pămîntească a Mîntuitorului. Această ceremonie premerge slujbei prohodului sau îngropării lui Iisus. Un epitaf brodat cu fir, ce aminteşte arta bisericească din Ţările Române, cunoscută aici prin daniile la locurile sfinte şi Athos, făcute de domnii şi boierii români se poartă de pe altarul de la Golgota pe lespedea Sf. Mormînt şi strămutat la sfîrşitul programului religios pe Sf. Masă din biserica Învierii unde va fi păstrat pînă în „Ziua cea mare de înălţare". Atingerea de epitaf este socotită o binecuvîntare şi de aceea pelerinii prezenţi ţin să se apropie, pe rînd şi să sărute Sf. Epitaf, cu nădejdea de mai bine şi fericire sufletească.

Un program propriu locului este cel al sf. lumini. Pelerinii în Sîmbăta Mare, dis-de-dimineaţă venind din diferite părţi ale oraşului vechi se îndreaptă, cu grabă, spre Biserica Sf. Mormînt, aşteptînd alte procesiuni şi noi slujbe. Fiecare este preocupat să-şi procure lumînări de toate formele, de diferite dimensiuni, special împodobite, pregătindu-se să ia lumina pascală. La amiază, după o ceremonie sărbătorească, Sf. lumină este luată de un arhiereu din capela Sf. Mormînt, pe care o împarte credincioşilor. În scurt timp biserica devine luminată, atît nava centrală, cît şi balcoanele, capelele şi exteriorul bisericii înconjurată de mulţimea de afară.

Toate aceste rînduieli culminează cu noaptea învierii, care trezeşte bucurie negrăită în sufletele creştinilor, eveniment care duce pe om, prin învierea lui Iisus Hristos, la starea de nemurire, de la starea tenebroasă a păcatului către zorile de lumină veşnică, de la moarte la viaţă. Toţi cei prezenţi participînd la Sf. Liturghie, care se oficiază în biserica Învierii, dobîndesc certitudinea că după cum Hristos a înviat, aşa vom învia şi noi.

În această ambianţă de curată simţire sărbătorească care domneşte în Biserica Sf. Mormînt, de unde a înviat Hristos, străbate binefăcătoarea urare: „Hristos a Înviat — Paştile mîntuirii noastre", cu care slujitorii înveşmîntaţi în odăjdii şi credincioşii se salută unii pe alţii, în graiul lor de acasă.

† LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

Ierusalimul — vedere dinspre Muntele Măslinilor

Sf. Grigorie de Nyssa ...

(Continuare din pag. 1)

prin ele am fost dezlegaţi de osînda păcatului, iar tristeţea ni s-a prefăcut în bucurie.

Aici stă şi înţelepciunea zicalei care spune că „în ziua bunătăţilor sînt uitate răutăţile" (Isus Sirah 11, 27). În ziua de azi a fost declarată uitată şi ştearsă osînda cea dintîi, care s-a dat împotriva noastră, mai bine zis a fost nimicită, iar nu uitată, căci Domnul însuşi a şters cu totul pînă şi pomenirea vreunei osînde care s-a pronunţat cîndva asupra noastră. Atunci naşterea de fii se făcea cu dureri (Fac. 3, 16), acum naşterea din nou este fără dureri; atunci trupurile se năşteau din trup, acum cel născut e duh din Duhul Sfînt; atunci cei ce se năşteau erau fii ai oamenilor, acum cei ce ne renaştem prin Botez sîntem fii ai lui Dumnezeu; atunci cu toate că veneam din cer, am fost izgoniţi pe pămînt, pe cînd acum dimpotrivă, Cel venit din cer ne-a făcut şi pe noi cereşti; atunci moartea era cea care împărăţea prin păcat, acum în schimb dreptatea este cea care s-a făcut stăpînă prin puterea vieţii; atunci unul singur a deschis morţii intrarea în lume, acum tot Unul singur îi ia locul, dar ca să ne aducă viaţă; atunci prin moarte am căzut din viaţă, pe cînd acum moartea a fost nimicită de viaţă; atunci ne ascundeam de ruşine sub smochin (Fac. 2, 7), acum prin mărire ne apropiem de pomul vieţii; atunci prin neascultare am fost scoşi din rai, pe cînd acum prin credinţă, putem intra din nou în el...

Faţă de toate acestea ce ni s-ar cădea oare să facem? Ce altceva decît să imităm în chip profetic munţii şi să săltăm ca şi dealurile, cum spune Scriptura: „Ce aveţi munţilor, că aţi săltat ca berbecii şi voi, dealurilor, ca mieii oilor?" (Ps. 113, 4). Veniţi, aşadar să ne bucurăm de Domnul, care a biruit puterea celui rău şi care a înălţat pentru noi, spre pierzarea celui viclean, marele semn de biruinţă al Crucii, care însemnează totodată nimicirea şi înfrîngerea celui rău. Iar întrucît fala vrăjmaşului a căzut, urmează că deodată cu ea a fost biruită şi a încetat de a mai exista şi puterea plină de răutate a oştirii duşmane, care a fost redusă la nimic, de aceea să zicem şi noi „Dumnezeu mare este Domnul şi Împărat mare peste tot pămîntul!" (Ps. 94, 3), de aceea să „binecuvîntăm cununa anului bunătăţii Sale" (Ps. 64, 12), care ne-a adunat pe noi azi în această ceată duhovnicească, întru Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia mărirea fie în veci. Amin.

Traducere de pr. prof. *T. Bodogae*

CEAHLĂUL în spiritualitatea românească

Pitorescul fiind una dintre condiţiile esenţiale ale artei, literaturii, culturii, muzicii a determinat pe unul dintre admiratorii frumosului să spună, referitor la locul de amplasare al celor mai multe dintre mănăstirile şi bisericile noastre, că „aici ... se ridică cel căzut şi se mîngîie cel necăjit; omul mîhnit de faptele sale ... vine aici să-şi depună mîhnirea şi să se împace cu Dumnezeu. Aici sus pe vîrful munţilor sau jos la poalele acestora, poţi admira într-adevăr unirea artelor cu natura, turnuri de biserici unindu-se cu brazii, creaţia lui Dumnezeu amestecîndu-se cu lucrurile omeneşti". Şi dacă privim Ceahlăul din acest unghi, vom vedea că el ocupă o poziţie unică în pitorescul României. Şi aşa cum în toate religiile şi la toate popoarele muntele a fost locul cel mai preferat de întîlnire între om şi divinitate, tot aşa şi românii au avut „Ceahlăul" ca pe un munte sfînt, tocmai pentru puritatea, liniştea, optimismul, vigoarea trupească şi mai ales mulţumirea sufletească ce ţi-o oferă. Cuprins în grupa Carpaţilor răsăriteni (moldoveneşti) Ceahlăul a intrat de mult în doine, în cîntece, în legende, în literatură, în istorie, în tradiţie. Puţini dintre munţii noştri au constituit o prezenţă atît de vie în viaţa oamenilor şi au generat atîtea legende, ca Ceahlăul — singurul munte al românilor, care are pînă azi, o zi de prăznuire „Schimbarea la Faţă" — ziua muntelui Ceahlău. Atîta farmec şi măreţie, îţi împărtăşeşte urcuşul acestui masiv, încît, unul dintre admiratorii lui, scria, că „cine nu l-a urcat măcar o singură dată în viaţă, nu ştie ce înţeles cuprinde cuvîntul sublim". Urcuşul lui e rugăciune. Şi afară de floră şi faună, afară de surprizele plăcute ce ţi le oferă la tot pasul, ceea ce impresionează mai mult, e faptul că Ceahlăul e un munte „sfînt", e muntele sfînt al strămoşilor noştri, e jertfelnicul geto-dacilor — unde sălăşluia Zalmolxis, e nimb, e rai, e loc de rugăciune. Şi în înfăţişarea lui patriarhală întîlneşti nenumărate locuri şi toponime, care mărturisesc aceasta. Ceahlăul, supranumit şi „Olimpul nostru românesc" sau muntele „Pionul" a fost locuit de sihaştri încă din timpuri îndepărtate. Aici au ridicat biserici Dragoş Vodă şi mai apoi Petru Rareş şi Vasile Lupu. Aici au locuit, încă din sec. XV, monahi smeriţi, retraşi departe de zgomotul lumii, printre care: Peon, Vucol, Ghedeon, Gherman, Silvestru, Simeon, Ghenadie, Serafim, Casiana, Sofia, Melania, Patapie, Nicandru, Martin, Nazaria, Olimpiada, Iosif etc. Într-o lucrare recent apărută, în editura Sf. Partarhii, sînt enumerate pe Ceahlău optsprezece schituri şi mănăstiri, începînd cu sec. al XV-lea şi terminînd cu Schitul Durău, singurul care dăinuie şi astăzi, ducînd mai departe amintirea unor alte aşezăminte de acest fel. Marele cărturar Dimitrie Cantemir spunea la 1700 despre această „piatră nestemată" că foşnea de sihaştri, lucru ce pare a fi adevărat, încît pe Ceahlău găsim pînă astăzi nume ca acestea: Toaca, Panaghia, Piciorul şi Poiana Maicilor, Şipotul Maicilor, Piciorul şi Bîtca Popii, Bîtca a lui Gheoden, Piciorul Sahastrului, Piciorul Chiliei, Pîrîul Călugărului, Pîrîul Nicandrului, Pîrîul lui Martin, Pîrîul Ghermanului, Piatra lăcrămată, Poiana Melaniei, Poiana şi Pîrîul Serafimei, Fîntîna Călugăriţei, Pîrîul lui Patapie, Poiana lui Serafim, Poiana lui Bucur, Poiana lui Ghenadie, Peştera lui Vucol, Peştera lui Gherman, Peştera lui Nicandru, Stînca de la Cruce, Poiana Cerebucului (fostul schit Cerebuc), Chilia lui Ghedeon, Obcina Chiliei. „Toaca" — vîrful cel mai înalt — 1904 m, aminteşte de faptul că era aici o toacă şi un clopot, care chema sihaştrii la rugăciune comună, în duminici şi sărbători, iar „Panaghia" este mărturie a unei bisericuţe în cinstea Maicii Domnului. „Opreşte-te acolo sus şi vei fi o clipă fericit, alături de Panaghia" — scria unul dintre scriitorii noştri. Alături de monahii amintiţi, tradiţia locului consemnează şi alte nume ale unor eroi cunoscuţi doar din legende, care au preferat mai bine să fie prefăcuţi în stane de piatră, decît să cadă vii în mîinile duşmanilor. Aşa avem pe Dochia, frumoasa fată a lui Decebal, al cărei nume l-a împrumutat cabana de pe vîrful muntelui. Privind locurile acestea, ţi se pare că aici toate minunile sînt cu putinţă. O vezi pe Dochia şi gîndul ţi se duce cu 2000 de ani în urmă. Vezi parcă umbrele dacilor alergînd printre brazi şi stînci, cu hotărîrea morţii în ochi, mînaţi de dorul libertăţii şi al izbăvirii. Ce-o fi adevărat din asta e greu de spus, dar trebuie să se fi întîmplat o dramă cumplită, încît poporul nostru n-a uitat-o, nici după două milenii.

Lupta dintre Duhul cel Bun al Ceahlăului şi duhul cel rău al întunericului a zămislit legenda despre Piatra Teiului, despre Lacul Roşu, despre Sahastru, despre Budu, despre Dorobanţ şi despre toate celelalte, încît fiece stîncă, fiece potecă fiece izvor, fiece poiană îşi are misterul şi tîlcul ei.

Literatura română cultă şi populară este presărată cu felurite tablouri, zugrăvind Ceahlăul în cele mai frumoase culori. Astfel francezul J. A. Vaillant, scriitorul german Wilhelm, Al. Dumas, D. Cantemir, N. Bălcescu, V. Alecsandri, B. Şt. Delavrancea, Al. Russo, C. Hogaş, Al. Vlahuţă, M. Sadoveanu, Gala Galaction, M. Eminescu, Gh. Panu se întrec între ei în a prezenta cît mai măestrit geografia scrisă a Ceahlăului, care se deosebeşte radical de geografia pe care o întîlneşti, urcînd în inima muntelui. Numai la umbra Panaghiei şi Duruitoarei începi să simţi şi să înţelegi misterul şi taina muntelui. Numai aici sus, pe platoul ce se întinde ca un altar de biserică, în trepte, poţi privi şi te poţi bucura de policromia covorului de flori înmiresmate, poţi să înţelegi cîntul lin şi nevinovat al vîntului, în care Coşbuc, simţea prezenţa divinităţi..

Parcă nicăiri în altă parte nu întîlneşti atîtea toponime legate de existenţa unor sihaştri, cum nicăiri, ca aici, nu te simţi mai curat, mai uşurat, mai aproape de Dumnezeu, mai împăcat cu tine însuţi, cu cei din jur şi cu Dumnezeu. Simţi aici că te umpli de măreţie şi ţi se pare că întreaga-ţi fiinţă capătă forţe noi, trase din seva şi misterul bătrînului şi legendarului Ceahlău. Ceahlăul-Pionul (de la călugărul Peon), Olimpul sau Athosul românilor, Kogaionul-Kogheonul sau muntele sfînt, cum îl numesc localnicii te urmăreşte, te cheamă, te atrage de la depărtări şi în chemarea lui este atîta urgie şi ademenire, că cele mai slăbonoage picioare capătă aripi.

Şi dacă pe vremea lui Coşbuc şi Eminescu se ajungea pe Ceahlău destul de greu, astăzi drumul pînă la poalele muntelui este uşurat de şosele şi drumuri modernizate, de autobuze, care sosesc zilnic la Durău — cea mai frecventă bază de plecare şi care în ultimul timp a îmbrăcat haina unei staţiuni dintre cele mai moderne din ţară. Şi tot la poalele masivului te întîmpină „Schitul Durău" cu o splendidă pictură în ceară, încadrată în mediul ambiant al zonei şi executată cu mult gust artistic de N. Tonitza, Corneliu Baba, P. Hîrtopeanu, Călin Alupei, Varahil Moraru etc.

Protos. *Ştefan Guşă*

Jertfa Mîntuitorului Hristos

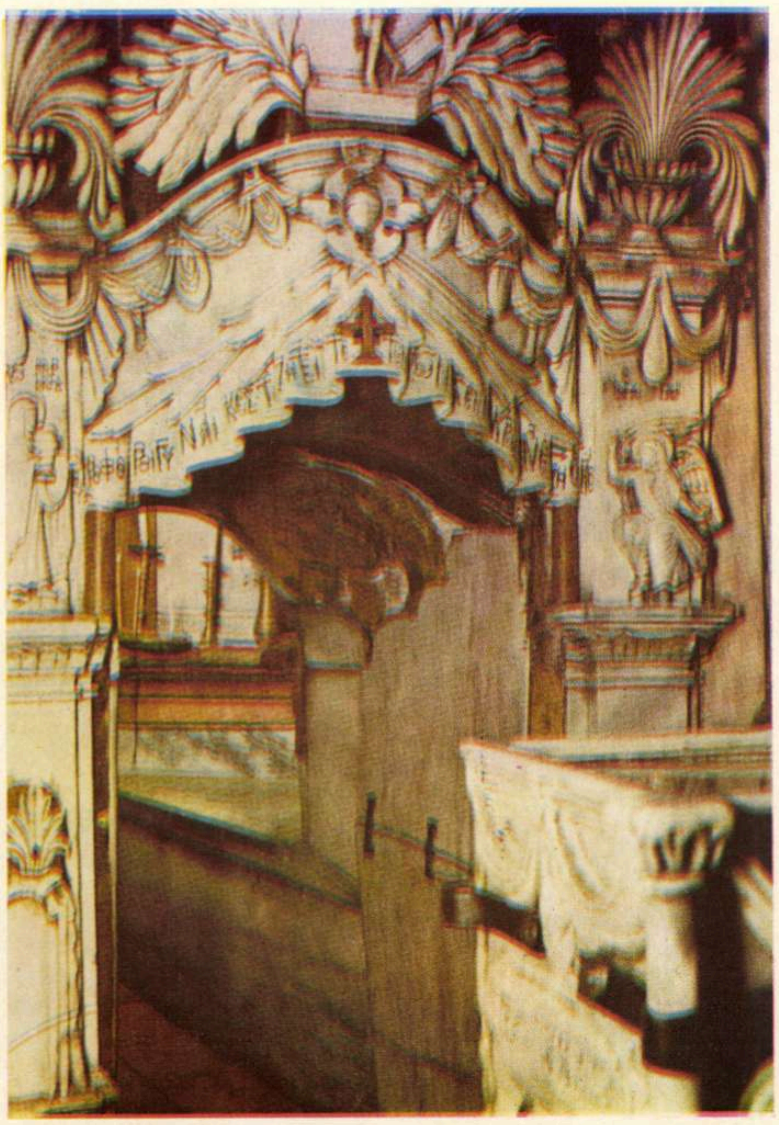

Sf. Mormînt — Intrarea din capela îngerilor

„Grăuntele de grîu, cînd cade în pămînt de nu va muri, rămîne singur, iar dacă va muri, aduce multă roadă" (Ioan XII, 24).

Grăuntele de grîu în moartea lui aducătoare de rod este icoană a jertfei. Căci moartea lui nu e nimicire prin moarte, ci mistuire şi trecere într-o nouă şi mai multă viaţă, rodind: „— unul o sută, altul şaizeci, altul treizeci" (Matei XIII, 23). Brazda — mormîntul bobului de grîu e altar de jertfă şi noaptea lui de paşti.

Şi dacă bobul de grîu nu moare, nu se mistuie pe sine pentru o nouă viaţă, ci rămîne în sine şi pentru sine, rodi-va el vreodată în sine altă viaţă?

Atunci înţelegem de ce Iisus a zis îndată după această parabolă a bobului de grîu: „— Cel ce-şi iubeşte viaţa o pierde ... Şi cel ce renunţă la viaţa lui, în lumea aceasta, o va păstra pentru viaţa veşnică" (Ioan XII, 25). Aceasta este legea vieţii: se naşte din jertfă; şi aici şi în eternitate; şi o altă cale nu există! Aşa se naşte orice viaţă: din sacrificiul alteia şi trăieşte la rîndu-i jertfindu-se.

Aceasta este în chip desăvîrşit viaţa lui Iisus Hristos: jertfă, jertfă totală, neîncetată, infinită. Pentru aceea El a şi putut spune: „— Eu am venit ca lumea viaţă să aibă şi din belşug să aibă" (Ioan X, 10), pentru că viaţa Lui infinită, El nu o trăieşte pentru Sine, ci o oferă în Duhul Sfînt ca jertfă şi devine roditoare de viaţă nesfîrşită în Biserica Lui, în creaţie. Acesta este şi înţelesul chemării: „— Ori cine voieşte să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze" (Marcu VIII, 34). Mîntuitorul ne învaţă prin acest neobişnuit apel al Său, tocmai metoda, calea jertfei roditoare de viaţă, iniţiată de El şi dată spre urmare nouă. — Cercetătorii au observat că acest cuvînt: „să se lepede de sine" este unic în literatura lumii. Nu l-a rostit nimeni pînă la Iisus. În lumea de atunci, dominată de egoism narcisist, de iubirea de sine, izvor al păcatului, suferinţei şi morţii, Iisus aduce „lepădarea de sine", icoană a jertfei şi izvor al învierii şi al vieţii, ceea ce şi constituie mîntuirea, înfrîngerea răului.

Dar, privind mai adînc, trebuie spus că Iisus Hristos vine şi aduce cu Sine acest mod de viaţă: „lepădarea de sine", şi în ea starea de jertfă, — de la izvorul ei, din Dumnezeire; din viaţa şi modul dumnezeiesc de viaţă al Prea Sfintei Treimi. Aşa se vieţuieşte în Dumnezeu. Fiecare Persoană divină trăieşte în şi pentru Cealaltă: „— Eu sînt întru Tatăl Meu ... şi Tatăl Meu întru Mine" zice Domnul (Ioan XIV, 11). Tatăl dă mărturie şi slavă Fiului: „— Dacă Mă slăvesc Eu pe Mine Însumi, slava Mea nimic nu este. Tatăl Meu este Cel ce Mă slăveşte" (Ioan VIII, 54). Iar Fiul mărturiseşte şi preamăreşte pe Tatăl: „— Te-am preaslăvit pe Tine pe pămînt" (Ioan XVII, 54); „— Judecata Mea este dreaptă, pentru că nu caut voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis" (Ioan V, 30). Duhul Sfînt este deopotrivă: mărturia, slava şi bucuria şi a Tatălui şi a Fiului. Iisus în Duhul Sfînt se bucură şi zice: „— Te slăvesc pe Tine Părinte" (Luca XI, 21). Precum şi noi, tot în Duhul, invocăm pe Dumnezeu Tatăl: Avaa! Părinte! (Romani VIII, 15), şi preamărim pe Fiul, mărturisind: „Domn este Iisus" (I Corinteni XII, 3). — Aceasta este legea de viaţă a Prea Sfintei Treimi. Acolo, la originea tuturor originilor, nu este „iubire de sine"; acolo nici un eu nu este egocentric; egocentrismul nu este posibil în Dumnezeul Treime. Acolo centrul este Noi; centrul este iubirea şi aşa „Dumnezeu este iubire" (I Ioan IV, 8) şi viaţă nesfîrşită. Şi de acolo, Fiul lui Dumnezeu vine în lume cu legea de viaţă a Prea Sfintei Treimi, cu legea iubirii, a lepădării de sine, a jertfirii de sine. De aceea El zice: „— Precum M-a învăţat Tatăl aşa vorbesc ... Fac pururea cele plăcute Lui ... Spun ceea ce am văzut la Tatăl Meu" (Ioan VIII, 28, 29, 38). Altfel spus, vine în lume cu iubirea dumnezeiască.

Întreagă viaţa Domnului nostru Iisus Hristos este iubire, jertfire de sine. Chiar în însuşi faptul venirii Sale în lume, al pogorîrii la noi.

Pr. prof. *C. Galeriu*

(Continuare în pag. a 7-a)

CALENDAR DE INIMĂ

Sava Brancovici, mitropolit al Transilvaniei şi martir al Ortodoxiei (I)

În timp ce peste amintirea celor mai mulţi dintre înaintaşi vremea îşi depune vălurile ei din ce în ce mai puţin transparente, inima recunoscătoare a istoriei face să crească din ce în ce mai mult statura celor care au slujit-o cu abnegaţie şi generozitate, punîndu-se în slujba binelui şi a adevărului. Din categoria acestora din urmă face parte fără îndoială şi Sava Brancovici, mitropolit al Transilvaniei şi martir al Ortodoxiei.

Au trecut de la moartea lui 300 de ani, dar faptele sale îl ţin prezent în amintirea românilor ortodocşi şi generaţia noastră, prin canonizarea din 1955, i-a proiectat numele şi vredniciile în nemurire nu numai în Cer, ci şi pe pămînt, unde va fi mereu şi mereu pomenit în luna aprilie, zile 24: *Sfîntul nostru ierarh Sava Brancovici.*

Limpede pentru istoricii de bună credinţă, istoria vieţii sale, răstălmăcită de contemporanii străini de neam şi de credinţă, a fost răstălmăcită şi de unii zişi istorici, de mai tîrziu, ca să se potrivească unor teze şi interese confesionale mărunte, menite să discrediteze Ortodoxia. În trecut era la modă de a înegri, de a umbri pînă şi chipurile ortodoxe cele mai luminoase.

„Perspectiva", deşi demodată la noi, în multe privinţe, mai stăruie încă şi astăzi în acelaşi spirit în medii de altă limbă, adresîndu-se unor străini creduli care înghit totul fără să cerceteze. De altfel mai ales pe aceasta mizează, vinovaţi, aceşti „istorici" care devin astfel doar scriitori de „istorii"!

Printre cei din trecut, canonicul Dr. Augustin Bunea († 1909) a fost poate cel mai zelos polemist, de pe poziţii confesionale, mînia sa îndreptîndu-se cu deosebire împotriva lui Sava Brancovici.

A uitat şi de obiectivitatea istorică şi de tonul civilizat ce se impune chiar într-o polemică, dînd publicităţii un fel de pamflet de 99 de pagini plin de invective la adresa lui V. Mangra, istoric al vieţii lui Sava Brancovici, şi nu mai puţin împotriva lui Sava Brancovici. Polemizînd mînios cu V. Mangra, şi-a scăpat de sub controlul logicii o sumă de presupuneri pe care le-a prezentat drept argumente istorice şi le-a potrivit în aşa fel încît Sava Brancovici drept urmare ar fi trebuit nu canonizat, ci pur şi simplu şters din diptice să nu i se mai pomenească nici numele. Mînia şi reaua sa credinţă ies la iveală din primele pagini, înaintea subrezeniei argumentării. Poate că tocmai acestea au determinat şubrezenia şi i-au orbit bunul simţ şi probitatea istorică.

Se va putea spune că a face asemenea afirmaţii despre un istoric, găsit vrednic a fi ales membru al Academiei Române (1908), este cel puţin exagerat, dacă nu e de-a dreptul calomnios. Nu pentru atitudinea sa faţă de Sava Brancovici l-a ales Academia în sînul ei. Ce e drept, această atitudine nici n-a împiedicat Academia să-l aleagă. A fost treaba ei. În orice caz va fi avut în vedere meritele lui multiple, cărturăreşti şi româneşti (a fost printre apărătorii Memorandiştilor) pe care nimeni nu i le pune la îndoială. Nu întreaga sa activitate şi nici profilul complet al personalităţii lui ne preocupă acum. Ne întristează doar felul cum a tratat, în scris, pe un vlădică ortodox din Transilvania unor vremuri tulburi, cînd Ortodoxia se lupta din răsputeri să-şi menţină fiinţa în lupta cu autorităţile calvine, un vlădică după cum spune Samuil Clein, (Samuil Clein, *Istoria Românilor*, ms. IV, partea 8, cap. 6 la V. Mangra, Mitropolitul Sava II Brancovici, Arad, 1906, p. 138), intrat în conştiinţa şi veneraţia poporului ca apărător şi martir al credinţei, şi despre care Augustin Treboniu Laurian scrisese încă pe la 1850 că: „merită de a fi numărat între sfinţi" (A. T. Laurian, *Documente istorice*, Viena 1850, p. 129 şi urm.).

În toiul acestei lupte cu calvinismul agresiv şi instalat la putere în Transilvania Sava Brancovici a sacrificat un sfert de secol din viaţa sa, tot atîţia ani de suferinţe, de umilinţe, nu de vieţuire, ci de supravieţuire. El a apărat Ortodoxia şi a suferit pentru ea la modul cel mai propriu: schingiuiri, bătăi, calomnii, dintre cele mai ordinare, expuneri la ruşine publică precum delicvenţii de drept comun cei mai de jos. Despre acestea vorbesc limpede toate izvoarele istorice. Nu le neagă nici canonicul doctor numit mai înainte, dar el le crede îndreptăţite. Sava Brancovici nu a suferit pentru Ortodoxie, ci pe dreptate: a fost un ins decăzut care şi-a meritat osînda. Numai că această gravă acuzaţie a cononicului nu mai e susţinută de izvoare istorice, precum s-ar cuveni, ci de presupunerea sa că a fost aşa, presupunere cusută din alte presupuneri mai mărunte, manevrate în aşa fel încît să pară argumente. Şi aşa, canonicul Bunea şi-a adăugat numele după mai mult de două sute de ani pe lista schingiuitorilor Sfîntului Sava Brancovici. Poate că măcar

† ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 5-a)

Vestirea Învierii Domnului prin cuvinte şi icoane

(Continuare din pag. 1)

la imaginaţie sau fantezie ca să dea în culori asemenea moment. Ei s-au ferit de o asemenea rătăcire. Icoanele care înfăţişează Învierea Domnului urmează fidel cuvintele Scripturii.

Primul moment prins în icoane este acela în care femeile mironosiţe vin la mormînt să ungă trupul lui Iisus cu miresme. În acest moment piatra de pe mormînt era răsturnată.

„Şi intrînd, spune Evanghelia, nu au găsit trupul Domnului Iisus. Dar pe cînd se mirau ele despre aceasta, iată doi bărbaţi, au stat înaintea lor în veşminte strălucitoare. Şi aceia au zis către ele: De ce căutaţi pe Cel viu între cei morţi? Nu este aici, ci s-a sculat. Aduceţi-vă aminte cum v-a vorbit, fiind încă în Galileea" (Luca XXIV, 3—4).

Acesta este momentul pe care l-au redat cei mai mulţi pictori în icoanele lor. Mormîntul este gol, femeile mironosiţe sînt mirate de această veste a îngerilor şi Iisus este înfăţişat în haine luminoase ca biruitor al morţii. Icoana se află pictată pe iconostas în toate bisericile şi în cele ce sînt pictate în absida din dreapta. Ea vine să confirme adevărul cuvintelor: *Hristos a înviat!*

Deosebit de această icoană întîlnim icoana în care ni se înfăţişează coborîrea la iad a Mîntuitorului şi ridicarea din iad a protopărinţilor neamului omenesc, a celor ce au adormit în nădejdea învierii. Icoana este impresionantă, ca o împlinire a profeţiilor despre învierea tuturor adusă de Iisus Hristos. Domnul Cel înviat prinde de mînă pe Adam şi Eva. Şirul drepţilor din Vechiul Testament stau cu mîinile întinse spre Iisus, lumea întreagă este cuprinsă de o lumină puternică, lumina învierii, lumina unei noi creaţii. Icoana vine să întărească adevărul mărturisit în Scriptură: *„Şi celor din morminturi viaţă dăruindu-le".*

Iisus a spus: „Adevărat, adevărat zic vouă că dacă grăuntele de grîu, cînd cade în pămînt, nu va muri, rămîne singur, iar dacă va muri, aduce multă roadă" (Ioan XII, 24). El a vorbit despre moartea Sa ca despre o înălţare şi că El murind va trage cu Sine pe toţi cei ce cred în El. Moartea lui Hristos este una cu învierea Sa. El care s-a făcut ascultător pînă la moarte, poartă un nume care este mai presus de orice nume (Filip. II, 6—11). El este piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii, dar care a devenit piatra din capul unghiului. Şi „nu este mîntuire în alt nume" (Fapte IV, 11—12).

După moartea Sa a coborît cu sufletul Său, unit cu dumnezeirea în iad şi a deschis pentru cei adormiţi uşile raiului.

Privind această icoană în care se arată ieşirea din iad prin învierea lui Hristos sîntem cuceriţi de puterea Lui dumnezeiască şi de caracterul universal al mîntuirii adusă de Hristos. Pe drept cuvînt putem spune cu cuvintele Sfîntului Ioan Gură de Aur: „Nimeni să nu se teamă de moarte, pentru că ne-a slobozit pe noi moartea Mîntuitorului; a stins-o pe dînsa Cel ţinut de dînsa ..." „Unde-ţi este moarte boldul? Unde-ţi este iadule biruinţa? ... A înviat Hristos şi viaţa veşnică vieţuieşte".

Într-adevăr icoana învierii morţilor prin învierea lui Hristos este măreaţă, impresionantă. Ea tălmăceşte în culori adevărul învierii de obşte. Hristos este „pîrga" şi „garantul" învierii noastre. El a venit să caute pe cei căzuţi în păcate, să caute pe „cei ce şedeau în întuneric şi în umbra morţii" (Luca I, 79).

S-a coborît în iad să slobozească pe Adam şi Eva (Gen. 3, 15). Îi prinde pe Adam şi Eva de mînă şi îi cheamă la viaţă veşnică. El devine lumina celor din întuneric, libertatea celor din închisoarea morţii. Prin moartea şi învierea Sa, cheamă întreagă creatura la o viaţă nouă, deschide porţile eternităţii pentru om făptura sa, pentru care a luat chip asemenea lui, în afară de păcat şi uneşte din nou pe om cu Dumnezeu. Acesta este învăţătura ce o putem desprinde din icoana care înfăţişează coborîrea la iad a Mîntuitorului Hristos.

Nu putem trece cu vederea şi o a treia icoană care înfăţişează Învierea Domnului, într-o nouă lumină şi însemnătate.

Pictorii din vechime şi o parte din cei de azi, arată mormîntul Domnului pecetluit, închis, deşi Iisus este arătat în haine luminoase. Icoana reprezintă adevărul că pentru învierea lui Iisus n-a fost lipsă să se înlăture piatra. Precum atunci cînd s-a arătat apostolilor n-a fost lipsă să se deschidă uşile, tot astfel la înviere n-a fost lipsă să se răstoarne piatra. Învierea Domnului nu înseamnă o întoarcere la viaţa în trup de pe pămînt, nu se aseamănă cu învierea lui Lazăr, a fiicei lui Iair sau a tînărului din Nain.

Iisus a *trecut* din moarte la viaţă, nu a *venit* la viaţa dinainte de moarte. El a înviat cu trup duhovnicesc, care nu e supus legilor şi condiţiilor vieţii pămînteşti.

El ne-a arătat calea şi ne dă ajutorul ca şi noi să mergem pe acest drum de întoarcere „acasă" la Tatăl ceresc.

„Hristos a înviat din morţi făcîndu-se începătură a învierii celor adormiţi" (I Cor. XV, 20) spune Sfîntul Apostol Pavel.

... „Se seamănă trupul în stricăciune, înviază întru nestricăciune ... Se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc" (I Cor. XV, 42—44).

Privind şi cinstind icoanele care ne înfăţişează învierea Domnului ne întărim în credinţă, ne apropiem de Dumnezeu, înţelegem taina dragostei lui Dumnezeu şi puterea harului mîntuitor. Ele ne dau certitudinea că „dacă Hristos a înviat şi noi vom învia" şi vom fi părtaşi ai vieţii veşnice.

ARGUMENTELE ÎNVIERII

(Continuare din pag. 1)

3. Era viu şi faptele vin din nou să aducă mărturie şi despre aceasta, o mărturie şi mai puternică decît mormîntul gol. S-a arătat de îndată. Mai întîi mironosiţelor, în aceeaşi dimineaţă, în preajma mormîntului: *„Bucuraţi-vă!"*, le-a zis. *„Nu vă temeţi. Mergeţi de spuneţi fraţilor mei să meargă în Galileia şi acolo Mă vor vedea"* (Matei XXVIII, 9—10). S-a arătat şi şi-a anunţat arătările. Nu s-a ascuns.

În aceeaşi zi s-a arătat lui Luca şi Cleopa în drumul spre Emaus (Luca XXIV, 13—31). Spre seară s-a arătat tuturor apostolilor, salutîndu-i cu *„Pace vouă"* Evanghelia nu ocoleşte, nu ascunde spaima lor. Îl văzuseră mort, aşa că era normal să se înspăimînte şi să se tulbure (Luca XXIV, 36—37). Şi acum apare un alt contraargument, care încolţeşte chiar în mintea apostolilor: *„Ii se părea că văd duh"* (Luca XXIV, 37). Erau ispitiţi să-L ia drept fantomă, pentru că erau absolut convinşi că fusese mort. Acestui contraargument i-a răspuns, pe loc, chiar Iisus: *„Pentru ce vă turburaţi şi pentru ce se stîrnesc asemenea gînduri în inimile voastre?"* Şi le-a oferit proba materială, ca să nu mai rămînă nici un loc pentru vreo îndoială: *„Priviţi mîinile şi picioarele Mele, căci Eu însumi sînt; pipăiţi-mă şi vedeţi că Duhul n-are carne şi oase, cum vedeţi că am Eu"*. Şi ca să-i încredinţeze definitiv, văzîndu-i încă înfricoşaţi, le-a zis: *„Aveţi ceva de mîncare?"* Şi a mîncat în faţa lor. Căci duhurile nu mănîncă. Şi-apoi *„le-a deschis mintea ca să înţeleagă Scripturile* , şi le-a adus aminte că le spusese dinainte că va învia, dar se vedea că nu-L luaseră în serios (Luca XXIV, 38 şi urm.). Tot aşa va proceda peste opt zile şi cu Toma, absent de la această întîlnire, pe care îl va lăsa să-I pipăie urmele ranelor din mîini şi din coastă (Ioan XX, 26—28), şi cu alţi şapte apostoli, printre care şi Petru, cărora li s-a arătat la Marea Tiberiadei, în Galileia, şi cărora le-a cerut de mîncare, tot pentru a-i încredinţa că nu e fantomă (Ioan XXI, 4—22).

De aceea Petru, cînd va vorbi mulţimilor, se va prevala şi el de acest argument al realităţii trupului înviat, cînd va spune: *„Am mîncat şi am băut cu dînsul după Învierea Lui din morţi"* (Faptele Ap. X, 41). Şi multor altora s-a arătat (Luca XXIV, 34; I Cor. XV, 5—6; Ioan XX, 26—29) uneori şi la *„peste cinci sute de fraţi deodată"* (I Cor. XV, 6). Cel din urmă căruia s-a arătat a fost Pavel, pe drumul Damascului (Faptele Ap. IX, 1 şi urm.) întîlnire care a făcut din ucenicul lui Gamaliel, din prigonitorul creştinilor, cel mai mare creştin, cel mai înflăcărat martor al lui Iisus cel înviat, cel care a aşezat baza teologică a creştinismului pe acest fapt al învierii: *„Dacă Hristos n-a înviat* — a zis el — *atunci zadarnică e propovăduirea noastră, zadarnică şi credinţa voastră"* (I Cor. XV, 14).

Învierea dovedeşte că Iisus a fost Fiul lui Dumnezeu.

Învierea dovedeşte că învăţătura Lui era de la Dumnezeu.

Învierea dovedeşte că tot ce a făcut şi tot ce a spus au fost de la Dumnezeu şi poartă pecetea adevărului.

Învierea ne descoperă adevărul, cunoaşterea cea adevărată.

*

Sprijiniţi pe faptul învierii lui Iisus, pe care L-au văzut, cu care au vorbit după moarte, de la care au primit ultimele învăţături şi instrucţiuni asupra a ceea ce au de făcut, apostolii i-au propovăduit învăţătura şi i-au făcut-o cunoscută pînă la marginile lumii. Şi acesta e un fapt minunat:

Nişte evenimente petrecute într-o ţărişoară abia cunoscută pe atunci, din Orientul Mijlociu, ajung să fie răspîndite în toată lumea şi să devină, pînă la amănunte, temeiurile unei noi şi puternice credinţe, temeiurile unei noi şi extraordinare legături dintre oameni. Şi încă dintre oameni de diferite naţionalităţi, limbi şi credinţe. Iisus devine legătura, fermentul unei comuniuni nemaicunoscute pînă atunci. Iisus cucereşte fără arme şi fără armate, prin cuvînt, deoarece El era Cuvîntul, Logosul, raţiunea dumnezeiască, cum spune Sfîntul Evanghelist Ioan în chiar evanghelia ce se citeşte la Înviere.

Şi alt fapt minunat:

Cei care Îl propovăduiesc pe Iisus şi învăţătura Sa sînt oameni simpli, fără şcoli, fără diplome universitare. Pescari, cei mai mulţi. Doar cîţiva intelectuali, printre ei Pavel, dar şi acesta cu o educaţie strict şi limitat iudaică. Şi totuşi ei cuceresc, ei convertesc filosofia antică, greacă şi latină şi scriu ei înşişi cărţi de mare subtilitate, cu talent literar şi cu conţinut care uimeşte pe omul simplu ca şi pe cel mai cultivat. Nu există carte tipărită în lume mai mult decît cartea scrisă de ei, Noul Testament.

Dacă n-ar fi înviat Hristos, nici evenimentele din Ţara Sfîntă, nici propovăduirea apostolilor şi cărţile lor, n-ar fi depăşit graniţele locului şi timpului în care s-au produs, şi nici nu s-ar fi produs. Căci n-ar fi venit peste ei, să-i sileaască, aşa cum a făcut-o şi cum le-a promis Iisus că va face, Sfîntul Duh popogît în ziua Cincizecimii peste ei, în sufletele şi în minţile lor.

Spuneam mai înainte că acestea sînt fapte minunate. Mai întîi însă sînt *fapte*. Fapte ce cad sub observaţia noastră. Dacă n-am fost noi înşine martorii învierii, ci credem pe cei ce au fost, pentru aceste fapte din urmă — răspîndirea creştinismului şi transformarea apostolilor din oameni neinstruiţi în purtători de talente neverosimile, de adevărat geniu — pentru aceste fapte putem noi înşine să ne declarăm martori, pentru că le vedem, sînt la îndemîna observaţiei noastre.

Şi ele ne întăresc credinţa şi ne fac să participăm la sărbătoarea învierii cu încredinţarea că celebrăm sensul destinului nostru, că avem cheia vieţii şi a morţii noastre, căci dacă Hristos a înviat, şi noi vom învia. Sîntem nemuritori. Hristos a înviat şi n-a mai murit. S-a înălţat la cer şi e veşnic viu şi ne ascultă, şi ne ocroteşte şi ne aşteaptă. Trebuie să mergem la întîlnire bine pregătiţi. Să devenim mai buni, să ne iubim unii pe alţii, să ne ajutăm, să slujim unii altora, să trăim în bucurie şi în pace. Acesta e mesajul lui Hristos cel înviat: *Pace vouă!* Cu aceste cuvinte i-a salutat pe apostoli la prima lor întîlnire de după înviere.

*

Ne-a făcut Dumnezeu parte de o primăvară frumoasă. Să-l rugăm să dea ploaie la vreme şi tot ce mai trebuieşte pămîntului pentru a da roadă bogată. Iar noi să facem tot ce se cere de la noi, pentru a-l lucra cum trebuie, căci scris este că *„sîntem împreună lucrători cu Dumnezeu* (I Cor. III, 9). Şi sîntem împreună lucrători, ori unde se cere participarea noastră, în munca cu braţele, ca şi în cea cu mintea. Să ştim întotdeauna că nu sîntem singuri. Ne ajută Dumnezeu, dacă Îl rugăm să ne ajute. Dar să nu-L lăsăm nici pe Dumnezeu singur: să-I fim părtaşi harnici, cinstiţi. Împreună toţi, ca fraţii şi împreună cu Dumnezeu ne vom împlini şi ne vom desăvîrşi viaţa şi vom avea parte de bucurii şi de fericire, şi aici şi dincolo.

Iubirea de aproapele, viaţa socială sănătoasă, comunitatea de interese au fost propovăduite de Mîntuitorul şi de ucenicii Săi, ca fiind mijloacele realizării unei călătorii frumoase a tuturor oamenilor prin această lume. Numai să ne facă Dumnezeu parte de pace. Să înlăture primejdiile care pot spulbera bucuriile vieţii, care pot mutila familiile, care pot anula munca noastră creatoare, care ne pot ucide visurile şi speranţele.

Noi credem în Hristos cel înviat. Să-L încredinţăm de voinţa noastră de bine, de dorinţa noastră de pace şi să-L rugăm să dea sufletelor noastre, vieţilor noastre, Ţării noastre şi lumii întregi, pace şi bună înţelegere.

Învierea Domnului

Repetarea pe scurt a celor învăţate despre *judecarea, patimile şi moartea* Domnului Iisus Hristos.

Introducerea. Iar acum, iată vom citi cîteva versete din Sfînta Scriptură:

„Precum a fost Iona în pîntecele chitului trei zile şi trei nopţi, aşa va fi Fiul Omului în inima pămîntului trei zile şi trei nopţi" (Matei 12, 40).

„Că nu vei lăsa sufletul meu în iad, nici nu vei da pe cel cuvios al Tău să vadă stricăciunea" (Psalm 15, 10).

„Pe cînd străbăteau Galileea, Iisus le-a spus (apostolilor): Fiul Omului vă să fie dat în mîinile oamenilor şi-L vor omorî şi a treia zi va învia. Şi ei s-au întristat foarte" (Matei 17, 22—23).

Despre ce este vorba în versetele pe care le-am citit? (Că Iisus Hristos, Cel judecat, răstignit, mort şi îngropat va învia).

Anunţarea. Să aflăm îndată, tot din cuvintele Sfintei Scripturi, că Domnul Iisus Hristos cu adevărat a înviat din morţi.

Tratarea. „După ce a trecut sîmbăta, cînd se lumina de ziua întîi a săptămînii (Duminică), au venit Maria Magdalena şi cealaltă Marie, ca să vadă mormîntul. Şi iată s-a făcut cutremur mare, că îngerul Domnului coborînd din cer şi venind, a prăvălit piatra de la uşă şi şedea deasupra ei. Şi înfăţişarea lui era ca fulgerul şi îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Şi de frica lui s-au cutremurat străjerii şi s-au făcut ca morţi. Iar îngerul, răspunzînd, a zis femeilor: Nu vă temeţi, că ştiu că pe Iisus cel răstignit îl căutaţi. Nu este aici, căci S-a sculat precum a zis. Veniţi şi vedeţi locul unde fusese pus Domnul. Şi degrabă mergînd, spuneţi ucenicilor Lui că S-a sculat din morţi şi iată, va merge mai înainte de voi în Galileea; acolo Îl veţi vedea. Iată, v-am spus vouă.

Şi plecînd ele în grabă de la mormînt, cu frică şi cu bucurie mare au alergat să vestească ucenicilor Lui.

Dar cînd mergeau ele să vestească ucenicilor, iată Iisus le-a întîmpinat, zicînd: Bucuraţi-vă! Iar ele apropiindu-se, au cuprins picioarele Lui şi I s-au închinat.

Atunci Iisus le-a zis: Nu vă temeţi. Duceţi-vă şi vestiţi fraţilor Mei, ca să meargă în Galileea, şi acolo Mă vor vedea.

Şi plecînd ele, iată unii din străjeri, venind în cetate, au vestit arhiereilor toate cele ce se făcuseră. Şi adunîndu-se ei împreună cu bătrînii şi ţinînd sfat, au dat bani mulţi ostaşilor, zicînd: Spuneţi că ucenicii Lui, venind noaptea, L-au furat, pe cînd noi dormeam; şi de se va auzi aceasta la dregătorul, noi îl vom îmbuna şi pe voi fără grijă vă vom face. Iar ei, luînd arginţii, au făcut precum au fost învăţaţi. Şi s-a răspîndit cuvîntul acesta între Iudei, pînă în ziua de azi.

Iar cei unsprezece ucenici au mers în Galileea, în muntele unde le poruncise lor Iisus, şi văzîndu-L, I s-au închinat, ei care se îndoiseră.

Şi apropiindu-Se Iisus, le-a vorbit, zicînd: Datu-Mi-s-a toată puterea în cer şi pe pămînt. Drept aceea, mergînd, învăţaţi toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, învăţîndu-le să păzească toate cîte v-am poruncit vouă. Şi iată Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului" (Matei 28, 1—20).[1]

(Intuiţia. Reproducerea).

Rezumat şi apreciere. Cu ce ne-am ocupat astăzi? (Cu împlinirea vestirilor privind Învierea Domnului). În ce zi a înviat Iisus? (Duminică, în întîia zi a săptămînii). În a cîta zi de la moartea şi îngroparea Sa? (În a treia zi). Ce semne s-au făcut deodată cu Învierea Domnului? (Cutremur mare, venirea din cer a îngerului, străjerii s-au făcut ca morţi ...). Cine s-a învrednicit să afle mai întîi de Învierea Domnului? (Maria ... etc.). Ce au făcut acele femei de îndată ce au aflat de minunea Învierii? (Au alergat să-i vestească pe ucenicii Domnului despre aceasta). Cine le-a poruncit să facă această vestire? (Însuşi Mîntuitorul Iisus Hristos). Prin ce cuvinte? (...). Cine au căutat să ascundă minunea Învierii Domnului? (...). De ce nu le-a fost cu putinţă să facă acest lucru? (Pentru că un asemenea adevăr nu putea fi tăgăduit).

Asocierea. Cu cine s-au întîlnit femeile, care veniseră să vadă mormîntul Domnului? (Cu îngerul Domnului, cu Iisus cel înviat). Numai ele L-au văzut pe Hristos cel înviat? (Şi ucenicii Lui). Şi ce poruncă le-a dat? (Să înveţe toate neamurile, botezîndu-se în numele Sfintei Treimi).

Cine a proorocit Învierea Domnului? (...). Cine a grăit întru totul lămurit despre aceasta? (Însuşi Mîntuitorul). Prin ce cuvinte? („Fiul Omului va să fie dat ... etc."). Unde ni se păstrează toate dovezile despre Învierea Domnului? (În Sfînta Scriptură). Da. Şi întemeindu-se pe dovezile arătate azi, ca şi pe altele despre care vom vorbi altădată, Sfînta Biserică învaţă, iar noi mărturisim cu toată convingerea, împreună cu ea, că Mîntuitorul Iisus Hristos *„a pătimit şi S-a îngropat"* ...

Generalizarea. „ŞI A ÎNVIAT A TREIA ZI — DUPĂ SCRIPTURI", adică după cum ne încredinţăm din dovezile cuprinse în Sfînta Scriptură.

Încheierea. Cum numim praznicul Învierii Domnului? (Sfintele Paşti). Numai că în acest praznic sărbătorim Învierea Domnului în mod cu totul deosebit. Dar această pomenire a facem şi în toate Duminicile din curgerea anului.

Prin ce cuvinte ne întîmpinăm unii pe alţii la Sfintele Paşti? (Hristos a înviat ...! Adevărat a înviat!)

Să ne închinăm şi noi, la vreme, cu bucurie şi cu evlavie Învierii Domnului celei de-a treia zi.

Pr. prof. *D. Călugăr*

Biserica de pe Muntele Fericirilor, cu vedere spre Lacul Galileii

1 Vezi textele paralele: Marcu 1, 1—15; Luca 24, 1—12; Ioan 20, 1—18.

DIN STIHIRILE ÎNVIERII

Paştile cele sfinţite astăzi nouă s-au arătat, Paştile cele noi şi sfinte, Paştile cele de taină, Paştile cele preacinstite, Paştile Mîntuitorului, Paştile cele fără prihană, Paştile cele mari, Paştile credincioşilor, Paştile care au deschis nouă uşile raiului, Paştile cele ce sfinţesc pe toţi credincioşii.

Drama divină a lui Hyperion

E greu de presupus că la aniversarea unui secol de la publicarea *Luceafărului* lui Eminescu s-ar mai putea scrie despre acest poem şi altceva decît articole festive. Toată critica literară românească, de la condeiele cele mai autorizate pînă la cutezătorii dizertaţiei de circumstanţă, l-a analizat din toate unghiurile şi planurile, unanimă în a recunoaşte că el reprezintă nu numai culmea creaţiei eminesciene, ci şi un pisc de nimeni încă atins în relieful poeziei noastre naţionale. Că *Luceafărul* exprimă, în esenţă, condiţia singulară a geniului în relaţie cu oamenii obişnuiţi, condiţie în interiorul căreia nici el nu poate fi fericit şi nici nu poate ferici pe cineva, e astăzi un loc comun. Limpeziri îndestulătoare s-au făcut şi deasupra dublei surse de inspiraţie a poemului: pe de-o parte, basmul românesc *Fata din grădina de aur*, culeş şi publicat de Kunisch, pe de alta, legenda lui Hyperion, din mitologia greacă. Primei surse i se datorează trama epică, de interes secundar pentru analiza de profunzime; cea de a doua e menită să revele concepţia filosofică a poetului, sublimată în încrengătura lirică a marii poezii.

Un poem de talia *Luceafărului* însă are şi însuşirea de a rămîne pentru totdeauna o operă deschisă. Cu fiece nouă lectură e posibilă abordarea ei dintr-o altă perspectivă şi descifrarea unor sensuri ascunse. Din acest punct de vedere, e de reţinut atenţia cu care o seamă de critici au stăruit asupra naturii duale a eroului principal, în speţă a Luceafărului, şi a relaţiei dintre el şi Divinitate. Problema pare la început simplă, deoarece, potrivit mitologiei antice, Hyperion se născuse din Ouranos şi din Gheea şi, ca atare, el aparţinea deopotrivă celor două lumi, cerul şi pămîntul, bucurîndu-se de facultatea implicării în oricare dintre ele, după voie şi împrejurări. Luceafărul lui Eminescu însă se declară ca fiind născut din cer şi din mare. Pămîntului îi aparţine nu el, ci fata de împărat. În altă împrejurare îşi revendică soarele drept tată şi noaptea drept mamă. Modalitatea lui de a deveni accesibil fetei este fransfigurarea prin mijlocirea fie a apei, fie a întunericului, de unde şi dubla lui înfăţişare în visul acesteia, de înger sau demon, ceea ce a făcut posibilă descifrarea simbolului androgin. Teluricul, aşadar, nu este un element al naturii lui, ci doar un mediu de oglindire şi o cale de acces către lumea fenomenală. Pe de altă parte, mitologicul Hyperion era unul din cei doisprezece titani, primele creaturi cu care se începe vasta teogonie elenă. În poemul eminescian, Luceafărul e o fiinţă cu desăvîrşire singulară, unica lui relaţie metafizică fiind aceea cu Domnul, spre care se îndreaptă cu aripi uriaşe, mistuind spaţiile, şi asupra căruia poetul, magistru al imaginii, nu ne oferă nici un fel de reprezentare. Poate că tocmai imposibilitatea de a determina dubla natură a Luceafărului prin simpla lui raportare la mitul grecesc i-a făcut pe unii cercetători să nu se mulţumească cu o simplă suprapunere de motive; în demersul critic a fost introdusă o nouă relaţie, aceea dintre Hyperion şi Logos. Ar fi de amintit G. Călinescu (timid şi marginal), D. Murărăşu (didactic, dar foarte direct şi explicit), Zoe Dumitrescu-Buşulenga (explorînd zonele subtile), Mihail Bulacu (norocos pe document). Acestuia din urmă îi datorăm, se pare, descoperirea unei pagini inedite de manuscris eminescian (în Biblioteca Academiei) pe care se află însemnarea: *Legenda Luceafărului*, dedesubtul căreia începe transcrierea autografă a prologului din Evanghelia după Ioan. Ar fi de văzut, mai la adînc, dacă această vecinătate este o simplă coincidenţă (din mîna unui poet care-şi notează, pe aceeaşi pagină, gîndurile cele mai dispersate, după cum îi vin în minte) sau dacă legătura dintre cele două însemnări e deliberată, organică şi unitară.

Biserica de lemn de pe muntele Semenic

Că autorul *Luceafărului* cunoştea bine Biblia şi că citise numeroase cărţi bisericeşti, e fapt sigur. Că intelectul său era atras cu precădere de textele profunde, nu e nici o îndoială. Tot atît de învederată este şi aspiraţia spiritului său către zonele absolutului, prezentă în întreaga sa operă. Ca atare, nu pentru un simplu divertisment va fi transcris el prologul Evangheliei a patra şi nu puţin va fi meditat asupra deschiderii: „La început a fost Cuvîntul". Eminescu nu putea să ignore că acest Cuvînt de la început, în mărturisirea creştină, nu era altceva decît Fiul, a doua persoană a Sfintei Treimi, de o fiinţă cu Tatăl „prin Carele toate s-au făcut". Aşadar, Cuvîntul e de aceeaşi esenţă cu Tatăl şi participă la creaţie ca factor activ. Prologul ioanic însă mai are un pol: „Şi Cuvîntul trup s-a făcut". Prin urmare, la început e vorba de Logosul primordial, născut din Tatăl mai înainte de timp, apoi de Logosul întrupat, născut din Fecioară prin Duhul Sfînt. Iisus Hristos are două naturi, dumnezeiască şi omenească; prin cea dintîi participă la creaţie, prin cea de a doua el devine accesibil oamenilor şi participă la dramele acestora prin afectele lor: bucurie, întristare, milă, mînie, şovăire, suferinţă, moarte. Logosul întrupat se dăruie lumii fenomenale, de dragul ei devine lumina tuturor.

În universul poemului eminescian, o întrebare crucială: îi aparţine Hyperion naturii create, sau participă la natura divină, necreată? Cîteva variante ale *Luceafărului*, păstrate în manuscris, folosesc de cîteva ori sintagma „Lumină din Lumină", evident preluată din Simbolul Credinţei şi cu trimitere directă la Logosul primordial. Dacă poetul nu a folosit-o şi în textul definitiv, aceasta se lămureşte prin tendinţa oricărei mari poezii de a evita explicitul şi de a opta pentru implicit, în favoarea ambiguităţii artistice, cea care asigură deschiderea perpetuă a unei capodopere. În textul publicat însă e tot atît de limpede că Hyperion are aceeaşi natură cu aceea a Tatălui.

(Continuare în pag. a 6-a)

Valeriu Anania

Sava Brancovici, mitropolit al Transilvaniei...

(Continuare din pag. a 3-a)

aşa va intra şi el în vreun condac, „ca Pilat în Credeu", cum zice poporul, glorie herostratică deloc de invidiat. Cartea sa (Dr. Augustin Bunea, *Mitropolitul Sava Brancovici* (reproducere din „Unirea" 1906), Blaj, 1906, 99 p.) ne prezintă un Sava Brancovici fără nici o activitate, fără nici o preocupare bisericească şi culturală, un om care n-a citit nici o carte, om fără caracter, imoral, o adevărată catastrofă în viaţa bisericească a Transilvaniei. El a făcut cu intenţie numai rău, a trădat interesele Bisericii şi ale neamului (op. cit., p. 78, 79), a ales întotdeauna calea cea mai ruşinoasă (op. cit., p. 76), a umblat numai după bani (op. cit., p. 79), i-a disprețuit pe români (op. cit., p. 69), a fost un exploatator (op. cit., p. 66, 75), a urît cultura românească (op. cit., p. 61), a împlinit doar poftele calvinilor (op. cit., p. 28) şi a primit dogmele lor (op. cit., p. 78). Ei bine, un astfel de om a păstorit Biserica Transilvaniei de la 1656 la 1680 şi chiar şi după aceea? Acesta a intrat în legendă ca apărător al Ortodoxiei şi a fost canonizat la 21 oct. 1955? Acesta să fie adevăratul său chip, aşa cum a fost văzut prin ochii şi inima „bună" a canonicului Bunea?

Rar s-a mai pomenit o asemenea pornire împotriva cuiva, vrînd cu tot dinadinsul să-i distrugă total imaginea şi amintirea. Tot ce a făcut Sava Brancovici e trecut sub tăcere, ignorat cu desăvîrşire. Se explorează doar cîteva domenii în care a operat la vremea ei calomnia şi totul se reduce la schiţarea unui portret în întregime negativ. Chiar în literatură asemenea exemplare curat negative sînt rare. Canonicul Bunea vrea să convingă că un asemenea om a existat în carne şi oase în persoana lui Sava Brancovici.

Biserica şi-a spus cuvîntul prin canonizare, iar istoricii adevăraţi i-au schiţat un portret real, care nu contrazice hotărîrea Bisericii. Nici n-ar mai fi poate nevoie să revenim. Dar cartea canonicului Bunea a rămas în biblioteci şi-şi trîmbiţează calomnia în continuare. Şi nu numai ea. Canonicul Bunea mai scrisese şi mai înainte două cărţi (Augustin Bunea, *Vechile episcopii românești a Vadului, Geoagiului, Silvaşului şi Bălgradului*, Blaj, 1902, 152 p. şi *Ierarhia Românilor din Ardeal şi Ungaria*, Blaj, 1904), iar cea din urmă, despre *Sava Brancovici*, mai este încă citită ca izvor de dezinformare deliberată.

Ne vom opri în cele ce urmează asupra principalelor aspecte controversate cu privire la viaţa şi activitatea marelui şi sfîntului Mitropolit, urmărind mai ales pe cele relevate de canonicul Bunea, dorind noi să restabilim adevărul pe care acest autor l-a mistificat. Cum spuneam mai înainte, nu de fapte s-a prevalat canonicul. Pe acestea le-a ignorat, pentru că nu-l ajutau. El avea nevoie de culori întunecate, de negru. Pe acestea nu le-a putut obţine decît de pe terenul interpretărilor, al presupunerilor, un teren care dă cîmp liber imaginaţiei şi subiectivismului şi pe care mai ales poate încolţi insinuarea şi se pot duela cu morile de vînt părerile preconcepute, ura, aversiunea, mînia, invidia, avînd, firesc, toate şansele să învingă! Aşa se face că, dacă cineva ar citi despre Sava Brancovici numai cărţile canonicului Bunea, n-ar mai dori să audă de Sava. E atît de mic, încît istoricii ar putea cel mult să-i acorde cîteva rînduri. Bunea însuşi i-a acordat prea mult scriind despre el o carte! Dar să vedem mai de aproape cum stau lucrurile.

1. *A fost Sava Brancovici ortodox sau a înclinat spre calvinism?* Oricît ar părea de straniu, Bunea îi refuză acestui mitropolit ortodox al Transilvaniei tocmai Ortodoxia. Dispoziţiile mitropolitului de a se sluji şi predica în biserică în limba română nu vădesc altceva decît „voinţa lui Sava de a calvini biserica românească" (Dr. A. Bunea, *Mitropolitul Sava Brancovici*, p. 27). Calvinii îndemnau la folosirea limbii vorbite a poporului, aşadar cine îndemna la folosirea limbii vorbite devenea pe loc adeptul calvinilor! Bunea refuză ideea că românilor le-ar fi plăcut şi ar fi dorit şi ei să-şi înţeleagă învăţătura lor ortodoxă, în limba lor. Căci ştiut este că slavona era o „limbă neînţeleasă", o „fîntînă pecetluită" (v. D. Fecioru, *Contribuţie la bibliografia românească veche: Antologhionul de la Rîmnic din 1786* în rev. „Raze de lumină", IV, 1932, nr. 3—4, în predoslovie, p. 223), sau cum zicea diaconul Coresi încă prin 1577, slavona era *„un tunearecu de cuvinte neînţelese"* (Epilog la *Psaltirea slavo-română*, 1577, cf. Bibliografia românească veche, Bianu-Hodoş, I, p. 64. Despre acestea v. şi Antonie Plămădeală, *Dascăli de cuget şi simţire românească*, Bucureşti, 1981, p. 64 şi urm.). Mişcarea de întoarcere spre limbile vorbite era generală în secolul al XVII-lea şi nu trebuie să ne surprindă că a aderat la ea şi Sava Brancovici. Bunea zice că el voia anume să introducă limba română pentru a impune cărţile calvineşti traduse în româneşte, precum *Catehismul* din 1544, *Tîlcul Evangheliilor* din 1564, *Molitvelnicul calvinesc* din 1567, *Catehismul calvinesc* din 1640 şi *Catehismul calvinesc* al lui Fogarasi István din 1648 (A. Bunea, op. cit., p. 32). De notat: *nu există nici o singură dovadă scrisă că Sava ar fi avut în minte aceste cărţi. Nu le numeşte nicăieri.* Cel care le numeşte este canonicul Bunea, după două secole şi jumătate (în 1906). Fiindcă era în căutare de argumente pentru ceea ce stabilise dinainte: că Sava n-a fost ortodox, că prin îndemnurile ce le-a dat de a se întrebuinţa limba română „nu a voit să se arate Român, ci numai a voit să calvinizeze" (A Bunea, op. cit., p. 29) pe ortodocşii români. Bunea aducea şi o dovadă că clerul ortodox nu voia limba română în Biserică şi considera introducerea ei drept o vătămare grea adusă Ortodoxiei. În loc însă să-şi ia dovada din gura sau din scrisul vreunui cleric ortodox *român*, interesat direct în problemă, el aduce un citat dintr-o scrisoare a patriarhului Dositei al Ierusalimului, care poruncea mitropolitului Atanasie de la Bălgrad în anul 1698: „Trebuie Arhieria Ta, slujba bisericii, adică ohtaiul (octoihul), mineele, şi alte cărţi, ce se cîntă duminicile şi sărbătorile, să te nevoieşti cu deadinsul să se citească *toată* cu limba *slavonească*, sau elinească, iară nu rumâneşte, sau într-alt chip (luate după Cipariu, *Acte*, p. 283—284, la A. Bunea, op. cit., p. 29). Ce interes avea patriarhul grec de la Ierusalim să folosim noi limba română? Nu la dînsul trebuia să-şi caute Bunea argumentul. Se vede însă că în altă parte nu l-a găsit! Iată măsura luată de mitropolitul Sava: „Cuvîntul lui Dumnezeu trebuie să se vestească în românește, creştinilor în biserică şi unde va trebui şi va fi de lipsă şi care cărţi săntu scrise şi scoase pre limba rumânească, să se citească şi să se înveţe în biserică creştinilor şi într-alte locuri unde va fi de lipsă ...". „Popii cari nu se nevoiesc cu rumânie ci tot cu sîrbie ... aceia cu un cuvînt să se oprească din popie." (Cf. Mircea Păcurariu, *Istoria* ..., vol. II, p. 84). De unde a tras Bunea concluzia că acestea erau un îndemn la calvinizare? Ce slujbe făceau preoţii noştri în biserici? *Sfînta Liturghie*, ortodoxă, pentru că la calvini nu există, apoi *vecernia*, *utrenia*, care de asemenea nu existau la calvini, şi ierurgiile pentru care rînduielile tipiconale se aflau în molitvelnicele ortodoxe. Dispoziţia ţine seama însă de faptul că nu toate rînduielile existau în românește, de aceea obligă numai cu privire la cărţile „scrise şi scoase pe rumânește". Desigur cele ortodoxe. Cum s-ar fi putut altfel, din partea unui mitropolit ortodox? Nu numeşte nici o carte calvină. Şi atunci de unde îşi trage Bunea concluziile? Din imaginaţia sa, deşi se prezintă la tot pasul drept „istoric" care îşi bazează concluziile pe fapte. Faptele lipsesc. Calomniile abundă: „Sava a împlinit poftele calvinilor" (A. Bunea, op. cit., p. 28). De altfel, chiar Bunea însuşi îşi dezvăluie la un moment dat metoda de cercetare şi de argumentare: „Eu de fapt în aceste două scrieri (*Vechile Episcopii* şi *Ierarhia Românilor* n. n.) n-am *reprodus* (sublinierea lui Bunea) cuvintele lui Sava, ci numai le-am *interpretat* (subl. Bunea) şi explicat" (Idem, p. 28). În felul acesta se poate răstălmăci totul, pentru că nu toţi cititorii se mai duc la text şi rămîn doar cu interpretarea!

Bunea mai are însă şi alte argumente prin care încearcă să-i convingă pe cei dispuşi să-l creadă că Sava n-a fost ortodox. Îl acuză că a introdus *jurămîntul* la căsătorie, că a schimbat numele cuminecăturii în Cina Domnului, că a renunţat la *apa sfinţită la botez*, că a interzis *rugăciunile pentru morţi* şi *rugăciunile pentru animale*, că a introdus Paştile din pîine şi vin ca la cuminecătura calvinilor şi, mai presus de toate, că pe cea mai fidelă linie de înfeudare calvină, a respins Tradiţia ca izvor de credinţă. Şi din nou concluzia: „Sava Brancovici nu numai nu a fost apărător energic al dogmelor Bisericii orientale, ci din contră a dat mînă de ajutor calvinilor, ca pe încetul să calvinească desăvîrşit biserica românească" (Idem, p. 38). Îl mai acuză pe Sava şi de faptul că a alterat organizarea ierarhică a Bisericii orientale prin introducerea în consiliu a ctitorilor şi juraţilor. Îl ia drept martor în sprijinul acuzaţiei pe foarte cunoscutul detractor, Al. Grama, care şi-a făcut o tristă faimă din ponegrirea lui Eminescu într-o carte de care e ruşine să şi aminteşti.

Acuzaţiile de mai sus sînt alcătuite din citate trunchiate, luate din Hotărîrile Sinodului din 1675 convocat de Sava şi din ridicarea la rangul de dogme a unor practici mărunte din viaţa bisericească care ţin de obiceiuri şi mentalităţi locale.

Dar, după cum vom vedea mai departe, nici măcar pe acestea Sava Brancovici nu le-a modificat, ci „istoricul" Bunea le modifică în aşa fel încît să-i fie mai uşor să le critice.

Onisifor Ghibu—la centenarul naşterii (31 mai 1883)

Născut şi crescut într-o vatră românească deosebit de binecuvîntată sub raport religios, Sălişte, în care au văzut lumina zilei episcopul Dionisie Romano, stareţul Gheorghe de la Cernica, ecleziarhul monah Picu Procopie Pătruţ, protopopul profesor şi academician Ion Lupaş, Onisifor Ghibu s-a dovedit şi el un vlăstar viguros al pomului milenar şi rodnic care este Biserica Ortodoxă Română, şi al poporului român, creştin de la începutul istoriei lui.

Părinţii lui Onisifor Ghibu, Ilie şi Ana, din neam de oieri, erau buni şi evlavioşi creştini, îndeosebi mama, fiica lui Sava Ştefleа — strănepot al vătafului Dumitru Ştefleа, luptător pentru „legea românească", mort în temniţă. O soră de a mamei, Eufrosina Ştefleа, călugăriţă, a ajuns stareţă la mănăstirea Horezu.

Din anii copilăriei, Onisifor Ghibu s-a întîlnit, în casa părintească, cu cartea religioasă şi cea bisericească — *Testamentul Nou, Psaltirea, Octoihul Mic* ş. a., ale părinţilor săi, ştiutori de carte şi iubitori de cărţi. Pe ele a deprins alfabetul şi cititul, le-a îndrăgit şi le-a preţuit. La şcoala primară l-a avut dascăl pe „tata Ilie Hociotă", pedagog înăscut şi neîntrecut cîntăreţ la strana bisericii.

Astfel s-au pus temeliile sufleteşti ale lui Onisifor Ghibu. „Datorez, a arătat el, satului meu natal tot ce este solid în fiinţa mea fizică şi spirituală. El a pus baza întregii mele vieţi. Tot ce a mai urmat după aceea n-a fost decît dezvoltare şi completare a ceea ce aduceam cu mine din moştenirea, experienţa şi agoniseala primilor zece ani. Toate formele vieţii şi carierei mele de mai tîrziu îşi au rădăcinile în strămoşii mei care s-au jertfit pentru idei îndrăzneţe şi pentru scopuri altruiste, în mediul ţărănesc şi meşteşugăresc al satului, cu tradiţiile şi idealurile lui de luptă şi libertate, în părinţii mei care au fost întruchiparea muncii pentru progres, în biserică şi şcoală la umbra cărora am crescut şi care au sădit în sufletul meu sămînţa celor mai scumpe idealuri ale omenirii... Binecuvîntat să fie acest sat în veci de veci!" (*Pe baricadele vieţii*, I, p. 66).

O înrîurire decisivă, pe linia credinţei creştine, a primit-o de la mamă. A mărturisit că, într-o împrejurare de grea cumpănă, mama i-a vorbit în felul următor:

— „Tu să nu-ţi pui întîmplarea asta la inimă. Ţine-ţi „corajia". Şi asta-i trimisă de Dumnezeu şi trebuie s-o primim aşa cum ne-o dă. Dacă te va duce la închisoare, acolo au mai fost şi alţii şi au scăpat. Îi sta şi tu cît ţi-a fi scris şi Dumnezeu va avea grijă şi de tine. Numai să fii tare în credinţă. Sfinţii cît au pătimit şi pe urmă s-au proslăvit în credinţa lor cea mare. Ţine-ţi corajia, că Dumnezeu nu-i părăseşte pe cei dragi ai lui".

La care Onisifor Ghibu a adăugat comentarul declaraţie:

„Cuvintele înţelepte ale mamei mele, culese deopotrivă din propria ei experienţă de viaţă, ca şi din *Psaltirea* proorocului şi regelui David, din care-şi împrospăta şi întărea zilnic sufletul, m-au făcut, mai mult decît toată teologia şi filosofia învăţată pe la şcoli înalte, să ancorez puternic în „voia lui Dumnezeu", care este mai presus de toate combinaţiile oamenilor. Şi am luat hotărîrea de a mă lăsa în grija Lui şi a Providenţei. Credinţa în puterile mai presus de înţelegerea omenească nu m-a înşelat" (*ibidem*, p. 339). Şi-a făcut regulă de viaţă din aceasta.

Înţelegem acum de ce, după absolvirea Liceului ortodox român „Andrei Şaguna" din Braşov, Onisifor Ghibu a înclinat spre Seminarul teologic ortodox din Sibiu, în timp ce ceilalţi colegi ai săi s-au dus la Universitate. A explicat, că cele văzute în satul natal şi la părinţi, precum şi la şcoala din Braşov, l-au învăţat să preţuiască poporul şi toate ale lui: credinţă, tradiţii, limbă, istorie, creaţiile de artă, cîntecele şi basmele, şi s-a hotărît să-şi însuşească cunoştinţe şi deprinderi cît mai folositoare şi corespunzătoare poporului de la sate. „Socotesc anii petrecuţi la această şcoală, a precizat el, printre cei mai buni ai tinereţelor mele". Continuîndu-şi şi el studiile universitare la Bucureşti, a audiat prelegeri şi la Facultatea de teologie.

Pregătit în acest fel, religios, teologic, intelectual, Onisifor Ghibu, ca inspector general al învăţămîntului primar, ca profesor universitar, ca pedagog, ca publicist, s-a interesat şi s-a preocupat de aproape şi atent de probleme ale credinţei şi bisericeşti. Încă în anii de studii teologice a scris despre *Limba cărţilor bisericeşti*

Pr. *Gh. Cunescu*

(Continuare în pag. a 7-a)

„P A C E V O U Ă"

Drama divină a lui Hyperion

(Continuare din pag. a 5-a)

Domnul se referă la „Cuvîntul meu dintîi", la cel ce răsare „din genuni" „cu-o-ntreagă lume" (nu odată cu lumea, ci cu lumea după el). În zborul său înalt, Luceafărul vede „ca-n ziua cea dintîi, cum izvorau lumine", ca o amintire a părtăşiei lui la creaţie. Dorinţa lui de a deveni muritor înseamnă trecerea lui sub „o altă lege", o lege căreia, evident, nu-i aparţine acum. Fetei de împărat îi declară limpede că el e „nemuritor", pe Domnul îl roagă să-i reia „al nemuririi nimb". Mai mult, în refuzul său de a-i acorda statutul unui muritor, Tatăl foloseşte pluralul, ca şi cum ei doi ar forma o comunitate: „Noi nu avem nici timp, nici loc, / Şi nu cunoaştem moarte".

Mai există o pricină pentru care în Hyperion nu putem vedea o simplă creatură. Printre alte însuşiri, creatura raţională este înzestrată şi cu libertate, dar cu o libertate proprie naturii ei, adică cu facultatea de a opta, esenţial, între două alternative, între cer şi pămînt, bine şi rău, lumină şi întuneric, frumos şi urît, viaţă şi morate. Puterea de opţiune însă implică virtualitatea împotrivirii. În principiu, orice făptură raţională îşi poate asuma starea de revoltă împotriva propriei condiţii. Pentru ea, Creatorul nu este doar Dumnezeu şi Părinte, e şi Stăpîn. Conştiinţa limitelor poartă în sine sămînţa posibilităţii de a se răzvrăti. Au făcut-o îngerii în cer, a făcut-o primul om pe pămînt. Revolta le e atribuită şi titanilor mitologici, dintre care Hyperton era unul. Or, în ciuda numelui său, Luceafărul lui Eminescu nu este un Lucifer. El nu este nici un Adam. Ars de dorinţa de a-şi asuma „o altă lege", el nu se revoltă, ci se roagă; nu neagă, ci afirmă; nu revendică, ci solicită. Relaţia dintre el şi Domnul nu este aceea dintre rob şi stăpîn, ci dintre fiu tulburat şi tată înţelept. El i se adresează Acestuia prin numai două apelative: „Părinte" şi „Doamne", cerîndu-i să-l „dezlege" „de greul negrei veşnicii", să-i acorde libertatea de a se naşte „din păcat", condiţie pe care, evident, nu o avusese niciodată.

În acest moment intervine adevărata dramă a Luceafărului. Arzătoarea lui solicitare se izbeşte de un răspuns implacabil: îţi dau orice, „dar moartea nu se poate". Ah, nu pentru că Părintele n-ar vrea sau că nu i-ar înţelege tulburarea, ci, simplu, pentru că „nu se prezumă o neputinţă a lui Dumnezeu, una singură, aceasta e imposibilitatea Lui de a deveni creatură, de a se limita pe Sine, de a renunţa la propria Lui esenţă, de a-şi anula Fiinţa. Imposibilitatea e nu numai a Părintelui, ci şi a lui Hyperion, ca unul ce participă la natura Acestuia. Nici de data aceasta el nu se revoltă, ci doar înţelege. El, cel menit să lumineze, a fost luminat. Scena idilică de pe pămînt, spre care Tatăl îi îndreaptă atenţia în final, e acum lipsită de importanţă. Drama s-a consumat.

Se va fi gîndit oare Eminescu la rugăciunea din Ghetsimani? Iisus-omul şovăie în faţa crucii şi-i cere Tatălui, „dacă este cu putinţă", să nu fie răstignit. Tatăl însă tace. Iisus ştie că „nu este cu putinţă", că cele două voinţe trebuie să rămînă coincidente. Aceeaşi tăcere L-ar fi întîmpinat şi dacă, de pildă, după înviere, i-ar fi cerut Tatălui ca, de dragul oamenilor, să nu se înalţe la cer, ci să rămînă cu ei şi printre ei în trup văzut, să-i fie iubirea la îndemîna tuturor. „Nu se poate." Locul Său e de-a dreapta Tatălui, lumina Lui trebuie să vină din cer, unde urmează să-şi redobîndească slava de care s-a lipsit o vreme.

Luceafărul eminescian, ca astru al nopţii, pare a fi şi creatură, dar mai degrabă un ipostas al increatului, cu menirea de a lumina. Drama lui este aceea că nu-şi poate părăsi condiţia ipostatică. Este numai o dramă interioară, nu şi o prăbuşire tragică; din braţele şi de sub aliniările flăcăului, fata îl zăreşte iarăşi, revenit pe cer, şi-l cheamă din nou. Logosul poate fi trădat, dar nu uitat; puterea lui de atracţie rezidă în natura lui divină, sursă de suferinţă, dar şi supremă înţelegere.

Desigur, după cum nu există o corespondenţă riguroasă între motivul Luceafărului şi mitul antic al lui Hyperion, ea nu se dezvăluie nici în relaţie cu prologul Evangheliei după Ioan. Nu poate fi ignorată, printre altele, prezenţa filosofiei kantiene sau înrîurirea cosmogoniilor orientale. Dar că în cei zece ani de meditaţie şi elaborare, poetul s-a folosit de categoria Logosului — primordial şi întrupat — pentru o configurare iniţiatică a eroului său, pare a nu fi nici o îndoială. Aceasta însă nu înseamnă că în *Luceafărul* — sau în oricare altă operă — trebuie căutată o „teologie" a lui Eminescu. Gîndurile de mai sus nu sînt altceva decît un adaus la o ipoteză exegetică asupra capodoperei eminesciene. Dacă se vor dovedi şi viabile, ele pot fi şi un pios omagiu la un centenar de excepţie.

ICOSUL ÎNVIERII

Pe Soarele cel mai înainte de soare, care a apus oarecînd în mormînt, căutîndu-l mironosiţele femei, au mers la mormînt cînd se lumina de ziuă, şi una către alta striga: O, prietenelor, veniţi să ungem cu miresme trupul cel de viaţă purtător şi îngropat, trupul care a înviat pe Adam cel căzut şi care zace în mormînt; să mergem să ne sîrguim ca magii şi să ne închinăm şi să aducem miruri în loc de daruri Celui ce nu în scutece, ci în giulgiu este înfăşurat, şi să plîngem şi să strigăm: O, Stăpîne, scoală-te, Cel ce dai celor căzuţi înviere.

Noua ediţie a Bibliei în limba română

Ajuns la cîrma Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a arătat aceeaşi rîvnă de care a fost însufleţit întotdeauna pentru propăşirea vieţii religios-morale a credincioşilor.

Convins fiind că acest deziderat nu se poate înfăptui în absenţa unor lumini călăuzitoare, Prea Fericirea Sa a iniţiat traducerea şi tipărirea, în limba română, a celor mai însemnate scrieri de spiritualitate ortodoxă. Astfel a luat fiinţă cuprinzătoarea colecţie a *„Părinţilor şi Scriitorilor bisericeşti"* care va număra în final 90 de volume. Pînă în prezent au apărut din acest nepreţuit tezaur al literaturii patristice 10 volume, cuprinzînd scrierile Părinţilor apostolici, ale apologeţilor creştini, ale lui Origen, ale Sf. Clement al Alexandriei şi ale Sf. Grigorie de Nyssa. Se află în curs de tipărire operele altor sfinţi Părinţi şi Scriitori bisericeşti.

Dar purtarea de grijă a Prea Fericirii Sale s-a manifestat mai ales în direcţia retipăririi cuvîntului inspirat al Scripturii. În 1979 s-a tipărit, sub îndrumarea şi cu purtarea de grijă a Prea Fericirii Sale, Noul Testament cu Psalmii, într-o traducere revizuită, iar în 1981 au apărut Mica Biblie şi Psaltirea. La sfîrşitul anului 1982 a văzut lumina tiparului noua ediţie a Bibliei, în 100.000 de exemplare.

Din „Cuvîntul către cititori" aflăm că prezenta ediţie reproduce întocmai textul Vechiului Testament din ediţia apărută în 1975 şi textul Noului Testament din ediţia 1979, ceea ce constituie garanţia unei uşoare şi plăcute lecturi.

Ca şi ediţiile anterioare, tot astfel şi actuala ediţie beneficiază de cîteva hărţi ataşate la sfîrşit, în legătură cu Vechiul şi Noul Testament, foarte utile în orientarea cititorului în spaţiul geografic şi istoric al Ţării Sfinte şi al ţinuturilor din jur.

Informaţiile în legătură cu rolul şi importanţa Bibliei în viaţa Bisericii Ortodoxe, cu raportul strîns între cele două izvoare ale Revelaţiei: Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie, sînt de asemenea binevenite pentru lămurirea credincioşilor Bisericii noastre asupra acestor probleme.

Găsim apoi fericit inspirată iniţiativa de a reda în această parte introductivă şi tabelul cronologic al traducerilor scripturistice în limba română, de la origini şi pînă la actuala ediţie.

Atît din punct de vedere formal cît şi din punct de vedere al fondului, ediţia din 1982 a Sfintei Scripturi poate fi apreciată ca o valoroasă lucrare a Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, şi ca un preţios dar făcut slujitorilor şi credincioşilor Bisericii noastre la împlinirea a 5 ani de arhipăstorire a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin.

În perspectiva unei viitoare ediţii a Bibliei în limba română am dori să sesizăm existenţa unor formulări mai puţin reuşite, care s-ar cuveni îmbunătăţite. Astfel, în textul din Levitic 10, 3 traducerea este redată în acest fel: „*Voi* să fiu sfinţit prin cei ce se vor apropia de Mine...". Mai potrivită ar fi utilizarea formei verbale *„voiesc"* în loc de *„voi"*. În I Ioan 1, 1—3 traducerea este înrobită textului original, ceea ce păgubeşte cursivitatea lecturii. Spre a se înţelege despre ce este vorba redăm textul în cauză: 1. „Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mîinile noastre au pipăit despre Cuvîntul vieţii, — 2. Şi Viaţa s-a arătat şi am văzut-o şi mărturisim şi vă vestim Viaţa de veci, care era la Tatăl şi s-a arătat nouă — 3. Ce am văzut şi am auzit, vă vestim şi vouă, ca şi voi să aveţi împărtăşire cu noi. Iar împărtăşirea noastră este cu Tatăl şi cu Fiul Său, Iisus Hristos". În mod evident, versetul 2 întrerupe ideea începută în versetul 1 şi continuată în versetul 3. În ediţia din 1975, spre a se evita această dificultate, s-a avut în vedere specificul limbii române şi ca atare fraza din versetul 1 a fost redată astfel: „Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mîinile noastre au pipăit despre Cuvîntul vieţii aceea vă vestim". Urmează apoi restul textului din celelalte două versete într-o succesiune logică. Găsim mai potrivită traducerea acestui text după versiunea din 1975, pentru că este mai clară.

Referitor la trimiterile de la subsol ar fi de făcut observaţia că ele nu consună întotdeauna. Spre exemplificare arătăm că pentru Luca 1, 76 se face trimitere la textul paralel din Maleahi 4, 5 ori căutînd la cartea profetului Maleahi, se constată că în actuala ediţie ea are numai 3 capitole. Textul paralel este în cap. 3, 23.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Jertfa Mîntuitorului Hristos

(Continuare din pag. 3)

Căci, „Dumnezeu fiind în chip ... S-a golit pe Sine, chip de rob luînd, făcîndu-Se asemenea oamenilor ... S-a smerit pe Sine, ascultător făcîndu-Se pînă la moarte şi încă moarte de cruce" (Fil. II, 6—8). În aceste cîteva cuvinte, Apostolul înfăţişează întreagă calea crucii, a jertfei Domnului, de la Întrupare pînă la Golgota. Cale a renunţării totale la Sine, a smereniei, a suferinţii, a morţii, a unirii cu noi şi pentru noi întru toate.

În iubire, în stare de jertfă, de lepădare de Sine pentru noi, El a petrecut permanent printre noi şi rămîne etern aşa. Nici nu poate fi altfel! Este de ajuns să ne gîndim numai la faptul că Iisus Hristos, ca Dumnezeu întrupat, Dumnezeu Atotputernic, biruitor al morţii, totuşi n-a folosit niciodată covîrşitoarea Sa putere dumnezeiască pentru Sine. El care avea să hrănească mulţimile cu pîine, n-a primit ispita demonului, cînd „după 40 de zile de post, flămînzind Îl provoacă: „— Dacă eşti Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini" (Matei IV, 3). El n-a acceptat nici celelalte ispite: să facă minuni în favoarea Sa (Matei IV, 7—8). Nu le-ar fi acceptat şi pentru că erau ispite. Dar, totodată, pentru că esenţial, nu erau în armonie cu legea de viaţă a Dumnezeirii; a lepădării de sine. — Cînd Fariseii Îi cer semne, minuni, Domnul răspunde că nu li se va da alt semn „decît numai semnul lui Iona" (Matei XVI, 4), deci crucea şi învierea.

Hristos este total iubire jertfelnică şi puterea Sa dumnezeiască o întrebuinţează numai pentru altul; e disponibil integral în slujirea vieţii semenilor. — Ce este de altfel iubirea dacă nu a-ţi avea viaţa în celălalt; a trăi pentru celălalt. A cunoaşte că atunci iubeşti cu adevărat, cînd cel iubit este salvat prin viaţa ta, trăieşte prin iubirea şi viaţa ta, creşte şi se împlineşte prin iubirea şi viaţa ta, aşa cum simte mama pruncul crescînd din viaţa ei.

Aşa trăieşte în chip pilduitor şi mîntuitor Hristos. El există pentru altul, pentru noi, dumnezeieşte. Şi trăind, iubind dumnezeieşte, vindecă, salvează de la moarte, dă viaţă, mîntuieşte. Toate zilele Domnului petrecute printre noi sînt pline numai de asemenea fapte, de binefaceri. Întru aceasta îşi află El şi bucuria Sa. Întru aceasta ne spune că şi noi putem afla bucurie deplină. Leagă bucuria noastră de bucuria Lui dumnezeiască în iubire: „— Dacă păziţi poruncile Mele, veţi rămîne întru iubirea Mea, după cum şi Eu am păzit poruncile Tatălui Meu şi rămîn întru iubirea Lui. Acestea vi le-am spus ca bucuria Mea să fie în voi şi ca bucuria voastră să fie deplină" (Ioan XV, 9—10). Putea fi o bucurie mai mare decît aceea să arate şi să poată încredinţa trimişilor Profetului care-L botezase, acest mesaj; „— Mergeţi şi spuneţi lui Ioan cele ce auziţi şi vedeţi: orbii capătă vederea şi şchiopii umblă, leproşii se curăţesc şi surzii aud, morţii înviază şi săracilor li se binevesteşte" (Matei XI, 4—5). Într-adevăr, în iubirea care dăruieşte şi salvează este bucuria. Şi numai Hristos a putut rosti în toată plinătatea lui, acest cuvînt: „— Mai fericit este a da decît a lua" (Fapte XX, 35).

Actul supremei dăruiri jertfelnice este crucea. Este actul plinirii, al lui „săvîrşitu-s-a", cînd Domnul îşi „dă viaţa răscumpărare pentru mulţi". Dar şi în acest moment suprem, mîntuitor, Iisus a fost ispitit să se „salveze" pe Sine folosindu-Se de puterea Sa dumnezeiască. „— ... Mîntuieşte-Te pe Tine Însuţi şi pe noi ...", Îi spune unul dintre răstigniţii cu El (Luca XXIII, 35, 49). „— ... Coboară-Se de pe cruce, ca să vedem şi să credem", ziceau şi arhiereii (Marcu XV, 32). Ce-I cereau Mîntuitorului? Ce non-sens! Să folosească dumnezeierea Sa, egoist. — Dar Hristos nu coboară de pe cruce tocmai pentru că este Fiul lui Dumnezeu: pentru că îşi „pune viaţa de bunăvoie", pentru că jertfa crucii este actul suprem al iubirii şi pentru că prin cruce El se înalţă (Ioan III, 14), — la înviere.

În acelaşi timp, El, Fiul lui Dumnezeu făcut Om, pe cruce, restaurează în faţa Tatălui, condiţia şi starea noastră adevărată, aceea de jertfire, dăruire de sine. — Adînc înţelegea aceasta Sfîntul Ciril al Alexandriei, cînd spunea, că la „Tatăl nu se poate intra decît în stare de jertfă". Aşa intră Domnul! Acest omagiu îl aduce Tatălui. Starea de jertfă, de reciprocă dăruire este starea dumnezeiască şi firească totodată. De aceea poartă în ea mîntuirea. Căci Hristos nu intră la Tatăl singur, sau cu mîinile goale. — Sfîntul Atanasie cel Mare arată că Mîntuitorul a ales crucea drept instrument al jertfirii Sale pentru că acesta este singurul fel de moarte în care trebuie să întinzi mîinile. Altfel spus, să mori îmbrăţişînd, iubind. — El se înalţă împreună cu noi.

Ne înalţă în El pe noi prin firea Sa umană, pîrga firii noastre, şi ne comunică în Duhul Sfînt, fiecăruia, personal, duhul jertfei; „spiritul de jertfă" cum zicem noi obişnuit, spiritul de dăruire. Fiecare este chemat să-şi ia crucea". Iar „ceea ce se oferă lui Dumnezeu se sfinţeşte", zice acelaşi Părinte Ciril al Alexandriei. Sfinţirea este răspunsul lui Dumnezeu la ofranda noastră în Hristos. Este reciprocitatea iubirii. Iar darul cu care răspunde Dumnezeu iubirii noastre, crucii noastre, este sfinţirea şi învierea.

Anul şi ziua morţii Domnului

(Continuare din pag. 1)

un calendar al ei, care se deosebea de cel utilizat de către mozaismul oficial, adică cel de la templu. Calendarul qumranit era un calendar solar. După cum se ştie, evreii şi astăzi folosesc calendarul lunar, cu intercalarea la doi-trei ani a lunii a treisprezecea, spre a nu se depărta de mersul soarelui de pe cer. Pe baza calendarului utilizat de către comunitatea qumranită, cercetătorii care se ocupă de viaţa Mîntuitorului au ajuns la părerea că, Cina cea de Taină ar fi avut loc nu joia şi nici miercuri seara, ci dimpotrivă marţi seara.[4]

După noi ortodocşii şi într-o bună măsură şi catolicii, Mîntuitorul a fost crucificat într-o vineri. Lucrul acesta îl obţinem după cele relatate de Sf. Evanghelist Ioan, în capitolul 12, 1 care ne spune că mai nainte de Paşti cu şase zile, Iisus se afla în Betania, aproape de Ierusalim, în casa lui Simeon Leprosul, unde Maria sora lui Lazăr i-a uns picioarele cu mir de mult preţ. Calculînd acum ziua sosirii Domnului în Betania şi zilele următoare, ajungem să stabilim că răstignirea a avut loc la 14 Nisan, într-o vineri.

Din relatările tuturor sfinţilor evanghelişti, se ştie că Domnul Hristos a intrat triumfal în Ierusalim a doua zi după sosirea lui în Betania, iar după o veche tradiţie bisericească, această zi a fost duminică. Cu o zi mai înainte de venirea în Betania, adică vineri, Mîntuitorul fusese în Ierihon şi ospătase în casa lui Zacheu, iar după amiazi plecase, însoţit de mulţime multă de popor spre Betania, unde ajunsese seara, sau după cum socoteau iudeii, sîmbătă[5].

Domnul a păzit sabatul după orînduiala Legii, iar a doua zi duminică a intrat triumfal în Ierusalim. Această zi fiind a şasea înainte de Paşti, urmează că ea a fost la 9 Nisan.

A doua zi, luni 10 Nisan, Mîntuitorul a alungat pe schimbătorii de bani din templu.

A treia zi, marţi 11 Nisan, Domnul bleastemă smochinul în drum spre cetatea Betania.

A patra zi, miercuri 12 Nisan, fariseii voind să-l prindă pe Domnul în cuvînt, îl întreabă de se cade a da dajdie cezarului, iar saducheii îl întreabă dacă există o înviere a morţilor. Un cărturar îi pune întrebarea, care este cea mai mare poruncă din Lege, iar Mîntuitorul întreabă pe farisei, pentru ce David numeşte pe Mesia Domn? Tot în această zi, Mîntuitorul mustră cu asprime pe cărturari şi farisei, prezice dărîmarea Ierusalimului şi a doua venire, iar apoi zice ucenicilor „Ştiţi că peste două zile vor fi Paştile şi Fiul Omului va fi dat să se răstignească" (Mat. 26, 2; Marcu 14, 1).

De aici urmează că Paştile au fost într-o zi de sîmbătă sau mai exact vineri seara. În acea zi de vineri, deci în ajunul Paştilor, Mîntuitorul a fost osîndit şi răstignit.

Cu această înşiruire a momentelor din Săptămîna Patimilor nu este de acord Roger Rusk, profesor emerit de fizică la universitatea din Tennesee, unde a predat între 1948—1971. Într-un editorial al binecunoscutei reviste *Christianity Today*, profesorul Rusk ne spune că datorită calculului cu aparate electronice, astăzi se poate socoti, neabătut mai uşor, data lunilor pline şi lunilor noi pentru timpurile din vechime. În anul 1973, ne informează el, a apărut lucrarea astronomului Herman H. Goldstein, un gen de tabelă cu datele exacte ale lunilor noi şi pline, de la anul 1001 înainte de Hristos şi pînă la anul 1651 după Hristos. Aşadar avem la dispoziţia noastră timpul exact pentru 66000 de luni noi şi pline.

Din tabela lui Goldstein, reiese că în anul 30, anul morţii Domnului, ziua de 14 Nisan n-ar fi căzut într-o vineri, cum spunem noi ortodocşii şi catolicii, ci într-o joi, lucru care-l satisface mai mult pe Rusk. De ce? Fiindcă se întreabă: Dacă Mîntuitorul trebuia să stea în inima pămîntului trei zile şi trei nopţi, atunci dacă a fost răstignit, a murit şi a fost îngropat vineri şi a înviat duminică, însemnează că a stat numai două zile în mormînt. Ori dacă a fost răstignit joi, însemnează să a stat într-adevăr trei nopţi.

Iată acum cronologia Săptămînii Patimilor, reconstituită de prof. Rusk:

Vineri 8 Nisan, Iisus a venit în Betania, cu şase zile mai înainte de Pesach (Ioan 12, 1).

Sîmbătă 9 Nisan, zi de Sabat. Iisus a stat în Betania unde veniseră mulţimile să vadă pe Iisus şi pe Lazăr înviat din morţi (Ioan 12, 1).

Duminică 10 Nisan are loc intrarea triumfală. Mielul pascal (Iisus) e ales de către credincioşi, în ziua de 10 Nisan, cu patru zile mai înainte de Paştile legal.

Luni, marţi şi Miercuri (11, 12 şi 13 Nisan), Iisus apare în Ierusalim de mai multe ori, noaptea poposind în Betania.

Miercuri noaptea are loc Cina cea de Taină.

Joi dimineaţa, înainte de revărsatul zorilor, Iisus a fost judecat de către sanhedrin şi condamnat la moarte. Fiindcă la iudei, ziua începea cu apusul soarelui din seara precedentă, această seară de miercuri era începutul lui 14 Nisan.

Joi 14 Nisan, Iisus este executat de către romani, murind cam pe la orele 3 p.m. deci către seara zilei de 14 Nisan, numită „ziua pregătirii" (în greceşte = paraschevi), în toate cele patru sfinte Evanghelii. El a fost înmormîntat grabnic, de către Iosif şi Nicodim, cînd Sabatul se apropia, începînd la apusul soarelui.

Aşadar, după profesorul Rusk, Paştile mozaic a căzut într-o vineri, iar nu într-o sîmbătă. Dacă Sfînta Evanghelie după Ioan spune că era mare sîmbăta aceea, aceasta o spune fiindcă era sărbătoarea zilei a şaptea, iar în al doilea rînd fiindcă era şi ziua primă a Sărbătorii Azimilor, ce începea cu a doua zi de Paşti.

Vineri 15 Nisan şi sîmbătă 16 Nisan sînt zilele în care Iisus a zăcut în mormînt.

Duminică 17 Nisan, înainte de revărsatul zorilor, Iisus înviase, după ce trecuseră trei zile şi trei nopţi, de la darea sentinţei de condamnare la moarte. Femeile care nu putuseră să ajungă la mormînt, din cauza celor două zile de sabat (vineri şi sîmbătă), acum dimpreună cu ucenicii l-au văzut pe Iisus viu, în această a treia zi de la moartea Sa (Luca 24, 21).

După prof. Rusk, această cronologie tradiţională ar împăca toate cerinţele Legii vechi, cu privire la Pashă şi ar împlini în persoana lui Iisus toate simbolisticile prevăzute pentru Mielul Pascal.

Această cronologie prof. Rusk o aşează în anul 30 după Hristos.

Ipoteza Profesorului Rusk ar avea avantajul dovedirii că Mîntuitorul a stat în mormînt cele trei zile, după profeţie, dar ea nu se acordă cu istorisirile aflate în cele patru sfinte Evanghelii. Acestea spun clar că era Vineri, cînd iudeii au venit la Pilat şi n-au intrat în divan, căci seara trebuiau să mănînce Paştile. Apoi profesorul Rusk neglijează precizarea evanghelică din Matei 20, 19, unde se spune că: a treia zi va învia" — ceea ce s-a şi întîmplat, ţinînd cont de faptul că vineri a fost prima zi de şedere a Domnului în mormînt, sîmbătă a doua zi, iar Duminică — în cea de a treia zi a înviat.

4 Lucrarea cea mai bine documentată, în această privinţă, este cea a profesoarei A. Jaubert, *La date de la Cène* (Etudes Bibliques), Paris, 1957. Concluzia D. Sale pare să găsească oarecare bază, în literatura creştină veche. Aşa de exemplu, în *Didascalia Apostolilor* citim: „Iuda a venit cu scribii, cu preoţii si cu mulţimea şi l-a predat pe Mîntuitorul Iisus. După ce a mîncat Paştile *marţi seara* ... (cap. XXI, 6) ... *Marţi seara* am mîncat Paştile cu voi şi în timpul nopţii m-au arestat" (cap. XIV, 20) ... „Ei făcură Paştile cu trei zile mai devreme, în a unsprezecea a lunii, *marţi* (cap. XXVII, 7)". Apud A. Jaubert, *op. cit.*, p. 82 sq.

La iudei ziua începea cu seara precedentă, îndată după apusul soarelui.

Onisifor Ghibu...

(Continuare din pag. a 6-a)

şi o *Istorie a presei bisericeşti*. A stăruit, cu toate puterile şi perseverent, ca puţini alţii, pentru refacerea unităţii religioase-bisericeşti a românilor din Transilvania şi, prin ea, pentru consolidarea unităţii politice şi a conştiinţei naţionale. A scris zeci de articole, broşuri şi cărţi, în apărarea şi întărirea Bisericii Ortodoxe Române, a priorităţii şi prevalenţei ei ca Biserică istorică a neamului românesc, împotriva ingerinţelor şi prejudiciilor interne (Ordinile călugăreşti cu interese străine) şi externe (Concordatul).

A întreţinut un adevărat cult pentru mitropolitul Andrei Şaguna, pentru care a avut totală admiraţia, a vorbit şi a scris despre el. A fost în raporturi de încredere şi colaborare cu mitropolitul Nicolae Bălan, ani în şir deputat eparhial, colaborator la „Telegraful Român", „Revista teologică" şi alte publicaţii bisericeşti.

A fost un dreptcredincios nu numai teoretic, ci practicant, în rînd cu poporul; a trăit religia, i-a aplicat preceptele în viaţă, a frecventat biserica, în duminici şi sărbători, — mai ales în anii bătrîneţii era văzut de sibieni în drum spre Catedrală. A ţinut tradiţiile şi obiceiurile religioase ale poporului. A preţuit, cu cinste, pe oamenii de seamă şi de credinţă proveniţi din popor, cum a fost consăteanul săliştean, artist şi poet, Picu Procopie Pătruţ, autor al unor valoroase şi unice volume de texte religioase în versuri, însoţite de ilustraţii, miniaturi de excepţională valoare artistică, pe care le pregătise şi dorise să le tipărească.

După ani lungi şi mulţi de viaţă pe baricade, cu experienţe personale dramatice, lupte nepotolite, strădanii multiple, observaţii, meditaţii şi studii, drumuri, cunoaşterea istoriei şi vieţii colective ale poporului şi ale altor popoare, ca o concluzie supremă, a scris o impresionantă mărturisire, referitoare la credinţă, cu semnificaţie de pantogramă. A destăinuit:

„În clipele critice ale vieţii mele, cînd nu-mi mai puteau ajuta nici filosofia, nici ştiinţa, nici arta — şi cu atît mai puţin prietenii, atît de slabi şi ei, oricît de talentaţi şi de apreciaţi ar fi fost — m-am întors, în aceste ceasuri grele, la supremul izvor de înţelepciune, în care căutai singurul focar de întărire sufletească. Deschideam *Biblia* şi citeam *Psalmul 91*. Am citit şi recitit acest Psalm şi am găsit în el ceea ce zadarnic căutam la oameni. Cu toţii, aproape, m-au înşelat. Dar El (Dumnezeu) nu m-a înşelat; El m-a ocrotit şi m-a miluit, cînd îmi era mai greu şi mă simţeam singur; El mi-a trimis îngerii Lui şi ei m-au păzit în toate căile mele" (*Pe baricadele vieţii*, IV, p. 282, mss.). Excepţională profesiune de credinţă!

În altă privinţă, categorica mărturisire de credinţă este un corolar al îndemnului din *Apocalipsa* Sf. Ioan: „Fii credincios pînă la moarte şi îţi voi da ţie cununa vieţii" (II, v. 10).

Onisifor Ghibu a cunoscut şi a împlinit dorinţa Tatălui Ceresc şi a dobîndit promisiunea. A cîştigat cununa cinstirii româneşti şi a celei universale (centenarul naşterii sale este onorat de patronajul UNESCO), şi nemurirea cerească dăruită celor credincioşi.

În noaptea aceasta

Aţi pus vreodată
Sub bolta înstelată
Urechea pe pămînt
în Noaptea Aceasta
Cînd veşnicia
murmură-n mormînt?

Aţi fi auzit
cum
bat întîi
clopotele scufundate
ale pămîntului,
apoi din ele
ca scăpărate de stele
se aprind şi bat
cele din turnuri
de cer agăţate!

Şi din cele scufundate
şi din cele din turnuri
de biserici,
va bate
clopotul răsturnat
peste noi,
al cerului
greu întristat ...

Ascultaţi!
Veţi auzi atunci
cum plesnesc mugurii
din tulpini
cum murmură pîraele
pe sub arini
şi iarba care naşte,
cum explodează florile
cu bubuitul tainic
al aromelor lor
în primăveri albastre!

Veţi auzi
cum se trezesc izvoarele
din inima pămîntului
cum,
pentru o clipă
îşi opresc în văzduh
apele,
zăpoarele
în aşteptarea
Cuvîntului ...

Puneţi
în Noaptea Aceasta
urechea
pe inima pămîntului!

Cristofor Danca

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

VIZITA Î. P. S. MITROPOLIT ANTONIE ÎN ANGLIA

● Între *13—16 aprilie 1983*, Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei şi Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului au luat parte la lucrările Prezidiului şi ale Comitetului Consultativ al *Conferinţei Bisericilor Europene* care au avut loc la OXFORD, în Anglia. Cu acest prilej s-au rezolvat problemele curente, iar dintre cele care au constituit preocuparea de căpetenie a Sesiunii se pot reţine: 1. Fixarea datei viitoarei Adunări Generale a Conferinţei (septembrie 1986, la Universitatea Sterling din Scoţia); 2. Fixarea temei pentru această Adunare Generală: *Slavă lui Dumnezeu şi pace pe pământ*; 3. Fixarea unei zile de rugăciune pentru pace (hotărîrea se va definitiva la viitoarea întîlnire, după consultări şi cu alte Biserici); 4. Stabilirea unor căi noi şi unui nou stil de muncă a două dintre sectoarele Conferinţei: cel de studii şi cel privitor la drepturile omului; 5. Stabilirea datei şi locului celei de a treia întîlniri între Conferinţa Bisericilor Europene (C. B. E.) şi Consiliul Conferinţelor episcopale Europene romano-catolice (C.C.E.E.) şi anume între 27—30 sept. 1984, la Trento, în Italia, şi altele.

Lucrările au avut loc la cunoscutul Colegiu *St. Stephen's House*, iar gazda care s-a îngrijit de problemele de organizare a fost episcopul Oxfordului Patrick Roger. Conţinutul lucrărilor va fi prezentat pe larg în revista „Mitropolia Ardealului".

● *Duminică, 17 aprilie 1983*, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului şi Teoctist al Moldovei şi Sucevei au luat parte la slujba Sfintei Liturghii la biserica St. Dunstan's în the West, pe Fleet Street, în Londra, biserică pusă la dispoziţia comunităţii ortodoxe române din Anglia. Au vorbit preotul paroh Silviu-Petre Pufulete şi cei doi ierarhi oaspeţi. Parohia a oferit apoi o recepţie în saloanele alăturate cu prilejul vizitei în Anglia cei doi ierarhi au fost şi oaspeţii Societăţii pentru promovarea cunoştinţelor creştine (S. P. C. K.).

SIBIU

● În Duminica Floriilor catedrala din Sibiu s-a bucurat de slujirea Î. P. S. Mitropolit Antonie în fruntea unui impunător sobor de preoţi şi diaconi. Î. P. S. Sa a predicat despre însemnătatea sărbătorii, aducînd la cunoştinţă credincioşilor şi rezultatele Conferinţei de la Uppsala „Viaţă şi Pace", de unde tocmai se întorsese. La sfîrşitul Sfintei Liturghii, potrivit obiceiului din fiecare an, Î. P. S. Sa şi soborul au oficiat un parastas pentru fostul Arhiepiscop şi Mitropolit Nicolae Colan.

● De la începutul anului 1983, au cerut pensionarea pentru limită de vîrstă următorii preoţi: Pr. Strejac Gheorghe — parohia Codlea II, prot. Braşov cu 1. II. 1983; Pr. Ercuş Gheorghe — parohia Cristian, prot. Braşov, cu 1. IV. 1984; Pr. Botu Aftanasie — parohia Săsciori, prot. Făgăraş, cu 1. IV. 1983; Pr. Grovu Gheorghe — parohia Braşov-Blumăna II, cu 1. V. 1983; Pr. Dascălu Cornel — parohia Sebeşu de Jos, prot. Sibiu, cu 1. VII. 1983; Protopop Boeriu Petru — oficiul protopopesc Mediaş, jud. Sibiu, cu 1. VIII. 1983.

Î. P. S. Sa Dr. Antonie, Mitropolitul Ardealului le-a aprobat, dînd dispoziţie Cancelariei Arhiepiscopiei să adreseze fiecăruia scrisori de preţuire şi mulţumire pentru îndelungata şi frumoasa activitate pastorală desfăşurată pînă în momentul retragerii la binemeritata odihnă.

● În ziua de *17 aprilie 1983*, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a vizitat parohiile Sadu I şi Sadu II. De fiecare dată a rostit cuvînt de învăţătură legat de pericopa evanghelică.

● La data de *24 aprilie 1983*, P. S. Sa a oficiat Sf. Liturghie, însoţit de la Centrul arhiepiscopesc de P. C. prorector D. Abrudan şi C. diaconi Galea Ioan şi Bunea Ioan în parohia Păuca, prot. Sibiu, ţinînd cuvînt de învăţătură. Tot în această zi P. S. Sa a vizitat şi parohia Presaca, prot. Sibiu.

CLUJ

● În perioada 7—19 martie 1983, la Centrul arhiepiscopesc din Cluj-Napoca s-au desfăşurat două serii de cursuri misionare, cu două grupe de cîte 27 de preoţi (trei preoţi din fiecare protopopiat). Cursurile s-au desfăşurat sub directa îndrumare a Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Teofil.

● În luna martie au fost hirotoniţi următorii preoţi: Abraham Simion pentru parohia Chinteni, prot. Cluj: Ştir Mircea pentru parohia Jimbor, prot. Năsăud; Botiş Vasile, pentru parohia Anieş, prot. Năsăud şi Moldovan Mihai, pentru parohia Viile Tecii, prot. Bistriţa.

● *Duminică, 3 aprilie 1983*, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Someşu Rece, prot. Huedin, jud. Cluj, păstorită cu vrednicie de Preotul Vasile Crişan.

La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● *Sîmbătă, 9 aprilie 1983*, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit slujba înmormîntării ieromonahului Nicolae Leşe de la mănăstirea Rohia. La sfîrşitul serviciului divin, P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

ALBA IULIA

● În ziua de 6 martie P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală, prilej cu care a hirotonit întru preot pe C. Diacon Ioan Rus pentru parohia Gîmbuţ, prot. Luduş.

● *În ziua de 13 martie 1983*, P. S. Episcop Emilian a asistat la Sf. Liturghie la Mănăstirea Sf. Ana din satul natal, Rohia, şi a cercetat în arhiva mănăstirii date privitoare la cele 4 biserici de lemn care au fost în această localitate.

ORADEA

● *Duminică, 3 aprilie 1983*, P. S. Episcop Vasile, după ce dimineaţa a săvîrşit Sf. Liturghie în Catedrala a II-a (Biserica Sf. Nicolae) din Oradea, după-masă a oficiat slujba vecerniei în biserica din parohia *Cihei*, de lîngă Băile Felix. Preotul Emanuil Bocşa de la Rontău a tălmăcit pericopa evanghelică a zilei (Duminica a II-a din post), iar preotul-paroh Petru Anca a adresat un cuvînt de bineventare P. S. Sale.

În cuvîntul de învăţătură, chiriarhul a vorbit despre Sf. Taină a spovedaniei şi şi-a manifestat bucuria şi mulţumirea sufletească de întîlnirea cu credincioşii la biserică şi de participarea tuturor la cîntarea bisericească.

VIZITA Î. P. S. MITROPOLIT ANTONIE ÎN SUEDIA

● Între *20—27 aprilie 1983*, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a luat parte ca invitat al Primatului Suediei, Arhiepiscopul Dr. Olof SUNDBY, la lucrările Conferinţei „VIAŢA şi PACE", organizată la Uppsala, Suedia, de către Bisericile din Ţările Scandinave. La lucrări au participat conducători şi reprezentanţi de Biserici din 60 de ţări, din toate continentele, iar deschiderea s-a făcut în prezenţa regelui Gustav şi a reginei Silvia, cel dintîi luînd cuvîntul primul ministru al Suediei Olof Palme. Î. P. S. Mitropolit Antonie a vorbit despre voinţa şi lupta pentru pace a poporului român, a credincioşilor Bisericii Ortodoxe Române şi ai celorlalte culte din România. Î. P. S. Sa a insistat asupra necesităţii instaurării în lume a unei păci bazate pe dreptate socială, dreptate care nu se va putea realiza decît prin instaurarea în lume a unei noi ordine economice mondiale, care să garanteze accesul liber şi egal al tuturor oamenilor şi al tuturor popoarelor la resurse, la libertate, la egalitate, la independenţă, la hrană, la educaţie, la dezvoltarea sub toate aspectele. Î. P. S. Sa a mai arătat că pentru a se ajunge la pace e nevoie şi de sporirea încrederii dintre oameni şi state, pentru a înlătura psihoza fricii şi a insecurităţii. Pentru aceasta Î. P. S. Sa a lansat formula necesităţii instaurării în relaţiile dintre state şi a unei *Noi ordine morale internaţionale*, care să aibă în vedere şi să garanteze *dreptul la viaţă* şi *dreptul la pace*; să se respecte legile internaţionale şi tratatele asumate în aşa fel încît cuvintele şi angajamentele să se bucure de crezare şi dialogul să ia în modul cel mai concret şi eficient locul ameninţărilor, al fricii, al insecurităţii şi al războiului. Într-un climat de încredere reciprocă se va putea trece la îngheţarea producerii de arme nucleare, la stoparea cursei înarmărilor şi la dezarmarea atît cu privire la armele nucleare, cît şi la cele convenţionale.

Ideea necesităţii unei *noi ordine morale internaţionale* a fost însuşită de Conferinţă, reţinută în documentul final şi în cuvîntările de închidere. Î. P. S. Sa a acordat interviuri televiziunii norvegiene şi daneze şi mai multori ziare din Suedia.

● *Duminică, 24 aprilie 1983*, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a fost oaspetele comunităţii ortodoxe române din Stockholm, participînd la Sfînta Liturghie şi oficiind o cununie. Vorbind în marea catedrală, pusă la dispoziţia românilor de către Biserica Suediei, Î. P. S. Sa a transmis marelui număr de credincioşi prezenţi, binecuvîntări şi urări de bine din partea P. F. Patriarh Iustin şi le-a împărtăşit noutăţi din viaţa Bisericii Ortodoxe Române. A luat parte apoi la recepţia oferită tuturor participanţilor la slujbă de către P. C. Pr. Anton Poşircă şi de Consiliul parohial, totul desfăşurîndu-se într-o atmosferă de caldă comuniune creştinească şi românească.

SFÎNTUL ŞI MARELE MIR

● *Joi, 5 mai 1983*, membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu P. F. Patriarh Iustin, au săvîrşit la Mănăstirea Antim din Bucureşti slujba sfinţirii Sfintului şi Marelui Mir.

SEMNALĂM... SEMNALĂM... SEMNALĂM...

● Fănuş Neagu îşi mărturiseşte într-un interviu — e bine şi acolo — anumite păcate, de altfel cunoscute de toată lumea (Ramuri, 3, 15 III 1983). Împotriva rînduielilor însă, dă vina pe alţii, în loc să se căiască şi să promită că nu mai face. „Tot timpul mă influenţează în rău (şi de mult vreau să-i dau în presă şi să-i tîrăsc în tribunal) următorii: Băieşu, Mircea Micu, Pucă, Pituţ, Nichita Stănescu, Tomozei". În presă i-a dat prin poştă. La tribunal trebuie să meargă personal să ducă plîngerea. Şi dacă va merge fie pe jos, fie cu maşina, ori nu va ajunge, ori nu va convinge. Aşa îmi spunea unul din cei care îi vor binele, ştiuţi şi aceştia de ilustrul scriitor, căci zice în acelaşi interviu: „Vor să mă aducă pe calea binelui: Constantin Ţoiu, Manolescu, Sorescu, Romul Munteanu, Al Căprariu, Ion Drăgănoiu şi prea sfinţitul Antonie Ploieşteanul". Toate acestea se vor fi întîmplat acum patru ani, pe cînd acesta din urmă mai era „Ploieşteanul" (după oraşul Ploieşti, cunoscut pentru că e lîngă Valea Călugărească). De atunci a mai fost al Buzăului, de lîngă Pietroasele şi de mai bine de un an e „al Ardealului", pe unde sînt Tîrnavele. Aşadar, de patru ani nici o îndreptare a păcătosului! Are dreptate el cînd spune despre cei care îi vor binele: „Acestora le promit că vor avea mult de furcă cu mine!" Iată cum ştiu oamenii mari să-şi asigure admiraţia pînă şi pentru păcate! Biruie cu onestitatea!

● A apărut cartea masivă a profesorului Vasile Drăguţ: „ARTA ROMÂNEASCĂ. PREISTORIE, ANTICHITATE, EV MEDIU, RENAŞTERE, BAROC" (Bucureşti, ed. Meridiane, 1982). O adevărată carte de referinţă în care, cum era şi firesc, Transilvania îşi are spaţiul ei, aşa cum îl are şi în realitatea românească.

● Numărul 15/1983 din revista *„LUMEA"* închină, sub semnătura lui Stelian Ţurlea, două pagini pastorului dr. MARTIN LUTHER KING jr., cunoscut luptător pentru drepturile civile ale negrilor din S. U. A., autor de cărţi şi articole, conducător de marşuri revendicative, adept al non-violenţei, premiul Nobel pentru pace în 1964, premiul Nehru pentru merite în lupta pentru drepturi sociale, asasinat în 1968. Soţia sa, Coretta King îi continuă opera şi face totul spre a-i perpetua nu numai memoria, ci mai ales mesajul. Am ascultat-o în 1969 la Londra.

● Alexandru Duţu dedică în „România literară" (nr. 14/1983, p. 12), un studiu cu titlul „UMANISMUL CĂRTURARULUI", lui Miron Costin, cu prilejul împlinirii a 350 de ani de la naştere. Miron Costin avertizase în „Letopiseţul Ţării Moldovei": „nimeni să nu bănuiască — zice — că letopiseţele sînt numai să le citească omul, să ştie ce au fost în vremuri trecute, ci mai multe să fie de învăţătură, ce este bine şi ce este rău şi de ce să se ferească şi ce va urma fiecine ... că cine urmează pe cel cinstit, cinstit (va fi), cine urmează pe cel rău, rău este şi se va săvîrşi." Tot acolo, Şerban Cioculescu scrie despre cronicar cu titlul „SCRIITORUL", marcînd prin opera sa „începutul prozei noastre literare, de certă valoare artistică" (p. 13).

● Parohia ortodoxă română din Viena a editat nr. 100 al „Almanahului" care, astfel, împlineşte o sută de ani de la apariţie. Are şi de data aceasta un conţinut foarte bogat, cuprinzînd aspecte din viaţa românilor din Austria, date despre Biserica Ortodoxă Română în trecut şi azi, Biserica Ortodoxă Română şi problemele vieţii de azi, comemorări (Aurel Vlaicu, Vasile Pârvan, Eusebie Mandicevschi etc.), relaţii austro-române ş. a. Un capitol mare este consacrat aniversării a 300 de ani de la despresurarea Vienei de turci (1683), cu ajutorul domnitorului muntean Şerban Cantacuzino. Printre numele ce semnează în acest număr: Dr. Gabriel Strempel, ing. Mihai Popovici, Octavian Ionescu, I. Hozoc, Dalila Aramă, Ion Dianu, ing. Const. C. Gheorghiu, Acad. Emil Condurachi, Elisabeta Dolinescu, Horia Titus Vasiloni, Ion Opriş, Ene Branişte, Virgil Cândea, Nicolae-Şerban Tanaşoca, Cornelia Bodea, Alexandru Hoajă, Mitropolitul Nestor Vornicescu, Episcopul Vasile Costin, şi Mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului. Părintele Marin Branişte, parohul local, a asigurat nu numai alcătuirea, redactarea şi tot ce mai ţine de tipărire, ci şi cîteva articole, studii, cronici etc.

● În ziua de 9 aprilie 1983, Î. P. S. Mitropolit Nestor Vornicescu al Olteniei şi-a susţinut la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti teza de doctorat în teologie, cu titlul: „SCRIERI PATRISTICE ÎN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ, PÎNĂ ÎN SECOLUL XVII." Comisia care i-a acordat titlul, a fost alcătuită din: Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, referent principal, Prof. Diac. Dr. Constantin Voicu, Pr. Prof. Dr. Nicolae Şerbănescu, Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, sub preşedinţia Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului.

● Profesorul Nicolae Stoicescu semnează în REVISTA DE ISTORIE (tomul 36, nr. 2, 1983, p. 137—148), un important studiu intitulat *„Dovezi istorice despre unitatea limbii române (sec. XV prima jumătate a sec. XIX)*. Este o demonstraţie bine argumentată că românii, din totdeauna şi de pretutindeni, au vorbit aceeaşi limbă. Dimitrie Cantemir afirma: „limbii noastre nu-i spunem dacică, nici moldovenească, ci românească." Profesorul Stoicescu conclude: „nici un român nu a afirmat vreodată că românii vorbesc limbi diferite."

● Revista „PRÉSENCE ORTHODOXE" din Paris (nr. 1/1983) publică un studiu semnat de pr. Marc-Antonie Costa de Beauregard şi intitulat: *„Le salut de la creation selon le père Dumitru Stăniloae"* (Mîntuirea creaţiei după părintele Dumitru Stăniloae). Teologul român cucereşte spaţii din ce în ce mai largi în lumea teologică din afara ţării şi dă peste tot o mărturie de calitate asupra ortodoxiei româneşti.

● Dintr-un interviu realizat de Gabriel Chitu cu Fănuş Neagu:

— Care sînt personalităţile, operele şi trăsăturile care fundamentează spiritualitatea românească?

— Eminescu, Creangă, Sadoveanu, Arghezi, Blaga, Bacovia, G. Călinescu, Eugen Lovinescu. *Mînăstirile* (s. n.), voievozii, *călugării culturali* (s. n.), scriitorii, pictorii, compozitorii, pictorii naivi, toţi. Ei toţi slujesc pentru înălţarea ideii de fiinţă a unui neam între neamurile lumii ..."

(Ramuri, nr. 3 (225), 15 martie 1983, p. 9).

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 1 și 15 iunie 1983 Nr. 21—24/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CALENDAR DE INIMĂ

Sava Brancovici, mitropolit al Transilvaniei și martir al Ortodoxiei (II)

— Cîteva probleme controversate și limpezirea lor —

Acuzațiile lui Bunea împotriva lui Sava Brancovici sînt ușor de respins și e de mirare că nimeni n-a întreprins încă o respingere sistematică a lor.*

a) *Schimbarea numelui Cuminecăturii în Cina Domnului* nu e atît de catastrofală precum e arătată de Bunea. Nu e vorba decît de folosirea într-un text a denumirii din urmă, Cina Domnului, bineînțeles cu intenția de a folosi o denumire uzuală, ceea ce nu schimba deloc conținutul Tainei ortodoxe, teologia prefacerii darurilor etc., precum susține Bunea exagerînd: *„Lepădînd numirea și conceptul ei* (Sava) *a adoptat numirea și conceptul calvinesc"* (Dr. Augustin Bunea, *Mitropolitul Sava Brancovici*, Blaj, 1906, p. 37). De unde, din care cuvinte reiese că a schimbat *și conceptul?* Iată cum se strecoară pe lîngă primul cuvînt, un al doilea inventat, cu intenția de a acuza și schimbarea conținutului teologic, deși aceasta nu reiese de nicăieri. Preoții lui Sava au făcut *Sfînta Liturghie* ca și pînă atunci, și cu același înțeles moștenit din moși-strămoși.

De altfel nimeni, nici un cleric contemporan nu l-a acuzat vreodată pe Sava că ar trăda Ortodoxia. Erau ei oare toți calviniza nți și-i treceau cu vederea calvinismul său? Cine ar îndrăzni o astfel de ipoteză? Poate doar canonicul Bunea. El s-a dovedit a fi în stare de orice. Chiar în legătură cu pretinsa schimbare a numelui cumineca turii, el a trecut sub tăcere textul care ar fi lămurit pe orice cititor că Sava, deși folosește o dată numele de *Cina Domnului*, în aceeași frază folosește *de două ori* numele de

cumineca tură. Textul se află la *Așezămintele* din 1675 și el sună așa: „Care omu iaste căsătoritu, și nu va mearge la Beserică, nice cu Cina Domnului, popii să-i dojenească, și să-i învețe iară de nu voru asculta nice la moarte să nu-i. *cuminece*, totu omul să se *cuminece* de 4 ori într-un an."

Canonicul Bunea citează din acest text doar atît: „Care om este căsătorit și nu va merge la biserică, *nici cu Cina Domnului* ...", comentînd triumfător: „Sava Brancovici încă a lepădat numele obicinuit în biserica românească de „cuminecătură" și lepădînd numirea și conceptul ei, a adoptat numirea și conceptul calvinesc de „Cina Domnului" (Idem, p. 37). Or, iată că numirea era acolo, în aceeași frază, și încă de două ori! Cu astfel de metode se poate face din istorie orice, numai istorie nu. Și încă ceva: calvinii au introdus participarea la Cina Domnului a tuturor participanților la slujbă, de vreme ce ei au desființat și spovedania. Sava Brancovici vrea chiar în acest text să marcheze diferența, arătînd că la ortodocși *cuminecarea* e de patru ori pe an, așa cum a rămas tradiția pînă în ziua de azi. Bunea nu vede nici acest important amănunt.

b) *Renunțarea la apa sfințită la botez*, de care îl acuză Bunea pe Sava Brancovici, nu e nici măcar renunțare. E doar un minor joc de interpretare a lui Augustin Bunea. Sava a poruncit preoților: *„să facă botezul cu apă ... așa cum este tocmeala"*. Bunea conchide: vedeți, nu specifică *apă ... sfințită*, dacă avea în vedere pe *aqua simplici*, așa cum se proceda la calvini, potrivit poruncilor lui Rákoczy din 1643, și ale lui Apafy din 1680 (Idem, p. 34). Trebuie să fii de mare rea credință ca să ajungi pînă la a recurge la astfel de interpretări. E drept că Sava nu specifică folosirea apei sfințite, dar spune: *„așa cum este tocmeala"*, adică așa după cum e rînduiala Bise-

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 5-a)

* *(Teodor V. Păcățian în „Istoriografi noi", Sibiu, 1904, se ocupă de cărțile lui Bunea (firește cu excepția celei apărute în 1906) și arată cît de „nedemn" și cu „tendențiozitate" l-a prezentat acesta pe Sava Brancovici, dar nu ia argumentele sale unul cîte unul să le respingă. A se vedea o recenzie în Telegraful Român, LII, 1904, nr. 51, p. 203, semnată de Dr. Petru Span).*

Preoție apostolică

Cu ceva înainte de-a fi intrat în episcopat, profesorul de teologie Dr. Iustin Moisescu — astăzi: Prea Fericitul Părinte Patriarh IUSTIN — a publicat o carte intitulată: „Ierarhia bisericească în Epoca Apostolică" (Editura Centrului mitropolitan al Olteniei, 1955). Cartea s-a epuizat demult. Interesul pentru problema pe care o tratează, a rămas viu și constant nu numai pentru slujitorii bisericești, ci și pentru destui credincioși mireni, fapt care sugerează reeditarea ei.

... Și cu drept cuvînt, deoarece această problemă frămîntă intens — acum: mai mult decît în trecutul nu tocmai îndepărtat — mai ales cercurile bisericești preocupate de arzătoarele probleme misionare ale prezentului. Amvonul și catedra, pastorația multiplu diversificată de astăzi, viața bisericească peste tot, se întîlnesc, inevitabil, în aria preocupărilor de această natură și cer cuvînt de bună și convingătoare deslușire, ca și cînd ar fi vorba de-o problemă care *acum* s-ar pune în discuție pentru întîia oară.

Nu! Problema nu e nouă și interesul pentru ea e departe de-a se fi slăbit, decum să se fi stins. Explicația e simplă: dacă nu ridicăm *noi* această problemă — fiindcă o socotim soluționată deodată cu întemeierea Bisericii creștine — o agită alții, atrăgîndu-ne (vrînd-nevrînd) și pe noi în frămîntul neliniștilor cu care conturbă pe credincioșii cultelor cu stagiu istoric-bisericesc de secole și de milenii. Cu alte cuvinte: dacă nu dăm „răspuns bun" — sau nici un fel de răspuns, ceea ce e și mai rău — la solicitările credincioșilor expuși intențiilor prozelitiste, li-l dau alții. Amatori de procopsire lesnicioasă pe socoteala altora se găsesc pretutindeni. Dar să ne oprim aici, căci avem altceva de făcut, deocamdată ...

În primul rînd, trebuie reținut — și subliniat — faptul că ierarhia bisericească a fost *voită* și *instituită* (așezată) — de Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hris-

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Pogorîrea Duhului Sfînt și cunoașterea lui Hristos

Pe Iisus Hristos Îl cunoaștem în Duhul Sfînt. Sfîntul Pavel scria Romanilor: „Dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui" (Rom. VIII, 9). — „Întru Dînsul — adică în Duhul — toate dogmele părintești Cuvîntul le descoperă", preamărește Biserica.

Faptul acesta al cunoașterii lui Hristos în Duhul, ni-l arată deosebit de grăitor experiența Sfîntului Apostol Petru. Apostolul, precum știm a petrecut cu Domnul încă de la începutul slujirii mesianice, de la chemarea lui din Galileia. Iisus, cuprinzîndu-l între ceilalți ucenici, spune: „Voi de la început sînteți cu Mine" (Ioan XV, 27).

Să ne amintim cîteva momente petrecute de Sf. Petru cu Domnul:

Pe Marea Galileii, cînd cei doisprezece, în corabie, se luptă cu furtuna și valurile, Iisus apare călcînd pe creștetul valurilor; ucenicii se înspăimîntă și strigă: „Nălucă este!" Iisus le vorbește: „Îndrăzniți, Eu sînt, nu vă temeți!". Petru e acela care îi zice: „Doamne, dacă ești Tu, poruncește să vin la Tine pe apă". Și Iisus îi zice: „Vino!". — Petru coborînd din corabie merge el cel dintîi să-l întîmpine pe Iisus... Dar cît timp privește la Iisus, Îl are pe El în inimă, calcă cu Iisus peste valuri; cînd, însă, privind și învolburarea stihiilor, lasă furtuna să-i intre în inimă.

Pr. prof. Dr. *Constantin Galeriu*

(Continuare în pag. a 4-a)

Deschidere spre ideal

„Mergi înainte și fii fără prihană"
(Fac. 17, 1)

Idealul este năzuința spre desăvîrșire într-un domeniu oarecare. Domeniul poate fi spiritual sau economic. Cu cît deschiderea spre ideal este mai puternică cu atît mai excepțională este persoana pusă în slujba lui. Domeniul idealului este atît de vast, pe cît de numeroase sînt năzuințele omului.

Dar idealul adevărat este acela care nu este numai al tău ci și al altora, idealul umanității, un ideal militant, un ideal care te înalță necontenit. Ceea ce dă curs deschiderii spre ideal este optimismul, bucuria de acțiune. E vorba despre bucuria lăuntrică, pe care o propune Sf. Apostol Pavel cînd scrie: „Bucurați-vă totdeauna!" (I Tes. 5, 16). Cînd ești bucuros de ceea ce faci atunci vei întrebuința uneltele tale de muncă nu numai în folosul idealului tău propriu ci în slujba celui general uman.

Pentru a-ți asigura nădejdea în succes trebuie să fii însoțit de-o mare dragoste față de idealul urmărit, pentru că „dragostea nu cade niciodată" (I Cor. 13, 8). Cine iubește cu pasiune un lucru acela se și jertfește pentru el, acela face posibilă izbînda. Dacă dai tot ce poți da, dacă devii un trup și un suflet pentru idealul măreț atunci munca este mai ușoară, răbdarea suportabilă. Puterea morală a iubirii poate rezolva cauza celor mai superioare idealuri. Cultura, fără îndoială este

Pr. prof. *Nicolae Neaga*

(Continuare în pag. a 4-a)

Din preocupările culturale ale mitropolitului Andrei Șaguna

— La 110 ani de la moartea sa —

Brașovul — orașul de la poalele Tîmpei, adevărată fortăreață a României, are un trecut cultural remarcabil, el anticipînd strălucirea lui de azi. Încă din secolul al XVI-lea a devenit un important centru cultural românesc. Aici au funcționat, la sfîrșitul veacului al XV-lea o școală românească, iar în 1850 s-a deschis un liceu. Din 1838 a apărut „Gazeta de Transilvania" și „Foaia pentru minte, inimă și literatură", care au contribuit la închegarea conștiinței naționale a poporului român. Vechile tradiții culturale ale Brașovului se oglindesc și în monumentele sale istorice: „biserica Sf. Bartolomeu", în stil gotic (sec. XIII, refăcută în secolul al XV-lea); biserica Sf. Nicolae din Șchei (sec. al XV-lea); Casa Sfatului (sec. XIV—XVIII), azi muzeu; renumita biserică neagră, exemplu reprezentativ pentru evoluția arhitecturii gotice din Transilvania (sec. al XIV-lea).

Nu departe de biserica neagră, printre castanii seculari, se profilează conturul sobru al liceului „Andrei Șaguna", liceu cu un binecuvîntat renume în viața culturală a țării. Înființat în 1850 de marele ierarh Andrei Șaguna (1808—1873), liceul românesc din Brașov, cum i se spunea, a constituit decenii de-a rîndul un renumit centru de propagare a culturii românești în subjugata Transilvanie de atunci și o pepinieră a intelectualității progresiste brașovene. La început a funcționat cu 4 clase, apoi s-au completat pînă la 8, primind dreptul de a se da examen de bacalaureat. Școala era susținută de Biserică, dar primea ajutoare și de peste munți.

Printre elevii valoroși ai acestei instituții amintim pe: Șt. O. Iosif, Ioan Lupaș, Octavian Goga, Lucian Blaga, Andrei Oțetea, D. D. Roșca, Nicolae Colan, care au dat o strălucire în plus importantului centru de învățămînt românesc.

† LUCIAN FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 3-a)

Activitatea lui Ciprian Porumbescu la Brașov

Cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la moarte

La 6 iunie 1983 se împlinesc o sută de ani de la moartea acestui strălucit compozitor, unul dintre ctitorii culturii muzicale românești moderne.

Este fiul Pr. Iraclie și al Emiliei, născut în Șipotele Sucevei la 14 octombrie 1853. Formația sa artistică și intelectuală, începută în familie, a desăvîrșit-o la Suceava, Cernăuți și mai ales la Viena, ca student la Conservator și filosofie.

La manifestările artistice ale Socetății „România Jună" a cunoscut și a legat prietenii trainice cu studenții ardeleni. Aceștia l-au invitat să viziteze Ardealul.

„Hai, măi Cipriane, la noi, îi spunea Bîrseanu. Oamenii te așteaptă cu dragoste. Ai să ocupi catedra de muzică la Eforia Școalelor române. Ai să fii dirigent la corul de la Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului".

„Mi-ar fi drag lîngă voi. Ardelenii îmi plac. Apoi, la Brașov, sînt și compatrioți de-ai mei din Bucovina... Mi-aș face și un rost. Stipendiul e mic, tata nu mă mai poate ajuta".

Așa s-a întîmplat. Veniturile restrînse ale familiei îl obligă să-și întrerupă studiile universitare și să-și caute o sursă de existență. S-au ivit două catedre de muzică, una la Brașov și alta la Năsăud. A preferat Brașovul, vechi centru cultural din Țara Bîrsei.

În noiembrie 1881 este numit profesor de muzică la școalele române de aci. Prin această numire Ardealul a primit un mare dar din partea Bucovinei — talentul muzical al lui Ciprian Porumbescu.

Brașovul i-a oferit un minunat prilej de afirmare creatoare. De la început noul crai al muzicii românești și-a propus dinamizarea vieții muzicale brașovene. A pornit la drum cu optimism, seriozitate și suflu nou, tineresc.

Pr. *Ieremia B. Ghita*

(Continuare în pag. a 2-a)

Activitatea lui Ciprian Porumbescu la Braşov

(Continuare din pag. 1)

Salarul de profesor era de 500 florini anual. Cum din această sumă era greu de trăit, se vede nevoit să ceară şi şcoalele din dirijor al corului bisericii Sf. Nicolae din Şchei, plătit cu 600 florini anual.

Concomitent cu predarea muzicii, tînărul profesor înfiinţează corul bisericii din Şchei cu elevii mai mari de la şcoalele din acest oraş. Nemulţumit de structura şi activitatea acestui cor de amatori, s-a gîndit la unul stabil şi puternic, format din oameni cu calităţi muzicale alese, recrutaţi din „sînul poporului". Acest cor creat şi instruit de el avea să respecte un program obligator: să cînte în toate duminicile şi sărbătorile, la finele anului şcolar, la festivităţi deosebite şi la înmormîntarea persoanelor distinse.

Pe lîngă obligaţiile didactice şi dirijorale şi-a manifestat personalitatea muzicală şi în cadrul asociaţiei „Reuniunea română de cîntări". Ca dirijor secund dă meditaţii la vioară, compune şi instruieşte. De asemenea s-a angajat din plin şi la pregătirea programului orchestrei oraşului.

Pentru reprezentaţiile acestor formaţii artistice se aprobă folosirea sălii mari a gimnaziului. În această sală a avut loc (16 martie 1882) premiera primei operete româneşti: Crai nou, temelia genului liric românesc. Această premieră cu succesul ei grandios a fost un adevărat triumf al epocii. Opereta Crai nou, inspirată din comorile noastre folclorice, marchează saltul calitativ în dezvoltarea personalităţii sale componistice.

La a doua reprezentaţie (26 martie 1882) a intercalat între cele două acte noua sa lucrare, Hora Braşovului, compusă în semn de respect pentru cei care l-au primit cu toată căldura sufletului, i-au apreciat aptitudinile muzicale şi i-au preţuit personalitatea artistică.

La cererea insistentă a braşovenilor a avut loc şi cea de a treia reprezentaţie şi ultima ce s-a desfăşurat sub bagheta autorului.

Braşovul a fost ultimul şi cel mai strălucit popas în viaţa acestui mare artist al poporului nostru. Aci şi-a afirmat excepţionalul său talent şi a început maturizarea sa artistică.

Activitatea lui de profesor, dirijor şi compozitor, scurtă ca durată, a fost prestigioasă şi încărcată cu succese depline. A schimbat concepţiile pedagogice învechite ale bătrînilor dascăli braşoveni, a inaugurat o nouă viaţă muzicală şi şi-a intensificat activitatea culturală, socială şi patriotică, cu opere de adevărată transfigurare românească.

Cît a stat la Braşov boala contractată în temniţa habsburgică s-a accentuat, fără ca să-i stăvilească elanul tineresc şi puterea de muncă. Se observa totuşi că avea nevoie de un tratament deosebit. Braşovenii au dovedit multă dragoste şi bunăvoinţă pentru refacerea sănătăţii sale, hotărînd să-l trimită peste iarnă în Italia. În acest scop i se acordă un concediu de trei luni cu plata integrală. În seara zilei de 14 noiembrie 1882 pleacă spre Italia, primind în dar 340 de florini. Se desparte de Braşov „cu cea mai profundă durere". Era o despărţire definitivă.

În februarie 1883 se întoarce la Stupca sa iubită. Boala agravîndu-se i-a curmat firul vieţii în zorii zilei de 6 iunie, ducînd cu sine în lumea veşniciei „o comoară de armonii neexprimate încă".

În legătură cu tragicul deznodămînt, Gazeta Transilvaniei anunţa cu profundă întristare pierderea unuia „dintre cei mai zeloşi şi mai talentaţi dintre puţinii noştri cultivatori ai artei muzicale în genere şi ai muzicii naţionale îndeosebi".

Spiritul lui Ciprian Porumbescu trăieşte printre contemporani. În cadrul Filarmonicii de Stat „Gheorghe Dima", în februarie 1972, s-a organizat un adevărat festival Porumbescu, cu ocazia împlinirii a 90 de ani de la premiera operetei Crai Nou.

Artistul de la Stupca s-a născut dar n-a murit încă. Face parte din rîndul celor care nu mor niciodată. Trăieşte în mintea şi în inimile nepoţilor şi strănepoţilor vechilor săi prieteni braşoveni şi a tuturor românilor prin valorile sale componistice de o indiscutabilă durabilitate în timp, prin întreaga sa operă a cărei trăinicie peste decenii se dovedeşte încă de neînvins.

„Tu vei aprinde făclia mea, Doamne"

(Ps. 17, 31)

Ştim cu toţii că viaţa adevărată nu poate să fie fără lumina şi căldura Soarelui.

Există, este adevărat, viaţă, un fel de viaţă, şi la umbră, la întuneric, dar ştim că aceasta este de obicei o viaţă a paraziţilor, o viaţă împotriva vieţii, dacă se poate spune astfel.

Ca să crească frumos, drept, roditoare şi viaţa omenească, viaţa noastră sufletească îndeosebi are nevoie de lumină şi căldură. Pentru noi, ca fii ai Bisericii, lumina şi căldura este Dumnezeu, despre care ştim că nu este numai spirit absolut, nu este numai atotputernic, atotprezent, atotştiutor etc., ci şi „lumină şi nici un întuneric nu este întru el" (I Ioan 1, 5).

În înţeles spiritual, ştim că lumină înseamnă adevăr, înseamnă dreptate, înseamnă dragoste, înseamnă pace, înseamnă frumuseţe morală etc., sau toate acestea se găsesc în chip desăvîrşit în Dumnezeu, motiv pentru care într-o rugăciune liturgică este numit şi „Părintele luminilor", cu alte cuvinte sursa inepuizabilă de energii spirituale.

Purtăm în noi o comoară asemenea căreia nu există alta în lume: este sufletul nostru, spiritul nostru, cu multiplele şi negrăitele sale valenţe, care se îmbogăţeşte, se pune în evidenţă, se valorifică mai ales atunci cînd se pune în legătură cu Creatorul său, adevăr pe care Psalmistul îl exprimă atît de potrivit cînd spune: *„Tu vei aprinde făclia mea, Doamne, Dumnezeul meu şi vei lumina întunericul meu"* (Ps. 17, 31), sau cum tot Psalmistul se explică cînd zice: „La tine (Doamne) este izvorul vieţii, întru lumina ta vom vedea lumina" (Ps. 35, 9).

Au fost aprinse făcliile noastre de prooroci, aceşti purtători de cuvînt, aceste trîmbiţe neadormite, prin care voia lui Dumnezeu s-a vestit neîncetat, luminînd cărarea poporului evreu pe parcursul multor mii de ani.

Făcliile noastre au fost aprinse apoi, la scară cosmică am putea spune, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, Mîntuitorul Iisus Hristos, vestit de la început ca „Soarele dreptăţii" şi „lumina cunoştinţei".

De altfel, El însuşi va spune: „Eu sînt lumina lumii, cel ce vine după mine nu va umbla întru întuneric, ci va avea lumina vieţii" (Ioan 8, 12), sau: „Eu lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede în mine să nu rămînă în întuneric" (Ioan 12, 45), ori cum spune Sf. Evanghelist Matei că atunci cînd Iisus-Domnul nostru a ieşit la propovăduire „poporul care şedea în întuneric a văzut lumină mare şi celor ce şedeau în latura şi în umbra morţii le-a răsărit lumină" (Matei 4, 16).

Lumină, puternică lumină, este desigur viaţa Sa, care n-a putut fi vădită de păcat, viaţă care a însemnat slujire dusă pînă la jertfa de Sine, ceea ce îl făcea pe Dostoievski să exclame: „Nu există nimic mai frumos, mai adînc, mai plăcut, mai raţional, mai bărbătesc şi mai desăvîrşit ca Mîntuitorul ... El este o minune a istoriei ... Omenirea a trăit, trăieşte şi va trăi din chipul moral al lui Hristos."

Luminătoare sînt apoi faptele Sale minunate, „pe care nimeni altul nu le-a făcut" (Ioan 15, 24), atîtea alinări şi vindecări de tot felul de care au beneficiat toţi cei care i-au ieşit în cale pe drumurile prăfuite ale Palestinei de acum 2000 de ani, fapte despre care ne vorbesc atît de convingător Sf. Evanghelii, precum şi unii dintre istoricii vremii, ca Iosif Flaviu, Tacitus, Suetoniu ş. a.

Făcliile noastre lăuntrice sînt aprinse de bună seamă de învăţăturile lăsate de Mîntuitorul Iisus Hristos şi Sfinţii Săi Apostoli, acest ferment dumnezeiesc înnoitor de viaţă, născător de pace în noi şi între noi, îmboldit spre bine, această fîntînă nesecată de apă vie din care cel ce bea nu va mai înseta, această hrană miraculoasă din care dacă apucăm să gustăm nu mai putem trăi fără ea, ceea ce îl făcea şi pe înţeleptul voievod muntean Neagoe Basarab să spună: „Aceasta să ştiţi, o iubitori de Hristos creştini, că eu n-am putut afla rai mai bun şi mai dulce decît în faţa Domnului nostru Iisus Hristos."

N-au fost oare, să ne referim doar la un singur exemplu, ca un adevărat fulger care despică şi luminează zările cuvintele Mîntuitorului: „Voi toţi sînteţi fraţi" (Matei 23, 8) cu toate consecinţele care decurg din ele, cuvinte rostite pentru prima dată şi pentru totdeauna într-o lume în care nenumărate milioane de sclavi erau consideraţi simple animale de muncă, pînă şi de filosofi ca Aristotel?

Sînt îndreptăţite deci cuvintele unor rugăciuni din Liturghier, care ne spun că „lumină sînt poruncile Tale pe pămînt", ceea ce îl făcea şi pe Psalmist să spună încă înainte de venirea Mîntuitorului: „Bucura-mă-voi de cuvintele tale, ca cel ce a aflat comoară mare" (Ps. 118, 162).

Lumină, negrăită lumină revarsă însă în mod special în fiinţa noastră şi în întreaga existenţă marele eveniment al Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Acum mai ales se umplu „toate de lumină, şi cerul şi pămîntul şi cele dedesupt" — cum spun Catavasiile Paştilor. Acum mai ales, la Sf. Paşti, „lumina lui Hristos luminează tuturor", cum auzim la Sf. Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţite, şi pe drept cuvînt căci Învierea Domnului şi, ca urmare, şi învierea noastră, ca şi Judecata finală sînt marile adevăruri care dau sens vieţii noastre, sînt cheia care dezleagă înţelesul deplin al existenţei omeneşti.

N-am simţit oare din copilărie şi nu simţim şi astăzi nişte fiori negrăiţi, nu simţim cum pătrund în noi undele unei negrăite bucurii, inundînd de lumină fiinţa noastră, cînd în noaptea Învierii auzim cuvintele preotului: „Veniţi de luaţi lumină", sau cînd la strană în chip cuvenit se cîntă: „Ziua Învierii, să ne luminăm popoare ... că din moarte la viaţă şi de pe pămînt la cer Hristos-Dumnezeu ne-a trecut pe noi", sau: „Ziua Învierii! Să ne luminăm cu prăznuirea şi unul pe altul să ne îmbrăţişăm; să zicem fraţilor şi celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate pentru Înviere!" Cu adevărat în acele momente sufletele ni se înmoaie, oricît de bolovănoase ar fi, şi instinctiv ne vine să cuprindem tot în dragostea noastră, momente în care în primele veacuri creştinii îşi dădeau cu toţii sărutarea păcii, simţindu-se astfel toţi într-o largă şi negrăită comuniune, în care pacea era cu adevărat la ea acasă.

Iată pentru ce în centrul propovăduirii Sf. Apostoli, în inima învăţăturii Bisericii noastre a stat şi stă Iisus cel înviat, iată pentru ce în noaptea Învierii mai ales simţim parcă în chip real mai vădit ca oricînd adevărul spuselor Sf. Apostoli că „nu este sub cer un alt nume dat oamenilor întru care să ne mîntuim noi" (F. Ap. 4, 12).

Iată pentru ce la Doxologie cîntăm: „Mărire Ţie, Celui ce ne-ai arătat nouă lumina", iată pentru ce şi iată cum mai ales la Înviere făcliile noastre lăuntrice îşi întreţesc mai mult pîlpîirea, devenind şi noi „fii ai luminii" (Ef. 5, 8). Cinstitor calificativ primim, cinstitoare denumire avem, dar şi cutremurătoare răspundere cuprind aceste cuvinte, răspundere pe care Învierea Domnului de asemenea ne-o aduce în atenţie în aceste zile de Înviere şi după Înviere.

Fii ai luminii fiind, trebuie deci să şi umblăm ca fii ai luminii. Aceasta înseamnă că sîntem îndatoraţi nu numai să înlăturăm de la noi, din fiinţa noastră orice faptă a întunericului, răul de orice fel, ci trebuie să ne şi îmbrăcăm în armele luminii, cum tot Sf. Apostol Pavel ne porunceşte. Ne avertizează de altfel şi Sf. Apostol Ioan prin cuvintele: „De vom zice că avem împărtăşire cu el — cu Dumnezeu — şi umblăm în întuneric mintim şi nu săvîrşim adevărul" (I Ioan 1, 6).

Arhid. *Gh. Papuc*

PREOŢIE APOSTOLICĂ

(Continuare din pag. 1)

tos. Alegerea şi trimiterea Sfinţilor Apostoli la propovăduire e mărturie deplin convingătoare în această privinţă.

Le-a făgăduit să fie cu ei pururea. Dispoziţia pe care le-a dat-o în preajma Înălţării la Cer e fără echivoc: „Mergînd, învăţaţi toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, învăţîndu-le să păzească toate cîte v-am poruncit vouă, şi iată, *eu cu voi sînt* în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului" (Matei 28, 19—20). În chipul acesta, Mîntuitorul a asigurat ceea ce în termeni teologici se cheamă *„succesiunea apostolică"*: „Nu vă voi lăsa orfani ... Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mîngîietor vă va da vouă, ca să fie cu voi pururea. Acela vă va învăţa toate şi vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus eu" (Ioan 14, 16.26 ş. a.).

În al doilea rînd: *Ierarhia bisericească este tot atît de veche ca şi Biserica.* Probe? Nu numai cele — puţine — care se dau aici din penuria de spaţiu. Astfel, îndată după Cincizecime, numărul credincioşilor creştini sporise în aşa măsură încît reprezenta o obşte de ordinul miilor, numai la Ierusalim. Nu este de conceput ca Sfinţii Apostoli să fi putut face faţă *singuri* sarcinilor de păstorire a acestora. De-altcum, ei înşişi au declarat acest lucru: „Nu se cuvine ca lăsînd cuvîntul lui Dumnezeu (scil.: propovăduirea învăţăturii de credinţă creştină) să slujim meselor" (agapelor; F. Ap. 6, 2). Ca urmare, au hirotonit şi aşezat treapta preoţească a diaconilor.

În al treilea rînd: Ştiut este că *ierarhia bisericească de obîrşie divină a fost alcătuită — dintru început — din trei trepte* preoţeşti.

Ca nomenclatură (denumire), pînă erau în viaţă Sfinţii Apostoli, treptele preoţeşti sacramentale, cu hirotonie, se chemau:

— apostol,
— episcop-presviter,
— diacon.

Mărturie clară în acest sens este (cu deosebire) textul din Fil. 1, 1 în care Sf. Pavel salută, creştineşte pe credincioşii parohiei din cetatea macedoneană Filipi, precum şi pe episcopii şi diaconii acelei parohii.

Despre „preoţii" din Filipi, nici o vorbă. E cu putinţă, oare, ca parohia filipeană — salutată creştineşte de un apostol (Sf. Pavel) şi de un locţiitor apostolic (Timotei) — să aibă *mai mulţi* episcopi şi *mai mulţi* diaconi (plural), dar nici un preot (în treapta a doua ierarhică)?

Nicidecum!...

În secolul apostolic, pînă la o vreme, termenii „episcop" şi „presviter" (preot) erau *sinonimi*. Ca dovadă să se compare întreolaltă:

a) *F. Ap. 20, 17* (din Milet, Sf. Pavel cheamă la sine pe *preoţii* bisericii din Efes) cu *F. Ap. 20, 28;* (aceştia se prezintă foarte bucuros la duhovnicească întîlnire; Sf. Pavel le vorbeşte astfel: „Luaţi aminte de voi şi de toată turma, întru care Duhul Sfînt v-a pus pe voi *episcopi*". Prima concluzie: aci, „episcop" şi „prezbiter" sînt denumiri sinonime.

b) Comparînd întreolaltă textul din I Tim. 3, 1 urm. cu I Tim. 3, 12 se ridică de la sine întrebarea: unde sînt „preoţii" (presviterii) treptei a doua ierarhice? Răspunsul sună astfel: *toate* trei treptele ierarhice preoţeşti apar şi aici: apostol, episcop-presviter şi diacon.

c) În sfîrşit, textul din Tit 1, 5 confruntat cu Tit 1, 7 duc (fără artificii de interpretare) la aceeaşi concluzie.

Au mai rămas *diaconii* ...

Este posibil ca „tinerii" care au ridicat pentru îngropare leşurile soţilor (lacomi şi mincinoşi) Anania şi Safira (vezi F. Ap. 5, 1 urm.), să fi fost precursorii diaconilor, de a căror instituire — cu hirotonire în treapta cea mai de jos a ierarhiei sacramentale — se vorbeşte destul de amplu în F. Ap. 6, 7.

În ceea ce priveşte problema ierarhiei bisericeşti, *cu hirotonie* (adică: „de drept divin", cum se exprimă specialiştii), este indicat să se mai reţină unele detalii conceptionale, interpretative, care contribuie la simplificarea înţelegerii ei aprofundate. Astfel:

a) Încă la înapoierea din prima călătorie misionară (pe la anul 48), Sf. Pavel şi Sf. Iosif Varnava Cipriotul *au hirotonit* şi *instalat preoţi de parohie* (cetate). Faptul este adeverit de Sf. medic Luca, secretarul particular al „Apostolului neamurilor", Sf. Pavel (în F. Ap. 14, 23).

b) Se ştie — bine şi sigur — că Sf. Timotei a fost rînduit episcop de către Sf. Apostol Pavel, în Efes (vezi I Tim. 1, 3; 3, 1 urm.), iar Sf. Tit în insula Creta (vezi Tit 1, 5), cu misiunea de a aşeza preoţi în fiecare cetate (încreştinată).

Deci: Timotei şi Tit sînt locţiitori apostoleşti, adică mai mult decît episcopi în înţelesul postignatian al expresiei. (Ne referim la faptul că denumirile actuale ale celor trei trepte ierarhice bisericeşti, cu hirotonie — deci: sacramentale — apar pentru întîia dată *împreună* la Sf. Părinte apostolic Ignatie episcop al Antiohiei, la începutul secolului II).

c) Posedarea însuşirilor personale cerute de Sf. Apostol Pavel de la cei ce rîvnesc să intre în cler (preoţie) — (însuşiri indicate în I Tim. 3, 1 urm.; Tit 1, 6 urm.) nu face pe credincios, automat, membru al ierarhiei bisericeşti. Pentru aceasta e necesară hirotonia, adică împărtăşirea Sfintei Taine a Preoţiei (vezi I Tim. 4, 14 şi 22; II Tim. 1, 6).

d) Nu există „preoţie universală", ci numai ierarhie bisericească distinct constituită din trei trepte cu hirotonie (episcop-preot (prezbiter)-diacon). „Preoţia împărătească" din I Petru 2, 9 este comunitatea bisericească. Pe aceasta, o păstoreşte preotul cu hirotonie (vezi I Petru 5, 1 urm.). În textul citat aci, Sf. Petru se deosebeşte — haritologic — de credincioşi, considerîndu-se „faţă bisericească", precum a şi fost.

În *concluzie:*

Mîntuitorul „a dat pe unii ca să fie apostoli" (Efeseni 4, 11); pe alţii, altceva. „Fiecăruia dintre noi i s-a dat harul după măsura darului lui Hristos" (Efeseni 4, 7); toate spre zidirea trupului lui Hristos (adică a Bisericii) întocmite fiind.

Sf. Apostoli şi ucenicii lor — cronologic, în prima linie cei 70 (72), despre care vorbeşte Sf. Luca (în 10, 1) — au hirotonit şi aşezat (instalat) preoţi şi diaconi prin cetăţi (localităţi). În chipul acesta s-a constituit ierarhia bisericească *încă în secolul apostolic.*

Această *ierarhie cu hirotonie* este *preoţia apostolică* a cărei *perpetuare sacramentală şi instituţională* are *aceeaşi vîrstă* cu Biserica întemeiată (ca instituţie istorică) la Cincizecime (vezi F. Ap. 2, 1 urm.).

Perpetuarea acestei ierarhii se săvîrşeşte prin Sfînta Taină a Preoţiei. *Apostolicitatea* şi *simultaneitatea ei eclesiologică* îi conferă valoare haritologică divino-umană (asupra căreia se mai poate insista, cu altă ocazie).

Din preocupările culturale ale mitropolitului Andrei Şaguna

(Continuare din pag. 1)

Liceul creat de Andrei Şaguna a fost a treia şcoală secundară românească răsărită pe teritoriul Transilvaniei, fiind precedat de cel din Blaj (1754) şi cel din Beiuş (1828), care nu satisfăceau însă necesităţile mereu crescînde ale românilor de a se cultiva. Ca şi celelalte şcoli confesionale româneşti, liceul ortodox din Braşov nu era exclusiv bisericesc, ci un centru cultural ce răspundea cerinţelor vieţii. Planul de învăţămînt era cel de stat. Profesorii erau bine pregătiţi, cu studii superioare şi obţineau titlul de profesor după o practică pedagogică de un an. Elevilor săraci li se acordau ajutoare, manualele erau aduse de peste munţi, iar altele erau lucrate de profesorii liceului. Predarea istoriei celor trei provincii româneşti, precum şi istoria literaturii române se bucurau de o atenţie deosebită din motive lesne de înţeles. Mai mult decît atît, exista şi o „societate de lectură", pentru întărirea legăturilor culturale cu românii de dincolo de Carpaţi cît şi pentru încurajarea manifestărilor culturale locale.

Biblioteca bogată, muzeul de arheologie şi numismatică, laboratoarele de fizică şi chimie, grădina botanică, cu care era înzestrat liceul — contribuiau la desfăşurarea în bune condiţii a unui eficient proces de învăţămînt.

Consecvent idealului său de a lumina şi înălţa naţiunea română din Transilvania, mitropolitul Andrei Şaguna a sprijinit deschiderea unei şcoli reale (tehnice) româneşti la Braşov în 1869, unică în Transilvania, în care se predau mai pe larg ştiinţele naturii, iar în locul limbilor clasice, franceza. Tot în aceeaşi vreme a avut loc deschiderea şcolii comerciale superioare, menită să pregătească cadre pentru comerţ şi industrie. Pentru încurajarea tineretului spre negoţ şi meserii, a organizat la Braşov un învăţămînt pentru ucenici şi calfe de prăvălii, sub formă de cursuri serale, care a fost însă suprimat în 1886.

De numele său se leagă şi ridicarea duratei Institutului teologic-pedagogic din Sibiu, pe atunci singura instituţie românească de învăţămînt superior din Transilvania, la 3 ani de studii, cu primirea de candidaţi numai dintre absolvenţii de liceu. Marele mitropolit a format o pleiadă de profesori învăţaţi ca Nicolae Popea, viitorul episcop şi membru al Academiei Române, Ioan Popescu şi Zaharia Boiu, membri corespondenţi ai Academiei, Nicolae Cristea, viitorul memorandist, Ilarion Puşcariu, Dimitrie Cunţan şi alţii.

Acest institut a desfăşurat o fructuoasă activitate, atît în timpul păstoririi sale, cît şi în anii ce au urmat, el contribuind la formarea de preoţi devotaţi, iar secţia pedagogică la formarea cadrelor necesare pentru cele peste 800 de şcoli poporale (elementare) din Arhiepiscopia Sibiului.

Înfiinţarea celor trei catedre de limba şi literatura română la universităţile din Budapesta (1862), Viena (1872) şi Cluj (1872), frecventate de studenţi români, în lipsa universităţilor româneşti, s-a datorat şi demersurilor repetate ale neobositului luptător pentru idealurile politice şi culturale ale neamului nostru.

Andrei Şaguna a avut contribuţii de seamă nu numai la dezvoltarea învăţămîntului românesc, ci şi la dezvoltarea presei în limba română, căreia epoca absolutismului austriac de după 1848 îi pusese necontenite oprelişti. Încă de la 3 ianuarie 1853 a ieşit de sub tipar, la Sibiu, sub oblăduirea sa, „Telegraful Român", ziar cu orientare fundamental progresistă. Scos sub redacţia unor prestigioşi intelectuali ca: Aron Florian, dr. Pavel Vasici, Visarion Roman, Zaharia Boiu, Nicolae Cristea, săptămînalul „Telegraful Român", adevărată tribună de luptă naţional-politică îşi continuă activitatea pînă în zilele noastre, devenind un periodic cu caracter bisericesc numai după 1918.

Pentru dezvoltarea culturii noastre Şaguna a editat şi tipărit, în limba română, cărţi de cult, manuale şcolare, prima Biblie ilustrată (1856—1858), circulare şcolare, sfaturi şi directive pentru ca în aproape fiecare localitate locuită de români să străbată lumina cărţii „în creşterea cea bună a poporului nostru".

O dată memorabilă în publicistica românească, o reprezintă apariţia la Braşov (1868—1880), apoi la Sibiu (1888—1945), tot cu concursul lui Andrei Şaguna, a periodicului „Transilvania", publicaţie istorică a ASTREI, sub redacţia renumitului cărturar G. Bariţiu, apoi a lui Ioan Popescu, Zaharia Boiu, Cornel Diaconovici ş. a. Revista a avut o apariţie lunară şi un aspect enciclopedic. Ea a publicat articole de istorie şi documente privind istoria Transilvaniei, mult folclor (I. Pop Reteganul, Andrei Bîrseanu ş. a.), critică literară, studii de folcloristică şi etnografie (Iosif Vulcan, G. Bariţiu, Gr. Silaşi, Valeriu Branişte, Simion Mangiuca, Petru Span), devenind nu numai un factor de ridicare culturală a tineretului, ci şi de cimentare a unităţii spirituale a poporului român, în cuprinsul ei dîndu-şi întîlnire condeieri din toate laturile pămîntului românesc.

Andrei Şaguna şi-a dobîndit merite de seamă şi prin întemeierea şi activitatea Astrei — Asociaţiunea transilvană pentru literatură română şi cultura poporului român — a cărei preşedinte a fost de la 23 septembrie 1861 pînă în 1866. Astra a îndeplinit un rol considerabil în lupta de eliberare naţională a românilor transilvăneni. Preconizată în 1848, Asociaţia n-a putut lua fiinţă din cauza conjuncturii nefavorabile, decît 13 ani mai tîrziu, după numeroase intervenţii pe lîngă guvernul austriac şi în urma petiţiei semnată de 171 de intelectuali. Statutele elaborate de Andrei Şaguna, G. Bariţiu, Timotei Cipariu, Ioan Puşcariu, care au fost dezbătute şi definitivate în două adunări generale ţinute la Braşov şi Sibiu, prevedeau ca scopuri ale societăţii: propagarea cunoştinţelor ştiinţifice, încurajarea literaturii şi artelor, culegerea folclorului şi elaborarea unei istorii a Transilvaniei.

Evocînd prodigioasa activitate desfăşurată de Andrei Şaguna pe tărîmul culturii româneşti, activitate însemnată cu aprecierile Academiei Române, nu putem să nu pomenim monumentala sa Istorie a Bisericii Ortodoxe răsăritene universale (2 volume) tipărită la Sibiu în 1860, lucrare de referinţă pînă în vremea noastră.

Om al condeiului, animator şi creator, semănător de idei şi ctitor de instituţii de cultură, Andrei Şaguna simbolizează aspiraţia spre cultură naţională a românilor ardeleni şi puterea de a crea aşezăminte şi opere de valoare, toate simbolizînd lupta pentru emanciparea politică a naţiunii române.

În activitatea sa bisericească precum şi în cea politică, Andrei Şaguna duce mesajul unei simţiri curate, dorinţa sinceră şi caldă de a sluji deopotrivă Biserica şi ideea dezrobirii naţionale. Acest înaintaş cu larg răsunet în viaţa spirituală a românilor din secolul trecut, căruia istoriografia de atunci nu i-a fost întotdeauna prea favorabilă, merită un gînd de pioasă aducere aminte din partea urmaşilor, acum cu ocazia împlinirii a 110 ani de la moartea sa.

Un aspect inedit al personalităţii morale a mitropolitului Andrei Şaguna

— La 110 ani de la moartea sa —

Toate personalităţile morale excepţionale ale creştinătăţii au fost propulsate şi călăuzite deliberat de înţelepciunea şi puterea harului divin. De aceea ele sînt pline de smerenie, mulţumire şi recunoştinţă faţă de Dumnezeu, de la care vine „tot harul desăvîrşit" şi Lui îi aduc adorare pentru toate faptele mari pe care le-au făcut prin El şi cu El, pentru slava Sa în lume. Departe de a se socoti pe ele ceva deosebit în Biserică, astfel de personalităţi istorice au convingerea că sînt instrumente fidele în mîna lui Dumnezeu — pentru cauza Lui — spun din tot sufletul lor curat: „Prin harul lui Dumnezeu sînt aceea ce sînt şi harul Lui care este în mine n-a fost în zadar, ci m-am ostenit mai mult decît toţi, dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este în mine" (I Cor. 15, 10).

Astfel virtutea smereniei este rodul harului şi al sinergiei şi ea este baza şi izvorul tuturor virtuţilor morale, începutul şi sfîrşitul comuniunii noastre cu Dumnezeu, al desăvîrşirii marilor personalităţi morale din toate veacurile.

Iată două momente de smerenie, pline de semnificaţie care pun în lumină un aspect inedit al personalităţii morale a mitropolitului Şaguna.

În zilele de 21—22 august 1871, colaboratorii şi prietenii mitropolitului Şaguna au făcut o serbare, cu ocazia aniversării a 25 de ani de la venirea sa în Ardeal ca vicar, 1846, episcop, 1848 şi mitropolit 1864. Cînd totul a fost gata, organizatorii: episcopul Ioan Popazu, secretarul Nicolae Popea, asesorul Zaharia Boiu, Iacob Bologa ş. a., au invitat pe sărbătorit să participe la festivitate. Dar marele mitropolit a refuzat să participe spre uimirea tuturor. Nimeni nu a putut înţelege acest gest. Înţeleptul Păstor, mulţumind tuturor pentru atenţie, dragoste şi participare, a motivat atitudinea sa în chip cu totul creştinesc, că nu doreşte să fie lăudat, ovaţionat şi preamărit pentru opera sa în nici un fel. Prin secretarul său a trimis participanţilor următorul mesaj, care a impresionat profund pe toţi: „Adevăr este — zice Şaguna — că Atotputernicul Dumnezeu a binevoit a mîntui şi elibera Biserica şi naţiunea noastră din starea de sclăvie în zilele arhipăstoriei mele, însă eu de aici nu pot deduce nici o consecinţă spre glorificarea numelui meu, adică să se facă în onorul meu o festivitate jubiliară de 25 de ani ai arhipăstoriei mele. Ştiţi domnilor — zice Şaguna mai departe — că toată darea cea bună şi tot darul desăvîrşit de sus vine, de la Părintele luminilor. Din această rugăciune liturgică trag eu consecinţa că noi sîntem datori a aduce în toate zilele vieţii noastre mulţumiri lui Dumnezeu, că ne-a scăpat de robie politică şi bisericească. Însă, dacă totuşi veţi voi a petrece sărbătoreşte ziua aniversară de 25 ani a funcţionării mele în Biserica Ardealului, atunci apreciindu-vă eu pe Dvoastră ca pe nişte bărbaţi liberi şi independenţi, nu vă opun, domnilor, nici o piedică, numai Vă rog să primiţi sincera mea descoperire de bună, că adică precum eu cu tot prilejul *în decurgerea acestor 25 de ani am evitat orice ovaţiune, voi evita şi ovaţiunile acelei zile şi o voi petrece în singurătate cu post şi rugăciuni, ca astfel să mulţumesc lui Dumnezeu pentru toate facerile de bine care le-a revărsat peste Biserica şi naţiunea noastră română în decurgerea acestor 25 de ani."* [1]

Ce superioară trăsătură de caracter şi smerenie străfulgeră personalitatea morală a acestui „rege neîncoronat al poporului român din Ardeal" — cum spune N. Iorga despre Vlădica Andrei!

Jubileul s-a ţinut în marea sală festivă a oraşului, unde mitropolitul a fost excepţional elogiat, în timp ce el era retras în rugăciune, mulţumind lui Dumnezeu pentru tot ajutorul dat. Episcopul Ioan Popasu a primit omagiile aduse de participanţi. La banchetul de peste 200 de persoane s-a dezvelit bustul lui Şaguna sculptat în marmoră de Carrara de braşoveni. Oratorii s-au concurat în elogii aduse spontan „eroului între luptători", cum s-a exprimat Iacob Bologa, ilustrul colaborator al lui Şaguna.

2. Al doilea moment de seamă care revelează profunda smerenie a personalităţii morale a lui Andrei Mitropolitul este atitudinea sa în faţa morţii, reliefată în înţeleptul său testament, făcut la 1 august 1871. După ce testează toată averea sa Bisericii, de 600.000 de coroane aur — fără să lase nimic rudeniilor — dispune să fie înmormîntat lîngă biserica din Răşinari, în cosciug de metal sau lemn de brad", el scrie cu modestie cuvintele pline de duioşie — rar rostite de cineva: „Înmormîntarea mea să se facă *... fără pompă, fără muzică şi fără predici, de duhovnicul meu ieromonahul Gherman, pre carele rînduiesc ca el singur şi solidar să mă îngroape ... În ziua următoare (în biserica din Răşinari), duhovnicul singur să celebreze sfînta liturghie şi să săvîrşească înmormîntarea mea* (sublin. n.) şi cu această ocaziune duhovnicul să împartă între săraci două sute de florini (în aur) din averea mea." [2]

Chiar numai aceste două momente deosebite sînt concludente prin ele însele să pună în lumină profilul major profund smerit al personalităţii polivalente a mitropolitului Andrei, pe care Pronia divină ni l-a trimis — ca pe biblicul profet eliberator Moisi — să ne deschidă drum liber spre afirmarea noastră ortodoxă.

Vreme de 27 de ani, mitropolitul Andrei a scris prin viaţa şi opera sa prodigioasă, cea mai strălucită pagină din zbuciumata istorie a Bisericii Ortodoxe Române şi a poporului român din Ardeal, pe care l-a iubit şi l-a slujit cu pasiune şi devotament, l-a călăuzit cu destoinicie şi înţelepciune şi l-a ridicat la demnitate naţională, egal cu celelalte naţiuni conlocuitoare.

La 110 ani de la trecerea sa în nemurire, mulţumim lui Dumnezeu cu profundă smerenie că ni l-a trimis păstor şi părinte ideal şi ne prosternem cu veneraţie şi recunoştinţă eternă în faţa lui pentru tot ce a făcut pentru noi şi în special că a făcut din Biserica noastră — prin Statutul Organic — „cetatea de adăpost" pentru apărarea credinţei, limbii, culturii şi fiinţei noastre naţionale.

Prot. *S. Radu*

1 Cf. Ioan Lupaş, Mitropolitul Andrei Şaguna, Sibiu, 1909, pag. 383—384.

2 I. Lupaş, Ist. Bis. Rom., Buc., 1943, pag. 119.

„ÎMPĂRATE CERESC, MÎNGÎIETORULE..."

Dintre toate rugăciunile din cultul divin ortodox, cea mai însemnată, cea mai plină de sens, cea mai frumoasă şi cea mai cunoscută este „Rugăciunea Domnească", *Tatăl nostru ...*, pe care ne-a lăsat-o însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, dîndu-ne-o ca exemplu şi model de rugăciune (Mt. VI, 9—13; Lc. XI, 2—4). De aceea, asupra sensului şi valorii acestei rugăciuni s-a scris foarte mult, din epoca Sfinţilor Părinţi şi pînă astăzi.

Dar alături de această rugăciune, o alta, care nu lipseşte din rugăciunile începătoare ale principalelor servicii divine ale Bisericii noastre, este: „Împărate ceresc, Mîngîietorule ..." Ea datează din timpuri străvechi creştine, după unii originea ei putîndu-se urmări pînă în primele veacuri creştine. Întrucît ea se adresează în mod special celei de a treia persoane a Sfintei Treimi, Duhul Sfînt, se pare că vechimea ei — sub o formă mai redusă — coincide cu cele dintîi invocări sau rugăciuni de chemare a Duhului Sfînt asupra oamenilor şi a lucrurilor, din cele mai vechi servicii divine ale Bisericii noastre. De aceea, împreună cu „Prea Sfîntă Treime ..." şi „Tatăl nostru ...", pînă astăzi ele formează o triadă de rugăciuni prin care ne adresăm mai întîi Duhului Sfînt, apoi Sfintei Treimi şi, în sfîrşit, lui Dumnezeu-Tatăl.

Textul acestei rugăciuni este următorul: „Împărate ceresc, Mîngîietorule, Duhul adevărului, Care pretutindenea eşti şi toate le plineşti; Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi Te sălăşluieşte întru noi şi ne curăţeşte pe noi de toată întinăciunea şi mîntuieşte, Bunule, sufletele noastre."

Să zăbovim acum fie cît de puţin asupra înţelesului acestei rugăciuni.

Persoana Sfintei Treimi căreia ne adresăm în această rugăciune este Duhul Sfînt, Mîngîietorul, Duhul adevărului, cum Îl numeşte însuşi Mîntuitorul Hristos în cuvintarea de despărţire adresată Apostolilor Săi (Ioan XV, 26). Dar premergătoare acestor numiri este cea de „Împărate ceresc", deoarece aşa cum e numit Mîntuitorul Hristos „Împăratul cerurilor" (vezi stihira Mărire şi acum de la vecernia de sîmbătă seara glas 8), şi Duhul Sfînt, asemenea Tatălui şi Fiului, în calitate de Dumnezeu adevărat, este Împărat al cerurilor, în temeiul însuşirilor comune ale persoanelor Sfintei Treimi. „Carele pretutindenea eşti" arată însuşirea atotprezenţei Duhului Sfînt, care, alături şi împreună cu Tatăl şi cu Fiul, se află peste tot locul. El este numit însă în acelaşi timp şi „plinitorul" tuturor lucrărilor mîntuirii, iar alteori desăvîrşitorul şi sfinţitorul lumii şi al oamenilor, însuşire specifică Lui, aşa după cum Tatăl este „creatorul", iar Fiul „răscumpărătorul" neamului omenesc şi al lumii.

În continuare, Duhul Sfînt este numit „Vistierul bunătăţilor", deoarece prin El ne vin de la Dumnezeu toate darurile, El fiind în acelaşi timp şi „dătătorul de viaţă" trupească şi sufletească pentru întreaga creatură, deoarece încă la creaţia din ziua întîia, „Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apelor" (Fac. I, 2). De aceea, cîntarea bisericească (antifon gl. 4) mărturiseşte: „Prin Sfîntul Duh tot sufletul viază ...", iar în continuare: „Prin Sfîntul Duh izvorăsc izvoarele darului, care adapă toată făptura, spre rodire de viaţă."

Prin numirile ce i s-au dat Duhului Sfînt pînă aici, se arată însuşirile, puterea şi lucrarea Lui asupra lumii şi a oamenilor, cu alte cuvinte, Duhul Sfînt a fost prezentat astfel încît să poată fi cunoscut şi recunoscut de oricine în toată puterea şi mărirea Lui. Urmează acum chemarea sau invocarea Lui asupra noastră: „vino şi te sălăşluieşte întru noi", adică este chemat să vină asupra noastră şi prin harul Său să se aşeze în fiecare dintre noi, spre a ne curăţi de toată întinăciunea şi a ne face cu adevărat o făptură nouă. Această acţiune a Duhului Sfînt asupra oamenilor o bănuia în duh şi Psalmistul, cînd zice: „Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept înnoieşte întru cele dinăuntru ale

Arhid. prof. *I. Zăgrean*

(Continuare în pag. a 6-a)

Deschidere spre ideal

(Continuare din pag. 1)

un stimulent puternic al idealului. Omul cu adevărat cult ştie că posedînd binele poate nădăjdui „mai binele şi foarte binele". Cu cît omul ştie mai mult cu atîta năzuieşte să-şi aducă contribuţia mai intens la sporirea binelui comun. Sînt şi impedimente ale idealului, îngîmfarea sau trufia, nepăsarea sau lenea. Trufia te orbeşte încît te vezi numai pe tine şi ale tale. Ea înăbuşe adevăratul ideal, ca şi minciuna, care denaturează adevărul, în sensul acelora care: „zic răului că este bine şi binelui că este rău" (Is. 5, 20). Dimpotrivă, demnitatea este un suport trainic al multor valori. Omul demn nădăjduieşte în propriile sale puteri, el are cutezanţa succesului, pentru că îşi ia idealul în propriile sale mîini, dimpotrivă, nepăsarea şi lenea sînt de-a dreptul dezastruoase pentru mersul înainte: „Am trecut pe ogorul unui leneş şi iată spini şi mărăcini creşteau în toate părţile", zice Cartea Pildelor 24, 30. Cunoaştem calitatea unui om după nepăsarea în probleme aparent mărunte, dar omul nepăsător nu poate ajunge departe, pentru că judecă toate acţiunile vieţii superficial, vorbeşte multe şi face puţină ispravă. La înălţimi de cugetare spre idealuri înalte nu se ridică.

Îndemnul dat de Isaia (40, 26): „Ridicaţi-vă, priviţi spre culmi!" înseamnă să avem atenţia necontenit îndreptată spre zările desăvîrşirii, să ne ridicăm din starea relativităţii spre perfecţiune, să ne scuturăm de povîrnişul patimilor, să căutăm mai binele şi să împlinim idealul ce ni s-a fixat de Domnul nostru Iisus Hristos care a zis: **„Fiţi desăvîrşiţi!"** Idealul creştin îndrumă spre dragostea părintească pe care a arătat-o Iisus ucenicilor săi, ea face să judecăm mai drept decît Pilat, să gospodărim cinstit, să slujim cu credinţă patria şi idealurile poporului, pe toţi îi învăluie în duhul păcii, al dragostei şi al muncii, care singure sînt în stare să deschidă perspectivele unui pămînt nou, ba în panorama profetică a vizionarului psalmist omul nădăjduieşte „să lipsească păcătoşii de pe pămînt şi cei fărădelege să nu mai fie" (Ps. 103, 36), şi el să se întoarcă la frumuseţea şi puritatea paradisiacă.

Credinciosul are convingerea că există un ochi care vede şi o ureche care aude şi că tot ce face este scris în Cartea vieţii.

Viaţa împletită cu această convingere cu adevărat se poate numi ideală.

Dar avem şi un ideal al nostru, care este numai al nostru al fiecăruia: idealul românesc.

Idealul românesc izvorăşte din sufletul poporului pentru că este un ideal care pleacă de la popor şi se duce la popor: idealul moral, idealul patriotic, idealul social.

Idealul românesc este un ideal al păcii între oameni, de luptă împotriva războiului, el este apărarea dreptului la viaţă, este idealul transformării noastre, a punerii în slujba binelui, idealul realităţilor istorice, a ataşamentului faţă de valorile noastre spirituale şi a patriotismului nostru integral, idealul de totdeauna al românilor de pretutindeni.

Pogorîrea Duhului Sfînt...

(Continuare din pag. 1)

se scufundă şi strigă: „Doamne mîntuieşte-mă!" Ştim! Domnul i-a întins mîna, l-a salvat şi i-a zis: „Puţin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit...". Şi suindu-se împreună în corabie, vîntul se potoleşte, iar ucenicii se închină toţi Domnului zicînd şi Petru cu ei: „Cu adevărat tu eşti Fiul lui Dumnezeu" (Mt. XIV, 27—33). La Cezareea lui Filip, tot Petru este acela care în numele celorlalţi Apostoli, la întrebarea Domnului: „Cine ziceţi voi că sînt Eu", face cunoscuta mărturisire: „Tu eşti Hristosul Fiul lui Dumnezeu celui viu" (Mt. XVI, 15—16).

Dar iată, nu mult după aceea, cînd Domnul le vesteşte că „El trebuie să meargă la Ierusalim şi să pătimească multe... să fie ucis, dar a treia zi să învieze..." (Mt. XVI, 21), acum Petru voind oarecum să proiecteze propria lui „imagine" asupra sensului divin al mesianităţii Domnului, „Îl dojeneşte zicîndu-I: „Fie-ţi milă de Tine, să nu ţi se întîmple Ţie aceasta" (v. 22). Intervenţia lui descoperă cît şi cum Îl cunoştea Petru pe Hristos. Domnul îi arătase dealtfel la acea mărturisire inspirată de la Cezareea: „Nu trup şi sînge ţi-au descoperit ţie aceasta, ci Tatăl Meu cel din ceruri (Ma. XVI, 18). Iar acum îi răspunde: „Mergi înapoia Mea satano! sminteală îmi eşti, că nu cugeţi cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor" (XVI, 23).

Şi a petrecut neîncetat Petru cu Domnul, ascultîndu-I cuvîntul, ţinîndu-L ca pe „Cuvîntul vieţii veşnice" (Ioan VI, 69), primind să-i spele picioarele, primind „Cina" din însăşi mîna Lui şi făgăduindu-I că va fi cu Dînsul pînă şi la moarte. Şi totuşi, la judecata Domnului ştim ce s-a petrecut: întrebat fiind Petru, dacă şi el este dintre cei ce-L urmau pe Iisus Nazarineanul, răspunde repetat: „Nu cunosc pe omul acesta" (Mt. XXVI, 70—74). Nu se poate spune simplu că teama era aceea care decidea un asemenea răspuns. Mai curînd este vorba de un anume nivel şi mod în care îl cunoştea pînă acum Petru pe Iisus. Şi Domnul e osîndit, răstignit pe cruce şi înmormîntat. Iar Petru nu ia parte la înmormîntarea Domnului.

După înviere însă, după ce Petru, împreună cu ceilalţi apostoli, primeşte insuflarea Duhului Sfînt de la Hristos Cel ce a învins moartea şi frica morţii, cea mai revelatoare întîlnire a lui cu Mîntuitorul, cunoscută de noi este aceea de la Marea Galileii. Aici, de unde îl chemase la apostolat, voind să-l ridice acum din nou, din căderea celor trei lepădări din ceasul judecăţii, de trei ori îl cheamă pe Apostol, după vechiul nume: „Simone al lui Iona mă iubeşti tu pe Mine?" Şi ucenicul întristat îi răspunde: „Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc, Tu ştii toate...". Iar Domnul îi înnoieşte darul: „Paştile oile Mele!" (Ioan XXI, 15—17), făcîndu-l să înţeleagă că numai iubind deplin, poate, şi poţi păstori. Şi Petru urmează acum Domnului (Ioan XXI, 22) pînă în momentul înălţării cînd „un nor L-a luat de la ochii lor" (Fapte I, 9).

Dar numai după zece zile, un fapt cu totul nou se petrece, fapt unic, cunoscut numai în iconomia mîntuirii: Pogorîrea Duhului Sfînt peste apostoli şi peste Biserică. În ziua aceea cel care a vorbit, în numele celorlalţi Apostoli şi a „revelat" evenimentul, a fost tot Petru. Şi ştim că el a rostit acum cu hotărîre şi fără clintire, cu limba „ca de foc" a Duhului, în finalul cuvîntării: „Să ştie dar toată casa lui Israel că Dumnezeu, pe Acest Iisus pe care voi L-aţi răstignit, L-a făcut Domn şi Hristos" (Fapte II, 26). Şi trebuie să spunem că Petru de aici înainte rămîne neclintit, mărturisind pentru totdeauna, credinţa în Hristos, în „răscumpărarea cu scumpul Său Sînge, în Piatra din capul unghiului aleasă de mare preţ... Păstorul şi Păzitorul sufletelor..." (I P. I, 19; II, 6, 25).

Dar aici se iveşte întrebarea: Cum, atît timp cît Petru e cu Iisus, lîngă El, Îl are în faţă, Îl ascultă, Îl vede săvîrşind fapte suprafireşti şi arată totuşi momente de îndoială; cînd Îl recunoaşte ca Fiu al lui Dumnezeu, cînd se clatină chiar pînă la a spune: „Nu-L cunosc pe Omul Acela!" Iar, cînd Domnul nu mai este, aşa zicînd, „lîngă" Petru, cînd s-a înălţat „de la ochii" lui fireşti de-a dreapta Tatălui, acum Petru Îl recunoaşte şi-L mărturiseşte ca Domn şi Mîntuitor. Care e înţelesul acestei radicale schimbări?

La aceasta răspunde Pogorîrea Sfîntului Duh. În timpul zilelor petrecerii Sale pămînteşti, Domnul era lîngă Petru, cu Petru. Acum însă, cînd Duhul Sfînt a pogorît asupra lui, Domnul nu mai este doar „lîngă", ci *în* Petru, înlăuntru, în Duhul lui. Acum, cuvintele auzite de la Iisus, faptele, lucrările Lui minunate, evenimentele: Botezul, Schimbarea la Faţă, Răstignirea, moartea, Învierea, Înălţarea Domnului devin spiritual, în Duhul, cuvînt, substanţă şi viaţă a vieţii lui Petru. Duhul Sfînt, Duhul înţelepciunii şi al înţelegerii, al sfatului, al cunoştinţei, al buneicredinţe, al tăriei... (Isaia XI, 2), luminează şi face duhul lui Petru vas viu al înţelegerii, înţelepciunii, credinţei, cunoştinţei lui Hristos; şi într-atît încît el va putea învăţa cu propria lui experienţă: „Pe Domnul, pe Hristos, să-L sfinţiţi în inimile voastre" (I P. III, 15). Cu un cuvînt, Iisus e viaţa vieţii lui. Cum va spune şi celălalt mare apostol, Sfîntul Pavel: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine" (Gal. II, 20).

Dar noi cunoaştem că Domnul îi pregătise pe ucenici de mai înainte pentru această cale a cunoaşterii. „Vă este de folos să mă duc Eu, le spunea în ajunul jertfei Sale. De M-aţi iubi v-aţi bucura că Mă duc la Tatăl... Dacă nu Mă voi duce Mîngîietorul nu va veni la voi. Iar dacă Mă voi duce Îl voi trimite la voi... ca să fie cu voi în veac. Şi El va rămîne la voi şi va fi în voi... Iar în ziua aceea veţi cunoaşte că Eu sînt în Tatăl şi voi în Mine şi Eu în voi... pentru că Eu sînt viu şi voi veţi fi vii..." (Ioan XVI, 7; XIV, 16, 17, 19, 20). Acum ei, Petru şi ceilalţi, erau vii, în Biserica ce se născuse. „Duhul face fiu" spusese tot Domnul. Duhul făcuse vii pe Apostoli şi ei recunosc în Duhul pe Iisus Cel viu — înviat.

Îl recunosc şi în ei, după al Cărui chip se recunoşteau zidiţi. Duhul Sfînt care „odihneşte din veci peste Fiul" (Isaia LXI, 1) de la care se întrupează din Fecioară, prin Care „învie" (I P. III, 18). Acelaşi Duh Sfînt învie acum în ei, în Apostoli, chipul lor în care se oglindeşte acum chipul lui Hrsitos Cel înviat. Îi răsădeşte ca nişte mlădiţe vii în Trupul Lui — Biserica. Şi nu numai pe ei, ci pe toţi „pe oricîţi îi cheamă Domnul Dumnezeu..." (Fapte) II, 39) şi răspund chemării, răsădindu-ne în tulpina Lui, şi făcînd să crească în noi prin Evanghelie, Taine şi virtuţi trăsăturile Feţei Lui de iubire şi lumină. Un creştin dreptmăritor îşi încheie totdeauna rugăciunea în acest fel: Duhule Sfinte învie şi în mine chipul Mîntuitorului Meu Iisus Hristos".

Pentru îmbelşugarea roadelor pămîntului

La dumnezeiasca Liturghie, ca şi la alte slujbe ale sfintei noastre Biserici, în cuprinsul ecteniei celei mari, ni se dă şi îndemnul de a ne ruga „pentru îmbelşugarea roadelor pămîntului". Acest îndemn este cuprins în cuvintele: „Pentru bună întocmirea văzduhului, pentru îmbelşugarea roadelor pămîntului şi pentru vremuri paşnice, Domnului să ne rugăm!"

Ne rugăm lui Dumnezeu, „pentru îmbelşugarea roadelor pămîntului", deoarece avem convingerea că „toată darea cea bună şi tot darul desăvîrşit de sus este, pogorînd de la Părintele luminilor". O spune aceasta Sfîntul Apostol Iacob (1, 17), dar o spunem şi noi, la Sfînta Liturghie, uniţi fiind într-un cuget cu preotul, care rosteşte rugăciunea amvonului, în cuprinsul căreia sînt şi cuvintele: „Că toată darea cea bună şi tot darul desăvîrşit de sus este, pogorînd de la Tine, Părintele luminilor." Deci, aşa cum cerem de la Dumnezeu „pîinea cea de toate zilele", cînd rostim rugăciunea Tatăl nostru, tot aşa, la sfintele slujbe, tot de la Dumnezeu, cerem şi „îmbelşugarea roadelor pămîntului", adică „verdeaţa, spre trebuinţa oamenilor", pe care o scoate Dumnezeu din pămînt, după cuvîntul Psalmistului, care zice, vorbind cu Dumnezeu: „Tu scoţi hrană din pămînt: pîinea, care întăreşte inima omului; untdelemnul, care-i luminează faţa, şi vinul, care veseleşte inima omului" (Ps. 103, 15).

Grîul, vinul şi untdelemnul au fost, din vremuri străvechi, de aceea le şi pomeneşte acestea Psalmistul, cînd zice, fiindu-i luarea aminte la Dumnezeu: „Dat-ai bucurie, în inima mea, cînd acelora li s-a înmulţit grîul, vinul şi untdelemnul" (Ps. 4, 7). Dată fiind însemnătatea lor, pentru hrana şi viaţa omului, grîul, vinul şi untdelemnul sînt pomenite şi în cuprinsul rînduielii Sfintei Taine a Cununiei, cînd preotul se roagă, pentru cei ce se cunună, spunînd cuvintele: „Dă-le lor, din roua cerului de sus şi din belşugul pămîntului. Umple casele lor de grîu, de vin şi de untdelemn şi de toată bunătatea, ca să dea şi celor lipsiţi." Pîine, grîu, vin şi untdelemn binecuvintează sfînta noastră Biserică şi la slujba litiei, cu conştiinţa că acestea sînt date nouă de Dumnezeu spre „desfătarea şi hrana noastră".

Ne rugăm lui Dumnezeu „pentru îmbelşugarea roadelor pămîntului". Dar să nu uităm nici odată că roadele pămîntului nu vin numai din binecuvîntarea Domnului, ci şi din lucrarea omului. Binecuvîntarea Domnului se revarsă numai acolo, unde se împlineşte lucrarea omului. Să ne aducem aminte de cele ce ni se spun, în Sfînta Evanghelie, în legătură cu minunea pe care a făcut-o Domnul Hristos, cînd, cu cinci pîini şi doi peşti, a săturat mare mulţime de oameni. Din expunerea Sfinţilor Evanghelişti ştim că ucenicii, dîndu-şi seama că locul era pustiu şi vremea în spre seară şi că oamenii, care-l ascultau pe Mîntuitorul, aveau trebuinţă de hrană, I-au zis Învăţătorului lor: „Dă drumul mulţimilor, ca să se ducă în sate, să-şi cumpere de mîncare" (Mt. 14, 15). La aceasta Domnul Hristos a răspuns: „N-au trebuinţă să se ducă; daţi-le voi să mănînce" (Mt. 14, 16).

Cînd ucenicii L-au rugat pe învăţătorul lor să-i lase pe ascultătorii Săi să meargă să-şi procure hrană, nu s-au gîndit că ar putea să facă şi ei înşişi ceva pentru acei oameni, ci aveau în vedere doar posibilitatea de a-şi procura fiecare ceea ce i-ar fi de trebuinţă. Domnul Hristos a avut în vedere, însă, altceva. El voia să-i înveţe pe ucenici, şi prin ei, pe toţi credincioşii, că lucrul cel dintîi, cînd e vorba de omul de lîngă noi, este să ne gîndim nu cum ar putea el să-şi rezolve, fără noi, anumite lucruri, ci mai degrabă, ce am putea noi să facem pentru el. Cînd Domnul Hristos a spus: „Daţi-le voi să mănînce", a spus de fapt un cuvînt veşnic, cu valoare pentru toţi credincioşii, care sînt datori ca, din prisosul lor, să împlinească trebuinţele altora.

Ca să putem împlini şi noi cuvîntul Domnului, care ne spune: „Daţi-le voi să mănînce", trebuie să avem şi noi ceva de oferit. Iar ca să avem ceva să oferim, este necesar să lucrăm pentru înmulţirea binelui, deci şi „pentru îmbelşugarea roadelor pămîntului", care, cu binecuvîntarea lui Dumnezeu, adăugată la osteneala noastră, poate fi spre îndestularea multora.

Noi, cei care ne rugăm lui Dumnezeu „pentru îmbelşugarea roadelor pămîntului" e bine să ne gîndim că atunci cînd Mîntuitorul a binecuvîntat cele cinci pîini, a binecuvîntat totodată toată munca, toată osteneala, pe care o face omul pentru agonisirea pîinii. Binecuvîntînd pîinea, — care este rezultatul muncii omului, însoţită de binecuvîntarea lui Dumnezeu, — Domnul Hristos a binecuvîntat munca pe care o face omul, cînd pregăteşte pămîntul, în care se seamănă grîul. A binecuvîntat munca aratului şi a semănatului, a grăpatului şi a plivitului, a seceratului şi a treieratului. A binecuvîntat atunci Domnul şi munca pe care o depune omul pentru măcinatul grîului, pentru frămîntatul aluatului şi pentru arsul cuptorului, pentru a pune pîinea în cuptor şi pentru a o scoate din cuptor, gata coaptă, pregătită pentru a fi hrana care îi dă putere şi susţine viaţa omului. Toată munca de pregătire a pîinii a binecuvîntat-o Domnul Hristos, cînd a binecuvîntat cele cinci pîini, cu care a săturat mare mulţime de oameni. Aceeaşi muncă o binecuvintează şi preotul, la Sfînta Liturghie, cînd binecuvintează „cinstitele daruri", care, prin voirea Duhului Sfînt, se prefac în „trupul şi sîngele Domnului Hristos". Şi, desigur, binecuvîntînd „cinstitele daruri", preotul nu binecuvintează numai munca ce s-a depus pentru pregătirea prescurilor, ci toată munca ce se desfăşoară pentru cîştigarea pîinii celei spre fiinţă, atît de necesară omului, pentru existenţa lui.

Binecuvîntînd „cinstitele daruri, ce sînt puse înainte", pîinea şi vinul de pe sfîntul altar, preotul binecuvintează munca plugarului, îl binecuvintează şi pe omul, care este împreună lucrător cu Dumnezeu, „pentru îmbelşugarea roadelor pămîntului".

Conştiinţa că muncind „pentru îmbelşugarea roadelor pămîntului", le avem pe acestea cu binecuvîntarea lui Dumnezeu; simţămîntul că în roadele pămîntului se întîlneşte munca omului cu binecuvîntarea Domnului, dă roadelor pămîntului, pe lîngă valoarea lor nutritivă, şi o valoare religioasă, căci ele ne aduc aminte şi de Dumnezeu. În acest gînd, credincioşii îşi încep şi îşi sfîrşesc masa cu rugăciune. În acest înţeles, ei sînt cu grijă „să nu se risipească nimic" (In. 6, 12), spre a nu se arăta nebăgători de seamă faţă de cele ce Dumnezeu însuşi le-a binecuvîntat. O astfel de încredinţare avînd iubitorii de Hristos, la unele mănăstiri se binecuvintează nu numai hrana ce este pusă înainte, ci chiar şi cele ce rămîn după îndestulare, ca şi acestea să fie păstrate cu grijă şi întrebuinţate cu cuviinţă. Aceasta ne aduce aminte de cele douăsprezece coşuri pline de fărmituri, ce au rămas după săturarea celor ce s-au împărtăşit de pîinea binecuvîntată de Domnul Hristos, ca şi de porunca pe care a dat-o Domnul, cînd le-a spus ucenicilor Săi: „Strîngeţi fărîmiturile, ce au rămas, ca nimic să nu se piardă" (In. 6, 12).

Toate acestea ştiindu-le, cu vrednicie şi cu dreptate este a ne ruga „pentru îmbelşugarea roadelor pămîntului", dar a şi munci pentru dobîndirea lor, a le privi, în lumina credinţei noastre, la adevărata lor valoare, cu conştiinţa că ele sînt binecuvîntate de Dumnezeu, deci că trebuie întrebuinţate „cu credinţă şi cu evlavie", spre slava lui Dumnezeu şi spre folosul nostru vremelnic şi veşnic, ele fiind nu numai ale noastre, ci şi ale lui Dumnezeu, ca unele ce amîntesc, în acelaşi timp şi de noi şi de Dumnezeu.

Ieromonahul *Teofil*

SFINŢIREA CATEDRALEI DIN SFÎNTU GHEORGHE

Avînd în vedere că vechea biserică ortodoxă din Sf. Gheorghe era neîncăpătoare şi mai puţin la îndemîna credincioşilor, fiind aşezată în cimitir, în 20 septembrie 1939 s-a pus piatra fundamentală pentru o nouă biserică, o catedrală în adevăratul înţeles al cuvîntului, cu hramul „Sf. Nicolae" şi „Sf. Gheorghe", zidirea ei începîndu-se în timpul arhipăstoririi mitropolitului Nicolae Bălan, ctitor al mai multor biserici în

această parte de ţară, preot paroh şi protopop fiind Aurel Nistor.

Lucrările, ajunse pînă către turle, la cota de 18 m înălţime, s-au sistat brusc în urma dictatului de la Viena din 30 august 1940.

După o întrerupere de peste trei decenii, timp în care zidurile au rezistat deşi crescuseră copaci pe ele, lucrările de terminare a acestei monumentale catedrale au fost reluate în anul 1972, în timpul arhipăstoririi la Sibiu a Î. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Mladin şi a patriarhului Justinian Marina, paroh şi protopop la Sf. Gheorghe fiind P. C. preot P. Dumbravă, iar diriginte de şantier C. preot C. Gane (Tuşnad-Băi).

Planurile iniţiale au fost întocmite de arhitectul Ionescu Berechet, iar după reluarea lucrărilor au fost refăcute, potrivit noilor situaţii, de către arhitecţii C. Busnel şi M. Renel.

Pictura a fost executată de Iosif Vasu din Bucureşti, ajutat de un colectiv de încă patru pictori, iar după decesul acestuia lucrările de pictură au fost continuate şi terminate de pictorii M. Gogea şi M. Codrescu.

Lucrările de finisare au continuat în timpul cînd Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei a fost şi locţiitor de Mitropolit al Ardealului şi s-au încheiat sub arhipăstorirea şi purtarea de grijă a Î. P. S. Mitropolit al Ardealului, Dr. Antonie Plămădeală.

După reluarea lucrărilor, în anul 1972, cheltuielile pentru terminarea construcţiei, pentru instalaţiile cuvenite, pictură, iconostas, clopote etc. au fost suportate de Centrul arhiepiscopesc din Sibiu prin contribuţia anuală specială a tuturor parohiilor din Arhiepiscopie, cu sume importante contribuind totodată credincioşi din Sf. Gheorghe, preoţi şi credincioşi din întreg protopopiatul Sf. Gheorghe, Sf. Patriarhie, precum şi unele eparhii.

P. F. Patriarh Iustin a înzestrat acest sf. locaş de închinăciune cu potir, disc, steluţă şi alte sf. vase, cruci cu postament, chivot un rînd de veşminte preoţeşti ş. a., iar Î. P. S. Mitropolit Antonie cu cărţile de cult necesare.

Sfinţirea catedralei din Sf. Gheorghe a avut loc Duminică, 15 mai 1983, şi a fost săvîrşită de P. F. Părinte Dr. Iustin Moisescu, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Episcop-vicar Roman Ialomiţeanul al Arhiepiscopiei Bucureştilor şi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul al Arhiepiscopiei Sibiului, înconjuraţi de un sobor de preoţi şi diaconi, din care au făcut parte P. C. cons. patriarhal C. Pârvu, profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, P. C. vicar, consilieri, protopopi, etc.

Au fost de faţă d-l Szász Tibor, protopopul reformat din Sf. Gheorghe, C. preot rom.-cat. Csató Béla, d-l Török Aron, pastor unitarian, precum şi doamna Bajka Katalin, pastor evanghelic s. p.

Au mai participat P. C. protopopi din Arhiepiscopie, membrii Adunării eparhiale din Arhiepiscopia Sibiului, preoţii din prot. Sf. Gheorghe şi credincioşi.

Obştea credincioşilor a primit cu multă căldură pe P. F. Patriarh Iustin, pe Î. P. S. Mitropolit Antonie şi pe ceilalţi ierarhi, întîmpinaţi fiind după obiceiul străbun.

După slujba sfinţirii bisericii, potrivit rînduielii îndătinate, a urmat Sf. Liturghie, răspunsurile fiind date de o parte din corul mixt al catedralei mitropolitane din Sibiu. condus de P. C. pr. prof. onor. Gh. Şoima.

La priceasnă a predicat P. C. prorector D. Abrudan, care a tălmăcit Evanghelia zilei.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. C. pr. P. Dumbravă, paroh şi protopop, a făcut o dare de seamă asupra lucrărilor săvîrşite la „catedrala înfrăţirii cultelor din zonă", după spusa P. C. Sale, întrucît la ea au lucrat meşteri de toate confesiunile din municipiul Sf. Gheorghe şi împrejurimi.

În continuare a vorbit Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a spus între altele:

Este pentru Transilvania, pentru Mitropolia noastră, pentru acest oraş frumos şi reîntinerit şi pentru această catedrală, o zi cu totul deosebită astăzi şi o întreită sărbătoare. Mai întîi avem sărbătoarea rînduită de tradiţia creştină, numită „Duminica Tomii", în care Toma mijloceşte evidenţierea ultimului argument pentru învierea lui Hristos, prin verificarea materială a ranelor Mîntuitorului, convingîndu-se astfel că El era cu adevărat Cel ce murise şi acum înviase. În al doilea rînd, ziua aceasta este sărbătoare pentru această biserică, fiindcă astăzi i se face botezul, sfinţirea. Şi în al treilea rînd sărbătoarea capătă spor de strălucire pentru că sfinţirea e săvîrşită de însuşi capul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin.

Transilvania îşi aminteşte de multe treceri de dincolo de munţi încoace, tot aşa cum istoria a ţinut minte şi numele multor transilvăneni care au trecut munţii dincolo. Fraţi la fraţi. Munţii n-au fost niciodată o graniţă reală între cei de dincolo şi cei de dincoace. Mihai Viteazul i-a trecut la 1600, venind „întru ale sale" nu cucerind.

Catedrala aceasta a început a se zidi în anul 1939. Ea a avut de suferit odată cu istoria patriei noastre şi părintele protopop Dumbravă a amintit ce s-a întîmplat şi cum mulţi ani a trebuit să rămînă pustiită, cu zidurile ridicate pînă la 18 m şi apoi părăsită, uitată, lăsată pradă bălăriilor.

Iată că totodată cu istoria nouă a României, după eliberarea Transilvaniei, s-a ridicat şi s-a desăvîrşit şi ea, aşa încît o vedem astăzi înfrumuseţată, mîndră, chemîndu-ne pe toţi să ne bucurăm şi să ne veselim întrînsa.

Este, după cum vedeţi, o lucrare excepţional de frumoasă, aş zice că este o Sixtină a acestui miez de Ţară Românească. Mulţi au contribuit la zidirea şi înălţarea ei pînă s-o vedem aşa cum este astăzi. Toţi se înscriu în rîndul ctitorilor. Pentru ei Biserica se va ruga din neam în neam, la toate slujbele ei: „Pentru ctitorii sfîntului locaşului acestuia."

Fără îndoială, isprava cea mai de seamă, munca cea mai susţinută a desfăşurat-o aici, prin reluarea lucrărilor în timpul Mitropolitului Nicolae Mladin, protopopul Popiliu Dumbravă.

A fost ajutat îndeaproape de soţia sa, a fost ajutat de toţi protopopii din Arhiepiscopia noastră, aş zice cu modestie: Şi de noi înşine, şi de alţii. Toate aceste ajutoare însă au trebuit administrate de cineva şi au trebuit transformate în frumuseţi exterioare şi în frumuseţi interioare.

Dacă lucrările de la această catedrală s-au terminat, dacă a fost posibil să se termine, e pentru că autoritatea parohială de aici s-a bucurat de atenţia, de grija, de ajutorul deosebit al autorităţilor centrale şi al autorităţilor locale.

A fost posibilă terminarea acestei catedrale datorită libertăţii religioase din patria noastră. Cine nu crede să vină s-o vadă.

Această catedrală va fi, de-acum încolo, un lăcaş de rugăciune pentru mîntuirea sufletelor credincioşilor, dar şi pentru ca Dumnezeu să binecuvinteze locurile acestea, ţara noastră şi lumea întreagă cu pace.

Acestea zicînd, Prea Fericite, ţin din toată inima să vă mulţumesc pentru că n-aţi pregetat să acceptaţi invitaţia noastră a tuturor, de a vă avea aici cu prilejul acestei sfinţiri de catedrală. Ştim că pe vremuri, cînd eraţi Mitropolit al Transilvaniei, aţi făcut prima sfinţire tot pe aceste meleaguri. Acum faceţi pe prima, ca Patriarh, şi tot în Transilvania. Bucuria noastră este cu atît mai mare.

Toţi clericii şi credincioşii rugăm pe Dumnezeu să vă dea multă sănătate şi vă zicem „bine aţi venit şi la mulţi ani".

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi P. F. Părinte Patriarh Iustin, care, în partea introductivă, a arătat că ne găsim încă în atmosfera

marii sărbători a Paştilor, întruniţi din nou laolaltă pentru a ne bucura împreună de una din marile realizări bisericeşti din vremea noastră.

În continuare, P. F. Părinte Patriarh Iustin a subliniat ideea că prin sfinţirea ei această monumentală construcţie şi-a schimbat cu totul înţelesul şi rostul, ea avînd, ca şi omul, o naştere de-a doua, o naştere spirituală, devenind dintr-o simplă construcţie un lăcaş sfînt, iar pictura care îi împodobeşte pereţii trezind în noi simţămîntul prezenţei reale a lui Dumnezeu, a Mîntuitorului Iisus Hristos, a sfinţilor etc.

De aceea, a arătat Prea Fericirea Sa, casa în care ne găsim noi acum nu mai este o casă a unuia sau a altuia sau chiar a tuturor, ci ea este în primul rînd o casă a lui Dumnezeu, prezent fiind cu noi Mîntuitorul Iisus Hristos, Duhul Sfînt care a transformat casa aceasta în lăcaş dumnezeiesc.

Din acest motiv destinaţia îi este cît se poate de înaltă, această catedrală devenind un lăcaş de vieţuire dumnezeiască a noastră, realizîndu-se o comuniune duhovnicească între cei prezenţi şi cei care au fost înaintea noastră şi vor veni după noi.

Arătînd că această comuniune religioasă frăţească se realizează şi cu fiii altor culte, P. F. Părinte Patriarh Iustin a spus între altele:

Trăim cu toţii, români şi cei de alte naţionalităţi, de veacuri multe, pe aceste meleaguri, cu toţii sîntem legaţi tainic de pămîntul strămoşesc, de toate frumuseţile ţării noastre, de toate bogăţiile pămîntului nostru, pe care cu toţii îl iubim şi cu toţii ne străduim să ne aducem contribuţia noastră cît mai mare pentru a face din ţara noastră o ţară din zi în zi tot mai bogată, o ţară din zi în zi tot mai frumoasă.

Cu munca şi priceperea lui, fiecare dintre noi este părtaş la marea operă actuală de zidire a unei vieţi noi în ţară, a unei vieţi mai îmbelşugate pe tărîm material şi mai dezvoltate pe tărîm spiritual.

Iată, această măreaţă catedrală este rod al străduinţilor şi ajutorului financiar al Mitropoliei Ardealului, al ostenelilor preoţilor şi credincioşilor din acest frumos oraş, al iubitorilor de Biserică, în general, din multe alte părţi ale ţării. Patriarhia însăşi, ca mamă bună a tuturor fiilor ei, şi-a adus, — ca şi pentru zidirea altor biserici —, contribuţia ei la înălţarea acestui monumental locaş.

Tuturor celor care au contribuit într-un fel sau altul la înălţarea acestei monumentale catedrale le aduc aici calde mulţumiri în numele întregii Biserici Ortodoxe Române. În mod cu totul deosebit mulţumesc tuturor autorităţilor de stat, centrale şi locale, pentru sprijinul şi bunăvoinţa pe care le-au arătat în toată vremea zidirii ei, asigurîndu-le că şi credincioşii se vor dovedi recunoscători, atît cu cuvîntul cît şi cu fapta, punînd puterile şi hărnicia lor la săvîrşirea binelui obştesc.

Sîntem bucuroşi — a spus P. F. Patriarh Iustin în partea finală a cuvîntării — că în fruntea ţării se găsesc bărbaţi de stat, care ostenesc statornic pentru binele patriei şi în acelaşi timp pentru apărarea păcii în lume.

De aceea, să închinăm în acest moment de mare importanţă pentru viaţa noastră bisericească un gînd de aleasă preţuire tuturor celor care conduc destinele patriei noastre, în frunte cu Domnul Nicolae Ceauşescu, Preşedintele ţării.

Felicitînd pe cei ce s-au străduit cu înălţarea catedralei şi acordînd P.C. prot. P. Dumbravă „Crucea patriarhală", Prea Fericirea Sa a exprimat urarea ca acest sfînt lăcaş să fie izvor de întremare lăuntrică, izvor de dragoste faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni, izvor de pace şi înfrăţire între oameni.

*

Centrul arhiepiscopesc Sibiu a oferit apoi o masă oficială la care au participat toţi oaspeţii, preoţi şi credincioşi. Cu acest prilej au toastat:

P. C. cons. Gh. Papuc, care, ca fiu al plaiurilor covăsnene, a făcut o prezentare a acestor meleaguri sub raport istoric, geografic, cultural etc., subliniind frăţeasca muncă şi convieţuire a fiilor acestui minunat colţ de ţară românească.

Domnul pastor reformat Szasz Tibor, care, mulţumind pentru invitaţia ce i s-a făcut, exprimă urări de bine P. F. Părinte Patriarh Iustin, precum şi celorlalţi ierarhi prezenţi, subliniind totodată relaţiile frăţeşti dintre credincioşii diverselor confesiuni din această zonă, la toate nivelurile, relaţii care, a spus Domnia sa, se vor păstra şi se vor adînci.

P. C. prot. P. Boeriu (Mediaş), ca fost protopop la Sf. Gheorghe, curînd după 23 August 1944.

D-l Niţu Iuliu, cîntăreţ bisericesc la Bixad-Olt, care a exprimat bucuria credincioşilor de a avea în mijlocul lor pe P. F. Părinte Patriarh Iustin, eveniment care va rămîne neşters în inimile lor.

Doamna Bajka Katalin, care, în numele credincioşilor evanghelici sinodo-prezbiteriali, felicită pe credincioşii români pentru această frumoasă realizare.

P. C. prot. P. Dumbravă, care mulţumeşte P. F. Părinte Patriarh pentru distincţia ce i s-a acordat.

Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a subliniat semnificaţia praznicului, sfinţirea catedralei din Sf. Gheorghe de către P. F. Părinte Patriarh Iustin, simbol al unităţii ortodocşilor români de pretutindeni, reprezentînd un eveniment cu adevărat istoric pentru Biserica noastră.

Î. P. S. Sa a arătat totodată că această catedrală va fi un simbol şi un loc de întîlnire ecumenică, cultivîndu-se şi prin acest aşezămînt ideea apropierii şi înfrăţirii tuturor oamenilor.

În încheiere a mulţumit din nou P. F. Patriarh Iustin pentru participare, precum şi autorităţilor locale şi Departamentului Cultelor pentru solicitudinea manifestată.

A vorbit apoi P. F. Părinte Iustin, care a arătat, între altele, că porunca vremii noastre este dragostea jertfelnică, lumea de astăzi avînd nevoie mai mult ca oricînd de dragoste şi pace, dragostea fiind de altfel porunca de căpătîi a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Aruncînd o privire înapoi cu aproape trei decenii, P. F. Sa a spus că, plecînd de la Sibiu ca mitropolit la Iaşi, a lăsat „o jumătate de inimă în Transilvania".

În continuare, Prea Fericirea Sa a prezentat cîteva aspecte din lucrarea de astăzi a Bisericii Ortodoxe Române, care merge împreună cu poporul, avînd o activitate vădită în multe sectoare, inclusiv pe plan internaţional, unde „Mitropolitul Dv. are o muncă meritorie".

În încheiere, P. F. Patriarh Iustin a felicitat pe fiii meleagurilor covăsnene pentru convieţuirea lor frăţească, îndemnîndu-i să răspundă la toate chemările care privesc mai binele lor şi al ţării.

În cadrul agapei au fost rostite o seamă de versuri originale, legate de evenimentul sărbătorit, dintre care reţinem şi următoarea strofă:

„Vă urăm cu bucurie
Întru mulţi ani să trăiţi
Şi bisericile noastre
Bine să le păstoriţi!"

P.

(Continuare în pag. a 6-a)

Sava Brancovici, mitropolit al Transilvaniei...

(Continuare din pag. 1)

ricii noastre, desigur cu apă sfințită și cu mirungere după aceea.

Oare a crezut Bunea că preoții ortodocși au făcut, drept urmare a acestei porunci, botez cu *aqua simplici?* Și chiar dacă ar fi fost așa, se știe că, în caz de nevoie, se face și cu apă obișnuită, și botezul e valid. Dar în porunca lui Sava nu era vorba decît de *întărirea, reconfirmarea* practicii ortodoxe: *„așa cum este tocmeala"*, tocmai pentru a se apăra de inovațiile calvine. Bunea, solicitîndu-și și talentul humoristic — din păcate nu-l avea deloc! — se întreabă de ce ar mai fi fost nevoie ca Sava să le spună preoților să facă botezul cu apă, că doar nu-l făcea nimeni cu lapte, cu vinars sau cu borș! Și conchide: el a vrut să spună: cu apă simplă, nesfințită, ca la calvini. Din fericire nu asta a vrut să spună Sava Brancovici. Tocmai pentru că despre apă se știa, și se știa și ce fel de apă, Sava nu insistă. Accentul lui cade pe cuvinte ce urmează: *„așa cum este tocmeala."* Aceasta voia el să spună preoților: păstrați rînduiala, învățătura și tradiția noastră, nu vă luați după calvini. Adică exact invers decît l-a interpretat, pătimaș, canonicul de la Blaj.

c) *Interzicerea rugăciunilor pentru morți* din care Bunea face un alt cap de acuzare împotriva lui Sava, arătînd că acesta, calvinizat, a renunțat la ele, este o nouă mistificare. Se știe că superstițiile au făcut ravagii în trecutul nostru. Om luminat, Sava a dorit să clarifice aceste lucruri, să-i aducă pe credincioși la dreapta credință, eliberată de superstiții, de sărbători fără sens, de practici rămase din adînc de istorie păgînă.

Iată textul său, redactat de sinodul din 1675: „Cînd cheamă creștinii pe popa la bolnavi să-i cuminece și nu vor să iasă după popa din casă, acolo popa să nu meargă la morții casei; molitfă să nu facă nici oaselor, nici hainelor, nici oi sau vaci peste mort să nu dea, au găini, iar în lături pot da; picioarele dobitoacelor să nu le spele, nici să le arză cu lumina în frunte și colac peste groapă să nu dea, banul în groapă să nu se arunce; muierile să nu țipe pe uliță; cari nu vor să-și îngroape morții lunea sau miercurea, la aceia popii să nu meargă; cari oameni sau muieri vor face foc în curte la Joi Mari sau la Blagoviștenii și vor să pună masă și pîine că vin morții să se încălzească și aruncă apă pre pajiște să bea morții, pre aceia îi vor da spanilor să (dacă) nu se vor lăsa; sărbătorile drăcești, marția și miercurea, cine va ține, acela să se dea spanilor, să (dacă) nu se va lăsa." Și „Preoții de bobonoșaguri (superstiții) ce nu este scris la Tipic, să nu se ție" (cf. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, II, p. 84—85).

De unde a scos Bunea, că Sava a interzis rugăciunile pentru morți? Textul spune dimpotrivă: preoții erau opriți să meargă *numai* la cei ce se țineau de superstiții: *„acolo* popa să nu meargă la morții casei" (vezi mai sus). Încolo, toate trebuiau să se facă *după tipic.* Exista vreun tipic calvinesc? Nici vorbă. Sava se referea, și asta o știau toți — afară de Bunea, care nu mai voia s-o știe — la tipicul ortodox. El cerea revenirea la sobrietatea și sensul tipicului. În multe din superstițiile enumerate de el, recunoaștem superstiții ajunse și pînă la noi. Textul e o pledoarie pentru ortodoxie și nu pe dos, cum îl face Bunea să pară. Bunea înțelege prin *„oasele"* din textul de mai sus, pe toți morții, pe morți în general, pe cînd textul se referă la o superstiție în legătură cu scoaterea oaselor unora, spre a li se face rugăciuni suplimentare.

Textul de mai sus clarifică și cele referitoare la rugăciunile pentru animale. E vorba de superstițiile în legătură cu animalele, nu cu rugăciunile din molitvelnic privitoare la animale etc.

d) *Paștile* alcătuite din *pîine și vin,* care se distribuie după slujba învierii, nu sînt Euharistie și n-au fost niciodată înțelese așa, și practica de a se da în ziua de Paști nu e exclusiv ardelenească, așa că fără motiv o leagă Bunea de *Cina* calvină. El vrea neapărat să-l facă pe Sava calvin și își pierde cu totul echilibrul. Se vede că nu știa că și la București, și la Buzău, și în Moldova se împart Paști din pîine și vin. Pe care calvini i-au urmat cei de peste munți? Porunca lui Sava voia doar să impună respectul față de acest simbol, să se dea în mînă de către preot, cum se dă de altfel și anafora, în duminicile de peste an și cînd e liturghie sau litie. Se spune undeva sau există vreo atestare de vreun fel, că această practică ar fi înlocuit Euharistia din cadrul Sf. Liturghii? Bunea nu prezintă astfel de dovezi. Se află pe terenul interpretărilor și-al presupunerilor din ce în ce mai îndepărtate de bunul simț și de rigoarea istoricului.

e) *Eliminarea Sfintei Tradiții din cadrul izvoarelor de credință,* de care Bunea îl acuză formal pe Sava, ar fi într-adevăr o dovadă de alunecare în calvinism. Dacă ar fi așa. Dar să ne adresăm textului Sfîntului Sava: „Acele lucruri care nu se unesc cu *Scriptura sfîntă* și cu tocmeala Bisericii noastre, și pînă acum am fost poruncit cum să se *plevească* și să se puie jos, așa poftim și acum, iar pe unde se vor afla lucruri de acelea, bîntătui-se-vor (pedepsi-se-vor), cum este rînduiala Săborului" (La Cipariu, *Acte* ..., p. 149). Bunea subliniază cuvintele *Scriptura sfîntă* și conchide: „Așadar Sava Brancovici pune ca regulă de credință un principiu protestant" (*op. cit.*, p. 36). Vede cuvintele următoare „... și cu *tocmeala Bisericii noastre"*, dar nu vrea să le interpreteze în sensul în care au fost avute în vedere.

„Tocmeala", în limba vremii, e desigur „rînduiala", *Tradiția* Bisericii, cu specificarea: „a Bisericii *noastre* , deci ortodoxe. Dar Bunea se întreabă: unde se află această rînduială? Se răspunde: în cărțile calvinești traduse în românește (*op. cit.*, p. 36). Or, acestea cuprind numai ceea ce se află și în Scriptură. Aparent logic, dar de ce adică rînduielile Bisericii *noastre* să se afle în cărțile calvinești? Numai pentru că acestea erau traduse în românește? Dar pînă atunci, pînă la apariția cărților calvinești, unde fuseseră aceste rînduieli? Fuseseră undeva în cărțile ortodoxe, și se păstraseră bine. Tot acolo se mai află încă: în cărțile de slujbă, în tipic, în Molitvelnic, în practica Bisericii.

Și Bunea mai uită ceva: că nu numai cărțile calvinești erau traduse în românește, și nu numai ele circulau pe teritoriul Transilvaniei. Spre sfîrșitul cărții sale pomenește două din aceste alte cărți, pur ortodoxe, fără să-și dea seama că prin aceasta oferă cetitorilor un argument împotriva propriei sale teorii, că a cere slujbă și predică în românește, înseamna a cere calvinizare, pentru că toate textele românești ar fi fost calvine. Ei, iată că nu erau *numai* calvine. La Iași, în Moldova, apăruse în anul 1643 *„Cartea românească de învățătură a Duminicilor de peste an"*, Cazania lui Varlaam, iar la Dealu, în Țara Românească, apăruse în anul 1644 *„Evanghelia învățătoare a Duminicilor peste tot anul, și la praznice"*. Nu mai este nevoie să facem demonstrații asupra circulației acestor cărți și peste munți, în Transilvania. *Despre cărțile lui Sava, vezi I. Lupaș,* Averea confiscată de Principele M. Apaffi de la mitropolitul Sava Brancovici și fratele său Gheorghe, *în revista „Biserica și Școala", Arad, 1915, nr. 37.* În acestea nu se găsea tradiția Bisericii *noastre?* Și cînd Sava Brancovici cerea să se învețe cuvîntul Domnului pe românește, de ce să nu se fi gîndit la acestea? De ce să se fi gîndit neapărat la cele calvine? Dacă doar cele calvine ar fi existat cu exclusivitate în limba română, încă am mai putea oscila, dar aceste două cărți fundamentale de explicare a ortodoxiei, erau destul de aproape de timpul păstoriei lui Sava, ca să nu ne imaginăm că le avea și el și mulți alți preoți. De altfel el fusese de mai multe ori în Țara Românească, la unchiul său, Longhin Brancovici, episcop retras la Mănăstirea Comana (acesta era frate cu tatăl său și fusese hirotonit de Ciril Lukaris (1628) pentru credincioșii din jurul Lipovei și Ineului) și apoi cu prilejul hirotoniei în preot și în urmă în arhiereu; fusese și în Moldova de mai multe ori, și trecuse spre Rusia, așa că se va fi interesat de cărțile noi ce se tipăreau acolo și va fi adus și cu sine unele din ele. Că e așa, se vede și din inventarul bunurilor sale *„toate cărțile românești apărute pînă în timpul său* (la Mangra, *op. cit.*, p. 96).

f) *Introducerea jurămîntului la căsătorie* nu era un lucru nou și nu e caracteristic calvinesc, precum vrea istoricul Bunea. Sava îl va fi privit ca fiind doar o întărire a ritualului ortodox. Căci iată textul din *Molitvelnicul* ortodox: „Iată fiilor duhovnicești, prin punerea mîinilor pe Sfînta Evanghelie și pe Sfînta Cruce, *ați săvîrșit jurămînt* (s. n.) înaintea Sfîntului Altar că veți păzi legătura dragostei și a unirii între voi pînă la mormînt" (cf. *Molitvelnic,* București, 1971, p. 80). Orice comentariu e de prisos!

Această succintă respingere a acuzațiilor, formulate împotriva lui Sava Brancovici de către canonicul Augustin Bunea în 1906, clarifică, sperăm, problema ortodoxiei Sfîntului nostru. Nimeni, de altfel, nu i-a pus-o la îndoială în afară de Bunea. A putut fi primit în mediile ortodoxe cele mai variate, la Tîrgoviște, unde slujește cu patriarhul Dositei al Ierusalimului, între călugării de la Comana, la Moscova unde la 29 iunie 1668 slujește cu patriarhii Paisie al Alexandriei și Macarie al Antiohiei, (la Șt. Meteș, Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Transilvania și Ungaria, vol. I, Sibiu, 1935, p. 282, 284) a fost primit de țar și i s-au dat daruri ortodoxe (mitră, veșminte), s-a bucurat de stima unor domnitori sau viitori domnitori ortodocși ca Șerban Cantacuzino și Constantin Brîncoveanu — și cîte n-ar mai putea fi adăugate — așa încît e de-a dreptul ridicolă acuzația lui Bunea de calvinism. Că principii și superintendenții calvini, ca Mihail Tófföi, au încercat să-l influențeze, uneori terorizîndu-l, aceasta e cu totul altceva. Că așa cum arată Meteș, a trebuit să accepte de formă, uneori, unele sugestii privind măsuri disciplinare și unele obiceiuri de inspirație calvină (Meteș, *op. cit.*, p. 290, 292), a făcut-o, cum spune românul, pentru a trece puntea și a supraviețui, dar cînd i s-a pus problema opțiunii, a rezistat eroic, pînă la martiriu. Să precizăm: dacă a acceptat introducerea limbii române, a făcut-o pentru că aceasta corespundea și convingerilor și dorințelor sale, pentru ca ortodocșii „să înțeleagă" ceea ce auzeau din propovăduirea păstorilor lor, nu pentru a se calviniza. Din astfel de coincidențe se pot ușor crea confuzii voite și se pot trage concluzii false. Nimeni n-a mers însă pe linia promovării confuziilor. Hotărîrile Sinodului din 1675, așa-zisele *Așezăminte* I și II au fost întotdeauna înțelese de istorici în funcție de context și de ceea ce pornea cu adevărat din convingerile ortodoxe și românești ale lui Sava Brancovici.

E de neînțeles cum, totuși, Bunea își formulează concluzii ca acestea: „Prin soborul românesc de la 1675, Biserica românească s-a calvinit nu numai în organizația sa, ci și în dogmele sale, și încă prin o hotărîre a sa proprie" (*op. cit.*, p. 78).

Sava e numit trădător, bănuit a fi fost răsplătit imediat de calvini cu restabilirea jurisdicției și a drepturilor materiale și, alături de el, întregul cler e numit trădător deoarece, drept urmare a calvinizării, a fost scutit de dijme (*Idem*, p. 79). În zadar vor scrie cronicarii maghiari contemporani ca Talloczy, că la acel Sinod Sava a apărat cu îndîrjire drepturile și independența Bisericii sale, și că a recîștigat o viață mai demnă pentru clerul său; Bunea nu vede, nu aude. Nimeni n-are dreptate. Numai el are. De altfel la sfîrșitul nefericitei sale cărți va respinge cu argumente jalnice afirmațiile unui mare număr de istorici care s-au ocupat de Sava Brancovici, arătînd că toți s-au înșelat: Mihai Cserei, Chr. Engel, Samuil Clein, Petru Maior, A. Tr. Laurian, A. Papiu Ilarian, Andrei Șaguna, Nicolae Tincu-Velea, N. Popea, Eudoxiu Hurmuzachi, E. Golubinschi, Ghenadie Enăceanu, George Popovici, Simion Popescu, V. Mangra etc. (idem, p. 83—88). Ura întunecă mintea!

2. *A fost Sava Brancovici dedicat intereselor românești sau și-a văzut numai de interesele personale și a urmărit alte scopuri decît cele pe care i le dictau statutul său de conducător spiritual al românilor ortodocși?*

Întrebarea nu și-ar avea sens, dacă nu și-ar fi pus-o canonicul Augustin Bunea, și dacă el n-ar fi răspuns, fără nici un dubiu, că cea de-a doua parte a întrebării e cea care indică și răspunsul. Sava Brancovici n-a fost român, n-a iubit pe români, tot așa cum n-a iubit nici ortodoxia. Acesta e rezultatul cercetărilor lui Bunea. Iată totuși și cîteva amănunte:

Nu e adevărat că Sava ar fi fost urmașul unor despoți sîrbi. Era doar sîrb dintr-o familie obișnuită (A. Bunea, *op. cit.*, p. 13). Prin tot ce a făcut a promovat interesele sîrbilor (*idem*, p. 63) și a urmărit sîrbirea Bisericii românești (*Idem*, p. 74). La Sinodul din 1673, a vîndut ortodoxia în schimbul florenului pe care de atunci a avut dreptul să-l încaseze din nou de la preoți (*Idem*, p. 79). N-a avut nimic comun cu sufletul și cultura românească, n-a înființat nici o școală, n-a tipărit nimic în tipografia de la Bălgrad. Toți banii storși de la preoți, de la țar și de oriunde, i-a folosit încercînd să-l urce pe fratele său pe tronul Serbiei (*Idem*, p. 82). A fost un duplicitar de factură bizantină care, pe de o parte impunea cărțile calvinești, iar pe de alta pe cele sîrbești, „ca să nu mai scape românii de sub jugul sîrbilor" (*Idem*, p. 75). A fost precursorul sîrbirii Bisericii românești (*Idem*, p. 74).

Încă odată: Bunea nu vede nici o lumină pe fața acestui ierarh martir! Pare a fi privit totul prin ochelari negri. Să aerisim puțin încăperea. Să deschidem ferestrele. Să intre lumină multă. Lumina adevărului și a adevărului istoric.

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Sîmbătă, 9 aprilie 1983. — P. F. Patriarh Iustin a primit o delegație din partea Consiliului ecumenic al Bisericilor, alcătuită din: Dr. Samuel Amirthan — directorul programului de educație teologică; Dr. Reinhild Traitler, secretar pentru organizarea Adunării generale a C. E. B. de la Vancouver—Canada (iulie—august 1983) și Prof. Pr. Ioan Bria, directorul adjunct al Comisiei „Misiune și Evanghelizare", din cadrul C. E. B.

Marți, 12 aprilie 1983. — P. F. Patriarh Iustin a primit pe Excelența Sa Episcopul Hermann Kunst din partea Bisericii Luterane din R. F. Germania, care a primit titlul de „Doctor Honoris Causa", din partea Institutului Teologic Universitar din București. P. F. Patriarh Iustin a oferit la Palatul Patriarhal o agapă în cinstea distinsului oaspete, la care au participat: ÎI. PP. SS. Mitropoliți, Teoctist al Moldovei și Sucevei, Antonie al Ardealului și Nestor al Olteniei, precum și PP. SS. Episcopi-vicari Vasile Tîrgovișteanul și Roman Ialomițeanul.

Joi, 5 mai 1983 (joia din Săptămîna Patimilor). — P. F. Patriarh Iustin, în fruntea soborului tuturor ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române, a săvîrșit Sf. Liturghie Arhierească la Biserica Mănăstirii Antim din București, în cadrul căreia s„a făcut sfințirea Sfîntului și Marelui Mir pentru întreaga Biserică Ortodoxă Română.

Joi, 12 mai 1983. — P. F. Patriarh Iustin a primit pe Gunnar Stalsett secretar general al Societății biblice norvegiene, pe Odd B. Telle, secretar pentru Europa și pe Erwin Zimmermann, Consilier, toți din partea Societăților Biblice Unite.

Vineri, 20 mai 1983. — P. F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Nicolas Bucur, de origină română, din Cleveland—S. U. A., venit într-o vizită în țara noastră, la invitația Asociației „România". A fost de față P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovișteanul.

Marți, 31 mai 1983. — P. F. Patriarh Iustin a primit pe D-l Arthur Schneyer, președintele Fundației „Apelul pentru conștiință" din New York—S. U. A. La primire a participat D-l Ion Roșianu, Președintele Departamentului Cultelor.

„Împărate ceresc, Mîngîietorule..."

(Continuare din pag. a 3-a)

mele" (Ps. L, 10). Această sălășluire a Duhului Sfînt prin harul Său înăuntrul ființei noastre, va avea ca efect înnoirea noastră trupească și sufletească, adică sfințirea noastră prin puterea sfințitoare a harului Său, iar în final, tot prin puterea Lui, care va spori și eforturile noastre bune, noi vom dobîndi mîntuirea sufletelor noastre.

Numirile și însușirile multiple care se dau Duhului Sfînt în această rugăciune — șapte la număr — urmăresc ca persoana a treia a Sf. Treimi să fie cunoscută, recunoscută și preamărită ca Dumnezeu adevărat, deoființă cu Tatăl și cu Fiul, căruia I se cuvine aceeași cinstire și închinăciune ca și celorlalte două persoane treimice.

Precum ușor se poate vedea, rugăciunea „Împărate ceresc..." cuprinde în sine o întreagă „teologie", deoarece mai întîi ea ne arată tot ceea ce creștinul adevărat trebuie să cunoască despre Duhul Sfînt: însușirile, puterea, lucrarea și mărirea Lui, iar în al doilea rînd, că lucrarea Lui asupra noastră prin harul Său ne este absolut necesară pentru mîntuirea sufletelor noastre.

Iată de ce, această rugăciune nu poate lipsi din canonul zilnic al adevăratului creștin, deoarece darurile Duhului Sfînt „adapă toată făptura, spre rodire de viață".

SFINȚIREA CATEDRALEI...

(Continuare din pag. a 5-a)

Sub sprînceana serii, petrecut și salutat de obștea credincioșilor, P. F. Părinte Patriarh Iustin, împreună cu însoțitorii, a plecat spre București.

Încrestînd această sumară relatare vom spune, așa cum arăta un vorbitor, că clopotele monumentalei noastre catedrale vor vesti și ele de astăzi înainte nu numai chemarea la rugăciune a fiilor Bisericii noastre ci, interferîndu-se cu sunetele clopotelor bisericilor celorlalte confesiuni din municipiul Sf. Gheorghe, vor vesti și dragostea fiilor acestor meleaguri de vatra străbună, stima și respectul lor reciproc, vor vesti și dragostea frățească ce leagă și va lega pentru totdeauna pe fiii acestei inimi de țară, așa cum vrea și îi place și lui Dumnezeu, așa cum cer și inimile noastre creștinești și interesele noastre majore.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

Expoziție omagială la Muzeul bisericii „Sf. Nicolae" din Șcheii Brașovului

CIPRIAN PORUMBESCU (1853—1883)

Un albatros ucis în floarea vîrstei, în apogeul creației, în hainele de sărbătoare ale geniului în deplină vervă creatoare, aidoma lui Eminescu, Labiș, Cîrlova și mulți alții, cărora vitregiile soartei nu le-au îngăduit înscrierea în calendarul vieții a mai mult de 2—3 decenii, Ciprian Porumbescu este astăzi comemorat în sufletul milioanelor de oameni, care își alimentează setea și bucuria muzicii în marea sa operă compozițională, pentru care „Balada", „Poutpuriul de cîntece", ș. a. se identifică cu tot ce poate fi mai înălțător în cuget și simțire.

Orașul de la poalele Tîmpei i-a găzduit popasul creator ca dirijor al corului de la biserica „Sf. Nicolae", profesor de cîntări la gimnaziul ortodox „Andrei Șaguna", la Școala comercială și reală, la asociațiunea „Reuniuni, române de gimnastică și cîntări" ș. a., întîmpinîndu-i apetitul și sensibilitatea pentru muzică cu osmoza de cultură ce domnea în cadrul gimnaziului „Andrei Șaguna" și a bisericii voievodale, care conserva amintirea psaltului Anton Pann și ucenicului său George Ucenescu, cît și a marelui compozitor Gheorghe Dima.

Cele peste 60 de creații brașovene și în special monumentala operetă „Crai nou", prima românească, „Hora Brașovului" ș. a. sînt nestemate înșirate pe podiumul valorilor de la poalele Tîmpei, sînt o expresie a dăruirii cu care geniul porumbescian își motiva și imortaliza popasul brașovean, sfidînd parcă o boală incurabilă de plămîni, o climă nefavorabilă sănătății sale și eforturile didactice peste posibilitățile firești ale unui om suferind.

Astăzi, cînd s-au scurs 100 de ani de cînd prezența sa brașoveană reprezintă amintire, în Șcheii Brașovului sub egida Muzeului bisericii „Sf. Nicolae" s-a organizat o modestă expoziție, ca un pios omagiu adus marelui compozitor și dirijor. Exemplarul unic al operetei „Crai nou" provenită din dania compozitorului Tiberiu Brediceanu, după care la 26 februarie 1882 s-a dirijat spectacolul primei operete românești, un atestat de studii emis de rectorul seminarului din Bucovina pentru Ciprian Porumbescu, care la 24 de ani primea întru învățătura ritualiilor preoțești... următoriu progres: din știința ritualiilor preoțești, știința tipiconului și cetirea cărților bisericești în limba slavă — bine, iar din cîntările dupre melodia greacă, din cîntarea corală, din cîntări dupre melodia slavă și cetirea cărților bisericești în limba română — foarte bine", alături de actul de concurs pentru ocuparea postului de dirijor la biserica „Sf. Nicolae" și cele opt scrisori autografe Ciprian Porumbescu, concretizează raporturile pline de omenie și prietenie ale compozitorului cu slujitorii locurilor, remarcîndu-se înțelegerea filantropică a celor din urmă. Un certificat medical al doctorului brașovean Neagoe și altul italian al dr. Breitinger, precum și numeroasele procese verbale ale Comitetului parohial din Șchei, aduc valoroase completări biografice în privința marelui compozitor. Cu notă de rememorare rămîn actele care mărturisesc acțiunea filantropică a bisericii, care, post mortem, trimite 100 coroane spre a se ridica la Suceava un monument în memoria lui Ciprian Porumbescu.

Deschisă în cadrul Muzeului bisericii „Sf. Nicolae" cu începere din 27 mai 1983, expoziția este destinată publicului larg, înscriindu-se în multitudinea manifestărilor culturale destinate comemorării marelui compozitor național.

Vasile Oltean

SFINȚIRE DE BISERICĂ

● Vechea biserică de lemn din parohia Ruși, așezare străveche pe calea care duce de la Sibiu la Mediaș, fiind afectată de inundațiile care au avut loc la începutul deceniului trecut s-a impus necesitatea zidirii unei noi biserici. Ajutoare s-au primit de la Sf. Patriarhie de la Centrul Arhiepiscopesc Sibiu și de la alte eparhii și parohii din prot. Brașov și Sibiu. Ajutoare în bani și muncă au dat și credincioșii din Ruși și astfel, prin strădania neobositului lor preot Ștefan Straja ajutat și de soția sa Elisabeta Straja, biserica s-a ridicat și pictat.

Totul fiind gata, sfințirea ei a avut loc Duminică, 29 mai 1983 săvîrșită fiind de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoțit fiind de la Sibiu de P. C. cons. Gh. Papuc și P. C. secretar I. Galea.

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenților teologi.

Era de față și doamna și domnul pastor evanghelic C. A. din localitate Georg Helmut însoțit de consiliul parohial.

La sfîrșitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. prot. D. Luca (Sibiu), C. preot paroh Șt. Straja, care a făcut o prezentare a lucrărilor și a mulțumit tuturor celor ce i-au stat în ajutor și D-l pastor evanghelic G. Helmut, care și-a exprimat bucuria de a participa la această mare sărbătoare a credincioșilor ortodocși.

A vorbit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie care după ce a felicitat pe preot și credincioși, cît și pe pictori și constructori a explicat pericopa evanghelică, din care a reliefat ideea că nu putem trăi singuri, îndemnînd în a fi oameni pentru alții și a ne ruga și lucra pentru pacea a toată lumea.

Pentru strădaniile depuse pe plan gospodăresc și pastoral C. preot Șt. Straja a fost distins și hirotesit „Iconom stavrofor", act de apreciere înmînîndu-se și consiliului și comitetului parohial.

HRAMUL MANASTIRII BRÎNCOVEANU

Sfînta Mănăstire Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, jud. Brașov, are după cum se știe pe lîngă Adormirea Maicii Domnului și hramul „Izvorul Tămăduirii", vineri, după Învierea Domnului, hram serbat de credincioșii din părțile locului chiar în perioada cînd mănăstirea a stat cu zidurile dărîmate vreme de peste 150 de ani.

Al doilea hram a fost sărbătorit și în acest an cu mult folos sufletesc pentru obștea monahală, cît și pentru credincioșii veniți la această ctitorie voievodală.

Praznicul a fost cinstit și de participarea unor distinși oaspeți de peste hotare și anume Î. P. S. Mitropolit Iohannes Rinne de Helsinki și de doamna și domnul Olle Bergman, ambasadorul Finlandei în România.

La altarul din pădure, s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească de către Î. P. S. Mitropoliți Antonie al Ardealului și Iohannes de Helsinki, P. S. Episcop-vicar Lucian, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, din sobor făcînd parte și P. C. prof. onor. Dr. Alexandru Ciurea din București.

Răspunsurile au fost date de corul parohial de la Vistea de Sus, condus de soția preotului din această parohie, Eugenia Bălescu.

La timpul cuvenit, P. Cuv. ierod. Teofil Părăian a fost hirotonit preot și hirotesit duhovnic pe seama sf. mănăstiri, iar la momentul cuvenit Î. P. S. Mitropolit Iohannes de Helsinki a hirotonit pe monahul Irineu Duvlea întru diacon, act care constituie și el un simbol al bunelor relații dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Finlandeză, cît și dintre popoarele noastre.

La priceasnă a predicat P. Cuv. ierom. T. Părăian.

După Sf. Liturghie un cuvînt de salut în numele prot. Făgăraș a exprimat P. C. prot. R. Zaharie.

Cuvînt de învățătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie care, după ce a mărturisit bucuria de a se afla din nou „în acest colț de rai al țării" și după ce a făcut o scurtă informare legată de ultimele întruniri internaționale pentru apărarea păcii, descrie cronologic momentele mai de seamă ale Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, zăbovind totodată asupra Evangheliei zilei.

Au fost prezentați apoi oaspeții, cărora le-a mulțumit pentru participare și împreună slujire. În continuare, vorbindu-le în limba engleză, Î. P. S. Sa le-a făcut un scurt istoric al mănăstirii, al începuturilor încreștinării poporului nostru, al vieții bisericești de astăzi din țara noastră, al învățămîntului teologic etc.

Avînd ca traducător pe P. C. prof. Alex. Ciurea, în continuare a vorbit Î. P. S. Mitropolit Iohannes de Helsinki, care a transmis un călduros și creștinesc salut credincioșilor ortodocși din Transilvania, arătînd totodată că deși geografic Finlanda și România sînt departe, prin credința noastră comună ortodoxă noi ne simțim aproape unii de alții.

Î. P. S. Sa a exprimat de asemenea bucuria de a se afla pe meleagurile noastre, cît și satisfacția pentru credința vie pe care a întîlnit-o la fiii Bisericii noastre.

În continuare s-a săvîrșit sfințirea apei la fîntîna, veche și ea cît mănăstirea, de lîngă biserică și o ectenie de pomenire la mormîntul mitropolitului Nicolae Bălan.

Înaintea plecării oaspeților străini spre R. Vîlcea, Î. P. S. Mitropolit Iohannes de Helsinki a mulțumit Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului pentru dragostea și ospitalitatea de care s-au bucurat, mărturisind din nou marea apropiere care există între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Finlandeză.

Î. P. S. Sa a mulțumit de asemenea pentru prilejul ce i s-a oferit de a cunoaște mai bine Biserica noastră, exprimînd în același timp dorința ca și de acum înainte Bisericile noastre, ca două surori bune, să se ajute și să se sprijine reciproc.

Gh. P.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Mihai Stoian scrie în cartea* „Nici cuceritori, nici cuceriți", *(Ed. Eminescu, 1982, p. 536):* „Apartenența la cultura și spiritualitatea răsăriteană a fost, pentru români, un factor de apărare a identității lor naționale. Ar fi naiv să credem că, înglobați civilizației catolice a Europei Centrale, românii ar fi rămas la fel de autentici, obținînd în schimb, mai multe de la viață decît în urma formulei „Bizanț după Bizanț". Chiar dac-au avut parte, astfel, de mai puține avantaje materiale și au frecventat mai greu cultura europeană, s-au salvat de înstrăinare prin ortodoxia românească a străbunilor, respectîndu-și originea daco-romană".

● *A apărut o carte extrem de utilă pentru cercetătorii de cultură veche românească și pentru clericii care nu rareori se întîlnesc cu formele acestei culturi în alfabetul chirilic:* SCRIEREA CHIRILICĂ ROMÂNEASCĂ (Album de documente). *Rod al colaborării dintre Direcția generală a Arhivelor Statului și Facultatea de istorie și filozofie din București, cartea e semnată de Veronica Vasilescu și dr. Aneta Boiangiu și are un* Cuvînt înainte *de Ionel Gall. Un valoros instrument de lucru la îndemîna cercetătorilor epocii în care limba română s-a putut scrie și în alfabetul chirilic, în așteptarea unor vremuri mai bune, cînd vor reveni la „literele străbune".*

● „NOI TRACII", *revista fondată de Prof. Dr. Iosif Constantin Drăgan (apare la Milano, Italia), în numărul 99 (anul XII), februarie 1983, continuă publicarea unui interesant studiu despre limba dacilor. Cu „va urma" și, sperăm, cu urmări utile.*

● *A apărut vol. IV al lucrării* „Fapte din umbră" *de Cosma Neagu și dr. Dumitru Marinescu (București, 1983, 289 p.). Vorbind despre Consiliul de Coroană din dimineața zilei de 30 august 1940, convocat de Carol al II-lea pentru a se pronunța asupra dictatului de la Viena, se arată că Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului a fost printre cei zece care au susținut respingerea dictatului și au recomandat rezistența cu orice sacrificiu (p. 218). Majoritatea (21 și 1 abținere) au votat pentru acceptarea dictatului, motivînd că numai așa se va putea salva statul și ființa națională. După vot, Mitropolitul Nicolae Bălan a declarat: „Prin votul pe care l-am dat în zorii zilei de astăzi, am refuzat arbitrajul... refuz în momentul acesta din întreg sufletul meu și în numele întregului cler și popor al Bisericii mele, rezultatul care s-a făcut cunoscut". El a arătat în continuare că unirea înfăptuită la 1 decembrie 1918 „cu un elan de nedescris" a fost opera „tuturor generațiilor care ne-au precedat, de cînd poporul românesc s-a trezit la conștiința de sine" (p. 224). Iată o atitudine pe care nimeni și niciodată n-o va putea socoti altfel de cum a fost: eroică, demnă, curajoasă!*

● *Preotul Emanuel Copăcianu cunoscut ca autor al unei* VIEȚI A LUI IISUS *și a unor romane istorice, a publicat la editura „Scrisul Românesc" din Craiova (1983) un roman despre Cuza Vodă, intitulat: „CUMPĂNA APELOR sau „VODĂ CUZA TRECE MILCOVUL" (170 p.). Îi urăm și cărții să treacă examenul criticii literare și al cetitorilor.*

● *O carte despre unul din străluciții săi înaintași,* Episcopul Melchisedec Ștefănescu", *Viața și înfăptuirile sale, a publicat recent P. S. Episcop Eftimie al Romanului și Hușilor (Roman, 1982, 112 p.). Un bun exemplu de cinstire a predecesorilor și de valorificare a modelelor spre propria noastră orientare și creștere, în lumina lor cea mare.*

● *La München (1983) a apărut un volum intitulat:* DIE EUCHARISTIE DER EINEN KIRCHE, *sub îngrijirea Dr. Albert Rauch și Paul Imhof S. J. Printre semnatarii capitolelor cărții figurează și doi teologi români: Prof. Dr. Ioan Zăgrean, cu:* DIE BEDEUTUNG UND STELLUNG DER EUCHARISTICHEN EKKLESIOLOGIE IN DER THEOLOGIE DER RUMÄNISCHEN ORTHODOXEN KIRCHE *(p. 137—155) și Diacon Ioan Caraza, cu:* UNTERSCHIEDLICHE KIRCHENBILDER IN OST UND WEST ALS GEHEIMNIS DER KIRCHENGESCHICHTE *(p. 42—51). Mai ies și ai noștri în lume!*

● *Editura „Eminescu" 1983 ne redescopere o carte masivă (sub toate raporturile) și de mare prestigiu și utilitate pentru situarea noastră în spațiul culturii și civilizației balcanice:* CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ ȘI CIVILIZAȚIE BALCANICĂ, *de Victor Papacostea. Ediție îngrijită de Cornelia Papacostea-Danielopolu și un excelent studiu introductiv semnat de Nicolae Șerban Tanașoca. Și cartea, și studiul introductiv vor face carieră sigură ca documente de referință de acum încolo.*

● *Despre cărțile de piatră și graiurile lor aflate pe pămîntul românesc, scrie, transcrie, traduce și comentează Dionisie M. Pippidi:* INSCRIPȚIILE DIN SCYTHIA MINOR, *grecești și latine, vol. I, HISTRIA și ÎMPREJURIMILE, Ed. Academiei R. S. R., București, 1983, 544 p. Muncă de savant și erudit.*

● *Octav Sargețiu, acest suflet de moldovean născut în Bărăgan a publicat în* Săptămîna *(nr. 2, 1983) o prea frumoasă poezie intitulată* LIMBA NOASTRĂ. *Nu numai titlul ne amintește de nemuritorul preot și poet Alecu Mateevici; ritmul, suflul interior, cuvintele cele mai expresive sînt voit izvorîte din capodopera celui dintîi. După a lui Mateevici, care va rămîne în vecii vecilor marele imn al limbii noastre, nici nu se putea ține pe picioare un altul, fără acest transplant de sevă pură care, lui Octav Sargețiu i-a reușit.*

● *În* Săptămîna *(nr. 14, 8 aprilie 1983) Dan Zamfirescu reia discuțiile asupra* protocronismului. *Dar ce, se aștepta cineva ca Dan să se dea bătut?*

● *IRENIKON, revista monahilor de la Chevetogne (Belgia) își concentrează nr. 1/1983 asupra dialogurilor bilaterale dintre creștini. Elisabeth Behr-Sigel se ocupă de* Locul femeii în Biserică, *un studiu menit să fixeze poziția ortodoxă față de cea protestantă. Dezbaterea e încă la început, dar într-o zi va putea deveni... măr al discordiei, al unei și mai mari discordii, dintre cele două confesiuni creștine. Gurile rele ar putea zice: încă o dată Eva!*

● *Revista ASTRA de la Brașov (anul XVII, nr. 5, 1983) publică versuri inedite de Zorica Latcu. Poezie adevărată. Cadențe clasice — poeta e o cunoscută clasicistă — care bucură inima și ridică mintea într-un univers al gîndului frumos, unde „pasc turme de stele". Opțiunea* dacică *a poetei, pentru momentele în care se situiază, e firească și cheamă la solidarizare, fără să arunce umbre peste sinteza daco-română de mai tîrziu.*

ANTONIE DE LA PRISLOP

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● Joi, 12 mai 1983, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, după ce a participat la conferinţa preoţească din prot. Sibiu ţinută în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu şi unde a luat cuvîntul, a primit pe d-l Erwin Zimmerman, consilier european al Societăţilor biblice unite pentru producţia de Biblii din Stuttgard (R. F. G.).

● În aceeaşi zi, joi, 12 mai 1983, Centrul arhiepiscopesc şi mitropolitan din Sibiu a fost vizitat de Î. P. S. Johannes Rinne, Mitropolit de Helsinki, precum şi de d-l Olle Bergman, ambasadorul Finlandei în ţara noastră, cu soţia, însoţiţi de P. C. pr. prof. Dr. Alex Ciurea din Bucureşti, fost mulţi ani paroh în Suedia.

Conduşi de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, oaspeţii au vizitat catedrala mitropolitană din Sibiu, Institutul Teologic Universitar din Sibiu, biblioteca mitropolitană, precum şi reşedinţa mitropolitană.

● În ziua de 12 mai 1983, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a prezidat conferinţa preoţilor din protopopiatul Sibiu, care a avut loc în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu. Au participat 113 preoţi. Tema conferinţei a fost: „Aportul României la efortul comun al popoarelor pentru dezarmare şi pace în întreaga lume, pentru cooperare şi securitate europeană. Contribuţii ale Bisericii Ortodoxe Române". Au prezentat referate P. C. preoţi: I. Trifan (Haşag) şi M. Tăuceanu (Miercurea Sibiului), iar pe marginea referatelor au adus contribuţii P. C. preoţi: Gh. Gaşpar (Cisnădie), P. Vamvulescu (Ocna Sibiului II), M. Creţu (Tălmaciu), C. Dascăl (Sebeşul de Jos), I. Mihu (Guşteriţa), M. Damian (Alămor I), N. Streza (Răşinari II), T. Burcuş (Sibiu-Inferior) şi N. Boboia (Porumbacul de Sus).

Î. P. S. Mitropolit Antonie a vorbit la sfîrşit despre *„Participarea Bisericii Ortodoxe Române la acţiunile în slujba păcii din Europa şi America"*, referindu-se la întrunirea din 1982 de la Princeton, S. U. A. (numită Karlovy-Vary V), la conferinţa religiilor asupra apărării vieţii de la o catastrofă nucleară (Moscova 1982), la Masa rotundă asupra consecinţelor morale şi economice ale îngheţării producerii de arme nucleare (Moscova 1983) şi la Conferinţa organizată de Bisericile din ţările nordice la Upsala, cu tema *„Viaţă şi pace* (aprilie 1983).

● Luni, 16 mai 1983, Î. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la o masă oferită de ambasada Finlandei la Bucureşti, cu prilejul vizitei în ţara noastră a Î. P. S. Mitropolit Iohannes de Helsinki.

● Marţi, 17 mai 1983, Î. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la o consfătuire sinodală (Sinodul Permanent) la Bucureşti, prezidată de P. F. Patriarh Iustin.

● În ziua de 26 mai 1983, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a prezidat conferinţa preoţilor din protopopiatul Braşov, care a avut loc în localul protopopiatului. Au participat 82 preoţi. Tema (ca şi cea de mai sus de la Sibiu) a fost tratată de pr. Ioan Pătrunjel din parohia Bod. Au mai vorbit P. C. preoţi: Dumitru Dîrjan (Braşov), Ioan Comşulea (Braşov), Nicolae Coman (Braşov), Ştefan Tascianu (Braşov), Valeriu Voineag (Braşov), Axente Gontea (Braşov), Petru Balint (Turcheş), Iosif Bogdan (Hălchiu), Ioan Sumedrea (Bran-Poarta), Nicodim Belea (Braşov), Octavian Tomuţa (Poiana Mărului), Radu Terente (Vulcan). Î. P. S. Mitropolit Antonie a vorbit despre *„Răspunderea creştinilor pentru apărarea păcii în vremea noastră"*.

● Din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, în ziua de 22 mai 1983, P. S. Episcop-vicar Lucian a oficiat slujba de binecuvîntare şi Sf. Liturghie la parohia Fîntînele, prot. Sibiu, jud. Sibiu, pr. paroh N. Brote. În cadrul Sf. Liturghii Prea Sfinţia Sa a ţinut un cuvînt de învăţătură despre „Femeile mironosiţe".

● În ziua de 26 mai 1983, Prea Sfinţia Sa a prezidat conferinţa preoţească la prot. Sf. Gheorghe.

● La data de 29 mai 1983, Prea Sfinţia Sa din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie a oficiat slujba de binecuvîntare şi Sf. Liturghie la parohia Vîrghiş, prot. Sf. Gheorghe, pr. paroh I. Şuteu. Cu acest prilej Prea Sfinţia Sa a ţinut un cuvînt de învăţătură în legătură cu pericopa evanghelică din Duminica respectivă. La Sf. Liturghie a participat şi pastorul unitarian din Vîrghiş — Andrei Moilen — care a rostit un cuvînt în numele său şi al credincioşilor unitarieni din Vîrghiş.

● În ziua de 5 iunie 1983, din încredinţarea Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Antonie, Prea Sfinţia Sa Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, a oficiat slujba de sfinţire şi Sf. Liturghie la biserica-monument istoric cu hramul „Cuvioasa Paraschiva" din parohia Cuciulata, prot. Rupea, jud. Braşov, pr. paroh Alex. Comşa.

La slujbă a participat şi pastorul reformat din Hoghiz, jud. Braşov Szeghö Andrei care a ţinut şi un cuvînt despre bunele raporturi pe care dînsul şi credincioşii săi le-au avut în trecut şi în prezent cu preoţii şi credincioşii ortodocşi.

CLUJ

● *Sîmbătă, 9 aprilie 1983,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, a săvîrşit slujba înmormîntării ieromonahului Nicolae Leşe, de la mănăstirea Rohia, care a trecut la cele veşnice în 5 aprilie a. c. în urma unei scurte suferinţe, în vîrstă de numai 43 de ani.

La sfîrşitul sfintei slujbe P. S. Sa a rostit un temeinic cuvînt de învăţătură.

● *Sîmbătă, 23 aprilie 1983,* Înalt Prea Sfinţia Sa Arhiepiscopul Teofil Herineanu, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în filia Cutca, par. Simboieni, prot. Dej, păstorită cu multă vrednicie de preotul Gheorghe Mureşan.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 24 aprilie 1983,* în cadrul slujbei Vecerniei, în prezenţa Prea Sfinţitului Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul, corul Catedralei arhiepiscopale din Cluj-Napoca, pregătit şi dirijat cu măiestrie de P. C. Arhid. Prof. Ioan Brie, a susţinut un bogat concert religios, în care s-au prezentat piese religioase compuse şi armonizate de apreciaţi compozitori ca: G. Cucu, A. Bena, S. Drăgoi, N. Lungu, I. Brie, H. Davidov, şi alţii.

La sfîrşitul concertului P. S. Sa a mulţumit membrilor corului şi dirijorului pentru clipele de adevărată înălţare sufletească oferite în această seară.

● *Vineri, 13 mai 1983,* sărbătoarea Izvorului Tămăduirii, continuînd firul unei frumoase tradiţii, Prea Sfinţitul Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la mănăstirea Rohia, jud. Maramureş.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 15 mai 1983,* Înalt Prea Sfinţia Sa Arhiepiscopul Teofil a săvîrşit slujba sfinţirii bisericii noi din parohia Simboieni, prot. Dej, jud. Cluj, îmbrăcată cu frumoasă pictură prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi sub îndrumarea vrednicului preot paroh Gheorghe Mureşan, care a fost distins cu rangul de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, Înalt Prea Sfinţia Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 15 mai 1983,* Prea Sfinţitul Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar, a săvîrşit slujba resfinţirii bisericii din filia Nearşoba, parohia Nadăşu, prot. Huedin, jud. Cluj, renovată şi îmbrăcată cu zugrăveală artistică prin strădaniile vrednicilor credincioşi şi purtarea de grijă a preotului paroh Simion Pop, care a fost distins cu rangul de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un temeinic cuvînt de învăţătură.

ALBA IULIA

● A doua zi de Paşti P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească şi a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură în catedrala ortodoxă din Tg. Mureş. După Sf. Liturghie P. S. Sa a pus piatra de temelie pentru edificiul ce va ocroti obiectele de P. C. N. precum şi sediul protopopesc.

● În ziua de 11 mai, P. S. Episcop Emilian în dorinţa de a se conserva cît mai bine monumentele istorice de pe raza Eparhiei, a convocat mai mulţi P. C. protopopi şi preoţi din Eparhie la lucrările de drenare din jurul bisericii, monument istoric, a fostei Episcopii a Geoagiului. La aceste lucrări au fost prezenţi specialişti de la Muzeul Unirii din Alba Iulia, dînd îndrumările cuvenite. La această vatră de spiritualitate ortodoxă, P. S. Sa s-a întîlnit cu Excelenţa Sa Jakab Antal şi directorul Cancelariei Mons. Erösi Ludovic.

● În ziua de 12 mai P. S. Episcop Emilian a avut o întîlnire la Mănăstirea Rîmeţ cu Î. P. S. Mitropolit Johannes Rinne de Helsinki, însoţit de ambasadorul Finlandei la Bucureşti — Olle Bergman şi soţia Vappu Maria şi P. C. Sa Pr. prof. Alex. Ciurea.

În drum spre Sibiu, oaspeţii s-au oprit la Catedrala din Alba Iulia, unde au fost salutaţi din nou de P. S. Episcop Emilian.

● În ziua de 13 mai, cu prilejul sărbătorii Izvorului Tămăduirii, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la Mănăstirea Rîmeţ, rostind un cuvînt de învăţătură. În drum spre Centrul Eparhial, s-a oprit în parohia Peţelca.

● În ziua de 14 mai P. S. Episcop Emilian a sosit la Mănăstirea Topliţa, iar în ziua de 15 mai a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica din parohia Topliţa.

● În ziua de 18 mai, P. S. Sa a făcut o vizită pastorală în parohiile: Toaca — cu biserică în curs de pictare, Hodac — cu biserică şantier pictură, Băiţa — biserică în curs de pictare, Frunzeni — biserică în reparaţii şi casă parohială nou construită, Vălenii de Mureş — biserică împodobită în frescă.

● În după-masa zilei de 20 mai, P. S. Episcop Emilian a plecat la Schitul Afteia, din Munţii Cugirului, unde, la praznicul Sf. Împăraţi Constantin şi Elena, hramul Schitului, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească şi a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură.

În după-masa aceleiaşi zile, de la Schitul Afteia pe culmea munţilor Cugir, P. S. Episcop Emilian a plecat în parohia Purcăreţ, unde a doua zi a oficiat Sf. Liturghie. În cuvîntul de învăţătură a îndrumat şi îndemnat pe credincioşi să fie statornici în dreapta credinţă.

ORADEA

● De sărbătoarea Sf. M. Mc. Gheorghe (23 aprilie 1983), P. S. Episcop Vasile a săvîrşit sfinţirea bisericii noi din filia *Poiana Moţilor* (parohia Bucuroaia), prot. Oradea, păstorită de preotul Ioan Iova. Chiriarhul a lăudat spiritul de jertfelnicie al credincioşilor şi strădania preoţilor care i-au păstorit în perioada de înălţare a bisericii.

După-masă, ierarhul a vizitat biserica de lemn, monument istoric, din matra *Bucuroaia.*

Vecernia a fost oficiată în parohia vecină, *Tăşad,* păstorită de preotul Virgil Bogdan, chiriarhul manifestîndu-şi, în cuvîntul de învăţătură, satisfacţia pentru dragostea şi simţirea cu care credincioşii cîntă în comun frumoasele cîntări bisericeşti.

● *Duminică, 24 aprilie 1983,* a fost sfinţită biserica „Sf. Ap. Petru şi Pavel" din parohia *Oradea-Ioşia,* în urma lucrărilor de înnoire din ultimii ani. Vecernia a fost săvîrşită în biserica „Sf. Ier. Nicolae" a aceleiaşi parohii, cu care prilej s-a binecuvîntat noul iconostas, precum şi un clopot nou. Preoţii Ioan Porumb şi Ioan Popa, care păstoresc în acest cartier al oraşului de pe Crişul Repede, au fost distinşi cu rangul de *iconom-stavrofor,* pe primul, şi cu cel de *iconom,* cel de al doilea, iar membrilor Consiliului şi Comitetului parohial şi credincioşilor li s-a adresat o scrisoare de apreciere şi felicitare.

● Duminică, 17 aprilie 1983, chiriarhul a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din parohia *Oradea-Vii (C. F. R.)* (păstorită de preoţii Ilie Feier şi Gheorghe Nemeş). S-a oficiat parastas pentru ctitorii bisericii, la împlinirea a 45 de ani de la punerea pietrei fundamentale a bisericii. De asemenea, s-a făcut binecuvîntarea noii case parohiale.

După-masă s-a săvîrşit vecernia în biserica din *Copăcel* (filie a parohiei Chijic, prot. Oradea).

● La data de 19 aprilie 1983, sub preşedinţia P. S. Episcop Vasile, s-a ţinut şedinţa plenară a Consiliului eparhial, în cadrul căreia s-au adoptat măsuri privind activitatea misionar-pastorală a preoţimii.

● După ce, de Florii, Joia Mare şi Vinerea Mare, P. S. Episcop Vasile a servit la sf. slujbe tipiconale, iar de Praznicul Învierii Domnului a slujit la cele două catedrale din Oradea, ţinînd cîte un ziditor cuvînt de învăţătură, la Biserica cu Lună, în cadrul Sf. Liturghii iar la biserica Sf. Nicolae în cadrul vecerniei, cînd s-a citit Sf. Evanghelie în mai multe limbi, a doua zi de Sf. Paşti, ca în fiecare an, a săvîrşit Sf. Liturghie în oraşul Beiuş, în acest an în *biserica din Deal,* rostind şi aici un bogat cuvînt de învăţătură şi cu îndemnuri obşteşti şi patriotice.

● Vineri, 13 mai 1983, a săvîrşit Sf. Liturghie la *Mănăstirea Izbuc,* cu prilejul hramului bisericii de aici, Izvorul Tămăduirii, fiind de faţă credincioşi din parohiile învecinate, cărora le-a împărtăşit adevăruri ale credinţei strămoşeşti şi îndemnul la o viaţă curată şi în muncă cinstită şi osîrdnică.

● De Duminica Tomii, 15 mai 1983, chiriarhul a oficiat slujba de sfinţire a noii biserici din parohia *Cozla,* prot. Zalău, înălţată între 1974—1982, împodobită şi cu frumoasă pictură. Preotul-paroh Octavian Pintea a fost distins cu rangul de *iconom.* Ierarhul a felicitat pe credincioşi pentru jertfelnicie şi pe preot pentru strădanie.

După-masă a vizitat parohiile Surduc şi Jibou, iar în ziua următoare bisericile parohiale din Zalău, dînd îndrumările necesare.

Sesiunea a II-a a Comisiei mixte de dialog dintre Biserica Ortodoxă şi Federaţia Luterană (L.W.B.)

Cea de a doua întrunire a comisiei mixte de dialog dintre Biserica Ortodoxă şi Federaţia Luterană Mondială a avut loc la Limassol, în Cipru, între 23—29 mai 1983.

Tema principală a acestei întruniri a fost: *„Participarea la Misterul Bisericii,* aşa cum s-a dezbătut în referatele subcomisiei ce s-a ţinut la Măn. Pendeli — Atena, în primăvara anului 1982, constituită la prima sesiune a comisiei plenare de dialog, de la Helsinki — Finlanda 1981.

Lucrările sesiunii a doua s-au ţinut în şedinţe pe subcomisii şi în şedinţe plenare. Ele au fost prezidate de Mitropolitul Emilianos de Silibria, din partea Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol şi de către Prof. Georg Kretschmar din partea Bisericilor Luterane. La lucrări au participat reprezentanţi ai Patriarhiilor de Constantinopol, Ierusalim, Antiohia, Moscova şi România, ai Bisericilor din Cipru, Grecia şi Finlanda. Din partea Bisericilor Luterane au luat parte reprezentanţi din India, S. U. A., R. F. G., R. D. G., România şi Ungaria.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au luat parte: P. S. Sa Vasile, Episcopul Oradiei şi Prof. Ioan Ică de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

În referatele principale s-au dezbătut aspectele generale ale temei: Conceptul despre Biserică, Biserica în istoria mîntuirii, însuşirile Bisericii şi modul în care se realizează mîntuirea oamenilor prin Hristos, în Biserică.

Din schimbul deschis de vederi a reieşit necesitatea aprofundării problemelor eclesiologice şi lămurirea unor puncte de vedere prin care se exprimă participarea la misterul Bisericii.

Cei doi preşedinţi au exprimat convingerea că întrunirea a întărit încrederea reciprocă a membrilor comisiei şi a mărit puterea lor de a lucra în mod fructuos în şedinţele viitoare.

În mai multe ocazii în timpul discuţiilor membrii au exprimat sentimentele de solidaritate cu poporul cipriot, dornic de o pace dreaptă şi au arătat că misiunea Bisericii este de a sprijini străduinţile pentru pace şi bună înţelegere între popoare, o pace care este indivizibilă şi de care au lipsă toate neamurile.

Membrii delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române au participat la discuţii activ, făcînd propuneri pozitive atît în privinţa problemelor teoretice cît şi în cele legate de misiunea Bisericii în societatea zilelor noastre. În ziua de duminică 29 mai, membrii delegaţiei B. O. R. au săvîrşit Sfînta Liturghie în Catedrala Mitropoliei de Limassol, iar în ziua de 30 mai au participat la conferinţa cu caracter pastoral a preoţimii din eparhia Limassolului. În amîndouă ocaziile P. S. Vasile a rostit cuvîntări ocazionale.

Întrunirea comisiei a fost deschisă printr-un serviciu divin în 23 mai la reşedinţa Mitropolitului de Limassol, care este de asemenea membru al comisiei şi care a oferit o găzduire generoasă tuturor participnaţilor.

În ziua de 24 mai, Arhiepiscopul de Cipru Hrisostomos a salutat pe membrii comisiei în cadrul unei recepţii la Nicosia, cu ocazia vizitei Patriarhului Ierusalimului Diodor, în Cipru.

Comisia a propus ca viitoarea şedinţă a dialogului ecumenic dintre Bisericile Ortodoxe şi Federaţia Mondială Luterană să aibă loc în anul 1984, în Norvegia sau R. F. G., cu următoarea temă: *„Revelaţia divină în Biserică".*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul,* Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Asist. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 1 iulie 1983 Nr. 25—26/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CALENDAR DE INIMĂ

Sava Brancovici, mitropolit al Transilvaniei şi martir al Ortodoxiei (III)

— Cîteva probleme controversate şi limpezirea lor —

Nu ne interesează dacă a fost sau nu urmaş de despoţi sîrbi. Ce se ştie din documente este faptul că se trăgea într-adevăr dintr-o familie de sîrbi stabiliţi în Transilvania unde, prin secolul XVI, aveau întinse proprietăţi în comitatele Arad, Zărand şi Timiş. Un frate al tatălui său, hirotonit episcop de către Ciril Lucaris, s-a stabilit la Mănăstirea Comana, în Ţara Românească. Sava (cu numele de botez Simion) a învăţat pe lîngă părinţi şi apoi la Comana, unde era unchiul său. A fost hirotonit preot de mitropolitul Ştefan al Ţării Româneşti pentru Ineu, iar după moartea soţiei a fost călugărit şi hirotonit arhiereu tot în Ţara Românească, la Tîrgovişte la 14 septembrie 1656 (vezi Ştefan Meteş, *Istoria bisericii şi a vieţii religioase a românilor din Transilvania şi Ungaria*, vol. I, Sibiu, 1935, p. 268). Nu intrăm în amănuntele biografice. Se pot găsi uşor în cărţile de istorie bisericească. De notat este doar legătura sa strînsă cu Ţara Românească, cu limba română şi cu Ortodoxia. Pe dreptate se va spune deci că era un sîrb de mult românizat, şi nu numai el, ci întreaga lui familie, aşa cum s-a întîmplat în istorie şi cu mulţi care şi-au dovedit ataşamentul total la sufletul şi destinul pămîntului şi neamului românesc în mijlocul căruia, s-au născut, au trăit şi au luptat.

Sava Brancovici a militat constant pentru introducerea limbii române în cult.

Iată o altă recomandare făcută preoţilor, din care vom deduce că tot ce a spus Bunea cu privire la originea lui, la ura împotriva românilor, la dezinteresul faţă de limbă şi la impunerea limbii sîrbeşti, sînt simple calomnii: „Aşa şi cuvîntul lui Dumnezeu, spune Sava, să se vestească în limba *noastră* (s. n.) românească„ *carele ne-am născut*" (la Cipariu, *Acte şi Fragmente*, p. 145, 148). Iată-l mărturisind singur că limba română e limba lui maternă. De altfel Bunea nu se hotărăşte pe ce făgaş să-şi construiască mai convingător defăimarea şi, în felul acesta, rămîne neconvingător pe amîndouă. Pe de o parte spune că voia să impună limba română pentru a face mai accesibil românilor calvinismul din cărţile calvine tipărite, pe de alta că încuraja limba slavonă, ca un sîrb ce era. De fapt Bunea vrea să-l găsească în vină oricum. Era rău şi dacă impunea limba română, şi dacă o păstra pe cea sîrbească (v. d. ex. Bunea, *op. cit.*, p. 74). Bunea nu ne spune cum ar fi fost mai bine.

Cu românii Sava a fost în cele mai bune relaţii. Nu avem mărturii contrare. De altfel în anul 1659 — chiar Bunea ne spune — i s-a dat sub jurisdicţie şi Ţara Făgăraşului, „la cererea preoţilor", care mai înainte fuseseră supuşi preotului calvin din Făgăraş (*idem*, p. 67). De ce l-au cerut preoţii? Pentru că era calvin şi împotriva românilor? Un calvin şi un străin avuseseră şi voiau să-l schimbe cu unul de-al lor. (Despre aceasta a se vedea în special I. Lupaş, *Principele ardelean Acaţiu Barcsai şi mitropolitul Sava Brancovici*, în vol. „Studii, conferinţe şi comunicări istorice", vol.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 3-a)

Despre aşa numitul „Botez în Duh"

Credincioşilor noştri le este dat uneori să audă vorbindu-se în felurite împrejurări şi în alte locuri decît la biserică despre două „boteze": unul „în apă" — despre care se spune că este *simbol* al morţii faţă de păcat şi al învierii la o viaţă nouă", şi altul „în Duh", sau „cu Duh", despre care se spune că este „îmbrăcarea celor născuţi din nou cu putere de sus, pentru ca să poată rezista ispitelor şi încercărilor, pe de o parte, iar pe de altă parte să poată mărturisi Evanghelia prin puterea lui Dumnezeu. Botezul cu Duh Sfînt se poate primi atît prin punerea mîinilor cît şi fără aceasta; atît înainte de botezul în apă cît şi în urma acestuia".

În sfîrşit, se mai spune că: „experienţa minunată a botezului cu Duh Sfînt nu este o sigură pavăză împotriva poftelor firii pămînteşti şi împotriva diavolului. Uşor se poate începe în Duh, dar sfîrşi în firea pămînteasc㔠.

Afirmaţii ca acestea ridică o serie întreagă de nedumeriri, asupra cărora credincioşii noştri trebuie lămuriţi. Mai întîi, a vorbi despre două boteze, unul „cu apă" şi altul „cu Duh", este în contradicţie cu cuvîntul clar al Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, după care există un singur botez, o singură „naştere din nou, din apă şi din Duh" (Ioan III, 5) — deci o singură lucrare sfîntă, şi nu un simbol, alcătuită din două elemente (corespunzătoare cu alcătuirea psiho-fizică a fiinţei umane), unul văzut — apa, şi altul nevăzut — harul Duhului Sfînt. Dacă botezul zis cu apă este un simplu simbol ce rost mai are el în acea „naştere din nou" adică în curăţirea de păcatul strămoşesc, în moartea faţă de păcat şi învierea cu Hristos la o viaţă nouă? De altă parte, ordinea primirii acestor „boteze", unul înainte şi celălalt după aceea, sau invers, dă naştere la confuzii şi relativism. Dacă aşa numitul botez „cu Duh" se poate primi şi înainte de botezul „în apă", cel dintîi face de prisos primirea acestuia din urmă, fiind vorba doar de un simplu simbol de care te poţi lipsi.

Mai trebuie să menţionăm că învăţătura despre cele două „boteze" contrazice şi cuvîntul clar al Sfîntului Apostol Pavel care leagă unicitatea Botezului creştin de unicul Hristos şi de unica lui credinţă; există — spune acesta — „Un Domn, o credinţă şi un Botez" (Efeseni IV, 6). Unică era şi în Vechiul Testament *tăierea împrejur* care închipuia Botezul creştin — *„tăierea împrejur cea nefăcută de mînă"* (Coloseni II, 11—13), prin care noul născut, la opt zile, devenea membru al poporului lui Dumnezeu. Însuşi Domnul a primit această tăiere împrejur la opt zile, iar la patruzeci de zile a fost adus la templu şi „pus înaintea Domnului" (Luca II, 21—22). Cei ce amînă Botezul, ar trebui să se gîndească şi la această analogie paulină dintre Botezul creştin şi tăierea împrejur! Să mai amintim că tot unică a fost şi apa potopului din vremea lui Noe, despre care Sfîntul Apostol Petru spune că „închipuia Botezul, care vă mîntuieşte... ca *deschidere a cugetului bun către Dumnezeu*" (I Petru III, 20—21).

Ne întrebăm: de ce trebuie să se vorbească despre două „boteze", despărţind în unicul Botez creştin partea văzută de cea nevăzută? De altă parte, ce folos se poate avea din cel de al doilea aşa zis botez, dacă nici el nu este „o pavăză sigură" împotriva răului? De ce să nu admitem, împreună cu Scriptura şi toată Tradiţia sfîntă a Bisericii, că există un singur Botez *„din apă şi din Duh* (Ioan III, 5) — uşa de intrare în împărăţia harului lui Iisus Hristos; că el este un *dar anticipat* al lui Hristos, fără merit din partea primitorului, izvorul oricărei renaşteri spirituale, posibilă tocmai prin acest Botez pe tot parcursul vieţii.

Biserica vede în Botez o lucrare a milei lui Dumnezeu prin care credinciosul este scos de sub puterea silnică a celui rău şi chemat la starea de sfinţenie. Înainte ca omul să poată activa, lucrează Dumnezeu asupra lui împărtăşindu-i harul cel mîntuitor ca o „arvună" a vieţii celei noi la care este chemat prin Botez. Sf. Marcu Ascetul spune că „chiar dacă sîntem ţinuţi sub păcat şi după Botez, aceasta nu se întîmplă din pricina că Botezul ar fi nedesăvîrşit, ci pentru că nesocotim porunca şi ne alipim de plăceri de bună voie, cum ne mustră Scriptura" (II Petru II, 21). Poruncile date spre a fi urmate după Botez sînt o „lege a libertăţii" (Iacob II, 12) iar libertatea lăuntrică, puterea de a săvîrşi binele şi a împlini poruncile este cel mai mare dar al Botezului creştin. „Tot omul botezat — spune acelaşi autor sfînt, a primit deplin harul, dar nu rămîne neschimbabil, ca şi cum n-ar avea nevoie de pocăinţă. Căderea şi scularea din patimi după Botez arată că acesta nu desfiinţează libertatea celui botezat ci numai îi dă *putere de sus* ca s-o îndrepte spre „învierea cea dintîi".

„Îmbrăcarea credinciosului cu putere de sus" — despre care se spune că se obţine prin aşa numitul botez în Duh, este, de fapt, dată în unicul şi adevăratul Botez creştin întemeiat de Iisus Hristos în Biserica Sa, cînd a trimis pe Sfinţii Săi Apostoli, şi prin ei, pe urmaşii lor „pînă la sfîrşitul veacurilor", să înveţe şi să boteze „toate neamurile" (Matei XXVIII, 19). El este izvorul tuturor harurilor şi darurilor promise de Iisus celor ce vor crede în El (Marcu XVI, 17—18) dar numai pe măsura împlinirii poruncilor lui Dumnezeu şi a curăţirii sufletului de buruienile patimilor. Trezirea sufletului credincios din somnul patimilor (Efeseni V, 14; Romani XIII, 11), venirea în fire, ca fiul risipitor din pildă, este *învierea cea dintîi*

Prot. Dr. *Gheorghe Liţiu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Preoţime apostolică

Sf. Iosif Varnava

Pentru noi, cler şi credincioşi ai Bisericii ortodoxe — preoţia sacramentală (dobîndită prin Sf. Taină a Hirotoniei) este o realitate de sine-înţeles. Cînd apar însă necesităţi misionare (pastorale) care cer şi impun adeverirea acestei realităţi, ea trebuie dovedită cu argumente care să nu sufere nici tăgadă şi nici clintire. Aceste argumente există; trebuie doar identificate şi valorificate *apologetic*, dar totdeauna sine ira.

Am scris nu demult, aici, despre apostolicitatea preoţiei care se împărtăşeşte sacramental, prin Sfînta Taină. *Teoretic*, pe scurt, lucrurile se prezintă aşa cum le-am etalat. *Practic*, realitatea aceasta este ilustrată de existenţa multor membri ai clerului care — *în secolul apostolic* — au adus la îndeplinire slujirea ce le fusese încredinţată. Unul din aceştia este Sf. Iosif Varnava „cel întocmai cu apostolii".

Purta nume frecvent întîlnit între evrei (însemnînd: „El, Dumnezeu să adauge, să înmulţească" în însuşirile pozitive din naştere). În N.T. apare de circa treizeci de ori, purtat fiind de numeroşi fruntaşi creştini (începînd cu Dreptul Iosif). Cel de care ne ocupăm aici fusese poreclit Varnava (Bar-Nebi—fiul mîngîierii). Levit prin obîrşie (cf. F. Ap. 4, 36), a viţuit o vreme în Insula Cipru, în mediu elenist (grecizat). Ca toţi evreii din diaspora (adică din împrăştiere, dinafara Ţării Sfinte), fără să slăbească în ataşamentul faţă de credinţa şi instituţiile monoteiste ale religiei mozaice, vădea orientări mai largi sub raport filozofic şi cultural, care îi înlesneau adoptarea de atitudini de dreaptă preţuire a valorii şi demnităţii omului, indiferent de apartenenţa sa religioasă sau etnică.

Revenit în patrie, s-a sălăşluit în Ierusalim, unde avea o soră, pe fruntaşa creştină Maria, mama evanghelistului de mai tîrziu Ioan Marcu (vezi F. Ap. 12, 12 asociat cu Col. 4, 10).

Vîlva care se făcuse în jurul lui Iisus Nazarineanul şi viaţa aleasă pe care o duceau creştinii ierusalimiteni — care se sărăceau de bună-voie în scopuri caritabile şi de perfecţionare morală — l-au determinat să îmbrăţişeze starea de creştin (vezi F. Ap. 4, 36 urm.).

Membru de seamă al Bisericii-Mame din Ierusalim, Sf. Varnava devine curînd sprijinitor activ şi influent al Sf. Apostol Pavel în faţa cercurilor bisericeşti diriguitoare din Ierusalim şi, în continuare, participant vremelnic la lucrarea de propovăduire a Evangheliei lui Hristos săvîrşită de către acelaşi apostol, — spre a sfîrşi apoi în cetele sfinţilor care populează calendarul nostru bisericesc (cu pomenire anuală în ziua de 11 iunie).

*

Sf. Iosif Varnava este întruchiparea preotului misionar. A activat la Ierusalim şi, de acolo, a trecut la Antiohia Siriei, pentru a i se pierde oarecum urma — dar numai biografic — în felurite tărîmuri ale Orientului Apropiat.

La Ierusalim a desfăşurat — cu cuvîntul şi cu fapta — o activitate caritabilă care a mers pînă la ultimele consecinţe ale cu atîta drept lăudatului spirit creştinesc al „lepădării de sine. A vîndut puţinul pe care-l poseda, o ţarină, punînd cîştigul la dispoziţia comunităţii bisericeşti, spre a fi folosit în beneficiul obştesc (vezi F. Ap. 4, 34—37). Meseria pe care — ca şi Saul din Tars — o practica intens şi constant (făcător de corturi; cf. I Cor. 9, 6; F. Ap. 18, 3) îi asigura independenţa economică, garantîndu-i trai demn din osteneala mîinilor sale şi îi oferea posibilitatea ca

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Alecu Mateevici
(1888—1917)

Poetul Mihai Eminescu spune într-una din poeziile sale, că „e scris să trecem prin lume ca visul unei umbre şi ca umbra unui vis". Ca un vis au trecut cei 95 de ani de la naşterea poetului-preot Alecu Mateevici, care a dat în stihuri, pînă acum, cea mai frumoasă definiţie limbii româneşti.

Descendent dintr-o familie de preoţi de ţară, din ţinutul Bugeacului, Alecu Mateevici, încă din anii copilăriei, a fost cucerit de frumuseţea basmelor şi baladelor româneşti. La aceasta, a contribuit mama lui, o iubitoare pasionată a folclorului românesc, precum şi bătrînii satului natal, pe care i-a ascultat în vremea anilor de şcoală. Din fragedă pruncie, i s-a pus la inimă şi suferinţa grea a ţărănimii supusă exploatării burghezo-moşiereşti autohtone şi străine. Calvarul păturii ţărăneşti se oglindeşte în cîteva din poeziile sale.

După isprăvirea studiilor, a căror încoronare o face — ca bursier — la Academia teologică din Kiev (1914), Alecu Mateevici funcţionează ca profesor la Seminarul Teologic şi mai tîrziu ca preot militar pe frontul de la Mărăşeşti. Din perioada anilor de război ne-au rămas de la el cîteva poezii în care se oglindeşte zbuciumul poporului român, ca urmare a ocupării Munteniei şi Olteniei de către trupele germane. Este semnificativă, în această privinţă, poezia: *„Deasupra Tîrgului Bîrlad"*, scrisă la 15 iulie 1917, în care îşi exprimă dorinţa de a se sfîrşi războiul şi blestemă pe cotropitori şi pe trădători: „Afurisirea cadă, Sfinte / Judecătorule Părinte / Pe cei ce ţara ne-au vîndut / Şi robi năvalei ne-au făcut".

Alecu Mateevici a debutat în literatură cu proză, prin schiţa *„Toamna"*. A continuat apoi, prin anul 1907, cu poezii, în majoritate cu tematică religioasă, în care predomină nota blîndă şi duioasă. Unele din aceste poezii versifică subiecte din Biblie (*Un vis dorit, Fie voia Ta, Intrarea Domnului în Ierusalim, Hristos după Cina cea de Taină, Îngerul şi mironosiţele, În dimineaţa Duminicii: Învierea, Înălţarea la ceruri, În Betleem; Naşterea Mîntuitorului, Hristos pruncul, Hristos: învăţătura Lui, Hristos în biserica Ierusalimului: gonirea negustorilor din templu*, ş. a.), altele sînt de cuprins religios-moral (*Un sfat* — să fugi de fapte rele,

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Ion Bunea*

Spre a VI-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor — Vancouver

Între 24 iulie—10 august 1983 la Universitatea Columbia Britanică din Vancouver — Canada se va ține cea de a VI-a Adunare Generală a C. E. B., cu tema generală „Iisus Hristos — viața lumii".

Vor lua parte cca. 400 persoane dintre care: 900 delegați oficiali ai Bisericilor membre; 100 consilieri și experți; 300 membri ai Staff-ului; 100 observatori, dintre care 20 catolici; peste 1000 ziariști și 1000 vizitatori și invitați.

Biserica Ortodoxă Română va fi reprezentată de o delegație alcătuită din 15 membri, condusă de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului. Delegația cuprinde ierarhi, preoți, laici, tineri teologi și femei (monahii).

Celelalte Biserici din România vor fi și ele, de asemenea, reprezentate.

Adunarea propriu-zisă va fi precedată de o adunare a tinerilor (17—21 iulie) de una a femeilor (21—23 iulie), precum și de reuniunea Comitetului Executiv al C. E. B.

Tema principală a Adunări *„Iisus Hristos — viața lumii"* va fi tratată timp de o săptămînă, prin participarea tuturor delegaților la reuniuni plenare, grupe mari și grupe mici de lucru, pe specific lingvistic.

După slujba de deschidere de duminică 24 iulie, în ședințe plenare vor fi prezentate rapoartele care vor trata tema Adunării.

Săptămîna a doua va fi dedicată studierii a opt probleme: A mărturisi într-o lume divizată; A promova unitatea prin acte concrete; A dezvolta participarea; A trăi împreună într-o comunitate de dăruire și de vindecare; A înfrunta amenințările care apasă asupra păcii și supraviețuirii; A lupta pentru dreptate și demnitate umană; A fi într-o comuniune de ucenicie; A comunica cu convingere.

Pe lîngă tema principală, vor mai fi tratate și patru subteme, și anume: Viața, dar al lui Dumnezeu; Viața victorioasă asupra morții; Viața în plenitudine; Viața în unitate.

Cea de a treia săptămînă va fi dedicată rapoartelor grupelor și secțiilor de lucru.

Noaptea de 5 spre 6 august va fi o noapte de „veghe" pentru unitate și pace, iar duminică 6 august se va celebra o mare Liturghie ortodoxă.

În cadrul Adunării, printre altele, tema *„Viața ca dar al lui Dumnezeu* va fi prezentată de un episcop din Finlanda; un om de știință din Anglia va prezenta comunicarea *„Stăpînirea sau taina vieții"*; o mamă din Africa va vorbi despre frumusețea vieții; un indian din Canada va trata despre frumusețea naturii.

În ceea ce privește oratorii ortodocși, reuniunea Comitetului Executiv al C. E. B. — Geneva 28 febr.—4 martie 1983 — a stabilit ca Prof. Dr. Theodor Stylianopoulos, din Brookline — S.U.A. să vorbească în plenară despre tema Adunării *„Iisus Hristos — viața lumii"*, iar subtema *„Viața în Unitate"* va fi dezvoltată de teologul rus Pr. Prof. Vitalie Borovoi, reprezentantul Patriarhiei Moscovei la Geneva. Despre subtema *„Viața în plenitudine"* va vorbi un monah ortodox, care va fi desemnat ulterior.

Ce se așteaptă de la Vancouver?

În primul rînd, un mesaj de pace către toți creștinii și către toate Bisericile din lume.

În al doilea rînd, fiecare departament al C. E. B.-ului așteaptă de la această Adunare generală liniile generale ale viitoarei activități ecumenice pe următorii 7 ani.

În al treilea rînd, se vor alege noi membri ai Comitetului Executiv, 16 la număr; ai Comitetului Central, 130 la număr; conducătorii tuturor secțiilor etc.

În vederea pregătirii Adunării de la Vancouver, o serie de reprezentanți ai C. E. B. — Pr. Georgios Tsetsis; Rev. Prof. Samuel Amirtham; D-na Reinhild Traitler și Pr. Prof. Ion Bria au avut discuții la București cu delegații B. O. R. la Vancouver.

Reprezentanții Bisericii noastre au participat la reuniuni pregătitoare peste hotare și anume: I.P.S. Mitropolit Antonie a fost prezent la reuniunea pregătitoare de la Budapesta organizată de C. E. B. (8—12 iunie 1982), la Conferința paneuropeană de la Viena (4—10 febr. 1983) și la o reuniune ecumenică de la Moscova (15—16 martie 1983).

De asemenea, două conferințe teologice interconfesionale au fost dedicate temei de la Vancouver: la cea din toamnă, de la Cluj-Napoca, Asistent Aurel Jivi a prezentat referatul intitulat *„Iisus Hristos — viața lumii"* și Lector Cezar Vasiliu, coreferatul *„Apărarea vieții, îndatorire față de Dumnezeu"*. La cea de la București, din primăvara acestui an, Pr. Asist. Viorel Ioniță a prezentat referatul *„Unitatea creștină în eforturile de apărare a vieții și păcii în lume"*.

Bibliografie pentru Vancouver:

1. *Jesus Christ, Vie du Monde.* Contribution d'un groupe de travail orthodoxe sur la thème principal de la Sixième Assemblée du COE — Damas, 5—10 février 1982 (Pr. Prof. I. Bria).

2. Î. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală, *Jesus Christ — La vie du Monde*, în „ROC News" no. 2, 1982, p. 58—66.

3. Dan - Ilie Ciubotea, *Jesus Christ — La vie du Monde*, în „SOP" no. 74, janvier 1983, p. 12—17.

Dr. *Cezar Vasiliu*

Sf. Iosif Varnava

(Continuare din pag. 1)

din ceea ce eventual îi prisosea, să mai facă și fapte de caritate sporadice.

După oarecare vreme învăluită în tăcere, Sf. Varnava reapare (pe la anul 36) în înregistrările lucanice din cartea F. Ap. Între timp, spectaculoasa convertire la Hristos a lui Saul din Tars se consumase nu fără ecou și semne de întrebare. Proaspătul Apostol Pavel intrase în „școală" catehetică de prin rang. Tocmai destoinicul Varnava avea să asigure reușita lucrării ce se îndeplinea și să împrăștie cețurile neîncrederii în noul ucenic direct al lui Hristos. În fața Apostolilor (vezi Gal. 1, 18—19), Iosif Varnava stă mărturie pentru realitatea și sinceritatea convertirii lui Saul.

Din brazda lucrării sale misionare Iosif Varnava avea să fie scos curînd, deoarece prezența și destoinicia sa pastorală se arătau a fi mai necesare în alte părți. Antiohia Siriei — după Roma și Alexandria — era al treilea oraș al Imperiului roman, ca mărime. Excelent punct de sprijin pentru Biserica creștină în lucrarea ei de pătrundere în mediul greco-roman politeist, întinsa și prospera cetate care să devină curînd maica adoptivă a Creștinătății extrapalestiniene. Aceasta — datorită osîrdiei de „Apostol al eleniștilor" dovedită de Iosif Varnava, precum și activității misionare a Sf. Pavel, pe care acesta l-a asociat la binecuvîntata lucrare.

Solidaritatea creștinilor antiohiei cu frații lor ierusalimiteni mai vechi în stagiu duhovnicesc era pilduitoare. O colectă de mare ajutor moral și material a fost trimisă necăjiților din Ierusalim, într-o vreme de secetă. Varnava și Saul au fost designați s-o ducă la destinație. Apostolii fiind plecați la propovăduire, prinoasele au fost înmînate *preoților* bisericii beneficiare.

Curînd după aceea, la Antiohia Siriei, Varnava și Saul au fost „chemați" de Duhul la propovăduirea Evangheliei în mijlocul celor ce încă nu auziseră de ea (vezi F. Ap. 13, 1 urm.). Au fost pregătiți de plecare creștinește, cu post și rugăciuni, *cu hirotonire* („punerea mîinilor"; F. Ap. 13, 3). Ce rang ierarhic le-a fost conferit prin această hirotonire este de prisos să se mai discute. Iosif Varnava era formal și faptic „întocmai" (asimilat) cu apostolii. În ceea ce-l privește pe Saul, acesta fusese chemat la apostolie de Domnul însuși, direct, fără intermediar, ca și ceilalți Doisprezece. Amîndoi posedau, deci, plenitudinea harului preoției (în înțelesul larg și complet al cuvîntului). E de menționat apoi că trimiterea lor la propovăduire, între „neamuri", o săvîrșește Duhul Sfînt — și nu careva dintre ceilalți apostoli, nici chiar soborul lor. Orice urmă de primație apostolică e absentă și în această împrejurare. Dacă ar fi existat o primație apostolească, era locul să se spună acest lucru, aici, într-o formă sau alta.

O situație analoagă apare în cursul întoarcerii lui Saul și Varnava din prima călătorie misionară (vezi F. Ap. 14, 23): *fiecăreia* din bisericile înființate în cursul acestei drumeții misionare i-au fost rînduiți *preoți* (hirotoniți) cu rugăciuni și cu postiri. Varnava participă astfel direct la instituirea prin hirotonie a celor dintîi membri ai clerului creștin din Asia Minor.

La Ierusalim, raportul făcut asupra lucrării misionare desfășurată în Insula Cipru și în Asia Minor a fost primit cu satisfacție de către apostoli și de către *preoții* (presbiterii) Bisericii-Mame.

*

Sîntem departe de-a fi prelucrat în această scurtă expunere informațiile neotestamentare pe care le deținem referitor la Sf. Iosif Varnava. Selecțiile la care ne-am oprit, înlesnesc însă, fără dificultăți caracteriologice, formularea unor concluzii de ordin pastoral și misionar demne de-a fi luate în seamă.

Sf. Apostol Pavel — se știe — a avut două categorii de colaboratori vremelnici: unii, formați de alții; alții, formați de el. Sf. Iosif Varnava face parte din prima categorie.

I-a fost de cel mai mare folos Sfîntului Pavel în perioada de început a activității sale apostolești. A fost omul drept, cinstit și stăruitor care l-a introdus în cercul apostolilor celor vechi, a garantat pentru sinceritatea convertirii și i-a încredințat că prigonitorul de odinioară, Saul din Tars, vas ales al Domnului este, adică apostol autentic al Lui.

L-a scos din izolarea sa de la Tars și l-a asociat cu desăvîrșită încredere la lucrarea de dezvoltare a Bisericii creștine din Antiohia Siriei.

Apoi, împreună, au făcut primul mare salt misionar în lumea greco-romană a vremii aceleia, împărtășindu-i vistieriile Evangheliei lui Hristos cu atîta iscusință și căldură încît nu puțini au fost cei ce au îmbrățișat-o și și-au însușit-o pentru totdeauna ca liman de mîntuire și sursă de reală înnoire.

Înțelept și modest, mărinimos și statornic, ca om trebuie să fi avut o prestanță gravă care impunea respect și indica în el un ocrotitor și o călăuză de nădejde cu bogată experiență de viață.

Sf. Varnava a fost *preot* „întocmai cu apostolii", preot cu hirotonie, după rînduiala dintru început a Creștinătății. La rînduiala aceasta, Sfînta noastră Biserică Ortodoxă Răsăriteană ține cu strășnicie și credincioșie, căci e așezămînt sfînt, contemporan cu apostolii.

Alecu Mateevici

(Continuare din pag. 1)

Roagă-te — în orice împrejurări să faci rugăciuni).

Merită să fie menționate două ode religioase, pentru gîndul înaripat ce se degajă din ele: *Cîntul clopotului* și *Cîntarea slavei*. În cea dintîi a prins îngemănarea dintre religie și poezie, ele fiind cele două aripi de zbor ale sufletului omenesc spre înălțimi; în cea de a doua, omniprezența puterii divine în tainele munților și în adîncul văilor. În poezia *„Cîntarea slavei"*, poetul așteaptă întoarcerea vremilor cu iubirea aproapelui și cu schimnici care vor lăuda din nou în chiliile lor din munți pe Dumnezeu.

Are și poezii în care nota religioasă se îmbină cu cea filozofică *(Mîntuirea, Fratelui creștin* și *Căutarea lui Dumnezeu)*. Din ele rezultă că poetul n-a găsit pe Dumnezeu nici în potop și cutremure, nici în aprinderea cerului, ci în liniștea și pacea sufletului.

Demn de reținut este faptul că toate poeziile lui Al. Mateevici au un fond optimist, rezultantă a fiorului credinței vii ce stătea la cîrma vieții sufletești a poetului. Dumnezeu răsplătește pe cei ce suferă pe pămînt *(Pocăința hoțului)*; la capătul suferințelor este biruința, pildă fiind Mîntuitorul *(Noaptea nașterii)*.

Fondul optimist al poeziilor lui Al. Mateevici se vădește și în poeziile cu caracter social-patriotic: *Eu cînt, Cîntul zorilor, Țăranii, Dorul, Țara* și altele, în care îmbrățișează cauza țărănimii oropsite. Îndeosebi, poeziile: *Eu cînt* și *Cîntecul zorilor* au fost considerate ca un adevărat manifest literar ca și „Noi vrem pămînt" a lui G. Coșbuc. În ele, poetul își manifestă dragostea fierbinte față de cei împovărați și înlăcrimați, spunînd: „Eu cînt pe cei ce-n jug și chin / Pe a lor spinare țara ține; / Care-n robie și necaz / Voinici, puternici au rămas". Țăranii trăiesc în chin și necaz, dar au rămas vînjoși, cu pieptul de fier. Poetul are încredere în viitor: „Eu cînt, căci văd că ele vin / Acele zile de senin" (Eu cînt). De dragul țăranilor merge pînă la nota revoluționară: „Hai să căutăm dreptate / Voie și pămînt" (Cîntecul zorilor).

În vara anului 1917, Alecu Mateevici scrie cea mai frumoasă poezie a lui, aceea care l-a impus cercurilor cunoscătoare, *Limba noastră*. Prin această poezie, Alecu Mateevici se situează alături de toți ceilalți poeți care au abordat acest subiect, și anume: Gh. Sion, G. Coșbuc și V. Eftimiu. Poezia lui Gh. Sion *„Limba Românească"*, apărută în 1853, este un îndemn de a iubi graiul nostru, nu pe cel franțuzesc; trebuie să ne iubim limba, fiindcă sîntem români. Cu vreo 60 de ani mai tîrziu, apare *Graiul neamului*, de G. Coșbuc, în care se face apărarea limbii strămoșești, ea fiind un mijloc de apărare împotriva dușmanilor care vor să ne piardă prin pierderea graiului. Victor Eftimiu în *„Oda limbii românești*, se referă la originea limbii române și la elementele care au îmbogățit-o.

În fața disprețului unora că limba română este o limbă săracă, prin care nu se pot exprima idei și sentimente superioare, Alecu Mateevici, printr-o maximă concentrare și subtilă decantare artistică, a reușit să ne dea „o nouă și cea mai frumoasă definiție a limbii române, cu imagini superioare altor poezii de pînă acum", cum se exprimă G. Călinescu (Istoria literaturii române. Compendiu, București, 1963, pag. 328). Poezia „Limba noastră" a lui Alecu Mateevici a fost așezată alături de „Deșteaptă-te Române" a lui Andrei Mureșanu, fiind considerate împreună „miracole ale prinderii în cuvinte a sufletului unui întreg popor" (Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală: Dascăli de cuget și simțire **românească, București, 1981, pag.** 316). După părerea unanimă a cercetătorilor, poezia „Limba noastră" l-ar fi făcut nemuritor pe autor, chiar dacă n-ar fi scris nimic înafară de aceasta.

S-a spus — și pe drept cuvînt — că poezia „Limba noastră" n-a țîșnit din sufletul poetului, ci din milioane de suflete ce-și așteaptă profetul să le-o formuzele artistic. Acesta a fost poetul Al. Mateevici, care a închinat acest imn de slavă neamului românesc, cu credința fermă că prin limbă și-a păstrat și-și păstrează ființa. În accepția lui Al. Mateevici, „limba este expresia supremă a însăși ființei poporului român, a istoriei, a luptei, a traiului, a ocupațiilor, a credinței și artei lui. În limba aceasta au vorbit atîtea generații de țărani care prin sudoarea frunții lor au sfințit pămîntul țării: „Limba noastră-i graiul pînii / Cînd de vînt se mișcă vara; / În rostirea ei bătrînii / Cu sudori sfințit-au țara" (Vezi: Flacăra, nr. 11 din 18 martie, 1983).

Limba este comoara noastră tradițională, în care sînt concentrate toate necazurile și vrerile inimii noastre, este „foc, ce arde / Într-un neam ce fără veste / S-a trezit din somn de moarte / Ca viteazul din poveste". În ea sînt prezenți moșii și strămoșii, cu doinele, jeluirile și năzuințele lor, cei în viață cu aspirațiile și idealurile lor de propășire și înveșnicire a vredniciei lor. În limba noastră se exprimă omenia tradițională românească, umanismul fără discriminări, „ea este limbă sfîntă / Limba vechilor cazanii / Care o plîng și care-o cîntă / Pt la vatra lor țăranii".

Pentru valoarea ei cel puțin egală cu a celor ce susțineau că e limbă lipsită de posibilități creatoare, limba noastră trebuie cultivată cu încredere și mîndrie, ea fiind unul din atributele de noblețe ale ființei noastre. Ne îndeamnă la împlinirea acestei îndatoriri însuși poetul în finalul minunatei sale poezii: Ceea ce cer unii esteți, să fie suprimată această încheiere, ca fiind distonantă, ca ceva care slăbește frumusețea deosebită a lucrării, este lipsit de sens, echivalează cu o desfigurare a unei creații poetice unitar închegate.

— Cînd poetul Al. Mateevici era în plină efervescență creatoare, a venit lovitura fatală. Încă nu împlinise 30 de ani cînd s-a îmbolnăvit de o boală molipsitoare, care i-a adus sfîrșitul, în ziua de 13 august 1917, într-un spital din spatele frontului. Evident, că în această perioadă scurtă, de timp nu și-a putut dezvălui integral măsura talentului său. Totuși, opera sa poetică, mică ca volum, reflectă darul cu care a fost miruit și cumplitele vremi în care i-a fost dat să trăiască.

La împlinirea celor 95 de ani de la naștere, se cuvine să împletim o cunună de prețuire și neuitare, pentru contribuția valoroasă — a poetului-preot Al. Mateevici — la îmbogățirea patrimoniului nostru cultural, național și artistic. Este un imperativ pentru posteritatea recunoscătoare față de cei ce s-au mistuit pe altarul neamului, ducînd luptă vajnică pentru ctitorirea culturii și limbii noastre naționale.

Despre așa numitul „Botez în Duh"

(Continuare din pag. 1)

despre care vorbește Scriptura (Apocalipsă XX, 6). Ea este posibilă tocmai prin punerea în lucare a energiilor sfinte, a puterilor conferite de Sfîntul și unicul Botez.

Cel ce voiește deci, să-și mîntuiască sufletul nu trebuie să caute mîntuirea într-un nou „botez", oricum s-ar numi el și ori al cîtelea ar fi, ci în punerea în lucrare a acestor puteri, în acea pocăință adevărată la care ne cheamă Biserica și care constă, după Sfinții Părinți, în paza gîndurilor, în înfrînare, purtarea necazurilor și rugăciune neîntreruptă. Pocăința, astfel înțeleasă, este *slujba lăuntrică* necontenită a omului evlavios.

Nu există altă cale spre a dobîndi darurile cele de multe feluri ale Duhului Sfînt; nu există altă cale spre mîntuire.

Sava Brancovici, mitropolit al Transilvaniei...

(Continuare din pag. 1)

I, București, 1928, în spec. p. 178; v. și Erdélyi Alajos, *Barcsay 'Akos fejedelemsége*, Századok, 1906). Profesorul Eusebiu Popovici arată limpede că Sava era ardelean și fiind născut și crescut în Transilvania, era românizat (*Istoria Bisericii Române*, curs, ms. 1883, cf. Mangra, p. 55). Petru Maior spune și el: „deșerți sînt acei sîrbi cari grăiesc, cum că acest mitropolit a fost de neam sîrb și nu român" (la Cipariu, *Acte și Fragmente*, p. 150). Iată că unul din acești... sîrbi deșerți este chiar canonicul român Bunea!

Sava Brancovici a cerut în mod explicit folosirea limbii române în biserică și aceasta prin hotărîre sinodală în 1675:

„Cuvîntul lui Dumnezeu să se vestească în limba noastră, românește, creștinilor în biserică, și unde va trebui și va fi lipsă. Care cărți sînt scrise și scoase pe limba românească să se citească și să se învețe în biserica creștinilor și într-alte locuri unde va fi lipsă".

Și în al doilea *Așezămînt* din 1675, punctul 8, Sava precizează: „Popii care nu se nevoiesc cu românie, ci tot cu sîrbie, unii ca aceia și lor facu-și de către Dumnezeu pedeapsă, și de către poporani urîciune, și soborului scădere, aceia cu un cuvînt să se oprească din popie".

Oare nu sînt aceste texte limpezi? Cum mai poate cineva acuza pe un asemenea om că promova numai interesele sîrbilor și limba sîrbească? El vorbește de limba „noastră" românească și condamnă „sîrbia" fără echivoc. Numai Bunea a fost în stare să le întoarcă pe dos. De altfel aflăm din conținutul recomandărilor și faptul că și pentru poporul credincios „sîrbia" era „urîciune", iar pentru societatea românească, „scădere". Comentariile acestea sînt de mare importanță pentru detectarea pulsului epocii.

Bunea a vrut cu tot dinadinsul ca Sava să fie acuzat de calvinism, pentru că cerea introducerea limbii române în Biserică. De ce? Pentru ca să poată apoi afirma că unirea din 1700 n-a mai găsit în ființă o Biserică ortodoxă autonomă și integră în Transilvania și că de fapt uniația a salvat-o pe aceasta de la calvinizare. (cf. și Marina I. Lupaș, *mitropolitul Sava Brancovici, 1656—1683*, Cluj, 1939, p. 24. Ideea e desigur mai veche la istoricii de la Blaj. Ea se găsește și la George Barițiu, *„Părți alese din Istoria Transilvaniei"*, p. 122—125; 151, 155. *Telegraful Român*, sub semnătura A. V. a respins încă din anul 1897 argumentele lui Barițiu (Telegraful Român, XLV, 1897, nr. 35—36; 38—39). Dar iată că în 1700, în ședința din 14 sept., la punctul 14, Atanasie unitul decreta și el: „Popii să facă slujbă cît vor putea românește" (*Documnte istorice*, Viena, 1850, p. 171, la Mangra, p. 91). În cazul acesta și Atanasie era calvinizant! De ce nu și-a dus Bunea logica pînă la capăt, ajungînd cu concluziile pînă la propriul său corifeu?

Bunea îl acuză pe Sava că nu s-a ocupat de școli. Or, iată ce spune Sava în *Așezămintele* sale din 1675, punctul 9: „Iară pentru ca să ne mai întărească și pruncii, nefiind isculă, unde să învețe, tot creștinul să-și ducă pruncii la beserică și popa după ce va isprăvi slujba bisericei, să facă știre cum să se strîngă pruncii în beserică să-i învețe cum este scris mai sus."

E drept că Sava n-a tipărit cărți în timpul păstoririi sale, dar Bunea știa că tipografia de la Bălgrad a fost arsă de turci și tătari în 1658—1659. Unde era să tipărească? Și-apoi decît să tipărească, la comandă, cărți de orientare calvină, cum era obiceiul, el a preferat să nu tipărească deloc. N-a tipărit nici cărți slavone (cf. Mangra, p. 97). Din inventarul bunurilor lui Sava confiscate de Apaffi, se vede că el păstra toate „literele" și alte părți componente ale tipografiei, în bagajele sale (cf. Marina I. Lupaș, *op. cit.*, p. 79—80). Aștepta desigur vremuri mai bune, cînd să-și poată folosi tipografia pentru tipărituri ortodoxe. Va fi evitat cu grijă folosirea ei în interesul calvinilor și al calvinizării, cum spune pe bună dreptate Mangra.

Toate acestea ne arată că Sava Brancovici s-a dedicat prin toată activitatea sa intereselor românești, promovînd limba română în cult și instrucția credincioșilor pe lîngă biserici, în spiritul și litera învățăturii ortodoxe moștenite din moși strămoși. Nimic nu justifică afirmațiile lui Bunea că el a urmărit idealuri sîrbești sau calvine, străine de poporul nostru și de credința lui.

3. *A fost Sava Brancovici un martir al credinței ortodoxe, sau a suferit pentru alte cauze, străine de cele ale credinței și convingerilor lui religioase?* Canonicul Bunea n-are nici o îndoială: „Sava Brancovici a fost un arhiereu calvinizat (și) este absurd a mai susține că el a suferit martiriu pentru „ortodoxia" Bisericei românești" (*op. cit.*, p. 39. 42). El a suferit pentru că s-a raliat unei partide politice potrivnice lui Apaffi (*op. cit.*, p. 41) și „pentru păcatele sale" (*op. cit.*, p. 80).

Nici mai mult, nici mai puțin, întreaga demonstrație a lui Bunea se bazează pe presupunerea că doar imoralitatea sa l-a adus în fața tribunalului și că sentința ce s-a pronunțat a fost dreaptă. Sava „a căzut cu rușine, pentru că precum i-a fost credința, sau mai bine zicînd lipsa de credință, așa i-a fost și viața, o viață de om lacom după averile bisericești, de răpitor de femei, incestuos, curvariu și preacurvariu ..." (*op. cit.*, p. 81).

Bunea ar fi trebuit să știe — și probabil în adîncul conștiinței sale, pe care o trăda, știa — că de vreme ce Sava Brancovici a rezistat calvinizării, într-o epocă în care o lege din 1566 ordona scoaterea din țară a celor ce rezistau, nu era greu de găsit motive de persecuție, cu martori improvizați și cu reclamanți de vază. Așa s-a întîmplat cu Sava Brancovici. N. Iorga scrie: „Odată ce era voia Craiului, ca vinovăția să existe, se găsiră martori și soborul își făcu datoria să osîndească. Sava — un bătrîn aproape de moarte, fu judecat pentru viață necuvioasă. Ca și pe Iorest, îl supuseră la pedepse înjositoare, bătîndu-l cu vergi în temnița din Vinți, unde și astăzi am găsit păstrată amintirea lui la umilii săteni" (N. Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*, p. 76). Dar Iorga știe una, Bunea scrie alta!

Cronicarul maghiar contemporan Cserei îl credea pe Sava „nevinovat" (la Șincai, *Cronica*, a. 1680, cf. Mangra, p. 132), ca și contemporanul din Țara Românească, mitropolitul Teodosie, care îl credea „năpăstuit", ceea ce crede și Cipariu (*Acte și Fragmente*, p. 234—236). Samuil Clein ține seama și de tradiția păstrată în popor: „Tot norodul și clerul românesc ca un lucru adevărat ține, cum de la cei bătrîni au luat, că Sava acesta toate întîmplările acestea le-a pățit pentru credință, că s-a împotrivit eresului calvinesc și l-a lepădat și nu a vrut a se uni cu acela" (S. Clein, *Istoria Românilor*, ms. IV, partea 8, alin. 6, cf. Mangra, p. 106).

Toți, absolut toți istoricii îl cred nevinovat și pătimitor pentru credința sa. „S-ar cuveni — scria în 1874 Ioan Al. Lapedatu — să-l serbăm pe acest mare bărbat *ca pe un sfînt al neamului nostru*; să-i dăm onoruri de sfînt, căci a murit pentru Biserică și națiune. Iar mitropoliții noștri n-ar face rău să calce și dînșii din cînd în cînd pe urmele lui Sava Brâncoveanu" (cf. I. Lupaș, *„Cronicari și istorici români din Transilvania"*, vol. II, p. 295. Sava însuși semna în 1677 o singhelie preotului Paștiu, cu numele de *Sava Brâncoveanul*. Istoricii n-au limpezit încă problema cf. Marina I. Lupaș, *op. cit.*, p. 70) istoricul englez R. W. Seton-Watson socotește „mincinoase" acuzațiile care i s-au adus. (Histoire des Roumains, Paris, 1937, p. 136). „Pe Sava — scrie Chr. Engel — îl siliră cu amenințări și făgăduințe să-și schimbe religia, el însă răspunse la toate acestea cu sentții din Biblie" (cf. Andrei Baron de Șaguna, *Istoria Bisericii Ortodoxe*, II, p. 107). Petru Maior vorbește despre el cu cuvintele: „lăudatul Sava" (*Istoria Bisericii Românilor*, Buda, 1813, p. 79). A. Papiu Ilarian arătînd că mulți nobili români din Transilvania, spre a scăpa de persecuțiuni, s-au calvinizat și astfel s-au maghiarizat, spune că Sava a pătimit „pentru zălul său către credința răsăriteană" (*Istoria Românilor din Dacia superioară*, I, p. 61—62).

O analiză lucidă a împrejurărilor în care a suferit Sava Brancovici, face George Barițiu. Textul e lung, dar merită a fi citat în întregime: „Rezistența lui Sava la necurmatele invaziuni în Biserica sa și la toată propaganda fanatică a superintendenților reformați, revoltă nu numai pe aceștia, ci și pe toată aristocrația calvinească din Transilvania și Ungaria, cari văzînd violentele încercări ale episcopatului catolic și ale iezuiților de a sparge și a nimici reformațiunea, cercau din toate puterile ca să-și înmulțească cu orice preț secta și să-și consolideze domnia prin conversiunea poporului român întreg la legea calvinească. Mitropolitul Sava, deși acum bătrîn și suferind greu de podagră, li se opunea din răsputeri, dară precum iese din tot decursul procesului, foarte puțin, sau nicidecum ajutat din partea clerului îobăgit, aservit, terorizat și totodată foarte ignorant. Așa Mitropolitul Sava trebuia să cază cu orice preț și încă foarte greu. Confiscarea de avere în zilele lui Apaffi era lucru de toate zilele. Cauze, sau și numai pretexte și martori mincinoși se aflau foarte ușor. Cei doi boieri Székely și Nálaczy însetaseră de mult după averea mitropolitului. Se convoacă un sinod la comandă, se scot ca martori niște popi infami și mitropolitul este depus, degradat, aruncat în prinsoare, bătut cumplit pînă la sînge, precum adevărește și Cserei, apoi după ce știrea despre aceste infamii ajunsese la București și Constantinopol, pe un timp oarecare liberat din prinsoare (*Părinți alese din istoria Transilvaniei*, I, p. 145—146, cf. Mangra, p. 144—145).

Am putea adăuga încă multe nume de istorici mari care vorbesc în același sens (vezi amănunte la Mangra, *op. cit.*, p. 132—152). Unul singur face figură de defăimător, respingînd toate afirmațiile care prezintă un Sava Brancovici român, ortodox și martir (vezi în cartea sa *Mitropolitul Sava Brancovici*, p. 82—99). Răstălmăcind datele istorice, cuvintele, hotărîrile lui, viața lui, Bunea îl vrea cu orice preț sîrb, calvinizant și om plin de vicii. Cu riscul chiar de a-și compromite reputația de istoric! Cel puțin în această direcție a reușit. Și chiar convingător. Jalnic de convingător! În zadar i s-au deschis ochii, punîndu-i-se în față chiar afirmațiile unor coreligionari de bună credință, învățați și probi în meseria lor, ca George Barițiu, A. Papiu Ilarian, A. Tr. Laurian, Petru Maior, George Șincai, Samuil Clein, — totul a fost în zadar. El se hotărîse să dărîme un ortodox și nimic și nimeni nu l-a mai putut opri.

Cît de orbit a putut fi în pornirea lui de denigrare, se vede și din aceea că a pus pe seama lui Sava Brancovici situații pe care ar fi trebuit să evite a le menționa, pentru că sugerau asociații neplăcute chiar pentru Biserica sa unită. Astfel l-a acuzat pe Sava că „a înjosit demnitatea episcopească pînă la a se face vicarul superintendentului calvinesc" (*op. cit.*, p. 82). În fapt Sava n-a făcut niciodată acest lucru. El a luptat mereu pentru independența și autonomia Bisericii sale, pentru care a și pătimit la modul cel mai propriu (Vezi George Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, I, p. 145), Barițiu arată că Sava a rezistat mereu „propagandei fanatice a superintendenților". Dar cum nu s-a gîndit Bunea că această acuzație va naște în mintea cititorului întrebarea: „Dar Atanasie Anghel? El n-a înjosit demnitatea arhierească atunci cînd a admis să fie degradat de la rangul de mitropolit la acela de episcop, ascultător de unul de la Strigonium și de altul — iezuitul — pus chiar în coasta lui?" Se vede că doctorul canonic s-a amăgit cu părerea că nimeni afară de el nu mai știe istorie!

Calomniile canonicului Bunea n-au convins pe nimeni. Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și întreaga ortodoxie i-au răscumpărat patimile, canonizîndu-l în 1955, așa cum anticipase cu o sută de ani înainte A. Tr. Laurian care scrisese că: „Sava II fu unul dintre mitropoliții cei rari, și care merită de a fi numărat între sfinți" (*Documente istorice*, Viena, 1850, p. 129).

Că întregul proces care a dus la schingiuiri și umilințe publice a fost o punere la cale, este evident și din faptul că în vremea aceea Mitropolitul era foarte bătrîn și bolnav, la pat. Nici n-a luat parte la proces. Și-apoi, la insistențele lui Șerban Cantacuzino și ale lui Constantin Brâncoveanu, însuși Apaffi l-a eliberat din închisoare și l-a reabilitat. Avem știri că și-a exercitat funcțiunile și după aceea. Cum ar mai fi putut s-o facă dacă acuzațiile din sentință s-ar fi dovedit adevărate? Sentința aceasta, mincinoasă și ilegală — căci pe mitropolit îl putea judeca numai un Sinod ortodox, nu un tribunal ad-hoc, alcătuit în majoritate din calvini — pentru un singur om a rămas și dreaptă și legală: pentru canonicul Dr. Augustin Bunea!

Însuși împăratul Austriei Leopold I a ținut să-și spună părerea, făcînd un act de eleganță, de curaj și de limpezire a vieții acestui martir. După ieșirea din închisoare, prin diploma din 7 iunie 1683, l-a ridicat pe Sava Brancovici la rangul de Baron. Deși e un act al puterii seculare, inspirat de alte motive decît cele religioase, el s-a adăugat actului pe care i l-a conferit lui Sava Brancovici, din prima clipă, poporul credincios, care a compătimit împreună cu el și i-a păstrat memoria curată, cum i-o vor păstra toți urmașii transilvăneni. peste veacuri, pînă azi. Diploma lui Leopold I a putut totuși și ea, și mai poate încă, aduce o mărturie despre stima de care s-a bucurat Sava Brancovici, despre profilul său moral, despre adevăratul său chip, altul, cu totul altul decît cel al monstruioasei sentințe din 1680 și al cărții nefericitului canonic din 1906.

Martiriul Sfîntului Sava Brancovici a salvat Transilvania de la calvinizare. Unde sînt românii calvini, despre care Bunea scrie că părăsiseră ortodoxia și că ortodocși nici nu mai existau în preajma anului 1700? Vor fi trecut unii la calvinism, dar aceștia toți și-au pierdut și limba și naționalitatea. Ceea ce știa desigur și Sava Brancovici că se va întîmpla. Cei care au rămas ortodocși. sînt însă marea majoritate, și ei au rămas și pentru pătimirile și credința sfîntului nostru ierarh, apărător al Ortodoxiei, Sava Brancovici.

Am văzut că mulți istorici au prevăzut cu mult înainte de a se produce, trecerea lui în rîndul sfinților. E drept că din viața sa nu cunoaștem multe amănunte. Nu se cunoaște exact nici data și locul nașterii sale. (După I. Lupaș ar fi murit în Sibiu și va fi fost înmormîntat în cimitirul bisericii din Groapă. I. Lupaș, *Odăjdiile mitropolitului Sava Brancovici*, în vol. „Studii, conferințe și comunicări istorice", vol. I, București, 1928, p. 209. Alții spun că ar fi murit în urma schingiuirilor, dar e cert că a mai trăit cel puțin trei ani după aceea, pînă în 1683, potrivit însemnării de pe Evanghelia dăruită parohiei Veștem de fratele său Gheorghe Brancovici. Există și păreri că ar fi murit și ar fi fost înmormîntat la București.) Suferința și boala l-au obligat la o retragere discretă, asemenea pustnicilor. Știm totuși destule din actele rămase de la el, din *Zaconicul* (Despre aceasta a se vedea Pr. Mihail Colotelo, *Zaconicul Sfîntului Ierarh Sava Brancovici*, în „Biserica Ortodoxă Română", LXXIX (1961), nr. 7—8, p. 755—774), prin care a pus cel dintîi, bazele legislației bisericești din Transilvania, din care se va fi inspirat și Șaguna, și știm mai ales cum i-a rămas și cum s-a perpetuat memoria de martir pentru ortodoxie în popor. Am fi știut desigur și mai multe, dacă ni s-ar fi păstrat de la el și *Jurnalul său* (*Diarium* legat în piele, cum a fost inventariat la confiscarea bunurilor la ordinul lui Apaffi, în 1680). Am fi fost astfel în posesia primului *Jurnal* românesc din istoria literaturii noastre. Dacă n-a fost distrus, el mai rămîne încă o speranță.

Fratele său Gheorghe — semna și el uneori „Brâncoveanul" (Însemnare pe o evanghelie donată bisericii din Veștem, semnată „Gheorghe Brâncoveanul" cf. N. Iorga, *Scrisori și inscripții ardelene și maramureșene*, vol. II, p. 202) — a lăsat o *Cronică* în care locul de frunte îl ocupă cele întîmplate cu Sava. Ceea ce e de remarcat, e că limbajul cronicarului aduce foarte mult cu acela al unui autor de viață de sfînt. Astfel, vedem că încă din copilărie, Sava „prin sîrguința tatălui său se împărtăși de învățătura dumnezeieștii Scripturi" (v. Silviu Dragomir în *Fragmente din cronica lui Gheorghe Brancovici*, în *„Anuarul Inst. de Ist. Națională din Cluj"*, București, 1924, vol. II, p. 52). Ca preot de mir „a întărit și a păstrat în credința Bisericii ortodoxe răsăritene, turma lui Hristos" (*Idem*, p. 54), iar înainte de a fi dat judecății și schingiuirilor „i-a mărturisit fratelui său care îl sfătuia să fugă, zicînd: „timpul dreptății mele a sosit, luptă bună am luptat, cursul am plinit, credința dreaptă am păzit ..." și la sfîrșit l-a sfătuit: „niciodată să nu te lepezi de credința dreaptă a strămoșilor noștri" (*Idem*, p. 66). Putem considera aceste cuvinte ca fiind *testamentul* său lăsat peste veacuri Transilvaniei pe care a păstorit-o, și tuturor credincioșilor care astăzi îl venerează ca pe unul din marii sfinți români.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● Aşezată la poarta Făgăraşului pe şoseaua care vine dinspre Sibiu, nu departe de cetatea legendarului Negru Vodă, localitatea Voila îşi pierde obîrşia în negura veacurilor.

Zidită pe locul unei alte biserici mai vechi, actualei biserici, prima sfinţită de vrednicul de pomenire mitropolitul Nicolae Bălan (în 1921), i s-au făcut reparaţii generale, iar pictura a fost curăţită şi îmbogăţită de către pictorul Toma Condrea.

Astfel înnoită, biserica Sf. Nicolae din Voila, prot. Făgăraş, a fost resfinţită de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, luni 27 iunie 1983, marele praznic al Sf. Treimi, fiind înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi, precum şi de obştea credincioşilor.

La sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. prot. R. Zaharie (Făgăraş) şi C. pr. I. Cornea, parohul local, care a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor".

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie, care, după ce a mulţumit credincioşilor, pr. I. Cornea şi vrednicei sale soţii pentru lucrările săvîrşite şi munca pastorală desfăşurată cu dăruire timp de 37 de ani, a zăbovit asupra semnificaţiei praznicului Sf. Treimi, vorbind despre Dumnezeu-Creatorul, Unul în Fiinţă şi întreit în Persoane.

La casa preotului a avut loc apoi o agapă frăţească în cadrul căreia au toastat: V. Gabor epitrop II, C. pr. I. Malanca (Olteţ), P. C. cons. Gh. Papuc, C. pr. I. Cornea, iar la sfîrşit Î. P. S. Mitropolit Antonie.

● Ctitorită în secolul al 18-lea de episcopii Inochentie Micu şi Grigore Maior şi în umbra căreia îşi dorm somnul de veci bărbaţi de seamă ai ţării, ca Gh. Barţiu, Papiu Ilarian ş. a., biserica „Sf. Apostoli Petru şi Pavel" din Sibiu şi-a serbat în acest an hramul în mod deosebit, preoţi parohi fiind M. Sămărghiţan şi Tr. Bîrsan.

Astfel, în această zi, 29 iunie 1983, la Sf. Liturghie arhierească, săvîrşită de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, a participat şi Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

Răspunsurile au fost date de corul catedralei mitropolitane din Sibiu, condus de P. C. profesori Gh. Şoima şi I. Popescu.

La priceasnă un scurt cuvînt a rostit P. C. pr. cons. M. Sămărghiţan, bogat cuvînt de învăţătură rostind apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie, care, după ce şi-a exprimat bucuria de a fi putut să fie prezent la acest praznic, a zăbovit asupra vieţii şi lucrării Sf. Apostol Petru şi Pavel, propovăduitori zeloşi a ceea ce „au văzut şi au auzit", martirizaţi amîndoi la Roma, în anul 67 d. Hr., amîndoi rămînîndu-ne pildă şi izvoare de credinţă, de dragoste de adevăr, de Dumnezu şi de oameni, de dăruire pentru zidirea binelui în lume.

După Sf. Liturghie s-a săvîrşit un parastas pentru ctitorii şi preoţii slujitori ai acestei biserici adormiţi întru Domnul, precum şi sfinţirea apei.

● Din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, în ziua de 9 iunie 1983, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a avut o întrevedere cu elevii Arhiepiscopiei Sibiului care studiază la Seminarul teologic din Cluj-Napoca. Cu acest prilej P. S. Sa s-a interesat despre rezultatele la învăţătură oferind din partea Î. P. S. Mitropolit Antonie, premii în cărţi elevilor merituoşi.

● În ziua de 12 iunie 1983, P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie în parohia Tilişca, prot. Sibiu, ţinînd cuvînt de învăţătură în legătură cu pericopa duminicală din „Duminica Orbului".

● În ziua de 16 iunie a. c. — Înălţarea Domnului — Prea Sfinţia Sa a participat la Sf. Liturghie în parohia Vale, prot. Sibiu, unde se află şantier de pictură bisericească. La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a vorbit credincioşilor atît despre însemnătatea Înălţării Domnului cît şi despre aşezările româneşti din Ţara Sfîntă.

● La data de 19 iunie a. c., din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a oficiat slujba de resfinţire şi Sf. Liturghie la parohia Toderiţa, prot. Făgăraş, jud. Braşov. Tot în acea zi P. S. Sa a vizitat parohiile Berivoi I şi II prot. Făgăraş, unde se află în curs de terminare pictura bisericească de la parohia I, la care biserică s-a executat un foarte frumos iconostas sculptat în lemn.

La slujba vecerniei P. S. Sa a adresat credincioşilor un cuvînt despre importanţa Sinodului I Ecumenic sărbătorit la acea dată.

CLUJ

● *Duminică, 22 mai 1983,* Înalt Prea Sfinţia Sa Arhiepiscopul Teofil Herineanu a săvîrşit slujba resfinţirii bisericii din parohia Şieu Odorhei, prot. Bistriţa, care a fost renovată şi împodobită cu frumoasă pictură executată de pictorul Iacob Varga, prin jertfelnicia credincioşilor şi cu purtarea de grijă a preotului paroh Grigore Furcea.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti Î. P. S. Sa a rostit un temeinic cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 22 mai 1983,* Prea Sfinţia Sa Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica din parohia Feleacu, prot. Cluj, la sfîrşitul căreia P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 29 mai 1983,* Înalt Prea Sfinţia Sa Arhiepiscopul Teofil Herineanu a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Ploscoş, prot. Turda, care a fost renovată şi îmbrăcată cu pictură frumoasă, prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a vrednicului paroh Constantin Ursu, care a fost distins cu rangul de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 29 mai 1983,* Prea Sfinţia Sa Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar, a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Orosfaia, prot. Bistriţa, care a fost reparată şi împodobită cu pictură prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a tînărului preot Maftei Ţermure.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

ORADEA

● Duminică, 5 iunie 1983, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Ciocmani,* prot. Zalău, în urma lucrărilor de renovare şi de pictură în frescă, în ultimii ani. Preotul-paroh Adrian Mureşan a fost distins cu rangul de *iconom.* Chiriarhul, în ziditoru-i cuvînt de învăţătură a felicitat pe credincioşi pentru jertfelnicie şi pe preot pentru strădanie.

● Chiriarhul a săvîrşit următoarele hirotoniri de preaţi: Bîrsan Ioan, la 7 iunie 1983, pentru parohia Gerăuşa, prot. Carei; Fiţ Petru, la 8 iunie 1983, pentru parohia Traian, prot. Carei; Gudea Ştefan, la 9 iunie 1983, pentru parohia Racova, prot. Carei, toţi fiind absolvenţi de seminar teologic.

SFINŢIREA BISERICII DIN AGNITA II

După ce i s-au făcut reparaţii capitale, biserica „Sf. Nicolae", monument istoric, din Agnita a fost îmbrăcată într-o minunată haină picturală executată de pictorul V. Blendea-Văleni, ajutat de I. Mirică şi N. Ţolea.

În urma acestor lucrări, Duminică, 5 iunie 1983, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit resfinţirea acestei biserici, înconjurat fiind de un sobor de preoţi şi diaconi.

Răspunsurile au fost date de un grup coral format din credincioşii din parohie, îmbrăcaţi în costume naţionale.

La sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit:

P. C. prot. Gr. Cernea (Agnita), în numele prot. Agnita.

C. pr. S. Săsăujan, parohul local, care a făcut o prezentare a lucrărilor efectuate la biserică şi casa parohială, unde este organizată o frumoasă colecţie de valoroase obiecte de cult, făcînd parte din P. C. N.

A vorbit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a tălmăcit Evanghelia zilei, cu femeia samarineancă, subliniind totodată valoarea monumentelor istorice.

Pentru rîvna şi activitatea pastorală şi gospodărească depusă, C. pr. S. Săsăujan a fost distins şi hirotesit „iconom".

CURSURILE ECUMENISTE DE LA IOSEFSTAL

Din iniţiativa Bisericii Luterane din Bavaria au loc în fiecare an, în localitatea Iosefstal, la poalele Alpilor Bavariei, cursuri cu caracter ecumenic, la care participă delegaţi ai Bisericilor luterant, reformate, ortodoxe şi anglicane, în care se dezbat probleme cu caracter ecumenist practic, în dorinţa de cunoaştere şi apropiere dintre Biserici şi de slujire a păcii şi buneiînţelegeri între oameni şi popoare.

În acest an cursurile s-au ţinut între 13 VI—23 VI 1983, cu participarea a delegaţilor din R. F. G., R.D. G., Anglia, Scoţia, Danemarca, Cehoslovacia, România, Ungaria, Iugoslavia.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat P. S. Vasile al Oradiei, preotul Mircea Basarab din München şi studentul bursier Liviu Jebeleanu.

Tema conferinţei a fost *„Spiritualitatea".* S-au prezentat referate, s-au purtat discuţii cu proiecţii. S-au prezentat opinii în legătură cu misiunea Bisericii de a sluji omenirii. Într-una din zile s-a făcut excursie la lagărul de concentrare din timpul ultimului război, la *Dachau,* după care a urmat o zi de dezbateri arătîndu-se atrocităţile războiului şi datoria tuturor bisericilor de a milita pentru pace.

Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a luat parte activă la discuţii. Ei au prezentat spiritualitatea ortodoxă şi modul de manifestare a ei prin liturghie, sfintele taine, cultul icoanelor, viaţa monahală şi rugăciunea particulară. În cadrul slujbelor de dimineaţa şi seara P. S. Vasile a rostit o meditaţie.

La propunerea delegaţiei ortodoxe române s-a fixat pentru anul viitor tema: *Credinţă şi iubire în slujba vieţii.*

Semnalăm... Semnalăm...

● *Al. Duţu scrie în „Luceafărul" (anul XXVI, nr. 20, 21 mai 1983) despre „CULTURA TRANSILVANĂ, trecînd în revistă şi reţinînd esenţialul din cîteva contribuţii contemporane la descoperirea şi definirea celor mai vechi şi mai relevante monumente ale acestei culturi şi, în deosebi, a mesajului frescelor. V. Vătăşianu şi Vasile Drăguţ sînt remarcaţi pentru descoperirea a noi date şi pentru noi interpretări. Vasile Drăguţ este autorul unei lucrări cu adevărat fundamentale",* PICTURA MURALĂ DIN TRANSILVANIA, *sec. 14—15 (1970). În 1981 a apărut, asupra aceleiaşi arii geografice sinteza lui Marius Porumb,* PICTURA ROMÂNEASCĂ DIN TRANSILVANIA *(Ed. Dacia). Al. Duţu leagă de acelaşi context şi cartea reeditată a lui Victor Papacostea,* CIVILIZAŢIE ROMÂNEASCĂ ŞI CIVILIZAŢIE BALCANICĂ *(Ed. Eminescu, 1983), ca şi culegerea* STAT, SOCIETATE, NAŢIUNE, *apărută la Ed. Dacia în 1982, ambele utile pentru descifrarea culturii transilvane. „Legăturile dintre „scrierea despre viaţă" — spune Al. Duţu — cum se tîlcuieşte „zugrăvirea", pictura aşternută pe lăcaşurile ridicate de cnezi în secolele 14—15, şi scrierea fierbinte a cărturarilor iluminişti ne apare acum şi mai clar în lumină".*

● *În „Luceafărul (anul XXVI, nr. 20, 21 mai 1983) Francisc Păcurariu scrie despre „ONISIFOR GHIBU ŞI PROBLEMA NAŢIONALĂ", iar Gheorghe Suciu, tot despre Onisifor Ghibu: „CTITOR DE ÎNVĂŢĂMÎNT ROMÂNESC", cu prilejul centenarului de la naşterea sa. Sibienii, Şcoala lui Şaguna, nu uită că e de-al lor! Acţiunea de restituire către patrimoniul cultural şi naţional a acestui mare suflet de român şi de cărturar întruneşte astăzi consensul unanim. În 1971, nu din întîmplare, am stat de vorbă un ceas pe dealul Mitropoliei din Bucureşti. Pot zice: sînt printre cei care au avut fericirea să-l cunoască. Omagiu!*

● Ioan Alexandru *în „România liberă (an XLI, 11977, 5 mai 1983), pe pagina întîia, cu titlul:* „Temeiurile înfrăţirii", *scrie:* „Valoarea unei opere de artă, a unui poem sau a unei imagini vine foarte de departe. Stejarii ca să dureze în furtuni îşi slobod în adîncuri rădăcini pe măsura coroanei; viţa de vie este mai mult în adîncuri; ca să ajungă focul solar, omul cuvîntului trebuie să pogoare la acea matcă eternă a jertfelor şi făgăduinţelor întemeiate în istorie de întruparea Logosului din iubire nemărginită faţă de toţi oamenii. Cel mai mare este cel care este capabil să iubească cel mai mult. Valoarea vine din această slujire a Logosului prin iubirea jertfelor de sine care nu împuţinează în nici un fel fiinţa ci îi deschide zările neprihănirii". *Poeţii n-ar fi nimic fără Cuvînt! De aceea Logosul este, se pare, cel mai iubit dintre toate cele din care se alcătuieşte. Ioan Alexandru.*

● *Într-o vreme ne tot căutam sursele şi resursele cu tot dinadinsul în occident, aruncînd un dispreţ suveran mai întîi peste amintirea şi moştenirea Bizanţului, şi apoi şi peste Balcanii noştri în general. Cercetări mai riguroase şi o restaurare a spiritului obiectiv, duc acum, din ce în ce mai mult spre o reconsiderare a acestor moşteniri şi a rolului lor în formarea şi dezvoltarea culturii şi civilizaţiei româneşti. Reeditarea cărţii lui Victor Papacostea:* „Civilizaţie românească şi civilizaţie balcanică" *e un simptom fericit. În notele la cartea lui Pompiliu Eliade* (Influenţa franceză asupra spiritului public în România, *Buc. 1982, p. 408), Al. Duţu remarcă pe bună dreptate neînţelegerea faţă de Bizanţ de pînă acum, arătînd că teza negativistă e azi abandonată. În „România liberă" din 5 mai 1983, Răzvan Theodorescu scrie şi el un frumos, interesant şi util articol intitulat* „Civilizaţia sud-est europeană". *Ce bine e cînd căutăm comori şi în curtea noastră!*

● *Preotul cercetător Dr. Paul Mihail, cel care are puţini egali în descoperirea şi publicarea de vechi documente şi manuscrise din patrimoniul culturii româneşti, a publicat în „Biserica Ortodoxă Română" (an. C, (1982) nr. 5—6, p. 550—564) un studiu de prezentare şi analiză a încă două manuscrise româneşti, inedite, din secolul al XVIII-lea, de la Muntele Athos. Unul din acestea i-a fost comunicat de mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală, aflîndu-se în biblioteca sa. Părintele Paul Mihail l-a studiat şi restaurat. Ambele manuscrise sînt mărturii elocvente despre preocupările culturale ale monahilor români de la Athos. Cel din posesia Mitropolitului Ardealului poartă gratia a cel puţin 13 copişti de texte isihaste, adevărate opere filozofice, pline de subtilităţi în care e implicată logica, psihologia, biologia, morala... La început au fost caiete izolate, mai tîrziu fiind adunate în volum, procedeul stînd la originea multor miscelanee. Părintele Paul Mihail a mai scos deci la lumină din sacul fără fund al tezaurului nostru cultural din trecut, încă două valori, pe care le-a aşezat, curăţate, descifrate, pe banda de lucru a cercetătorilor care, fără îndoială, le vor valorifica la timpul şi cu prilejul cel mai potrivit.*

● *Mihai Diaconescu a mai scris un roman istoric. De data aceasta din viaţa dacilor:* CĂLĂTORIA SPRE ZEI *(Cartea Românească, 1982). Dincolo de fireasca ficţiune care priveşte personagiile şi întîmplările vieţii lor, romanul e o interesantă şi izbutită iniţiere în spiritualitatea dacică şi o bine documentată pledoarie pentru continuitatea românească în spaţiul carpato-dunărean. Un titlu bine găsit acoperă o povestire captivantă care reuşeşte să sugereze un posibil mod de a fi fost al lumii şi al strămoşilor noştri, din acele timpuri de adînc trecut, de pe culmea dintre o istorie care ajungînd la apogeu urma să moară, şi o alta care reîncepea, regenerîndu-se ca o miraculoasă Pasăre Phoenix, prin altoirea cu romanii.*

● Gazeta de Duminică, *organ politic şi cultural independent din Şimleu, nr. 22 din 25 mai (stil vechi) 1908, avînd ca şef redactor pe Dr. Dionisie Stoica, scria sub titlul:* Momente. *„La 24 Maiu v. 1883 a murit în vîrstă de 29 ani marele compozitor român de origine bucovineană, autorul alor peste două sute compoziţiuni lumeşti şi bisericeşti,* Ciprian Porumbescu. *S-au împlinit aşadar 25 ani de la moartea acestui strălucit artist, care a trebuit să moară atît de timpuriu, pentrucă şi-a iubit neamul. Arestat adecă într'un proces de agitaţie, cel dintăiu şi cel din urmă în Bucovina, în temniţă şi-a cîştigat germenul oticei, care l'a răpus. Judecîndu-să „delictul", a fost achitat împreună cu ceilalţi studenţi universitari şi membri ai societăţei „Arboroasa" din Cernăuţi. Şovinismul austriac ne-a lipsit de un mare geniu muzical, a cărui amintire ne e atît de scumpă".*

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul,* Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Asist. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 15 iulie 1983 Nr. 27—28/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CE SE AȘTEAPTĂ DE LA VANCOUVER?

Mișcarea ecumenică are o istorie mai lungă, dar maturizarea ei s-a produs abia după al doilea război mondial. Ea s-a născut, pe de o parte, din dorința lumii bîntuite de diviziuni și dezastre de a ajunge la o unitate și pace trainică, pe de altă parte din îngrijorarea față de fenomenul fărîmițării dincolo de orice limite a creștinismului, mai ales în lumea anglo-saxonă și, în sînul acesteia, în ultima vreme mai ales în așa-zisa lume nouă, dincolo de ocean. Mișcarea ecumenică este un strigăt de disperare și de speranță: ÎNAPOI LA UNITATE! *„Au doară s-a împărțit Hristos"?* se întreba Sfîntul Pavel. Confesiunile și denominațiunile creștine, gata să ajungă la trista performanță a dezbinării într-o mie, apar desigur în fața lui Dumnezeu ca o familie nefericită, nereușită. Dacă în cer, în El însuși și în definițiile teologice, Hristos este Unul, același ieri, azi și în veac (Evr. 13, 8), pe pămînt nu numai că e împărțit în mai mulți, în nenumărați, dar în fiecare confesiune și denominațiune El e folosit împotriva celorlalți, căci fiecare denominațiune e una contra tuturor celorlalte. Simbolul iubirii nu mai vindecă orbi, ci a ajuns în ochii multora care ne observă din afară, simbol al orbirii; simbolul compasiunii nu mai e un Samaritean milostiv pentru cel căzut între tîlhari, ci doar pentru cei din grupul mărunt care l-a acaparat.

Ecumenismul e o chemare la restaurarea imaginii lui Hristos în lume, așa cum a fost El, Unul și Unicul, marea iubire personificată, compasiunea întrupată, prietenul tuturor, nimănui dușman, nimănui negativ, nimănui exclusiv. Neputința spirituală a oamenilor L-a mutilat mereu, încercînd să-L facă principiu al intereselor de grup și ținîndu-L astfel pe cruce, pe o Golgotă eternă. Trebuie coborît de pe cruce pentru ca, refăcînd ciclul iconomiei Sale pămîntești, să reînvieze în lumea creștină contemporană și s-o aducă înapoi la unitatea pierdută.

Mișcarea Ecumenică a fost și mai este încă un fel de trezire din inerție, îndrăzneala de a crede că e posibilă întoarcerea și că ea se va și petrece într-o zi. S-au făcut pînă acum unii pași spre aceasta. S-au modificat mentalitățile odinioară exclusiviste, s-au pus în discuție probleme de doctrină cu intenția de a se atenua diferențele, s-a ajuns ca toate Bisericile, confesiunile și denominațiunile, cu mici excepții, să-și declare *dorința de unitate*. Fără îndoială, de la voința de unitate pînă la realizarea ei, calea poate fi lungă și anevoioasă. Dar e un început. Un început care merită toată atenția și tot sprijinul.

Bisericile ortodoxe și-au afirmat de la început dorința lor puternică de a se afla pe drumul dialogului și al refacerii unității. De aceea și pentru Adunarea Generală a Consiliului Ecumenic, ce va avea loc în anul acesta la Vancouver—Canada, Ortodoxia s-a pregătit să aducă o contribuție pozitivă și largă, și un mesaj de încredere și de speranță.

Această Adunare Generală de la Vancouver are loc în condiții cu totul deosebite, în ceea ce privește situația lumii de azi și destinul omenirii. Amenințările împotriva vieții și a păcii, printr-o cursă fără precedent a înarmărilor, cheamă întreaga lume la o atenție mărită și la măsuri de prevenire a unei catastrofe care poate fi și ultima pentru întreaga planetă. Dar oare Bisericile nu trebuie să aibă un cuvînt de spus? Se vor putea ele aduna într-o Adunare ca aceea de la Vancouver, fără să-și manifeste sensibilitatea față de această situație incertă și amenințătoare din lume? Cine le-ar ierta o asemenea ignorare. Nimeni. Dar desigur, nici nu va fi cazul, pentru că ele nu vor ignora condițiile în care își desfășoară lucrările.

De altfel și tema generală, în jurul căreia se vor desfășura cele aproape trei săptămîni de lucru, este o temă cu substanțială legătură cu cele ce se petrec în lume. Tema este o pledoarie pentru viață: *„Iisus Hristos — viața lumii"*. Creștinii vor trebui să-și afirme în comun credința în Iisus Hristos ca sursă a vieții și astfel credința în sacralitatea vieții. Nu

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

Contribuție românească la apărarea civilizației europene

— 300 ani de la despresurarea Vienei —

Anul acesta se împlinesc 300 ani de la despresurarea Vienei, eveniment însemnat nu numai pentru poporul austriac ci pentru toate popoarele Europei.

Viena era atunci punctul cel mai înaintat spre inima Europei. Otomanii se pregăteau să o cucerească și astfel să intre stăpînitori în centrul continentului.

Popoarele Europei și-au dat în sfîrșit seama de pericolul otoman și făcînd o coaliție au reușit să apere Viena și să o scape de presiunea armatelor otomane, în luna iulie—septembrie 1683.

Este îndeobște cunoscut că la această biruință au luat parte și au contribuit și românii.

Țările române au fost cu multe secole înainte un zid puternic de apărare a civilizației europene și a credinței creștine în fața tendințelor expansioniste ale imperiului otoman. Adrianopolul, Constatinopolul, Peninsula Balcanică, căzuseră rînd pe rînd sub stăpînirea otomană.

La gurile Dunării au făcut zid de apărare oștile române, conduse cu vitejie de domnitori ca Mircea cel Bătrîn, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Radu de la Afumați, Mihai Viteazul, Iancu de Hunedoara și alții.

Ei erau conștienți că apărînd independența țărilor lor, apără în același timp civilizația Europei și credința creștină.

În a doua parte a secolului al XVII-lea turcii intră în război direct cu austriecii. In conformitate cu convenția de vasalitate, Țările Române sînt obligate să ajute pe turci și să le dea ostași. Domnitorul Șerban Cantacuzino al Munteniei și Duca Vodă al Moldovei, în calitate de vasali, erau obligați să meargă cu ostași alături de trupele turcești la cucerirea Vienei. Deși Șerban ceruse să participe numai cu bani, fusese obligat să dea 4.000 de ostași și să participe personal.

Atît în lungul drumului cît și în timpul asediului, trupele române au avut un rol secundar. Turcii nu aveau încredere în ele, de aceea au folosit pe ostașii români îndeosebi la facerea podurilor și la alte lucrări. Se pare că muntenii și moldovenii au cauzat, prin pasivitatea lor, pagube însemnate otomanilor. Întîrziau repararea podurilor sau părăseau fără rezistență cîmpul de bătaie. Ambasadorul Franței la Constantinopol mărturisește că dorința românilor era de a „scutura jugul tiran al turcilor".

Care a fost atitudinea lui Șerban Cantacuzino, în aceste momente critice? Ambasadorul austriac Kunitz, care se afla prizonier în tabăra turcească, era în legătură cu Șerban Vodă. El arată într-un raport că domnul Țării românești dorește în realitate „victoria armatelor împăratului asupra dușmanului ereditar și înfrîngerea trufiei sale".

După rapoartele lui Kunitz rezultă că Șerban Cantacuzino a înlesnit comunicarea către armatele austriece a unor stări de lucruri din tabăra otomană, favorabile armatelor austriece. Curierii austrieci erau îmbrăcați în uniforma armatelor muntene și primeau informații suplimentare din partea voievodului. Așa s-a întîmplat în ziua de 6 august 1683 cînd Șerban Cantacuzino a comunicat asediaților, gata să cedeze în fața tirului artileriei otomane, că armata turcească nu mai avea muniții decît pentru 2—3 ore.

În însemnările sale Kunitz recunoaște contribuția domnitorului român și precizează că și

† VASILE
Episcopul Oradiei

(Continuare în pag. a 2-a)

„CRAI NOU"

— La 130 de ani de la nașterea și 100 de ani de la moartea lui CIPRIAN PORUMBESCU —

Poporul a numit „Crai-nou" luna nouă — secera de aur care apare pe lanul constelat al cerului. Tinerii (îndeosebi fetele) îl salută, șoptind dorinți, spre înfăptuire. Poetul Vasile Alecsandri i-a închinat o poezie, inspirată din folclorul românesc, pe care compozitorul Ciprian Porumbescu a împrumutat-o ca libret operetei sale — păstrîndu-i și titlul: *Crai-Nou.*

S-a dovedit fericit inspirat: și în compoziția muzicală, și în textul ales, și în semnificația, mai ales, *pro domo sua ...*

Cu adevărat, Ciprian Porumbescu a însemnat un Crai-Nou al muzicii românești. Și precum luna nouă crește în împlinire, pînă la forma rotundă a talerului de aur, desăvîrșit și fascinantă de „stăpînă a lumii", la fel și Ciprian Porumbescu a sporit în creații muzicale, rotunjindu-și opera pînă la desăvîrșire, și a crescut și s-a înălțat continuu în admirație și cinstire obștească, pînă la apogeul veșniciei românești.

S-ar putea spune că s-a bucurat, din partea „Vistierului bunătăților și Dătătorului de viață", de favoarea unui binecuvîntat destin.

A văzut lumina zilei la 2/14 octombrie 1853, în Șipotele Sucevei. A fost fiul preotului Iraclie Porumbescu, un vlăstar viguros și roditor al poporului, înzestrat și cu talent de scriitor, numit „Creangă al Bucovinei", cu dragoste pentru „zăbava" cu cartea și devotat patriot — a participat la Revoluția de la 1848, la pregătirea Unirii din 1859 și, dăruit cu viață lungă, a ajuns să vadă România independentă și suverană.

În casa părintească, copilul Ciprian a auzit cîntece (preotul Iraclie avea voce bună, cînta din gură și din flaut, voci bune aveau și cîntau un frate (Ștefan) și o soră Mărioara), a auzit vorbindu-se de scriitori, cărți și publicații (preotul Iraclie se cunoștea cu familia de cărturari Hurmuzachi, colabora la reviste, era în corespondență cu Vasile Alecsandri) și a auzit, chiar, și compoziții muzicale cîntate la pian (preotul. Iraclie era bun prieten cu profesorul Carol Miculi, pianist priceput și compozitor, căruia îi plăcea să petreacă lunile de vară la Șipote și gazda îi aducea pianul, de la Cernăuți, în căruță trasă de 6 cai). În sat, a auzit cîntece populare și lăutărești (mai cu seamă la Stupca, unde s-a mutat preotul Iraclie), pe care le-a îndrăgit și le-a notat. În anii de liceu (la Suceava), l-a cunoscut pe rapsodul popular Grigore Vindereu și s-a afirmat și el ca dotat violonist.

În acești ani (1860—1870), s-a ridicat și lucea pe cerul țării și Luceafărul poeziei românești — Mihai Eminescu.

Mihai Eminescu și Ciprian Porumbescu: Poezia și Cîntecul; „Cuvîntul ce exprimă adevărul" și melodia lui fără pereche!

Mihai Eminescu și Ciprian Porumbescu: Două erupții de vulcan al geniului, de-a pururi creatori.

La serbarea de la Mănăstirea Putna, din august 1871, s-au întîlnit și s-au cunoscut. Mihai Eminescu a auzit cum Ciprian Porumbescu a cîntat, cu vioara lui Grigore Vindereu, „Daciei întregi". Poetul a împărțit poemul *La mormîntul lui Ștefan-Vodă*, compozitorul va scrie *Imnul lui Ștefan cel Mare* și *Altarul Mănăstirii Putna.*

Ciprian Porumbescu a urmat studiile la Seminarul teologic și, apoi, la Facultatea de filosofie din Cernăuți, unde l-a avut profesor pe compozitorul Isidor Vorobchievici (autorul primului manual, în limba română, de armonie muzicală) și s-a cunoscut cu Eusebie Mandicevschi, care va fi și el compozitor, dirijor de cor, muzicolog și profesor. Ciprian Porumbescu era dirijorul corului studenților teologi. S-a logodit și „mireasa vieții sale" a fost vioara — o vioară veche, pe care a primit-o de la preotul Iraclie (care a scris povestea ei) și care s-a întîmplat să fie o vioară de Cremona, din anul 1626, de care nu se va despărți pînă la ultima suflare. A început să scrie compoziții muzicale personale; primele au fost compoziții religioase-bisericești: pentru corul teologilor și pentru cel al Catedralei, a scris 5 Liturghii (3 ale Sf. Ioan Gură de Aur, 1 a Sf. Vasile cel Mare, 1 a Sf. Grigorie Dialogul), *„Acum puterile cerești"*, *„Cu trupul adormind"*, *„Adusu-mi-am aminte"*, *„Tatăl nostru"*, Heruvicul din Joia Mare *(„Cinei Tale ...)*, Heruvicul din Sîmbăta Mare *(„Să tacă tot trupul ...")* ș. a. A scris și compoziții laice: *Dorința*, *Hora* ș. a.

În 1875 s-a înființat Societatea culturală-patriotică „Arboroasa", cu Ciprian Porumbescu al doilea președinte și dirijor al corului ei.

Pr. *Gh. Cunescu*

(Continuare în pag. a 2-a)

175 de ani de la tipărirea fragmentară a operei lui Gheorghe Șincai „Cronica Românilor" în Calendarul de la Buda (1808)

Activitatea lui Gh. Șincai (1754—1816) s-a desfășurat pe plan filozofic și istoric. Pentru evoluția gîndirii social-politice românești importantă este opera lui istorică. Depășind stadiul cronicăresc al istoriografiei, el poate fi socotit un adevărat istoric modern, „primul care a conceput istoria ca știință".

Opera lui de căpetenie este „Hronica românilor și a altor multe neamuri", cea dintîi colecție de documente privind istoria poporului nostru.

Hronica este rezultatul unei munci de 34 de ani. Dintre toate operile lui Șincai, ea a avut soarta cea mai dramatică. Socotită „demnă de foc și autorul de furci" a rămas în manuscris. S-a tipărit postum la Iași, în 1853 și la București, în 1885.

În ciuda împrejurărilor nefavorabile tipăririi ei, autorul a reușit să publice o mică parte din ea în Calendarul de la Buda pe anii 1808 (anii 86—169) și 1809 (anii 174—264). Deși tipărită parțial, ecoul acestei cărți în epocă a fost uimitor.

Hronica cuprinde istoria românilor din anul 86 și pînă în 1739, împărțită în trei perioade: istoria primilor 200 de ani demonstrează originea romană a poporului nostru, cu exagerarea purității lui latine. Între 271 și 1300 se ocupă de istoria nediferențiată a sud-estului Europei, iar după întemeierea țărilor române este susținută ideea individualității politice a acestora, cu accent pe drepturile românilor din Transilvania.

Lucrarea este clădită pe un bogat material documentar și pe o uriașă cantitate de izvoare, începînd de la istoricii antici pînă la cei contemporani. Nicolae Iorga o apreciază ca fiind „o culegere de izvoare din cele mai îmbelșugate la care se recurge și astăzi și se va recurge multă vreme". Folosind o metodă riguros științifică, Șincai urmărea un singur lucru: descoperirea adevărului istoric. Nicolae Iorga îl considera în această privință „un luptător care strigă adevărul nou în auzul tuturora".

Pr. *Ieremia B. Ghita*

(Continuare în pag. a 2-a)

Ce se aşteaptă de la Vancouver?

(Continuare din pag. 1)

poate dispune de viaţă, decît Cel ce dă viaţa. Nimeni altul. De aceea în toate religiile lumii, *„Să nu ucizi"*, e porunca cea mai limpede.

Creştinii vor trebui, la Vancouver, să-şi reafirme dorinţa de unitate şi să încerce să descopere şi să deschidă noi căi în vederea realizării ei. Dar ei vor trebui, în aceeaşi măsură să se arate că sînt şi oameni ai prezentului, apărînd valorile care constituie tocmai temelia oricărei existenţe şi a oricărei posibilităţi de dezvoltare şi desăvîrşire, şi în primul rînd apărînd viaţa. Apărînd viaţa va fi acelaşi lucru cu apărarea păcii, căci în primul rînd războaiele ameninţă viaţa. Creştinii vor trebui să se manifeste însă şi ca apărători ai dreptăţii sociale, ai egalităţii dintre toţi oamenii, ai unei lumi aşezate pe temelii mai solide. Nedreptăţile sociale sînt tot atît de primejdioase pentru viaţă ca şi războaiele. Ele aduc după sine foame, subdezvoltare, exploatare, aşa că a lupta pentru viaţă şi pentru pace, înseamnă şi a postula remedieri esenţiale în modul cum se administrează dreptatea socială. O nouă ordine economică mondială nu este, cum ar părea la prima vedere, un concept strict economic. Este în fond un concept spiritual şi chiar dintre cele mai spirituale, pentru că o astfel de ordine e menită să rezolve acele situaţii, care promovează suferinţa de tot felul, morală şi materială, care promovează degradarea fiinţei umane cea creată de Dumnezeu să fie liberă, demnă şi fericită.

Instaurarea unei noi ordine economice mondiale trebuie să se conjuge mereu cu promovarea şi a unei noi ordine morale internaţionale. Să triumfe raţiunea, pacea, buna înţelegere, dreptatea, libertatea, pentru oameni şi pentru popoare. Să triumfe iubirea. Să fie între oameni şi popoare raporturi morale, care asigură demnitatea şi egalitatea, înlocuind aservirea, exploatarea, asuprirea, diferenţierile de rasă şi cele datorate inegalităţilor economice. Economicul care asupreşte, care exploatează, care promovează inegalitatea, e imoral. De aceea între valorile economice şi cele morale, apropierea e mai mare decît s-ar putea gîndi la prima vedere.

Nu va fi o sarcină uşoară cea care îi aşteaptă pe participanţii la Adunarea Generală de la Vancouver. Bisericile vor trebui să ajungă la o unitate de vederi asupra tuturor problemelor cu care sînt confruntate ele şi lumea, în vremea noastră. Înainte de unitatea de doctrină mai greu de realizat, în timp scurt, Bisericile se vor strădui să gîndească la fel în problemele de viaţă, aducîndu-se la acelaşi numitor, la Iisus Hristos, care să redevină principiu de unitate, de iubire şi de înţelegere. Confruntîndu-se cu lumea de azi şi cu problemele ei, Bisericile se vor examina şi pe ele înşile şi vor căuta să se situeze pe o platformă comună. Această platformă va fi Iisus Hristos ca izvor al vieţii. Teologic se va încerca o re-situare ca trup unic al lui Hristos, a Bisericilor care îl au drept cap unic, iar practic se va încerca o re-aşezare a vieţii în centrul valorilor care ordonează existenţa umană şi existenţa cosmică în general.

Sperăm că Adunarea de la Vancouver (20 iulie—10 august 1983) va pune în faţa creştinilor, în perioada care va urma, opţiuni limpezi, atît cu privire la unitatea lor, cît şi cu privire la unitatea lumii, şi mai mult decît atît, le va pune la îndemînă mijloace sigure de apărare a vieţii şi a existenţei lumii.

Contribuţie românească la apărarea...

(Continuare din pag. 1)

transilvănenii şi moldovenii au acelaşi punct de vedere şi stau pe aceeaşi poziţie. Istoricul austriac Stephan Vajda apreciază că românii nu numai că nu i-au ajutat pe turci la asediul Vienei, ci au făcut tot ceea ce le-a stat în putinţă ca să le zădărnicească atacul (Felix, Austria. Eine Geschichte Österreichs. Viena, 1980, p. 305).

Ajutorul acordat de români s-a manifestat şi în alt fel. Şerban Vodă a poruncit ca tunurile sale, îndreptate spre zidurile Vienei, să fie încărcate nu cu explozibil, ci cu paie ca să nu vatăme întru nimic locuitorii cetăţii.

Şerban Vodă a înscris cu acest prilej şi acte de umanitarism. În timp ce în sectoarele ocupate de turci şi tătari stăpînea jaful, teroarea şi moartea, în vecinătatea taberei româneşti populaţia austriacă a avut asigurată liniştea, demnitatea şi viaţa.

Voind să marcheze într-un fel participarea sa la evenimente, Şerban Cantacuzino lasă să se ridice în apropiere de Viena o cruce cu inscripţia: „spre pomenirea continuă a noastră şi a neamului nostru." Pe locul unde a fost aşezată crucea, autorităţile austriece au ridicat ulterior o capelă. An de an se fac acolo pelerinaje şi slujbe în amintirea eroilor români căzuţi pentru apărarea Vienei. Este un loc simbolic al înfrăţirii între cele două ţări şi popoare.

Cronicarul Pallavicini spune despre domnitorul român că este un om cu mult zel pentru creştinătate, înţelept şi prudent, dînd cele mai bune lămuriri în aceste părţi.

Asemenea păreri exprimă şi generalul Waldstein în 1688, socotindu-l vrednic de a cîştiga dragostea creştinilor prin faptele ce a făcut.

Stolnicul Constantin Cantacuzino, vorbind despre rolul Ţărilor româneşti în acest timp, conchide pe bună dreptate că ele au fost *„ca un zid bun şi tare înaintea turcilor"*.

Salvarea Vienei şi oprirea turcilor din drumul lor de înaintare spre centrul Europei este un moment de mare însemnătate în istoria popoarelor din Europa. La trei ani cade paşalîcul Budei şi la încă un an cel al Timişoarei. Popoarele din sud-estul Europei se pregătesc pentru obţinerea independenţei lor. Învingerea trupelor otomane la asaltul Vienei înseamnă o mare biruinţă, la care şi-a adus contribuţia şi poporul român. Ea înseamnă declinul puterii otomane şi începutul unei noi epoci în istoria popoarelor din sud-estul Europei.

Domnitorii Ţării Româneşti şi cei din Moldova cu toţi oştenii lor au luptat cu multă dîrzenie şi cu mult spirit de sacrificiu pentru păstrarea independenţei ţărilor lor, pentru apărarea creştinătăţii şi a civilizaţiei ţărilor europene de invazia turcilor.

Aflîndu-se în imediata apropiere a imperiului otoman, la „poarta creştinătăţii", cum scria Ştefan cel Mare, ei şi-au apărat neatîrnarea şi au fost un zid de nădejde pentru celelalte popoare, împotriva unui duşman comun.

Aniversarea celor 300 ani de la despresurarea Vienei este un moment de care se bucură şi poporul român.

Este legitimă părerea că tributul de sînge vărsat de fiii poporului român dat la despresurarea Vienei şi pe parcursul atîtor veacuri, este o contribuţie de seamă la apărarea independenţei şi propăşirii popoarelor din sud-estul Europei.

De aceea bucuria aniversării celor 300 ani are ecou în viaţa acestor popoare.

Profesorul Atanasie Lipovan şi cîntarea de strană

Profesorul Atanasie Lipovan s-a născut în Sînnicolaul Mare, judeţul Timiş, la 20 martie 1874, din părinţii Ioan Lipovan şi mama Sofia, născută din familia Dumineca. Tatăl său era de profesie lemnar. La vîrsta de 6 ani fiul Atanasie a fost înscris la şcoala primară din oraşul natal: (Şcoala centrală ortodoxă-română confesională) unde a terminat 6 clase. Fiind înzestrat cu o voce plăcută şi aptitudini muzicale deosebite moştenite de la tatăl său, care cînta din diferite instrumente de suflat (clarinet, fluer, cimpoi etc.), încă din primii ani de şcoală a fost pus să cînte singur în biserică şi la diferite serbări.

După terminarea claselor primare, timp de doi ani a lucrat cu tatăl său, la meseria de lemnar, urmînd ca să-şi însuşească această meserie. În vara anului următor, mai mulţi tineri ţărani s-au hotărît ca să continue şcoala trecînd la Preparandia din Arad. Atanasie Lipovan, însufleţit de aceşti conşcolari bazat şi pe aptitudinile sale muzicale, cari pe atunci erau considerate dexteritate principală în cariera de învăţător (confesional), a stăruit ca să fie trimis la Preparandia din Arad. Şi aici studiul de predilecţie i-a fost cîntarea şi muzica.

După terminarea Preparandiei, în toamna anului 1892 a fost trimis ca învăţător în comuna Iruntaşă Toracul Mic din Banatul iugoslav în care calitate a funcţionat pînă la 1894, cînd şi-a luat diploma de capacitate şi a fost ales ca învăţător definitiv în această comună. Aici înfiinţează primul cor sătesc, format din elevi şi adulţi, cu care a cîntat în biserică şi a organizat diferite serbări culturale. Tot aici se căsătoreşte în anul 1895 cu Paraschiva Iancuţ din Toracul Mic, fiica unor fruntaşi din această comună. În ianuarie 1896 pleacă din Toracul Mic în Comloşul Bănăţean, unde s-a ales, intenţionînd a se apropia mai mult de oraşul natal Sînnicolaul Mare, unde după scurt timp a fost ales învăţător şi unde a funcţionat pînă în anul 1918. După unire a fost chemat ca subrevizor şcolar la Arad. În anul 1919 înfiinţează reuniunea de cîntări „Armonia" din Arad, arhicunoscută în tot Vestul ţării. În 1922 este numit profesor de cîntare şi tipic bisericesc la Academia Teologică din Arad, unde a funcţionat pînă a trecut la pensie în 1938.

În anul 1927 profesorul Atanasie Lipovan, pe lîngă alte multe cîntări bisericeşti publică şi fixează pe note liniare toate irmoasele sărbătorilor pe „melodia veche", precum şi irmoasele prescurtate, avînd ca fond vechea melodie, spre a uşura învăţarea şi cîntarea lor în strana bisericii noastre.

Între anii 1906—1944 el fixează pe note liniare şi apoi publică toate cele 8 glasuri bisericeşti, răspunsurile liturgice. troparele

Pr. *Ioan Farca*

(Continuare în pag. a 3-a)

„CRAI NOU"

(Continuare din pag. 1)

găsit amintirea vie şi urmele lui Mihai Eminescu. Poetul înfiinţase Societatea „România Junâ", compozitorul i-a dăruit imnul: *Pe-al nostru steag e scris unirea* (pe versuri de Andrei Bârseanu). Acest cîntec, cunoscut sub titlul *Imnul Unirii*, a fost însuşit de Asociaţia revoluţionară albaneză „Bashkini" şi a ajuns, după 1912 (independenţa Albaniei), Imn de Stat al acestei ţări, după cum a ajuns imn patriotic românesc, mult cîntat, iar, de la 1977, Imnul Frontului Unităţii şi Democraţiei Socialiste. Este dirijorul corului „României June", pentru repertoriul căruia a alcătuit şi a tipărit (în 1880), broşura *Colecţiune de cîntece sociale pentru studenţii români*, în care a luat, pe lîngă creaţiile proprii *Cîntecul gintei latine*, *Imnul Unirii*, *Treiculorul*, *Inimă de român*, *Haideţi fraţi cu bucurie*, a luat şi cîntece populare şi lăutăreşti (între care şi cîntecele pe care le cînta M. Eminescu). În Viena a mai scris compoziţiile: *Rămas bun patriei*, *„Lăsaţi-mă să cînt"*, *Florile dalbe (Camelii)*, *Ziua Dunării* ş. a.

Trebuind să-şi facă un rost de existenţă, se gîndise să vină în Capitala României (cum a făcut M. Eminescu, care scria gazetărie, ca prim redactor, la „Timpul"), să fie profesor la vreo şcoală sau dirijor de cor. Prietenii transilvăneni l-au decis să opteze pentru profesor la Gimnaziul românesc din Braşov şi dirijor al corului de la biserica Sf. Nicolae din Şchei. Aici a compus (în 1881) opereta *Crai-Nou* — prima operetă românească —, prezentată, la 27 februarie 1882, cu categoric succes. A comunicat, fericit, preotului Iraclie că „mi-am văzut visul cu ochii". A mai scris compoziţiile: *Hora Braşovului*, *Hora Prahovei*, *O dimineaţă pe Tîmpa*, *Marşul cîntăreţilor din Oraviţa*, răscolitoarea *Baladă* pentru vioară şi pian, *Rapsodia română* ş. a.

I s-a înrăutăţit boala de piept. S-a dus în Italia, la Nervi, pentru tratament şi întremare. La Genova l-a cunoscut pe celebrul Giuseppe Verdi,care l-a elogiat după ce l-a auzit cîntîndu-i o Doină.

În februarie 1883 s-a întors la Stupca. A mai scris compoziţia horaţiană *„Tempi passati"*.

Şi din nou s-au întîlnit Mihai Eminescu şi Ciprian Porumbescu: geniul poeziei şi geniul cîntecului, în tragicul lor crepuscul. În iunie 1883 s-a frînt condeiul lui Mihai Eminescu, întunecîndu-i-se geniala-i minte în negurile bolii; în iunie 1883 s-a frînt, la Stupca, arcuşul lui Ciprian Porumbescu.

S-au împerecheat şi s-au înfrăţit, post mortem, în glorie şi nemurire.

Străluceşte, în veşnicie românească, Luceafărul Eminescu.

Cîntă, în veşnicie românească, vioara lui Ciprian Porumbescu.

Tricolorul său, sub titlul *Pe Tricolor e scris Unire* (cu text adaptat) este „Imn de Stat" al României.

175 de ani de la tipărirea operei lui Gh. Şincai...

(Continuare din pag. 1)

De remarcat este faptul că această lucrare tratează cronologic istoria întregului popor român. Şincai era stăpînit de ideea unităţii etnice a Moldovenilor, Muntenilor, Ardelenilor şi Cuţovlahilor de peste Dunăre. El se înalţă pînă la viziunea unitară a neamului, întreţesind faptele petrecute pe tot cuprinsul pămîntului românesc.

Aceste fapte nu le prezintă izolat, în aria pămîntului românesc, ci le pune în cadrul istoriei universale, mai precis în contextul sud-est european. Dealtfel, în titlul operei, Şincai arată că neamurile vecine „sînt aşa de amestecate cu românii, cît lucrurile, întîmplările şi faptele unora fără de ale altora nu se pot scrie pre înţeles".

Hronica cuprinde o bogăţie de sentimente şi idei. Puritatea latină a poporului este o idee exagerată şi neacceptată de istoriografia românească. O idee justă este aceea potrivit căreia creştinismul a pătruns la noi încă din epoca romană. El arată că de pe timpul lui Galien şi a lui Aurelian în Dacia Traiană erau deja preoţi creştini. Şincai este încălzit de strălucirea trecutului românesc, evocînd personalitatea marilor voievozi români cum a fost a lui Ştefan cel Mare. Demn de remarcat este sentimentul de revoltă faţă de „domnii aceia carii să lăpădase de neamul, legea şi credinţa Românilor".

Ideile exprimate în Hronică aveau, în primul rînd, rolul de a sprijini teza primordialităţii româneşti pe teritoriul patriei, precum şi a continuităţii împotriva celor ce „încîlcesc întîmplările istorice". Şincai a fost cel dintîi care a documentat sistematic şi ştiinţific vechimea, continuitatea şi mai ales unitatea poporului român de pretutindeni. Pentru a dovedi autohtonia poporului nostru în hotarele vechii Dacii, el a purtat o polemică dîrză şi ştiinţifică cu defăimătorii istoriei noastre, cu convingerea că prin glasul lui vorbeşte însăşi istoria.

Cele mai vehemente acuzări sînt îndreptate împotriva istoricului german J. Cr. Enghel, a cărui istorie defăimătoare a apărut în timpul vieţii lui Şincai. Enghel susţinea originea sud-dunăreană a poporului român şi imigrarea lui în nord în secolele XI—XIII. Infirmînd cu dovezi incontestabile teoria lui antiromânească, perimată şi contrară evoluţiei istorice reale, Şincai a prezentat continuitatea în Dacia ca un fapt normal şi logic, atestat documentar şi recunoscut de istoriografia universală. Şincai ne-a lăsat în Hronica sa monument nepieritor închinat demnităţii, fiinţei şi drepturilor româneşti.

Pusă în slujba unui adevăr istoric şi a unei cauze naţionale, Hronica şi-a recăpătat însuşirea de a fi istorie vie şi contemporană. Îşi menţine actualitatea. În ea găsesc răspuns şi unii istorici contemporani (Bartha Antal, Endre Haraszti), care s-au specializat în combaterea tezelor vechimii şi continuităţii în Dacia. Li s-a răspuns că „nimeni nu are dreptul să nege, în necunoştinţă de cauză, trecutul unui popor".

Glasul lui Şincai răsună cu tărie dovedind „voitorilor noştri de rău" (P. Maior) „nedezrupta noastră continuaţie în hotarele în care ne-a pus Traian" (D. Cantemir) şi „neclintirea noastră pe moşia milenară" (N. Iorga). Neclintirea românului este expresia implicită a marelui trecut spiritual şi încrederea în viitor, în propriul său destin.

Exegeză la Antifonul al doilea

Intenționînd o exegeză a textului Antifonului al doilea al Liturghiei, redăm mai întîi însuși textul: „Unule născut, Fiule și Cuvîntul lui Dumnezeu, Cel ce ești fără de moarte și ai primit, pentru mîntuirea noastră, a Te întrupa din Sfînta Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioară, Maria, Care neschimbat Te-ai întrupat și, răstignindu-Te, Hristoase Dumnezeule, cu moartea pe moarte ai călcat; Unul fiind din Sfînta Treime, împreună mărit cu Tatăl și cu Duhul Sfînt, mîntuiește-ne pe noi." (O rugăciune de cerere, cu adresare de mare extensie, substanțial dogmatică, hristologică.)

Pe plan pămîntesc nașterea este un proces prin care — din substanță proprie — o făptură vie dă existență altei făpturi vii. Pe plan divin nașterea nu este proces, ci act volițional, veșnic, de aducere la existență a unei Persoane, prin împărtășirea integrală a ființei. Din veșnicie Persoana Întîia divină voiește să existe și Persoana a Doua, Căreia Îi comunică nu o parte din ființa (substanța) Sa, ci întreaga Sa ființă, rămînîndu-I întreagă. (Desigur este o mare taină.)

Considerînd astfel, s-ar părea că și Persoana a Treia dumnezeiască este născută, pentru că și Ei Persoana Întîia Îi dă existență printr-un act de voință, comunicîndu-I întreagă ființa Sa. Totuși numai Persoana a Doua se naște, iar Persoana a Treia purcede (provine) din Persoana Întîia. (Actele veșnice, divine. nu se repetă.)

În ce constă deosebirea? Dînd existență celorlalte două Persoane divine, Persoana Întîia se relaționează cu Ele — implicit — în două moduri diferite, deosebirea dintre naștere și purcedere fiind determinată tocmai de aceste două — voite — moduri de *relaționare*. Deși consubstanțială (de o ființă) cu Persoana a Doua, totuși Persoana Întîia se relaționează cu Ea mai ales *interpersonal*, implicit afirmînd realitatea Persoanelor. Astfel stabilește relația dintre Sine, ca Persoană Care comunică ființa Sa și Persoana Căreia I se comunică această ființă; relația dintre Persoana născătoare și Persoana născută; relația Tatăl-Fiul. Singură Persoana a Doua este Fiu; este *Unul născut*. Numai Ei Persoana Întîia Îi spune „Fiul Meu Cel iubit" (Matei 3, 17).

Și Persoanei a Treia Persoana Întîia Îi dă existență tot voind și tot comunicînd-I propria Sa ființă, dar — implicit — se relaționează cu Ea mai ales *ființial*, afirmînd ființa. Revelator în acest sens este faptul că — prin gura Mîntuitorului — Tatăl numește Persoana a Treia chiar *cu numele ființei divine:* Duh, „Sfîntul Duh" (Matei 28, 19). Considerînd acest mod ființial de relaționare, adică mai ales pe temeiul ființei, dar și fiindcă verbul a purcede și sinonimul lui, a proveni (din) trimit la substanță (la ființă), în clasica formulă: „Care din Tatăl purcede", subînțelegem: Care, ființial, din Tatăl purcede.

Cele două moduri preferențiale de relaționare (a Tatăului cu Celelalte două Persoane) nu contravin demnității divine, fiindcă ele se afirmă în cadrul unui mod unic: acela între trei Persoane egale.

În Antifon ne adresăm Fiului, numindu-L și „Cuvîntul lui Dumnezeu". „Cuvîntul, pentru că Fiul Îl exprimă cu totul fidel pe Tatăl. „Eu și Tatăl Meu una sîntem" (Ioan 10, 30). Se mai exprimă în această cîntare și adevărul că întruparea Fiului s-a realizat cu asentimentul Său deplin. De aceea continuă: „și *ai primit*, pentru mîntuirea noastră, a Te întrupa din Sfînta Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioară, Maria." Desigur și întruparea Fiului este o taină mare. Tot înțeles tainic are și ideea că, deși a luat trup omenesc, totuși Fiul a rămas și Dumnezeu adevărat, și, ca atare, veșnic prezent în Sfînta Treime (O stihiră a sărbătorii Înălțării Domnului chiar afirmă că Fiul s-a întors unde nu a lipsit.) De aceea Antifonul revine asupra ideii întrupării, precizînd: „Care *neschimbat* Te-ai întrupat."

Apoi continuă: „și răstignindu-Te, Hristoase Dumnezeule, cu moartea pe moarte ai călcat." Deci nu cu învierea, care a fost o urmare, ci *chiar cu moartea Sa*, Hristos a învins moartea. Ca să înțelegem, cît de cît, acest adevăr, să ne amintim că, în spiritul eternei dreptăți divine, moartea este „plata păcatului" (Rom. 6, 23). Hristos, Dumnezeu fiind, a avut libertatea de a plăti — definitiv — pentru (toate) păcatele tuturor oamenilor, murind cu omenitatea Sa. Tot odată, personal neavînd nici un păcat, Hristos a adus legea și duhul morții în situația paradoxală de a fi „plată" nu a păcatului, ci a sfînteniei divine! Moartea a ajuns astfel într-o contradicție insuportabilă. De aceea, atît cu privire la noi, cît și cu privire la Hristos, morții i s-a anulat însuși statutul ei ontologic. Fiind „călcată", adică învinsă, (deși nu desființată) moartea nu mai putea opune nici o rezistență puterii dumnezeiești, care L-a și înviat pe Hristos, și ne va învia și pe noi. Totuși, în condițiile unui univers atît de traumatizat de actele egoiste ale unor îngeri și ale oamenilor de demult, pentru cei ce vor să primească roadele jertfei lui Hristos, murirea fizică rămîne o modalitate generală pregătitoare învierii; învierii spre viață, în trupuri spiritualizate luminos, biruitoare, veșnice.

Pentru a evidenția cît de opus plății păcatului se afla Hristos, cu privire la Sine, Antifonul subliniază încă o dată divinitatea Lui. Și precizează: „Unul fiind din Sfînta Treime, împreună mărit cu Tatăl și cu Duhul Sfînt." Parcă ar adăuga: vedeți Cine a plătit pentru păcatele noastre?

Antifonul se încheie cu cererea dramatică: „mîntuiește-ne pe noi." Dramatică, pentru că, făcînd-o, implicit recunoaștem în ce gravă opoziție ne aflăm față de sfințenia lui Dumnezeu. „Mîntuiește-ne", adică fă-ne părtași roadelor jertfei Tale: iartă-ne păcatele, scoate-ne de sub influența celui rău, și ajută-ne să putem îndrepta aspirațiile noastre spre Tine, Doamne.

Pr. conf. *Gheorghe Șoima*

Vocație și împlinire preoțească

Sf. Apostol Pavel scriind — sub inspirația Duhului Sfînt, creștinilor proveniți dintre evrei și tuturor creștinilor de pretutindeni și de totdeauna — despre Hristos Arhiereul cel veșnic arată că orice arhiereu, orice preot, orice slujitor al Domnului, este luat dintre oameni, spre cele către Dumnezeu (Evr. 5, 1). Apoi spune că: *„Nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta, ci dacă este chemat de Dumnezeu, după cum și Aaron"* (Evr. 5, 4).

Dacă pentru orice preocupare umană, pentru orice profesie este necesară o înclinare deosebită, o chemare, o vocație spre lucrarea respectivă, cu atît mai mult pentru misiunea preoției se cere o opțiune vocațională cu totul specială. Vocația sacerdotală a fost definită ca: „o chemare dumnezeiască și tainică, răsărind din harul lui Dumnezeu, nu din persoana umană a preotului, ci din dragostea lui Dumnezeu pentru noi; dar care se unește cu puterile sufletului și se manifestă prin darurile alese ale puterii preoției" (Pr. prof. I. Gh. Coman, Vocația și pregătirea pentru preoție, în Studii teologice nr. 5—6/1954, p. 239).

Preoția este lucrare a dumnezeiecului har, este o chemare cerească, căci însuși Hristos-Domnul și-a ales și a chemat ucenici și a zis acestora, și peste veacuri grăiește, și urmașilor Sfinților Apostoli: *„Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi și v-am rînduit să mergeți și roadă să aduceți, și roada voastră să rămînă"* (Ioan 15, 16); iar Sf. Ap. Pavel afirmă cu certitudine: *„prin harul lui Dumnezeu sînt ce sînt"* (I Cor. 15, 10). În vocația preoțească se întrepătrunde, deci, cei doi factori: divinul și umanul, între acestea creîndu-se o sinergie, o împreună lucrare. Dumnezeu este cel care face chemarea, apelul vocațional, iar credinciosul, cel chemat se face receptacolul chemării divine. De modul și de măsura în care răspunde credinciosul acelei chemări depinde realizarea sa ca preot de vocație, ca slujitor al lui Hristos-Domnul. Deci chemarea o face Dumnezeu, iar din partea noastră vine răspunsul.

Să luăm aminte cu cîtă promptitudine, cît de categoric au răspuns proorocii Vechiului Testament precum și Apostolii Domnului: *„Iată-mă, trimite-mă"* (Isaia 6, 8), sau în Noul Testament: *„Iată vin să fac voia Ta, Dumnezeule"* (Ev. 10, 9). Această atitudine au avut-o și toți marii preoți ai Bisericii lui Hristos, și astfel cu ajutorul dumnezeiescului har au ajuns pe culmile slujirii preoțești.

Se cuvine ca și noi să avem conștiința acestei nobile chemări la slujirea preoțească. Preoția în sensul ei cel mai profund și autentic este identificare cu starea de jertfire pentru Dumnezeu (Rom. 12, 1) și pentru semeni. În acest spirit au trăit toți marii preoți ai Bisericii. Sf. Grigorie de Nazianz spune în acest sens: *„Noi sîntem preoți prin aceea că noi ne oferim pe noi înșine ca jertfă duhovnicească"*, iar în alt loc exclamă: *„O! Hristoase pentru Tine și prin Tine trăiesc, vorbesc, cînt, slujesc. E unica mea ofrandă."* Iar Sf. Ambrozie consideră că rostul preotului este *„să dorească a fi de folos tuturor"*.

Chipul Arhiereului celui veșnic (Ev. 5, 7), Hristos-Domnul, Modelul nostru suprem, chipul bărbatului desăvîrșit (Efes. 4, 13), este modelul de realizat pentru orice preot. Să avem mereu înaintea conștiinței noastre acest Model și sublimitatea și responsabilitatea slujirii preoțești. Căci preoția este liantul între cer și pămînt este prelungirea transcendenței în lumea pămîntească, dar este și ridicarea umanului la „chipul cel dumnezeiesc". Preotul prin slujirea sa aleasă, și adevărată este colaboratorul lui Dumnezeu și mijlocitorul mîntuirii păstoriților săi. Pseudo-Dionisie Areopagitul zice: *„Cel mai dumnezeiesc dintre lucrurile dumnezeiești este colaborarea cu Dumnezeu la mîntuirea sufletelor."* Acesta este și sensul real și profund al cuvintelor, de Duhul Sfînt inspirate: *„noi ai lui Dumnezeu împreună-lucrători sîntem"* (I Cor. 3, 9) la formarea de personalități religios-morale și la mîntuirea credincioșilor. Aceasta este menirea noastră de a ridica la cer pe credinciosul înlănțuit în mrejile păcatului, de a lepăda toate lucrurile întunericului și să se îmbrace cu armele luminii (Rom. 13, 12).

Aceasta, însă nu se poate face înainte de a ne reînnoi noi înșine prin revenirea la omul cel nou, curățit de toată întinăciunea păcatelor, numai după ce noi am intrat în comuniune cu Dumnezeu vom putea călăuzi și ajuta pe alții să intre în comuniunea aceasta.

Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, deși s-a întors la Tatăl (Ioan 16, 28) continuă să fie prezent la noi nu numai personal și nevăzut ca în Sf. Împărtășanie, ci și văzut, în ucenicii Săi, în preoția sacramentală, căci El a zis: *„Iată Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului"* (Matei 28, 20). Preotul adevărat și conștient devine deci un „hristofor", un purtător de Hristos, un trăitor în Hristos, un „alter Christus".

Pe Hristos-Domnul, Arhiereul cel veșnic și ceresc, să-L avem în centrul vieții noastre, în centrul conștiinței noastre treze pentru a deveni vrednici slujitori ai lui Dumnezeu și ai semenilor noștri.

Pr. *Nicolae Dura*

Profesorul Atanasie Lipovan și cîntarea de strană

(Continuare din pag. a 2-a)

învierii, psalmii, pripelele, doxologii, antifoane, aghioasele, canonul de plîngere al Născătoarei de Dumnezeu, stihirile Paștilor, cîntări la înmormîntarea pruncilor și mirenilor, colindele, cîntecele de stea, heruvicele. irmoasele și pricesnele.

Ultima lucrare tipărită în 1944—1946 cuprinzînd cîntările sărbătorilor începînd din luna septembrie și pînă în aprilie a fost publicată în două volume.

Lucrările profesorului Atanasie Lipovan sînt menite a îndruma mai ales cîntăreții de strană și în aceiași măsură pe preoți, cărora le revine răspunderea menținerii cîntului tradițional bisericesc.

În județul Arad și în cea mai mare parte a județului Timiș majoritatea cîntăreților de strană cîntă și azi după cărțile de note ale profesorului Atanasie Lipovan, care a instruit împreună cu învățătorul confesional Antoniu Minișan cei mai buni cîntăreți de strană și preoți din aceste județe.

În bisericile din Toracul Mare, Toracul Mic, Sarcia Română, Ecica Română și Iancahid din Banatul Iugoslav și azi cîntăreții cîntă melodiile bisericești învățate de la Atanasie Lipovan pe cînd era învățător în Toracul Mic și se folosesc de cărțile publicate de el, unele aflîndu-se și în strana acestor biserici.

Pensionîndu-se este chemat la Timișoara, unde i se încredințează conducerea stranei catedralei mitropolitane din Mitropolia Banatului, unde în 27 aprilie 1947 îl surprinde moartea în etate de 73 ani.

Profesorului Atanasie Lipovan i se potrivesc cuvintele psalmistului David: „Lăuda-voi pe Domnul în viața mea, cînta-voi Dumnezeului meu pînă voi trăi." Consider că merită a fi cunoscute aprecierile făcute la adresa lui de conducerea bisericească și de compozitorii timpului său.

În aprilie 1935 cu ocazia împlinirii vîrstei de 60 ani Dr. Grigorie Gh. Comșa episcopul Aradului după ce arată activitatea și meritele acestui mare cîntăreț, compozitor și organizator de coruri în Banat, Crișana ..., spune următoarele cuvinte de apreciere: „Împărăția sufletelor se întemeiază pe armonie și înfrățire. Cu ce să vă răsplătească Biserica mea, Biserica noastră ortodoxă pentru munca ce o prestați în cadrul ei spre slava lui Dumnezeu și înălțarea sufletelor? Cu ce să vă răsplătim că darul divin al artei muzicale îl răspîndiți prin armonii de clasică frumusețe asupra sufletelor? Cu ce să vă fim recunoscător că în timp de tristeți ne scăldați sufletele în armonia bucuriei și le mîngîiați cu roua melodiilor minunate? — Eu cred că prin nimic nu puteți avea o mai mare mîngîiere decît că aveți conștiința împăcată, că v-ați făcut datoria către Dumnezeu, către Biserica lui și cultura românească" (Biserica și Școala, Nr. 15 din 14 aprilie 1935).

Episcopul Dr. Andrei Magieru, al Aradului, în adresa Nr. 1554 din 11 aprilie 1935 spune: „Se împlinesc aproape două decenii de cînd an de an, și praznic de praznic, împreună cu corul Dv. am oficiat sfintele Liturghii, și pe aripa melodiilor și armoniilor ne-am ridicat cu gîndul și sufletul de pe pămînt la cer pentru a putea auzi dincolo de aceste armonii omenești, cîntări și armonii cerești. Gîndul ni se îndreaptă în primul rînd cu prinos de recunoștință către profesorul Atanasie Lipovan, care ani de-a-rîndul fără încetare a fost sufletul corului și conducătorul lui. Ca oricare mare dirijor și compozitor el a știut să coboare și să împletească armoniile cerești cu cele pămîntești și să le eternizeze. Cu zelul și cu talentul lui a știut să sădească în mănunchiul de iubitori ai cîntecului nu numai melodiile și armoniile cîntecului, dar și armonia dintre oameni, care este necesară în orice societate omenească. Tuturor vă împărtășim arhiereasca noastră binecuvîntare, urîndu-vă să culegeți roade cît mai bogate și cît mai frumoase."

Compozitorul Sabin Drăgoi la 6 aprilie 1935 cu ocazia împlinirii a 60 ani trimite profesorului Atanasie Lipovan elogioasele rînduri: „Scump sărbătorit, Dragă Taica Lipovan. Împrejurări importante de ordin familiar mă împiedică să fiu și eu de față între cei mulți, cari te cunosc, cinstesc și admiră munca și talentul D-tale. Cu ocazia serbării celor 60 de ani împliniți (mulți înainte!) plini de rodnice înfăptuiri pe ogorul neamului, Te rog însă să primești pe această cale din partea mea expresia sincerei și filialei iubiri odată cu prinosul meu de adînc omagiu. Darurile cu cari te-a înzestrat bunul Dumnezeu le-ai jertfit tot spre lauda și preamărirea Lui. Fie că duiosu-ți glas a răsunat în bolta sfîntului locaș, întonînd irmoase de la strana Domnului, fie că a trăgănat în clipe de desnădejde doina străbună, mîngîind și întărind credința celor oropsiți, faptă tot atît de plăcută lui Dumnezeu. Amărăciunea anilor mulți fie-ți îndulciată de mulțumirea bogatului rod! Dorindu-ți viață îndelungată și senină, plină de armonie în fruntea „Armoniei" copleșită de glorie, îți strîng mîna cu cele mai călduroase urări de bine al D-tale preadevotat — Sabin Drăgoi, Timisoara la 6 aprilie 1935.

Un cuprinzător portret profesorului Atanasie Lipovan îi face Dr. Alexandru Stoienescu avocat și președintele corului „Armonia" din Arad prin această caracterizare: „Dotat de la Dumnezeu, cu o înfățișare ce se recomandă de la sine, înzestrat cu o voce mai mult decît splendidă și cu un talent muzical extraordinar, avînd și o inteligență rară și o inimă de aur, care se încălzește numai pentru ceea ce este frumos și înălțător, dotat de la natură și cu un simț intensiv organizatoric, tenace, răbdător și energic — ar fi devenit un luceafăr măreț al cîntării, dacă se năștea în alte împrejurări ... Doina pe care o interpretează, cum poate nimeni altul în România, i-a intrat adînc în inimă, iubirea de neam și o doză chiar prea mare de modestie, îl împing fatal pe drumul apostolatului. Preferă să rămînă cîntărețul adorat al satului și îndrumătorul lui și după ce își amplifică cunoștințele muzicale. Împreună cu inimosul avocat Nestor Oprean a făcut totul pentru neamul lui, pentru colectivitatea care i-a dat viață și prea puțin pentru sine" (Prof. I. Șerb: „Popas aniversar, Arad, anul 1970, pagina 18).

Distinsul preot Florea Codreanu de la catedrala din Arad la sărbătorirea profesorului Atanasie Lipovan cu ocazia împlinirii vîrstei de 60 ani: „Te cunoaște tot orașul și județul Arad. Și mai bine te știe Banatul. Te cunoaște țara întreagă ... Biografia ți-e scrisă în miile de game ale armoniilor și compozițiilor, căci în fiecare ți-ai pus sufletul întreg. Ți-e scrisă în sufletele celor ce ți-au ascultat imnele bisericești, cîntecele naționale și doinele, fie că le-ai cîntat singur, fie că le-ai vărsat în suflete prin corurile al căror măestru ai fost și ești. Am putea noi cu neputincioasele noastre cuvinte să-ți facem o mai izbutită biografie decît cea scrisă pe portativ și în suflete? Împreună cu toată suflarea românească îți aducem omagiu pentru opera de pînă aici. Prin ea ne-ai mîngîiat sau ne-ai făcut să plîngem, ne-ai înduioșat sau ne-ai răscolit sufletele."

Toate cele arătate pînă aici, cred că umplu de bucurie inima fiecărui bun creștin și bun român, munca și însuflețirea prof. A. Lipovan servind pildă generațiilor de azi și a celor viitoare.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● În ziua de *25 iunie 1983*, P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a făcut o vizită pastorală la parohia Hărman, prot. Braşov.

● La data de *26 iunie 1983*, de Praznicul Rusaliilor, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, P. S. Episcop-vicar Lucian Florea Făgărăşanul a oficiat slujba de sfinţire a noii biserici pictată de curînd de la parohia Zăbrătău, prot. Sf. Gheorghe, preot paroh Gh. Radu. Cu acest prilej P. S. Sa a rostit un cuvînt legat de sărbătoarea Pogorîrii Duhului Sfînt.

Tot în această zi P. S. Sa a asistat la slujba vecerniei de Rusalii la parohia Sita Buzăului, prot. Sf. Gheorghe, unde a rostit un cuvînt despre cinstirea Maicii Domnului în Biserica Ortodoxă.

● În ziua de *27 iunie 1983* (sărbătoarea Sfintei Treimi), Prea Sfinţia Sa a oficiat Sfînta Liturghie la parohia cu hramul Sf. Gheorge din oraşul Întorsura Buzăului, prot. Sf. Gheorghe. La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un cuvînt în legătură cu Sf. Treime.

Tot în aceeaşi zi P. S. Sa a vizitat parohiile Brădet-Acriş. prot. Sf. Gheorghe şi Vama Buzăului, prot. Braşov, unde a ţinut cuvînt de învăţătură despre cinstirea sfinţilor în Biserica Ortodoxă.

● În ziua de *29 iunie 1983* a avut loc, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, revederea de 50 de ani a absolvenţilor Şcolii normale „Andrei Şaguna" din Sibiu (promoţia 1932/1933).

Cu acest prilej s-a oficiat, în catedrala mitropolitană, un parastas pentru profesorii şi colegii decedaţi.

CLUJ

● *Duminică, 5 iunie 1983*, Prea Sfinţia Sa Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar, a săvîrşit resfinţirea bisericii din filia Salatiu, parohia Petreşti, prot. Dej, care a fost renovată prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a preotului paroh Rusu Paşcu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 12 iunie 1983*, Prea Sfinţia Sa Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar, a săvîrşit sfinţirea monumentului eroilor ridicat de credincioşii din Făureşti şi Finaţe, prot. Lăpuş, jud. Maramureş, după primul război mondial în memoria celor căzuţi pentru apărarea Patriei. Acest monument a fost renovat şi îmbrăcat cu pictură de preotul Vasile Trif din Bozînta Mare, jud. Maramureş, prin jertfelnicia credincioşilor din cele două sate şi purtarea de grijă a vrednicului preot paroh Alexandru Cîmpeanu, care a fost distins cu rangul de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● *Joi, 16 iunie 1983*, Praznicul Înălţării Domnului, Prea Sfinţia Sa Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Poienile de sub Munte I, prot. Sighetu Marmaţiei.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 26 iunie 1983*, Praznicul Pogorîrii Duhului Sfînt, Înalt Prea Sfinţia Sa Arhiepiscopul Teofil Herineanu. a săvîrşit resfinţirea bisericii Sfînta Treime din municipiul Cluj-Napoca. Biserica a fost renovată în exterior, iar în interior curăţată pictura prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a P. C. prot. Traian Man şi P. C. preot paroh Ioan Sîncrăian.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

ALBA IULIA

● În ziua de *5 iunie a. c.*, P. S. Episcop Emilian a tîrnosit biserica cu hramul „Sf. Ierarh Nicolae" din filia Văleni—Oaia, a parohiei Coronca, prot. Tg. Mureş, după care a săvîrşit Sf. Liturghie, înconjurat de un sobor de preoţi, prilej cu care P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● La dorinţa preotului paroh şi a credincioşilor din parohia Cib, prot. Alba Iulia, P. S. Episcop Emilian a făcut în acest sat, cu tradiţii, o vizită pastorală la data de *11 iunie a. c.*, prilej cu care s-a oficiat o Vecernie, urmată de un cuvînt de învăţătură al P. S. Sale.

● A doua zi, *Duminică. 12 iunie a. c.*, P. S. Sa a săvîrşit dumnezeiasca Liturghie în parohia Amlaşul Mare.

● Ziua de 18 iunie a. c., a fost prilej de înălţare sufletească pentru credincioşii din parohia Chiheru de Jos, prot. Reghin, P. S. Episcop Emilian poposind în această parohie.

● *Duminică, 19 iunie a. c.*, P. S. Episcop Emilian a binecuvîntat străduaniile preotului şi credincioşilor din parohia Băiţa, prot. Reghin. sfinţind biserica împodobită cu pictură în frescă, cu mobilier şi cu cele necesare dumnezeieştii slujbe. După săvîrşirea Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

● În ziua de 22 *iunie a. c.*, P. S. Episcop Emilian a participat la ceremonia înmormîntării distinsului preot icon. stavr. Ioan Dăncilă din Geoagiul de Sus, prot. Arad. trecut la cele veşnice la venerabila vîrstă de 93 de ani.

● La praznicul Naşterii Sf. Ioan Botezătorul, *24 iunie*, hramul schitului cu acelaşi nume, din Alba Iulia, P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie, urmată de un parastas pentru pomenirea foştilor episcopi: Ioan Stroia, Policarp Morusca şi Veniamin Nistor care-şi dorm somnul de veci la umbra acestui schit.

ORADEA

● *Liturghie arhierească în oraşul Zalău. — Duminică, 26 iunie 1983*, de praznicul Pogorîrii Sf. Duh, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica din oraşul Zalău, ţinînd un bogat cuvînt de învăţătură despre întemeierea Bisericii ca instituţie văzută, în ziua de Rusalii, pentru mîntuirea credincioşilor.

Preoţii parohi Ioan Gâlgău şi Traian Opriş, pentru îndelungată şi rodnică activitate pastorală, au fost distinşi cu rangul de *iconom-stavrofor.*

● *Hirotonire de preot.* — În cadrul Sf. Liturghii de a doua zi de Rusalii, în Catedrala episcopală din Oradea, diaconul Gug Teodor a fost hirotonit întru preot, pe seama parohiei Drăgăneşti, prot. Beiuş. Şi cu acest prilej, chiriarhul a ţinut un ziditor cuvînt de învăţătură.

Cursuri misionare de scurtă durată

Potrivit îndrumărilor Sf. Sinod al Bisericii noastre şi cu binecuvîntarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Centrul arhiepiscopesc Sibiu a organizat şi în acest an, pînă în momentul de faţă, două serii de cursuri de scurtă durată şi anume:

Prima serie a avut loc la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sîmbăta de Sus, între 30 mai—8 iunie 1983, iar a doua la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, între 4—13 iulie 1983.

La fiecare serie au fost programaţi cîte 30 de preoţi din întreaga Arhiepiscopie a Sibiului, de vîrste diferite, de la toate protopopiatele şi de la parohii de categorii diferite.

Prelegerile ca: „Mîntuirea prin Biserică"; „Pastoraţia individuală"; ‚Cîntarea în comun în biserică"; „Sf. Scriptură şi dreapta ei interpretare"; „Predica duminicală şi cea ocazională, cu specială privire asupra predicii la înmormîntare"; „Învăţătura Bisericii Ortodoxe despre autoritatea de stat" ş. a., susţinute de P. C. profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, vieţuitori de la Mănăstirea Brâncoveanu — ierom. T. Părăian. consilieri, ca şi semninariile prelungite care au avut loc la toate prelegerile, au avut darul de a împrospăta cunoştinţele teologice, liturgice, pastorale şi cu caracter patriotic ale preoţilor cursanţi, ele prilejuind totodată dobîndirea de noi cunoştinţe, atît de necesare în lucrarea de astăzi a preotului.

Gh. P.

Apariţie editorială

Recent a apărut în editura „Albastros". colecţia „Cogito", o carte cu titlul „Miere şi Fiere" a lui Ioan Borlan, unul din preoţii bihoreni, care s-a distins în viaţă printr-o bogată activitate profesională şi culturală.

Fire meditativă. permanent adîncit în probleme de spiritualitate, pasionat în pătrunderea gîndirii marilor cugetători, el a pus mîna pe condei şi în decursul anilor a adunat, tradus şi selectat o sumedenie de aforisme, care prin conţinutul lor educativ pot îmbogăţi patrimoniul spiritual al fiecărui cititor.

Preotul pensionar Ioan Borlan are acum la bătrîneţe, cu ocazia ieşirii sale la pensie, satisfacţia de a-şi vedea munca şi activitatea culturală concretizată în această preţioasă lucrare.

Lansarea şi prezentarea cărţii s-a făcut în sala bibliotecii municipiului Oradea, cu care ocazie i s-a apreciat munca, la care aprecieri s-au adăugat cele ale numerosului public. care a luat parte la întîlnirea autorului cu publicul.

Felicităm pe autor şi îi dorim viaţă lungă, iar pentru cinstea pe care ne-a făcut-o îl asigurăm de întreaga noastră afecţiune.

Pr. *A. Muşet*, Oradea

Semnalăm... Semnalăm...

● *Ca urmare a Conferinţei „Viaţă şi Pace" care a avut loc la Upsala, în Suedia, între 20—24 aprilie 1983, la care a participat şi Î. P. S. Antonie al Ardealului, s-a înfiinţat în acelaşi oraş un „INSTITUT SUEDEZ INTERNAŢIONAL DE CERCETARE ÎN DOMENIUL PĂCII ŞI AL RELIGIILOR". Directorul lui este Wictor Wogg.*

● *Două biserici monumente istorice din Bucureşti, SCHITUL MAICILOR şi OLARI au fost mutate de la locul vechi, cea dintîi la peste 100 m, cea de a doua la 58 m, fiind folosit un procedeu de translare pe 14 căi de rulare şi 32 de boghiuri sau, mai simplu spus, au fost puse pe roate şi trase la locul nou cu 1,80 pînă la 2,30 m pe oră. Procedeul — românesc — şi conducerea lucrărilor s-au datorat ing. Eugen Iordăchescu. După acelaşi procedeu, de curînd s-a mutat, tot în Bucureşti, şi un bloc cu locatarii în el şi cu toate serviciile neîntrerupte. Cîte alte minunăţii nu ne mai rezervă viitorul!*

● *Mitropolia Banatului ne-a dat o nouă versiune a cărţii lui Toma de Kempis, URMAREA LUI HRISTOS, în traducerea din limba latină a preotului prof. Dumitru C. Vişan. (Timişoara, 1982, 237 p.). Un Cuvînt înainte, erudit şi cuprinzător, semnează Î. P. S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, cu preţioase date şi observaţii asupra autorului (adesea controversat) şi asupra tipului de spiritualitate proprie acestei cărţi. Un avertisment asupra elementelor străine de mentalitatea credinciosului de astăzi, explică partea ei de inactualitate, dar consideraţiile asupra părţilor care îşi menţin actualitatea, — cele mai numeroase — impun citirea ei cu folos de către credincioşi, astăzi ca şi atunci cînd a fost alcătuită. Este a 12-a versiune a URMĂRII LUI HRISTOS în traduceri româneşti.*

● *Radu Cârneci publică în editura „Eminescu", volumul TIMPUL JUDECĂTOR, elegii. Poezie adevărată care va rezista fără îndoială timpului judecător.*

● *TÎRGUL IEŞILOR ÎN MILENIUL II (Săptămîna, nr. 22, 3 iunie 1983, p. 3), este un lung articol despre recentele descoperiri de la Iaşi, de lîngă Mitropolie, care au scos la iveală mărturii inestimabile cu privire la viaţa şi organizarea bisericească şi civilă din mai multe epoci, începînd cu una anterioară lui Alexandru cel Bun, şi sfîrşind cu cea a lui Vasile Lupu, dispuse pe trei orizonturi arheologice. Semnatarul, P. D. Hurezi, este diaconul Petre David, conferenţiar la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti. Un neobosit şi ingenios căutător de astfel de noutăţi.*

● *Despre volumele: „MONUMENTE ISTORICE ŞI DE ARTĂ RELIGIOASĂ DIN ARHIEPISCOPIA VADULUI, FELEACULUI ŞI CLUJULUI" (1982), „COLECŢIA DE ARTA RELIGIOASĂ VECHE A ARHIEPISCOPIEI TIMIŞOAREI ŞI CARANSEBEŞULUI" (1977), „Catedrala Mitropoliei Banatului" (1980), „Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului" (1980), „Monumente istorice bisericeşti din Lugoj" (1981), „Arta feudală în Ţările Române", „Arta veche a Banatului" (1981), despre „Monumentele din Arhiepiscopia Craiovei" şi cele din „Mitropolia Moldovei şi Sucevei" (1974), despre o monografie a mănăstirii Putna şi despre recentele trei volume editate de Patriarhie: „ARTA CREŞTINĂ ÎN ROMÂNIA", scrie în România Literară, George Muntean (nr. 22, joi, 2 iunie 1983, p. 19).*

● *P. I. David găseşte încă multe lucruri interesante asupra lui Burebista pe care le adună în studiul: „Burebista roi et grand prêtre des Daces", apărut în „Recherches sur l'histoire des Institutions et du droit", VII—VIII, 1982—1983, 17. p. (tirage à part).*

● *Un interviu cu prof. Dr. Vasile Netea cu privire la „cercetarea şi valorificarea elementelor fundamentale ale culturii transilvănene", publică Emil Şimandan în revista „Orizont" (nr. 21, 27 mai 1983). Prof. Netea se referă la apărarea limbii, la pasiunea pentru istorie, la faptul că transilvănenii „n-au fost regionalişti", ci s-au adresat întotdeauna tuturor românilor, prin creaţiile lor — acestea fiind cîteva din elementele caracteristice culturii transilvănene. Au fost şi mai sînt.*

● *Revista „Ramuri" de la Craiova (nr. 5, 15 mai 1983, p. 6), sub genericul „Redescoperirea clasicilor", publică sub semnătura lui Cristian Popescu un articol despre: „Ion Agârbiceanu, contemporanul nostru". Ne bucură.*

● *Scriind despre* TIPARUL ROMÂNESC LA 475 DE ANI, *(Contemporanul, nr. 22, 27 mai 1983, p. 1 şi 10), Dan Simonescu nu putea să nu înceapă cu Liturghierul lui Macarie, tipărit la Tîrgovişte în 1508. Mai departe, prin ani şi secole, tipografiile au înflorit tot pe lîngă mitropolii, episcopii şi mănăstiri, găsind acolo înclinare spre prinderea în forme a gîndului şi cuvîntului apt să treacă în nemurire şi îndemînare spre lucrul de migală, spre alcătuirea cuvintelor din litere, şi a literelor din lemn cioplit cu mîna. Treabă de monahi cununaţi cu veşnicia.*

● *Elisabeth Behr-Sigel, ortodoxă convertită de la protestantism în anii tinereţii, autoare a unor valoroase scrieri de spiritualitate, înclină uşor, uşor spre un anumit feminism, sub influenţa curentelor de acest fel din protestantismul contemporan. Publică în revista CONTACTS (Paris, nr. 121, 1983, p. 62—70) un articol intitulat:* „La femme aussi est à l'image de Dieu" *(Şi femeia e după chipul lui Dumnezeu). Fără îndoială. Se ştie încă de la Facere! De altfel titlul e un citat din Sf. Vasile cel Mare. Ceea ce e nou, e o anumită sugestie că cineva s-ar îndoi de aceasta şi că ar trebui, poate, să se restabilească adevărul. Cel ortodox există nealterat şi nu mai trebuie restabilit. Dacă se au în vedere frămîntările actuale din lumea protestantă, acestea nu ne privesc pe noi. Deocamdată articolul D-nei Behr-Sigel, în afară de ceea ce sugerează dar nu spune, este în limitele ortodoxiei.*

● *Asupra rolului femeilor în Biserică scrie şi Constantin Patelos:* Femmes et hommes dans l'Eglise *(Femeile şi bărbaţii în Biserică), în S. O. P. (Service orthodoxe de presse), nr. 77, 1983. Se păstrează pe linia tradiţională.*

● *Kallistos Ware, episcop ortodox din Anglia, profesor la Oxford, scrie în S. O. P. (Service orthodoxe de presse), nr. 77, 1983, despre:* „Unitatea în diversitate. Vocaţia ortodoxă în Europa occidentală." *Ca întotdeauna, substanţial.*

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Asist. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.296 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 1 august 1983 Nr. 29—30/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Dialog ortodox — romano-catolic în Cipru

Între 12—17 iunie 1983 s-a întrunit în Cipru, la Nicosia, Comitetul de coordonare al Comisiei Mixte pentru dialog teologic între Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică. Au participat din partea ortodocșilor: Î. P. S. Arhiepiscop Stelian al Austrialiei, Î. P. S. Mitropoliți Partenie al Cartaginei și George Khodr al Muntelui Liban, prof. L. Voronoff (U. R. S. S.), prof. M. Farandos (Grecia) și prof. Benedictos Englezakis (Cipru). Din România a participat *Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului.* Din partea romano-catolicilor au fost prezenți: Mgr. M. Magrassi (Italia), Pierre Duprey (Vatican), prof. E. Suttner (Austria), prof. Jean Tillard (Canada), prof. Hryniewicz (Polonia), prof. Vittorio Peri (Vatican), Mgr. Eleuterio Fortino (Vatican), Emanuel Lanne (Chevetogne—Belgia).

Comitetul de coordonare a analizat trei documente pregătitoare alcătuite de trei comisii care au lucrat la Virșeț (Iugoslavia), Chambesy (Elveția) și Viena (Austria), tratînd tema: *„Credința, Tainele și unitatea Bisericii".* O comisie formată din patru persoane: Mitropoliții Antonie al Ardealului și George al Muntelui Liban (ortodocși), și Emanuel Lanne și J. Tillard (romano-catolici) au alcătuit, pe baza celor trei documente, unul singur, care apoi a fost supus discuțiilor, amendat și aprobat, spre a fi prezentat în anul viitor Comisiei Mixte de dialog. E de la sine înțeles deci, că documentul acesta (13 p.) nu este pentru moment decît un material de lucru pînă la aprobarea lui de către plenara Comisiei Mixte de dialog. Ceea ce se poate spune deocamdată, e că el propune puncte teologice comune cu privire la relația dintre credință și Tainele de inițiere (Botez, Mirungere și Euharistie), și afirmă identități cu privire la cele trei Taine mai sus numite. Unele probleme au rămas încă în suspensie, urmînd a fi supuse discuției Comisiei Mixte, precum confirmarea tîrzie la romano-catolici și numai de către episcop, acordarea Sfintei Împărtășanii numai după Confirmare, tot la romano-catolici ș. a. S-a convenit, la propunerea delegatului Bisericii Ortodoxe Române, ca partea romano-catolică

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

Pîine pentru suflet

Mărturii biblice

Ași dori să fie aceste rînduri, un scurt răspuns, acelora care spun că nu merg la biserică și se duc în altă parte să se roage, fiindcă acolo au cunoscut pe Iisus Hristos și le-a împlinit rugăciunile.

Adevărul că Dumnezeu ne cunoaște și ne împlinește cererile pe care le facem spre mîntuire — căci nu orice cerere este împlinită de Dumnezeu, precum nici un părinte nu împlinește cererile rele ale copiilor — adevărul că Dumnezeu este iubitor și bun cu toți oamenii, este arătat cu prisosință în Sfînta Scriptură și este propovăduit de Biserică.

Sfîntul Evanghelist Ioan ne îndeamnă „să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta și cu adevărul". Dacă ne osîndește inima noastră, Dumnezeu este mai mare decît inima noastră și știe toate. Și orice cerem, primim de la El dacă păzim poruncile Lui și facem cele plăcute înaintea Lui" (I Ioan 3, 18, 22).

Viața noastră este ca o carte deschisă înaintea lui Dumnezeu. Este destul să amintim numai cîteva din mărturiile Sfintei Scripturi în acest sens. Încă din primul capitol al Evangheliei de la Ioan aflăm următoarea relatare despre alegerea apostolilor:

Cînd a văzut Iisus pe Natanail, pe care îl chemase Filip să vină la El, i-a zis: „Iată, cu adevărat, izraelit în care nu este vicleșug. Natanail i-a zis: De unde mă cunoști? A răspuns Iisus și i-a zis: *Mai înainte de a te chema Filip, te-am văzut cînd erai sub smochin."* Neașteptată și dumnezeiască cunoaștere. În viața lui Natanail era o taină pe care nu o cunoștea decît el și mama lui. Spun Părinții Bisericii că atunci cînd Irod a ucis pruncii, vrînd să ucidă pe Hristos, mama lui Natanail l-a ascuns sub frunzele unui smochin. Dar acest lucru îl cunoștea Iisus, căci era Dumnezeu, Atotștiuitor. Auzind această descoperire și cunoaștere a vieții sale de către Iisus, Natanail a spus: „Tu ești Fiul lui Dumnezeu." Răspunzînd Iisus a zis: Pentru că ți-am spus că te-am văzut sub smochin, crezi. Mai mari decît acestea vei vedea" (Ioan I 47—50). Deci înainte ca Natanail să cunoască pe Iisus a fost el cunoscut de către Iisus.

Un alt exemplu din Scriptură. Cînd au lăsat înaintea lui Iisus pe acoperiș un slăbănog, pe care îndată l-a iertat de păcate și l-a tămăduit, fariseii și cărturarii cîrteau. Iisus *cunoscînd gîndurile lor le-a zis:* „Ce cugetați în inimile voastre? Ce este mai ușor? A zice: Iertate sînt păcatele tale, sau a zice: Scoală și umblă? Iar ca să știți că Fiul Omului are pe pămînt putere să ierte păcatele a zis slăbănogului: Ție îți zic: Scoală-te, ia patul tău și mergi la casa ta" (Luca 5, 17—29).

Altă dată au adus la Iisus pe un demonizat, orb și mut, și l-a vindecat, încît cel orb și mut vorbea și vedea. Fariseii însă gîndeau că Iisus scoate pe demoni cu căpetenia demonilor. *Cunoscînd gîndurile lor,* Iisus le-a zis: „Orice împărăție care se dezbină în sine se pustiește; orice cetate sau casă care se dezbină în sine nu va dăinui" (Matei 12, 22—27).

Într-o zi de sîmbătă a intrat Iisus în sinagogă și învăța. Era acolo un om a cărui mînă dreaptă era uscată. Cărturarii și fariseii îl pîndeau de-l va vindeca sîmbăta, ca să-i găsească

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

Un ucenic devotat al lui Andrei Șaguna: episcopul Nicolae Popea

La 26 iulie/8 august 1908, deci acum trei sferturi de veac, a trecut la cele veșnice unul din cei mai vrednici și mai devotați „ucenici" ai lui Șaguna: episcopul Nicolae Popea de la Caransebeș. În adevăr, Nicolae Popea a secondat pe marele mitropolit al Ardealului nu numai în calitatea oficială pe care a avut-o, ca secretar, consilier (asesor), apoi vicar arhiepiscopesc, ci mai ales în acțiunile de interes național-românesc, iar mai tîrziu, după moartea marelui său dascăl, a fost primul care i-a pus în lumină puternica personalitate, prin lucrări care își păstrează valoarea pînă azi.

Născut la 17 februarie 1826 într-o familie preoțească din Satulung—Brașov, localitate cu vechi tradiții de muncă și spiritualitate ortodoxă românească, Neagoe Popea și-a dobîndit învățătura la gimnaziul din Blaj, la Academia de Drept din Cluj (1843—46), apoi la Facultatea de Teologie a Universității din Viena (1846—48). În 1848 s-a reîntors acasă, numărîndu-se printre militanții revoluției naționale-sociale a românilor transilvăneni, alături de foștii săi colegi de la Cluj: Avram Iancu, Alexandru Pop (devenit Al. Papiu-Ilarian), Axente Sever și alți tineri cărturari români. După o scurtă perioadă de activitate în administrația de stat, Andrei Șaguna i-a oferit postul de secretar consistorial (1854), apoi l-a numit profesor la Institutul teologic-pedagogic sibian (1856—70) și „asesor" (consilier) arhiepiscopesc.

În 1856 a fost tuns în monahism, în fosta bisericuță „grecească" de pe locul actualei catedrale mitropolitane din Sibiu, primind numele Sfîntului Ierarh Nicolae, arhiepiscopul din Mira Lichiei. A fost hirotonit ieromonah, peste cîțiva ani hirotesit protosinghel, apoi arhimandrit (1871). În 1870 mitropolitul Șaguna l-a numit vicar arhiepiscopesc, devenind astfel cel mai apropiat colaborator al său.

După moartea lui Andrei Șaguna (16/28 iunie 1873), mulți se gîndeau la alegerea vicarului Nicolae Popea în scaunul mitropolitan vacant. Din nefericire, deputații Congresului Național Bisericesc Electoral întrunit în 1873 au promovat în scaunul mitropolitan pe episcopul Aradului Procopie Ivașcovici. Dar în anul următor Procopie a fost ales patriarh de Carlovița, preferînd astfel să se pună în slujba Bisericii ortodoxe sîrbe. Abia la noua alegere, din 1874, a fost ales un „ucenic" al lui Șaguna și anume episcopul Caransebeșului Ioan Popasu, dar acesta n-a fost recunoscut de împăratul Francisc Iosif I. A urmat o nouă alegere, tot în 1874, cînd membrii Congresului au ales în demnitatea de arhiepiscop și mitropolit pe episcopul Aradului Miron Romanul. Și astfel, arhimandritul Nicolae Popea și-a continuat activitatea ca vicar și sub noul mitropolit, deși relațiile dintre ei erau, de multe ori, foarte încordate. Cauza acestor neînțelegeri consta mai ales în faptul că vicarul Popea — ca și alți „șaguniști" de la Centrul arhiepiscopesc — a căutat să se mențină pe linia tradițiilor și a marilor fapte ale mitropolitului Andrei. Pe tărîm politic, Miron Romanul a adoptat o politică moderată, de înțelegere cu autoritățile statului dualist austro-ungar, pe cînd Popea era un reprezentant de seamă al „activismului", adică a participării

Pr. prof. M. Păcurariu

(Continuare în pag. a 3-a)

Simion Bărnuțiu

— 175 ani de la naștere —

Acest fruntaș al Revoluției de la 1848 s-a născut în Bocșa, județul Sălaj, la 2 august 1808. După terminarea studiilor la Șimleu, Carei și Blaj, ajunge profesor la gimnaziul din acest centru românesc. Iubitor al limbii naționale, el este primul profesor blăjean care predă cursurile românește. A intrat în conflict cu Episcopul Ioan Lemeni și cu autoritățile ungurești, deoarece a protestat public împotriva introducerii exclusive a limbii maghiare în școli și în instituțiile statului. Fiind suspendat din învățămînt își continuă studiile la Academia de drept din Sibiu.

Agitîndu-se unirea politică a Ardealului cu Ungaria kossuthistă (martie 1848), S. Bărnuțiu inaugurează lupta împotriva acestei uniri. Redactează, la Sibiu, o proclamație către românii transilvăneni să se ridice la luptă pentru libertate națională și socială, pentru convocarea unei adunări naționale proprii și desființarea iobăgiei. Proclamația se încheie cu cuvintele: „Afurisit să fie Românul, care va îndrăzni să facă uniunea, cîtă vreme națiunea română nu va fi recunoscută ca națiune politică."

În 30 aprilie are loc la Blaj, pe Cîmpia Libertății, prima adunare politică a românilor ardeleni. În cuvîntarea sa S. Bărnuțiu arată că a sosit timpul ca românii să se bucure de toate drepturile. La această adunare se hotărăște convocarea pentru 3/15 mai a unei mari adunări populare. Prima adunare de la Blaj a deschis calea revoluției în Transilvania.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. *Ieremia B. Ghita*

De ziua pomenirii lui Mihai Viteazul

Ziua de 8 august 1601, în istoria neamului nostru, rămîne pe vecie asociată cu pomenirea mutării din viața aceasta, prin ucidere mișelească, a marelui voievod Mihai Viteazul. Se încheia o domnie scurtă, de numai opt ani, dar prin greutatea celor înfăptuite, această domnie are importanța unei epoci. Se înfăptuiau cele două mari aspirații ale românilor: independența țării și unitatea națională.

Voievodul venea de la Gurăslău unde, călcîndu-și pe inimă, acceptă colaborarea generalului împărătesc Gheorghe Basta și înfrînse oastea lui Sigismund Báthory. Țința îi era Țara Românească, iar după cum relatează cronica Buzeștilor, mare parte din trupe și plecaseră într-acolo. El însă nu va mai ajunge niciodată. Vitejia lui dovedită în multe rînduri și vestită în toată Europa, răscoli și mai mult ura lui Basta, iar planurile lui Mihai de a reface unitatea țărilor române stîrniră invidia împăratului Rudolf. În asentiment cu acesta, Basta va pune la cale asasinatul mișelesc de pe *Cîmpul Turzii.*

Nicolae Iorga relatează în felul următor odiosul asasinat: „Se hotărî deci ca arestarea să se facă în chiar cortul domnului, spre care se trimise un oarecare Sliferstein sau Scharfeneck, cu germanii lui, și un grup de valoni credincioși, cari pricepeau asemenea meșteșuguri, supt comanda lui Beauri și lui Mortagne. Aveau voie să-l ucidă, dacă se opune. Aceasta însemna însă ordinul de a o face, și oamenii erau dintre aceia cari-l puteau înțelege ... Mihai nu știuse, nici se prilejise sabia lui cea iute în mîna lui cea viteză. Apucase doar a spune: ba. Voi să se retragă, și să puie mîna pe spadă. Dar căpitanul Rosini, valon, nu-i dete vreme, lovindu-l cu halebarda, și el muri îndată. Bestiile-i tăiară capul cu însăși sabia lui și zvîrlîră trupul cîinilor din tabără, unde rămăsese trei zile, pînă l-au înmormîntat pe furiș niște sîrbi. Gloata năimită tăcu. Numai după acele zile, de cele mai barbare profanări, soția unuia dintre căpi-

Pr. *Ioan Andreicuț*

(Continuare în pag. a 3-a)

Ctitori şi ctitorii

Întotdeauna, a doua zi după hram, orice biserică şi mănăstire îşi serbează ctitorii, binefăcătorii şi ajutătorii ei. Ne este cunoscut din viaţa de toate zilele, că orice biserică, orice palat, orice cetate, orice oraş, orice monument istoric bisericesc sau laic, dacă n-am asocia duhul omenesc care le-a creat şi le-a păstrat, numai zidurile goale, n-ar însemna nimic; ar fi ca nişte stupi goi, fără de albine. Dacă nu ne-am gîndi, că între aceste ziduri au locuit oameni asemenea nouă, care uneori cu riscul vieţii, le-au transmis posterităţii, n-ar avea nici-o valoare. Omul este cel care sfinţeşte locul şi nu locul pe om. Aceşti oameni aproape necunoscuţi, care au presărat pămîntul şi codrii noştri cu osemintele lor şi le-au sfinţit cu şiroaie şi pîraie de lacrimi, de sînge şi de sudoare nevinovată, sînt ctitorii patriei, ctitorii sfintelor noastre biserici. Datorită lor sîntem, viem şi ne mişcăm noi azi pe aceste meleaguri. Ei sînt cei care, într-o mînă ţineau arma pentru apărare, iar în cealaltă unealta de lucru: mistria, pensula sau acul şi între răgazul a două războaie, nu din prisosul pungii, ci cu lipsuri şi sacrificii destul de mari brodau, copiau manuscrise, zideau biserici de rugă şi cetăţi de apărare, refăceau aşezările arse şi pustiite. Dragostea de ţară şi de Dumnezeu i-a îndemnat să înalţe pretutindeni ziduri puternice, rămase pînă astăzi, ca o amintire a timpului de luptă, pentru credinţă şi moşie. Şi tot dragostea de Dumnezeu i-a făcut să le înzestreze cu danii, cu odăjdii, vase sfinte, sculpturi, picturi, miniaturi etc.

Credinţa în Dumnezeu şi iubirea faţă de neam, le-a fost călăuză în tot ceea ce au făcut. Nimic altceva, decît *simţul* că sînt oameni, *datoria* că sînt creştini şi români şi *convingerea* că nu trebuie să trăiască numai pentru ei, pentru că viaţa nu se termină la uşa mormîntului, i-a îndemnat la aceasta. Oamenii mari, întotdeauna au trăit mai mult pentru alţii decît pentru ei. Aşa a fost şi Ştefan şi Mihai şi Tudor şi Cuza şi Brâncoveanu şi Bălcescu şi Eminescu şi ctitorii mănăstirilor şi bisericilor noastre, pe care noi îi pomenim la fiecare hram şi care într-un fel sau altul, mai mult sau mai puţin, au contribuit cu obolul lor la zidirea, la înfrumuseţarea şi la conservarea acestor relicve, atît de scumpe neamului nostru. Şi un popor, care nu şi-ar cunoaşte aceşti oameni dătători de legi şi păstrători de datini, un popor care nu şi-ar cunoaşte strămoşii şi nu şi-ar preţui aceşti strămoşi, ar fi un popor care s-ar simţi străin pe lume, asemenea unor copii orfani, care nu şi-ar cunoaşte părinţii. Şi spre deosebire de celelalte făpturi care trăiesc şi adună numai pentru ele, *omul* — făptura cea mai aleasă, zidită după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, are cu totul o altă menire. Omul nu trăieşte şi nu trebuie să trăiască numai pentru sine. Precum el, se naşte din şi prin truda altora, precum el trăieşte un timp din osteneala înaintaşilor săi, tot aşa este dator a se osteni şi el pentru urmaşii urmaşilor săi. Aşa s-au născut *ctitorii* şi *ctitoriile*. Aşa s-au născut atîtea biserici frumoase, în care noi ne rugăm pentru pacea a toată lumea şi pentru unirea tuturor. Aşa au luat naştere atîtea capodopere şi minunăţii, pe care le întîlnim aproape la fiecare pas şi care arată permanenţa noastră pe aceste meleaguri, precum şi gustul şi setea de frumos a înaintaşilor noştri. Aceste biserici zidite de ei, n-au fost şi nu sînt numai un loc de reculegere sufletească, ci rolul lor a fost şi este mult mai mare. Ele au fost centre de cultură şi lumină, de unde s-a răspîndit cartea în popor, prin manuscrise şi tipărituri. Ele sînt documentele noastre cele mai preţioase, în lemn, piatră şi cărămidă, sînt martore ale istoriei noastre naţionale, ducînd peste veacuri amintirea celor mai importante evenimente din istoria ţării, istorie scrisă, cu sînge de-a lungul atîtor veacuri, sînt momente din istoria şi viaţa strămoşilor noştri; sînt marmora, piatra şi bronzul în care s-au săpat datele, generozitatea, întreg trecutul nostru de odinioară; sînt semnele lăsate peste vremi, ca o amintire a timpului de luptă pentru credinţa şi moşie; sînt oaze duhovniceşti în care sufletele celor binecredincioşi îşi găsesc alinare; sînt cetăţi duhovniceşti care au rezistat, de-alungul tuturor veacurilor, ereziilor şi influenţelor dinlăuntru şi dinafară protivnice ortodoxiei, păzind nealterată credinţa moşilor şi strămoşilor noştri, în care noi ne-am născut şi am crescut. Aici, a venit totdeauna, cel căzut, să se ridice şi cel mîhnit, să se mîngîie. Nu avem biserici mari, care să impresioneze prin orgi sau mari statui ale lui Crist, şi care să te oblige la o meditaţie comodă, pe bănci, dar bisericuţele noastre, spun mult mai mult. Deşi eşti în casa lui Dumnezeu, parcă totuşi eşti în casa ta, în vatra ta. Negura trecutului parcă nu s-a adunat deloc în ele, deşi poporul nostru şi-a descărcat în faţa icoanostaselor potop de suferinţe. Clopotele lor au chemat şi cheamă încă pe cei osteniţi, la odihnă, iar pe cei rătăciţi să revină la turmă. Şi toţi cei care în vremuri de cumpănă au ajuns aici, întocmai albinelor au strîns mierea din florile duhovniceşti ce au crescut aici şi întorcîndu-se la rosturile lor, din fagurii de miere luaţi de aici şi-au îndulcit pe cei rămaşi acasă.

Iată pentru ce îi cinstim, pe citorii, pe cei dintru început, precum şi pe cei ce-au refăcut şi păstrat aceste biserici; pe cei ce s-au ostenit şi au slujit în ele, pe conducătorii Statului şi ai Bisericii, care cu multă înţelegere au acordat ajutor şi au purtat de grijă, pentru renovarea tuturor acestor monumente, prin aceasta înscriindu-se şi ei în cartea ctitorilor de neam şi de ţară.

A fi ctitor, este o cinste, este un dar, este o datorie sfîntă, pentru fiecare dintre noi. Cu toţii, avem datoria sfîntă, ca într-un fel sau altul să ne facem ctitori ai împărăţiei cerurilor, prin lucrarea faptelor bune, ctitori ai familiilor născînd şi crescînd vlăstare sănătoase; ctitori ai societăţii în care trăim şi muncim, ctitori ai pămîntului, prin îndeplinirea datoriilor creştineşti şi cetăţeneşti. Părinţii noştri, care ne-au născut şi crescut în frică de Dumnezeu, sînt ctitori, iar prin ceea ce facem şi lăsăm în urma noastră, să devenim şi noi ctitori. Aşadar, nu numai voievozii şi domnii care au înălţat biserici, sînt ctitori, ci fiecare din noi, *poate* şi *trebuie* să fie ctitor, prin tot ceea ce face şi lasă în urmă. Pomenindu-i la rugăciune, rugîndu-ne pentru lăsarea şi iertarea păcatelor lor, urmîndu-le exemplul vieţii lor, devenim şi noi ctitori, alături de ei. Nimic din ceea ce facem noi, nu rămîne fără să influienţeze pe urmaşi, în bine sau în rău, aşa cum scria poetul:

„Ai spus o vorbă, vorba ta
Mergînd din gură-n gură
Va-nveseli sau va-ntina
Rodind sămînţa, pusă-n ea
De dragoste sau ură."

Apa trece, pietrele rămîn, spune vorba populară. Au trecut şi peste noi, ape şi puhoaie năprasnice, iar noi ctitorii pămîntului străbun am rămas, la noi acasă, dovadă că sîntem nu *pietre*, ci *perle* rupte din sufletul şi inima părinţilor noştri. A trece străini şi nepăsători pe lîngă aceste ctitorii fără a cunoaşte cîtuşi de puţin originea, valoarea ori rostul lor în istoria neamului şi fără a ne încălzi inima cu sentimente de preţuire faţă de fondatorii lor, constituie nu numai o regretabilă ignoranţă şi lipsă de respect faţă de strămoşi, ci mai mult, o condamnabilă nepăsare faţă de fiinţa neamului, o greşeală pentru care generaţiile viitoare nu ne vor ierta niciodată. Să nu fim, cum zicea Neagoe Basarab fiului său Theodosie, ca pasărea aceea ce se cheamă cuc, de dă ouăle să le clocească alte păsări, de-i scot pui, ci să fim ca şoimii, apărîndu-ne cuibul nostru. Şi cuibul nostru este, în primul rînd ţara şi deopotrivă Biserica, în care ne-am născut din apă şi din duh. Să lăsăm după noi un exemplu de urmat, un nume bun de român şi de creştin.

Protos. *Ştefan Guşă*

Dialog ortodox — romano-catolic în Cipru

(Continuare din pag. 1)

să elaboreze pînă la sesiunea din anul viitor a Comisiei Mixte de dialog, un studiu cu privire la diferenţele semnalate şi la implicaţiile lor teologice, spre a se putea vedea în ce măsură aceste diferenţe comportă sau nu modificări în teologia tradiţională a Tainelor. Spre exemplu: cum se justifică la catolici o anumită mirungere la Botez, de către preot, iar mirungerea pe frunte numai la vîrsta de 10—12 ani şi numai de către episcop? Înseamnă aceasta că pruncul în dezvoltare nu se bucură de toate darurile Sfîntului Duh? Şi dacă nu primeşte Sf. Euharistie pînă atunci, înseamnă că prin Botez n-a devenit membru al trupului lui Hristos, nu este membru deplin al Bisericii?

Fără a se răspunde acestor întrebări, nu se vor putea pune baze solide unui acord asupra acestor trei taine. În orice caz, raportul dintre ele trebuie mai bine precizat şi trebuie trecut dincolo de ceea ce se practică, la implicaţiile teologice. Ar fi bine ca pînă la sesiunea Comisiei Mixte şi ortodocşii să elaboreze un studiu asupra raportului dintre Botez şi Mirungere şi asupra conţinutului exact al acestor două taine. Cînd se fac odată, ca la ortodocşi, întrebări ca aceea despre calitatea de membru deplin al trupului lui Hristos, nu mai au loc, dar cînd se separă, ca la romano-catolici, întrebarea e firească şi obligatorie. Totuşi, şi din partea ortodocşilor va trebui să li se dea romano-catolicilor răspunsuri mai ample cu privire la specificul fiecăreia dintre cele două Taine.

Membrii Comitetului de Coordonare au fost primiţi de preşedintele statului cipriot, Spiros Kiprianou, şi au avut contacte cu ministrul de externe, al sănătăţii, cu preşedintele Camerei Reprezentanţilor şi cu primarul Capitalei. P. F. Arhiepiscop Hrisostomos a luat parte la deschiderea lucrărilor şi a oferit o recepţie.

Comisia Mixtă de Dialog, compusă din 30 de reprezentanţi ortodocşi şi 30 de reprezentanţi romano-catolici, se va întîlni în 1984 între 30 mai şi 8 iunie, fie în U. R. S. S., fie în Italia. Comitetul de Coordonare a hotărît să propună pentru etapa următoare, tema: *„Diferenţele rituale şi canonice cu privire la săvîrşirea Tainelor şi implicaţiile lor pentru unitatea Bisericii."*

Membrii Comitetului de Coordonare au făcut o vizită la mausoleul Arhiepiscopului Macarios, la Mănăstirea Kikko, la Mitropolia de Corfu, la Mănăstirea Asinou şi în alte localităţi.

Mărturii biblice

(Continuare din pag. 1)

vină. *Însă El ştia gîndurile lor şi a zis omului care avea mîna uscată: Scoală-te şi stai în mijloc şi el s-a sculat"* (Luca 6, 6—8).

Sfîntul Evanghelist Luca ne relatează că ucenicii Domnului se gîndeau între ei: care dintre ei va fi mai mare? *Iar Iisus ştiind cugetul inimii lor* a luat un copil, l-a pus lîngă Sine şi le-a zis: „Oricine va primi pruncul acesta în numele Meu, pe Mine Mă primeşte. Cel ce este mai mic între voi, acela este mai mare" (Luca 9, 46).

Vorbind în faţa ucenicilor *Iisus a spus dinainte: Unul dintre voi mă va vinde.* Întrebîndu-se între ei, care va fi, Iisus le-a răspuns: „Cel ce întinde mîna cu mine în blid" (Marcu 14, 18—20). De asemenea le-a spus despre cele ce se vor întîmpla cu El.

Sfîntul Evanghelist Ioan face pomenire de mai multe ori despre adevărul că Iisus *cunoaşte viaţa şi inima fiecărui om* şi că împlineşte în chip minunat cererile lor. Chiar atunci cînd întreabă pe Filip de unde să cumpere pîine ca să sature mulţimile *„o făcea ca să-l încerce, căci El ştia ce avea să facă"*, ceea ce a şi făcut, înmulţind pîinile şi peştii cu care s-au săturat ca la cinci mii de bărbaţi (Ioan 6. 6—12).

Aflîndu-se în templu, Iisus nu se încredea în cuvintele fariseilor pentru că *„îi cunoştea pe toţi. Şi pentru că nu avea nevoie să-i mărturisească cineva despre om, căci El însuşi cunoştea ce era în om"* (Ioan 2, 24—25).

În convorbirea cu femeia samariteană spunîndu-i să cheme pe bărbatul ei, fără să spună aceasta totul despre trecutul ei, Iisus i-a zis: „Bine ai zis că n-ai bărbat. Cinci bărbaţi ai avut şi cel pe care îl ai acum nu este al tău (Ioan 4, 16). Urmare acestei cunoaşteri a lui Iisus, oamenii din Sihar l-au recunoscut ca pe Mesia, iar femeia samarineancă a devenit o misionară. „El mi-a spus mie, tot ceea ce am făcut" (Ioan 4, 39).

Fariseii şi cărturarii se minunau auzind pe Iisus vorbind şi se întrebau: De unde ştie Acesta scripturile fără să fi învăţat? (Ioan 7, 14).

Cunoaşterea vînzătorului este arătată în mod deosebit de Evanghelistul Ioan: „El cunoştea pe vînzătorul său, de aceea zicea: Nu sînteţi toţi curaţi." Eu ştiu cînd v-am ales că nu toţi sînteţi curaţi, dar aşa se cuvenea ca să se împlinească Scriptura ... Sînt unii între voi care nu cred. El ştia de la început pe cei ce cred şi pe acela care Îl va vinde (Ioan 6, 64).

Despre lepădarea lui Petru şi întreita lui mărturie, Iisus ştia şi a prezis-o dinainte. De aceea cînd l-a întrebat pe Petru a treia oară, acesta a răspuns: „Doamne, Tu ştii toate, Tu ştii că te iubesc" (Ioan 21, 17).

Din toate aceste mărturii biblice învăţăm că Dumnezeu cunoaşte inima şi viaţa noastră. „Dacă ne osîndeşte inima noastră, Dumnezeu este mai mare decît inima noastră şi ştie toate" (I Ioan 3, 20).

El ştie şi de ce părăsim uneori calea Bisericii. Ştie şi de ce ne depărtăm de ograda ei. Ştie şi de ce căutăm mîntuire în altă parte şi ne despărţim de la sînul ei de mamă duhovnicească. Vrem oare să fim mai buni decît cei din jurul nostru? Vrem să-l cunoaştem mai bine pe Dumnezeu? Cine ne poate arăta mai bine calea care duce la El, decît Biserica strămoşească? De aproape două mii de ani ea a arătat moşilor şi strămoşilor noştri această cale. Mai mult. Ea i-a ajutat să-şi potolească foamea şi setea după desăvîrşire. Iisus a spus: „Eu sînt calea, adevărul şi viaţa." El a întemeiat Sfînta Biserică să ne ajute să-i urmăm lui Iisus, ne-a făcut prin Sfintele Taine mădulare ale Trupului Său Tainic. Prin Sfînta Liturghie ne împărtăşim de darurile jertfei de pe cruce a Domnului. „Ea (Biserica) este cortul lui Dumnezeu între oameni" (Apoc. 21, 3).

Biserica este locul întîlnirii cu noi înşine, cu semenii şi mai presus de toate cu Dumnezeu cel veşnic.

Simion Bărnuţiu

(Continuare din pag. 1)

În 8 mai, tot la Sibiu, la conferinţa conducătorilor burgheziei şi ţărănimii române, se aprobă un proiect de program redactat de S. Bărnuţiu care cuprindea: recunoaşterea politică a naţiunii române, depunerea jurămîntului naţional, protest împotriva „uniunii" Transilvaniei cu Ungaria.

În 14 mai, în Catedrala din Blaj, se întîlnesc conducătorii revoluţiei cu scopul formulării unui program al revoluţiei. Cu această ocazie S. Bărnuţiu ţine un discurs rămas celebru, cu privire la relaţiile românilor cu ungurii şi la libertatea naţională.

În 15 mai, pe Cîmpia Libertăţii, are loc Marea Adunare Naţională, la care participă 40.000 de români, în majoritatea ţărani. Programul Adunării a fost elaborat şi prezentat de S. Bărnuţiu, în calitate de vicepreşedinte. La această adunare se fixează — în 16 puncte — crezul social-politic al românilor ardeleni. Ea constituie punctul culminant al revoluţiei din Transilvania.

Timp de aproape un an Bărnuţiu se află în centrul tuturor acţiunilor paşoptiste. Se poate spune că viaţa lui s-a împletit organic cu mişcarea naţională a românilor din Transilvania.

După înfrîngerea revoluţiei, în martie 1849, se refugiază în Muntenia, de aici ajunge la Constantinopol şi apoi la Viena unde studiază Dreptul, pe care-l continuă la Pavia, obţinînd doctoratul în 1854.

În 1855 este chemat la Iaşi ca profesor de drept public şi de filosofie. Şi aici susţine aceleaşi idei liberale, unele chiar revoluţionare, ca în 1848. A sprijinit alegerea şi domnia lui Cuza şi politica de mari reforme a domnitorului.

Bolnav, încearcă să revină în satul natal. Nu ajunge, că moartea îl surprinde în Valea Almaşului. Avea 56 de ani.

S. Bărnuţiu s-a manifestat ca filosof, jurist, istoric şi om politic. În istoria culturii noastre şi-a asigurat loc nemuritor prin cuvîntarea rostită în Catedrala din Blaj. În introducere constată o mişcare generală a popoarelor spre libertate. Înşiră apoi promisiunile făcute naţiunilor care se vor uni benevol cu Ungaria. Pentru a ilustra perspectivele acestor promisiuni, oratorul arată că această unire are un singur ţel: maghiarizarea românilor, care înseamnă pierdere de teritoriu, robire economică, subjugare politică, sclăvie eternă şi mai ales moarte naţională. În concluzie declară şi cere solemn: recunoaşterea dreptului de existenţă şi de autonomie a naţiunii române şi nici o unire a Românilor cu Ungaria. În acest sens cere ca naţiunea să depună jurămînt naţional. În încheiere rezumă argumentele împotriva unirii cu Ungaria şi îndeamnă pe români la luptă şi rezistenţă. În cuvintele lui Bărnuţiu răsună glasul strămoşilor, care din adîncul mormintelor cer strănepoţilor să fie la înălţimea vremurilor străbune.

După cum se vede această cuvîntare istorică este un vast tablou al suferinţelor îndurate de neamul românesc în Ardeal şi o magistrală apărare a cauzei noastre naţionale. S. Bărnuţiu apare ca cel dintîi orator politic al neamului nostru şi unul dintre cei mai mari oratori români din secolul al XIX-lea.

Pentru gîndurile şi acţiunile sale patriotice, pentru nestrămutata credinţă în destinele neamului românesc, poetul George Sion îl apreciază ca „unul dintre cei mai învăţaţi bărbaţi ai Ardealului ... care se bucură de o popularitate imensă şi binemeritată. El s-a arătat adevăratul atlet al românismului".

Din istoria Ţării Făgăraşului

Creasta crenelată a Munţilor Făgăraşului, cu semeţele piscuri: Negoiul (2536 m) şi Moldoveanul (1544 m), cu povîrnişurile repezi, cu văile pline de ecouri şi de cascade, domină depresiunea cunoscută sub denumirea de Ţara Făgăraşului sau a Oltului. Situată în limita de sud a Transilvaniei, ea oferă un spectacol unic pe pămîntul românesc, prin contrastul dintre ţîşnirea impetuoasă a muntelui şi netezimea cîmpiei. De sute de ani călători de pe alte meleaguri au zugrăvit, au descris ori au înfăţişat în minunate stampe de epocă această fîşie limitanee numită Ţara Făgăraşului, sau a Oltului.

Ţara Făgăraşului (Terra Blachorum) este una din acele ţări amintite de documentele secolelor XIII şi XV, unde pînă tîrziu s-au păstrat puternice urme de autonomie românească. Aceste ţări (a Bîrsei, Amlaşului, Făgăraşului, Haţegului, Maramureşului, Oaşului) continuînd cnezatele de odinioară, nu sînt menţionate de Anonymus, notarul regelui ungur Bela al II-lea, deoarece ele au rămas în afara atingerii cu triburile maghiare în perioada de pătrundere a lor în Transilvania, evenimente la care se referă Anonymos în „Gesta Hungarorum".

„Ţările" pomenite de izvoarele vremii, vechi autonomii româneşti, premergătoare districtelor şi comitatelor, înconjurau Transilvania de jur împrejur ca o cunună de libertate.

În aceste „ţări", unele din vechile instituţii supravieţuiesc mult timp în evul mediu: în relaţiile sătesti pămîntul era împărţit prin tragere la sorţi, satele erau conduse de juzi, cnezi, „oameni buni şi bătrîni". Judecăţile se făceau după obiceiurile străvechi: „obiceiul pămîntului" sau „legea românească" (jus valahicum, antiqua lex), pe care trebuia să-l respecte şi oficialitatea. Scaunul de judecată era compus din juraţi, cnezi, preoţi şi oameni de rînd. Boierii mărunţi, pomeniţi în unele ţări ca Făgăraşul, sînt urmaşii păturii conducătoare din sînul obştilor. Interesul oficialităţii era de a cointeresa populaţia din regiunile mărginaşe în apărarea ei în faţa incursiunilor turceşti, pe de o parte, cît şi apropierea şi legăturilor neîntrerupte între populaţia de pe versantul muntean şi moldovean cu cea de pe versantul transilvănean al Carpaţilor, pe de altă parte; aşa se explică odată în plus supravieţuirea obştilor şi autonomiilor româneşti.

Prima menţiune a Ţării românilor (Terra Blachorum) în regiunea Făgăraşului o găsim într-o diplomă din 1222, iar prima atestare documentară a Făgăraşului datează din anul 1261, cînd adunarea obştească întrunită la Alba Iulia, în prezenţa regelui, hotăra să-i fie restituite lui Ugrinus două moşii: Simbăta şi Făgăraşul, pe care acesta le deţinuse de prin 1278, cînd ocupa demnitatea de voievod al Transilvaniei, calitate prin care a putut ocupa cele două localităţi.

Documente de la sfîrşitul secolului al XIII-lea se referă la sprijinul pe care populaţia din sudul Transilvaniei, din Ţara Haţegului şi Făgăraşului — puternice vetre de obşti săteşti — l-au dat voievozilor români de peste munţi, Litovoi şi Bărbat, în lupta lor împotriva regelui Ungariei Ladislau al IV-lea Cumanul. Cotropirea pămînturilor şi iobăgirea ţăranilor au fost motivele colaborării probabile a făgărăşenilor la lupta voievozilor români din sudul Carpaţilor, din 1277.

Numele Ţării Făgăraşului (Terra Fugaras) revine tot mai des în mărturiile veacurilor următoare, începînd cu anul 1372 şi continuînd mai ales cu anul 1428, cînd denumirea respectivă capătă şi semnificaţia de district. Începînd din secolul al XIV-lea, cînd presat de motive politice, regele Ungariei Ludovic I a dăruit ţinutul Amlaşului şi Făgăraşului domnilor Ţării Româneşti, situaţie care a dăinuit de pe la sfîrşitul secolului al XIV-lea pînă în a doua jumătate a celui de-al XV-lea, dispunem de informaţii mai clare asupra acestui colţ de pămînt românesc.

Astfel, un document din 1366 arată că domnul Ţării Româneşti Vladislav I (Vlaicu Vodă) dîndu-şi seama că ameninţătoarea primejdie otomană nu trebuia să-l găsească singur şi cu forţe duşmane în spatele său, după ce a ignorat autoritatea regelui Ungariei Ludovic de Anjou, acceptă relaţii de prietenie cu acesta, primind, în schimbul unei vasalităţi, feuda Făgăraşului şi Amlaşului şi Severinului. Un alt tratat de pace încheiat în august 1369 între Ludovic I de Anjou şi Vladislav-Vlaicu pune capăt unor relaţii ce se încordaseră la un moment dat între cei doi cîrmuitori şi pecetluieşte recunoaşterea de către Ludovic I a existenţei politice de sine stătătoare a Ţării Româneşti, Vlaicu Vodă continuînd să stăpînească domeniile amintite mai sus. În 1389 feudele din Transilvania au trecut în stăpînirea lui Mircea cel Bătrîn, care, într-un hrisov din perioada 1404—1406, se intitula cu mîndrie: „mare voievod şi singur stăpînitor, domn a toată ţara Ungrovlahiei şi a părţilor de peste munţi, încît şi spre părţile tătăreşti şi herţeg al Amlaşului şi Făgăraşului şi domn al Banatului, Severinului şi de amîndouă părţile, peste toată Padunovia, încă pînă la Marea cea Mare şi singur stăpînitor al cetăţii Dîrstor."

La un sfert de veac după moartea marelui voievod, între 1433—1434, în Ţara Făgăraşului a avut loc o răscoală a ţăranilor români, cauzată de exploatarea nemiloasă, mai accentuată în Transilvania decît la răsărit şi sud de Carpaţi. Răscoala a fost reprimată cu severitate de comitele secuilor, ceea ce i-a impresionat profund pe contemporani.

În 1452 Iancu de Hunedoara în dorinţa de a întări posibilitatea de a-l domina pe domnul Ţării Româneşti, în ciuda protestului lui Vladislav al II-lea, i-a confiscat Amlaşul şi Făgăraşul, vechi feude ale domnilor munteni. După o scurtă perioadă de linişte, raporturile dintre Iancu de Hunedoara şi Vladislav al II-lea s-au înrăutăţit brusc în 1455, cînd sub presiunea taberei turcofone din Ţara Românească, Vladislav al II-lea a atacat Ţara Făgăraşului, în primăvara lui 1456. Cîţiva ani mai tîrziu, în august 1460, Ţara Făgăraşului a fost teatrul expediţiei de jaf întreprinsă de Vlad Ţepeş drept represalii pentru sprijinul pe care-l acordaseră saşii din această regiune, în martie, pretendentului Dan, asupra Transilvaniei. Tot în cursul secolului al XV-lea, potrivit izvoarelor, braşovenii au obţinut de la Matei Corvin 4 sate din Ţara Făgăraşului, iar sibienii la rîndul lor ajung să stăpînească mai multe sate româneşti ale unor mănăstiri din Ţara Oltului. În felul acesta, patriciatul braşovean şi sibian îşi întăresc veniturile prin exploatarea iobagilor români din satele respective. Exploatarea devine insuportabilă la începutul veacului următor cînd, în anii 1502—1503, se răzvrătesc ţăranii români împotriva patriciatului săsesc. Măsurile grabnice luate pentru înăbuşirea mişcării, pedepsirea răsculaţilor şi împiedicarea repetării unor astfel de revolte, s-au dovedit zadarnice. Ele nu au putut stinge strigătul protestatar al obidiţilor din districtul Făgăraşului, strigăt care va reizbucni şi mai puternic cinci ani mai tîrziu. Mişcarea din 1508 a avut o oarecare organizare, bucurîndu-se de aportul unor locuitori din Ţara Românească. Participarea unor locuitori ai Ţării Româneşti are o semnificaţie mai adîncă, indicînd un alt scop al mişcării, anume de a scoate Ţara Făgăraşului de sub autoritatea „Universalităţii săseşti" şi a o uni cu Ţara Românească, al cărui domn, Mihnea, se pare că nu era străin de revoltă. Existenţa unor feude ale domnilor Ţării Româneşti în Transilvania contribuie şi mai mult la strîngerea legăturilor multilaterale şi neîntrerupte dintre aceste două ţări chiar şi după ce peste vechea organizare românească s-au suprapus Comitatele înfiinţate de cîrmuirea maghiară.

Pe linie constructivă, în sec. XVI—XVII în Transilvania se ridică o serie de castele fortificate, dintre care amintim castelul din Făgăraş, loc de refugiu a lui Ştefan Mailath, principe efemer al Transilvaniei, care a eşuat în încercarea de a rupe Transilvania de Ungaria şi a constituit un principat autonom transilvănean, sprijinit de Habsburgi. Castelul-cetate din Făgăraş a fost loc de popas al lui Mihai Viteazul după luptele de la Mirăslău (1600), cînd se îndrepta cu trupele spre Rîşnov, unde aştepta întăriturile menite să-i refacă armata. Pentru menţinerea edificiului, în jurul anului 1650 s-au făcut lucrări de amenajare şi modernizare a castelului în stilul Renaşterii.

Un alt monument din epoca feudală este biserica Sf. Nicolae din Făgăraş, ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu (1698) construcţie ce însumează caracteristicile stilului brâncovenesc: pridvor deschis, ancadramente şi coloane de piatră cu ornamentică simplă, proporţii mai echilibrate şi elegante.

Pe tărîm cultural, o serie de documente medievale arată existenţa unor şcoli de limbă slavonă în Ţara Făgăraşului, şcoli ce funcţionează pe lîngă biserici şi mănăstiri, ca de pildă şcoala de la Scorei. Programul şi întreaga organizare a acestor şcoli de „slavonie" erau puternic influenţate de cele ale şcoalelor din Ţara Românească şi Moldova de unde, probabil, veneau şi cărţile care erau apoi copiate şi chiar o parte dintre dascălii lor veneau tot de acolo. Mai tîrziu, în anul 1657 se înfiinţează o şcoală românească în Făgăraş.

Ţara Făgăraşului, prin peisajul său, prin bogăţiile sale naturale, prin trecutul său istoric, prin oamenii pe care i-a dat şi educat de-a lungul vremurilor, trezeşte admiraţie. Legenda despre formarea statului feudal românesc ca rezultat al „descălecatului" lui Radu Negru Vodă din Făgăraş, în Ţara Românească ne stăruie în amintire.

Pe lîngă legendarul Radu Vodă, Ţara Făgăraşului cunoaşte atîţia alţi eroi, adevăraţi apostoli ai dragostei de neam, care constitue o neclintită mîndrie a istoriei româneşti.

† LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

„Urîţi răul, alipiţi-vă la bine"

Creştinilor care se aflau în Roma, inima imperiului roman, unde răul sub toate formele lui era în floare, Sf. Ap. Pavel ţine să le poruncească, scriindu-le: „Urîţi răul, alipiţi-vă de bine" (Rom. 12, 9). Iar după ce arată virtuţile care trebuie să împodobească pe un creştin, încheie adresîndu-se fiecăruia cu îndemnul: „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele" (Rom. 12, 21). Îndemnuri asemănătoare scrie şi Sf. Ap. Petru celor „ce trăiesc împrăştiaţi printre străini, în Pont, în Galatia, în Capadochia, în Asia şi în Bitinia" (I Petru 1, 1 şi cf. 3, 9).

E însemnată această insistenţă a apostolilor de a lupta împotriva răului. Aceasta este de altfel chemarea creştinului de totdeauna şi deci şi din vremea noastră.

E adevărat că ceva asemănător aflăm şi în Vechiul Testament. Astfel profetul David spune: „Groapă a săpat şi a adîncit-o, şi va cădea în groapa pe care a făcut-o" (Ps. 7, 15). Înţeleptul Solomon, la rîndul lui, încă spune că: „Cel ce sapă o groapă poate să cadă în ea şi cel care dărîmă un zid poate fi muşcat de şarpe" (Ecl. 10, 8). De fapt în aceste locuri se arată mai mult ce păţeşte cel ce face rău altuia. Ceea ce merită să subliniem e faptul că asemănarea cu „groapa" a trecut şi în folclorul românesc.

Această directivă creştină de a lupta împotriva răului o găsim exprimată şi de către Sf. Iacob, autorul Epistolei cu acelaşi nume care scrie: „Staţi împotriva diavolului şi el va fugi de la voi. Apropiaţi-vă de Dumnezeu şi se va apropia şi El de voi" (cap. 4, 6—7).

Datoria creştinului e să „urască" răul sub toate formele lui şi să lupte împotriva lui cu toate puterile. Aceasta pe de o parte, iar pe de altă parte el trebuie „să se alipească" la tot ce e bun şi drept, adevărat şi frumos, şi să lupte pentru biruinţa lor în lume.

Se înţelege că toate aceste fapte bune, toate virtuţile ce le punem în slujba binelui, nu vin de la sine, nu cad ca prepeliţele în pustie, ci trebuiesc cultivate şi îngrijite. Pentru înfăptuirea lor trebuie să depunem stăruinţă şi să avem multă răbdare. În schimb „răul n-are nevoie de cultivare: el se naşte fără îngrijire, ca şi spinii, într-un loc părăsit".

În primul rînd avem datoria să ne păzim pe noi înşine să nu ne facem rău, căci spunea A. Pann că: „Răul ce şi-l face omul singur, nimeni altul n-ar putea să i-l facă." Oamenii care nu-şi îngrijesc sănătatea trupului, mai mult „se omoară" decît mor, au spus medicii.

În general însă omul nu-şi face rău cu bunăştiinţă, după cum spune şi Sf. Ap. Pavel: „Căci nimeni vreodată nu şi-a urît trupul său, ci fiecare îl hrăneşte şi îl încălzeşte" (Ef. 5, 29), ci adesea face rău semenului său. De fapt păcatul care tulbură viaţa oamenilor, în familie, ca şi în colectivele de muncă şi în societate, îl constituie tocmai încercarea unora de a face rău altora prin cuvînt şi faptă, prin clevetiri şi mici intrigi, care deşi la început par neînsemnate, totuşi pînă la urmă duc la multe neajunsuri.

De aceea lupta împotriva răului trebuie s-o începem de cînd el apare şi e în formă incipientă. De la început trebuie să-l combatem cu dragoste şi răbdare şi în nici un caz cu rău. În privinţa aceasta a spus bine Tolstoi, cînd a zis că: „Precum focul nu stinge focul, tot aşa răul nu poate stinge răul."

Unii cred că făcătorii de rele sînt nişte viteji; în realitate ei sînt nişte slăbănogi. „De aceea socoteşte totdeauna pe răufăcătorul tău mai slab decît tine şi, precum nu te răzbuni asupra unui copil neputincios, tot aşa nu căuta să te răzbuni pe făcătorul tău de rău. Deoarece el nu este răufăcător din pricina puterii lui, ci din pricina slăbiciunii lui.

În felul acesta, vei strînge putere cît marea care nu se revarsă să înnece copilul care aruncă pietre într-însa."

În sens moral, răul şi binele se exteriorizează sub buna şi reaua voinţă; iar în sens mental prin reua-intenţie şi buna-intenţie.

„Reua-intenţie a unui om oboseşte pe altul, îl paralizează, într-un cuvînt îl ucide. Bunavoinţa ridică, dă mai multă putere, într-un cuvînt înviază.

Oridecîte ori se întîlnesc doi oameni plini de bunăvoinţă, creşte în ei binele.

| Prot. *A. Radu* |

(Continuare în pag. a 4-a)

Un ucenic devotat . . .

(Continuare din pag. 1)

românilor la viaţa politică a noului stat, şi a continuării luptei pentru obţinerea de drepturi naţionale-politice. Vicarul Popea a fost ales chiar preşedinte al Comitetului Naţional Român din Transilvania (1878—81), dar la scurt timp a renunţat la acest post de onoare constatînd că majoritatea membrilor Comitetului au adoptat „pasivismul", care preconiza abţinerea de la orice activitate politică.

În 1889, după moartea lui Ioan Popasu, primul episcop al eparhiei Caransebeşului, Nicolae Popea a fost chemat să-i ia locul. În această nouă slujire, — pe care a păstrat-o cu vrednicie pînă la moarte, — a continuat munca înaintaşului său, sprijinind şcolile confesionale româneşti din eparhie, inclusiv Institutul teologic-pedagogic, pentru trebuinţele căruia a trimis mai mulţi tineri la studii, numindu-i apoi profesori şi a ridicat o nouă clădire, a îndrumat activitatea editorială, inclusiv „Foaia Diecezană", organul de publicitate al eparhiei, a făcut să prospere starea materială a eparhiei. Prin testament, şi-a lăsat întreagă agoniseala vieţii (300.000 coroane) Episcopiei, pentru acordarea de burse tinerilor dornici de învăţătură.

Nicolae Popea a fost deosebit de productiv şi pe tărîmul scrisului teologic. Pe lîngă o serie de articole cu caracter istoric şi politic publicate în *Telegraful Român*, *Foaia Diecezană* sau în periodicele vieneze *Die Zukunft* şi *Ost und West*, a publicat şi cîteva lucrări istorice. Prima se intitula *„Vechea Mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei, suprimarea şi restaurarea ei* (Sibiu, 1870, XIV+354 p.), o lucrare în care aducea o serie de argumente în sprijinul vechimii şi continuităţii acesteia. Deşi tezele lui sînt azi depăşite, partea privitoare la restaurarea Mitropoliei Transilvaniei în 1864 poate fi folosită şi azi de cercetători. Nicolae Popea a fost primul biograf al marelui mitropolit Andrei. Astfel, încă în anul morţii sale a publicat o scurtă broşură despre viaţa şi activitatea sa, iar peste cîţiva ani a publicat o lucrare de mari proporţii cu titlul: *„Arhiepiscopul şi mitropolitul Andrei Şaguna* (Sibiu, 1879, 387 p.). Peste zece ani a publicat primul volum din *„Memorialul arhiepiscopului şi mitropolitului Andrei Şaguna sau luptele naţionale politice ale românilor, 1846—1873* (Sibiu, 1889, XIV+408 p.). Pe baza acestor lucrări, Academia Română l-a ales membru activ al ei, în 1899, fiind al doilea episcop — după Melchisedec Ştefănescu de la Roman — care se învrednicise de această înaltă cinstire. În discursul de recepţie rostit în faţa membrilor acestui înalt for cultural, în 1900, a înfăţişat tot, viaţa şi activitatea neobosită a marelui său dascăl Andrei Şaguna.

Prin toate aceste fapte, Nicolae Popea rămîne în amintirea posterităţii ca un militant de seamă pentru drepturile poporului român din Transilvania, ca un ierarh cu aleasă ţinută morală şi dragoste de neamul său, ca istoric al vieţii noastre naţionale şi bisericeşti.

De ziua pomenirii lui Mihai Viteazul

(Continuare din pag. 1)

tanii lui putu să fure frumosul cap, pînă atunci pus pe un cal mort, pentru a-l strecura la Mănăstirea Dealului."

Capul fu dus la Dealul, dar trupul rămase aici, ca să sfinţească pămîntul scump transilvan. O tradiţie locală relatează că, îndătinata pogrebanie s-ar fi oficiat de călugării vieţuitori nu departe de locul martiriului, în dispăruta mănăstire a Petridului, aflătoare deasupra *Cheilor Turzii*. Mănăstirea a dispărut, dar nu şi sfintele rugăciuni de pomenire pentru voievodul mucenic.

În apropierea Cîmpului Turzii, a frumoasei coline ce domină astăzi partea de sud a oraşului şi pe care se înalţă impozant obeliscul cu trei feţe — simbolul celor trei principate unite de voievod vremelnic — se desfăşoară ca nişte ctitorii moderne fabricile şi obiectivele industriale. Tot aici se află un modest dar primitor lăcaş de închinăciune. Este modest în comparaţie cu frumoasa catedrală din centrul oraşului. Dar încărcat de simboluri este hramul ce îl poartă biserioţa parohiei „Turda-Fabrici". Cînd a fost tîrnosită acum trei ani, a fost pusă sub obladuirea Sf. Ioan Botezătorul. Cel mai mare între proroci, avea să fie astfel şi păvăză odihnei trupului osebit de cap al marelui voievod. Cîtă asemănare între soarta Înaintemergătorului Domnului şi soarta voievodului Mihai, martir şi el al unui ideal şi al unui crez. Şi unuia şi altuia capul i-a fost depărtat de trup prin sabie mînuită de mîini criminale.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

ORADEA

● *Binecuvîntări de biserici. — Duminică, 3 iulie 1983,* P. S. Episcop Vasile a binecuvîntat biserica din parohia *Culciu Mare*, prot. Satu Mare, în urma lucrărilor de renovare capitală din ultimii ani, sub păstorirea preotului Cornel Pop. Sub preotul antecesor, Gheorghe Pop, s-a zidit o frumoasă casă parohială, cu etaj. Ambilor, ca și membrilor din Consiliul parohial, li s-a înmînat scrisoare arhierească de apreciere și felicitare. Chiriarhul a ținut un instructiv cuvînt de învățătură.

● *Duminică, 10 iulie 1983,* chiriarhul a săvîrșit slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Tarna Mare*, prot. Satu Mare, ca urmare a lucrărilor de înnoire exterioară. Pentru zelul pastoral și pentru reușitele realizări în activitatea gospodărească a parohiei, ierarhul l-a distins pe preotul-paroh Vasile Bura cu rangul de *sachelar*. Chiriarhul a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

● După masă, s-a oficiat vecernia în biserica din parohia *Bătarci*, prot. Satu Mare, cu care prilej, ierarhul — în cadrul cuvîntului de învățătură — a adus cuvinte de apreciere fostului preot Gheorghe Gherman, de curînd pensionat după 38 de ani de rodnică păstorire în această parohie (prezent la vecernie) și a urat succes în pastorație urmașului său, preotul Gheorghe Pintea, transferat aici de două luni.

● În drum spre Tarna Mare, chiriarhul a vizitat biserica din filia *Șirlău* (a parohiei Comlăușa), iar după masă a mai vizitat bisericile din Valea Seacă și Comlăușa. În seara zilei de *9 iulie 1983*, a oficiat vecernia în biserica din parohia *Turț* (păstorită de preotul D. Ciobănescu), rostind cuvînt de învățătură.

● În ziua de *11 iulie 1983*, a făcut vizite de lucru în parohiile Ghența Mare, Călinești și Livada, toate din prot. Satu Mare dînd îndrumări cu privire la lucrările de renovare și pictare ce urmează să se întreprindă în curînd în aceste parohii.

● *Hirotonire de preot. — Sîmbătă, 9 iulie 1983,* în cadrul Sf. Liturghii săvîrșită în Paraclisul episcopal, chiriarhul a hirotonit pe diaconul Pădurean Nicolae întru preot, pe seama parohiei Poiana de Vașcău, prot. Beiuș.

● *Binecuvîntare de biserică.* — după ce a fost reînnoită în exterior și interior, și împodobită cu o foarte reușită pictură în frescă, biserica din parohia *Haieu*, prot. Oradea, de lîngă Băile 1 Mai și Felix, a fost binecuvîntată de P. S. Episcop Vasile *Duminică, 17 iulie 1983.* Chiriarhul a rostit un bogat și instructiv cuvînt de învățătură, exprimînd felicitări credincioșilor și păstorului lor sufletesc, preotul Leon Agoston, care a fost distins cu rangul de *„iconom"*.

● *Vizită canonică.* — La *20 iulie 1983*, de sărbătoarea Sf. Prooroc Ilie, ierarhul, ca în toți anii precedenți, a făcut o vizită canonică în fruntașa parohie *Lucăceni*, prot. Carei, săvîrșind — în fapt de seară — slujba vecerniei în biserica parohială. Răspunsurile au fost date de corul mixt al parohiei. O scurtă predică, în legătură cu sărbătoarea zilei, a ținut P. C. Preot Vasile Sabău (Pișcolt), secretar protopopesc — Carei.

După cuvîntul de întîmpinare al P. C. prot. Costache Mirea și al preotului-paroh, chiriarhul a ținut un edificator cuvînt de învățătură.

● *Conferință administrativă.* — La data de *21 iulie 1983*, a avut loc la Centrul eparhial, sub președinția P. S. Episcop Vasile, o consfătuire de lucru cu protopopii din eparhie și cu cadrele de conducere de la Centrul eparhial, cu care prilej s-a analizat, cu exigență și obiectivitate, pe baza rapoartelor protopopești, activitatea pastoral-misionară din semestrul I, insistîndu-se îndeosebi asupra celei de întărire a dreptei credințe în sufletele credincioșilor. De asemenea, s-a avut în vedere luarea de măsuri pentru întărirea disciplinei în activitatea pastorală, în viața de familie și socială a preoțimii. Delegatul Casei de Pensii din București a dat lămuriri și îndrumări privind noi reglementări pentru întocmirea dosarelor de pensii.

Chiriarhul, apreciind după cuviință cele raportate, a dat îndrumări misionare pentru activitatea preoților de lămurire a adevărurilor de credință, precum și de îndrumare a credincioșilor la îndeplinirea îndatoririlor la locurile de muncă. De asemenea, i-a îndrumat pe protopopi ca să îndemne preoțimea la propovăduirea păcii și bunei înțelegeri între toți oamenii fără nici o deosebire.

Deschiderea festivă a cursurilor de îndrumare

Între *18 iulie—19 august 1983*, se desfășoară a 69-a serie a cursurilor de îndrumare misionară și pastorală a clerului din Patriarhia ort. română, care funcționează la Institutul Teologic Universitar din București și Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Marți, 26 iulie 1983, a avut loc deschiderea festivă a acestor cursuri.

Din încredințarea P. F. Părinte Patriarh Iustin, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu această deschidere a fost prezidată de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, cu participarea preoților cursanți, aproape 130 din toate eparhiile din țară, a unei părți din corpul profesoral în frunte cu P. C. Rector C. Voicu, consilieri de la Centrul arhiepiscopesc, alți oaspeți.

Deschizînd programul, P. C. Rector C. Voicu a rostit o cuvîntare în care, după ce a subliniat atmosfera de muncă în care se desfășoară cursurile, a făcut o scurtă rectrospectivă a acestor cursuri, reliefînd totodată rostul lor în lucrarea Bisericii noastre, scopul lor principal fiind acela de a forma slujitori dăruiți zidirii religios-morale a credincioșilor și binelui poporului în vremea noastră.

În numele preoților cursanți a vorbit C. preot M. Munteanu de la parohia Petroșani I, Episcopia Aradului, care a exprimat dorința participanților de a folosi cît mai potrivit petrecerea la aceste cursuri spre zidire și îmbogățire lăuntrică, mulțumind totodată tuturor celor ce le stau în ajutor în acest scop, precum și ierarhilor care i-au trimis.

A luat apoi cuvîntul P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, care după ce a împărtășit preoților cursanți binecuvîntarea P. F. Părinte Patriarh Iustin, precum și a Î. P. S. Mitropolit Antonie, a zăbovit asupra adevărului că viața aduce la suprafață aspecte mereu noi, pe care preotul trebuie să le cunoască și cărora trebuie să le facă față.

În acest sens cursurile de îndrumare le sînt mult folositoare, ele constituind o adevărată școală a muncii și a rugăciunii. La acestea se adaugă și schimbul de experiență care se realizează în timpul cursurilor între preoții participanți.

În continuare, P. S. Sa a adus în atenție o seamă de îndatoriri care revin preoților în zilele noastre, făcîndu-le urarea de rodnică lucrare în viitor.

Programul a fost îmbogățit cu o seamă de compoziții religioase și patriotice interpretate de un cor al preoților cursanți condus de P. C. prof. I. Popescu.

P.

„Urîți răul, alipiți-vă la bine"

(Continuare din pag. a 3-a)

Oridecîte ori se întîlnesc doi oameni plini de reavoință, în ei crește răul.

Oridecîte ori se întîlnesc doi oameni, unul cu bunăvoință și celălalt cu reavoință, între sufletele lor se dă o luptă nevăzută, chiar dacă nu și-au dat mîna n-au schimbat între ei un singur cuvînt. Și foarte rar se întîmplă, ca să nu plece amîndoi cu răni în suflet."

Cînd sufletul omului ajunge sub stăpînirea răului, a diavolului, cum zicem noi, atunci și manifestările lui iau forme mai grave: Bătaia, crima, fărădelegea ... E cazul lui Faust care a încheiat „pact" cu Mefisto, în anume condițiuni ... N-a trecut mult timp și s-au văzut roadele: Tragedia Margaretei, moartea mamei, a fratelui și a copilului. Că pînă la urmă sufletul lui Faust se mîntuie, se datoresc unor fapte pe care nu le expun „hic et nunc".

Fapt e că răul nu produce decît rău. Acest adevăr e confirmat și ilustrat de următoarea întîmplare. Trei inși, care împreună au săvîrșit multe crime și jafuri, s-au hotărît într-o zi să sfîrșească cu o astfel de viață. S-au oprit în marginea unei păduri din apropierea unui sat să împartă între ei comoara strînsă. Totodată au hotărît ca unul să se ducă în sat să procure mîncare și băutură, iar ceilalți doi au rămas să numere și să împartă comoara. Aceștia îndată și-au zis: De ce să nu împărțim numai în două cîștigul iar pe celălalt îl ucidem cum se întoarce? Cel plecat după ce a făcut rost de mîncare și băutură, încă și-a zis: De ce să nu iau singur întreaga comoară? De ortaci scap ușor, căci bag otravă în alimente și băutură și scap de ei. Toți și-au pus în aplicare planul ce și l-au făcut ... Cel dintîi a căzut mort fiind lovit de cei ce așteptau hrana ... Dar n-a trecut mult și pe acele locuri s-a mai aflat încă două cadavre, care la autopsie s-a constatat că au fost otrăvite ... Cine se lasă stăpînit de rău, face necaz nu numai semenului său, ci și sieși.

Sfîrșesc cu ce am început: „Urîți răul, alipiți-vă la bine."

Semnalăm... Semnalăm...

● *Comunitatea ortodoxă română din Olonda, păstorită de Pr. Dr. Ioan Dură, editează revista „MĂRTURIE ORTODOXĂ". Numărul 4 din 1983 are un conținut bogat, teologic, literar, istoric și de informație, avînd printre semnatari nume cunoscute ca: Pr. prof. Dr. Al. I. Ciurea, Dumitru Soare, Cezar Vasiliu, apoi Ierom. Petroniu de la Sf. Munte Athos, prof. Victor Iliescu, Pr. David Popescu, Pr. Ioan Dură, Pr. prof. Nicolae Dură, Cristina Dură, și altele. Cele 178 de pagini sînt mărturii ale conștiinței românești, rămasă vie în această comunitate dornică de a-și păstra obiceiurile și credința de acasă.*

● *„Tribuna României", nr. 242, din 15 aprilie 1982, informează despre o comemorare „M. Eminescu". În cadrul comunității ortodoxe române din Geneva—Elveția. A fost prezent Mitropolitul Ardealului, Dr. Antonie Plămădeală.*

● *„VIAȚA CREȘTINĂ" este buletinul bisericii ortodoxe române „Sf. Nicolae" din Offenbach—Frankfurt am Main. Nr. 1—3/1983, reflectă o frumoasă activitate pastorală desfășurată de Preotul Tudor Alexandru.*

● *P. S. Gherasim Pitești*eanul, *Vicarul de la Rîmnicul Vîlcii, publică în* Magazin Istoric *(nr. 6 din junie 1983):* „Scrisori inedite de la Popa Șapcă." *„Ineditele" necunoscute învie din morți, fapte și sensuri care luminează și clasifică istorii de oameni și de evenimente care, întotdeauna, oricît de complete ar părea mai ascund sau mai au lipsă cîte un detaliu. Și uneori un detaliu nou poate schimba totul. Cele două scrisori descoperite — din care se dau cîteva fragmente — vor fi conținînd desigur detalii menite să îmbogățească și biografia autorului lor, și istoria evenimentelor de la 1848, fiind scrise din exilul de care a avut parte Popa Șapcă după această revoluție.*

● *O monografie „MATEI BASARAB" publică Dr. Nicolae Stoicescu (ed. Militară, București, 247 p.). Un capitol asupra culturii și artei din timpul acestui domnitor (p. 204—233), scoate indirect dar firesc în evidență, contribuția Bisericii noastre ortodoxe, într-o vreme în care aceasta era angajată cu toate forțele de care dispunea ca să le promoveze și pe una și pe alta, ambele fiind trepte ale creșterii și dezvoltării Patriei.*

● *Ana-Maria Coman prezintă în rev.* „Anale de istorie", *anul XXIX, nr. 3, 1983, p. 163—166, cartea lui Carol din Lund:* Zamolxis. Primul legiuitor al geților, *Upsala 1687. Recenzia reține cele mai importante date din cele peste 200 de pagini ale cărții și procedează la o analiză utilă și exactă. Dincolo de cîteva confuzii — între geți și goți — pe care autoarea le sesizează, se arată că lucrarea este utilă mai ales pentru măsurarea ariei geografice în care era cunoscut marele Dac, revendicat, iată, pînă și de suedezi, ca legislator al lor. Transcrierea titlului original trebuie să fie însă o greșală de tipografie: nu este* ZAMOLSIZ, *ci* ZAMOLXIS, PRIMUS GETARUM LEGISLATOR, *numai că în timp ce* primus getarum legislator *e în latinește și cu caractere latine,* Zamolxis *e cu caractere grecești, dar limpede scris astfel.*

● *ANIVERSARE UNESCO. La o sută de ani de la naștere, pe agenda aniversărilor UNESCO ocupă un loc de cinste ONISIFOR GHIBU. Revista* Vatra *(nr. 5 (146) 20 mai 1983) publică pagini din jurnalul lui Onisifor Ghibu în care se amintește de mitropolitul Ioan Mețianu și un studiu de Dr. Grigore Ploeșteanu;* Convorbiri literare *(nr. 6 (1162), iunie 1983) găzduiește o prezentare a pedagogiei lui Onisifor Ghibu, semnată de Al. Zub;* Contemporanul *(nr. 24 (1909) din 10 iunie 1983) oferă spațiu pentru trei prezentări: Vasile Netea:* (Onisifor Ghibu) Patriotul; *Patița Silvestru:* (Onisifor Ghibu) Lupător pentru școala românească, *și Gheorghe Văideanu: (Onisifor Ghibu și)* Educația — lucrare conștientă și neîntreruptă a întregii națiuni. *„Flacăra" (nr. 24 (1462) din 24 iunie 1983) publică de Ion Bulei:* Onisifor Ghibu — o necontenită ardere Patriotică, *și trei coloane mari din Memoriile lui Onisifor Ghibu, și anume cele referitoare la Timotei Popovici. Și Ghibu și Popovici au fost profesori la „Seminarul Andreian" din Sibiu, la care Ghibu a fost mai întîi elev al lui Timotei Popovici. Chiar cu această însemnare începe dealtfel Ghibu.*

● Contemporanul *(nr. 20, mai 1983, p. 9) publică sub semnătura Elenei Socaciu,* O REVELATOARE CRONICĂ A TRANSILVANIEI; ampla epopee aproape necunoscută, tipărită de umanistul Christian Schesaeus la 1571. *Acesta a fost prim-preot evanghelic la Mediaș (1569—1585) și, dintre multele opere rămase de la el,* „Ruinele Pannonice", *scrisă în 12 cînturi, cuprinde istoria Transilvaniei dintre 1541 și 1571. Îi numește pe românii transilvăneni* daci, *iar pe ceilalți* vlahi, *și arată că limba lui Cicero a luat în stăpînire poporul (originea latină). Schesaeus pomenește și de* Oguz han, *conducător turc care a purtat războaie cu locuitorii țării noastre și de la care a rămas și o cronică povestind evenimente din secolele VII—XI.* El vorbește de o țară a românilor în sec. IX. *Nu se știe dacă istoricul din Mediaș cunoștea această cronică, dar nu este exclus. Oricum, opera sa ar merita o imediată atenție și, în primul rînd — așa cum propune Elena Socaciu — publicarea integrală a operei sale. S-ar pune astfel în valoare încă un important document al continuității.*

● *DAN ZAMFIRESCU descoperă în Varlaam mitropolitul Moldovei pe „Întîiul scriitor român" (titlul unui articol în „Luceafărul", nr. 19, 14 mai 1983, p. 3), autor al primei scrieri originale în proză a literaturii române:* Mucenicia lui Ioan cel Nou. *El încearcă să răstoarne teza veche, pusă în circulație de Melchesedec Ștefănescu, episcopul Romanului, că autorul ar fi fost Grigore Țamblac. Teza a fost reluată și transmisă și de Sbiera, și de Iorga și însușită ușor de întreaga istoriografie românească. Argumentele lui Dan Zamfirescu, sprijinite și pe părerile unor cercetători ca bulgarul Vasil Kiselkov și sovieticul E. P. Naumov, și acum mai în urmă confruntîndu-se și cu o comunicare a profesorului grec Dimitrios V. Gonis, converg spre restituirea acestei opere adevăratului ei autor, lui Varlaam, care a inclus-o în* „Cartea românească de învățătură" *din 1643. Încă o premieră pe seama unui cleric ortodox, din seria mare a ctitorilor de limbă și cultură românească!*

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Asist. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136 - 137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 15 august 1983 Nr. 31—32/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Marea sărbătoare a ţării

Revoluţia de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă de la 23 August 1944, reprezintă punctul de pornire pe calea construirii unei noi orînduiri, a afirmării plenare a naţiunii noastre, liberă şi independentă, deplin stăpînă pe destinele ei. Prin profundele şi multiplele sale semnificaţii, această zi a intrat pentru totdeauna în conştiinţa poporului român drept cea mai însemnată sărbătoare naţională, situîndu-se la loc de frunte în rîndul actelor memorabile şi eroice ale luptei sale îndelungate pentru independenţă, libertate naţională şi dreptate socială. Sărbătoarea naţională a poporului român este nu numai a celor de azi, ci şi a celor care au fost înaintea noastră, a celor care s-au jertfit pentru împlinirea idealurilor de libertate ale poporului, ca ţara noastră, lăsată din strămoşi să nu piară, iar fiinţa acestui neam să nu fie înrobită de nimeni; dar această sărbătoare este şi a celor care vor veni după noi, pentru că împlinirile şi visurile celor de azi se proiectează în chip firesc, şi în viitor, cu tot ceea ce au ele mai bun, mai frumos şi mai înălţător.

Izbînda revoluţiei de eliberare socială şi naţională antifascistă şi antiimperialistă, pregătită cu maximum de spirit de răspundere, s-a bucurat de o largă participare populară, de acţiunea fără preget a maselor, inclusiv a întregii armate române care a participat cu toate forţele la războiul împotriva Germaniei hitleriste. Este deajuns să menţionăm că după eliberarea completă a teritoriului României, începînd cu ziua de 21 septembrie 1944 armata română, în strînsă cooperare cu trupele sovietice, a început înaintarea în acea parte a Transilvaniei care a fost ruptă de trupul ţării noastre prin odiosul Diktat de la Viena. Iar după eliberarea întregii Transilvanii (25 octombrie), unităţile române cu 538.586 oameni, au participat la luptele din Ungaria, Cehoslovacia şi Austria; ele au eliberat 1237 localităţi (între care 14 oraşe) în Ungaria şi 1722 localităţi (cu 31 oraşe) în Cehoslovacia, înaintînd peste 1000 km în dispozitivul inamic din Valea Mureşului pînă aproape de Praga. Faptele de eroism ale ostaşilor noştri, în cele 260 de zile şi nopţi pe frontul antihitlerist, ca şi jertfa celor 170.000 morţi, răniţi sau dispăruţi, vor rămîne de-a pururi în memoria naţiunii noastre şi vor fi cinstite mereu de toţi fiii ţării.

Dar actul memorabil pe care-l aniversăm a adus zorile unei vieţi noi şi formează un prag de ev nou în dezvoltarea viitoare a ţării.

După aproape patru decenii de la Eliberare, ţara noastră este îmbrăcată într-o haină nouă. Tot ceea ce s-a făcut în ultimii 39 de ani pe întreg cuprinsul Patriei noastre, într-o dezvoltare armonioasă şi multilaterală, în uzine şi în fabrici, în întreprinderi şi laboratoare, în adîncul pămîntului şi în înălţimea cerului, în şcoli sau în aşezăminte sociale şi culturale, s-a făcut pentru binele şi fericirea oamenilor, pentru fiii acestui popor harnic şi talentat, dornic de progres şi lumină. Au crescut în aceşti ani veniturile reale ale populaţiei, a cunoscut o puternică dezvoltare construcţia de locuinţe, s-a trecut la reducerea treptată a săptămînii de lucru, s-au luat în repetate rînduri măsuri pentru ocrotirea sănătăţii cetăţenilor ţării, s-a dezvoltat în chip vertiginos ştiinţa, cultura şi arta. Dintr-o ţară aservită economic monopolurilor străine, în care agricultura reprezenta principala sursă de venituri, după Eliberare, România a devenit un stat independent şi suveran, cu o economie industrial-agrară puternică, dezvoltată accelerat şi armonios.

Dar astăzi România socialistă se înfăţişează lumii nu numai ca o ţară în plină dezvoltare economică şi social-culturală, ci şi ca un stat cu o politică externă dinamică, cu un bogat prestigiu internaţional. Cucerindu-şi prin lupte şi jertfe grele, de-a lungul unei zbuciumate istorii, independenţa şi dreptul la o viaţă liberă, România de azi înţelege să respecte cu fidelitate opţiunile de viaţă ale fiecărui popor, dreptul fiecărui popor de a-şi hotărî singur soarta. La baza relaţiilor sale externe stau principii bine cunoscute azi în toată lumea: respectarea suveranităţii şi independenţei naţionale, egalitatea deplină în drepturi, neamestecul în treburile interne ale altor state, nerecurgerea la forţă şi la ameninţarea cu forţa în raporturile interstatale, rezolvarea litigiilor dintre state pe calea tratativelor, formarea unei noi ordini economice şi sociale prin care să se asigure pacea, echilibrul şi echitatea între popoare. Promovînd cu consecvenţă aceste principii, România a ajuns să fie azi preţuită atît pentru avîntul multilateral al dezvoltării ei interne, cît şi pentru politica sa externă.

Fiind una cu poporul pe care-l slujeşte, după 23 August 1944, Biserica Ortodoxă Română — de pe poziţiile sale şi cu mijloacele sale specifice — îşi îndeplineşte misiunea ei, potrivit doctrinei şi predaniei ortodoxe, sprijinind eforturile creatoare ale poporului nostru, progresul şi înflorirea ţării. Datorită libertăţii religioase, acordată şi garantată de însăşi Constituţia ţării, Biserica noastră strămoşească, sub îndrumarea Sfîntului Sinod, şi-a îndeplinit în mod exemplar misiunea ei evanghelică în mijlocul credincioşilor. După promulgarea Legii pentru regimul general al cultelor (4 august 1948), Biserica noastră a procedat la o nouă legislaţie şi organizare, care corespunde atît aşezămintelor dogmatice şi canonice ale Bisericii, cît şi tradiţiei Ortodoxiei româneşti. A urmat Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, în octombrie 1948, prin care s-a înlăturat actul nedrept din 1698—1701, cînd o parte a românilor transilvăneni au fost rupţi, prin silnicie şi amăgire, de la trupul Bisericii Ortodoxe, încît astăzi toţi preoţii şi credincioşii noştri muncesc şi se roagă împreună. Canonizarea sfinţilor români, din 1955,a sporit evlavia credincioşilor, dar a prilejuit şi cinstirea după vrednicie a unor chipuri alese ale spiritualităţii ortodoxe româneşti. Reorganizarea învăţămîntului teologic, cu Institute, Seminarii şi Şcoli de cîntăreţi şi trecerea lui sub directa îndrumare a Bisericii, este un alt act de mare însemnătate în viaţa Bisericii româneşti contemporane. Publicaţiile bisericeşti — reviste, teze de doctorat, manuale pentru învăţămîntul teologic superior şi seminarial, lucrări de teologie şi de zidire sufletească, cărţi de cult, trei ediţii ale Bibliei, iar mai nou masiva colecţie de traduceri din Sfinţii Părinţi — au dus nu numai la ridicarea nivelului cultural-teologic al clerului nostru, ci mai ales la creşterea prestigiului teologiei româ-

Pr. prof. *M. Păcurariu*

(Continuare în pag. a 3-a)

Despre pace, dreptate socială şi despre responsabilitatea Bisericilor

Intervenţie la a VI-a Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor,

Vancouver, Canada, în ziua de 4 august 1983

1. Lumea de azi trăieşte sub ameninţare şi frică. Oamenii au ajuns să-şi fie duşmani lor înşişi şi nenorocirea pare inevitabilă, ca în cea mai bună dintre tragediile antice greceşti. De-a lungul vremii oamenii şi-au dezvoltat, evident, inteligenţa, dar odată cu dezvoltarea ei n-au ajuns să renunţe la folosirea forţei brutale şi la înlocuirea ei cu forţa inteligenţei, cum ar fi fost firesc. Civilizîndu-se, oamenii s-au depărtat de epoca primară, dar cu privire la arme lucrurile stau literalmente pe dos: cele din urmă — cele de azi sînt mai sălbatice decît cele dintîi, ale primitivilor. Şi iată că în vremea noastră am ajuns să tremurăm în faţa propriei noastre puteri de autodistrugere. Încercăm să ne convingem unii pe alţii că trebuie să redevenim umani, să apelăm măcar acum, în ceasul pericolului la raţiune.

Documentele ce ni s-au prezentat aici, la Vancouver, în Canada, îşi îndreaptă, toate, efortul spre acest ţel şi noi toţi, reprezentanţi a peste 300 de Biserici de pe toate continentele, le-am ascultat, aprobîndu-le şi completîndu-le cu propriile noastre temeri şi propuneri, în fapt un cor cu peste 300 de voci. La acest cor vreau să adaug şi vocea mea, ca reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române şi conducător al unei delegaţii de cincisprezece persoane prezente în sală.

Situaţia în care ne aflăm e cu adevărat de ruşine şi scandal. Oamenii din care s-au născut Eschil, Platon, Aristotel, Dante, Shakespeare, Goethe, Beethoven, Dostoievski, Eminescu, Michelangelo, Leonardo da Vinci, Pascal, Cervantes, Brîncuşi, Sfîntul Pavel etc., etc. nu-şi pot rezolva conflictele prin dialog, cu mijloacele raţiunii, ale cuvîntului, ci trebuie să se bată, să se omoare, ca să-şi impună dreptatea. Sau, ceea ce e şi mai rău, să-şi impună puterea de stăpînire, uneori în ciuda şi împotriva dreptăţii. Pe calea armelor acela are dreptate care ucide mai multe vieţi omeneşti. Viaţa omenească ucisă a ajuns moneda cu care forţa îşi justifică „dreptul". Aceasta e însă involuţie, nu evoluţie. Omul şi-a neglijat cel mai important dar pe care i l-a făcut Dumnezeu odată cu suflarea vieţii: raţiunea, mintea, discernămîntul, forţa cugetării.

În situaţia în care ne aflăm astăzi, ameninţaţi ca specie de o cursă nebunească a înarmărilor — adevărat dezechilibru mintal — strigătul nostru unit trebuie să fie: *înapoi la raţiune.*

2. Toţi ne-am pronunţat şi ne pronunţăm fără încetare, acasă la noi şi aici, pentru pace. Dar ne-am atras atenţia unii altora şi trebuie să repetăm şi conducătorilor marilor puteri, că *nu se poate face pace fără dreptate socială.* Cît va mai exista nedreptatea, inegalitatea, discriminările de orice fel, colonizarea, sferele de influenţă şi amestecul cu forţa în treburile altora, nu va fi pace. Şi oamenii şi popoarele vor cere mereu dreptate, pentru că nedreptatea generează decalajul economic, împărţirea în bogaţi şi săraci, în privilegiaţi şi în asupriţi, în unii care se folosesc de viaţa lor şi în alţii care sînt folosiţi şi sacrificaţi pentru viaţa altora.

A lega *pacea* de *dreptatea socială*, este ceea ce şi Sfînta noastră Scriptură. ne învaţă. Luptăm pentru pace, dacă luptăm pentru dreptate socială. A da prioritate dreptăţii sociale, înseamnă a da prioritate păcii.

Dar cum poate fi realizată dreptatea *socială în mod concret*,

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

„Întru Adormire lumea nu o ai părăsit, de Dumnezeu Născătoare"

La sfîrşitul unui post de două săptămîni, credincioşii sărbătoresc cu evlavie, la 15 august, Adormirea Maicii Domnului, unul dintre cele mai cinstite praznice ale Născătoarei de Dumnezeu şi prilej de înălţare şi mîngăiere duhovnicească.

Pentru acest praznic, creştinii se pregătesc atît prin nevoinţele postului, cît şi prin sîrguinţa unei spovedanii conştiincioase şi împărtăşirea cu Sfintele Taine, simţind o încredere tot mai tare în ocrotirea Maicii Domnului.

Învăţătura bisericească cuprinsă în cîntarea Troparului Adormirii că Maica Domnului „întru Adormire lumea nu a părăsit-o", ci este mereu rugătoare pentru noi, ne întăreşte şi mai mult în dragostea de a aduce cinstire în cel mai înalt grad aceleia, care „trece la cer pe cei de pe pămînt" şi prin care „s-a deschis raiul" (Acatistul Buneivestiri, icos 2). Ea a rămas pururea fecioară, căci a născut mai presus de fire pe Mîntuitorul, după cum spune Sf. Evanghelie: „ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfînt" (Matei 1, 20), iar „la Dumnezeu nimic nu este cu neputinţă" (Luca 1, 37). Despre misiunea ei în lume — misiune sfîntă şi unică în istoria mîntuirii — s-a scris şi în Vechiul Testament: „Iată fecioara va avea în pîntece şi va naşte Fiu şi vor chema numele Lui Emanuel", care se tîlcuieşte: „Cu noi este Dumnezeu" (Isaia 7, 14).

Credincioşii ştiu că în viaţa Maicii Domnului s-au petrecut fapte minunate. Ea s-a născut din părinţi înaintaţi în vîrstă, Ioachim şi Ana. A fost adusă la 3 ani în biserică şi a petrecut acolo în evlavie şi rugăciune. Urmează apoi fapte, care se referă, în acelaşi timp, atît la viaţa ei cît şi la Fiul său, Domnul şi Mîntuitorul Iisus Hristos. Bunavestire, Naşterea lui Iisus, Cîntarea îngerilor, închinarea magilor şi a păstorilor, care vor fi adus şi ei, mamei sfinte, prinosul lor de cinstire, apoi aducerea dumnezeiescului Prunc, la patruzeci de zile, la Templul din Ierusalim, aflarea lui Iisus în acelaşi Templu, cînd El, la vîrsta de doisprezece ani, vorbea cu cărturarii, care „se minunau de priceperea şi de răspunsurile Lui" (Luca 2, 47) şi altele.

La multe din aceste evenimente Maicii Domnului i-a fost adusă cinstirea şi închinarea cuvenită sfinţeniei sale. Arhanghelul Gavriil a numit-o „plină de har" şi „binecuvîntată între femei" (Luca 1, 28—30), puterile îngereşti i s-au închinat (Luca 1, 29); Duhul Sfînt s-a coborît peste dînsa (Luca 1, 35).

Iar Maica Domnului păstra toate acestea în inima sa cu înţelepciune şi smerenie. Cu smerenie ea a primit Cuvîntul lui Dumnezeu că va naşte pe Iisus Hristos şi i-a dat ascultare, rostind memorabilele cuvinte: „Iată roaba Domnului sînt. Fie mie după cuvîntul tău" (Luca 1, 38). În felul acesta, ea a intrat conştient şi activ în planul lui Dumnezeu de mîntuire a lumii. În cuvintele sale se exprima voinţa neamului omenesc de a primi mîntuirea.

După primirea vestii bune că ea va naşte pe Mîntuitorul, Sf. Fecioara, sfinţită cu dumnezeiescul har a rostit ca o profeţie cuvintele consemnate de Sf. Evanghelist Luca: „Iată de acum mă vor ferici toate neamurile" (Luca 1, 48). Profeţia s-a împlinit în cel mai deplin sens al cuvîntului. De aproape douăzeci de veacuri, credincioşii multor neamuri o cinstesc mai mult decît pe toţi sfinţii, ca pe o podoabă a Bisericii, care „a născut lumii bucurie pe Hristos Mîntuitorul nostru" (Icosul 4 din Acatistul Maicii Domnului).

Plină de credinţă şi curăţie, Maica Domnului s-a supus totdeauna legii lui Dumnezeu (Luca 2, 22—24). Deşi ducea o viaţă restrînsă şi modestă, Sf. Fecioară nu se depărta de dumnezeiescul ei Fiu. O vedem împreună cu El la Cana Galileiei, unde, la rugămintea ei, Iisus săvîrşeşte prima Sa minune (Ioan 2, 5). În alte împrejurări, Maica Sfîntă se găsea în mijlocul mulţimilor, care ascultau predicile Fiului Său (Matei 12, 46).

În timpul unei astfel de predici, inimile credincioşilor erau cucerite de frumuseţea şi adevărul sfintelor învăţături rostite de Mîntuitorul. Atunci o femeie din popor, cuprinsă de o admiraţie sinceră faţă de Domnul şi de maica Sa, a exclamat: „Fericit este pîntecele care Te-a purtat şi pieptul pe care l-ai supt" (Luca 11, 27). La aceste cuvinte, Mîntuitorul a răspuns: „Cu adevărat, aşa este... (Luca 11, 28) şi în acest răspuns se cuprindea mulţumirea Sa sufletească pentru cinstirea ce i-a fost adusă maicii Sale.

În timpul răstignirii Mîntuitorului, prin inima Maicii Domnului a trecut sabia durerii, după cum proorocise dreptul Simeon încă în ziua Întîmpinării (Luca 2, 35). Văzînd-o lîngă Sfînta Cru-

Pr. *Mihail Colotelo*

Despre pace...

(Continuare din pag. 1)

astăzi, în vremea noastră bîntuită de nedreptăți și amenințată de izbucnirea unui război? Răspunsul nu este decît unul: numai printr-o *nouă ordine economică internațională*.

3. Dar ce putem face *noi*, ca Biserici și creștini, în această privință?

Trebuie să ne mărturisim limitele: noi nu avem puterea să impunem o nouă ordine economică în lume. Economia lumii nu este în mîinile noastre. Nu noi distribuim bunurile economice și nici nu avem vreun amestec în mecanismele care dirijează distribuirea lor.

Totuși, ceva putem face și noi. Aici s-a rostit de multe ori cuvîntul *participare*. Exist în măsura în care particip. A nu participa, înseamnă a rămîne pe afară, a nu fi luat în combinația care asigură existența. Ne putem alătura și noi, prin participare, celor care vor și pot construi o nouă ordine economică. Bisericile și creștinii să zică: *da*, necesității acestei noi ordine economice salvatoare. Ei vor fi astfel o forță adăugată celor ce doresc să instrumenteze noua ordine. Creștinii se pot alătura acestei opere și prin *rugăciunile* lor către Dumnezeu, ca și printr-un program de *educație pentru pace și dreptate socială*, care să întoarcă toate conștiințele oamenilor spre acest țel dumnezeiesc și profund uman. Creștinii pot fi importanți *factori de influență* și de *opinie*. Marea forță a opiniei publice trebuie mobilizată în toată amploarea ei în apărarea păcii. Creștinii o pot face prin cuvînt, prin scris, prin predică, prin toată lucrarea pastorală a celor chemați la aceasta.

O nouă ordine economică mondială este înainte de toate un concept și o realitate spirituală. A apăra viața cea dată de Dumnezeu „Domnul de viață făcătorul", *e a apăra un bun dumnezeesc*.

4. Dar mai este ceva ce pot și trebuie să facă creștinii și Bisericile: să lucreze pentru *o nouă ordine morală*, în viața personală și în cea publică și internațională. Se pare că cea de pînă acum a dus la dezordine în domeniul moral și la îndepărtarea de Dumnezeu. Ar trebui poate să ne punem întrebarea: de ce îngăduie Dumnezeu amenințarea ce planează asupra noastră — norii unui război nuclear — și, parcă, inevitabilitatea catastrofei? Nu cumva ne-am prea îndepărtat de El și nu ne mai poate chema altfel? Nu cumva am depășit orice măsură? Nu mai există respect pentru viață; o moralitate care face compromisuri cu toate păcatele posibile, îndreptățindu-le, se tot instalează în viața creștinilor; Bisericile, mai ales cea catolică și cele protestante, dar adesea și unele ortodoxe, dau iertări ușoare și comode, prin mărturisiri colective, pentru toate călcările de lege; harul, altădată scump, a fost transformat în ceva ieftin, cum spunea Bonhoeffer; la nivel social și politic se mai practică încă exploatarea muncii, discriminările, zonele de influență, setea de hegemonie, așa-zisele protectorate, creșterea arbitrară a procentelor asupra împrumuturilor, ca să nu mai vorbim de lipsa de respect față de tratatele asumate liber și față de obligațiile internaționale. Toate acestea sînt imorale și trebuiesc declarate imorale. Din cauza lor a dispărut *încrederea* între state și i-a luat locul frica, neîncrederea, amenințarea cu războiul, instabilitatea, — nori negri, apocaliptici, deasupra capetelor noastre. *Da* nu mai înseamnă *da* și *nu*, nu mai înseamnă *nu*.

Trebuie să facem tot ce stă în puterea noastră ca să restaurăm în conștiința și în viața indivizilor și a popoarelor, valorile morale care susțin demnitatea omului față de el însuși și față de Dumnezeu. Cu adevărat este nevoie de o nouă ordine morală personală și internațională. Altfel, precum spune Sfîntul Pavel, ne lasă Dumnezeu *la mintea noastră* și nu mai colaborează cu noi (I Cor. III, 9).

O nouă ordine morală va putea întoarce știința, tehnologia și creativitatea oamenilor, în avantajul oamenilor și nu spre distrugerea lor. Vorbim azi de o revoluție în știință, și faptul este adevărat. Dar această revoluție nu a înlocuit armele și războaiele cu argumentele logice!

Tot ceea ce amenință omul, tot ce amenință pacea, viața și echilibrul ecologic al planetei, trebuie sancționat ca imoral, ca păcat. Stă în puterea Bisericilor să definească, să promoveze și să impună principiile unei noi ordine morale. Și o numim nouă, numai pentru că a fost uitată cea veche. La rîndul său, o ordine morală nouă va sprijini realmente și în mod eficient o nouă ordine economică.

5. Vorbim astăzi de faptul că trăim sub amenințare și că ne pîndește războiul, dar de fapt lucrurile sînt mult mai grave. Dacă cheltuim două miliarde de dolari pe zi pentru înarmare și dacă un număr de milioane de copii și adulți mor de foame, și dacă popoare întregi mai trăiesc încă în condiții de subdezvoltare și mor înainte de vreme, după o viață fără bucurii și împliniri, nu înseamnă oare că *sîntem acum* într-un fel de război? Se moare de foame pentru că se cheltuiește pentru arme, dar moartea e aceeași, că e de glonț sau bombă, că e de foame pentru că s-au dus banii pe gloanțe și bombe!

Și dacă e așa, să nu mai vorbim de amenințarea războiului la timpul viitor. Să ne ducem la cauze. Știm: cauza principală e în cursa înarmărilor care consumă ca un balaur apocaliptic aproape întreg produsul muncii și eforturilor oamenilor.

Ca să înceteze *moartea de azi* și *cea de mîine*, cursa înarmărilor trebuie să înceteze. Să nu se mai producă nici bombe atomice, nici rachete, nici arme bacteriologice, nici chimice, nici convenționale. Să nu uităm: în ultimii 20—30 de ani, aproape o sută de războaie locale au folosit arme convenționale și nici acestea nu au darul de a mîngîia! Și ele ucid!

6. Religiile au garantat întotdeauna ordinea socială, dar nu întotdeauna și o ordine morală de necontestat. Adesea ele au tolerat și situații intolerabile și au promovat rugăciuni cel puțin ciudate. Iată doar un exemplu. Mai demult armatele aveau confesori, preoți militari. Pe alocurea mai au și azi. Cînd două armate, creștine amîndouă, intrau în război, preoții, fiecare cu armatele lor, se rugau pentru victorie și pentru moartea celorlalți. Greu trebuie să-i fi fost lui Dumnezeu să asculte astfel de rugăciuni de la fiii Săi, împotriva altor fii ai Săi!

Cineva a remarcat: oare dacă ambele armate și preoții lor, s-ar fi rugat împreună, *cum s-ar fi rugat?* — Desigur nu s-ar fi putut ruga decît pentru pace! Oare nu sîntem toți, într-o situație asemănătoare? Să nu acceptăm să ne rugăm unii împotriva altora. Să ne rugăm împreună, pentru pace.

7. Conducătorii de popoare recunosc astăzi că, în situația prezentă, în vederea asigurării securității reciproce, e nevoie de *un echilibru de forțe*. Ar fi de altfel naiv să nu avem în vedere aceste lucruri. Dar mintea omenească trebuie să fie capabilă să negocieze un echilibru de forțe *la nivelul de jos*, prin *dezarmare*, nu la nivelul de sus, prin competiția pe care o numim curent *cursa înarmărilor*. Cînd se dezlănțuie cursa înarmărilor, ea nu poate rămîne la echilibru. Prin cursa înarmărilor, în sus, nu e posibil nici un echilibru. Fiecare partener va dori și va urmări să-și asigure superioritatea forței. Pe această cale nu poate exista oprire, decît prin moarte.

8. În aceeași ordine de idei și din aceleași motive, nu este posibil un război atomic limitat, cum încearcă unii să ne convingă. Oricine, lovit, nu va zice: *„Mulțumesc, acum eu mă opresc!"* Dacă va avea bombe — și știm că ambii parteneri au astăzi peste 60.000 de focoase nucleare — la o bombă va răspunde cu două și la trei cu șase. Nici unul nu se va opri, nu va accepta o *limită* cînd va mai avea cu ce replica.

Diavolii care pînă acum erau doar duhuri — negre, e adevărat, dar duhuri invizibile — și ne pîndeau ca într-un joc de-a v-ați ascunselea, au luat acum forme de rachete și fiecare e însărcinat, nu cu ispitirea unui biet suflet de om, ci cu distrugerea unui oraș. A unor mulțimi anume, luate în bloc, dar fiecare cu numele și cu domiciliul cunoscut. Așteaptă doar o poruncă. Dar pînă la poruncă nu stau degeaba. Mănîncă sistematic din liniștea noastră, împart frică și nesiguranță, descurajare și apocalips în suflete, înainte de a ne ucide trupurile. Și între timp se înmulțesc mereu, în ritm nebunesc, și se plasează în poziții bine studiate spre a le fi lovitura cît mai eficientă. Să secere adică, la momentul oportun, cît mai multe vieți omenești!

9. În ultima vreme se vorbește tot mai mult de asigurarea securității prin descurajarea nucleară a adversarului. Avînd un potențial atomic superior, adversarul nu va îndrăzni să atace. Dar care adversar va ceda superioritatea? A putea descuraja înseamnă deci a avea un potențial militar mai mare decît adversarul posibil. Aceasta nu se poate însă decît printr-o cursă exasperantă spre superioritate, în permanentă competiție. Politica *descurajării* nu poate avea drept rezultat decît moartea planetei, nu securitatea cuiva. Securitatea prin descurajare este absurdă. Nu există decît o singură alternativă logică: *securitatea prin dezarmare*.

România a dat un mic exemplu de țară mică, dar cu inimă mare: și-a înghețat unilateral cheltuielile militare pe o perioadă de doi ani. E nevoie astăzi de curajul dezarmării unilaterale. Dar dacă sîntem realiști, știm că așa ceva nu e posibil decît în climatul unei ordini morale bine instaurate, într-un climat de încredere reciprocă, de onestitate politică și economică.

Dezarmarea va elibera sume imense pentru o industrie de pace, în slujba omului, pentru hrană, pentru desalinizarea de apă de mare, pentru irigații, pentru educație, pentru dezvoltare. Trebuie să cerem deci *reconvertirea industriilor* de război în industrii de pace și urgenta recalificare a specialiștilor. Omenirea are nevoie de ingineri pentru pace, de poeți, de muzicieni, de arhitecți, de sculptori, de pictori, nu de generali. Generalii să fie ei înșiși în fruntea luptei pentru pace, așa cum e printre noi generalul Simatupang din Indonezia. Un simbol cît se poate de bine venit în mișcarea ecumenică!

10. Toate aceste lucruri trebuie făcute *pînă nu este prea tîrziu*.

Mai întîi pace! În pace, toate diferendele ideologice, politice, economice și sociale, vor putea fi soluționate. Prin dialog pașnic. Dacă va fi război, nu va mai rămîne nici o șansă pentru nici o soluție, pentru nici o ideologie. Războiul nu are drept alternativă vreo victorie, ci moartea. Va rămîne numai cenușa și, precum a spus cineva, cenușa capitalismului nu se va deosebi prin nimic de cenușa socialismului. Alternativa e numai pacea.

Viața mai întîi! Și frăția dintre oameni și popoare. Toți oamenii sînt frați între ei, așa că orice război e fratricid, patricid și matricid. Și dacă *Iisus Hristos este viața lumii* — cum am mărturisit noi aici (tema Adunării de la Vancouver) — atunci orice război, orice ucidere este o nouă răstignire a lui Iisus, un deicid!

Un delegat din insulele Marshal, din Pacific, ne-a spus aici mai zilele trecute că sînt sătui acolo de protecția americană. Dar de cine ne protejează ei, cînd în limba noastră nici nu există cuvîntul dușman. Noi nu avem dușmani. Nu au de cine ne apăra!

Iată un lucru minunat. Nu-l voi uita niciodată.

Să facem ca toți oamenii și toate națiunile să uite acest cuvînt: dușman! Să fie pace! Să trăim toți în prietenie, fără să mai fie nevoie nici să ne ucidem în războaie, nici să ne mai protejeze cineva!

„Întru Adormire"...

(Continuare din pag. 1)

ce, Mîntuitorul a încredințat-o purtării de grijă a Sf. Apostol și Evanghelist Ioan (Ioan 19, 26—27), întrucît dînsa nu avea pe nimeni mai apropiat s-o sprijine și s-o ajute în viață. Dar cuvintele Domnului spuse cu acest prilej: „Iată fiul tău", către Maica Sa și „Iată mama ta", către Sf. Ioan (Ioan 19, 26—27) se pot înțelege în chip duhovnicesc și în sensul că noi, credincioșii Bisericii, sîntem fii duhovnicești ai Maicii Domnului, iar Maica Domnului este aceea care ne iubește — ca o mamă — și ne ocrotește cu rugăciunile sale.

După zilele de durere și lacrimi la picioarele crucii, i-a fost dat Maicii Domnului să simtă bucuria fără margini a învierii Fiului său, prin care El a biruit puterea morții. La patruzeci de zile după aceea, inima ei a trăit într-o mîngîiere fără seamăn, cînd Fiul ei — Hristos Domnul nostru s-a înălțat la ceruri și a șezut de-a dreapta lui Dumnezeu (Marcu 16, 19).

De atunci Maica Domnului a rămas povățuitoarea și întărirea Apostolilor și tuturor credincioșilor Bisericii „petrecînd în post și rugăciune" în mijlocul lor (Fapte 1, 14). Era preacinstită de toți, căci toți vedeau în chipul ei chipul Mîntuitorului.

De aceea, Sfinții Apostoli au stat în jurul ei și în ceasul plecării sale de la viața pămînțească la cea cerească.

Evlavia creștină cinstește pe Maica Domnului în chip deosebit, fiindcă ea este cea mai apropiată de Hristos, Fiul său, Căruia I-a dat trup omenesc, în calitate de mamă. În învățătura bisericească ea rămîne nedespărțită de Hristos și acest adevăr este reprezentat și pe icoanele ei, unde este pictată — în majoritatea cazurilor — cu pruncul Iisus în brațe. Biserica o cinstește în numeroase rugăciuni și cîntări de laudă totdeauna în legătură cu Hristos pe lîngă care ea mijlocește și se roagă pentru binele oamenilor, iar prin preacinstirea ei e preamărit Însuși Fiul său. Căci orice fiu se bucură, cînd mamei sale i se acordă cît mai multă cinstire și atenție. Și invers, fiul e mîhnit cînd mama nu este luată în seamă, sau — și mai grav — cînd e vorbită de rău, ori se spun despre ea neadevăruri, sau vorbe lipsite de bunăcuviință. Și dacă acest lucru e valabil în viața omenească obișnuită, unde mama poate avea greșeli și slăbiciuni, cu cît mai mult se cuvine preacinstire celei pline de har, peste care s-a coborît Duhul Sfînt și a îndumnezeit-o, ea devenind locul de întîlnire a umanului cu divinul. De aceea din Maica Domnului izvorăște sfințenia într-un grad deosebit de înalt, care o ridică deasupra puterilor cerești ca și deasupra sfinților. Din această cauză Biserica învață că Născătoarea de Dumnezeu este „mai cinstită decît Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît Serafimii" și în alt tropar „mai sfîntă decît sfinții îngeri". Căci Sf. îngeri sînt vestitorii voii lui Dumnezeu iar Preacurata Fecioara este împlinitoarea rînduielii dumnezeiești. Adeseori ea e numită „cer" și „rai", „mai desfătată decît cerurile" și „izvorul milei". Ea participă la slava lui Dumnezeu, dar rămînînd în același timp ființă omenească, ea devine o chemare și o călăuză spre îndumnezeire pentru creștini, potrivit cuvintelor troparului: „Firii celei dumnezeiești ne-am făcut părtași prin tine, de Dumnezeu Născătoare, pururea Fecioară (Troparele Născătoarei de Dumnezeu, luni seara).

Biserica a propovăduit mereu această învățătură și a apărat-o în fața celor care s-au abătut de la dreapta credință. Din istorie știm că în primele veacuri creștine s-au ivit învățături greșite cu privire la persoana Mîntuitorului. Dar cum întruparea și nașterea Domnului Iisus Hristos sînt strîns legate de Preacurata Fecioara Maria, era firesc că asemenea învățături greșite au denaturat și învățătura despre Maica Domnului. De aceea, Biserica prin Sfinții Părinți, adunați în sinoade ecumenice, a respins toate învățăturile greșite și a precizat că Maica Domnului este pururea fecioară și că ea a născut mai presus de fire pe Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat. Formularea acestei învățături s-a făcut la sinoadele al doilea și al treilea ecumenic, fiind aprobată și de către Sfinții Părinți ai Sinodului al patrulea ecumenic, iar noi o mărturisim în simbolul nostru de credință.

Așadar preacinstirea Maicii Domnului datează din timpuri foarte vechi. Am văzut că Sfinții Apostoli au înconjurat-o cu o evlavie deosebită, prețuind-o ca pe un locaș al Duhului Sfînt și ca pe Maica vieții.

După anul 313 d. Hr., cînd împăratul Sf. Constantin cel Mare a dat libertate creștinilor, numeroase biserici au fost zidite în cinstea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Preacinstirea Maicii Domnului a rămas mereu aceeași în toate timpurile și va dăinui de-a pururi ca și Biserica lui Hristos. Mare este numărul mănăstirilor, catedralelor și bisericilor care au hramul Nașterii Maicii Domnului, Intrării în Biserică, Buneivestiri, Adormirii, sau Izvorul Tămăduirii.

În toate cărțile bisericești, în toate rînduielile slujbelor, cîntările și rugăciunile către Maica Domnului ating un număr impresionant. Nu există serviciu divin în care să nu fie chemată Maica Domnului în ajutor. Și este explicabil de ce. Maica Domnului se găsește în cea mai intimă apropiere de Fiul său, Mîntuitorul lumii căruia Îi aduce toate gîndurile bune și toate rugăciunile credincioșilor și ea însăși se roagă pentru noi. Rugăciunile către Maica Domnului sînt aducătoare de mult ajutor și mare mîngăiere. Trebuie să ne rugăm însă cu credință și cu iubire față de Dumnezeu și față de aproapele nostru. Trebuie să rămînem cu deplină încredere în ajutorul Maicii Domnului și să cerem numai ceea ce poate fi spre zidirea și întărirea vieții duhovnicești și a celei trupești. Cîte mame au îngenunchiat cu credință și cu nădejde în fața icoanei Preacuratei, rugîndu-se pentru viața copiilor lor și au aflat milă și ajutor! Cîte soții au găsit liniștea căminului familial, prin rugăciune fierbinte către Maica Domnului! Cîte fecioare și cîte văduve au primit, în necazurile lor, răsplată îmbelșugată din partea Maicii Domnului, pe care au chemat-o în ajutor. Cîte fețe bisericești datorează recunoștință nețărmurită Sfintei Fecioare pentru călăuzirea activității lor. Cîte boli au fost vindecate, cîte necazuri s-au stins, cîte bucurii s-au născut, cîte suflete s-au îndreptat datorită rugăciunilor către Maica Domnului, datorită ținerii postului și a sărbătorilor ei! Și mai ales datorită rugăciunilor ei către Fiul său și Dumnezeul nostru. Căci Fiul nu refuză ascultarea față de mamă, potrivit poruncii dumnezeiești, care glăsuiește: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta..." (Ieșire 20, 12).

Ca mamă a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, ea rămîne deosebit de apropiată de credincioșii Bisericii lui Hristos, ca o Maică duhovnicească a lor. Iar mama nu este niciodată nepăsătoare față de viața fiilor săi. Ea se roagă mereu, pentru binele lor, pentru pacea și dragostea între ei.

Nedumeriri provocate de ciclul Pascal 1983

Cînd zicem ciclu pascal înţelegem intervalul de şaptesprezece săptămîni şi anume zece înainte de Paşti şi şapte după. Cele zece săptămîni de dinaintea Paştilor se cheamă săptămînile Triodului, iar celelalte şapte se cheamă ale Penticostarului, după cele două cărţi de ritual bisericesc, utilizate în acest răstimp. Toate aceste şaptesprezece săptămîni sînt guvernate sau depind de Paşti, în special sărbătoarea Înălţării Domnului şi Rusaliile (mai bine-zis Pogorîrea Duhului Sfînt).

Cum se ştie, sărbătoarea Învierii Domnului (Paştile) este celebrată în prima Duminică de după lună plină, ce urmează echinocţiului de primăvară. Dacă luna plină de după echinocţiu a căzut chiar în 21 martie şi această zi se întîmplă să fie o sîmbătă, atunci a doua zi, Duminică la 22 martie avem Paştile. Dacă luna plină a căzut la 20 martie este considerată înainte de echinocţiu şi atunci se aşteaptă luna plină următoare de la 18 aprilie. Dacă 18 aprilie se întîmplă să fie chiar o Duminică, atunci Paştile se amînă pentru Duminica următoare de la 25 aprilie. De aceea, intervalul de zile, în care pot fi serbate Paştile atinge numărul de 35 de zile (22 martie—25 aprilie).

Sărbătorirea Paştilor, anul acesta, 1983, la 8 mai, a adus cu sine o nebănuită nedumerire în lumea noastră ortodoxă. Noi, slujitorii altarelor am fost continuu întrebaţi dacă „s-au schimbat Paştile". Este adevărat că această mare sărbătoare a creştinătăţii a mai fost cinstită şi altă dată în luna mai, dar chiar la 8 mai nu; aceasta se întîmplă la o sută sau chiar două sute de ani.

I-am lămurit pe cei care ni s-au adresat că Paştile nu s-au schimbat. Vom încerca să facem lucrînd aceasta şi pentru cei care nu ne-au întrebat, mai ales că a intervenit pe parcurs şi o altă nedumerire şi anume aceea a postului Sf. Apostoli Petru şi Pavel.

Pe drept cuvînt am fost interogaţi de credincioşi noştri, cei care ţin să împlinească riguros orînduirile noastre bisericeşti, cam astfel: „Noi ştim din moşi-strămoşi că săptămîna ce urmează după Rusalii este o săptămînă de harţi (miercuri şi vineri mîncăm de frupt). De ce anul acesta a dispărut această săptămînă de harţi, iar în plus am postit a doua zi după Rusalii? Ştim iarăşi, că atunci cînd postul în cinstea sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel era cel mai scurt, era de opt zile (cel mai lung de patruzeci de zile). De ce anul acesta a fost numai de două zile? „De unde vine această tulburare în milenara noastră orînduire ortodoxă?"

Noi clerici le-am explicat, desigur pe scurt, cum se întîmplă această stare de lucruri şi anume: În 1923, la conferinţa panortodoxă de la Constantinopol, s-a decis ca şi noi ortodocşii să îndreptăm calendarul iulian, rămas în urmă cu 13 zile faţă de ceea ce arată soarele de pe cer. Dacă în acest calendar îndreptat se introducea regula noastră răsăriteană, de fixare a Paştilor, totul ar fi mers normal. Dar la conferinţa de la Constantinopol n-au participat reprezentanţii Bisericii Ortodoxe ruse şi alte cîteva Biserici naţionale. Aceştia au rămas la vechiul calendar, adică în urmă cu treisprezece zile şi astfel aproape jumătate din ortodoxie urma să celebreze Paştile la data şi duminici diferite. Ca toată lumea ortodoxă să serbeze cel mai mare praznic al creştinătăţii în aceeaşi duminică, atunci s-a convenit ca şi cei care au făcut îndreptarea calendarului să cinstească Învierea Domnului odată cu suflarea ortodoxă după calendarul neîndreptat. Şi astfel, astăzi mergem cu două calendare şi anume: cu cel iulian necorectat în ce priveşte Paştile şi sărbătorile în legătură cu ele şi mergem cu cel îndreptat în ce priveşte sărbătorile fixe (Sf. Gheorghe, Sf. Nicolae, Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel etc.).

De aceea, în loc să sărbătorim Paştile în intervalul dintre 22 martie şi 25 aprilie, cum era practica de veacuri a Bisericii creştine, acum, din cauza celor 13 zile cu cît calendarul iulian este arierat, sîntem obligaţi să trecem peste 25 aprilie şi să ajungem chiar la 8 mai, data cea mai tîrzie posibilă. Acesta a fost cazul anului 1983. Aşa se explică de ce Rusaliile au fost prăznuite la 26 iunie şi în consecinţă, săptămîna de harţi, ce urmează imediat Rusaliilor începea la 27 iunie şi ţinea pînă la 3 iulie (inclusiv), după care urma să înceapă Postul în cinstea sfinţilor apostoli. Numai că Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel sînt serbaţi la dată fixă, 29 iunie şi deci nu se admite un post după sărbătorirea lor. În faţa acestui caz dificil, a trebuit să se suprime săptămîna de harţi de către Autorităţile superioare bisericeşti, care au orînduit să fie postite numai cele două zile dintre Rusalii şi sărbătoarea sfinţilor Apostoli (27 şi 28 iunie).

Situaţia determinată de postul Sfinţilor Apostoli (şi mai sînt şi altele) ne arată că mergerea după două calendare, concomitent, aduce perturbare în practica milenară a Bisericii şi lucrul acesta trebuie eliminat.

Din păcate, de la 1923 şi pînă astăzi s-au scurs şaizeci de ani şi această stare tinde să se prelungească, dînd naştere la nedumeriri, aproape în fiecare an, în timpul ciclului pascal.

Ce ar trebui de făcut? Nici o schimbare. Nici una, ci în rama calendarului corectat la 1923, să se introducă pascalia ortodoxă milenară. Atunci ar dispare neplăcerile de astăzi. Atunci vom scăpa şi de altă meteahnă ce dăinuieşte de trei sute de ani, aceea a serbării Paştilor la date diferite de către Biserica Răsăritului şi cea a Apusului. Se ştie că atunci cînd s-a făcut reforma gregoriană a calendarului iulian din 1582, în rama calendarului corectat a fost introdusă şi pascalia tradiţională.

Dacă Biserica Răsăritului introduce şi ea, în rama calendarului corectat în 1923, pascalia ortodoxă, repet, diferenţa sărbătoririi Paştilor ar dispărea de la sine.

Ştim că se fac eforturi în privinţa acceptării de către toate Bisericile Ortodoxe de a se adopta calendarul iulian corectat în 1923 şi în acest calendar să se aplice regulele răsăritene ale fixării Paştilor. Ştim despre strădaniile conferinţelor panortodoxe de la Rodos şi Chambesy, de mai bine de două decenii, dar noi am dori ca lucrurile să găsească o definitivare şi astfel să scăpăm de dificultăţile calendaristice de pînă acum.

Pr. *Athanase Negoiţă*

Marea sărbătoare a ţării

(Continuare din pag. 1)

neşti peste hotare. Restaurarea monumentelor istorice-bisericeşti, comori de artă ale întregului popor, organizarea a peste 90 de muzee istorice-bisericeşti, construcţia de noi biserici, unele adevărate monumente de artă, constituie o altă realizare majoră a zilelor noastre. Străduindu-se „să păstreze unitatea duhului în legătura păcii", Biserica noastră a adîncit mereu legăturile frăţeşti cu Bisericile ortodoxe surori, dar şi-a îndreptat atenţia cu aceeaşi dragoste şi spre celelalte Biserici creştine: romano-catolică, veche catolică, anglicană, vechi orientale şi protestane. Ea activează intens în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, în Conferinţa Bisericilor Europene, în Conferinţa creştină pentru pace, promovînd peste tot principiile păcii, frăţiei şi bunei înţelegeri între oameni şi popoare. Iar la noi în ţară colaborează în chip rodnic cu celelalte culte în cadrul atît de apreciatului nostru „ecumenism local", pentru slujirea Patriei pe drumul împlinirii tuturor aspiraţiilor ei. Prin toată lucrarea ei internă şi externă, Biserica noastră îşi afirmă constant poziţia fermă împotriva războiului şi a urii, pentru înfăptuirea unei lumi fără arme, a unei lumi a păcii, frăţietăţii şi bunei înţelegeri.

Alături de întregul nostru popor, Biserica Ortodoxă Română ia parte cu toată fiinţa ei la marea bucurie a împlinirii a 39 de ani de viaţă nouă pe tot întinsul Patriei noastre, aducîndu-şi prinosul ei de recunoştinţă faţă de cei care au contribuit la înfăptuirea actului memorabil de la 23 August 1944, cît şi faţă de cei care se străduiesc neîncetat pentru fericirea şi prosperitatea Patriei noastre. Cu sentimente de adîncă mulţumire şi preţuire pentru tot ceea ce s-a realizat în aceşti 39 de ani, slujitorii altarelor şi toţi fiii Bisericii noastre strămoşeşti îşi îndreaptă gîndurile către Bunul Dumnezeu, rugîndu-L să-şi reverse pacea şi toate darurile Sale cele bogate asupra ţării şi poporului nostru. Cu încredere nezdruncinată în El vom participa şi de acum înainte la munca neobosită pentru continua înflorire a Patriei şi la lupta hotărîtă pentru instaurarea deplină a păcii pe pămînt, rămînînd mereu credincioşi cuvîntului Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, rostit la lucrările celui de al doilea Congres al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste: „Urmînd pilda strămoşilor noştri, care îngemănau credinţa cu dragostea de glia strămoşească, rugăciunea cu munca şi drepturile fireşti cu datoriile obşteşti, ne vom strădui şi noi, potrivit cu nevoile vremurilor de acum, să ne facem părtaşi la opera de zidire a României celei noi, la zidirea României socialiste, la zidirea României fericite".

125 de ani de la naşterea folcloristului, scriitorului şi pedagogului braşovean GHEORGHE PITIŞ (1858—1920)

Din vremuri imemoriabile, în Şcheii Braşovului, în cadrul unei străvechi obşti ortodoxe, patronate spiritual de biserica „Sf. Nicolae" s-a ţesut o istorie socială demnă de toată admiraţia, păstrată însă documentar în limitele puţinelor lucrări semnate de Candid Muşlea, Sterie Stinghe, Nicolae Sulică ş. a., precum şi a puţin-cunoscutului cărturar Gheorghe Pitiş.

Înainte ca lingvistul Costantin Lacea să descifreze tainele toponimice şi antropo-onomastice ale Şcheiului, ca istoricii Stinghe, N. State să se aplece cu dăruire asupra istoriei acestor meleaguri, intuind importanţa istorică a folclorului, ca argument incontestabil în timp, G. Pitiş a imortalizat prin opera sa (20 de lucrări: 13 folclorice şi 7 povestiri) tradiţiile spirituale conservate milenar în Şcheii Braşovului prin obiceiul junilor, obiceiuri de nuntă, moarte şi înmormîntare, nelipsind datele referitoare la contribuţia bisericii „Sf. Nicolae" pentru păstrarea tradiţiei şi implicit a ortodoxiei.

Născut ca al şaselea (şi ultimul) copil în casa „trocărească" cu cerdac din strada Morilor (azi „Comuna din Paris) nr. 32, familiarizat de timpuriu cu autenticul povestirii populare, infiltrat grijuliu prin talentata sa mamă (văduvă la 40 de ani cu şase copii) — o Smarandă Creangă din Ardeal — Gheorghe Pitiş avea să-şi cultive preocuparea pentru folclorul meleagurilor natale, atît în anii de şcoală de la gimnaziul ortodox „Andrei Şaguna" (ajutat şi găzduit gratuit de cunoscutul profesor Lazăr Nastasi), cît şi în condiţiile studiilor filologice universitare urmate în capitala ţării în baza unei burse de merit din partea bisericii „Sf. Nicolae".

Debutînd în cunoscuta „Revistă nouă" a lui Bogdan Petriceicu Haşdeu (al cărui discipol s-a dovedit) cu studii folclorice de proporţii ca: „Nunta în Şchei", „Jocurile de petrecere în Şchei", „Comorile" şi mai ales prin impresionantul studiu „Sărbătoarea junilor la Paşti" pe care le reia în cotidianul transilvănean „Gazeta Transilvaniei", Pitiş se înscrie pe linia deschizătorilor de drumuri în domeniul etnografiei într-o perioadă în care Haşdeu, Tocilescu, Ispirescu, Speranţia semnau primele investigaţii de această natură. Conţinînd exegeza cu alte studii în „Convorbiri literare", privind „naşterea", „creşterea" „industria casnică" (în special găitanele şi straiele) şi mai ales prin revista braşoveană amintită, Pitiş completează fără egal pînă azi, monografia spirituală a Şcheilor.

Urmărind să dovedească unitatea etno-genetică a românilor transilvăneni, de pe poziţiile folcloristului publică investigaţii similare pentru Ţara Bîrsei (în special Săcele şi Dîrste), Ţara Oltului, descrie ştinile din zona Sibiului (Poiana Sibiului şi Cindrel), precum şi portul popular din Ţara Haţegului. Rămîne şi azi unul dintre puţinii folclorişti care a popularizat vopsitul cu coloranţi vegetali, unicul care a conservat material folcloric al prelucrării găitanelor, iar în ceea ce priveşte culegerea folclorică se folosea de metode socotite şi azi moderne (fişele de teren, chestionarele), atît de inedite la acea dată.

Biografia sa se completează prin laborioasa muncă didactică, ca profesor de limbi clasice (greacă-latină) la Braşov, seminarul din Craiova, Galaţi, Bucureşti (liceul „Sf. Sava) pe timp de 37 de ani, precum şi prin munca editorială dovedindu-se un bun autor de manuale pentru predarea limbilor clasice în învăţămîntul gimnazial.

Deşi popularizat sporadic de Iorga, Haşdeu şi consacrat prin lucrările contemporane semnate de Ion Muşlea şi Ion Chiţimia, Gheorghe Pitiş, în ciuda valorii sale, rămîne încă „un suflet uitat", căruia Braşovul îi datorează măcar o placă comemorativă.

Vasile Oltean

Pr. Prof. Dr. Mircea Chialda — septuagenar

Recent, pr. prof. Dr. Mircea Chialda, titularul catedrei de Vechiul Testament şi Lb. Ebraică de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti a împlinit vîrsta de 70 de ani. Evenimentul acesta ne dă prilejul de a omagia personalitatea unui distins dascăl de Teologie, care a fost în acelaşi timp, şi un vrednic slujitor al altarului.

Născut pe plaiurile transilvănene, la Voivodenii-Mici, lîngă Făgăraş, părintele prof. Mircea Chialda şi-a petrecut anii copilăriei şi a urmat cursurile şcolii primare în Avrigul lui Gheorghe Lazăr, locul de baştină al familiei, unde tatăl său a ajuns preot. Liceul l-a făcut la Sibiu, iar după obţinerea bacalaureatului, în 1930, dorind a continua tradiţia preoţească a înaintaşilor săi, se înscrie la Academia teologică „Andreiană". Aici frecventează doar un an, după care îşi îndreaptă paşii spre Cernăuţi, devenind student al Facultăţii de Teologie, pe care o va absolvi în octombrie 1935. În vederea obţinerii titlului de licenţiat prezintă teza: „Pregătirea omenirii pentru primirea Mîntuitorului".

Pe baza rezultatelor obţinute în anii de studii este admis la doctorat şi astfel, în perioada 1935—1938, a pregătit şi susţinut examenele reglementare din cele patru ramuri ale Teologiei: biblică, istorică, sistematică şi practică. A fost proclamat doctor în iunie 1938, în urma susţinerii tezei: „Definiţiuni dogmatice în sinoadele particulare".

Temeinica pregătire teologică pe care şi-a agonisit-o printr-o muncă stăruitoare i-a deschis perspectiva unei cariere didactice universitare, care s-a dovedit nu numai îndelungată dar şi bogată în însemnate realizări. Astfel, pe data de 1 octombrie 1938 a fost numit profesor suplinitor la catedra de Vechiul Testament şi Limba Ebraică de la Academia teologică din Caransebeş, devenind titular provizoriu în 1941, iar peste trei ani, titular definitiv. A activat într-un select colectiv de cadre didactice, la acea dată Academia teologică din Caransebeş numărînd între profesorii săi nume ca: Dumitru Belu, Sofron Vlad, Petru Rezuş, Laurenţiu Busuioc, Gheorghe Cotoşman, Zeno Munteanu, D. Bodea, Constantin Vladu.

Preocupările sale în domeniul cercetării teologice, din această perioadă a activităţii la Caransebeş, s-au concretizat într-o serie de articole, studii şi lucrări care au văzut, pe rînd, lumina tiparului. Dintre acestea amintim titluri ca: „„Ebed — Iahve (Robul Domnului) — în Isaia cap. 40—55", Caransebeş, 1941, 59 pag.; „Sacrificiile Vechiului Testament", Caransebeş, 1941, 518 pag. (Este cea mai vastă şi mai temeinică lucrare asupra sacrificiilor Vechiului Testament din întreaga Ortodoxie); „Anul jubiliar al evreilor", Caransebeş, 1943, 29 pag.; „Melchisedec, preotul — rege din Salem", Caransebeş, 1946, 26 pag. În revista „Altarul Banatului" a publicat între 1944—1947 următoarele studii: „Legea lui Dumnezeu în Psalmul 119"; „Patimile şi Jertfa Mîntuitorului după Vechiul Testament"; „Doctrina Vechiului Testament despre nemurire"; „Profetul Maleahi, despre preoţii Vechiului Testament".

În urma reorganizării învăţămîntului teologic universitar din anul 1948, pr. prof. Mircea Chialda a fost transferat la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti. Aici a îndeplinit următoarele funcţii didactice: între 1949—1952 — conferenţiar la Catedra de Studiul Vechiului Testament; între 1952—1956 — lector la Lectoratul de Lb. Ebraică; între 1956—1959 asistent la secţia biblică. Pe data de 1 decembrie 1959 a fost numit profesor suplinitor la catedra de „Studiul Biblic al Vechiului şi Noului Testament" de la cursurile de doctorat, iar pe data de 1 ianuarie 1965 — profesor titular la aceeaşi catedră. Cînd în 1970 s-a vacantat catedra de „Studiul Vechiului Testament" de la cursurile de licenţă, a fost încadrat în acest post, în care funcţionează pînă azi.

În perioada: 1 noiembrie 1971—30 septembrie 1973 a îndeplinit funcţia de prorector al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, iar începînd cu 1 octombrie 1973 i s-a încredinţat conducerea Institutului, în calitate de rector. A deţinut acest post pînă în 30 septembrie 1979.

La data de 1 octombrie a.c. pr. prof. Dr. Mircea Chialda va înscrie 45 de ani de activitate neîntreruptă în învăţămîntul teologic universitar. Tradusă în fapte această activitate înseamnă o experienţă didactică de o excepţională valoare. Cel care a prestat-o s-a impus în faţa generaţiilor de studenţi prin sobrietate, exigenţă şi un deosebit simţ al echităţii.

Pe lîngă lucrările şi studiile publicate anterior, pr. prof. Mircea Chialda a adăugat, între timp, la lista sa bibliografică noi titluri, dintre care amintim: „Creştinism şi patriotism" — în „Studii Teologice" nr. 1—2/1953; „Învăţături moral-sociale în Cartea Proverbelor", în „Studii Teologice" nr. 1—2/1955; „Învăţături moral sociale după Decalog", în „Studii Teologice" nr. 9—10/1956;; „Cărţile anaghinoscomena ale Vechiului Testament în Biserica Ortodoxă", în „Ortodoxia", nr. 4/1962; În întîmpinarea dialogului Ortodoxiei cu vechii catolici, pr. prof. Mircea Chealda a publicat două studii de referinţă: „Încercările de apropiere între Biserica Ortodoxă şi Biserica vechilor catolici", în „Ortodoxia", nr. 3/1966 şi „Învăţătura despre „Filioque" în Biserica Veche-Catolică", în „Ortodoxia", nr. 3/1967..

Un aport substanţial a adus pr. prof. Mircea Chialda la promovarea ecumenismului practic local. A luat parte aproape la toate conferinţele teologice interconfesionale numărîndu-se permanent în prezidiul acestor conferinţe şi contribuind în acest chip la buna lor desfăşurare.

La împlinirea venerabilei vîrste de 70 de ani, într-un gînd cu toţi slujitorii altarelor pe care i-a pregătit cu dăruire şi sinceră dragoste părintească, în îndelungata sa activitate didactică de 45 de ani, adresăm P. C. pr. prof. Dr. Mircea Chialda respectuoasa şi calda urare de viaţă îndelungată cu pace şi sănătate, spre folosul Bisericii noastre străbune şi spre îmbogăţirea patrimoniului ei spiritual prin noi contribuţii teologice de valoare cum a dat şi pînă acum cel pe care îl omagiem astăzi.

Pr. prof. *D. Abrudan*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

● În ziua de 3 iulie 1983 „Duminica tuturor Sfinţilor", P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a oficiat Sf. Liturghie la parohia Biertan, prot. Mediaş, unde a ţinut un cuvînt de învăţătură despre cultul Sfinţilor. În această localitate s-a descoperit tăbliţa votivă datînd din sec. IV de o mare însemnătate pentru istoria noastră naţională cu inscripţia: „EGO ZENOVIUS VOTUM POSUI".

Tot în aceeaşi zi au fost vizitate parohiile: Copşa Mare şi Richiş, ambele din prot. Mediaş, unde în cadrul slujbei vecerniei au fost adresate credincioşilor povăţuiri duhovniceşti din partea P. S. Sale.

● În ziua de 17 iulie, P. S. Sa a oficiat Sf. Liturghie în parohia Holbav, prot. Braşov, unde a vorbit credincioşilor despre însemnătatea ierarhiei în Biserică. În continuare P. S. Sa a vizitat parohia Vulcan din prot. Braşov, unde a împărtăşit credincioşilor prezenţi la biserică binecuvîntările I. P. S. Mitropolit Dr. Antonie, îndemnîndu-i la statornicie în credinţa Bisericii străbune.

● În ziua de 24 iulie, P. S. Sa a asistat la Sf. Liturghie în parohia Vurpăr, prot. Sibiu, unde a predicat despre păzirea poruncilor bisericeşti şi respectul faţă de semeni.

● În ziua de 31 iulie, P. S. Sa Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica parohială din Săcele-Satulung, prot. Braşov. Cu această ocazie, s-a slujit şi parastasul şi s-a sfinţit crucea ridicată în cimitirul parohiei în memoria Episcopului Nicolae Popea al Caransebeşului, fiul satului, de la a cărui moarte s-au împlinit 75 de ani. În cuvîntarea ţinută s-a scos în evidenţă meritul lui Nicolae Popea pentru Biserică pentru poporul credincios pe care l-a păstorit. La această slujbă Arhiepiscopia Timişoarei a trimis doi delegaţi în persoana P. C. Pr. I. B. Mureşan de la Timişoara, fost consilier, care a făcut parte din soborul de preoţi şi a domnului Nicolae Corneanu de la Caransebeş, şi domnia sa fost consilier, care a ţinut şi un cuvînt în memoria episcopului Nicolae Popea.

ALBA IULIA

● Urcînd pe şoseaua ce merge de la Tg. Mureş la Reghin, cu ţinte mai îndepărtate spre Topliţa Borsec şi Piatra-Neamţ, ajungînd în capătul de sus al Petelei, drumul cîrmeşte brusc înspre dreapta, pentru a trece prin Beica de Jos, Nadesa, Chiheru de Jos, Erenutul, spre Sovata unde va favoriza un popas mai îndelungat.

Satele străbătute, la spatele cărora se află satele văii Gurghiului — Caşva, Hodac, Ibăneşti — sînt vechi sate româneşti, înconjurate cu păduri imense şi împodobite cu biserici şi mănăstiri din secolele al XV-lea şi al XVI-lea şi cu cărţi vechi — Cazanii, Evanghelii, Octoihuri — tipărite la Iaşi, Buzău, Bucureşti, Rîmnic în sec. al XVII-lea şi al XVIII-lea. În aceste sate s-au organizat şi manifestat timp de veacuri o puternică viaţă românească caracteristică prin civilizaţia ei populară, prin tradiţiile, porturile, jocurile şi folclorul ei.

E în ele atîta vigoare, atîta eleganţă şi atîta tinereţe, încît oricine se opreşte în mijlocul lor, fie şi numai pentru un scurt popas rămîne, uimit de frumuseţea şi bogăţia lor. Ţăranii locului sînt vînjoşi, harnici, aprigi la muncă şi nobili la inimă. În toate satele întîlneşti nenumărate case noi, şcoli impunătoare şi cămine culturale, instituţii economice socialiste, care dau acestor aşezări un aspect de progres şi bunăstare. Recent a poposit pe aceste meleaguri P. S. Episcop Emilian Birdaş, răspunzînd insistenţei preotului paroh şi credincioşilor din Chiheru de Jos.

Din cuvîntarea de bun sosit rostită de preotul Teodor Beldean a rezultat că prima biserică românească cunoscută la Chiheru de Jos a fost ridicată în anul 1453 — anul căderii Constantinopolului — de atunci şi pînă astăzi ea avînd o continuă existenţă. Viaţa spirituală a satului a fost timp de secole legată de activitatea spirituală şi patriotică a acestei biserici. Prin ea au pătruns în sat 11 din vechile cărţi româneşti sosite de peste Carpaţi marcînd cu putere sentimentul unităţii naţionale. Lungul pomelnic al preoţilor timpului a înfăţişat numele tot atîtor vrednici slujitori ai altarului şi luptători pentru limba şi cultura românească.

În 1944 s-au dat pe dealurile Chiherului şi ale Nadăşei lupte înverşunate pentru eliberarea Ardealului, robit de horthişti, aici aflîndu-şi moartea nenumăraţi eroi în frunte cu căpitanul Ilie Draga care au fost înmormîntaţi în cimitirul satului.

Chiherul, ca şi satele din jur, are astăzi un aspect modern, fiind înzestrat cu o şcoală şi un cămin cultural impunător.

Cu această ocazie P. S. Episcop Birdaş a rostit o luminoasă predică, evocînd în mod vibrant trecutul de luptă al poporului şi al Bisericii ortodoxe Române şi relevînd cu multă satisfacţie vrednicia enoriaşilor de la Chiher care s-au adunat în jurul preotului Beldean pentru a restaura lăcaşul bisericesc. Atît preotul cît şi toţi credincioşii au fost lăudaţi în mod entuziast pentru rîvna lor.

La hramul Mănăstirii Brîncoveanu

Adormirea Maicii Domnului, 15 august, este, după cum se ştie, al doilea hram al Mănăstirii Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, care şi în acest an a fost sărbătorit cu puternice vibraţii sufleteşti, creştineşti şi patriotice, de obştea mănăstirii, de preoţii şi credincioşii prezenţi.

După ce în ajun au avut loc slujbele rînduite, precum şi mărturisirea unui mare număr de credincioşi, din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, chemat la alte îndatoriri, în ziua praznicului Sf. Liturghie a fost săvîrşită de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

Răspunsurile au fost date de corul bisericesc de la parohia Dîrlos, prot. Mediaş.

La priceasnă a predicat P. Cuv. ierom. Teofil Părăian, despre temeiurile cinstirii Maicii Domnului, cu îndemnuri la viaţă curată.

După Sf. Liturghie, a vorbit P. C. prot. R. Zaharie (Făgăraş), despre chemarea Maicii Domnului şi rolul de catahizator spre unitatea românească a Mănăstirii Brîncoveanu.

Plecînd de la cuvintele Maicii Domnului: „Faceţi orice vă va spune", cuvînt de învăţătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, care, după ce a transmis binecuvîntările I. P. S. Mitropolit Antonie, a vorbit despre semnificaţia praznicului şi implicaţiile lui în viaţa credincioşilor noştri, cu îndemnul ca, asemenea Maicii Domnului, toate puterile noastre trupeşti şi sufleteşti să le punem în slujba propăşirii, a zidirii binelui.

Mulţumiri soborului slujitor şi participanţilor la praznic a exprimat P. Cuv. arhim. V. Tohăneanu, stareţul mănăstirii.

A urmat apoi Sf. Maslu, sfinţirea apei şi o rugăciune de pomenire la mormîntul mitropolitului Nicolae Bălan.

La agapa care s-a servit, au toastat: P. C. cons. Gh. Papuc, d-l pastor evangh. Funk Andreas din localitatea Dealul Frumos, jud. Sibiu, participant la praznic, dl. prof. N. Sava, care lucrează la restaurarea picturii sf. mănăstiri, şi P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul.

† Pr. Drd. Teodor Misaroş

În ziua de 13 iulie 1983, pe neaşteptate, a trecut la cele veşnice Preotul iconom stavrofor Teodor Misaroş, de la parohia Micherechi, jud. Beëkéş, conducătorul spiritual al credincioşilor şi preoţilor ortodocşi români, din cadrul Vicariatului ortodox din R. P. Ungaria.

S-a născut în oraşul Gyula, la data de 8 decembrie 1921, dintr-o familie de agricultori. După cursurile primare şi liceale a urmat Academia Teologică din Cluj 1941—1946.

Licenţa în teologie a luat-o în anul 1971 la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

A fost înscris la doctorat la Institutul Teologic din Bucureşti, secţia Istoria Bisericii Ortodoxe Române, cu teza: „Istoria comunităţilor bisericeşti ortodoxe române din din R. P. Ungară".

Urma să se prezinte la susţinerea tezei în anul acesta, dar firul vieţii lui pămîntene s-a rupt neaşteptat, lăsînd în urmă o soţie nemîngîiată, fiica cu familia şi un nepot.

A desfăşurat o activitate preoţească plină de zel şi conştiinţă sacerdotală timp de 37 ani. A funcţionat ca preot în parohiile Săcal, Apateu şi Micherechi. Din anul 1976 este ales vicar episcopal al Bisericii Ortodoxe Române din R. P. Ungară, primind distincţia de iconom stavrofor.

Dat fiind rolul organizaţiilor ecumeniste pentru apropierea Bisericilor creştine, pentru pacea între popoare şi binele omenirii la propunerea sa, vicariatul ortodox român a aderat din anul 1976 la Consiliul Ecumenic al Bisericilor din Ungaria. Consiliul Păcii din Ungaria i-a acordat „medalia pentru pace" în anul 1981.

Plecarea Păr. Misaroş Teodor lasă un mare gol în rîndurile preoţimii Ortodoxe Române din Ungaria, gol greu de umplut.

Slujba înmormîntării a avut loc în catedrala ortodoxă din Gyula şi a fost săvîrşită de Prea Sfinţitul Episcop Vasile al Oradiei, delegat al Prea Fericitului Patriarh Iustin, înconjurat de un sobor de opt preoţi din parohiile ortodoxe din R. P. Ungară.

La ceremonia înmormîntării au luat parte autorităţile locale din Gyula, în frunte cu primarul oraşului, şi reprezentanţi ai cultelor din judeţ, arătînd atenţie acestui eveniment trist şi o deosebită preţuire a vicarului Teodor Misaroş.

Cuvîntul funebru a fost rostit de preotul Pavel Ardelean din Cenad (Magyarcanad). Prea Sfinţitul Episcop Vasile al Oradiei a prezentat în cuvîntul său, activitatea şi personalitatea celui adormit, ca om al lui Dumnezeu, om al Bisericii şi om al poporului şi al cărei cetăţean devotat a fost, transmiţînd condoleanţe din partea Prea Fericitului Patriarh Iustin.

Autorităţile locale şi reprezentanţii cultelor au prezentat condoleanţe, însoţind cortegiul funebru pînă la cimitir.

În dangăt de clopote, regretat de familie şi de toţi credincioşii şi clerul vicariatului ortodox român, rămăşiţele trupeşti ale Părintelui Teodor, însoţit de mulţime de credincioşi din Gyula şi Micherechi au fost depuse în cimitirul oraşului Gyula, ca acolo să-şi doarmă somnul cel lin şi veşnic, aşteptînd cu neclintită nădejde învierea cea de obşte.

Dumnezeu să-l aşeze în rîndul slujitorilor vrednici în împărăţia cerurilor.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Nu rareori revista MAGAZINi săptămînal al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, conţine articole de informaţie ştiinţifică şi de popularizare, de mare interes. Astfel nr. 15—16—17, sub titlul „Elementele fundamentale ale universului" (autor prof. univ. dr. liz. Ionel I. Purica) se arată că pentru descrierea tipurilor de descoperiri cu privire la elementele alcătuitoare ale universului, există trei coduri, al treilea fiind un cod epistemic care poate fixa diverse descoperiri tip. Acesta face ca obiectul cercetării să se transforme — şi lucrul e declarat „tulburător (în nr. 17, p. 8) — în mijloc de investigaţie, şi astfel „cele trei coduri nu fac decît să descrie legităţile prin care materia devine conştientă de propriile ei legităţi". Aşa cum e spus, pentru profani nu e prea uşor de înţeles, dar e limpede totuşi că e vorba de o conştiinţă a propriei legităţi, cu care ar fi înzestrată materia. Problema — tulburătoare într-adevăr — merită să fie adîncită!*

● *Luna a fost vizitată dar nu cercetată cum s-ar cuveni. Savanţi de tot felul şi mai ales astronomi ca John O'Neill, Herbert Wilkins, Patrick Moore, Frazer Thompson, Kenneth Mac Corke, Robert Curtiss, William Lambert, englezi, scoţieni, americani, au văzut pe lună un imens pod artificial în deşertul Mării Crizelor, lung de vreo 30 km, lat de 3200 m şi înalt de 1650 m. Frazer Thompson a văzut o pistă de aterizare de 10.000 m, lată de 300 m, iar alţi astronomi au văzut • sursă de lumină puternică pe partea invizibilă a lunii. S-a mai văzut şi un imens „X" strălucitor. Astronomii nu ştiu încă despre ce este vorba. (După revista Magazin, nr. 17, aprilie 1983, p. 8, sub semnătura lui Dan Apostol.)*

Putem fi siguri că cercetările continuă!

● *„Revista Muzeelor şi Monumentelor", nr. 2, 1982, publică două prezentări ale unor noutăţi culturale de pe cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului: „Muzeul de istorie al judeţului Covasna", de Iulian Antonescu şi Ioan Don, şi „Din realizările şi iniţiativele muzeografilor etnografi braşoveni dedicate publicului vizitator în anul 1982", de Ligia Fulga.*

Cel dintîi prezintă piese arheologice ilustrînd epoca bronzului, momentul „Statul dac condus de Decebal" şi epoca geto-dacică, şi dovezi ale continuităţii poporului român în Transilvania. Se scot în evidenţă apoi piesele care ilustrează lupta poporului român pentru apărarea neatîrnării în secolele XV şi XVI, răscoalele ţărăneşti de la 1437, 1514 şi 1784, şi constituirea Principatului independent al Transilvaniei în 1541. Firesc, sînt apoi prezente: momentul Mihai Viteazul, momentul 1848, momentul 1859, momentul 1877 şi momentul 1918, „făurirea statului naţional unitar român".

Ni se descopere un muzeu de certă valoare istorică care trebuie vizitat.

Ligia Fulga aduce preţioase mărturii cu privire la „civilizaţia rurală a Carpaţilor", prezentînd temele care preocupă muzeele din Braşov, Făgăraş şi Bran, ca şi unele puncte muzeale cum ar fi cele din Bunești, Meşendorf, Criţ, Viscri, Săcele, Rupea. Arată şi cum se valorifică unele colecţii particulare care posedă piese vrednice de a fi cunoscute unui public mai larg. O asemenea colecţie frumoasă am văzut şi noi „acasă" la preotul Popiţa din Sîmbăta de Sus.

● *Interesante însemnările folosite ale lui Gheorghe Dănişor, intitulate „FILOSOFIA CA ETICĂ" (Revista de filosofie, XXX, nr. 2 Bucureşti, 1983, p. 111—113) în care cere „repunerea eticii în drepturile sale" pentru a se apăra pămîntul, „suportul Fiinţei", şi omul, de la distrugere şi pentru a se statornici pacea în lume (p. 113).*

Comentînd celebra afirmaţie a lui Kant: „Două lucruri îmi umplu sufletul cu mereu nouă şi crescîndă admiraţie şi veneraţie: cerul înstelat (de) deasupra mea şi legea morală (d)in mine" (parantezele ne aparţin), Gheorghe Dănişor înscrie eticul „în sfera largă a Fiinţei" şi spune lucruri cu real „esprit de finesse", cum ar spune Pascal, cu acesta vecin de altfel cu acelaşi Pascal: Gîndirea neirigată de forţa inimii, este o gîndire seacă; ea se usucă în sine şi usucă tot ceea ce intră în contact cu ea" (p. 112). Parcă auzim: „Inima are raţiuni despre care raţiunea nu ştie nimic", deşi ceea ce spune Gh. Dănişor este evident altceva. Din paginile sale am putea reţine multe idei, cu toate că el concentrează pe un spaţiu restrîns lucruri care ar putea şi ar merita să fie dezvoltate. De pildă cele spuse despre Fiinţa care prinde chip în sophos, în manifestările înţeleptului. Citäm cîteva fraze la întîmplare şi anume dintre acelea care se susţin prin ele însăle, fără să aibă nevoie de context, la care de altfel cititorul poate merge oricînd. „Exteriorizarea Fiinţei în înţelept este dezvăluire actualizată a universalităţii Fiinţei. Important este aici ca forţa morală a Fiinţei-în-înţelept să iradieze şi să cuprindă în sfera sa socialul ca atare. Socialul iluminat de morală este astfel ridicat în totalitatea sa la nivelul universalităţii şi necesităţii Fiinţei-morale" (p. 112). Ceea ce nu spune însă autorul, este, de ce „comuniunea de sens" cu Fiinţa, „prinde chip" numai în sophos, numai în înţelept? Dar, la urma urmei, acolo unde e sens, e şi înţelepciune, sophia! Alt citat, din familia socratică: „Omul trebuie să se întoarcă cu faţa spre sine pentru a se reaşeza în sine" (p. 112). Deşi prea scurte, consideraţiile despre tragic şi despre GRUND, ca suport şi temei al Fiinţei, sugerează că ne aflăm în vecinătatea unui filozof despre care vom mai auzi.

● *Nr. 19—20 (anul VIII), 1983, al revistei HOFFNUNG-NĂDEJDEA a comunităţii române ortodoxe din Hamburg (R. F. G.) e scris aproape în întregime de preotul Miron Dan (92 pagini). Merită a fi semnalate: „Sfintele Paşti în casa bunicilor", evocare ingenios adaptată unor versete de cîntări bisericeşti care par comentate prin amintiri de viaţă, apoi „Tragicul femeii-mame române în diaspora", în care se deplînge uitarea limbii şi a obiceiurilor de acasă, şi tot din domeniul evocărilor sînt şi articolele scrise despre „Profesorul univ. Dr. Ioan Zăgrean „doctus et Donus" adios ad cathedram dicit", despre Martin Luther, despre Julius Robert Oppenheimer şi despre Karl Jaspers.*

● *„Noi Tracii", revista prof. Dr. Iosif Constantin Drăgan, a ajuns la nr. 100. Numărul festiv se deschide cu conferinţa fondatorului ei, intitulată: „Mileniul imperial al Daciei", rostită la Academia R. S. România, în Bucureşti, în ziua de 31 ianuarie 1983. Felicitări!*

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Asist. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 1 şi 15 septembrie 1983 Nr. 33—36/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

A VI-a Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Vancouver, Canada

Între 24 iulie—10 august 1983 a avut loc la Vancouver, în Canada, cea de a VI-a Adunare Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor. Au participat circa 4000 de delegaţi, observatori, ziarişti, reprezentînd peste 300 de Biserici de pe toate continentele. Din partea Bisericii Ortodoxe Române au luat parte la lucrări, ca delegaţi, 15 persoane, sub conducerea Î. P. S. Mitropolit al Ardealului Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ.

Tema sub care s-au desfăşurat lucrările a fost: *„Iisus Hristos — viaţa lumii"*, intenţia fiind de a se sublinia şi a se concentra atenţia asupra vieţii şi păcii, ca imperative esenţiale ale epocii noastre ameninţate de moarte şi război.

Două au fost, în mare, preocupările Adunării: unitatea Bisericilor şi frontul comun în apărarea vieţii şi a păcii. Se poate spune că aceste două preocupări au fost urmărite cu perseverenţă şi că s-a realizat un deplin acord al Bisericilor.

S-a accentuat în mod deosebit ideea necesităţii realizării dreptăţii sociale mondiale, ca garanţie a unei păci durabile şi s-a convenit că nu se poate statornici dreptatea socială altfel decît printr-o nouă ordine economică internaţională.

S-au votat rezoluţii în sprijinul reglementării paşnice a situaţiei din Orientul mijlociu, din America latină şi din Africa.

Delegaţii Bisericii Ortodoxe Române au luat parte activă la lucrări. Au vorbit în plenară: Mitropolitul Ardealului, Antonie Plămădeală, asist. Viorel Ioniţă de la Institutul Teologic din Bucureşti şi maica Eufrasia Poiană de la Mănăstirea Dealul. Alţi delegaţi români au luat cuvîntul în secţii şi în grupele de lucru. Î. P. S. Mitropolit al Ardealului Antonie a condus o secţie alcătuită din mai multe sute de persoane. De asemenea asist. Viorel Ioniţă, iar D-l Cezar Vasiliu de la Serv. Relaţii Externe Bisericeşti a condus o grupă de lucru.

Din delegaţie a făcut parte şi Î. P. S. Arhiepiscop Victorin Ursache al Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din S. U. A. şi Canada.

Mai multe familii româneşti din Vancouver au făcut delegaţilor români o foarte bună primire, invitîndu-i acasă la ei, dînd mese, organizînd excursii.

Într-una din Duminici, delegaţii clerici în frunte cu P. S. Epifanie al Buzăului şi P. S. Vasile Costin, vicar patriarhal, au făcut pentru românii localnici o slujbă, la care au participat aproape 100 de persoane. S-a hotărît înfiinţarea în Vancouver a unei parohii ortodoxe româneşti.

În aceeaşi Duminică, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a făcut o vizită la parohiile din Edmonton şi Boian, la mai mult de 1000 km de Vancouver, unde a slujit şi a vorbit credincioşilor. Atmosferă românească frumoasă!

Adunarea Generală de la Vancouver a ales un nou comitet Central, alcătuit din 145 persoane. Printre cei aleşi se află şi Î. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală şi P. S. Episcop Vasile Costin, vicar patriarhal. Comitetul Central a ales apoi Comitetul Executiv alcătuit din 16 persoane. A fost ales în Comitetul Executiv Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului care, în felul acesta, se află reales pentru a doua oară în ambele Comitete, pe o perioadă de încă şapte ani.

Au fost discuţii lungi şi mai multe scrutine la alegerea pre-şedintelui Comitetului Central. După trei scrutinuri a fost ales Hans Ioachim Held, episcop luteran, şeful Departamentului de Relaţii Externe al Bisericii Lutherane din R. F. G. La sfîrşitul lucrărilor noului Comitet Central Dr. Philip Potter şi-a prezentat demisia din postul de secretar general, oferindu-se să mai rămînă doar un an de acum încolo pentru a duce la îndeplinire hotărîrile Adunării Generale. În mod normal el urma să se retragă în 1985. Demisia i-a fost acceptată.

S-a alcătuit un comitet de propuneri care va prezenta nume pentru postul de secretar general, la Comitetul Executiv din februarie 1984, urmînd ca în iulie 1984 Comitetul Central să procedeze la alegeri.

Dr. Philip Potter, provenind din lumea a III-a, fiind de culoare, a militat pentru eliberarea popoarelor de colonialism şi de discriminări şi a fost foarte aproape de punctele de vedere promovate de Biserica noastră. A fost întotdeauna sensibil la argumentele şi poziţiile noastre.

Adunarea Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, ţinută la Vancouver, a trasat pentru următorii şapte ani, pînă la următoarea Adunare Generală, linii precise de orientare spre căutarea unităţii şi spre apărarea vieţii şi a păcii. A încurajat lupta pentru dezarmare şi a promovat idei care preconizează o nouă ordine economică mondială, dreptate socială, egalitatea, suveranitatea şi independenţa popoarelor. Î. P. S. Mitropolit Antonie a vorbit în plenară, accentuînd îndeosebi pe necesitatea şi a unei noi ordine morale în viaţa lumii. Cuvîntarea a apărut în numărul anterior al Telegrafului Român.

Pîine pentru suflet

Predica Maicii Domnului

Cununa sărbătorilor bisericeşti începe cu o sărbătoare întru preacinstirea Maicii Domnului (8 septembrie) şi se încheie cu sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului (15 august).

Această rînduială are tîlcul şi însemnătatea ei în istoria mîntuirii neamului omenesc.

Cinstirea Preacuratei Fecioare Maria, care vine în lume ca rod al rugăciunii evlavioşilor săi părinţi, reprezintă începutul mîntuirii oamenilor, ea fiind chemată să arate în lume ca un luceafăr de dimineaţă, pe soarele Hristos. Adormirea Maicii Domnului nu înseamnă numai încheierea vieţii ei pămînteşti ci şi ridicarea ei cu trupul la cer de către Fiul ei şi Mîntuitorul lumii.

Iisus a spus ucenicilor: „În casa Tatălui meu sînt multe lăcaşuri. Dacă nu ar fi aşa nu v-aşi fi spus. Mă duc să vă gătesc loc. Şi dacă Mă voi duce şi vă voi găti loc, iarăşi voi veni şi vă voi lua la Mine, ca să fiţi şi voi unde sînt Eu" (Ioan 14, 2—3).

Cea dintîi care a fost luată de către Iisus Hristos în locaşul ceresc a fost Preacurata Sa Maică. Prin aceasta a făcut să dispară deznădejdea în faţa morţii, arătînd prin aceasta că moartea nu poate birui viaţa, ci viaţa este biruitoare asupra morţii.

Dintre pămînteni, Maica Domnului este aceea care ne arată calea care duce la cer, la viaţa veşnică. Ea este dovada că prin jertfa Mîntuitorului am dobîndit dreptul de a ne întoarce „acasă" la Tatăl ceresc. De acum moartea nu ne mai înspăimîntă. Ea nu este un sfîrşit absolut. Sfîntul Pavel o numeşte „dobîndă". Cei ce cred în Hristos trec prin moarte la viaţă, căci „moartea lui Hristos ne-a trecut de la pămînt la cer".

Aşa ne învaţă Sfînta Scriptură să cinstim pe Maica Domnului, zicînd: „Bucură-te Biserică sfîntită şi rai cuvîntător". „Bucură-te uşa cerului..."

Sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului este ca şi ziua naşterii ei în împărăţia cerurilor.

Sfîntul Ignatie Teoforul din secolul al II-lea, înainte de a fi aruncat înaintea fiarelor flămînde, spunea: „Pentru mine este mai bine să merg prin moarte la Hristos... Îl caut pe El căci El a murit pentru mine, pe El îl voiesc căci El a înviat pentru noi. Stau în faţa naşterii. Nu mă opriţi fraţilor să dobîndesc viaţa. Lăsaţi-mă să primesc lumina cea adevărată..."

Nu de mult un credincios m-a întrebat: De ce nu avem în Sfînta Scriptură o predică de la Maica Domnului? Am vrea să ştim ce ne-a învăţat Maica Domnului, cum să trăim, ca să fim plăcuţi lui Dumnezeu? Întrebarea are desigur explicarea ei. Într-adevăr Noul Testament nu cuprinde în multe capitole viaţa Maicii Domnului. Evanghelistul Luca este cel ce ne descrie mai pe larg despre taina naşterii ei, a intrării în biserică, despre vestea cea bună a îngerului Gavriil că va naşte pe Fiul lui Dumnezeu. Evanghelistul Ioan ne-o înfăţişează prezentă la nunta din Cana Galilei, apoi alături de femeile mironosiţe pe drumul crucii, cu Sfinţii Apostoli după înviere şi la Pogorîrea Duhului Sfînt.

Dar despre o vorbire anume a Maicii Domnului nu găsim, la prima vedere, o pomenire în Noul Testament.

Ea a propovăduit Evanghelia prin pilda vieţii ei. Prin credinţa ei, prin curăţenia vieţii, prin dragostea ei de mamă, prin ascultarea ei şi prin urmarea îndeaproape cu dragoste şi smerenie a Domnului Iisus Hristos, de la naştere în peştera Betleemului pînă sus pe cruce. Faţă de cei ce nu preacinstesc pe Maica Domnului am putea spune că nu este o cale pe care să te apropii de Hristos unde să nu întîlneşti pe Preacurata Sa Maică.

Nu este virtute, pe care ar putea-o avea un pămîntean, pe care să nu o aflăm împlinită şi trăită de Maica Domnului. Dacă sfinţii au strălucit prin cîte o virtute şi au primit daruri cereşti, Maica Domnului a fost numită de îngerul Gavriil *„cea plină de dar"*. Pe ea Duhul Sfînt a curăţit-o de păcatul strămoşesc şi aşa precum spune cîntarea biseri-

Părintele VASILE

(Continuare în pag. a 2-a)

De la Matei citire

Dispută la nivel înalt în Pustia Quarantaniei

Am văzut pustia Quarantaniei. Piatră şi nisip. Nisip şi piatră în care nici sămînţa celei mai sălbatice dintre plante nu încolţeşte. Soare descătuşat, uscat, rău, agresiv. Soare căzînd din zenit ca o săgeată de foc, fără să întîlnească în cale nici un fel de obstacol.

Nici o pînză de nor nu se alcătuieşte şi nu se rătăceşte între pămîntul fierbinte şi cerul fierbinte al Quarantaniei. Cît priveşti cu ochii, spaţiu lipsit de ocrotire. Stihie stearpă. Cer fără apă. pămînt fără viaţă. Nici umbra unui fir de iarbă nu te adăposteşte de vrăjmăşia ce pogoară din înălţime. Stihia de foc o duşmăneşte pe cea de apă şi Quarantania, din imemoriale timpuri de prefaceri ale Terrei, a apucat să cadă sub stăpînirea celei dintîi. Nici animal, nici pasăre, nici şoarece, nici gîză, nici om, nu pot trăi acolo.

Nici Dumnezeu n-are pentru cine merge şi întîrzia acolo! Doar *„Ducă-se pe pustii"*, izgonitul, singuratecul, doar el îşi are sălaşul în astfel de singurătăţi, domnind peste o împărăţie lipsită de sens. Acolo, toropit de arşiţă, îşi plănuieşte campaniile. De acolo încurajează tot ce duce la dezbinare, tot ce strică înţelegerea şi comuniunea, tot ceea ce goleşte creaţia de sens, tot ceea ce e împotriva raţiunii şi a bunului simţ, tot ce poate strica armonia. Plutarh îi derivă numele de la *diavallein*, a separa. Cel ce separă, cel ce desparte. Cel a cărui vocaţie e să provoace duşmănii. Aristofan traduce *diávolos* cu calomniator, Iosif Flaviu cu acuzator, cel ce vede numai negru. Autorul cărţii Ester îl traduce cu „cel care se opune" din principiu la tot ce e bun. Domnul „NU". Şi Vechiul şi Noul Testament îl au în toate aceste înţelesuri, de altfel destul de apropiate unele de altele, chiar cînd el se ascunde şi sub alte nume, ca Belzebut, Satan, Belial, Azazel şi altele.

Dumnealui jubilează numai cînd înşeală, cînd cineva ia drept bun şi adevărat ceea ce e fals şi minciună. Jubilează cînd intenţia rea e luată drept intenţie bună. Jubilează cînd rotiţa pe care o învîrte el, atunci cînd îşi dă maşina drept *perpetuum mobile*, rămîne ascunsă şi cînd îi face pe cît mai mulţi să creadă că maşinăria merge de la sine. Fără Mişcător!

Contează în general pe uşurinţa cu care e crezut, pe superficialitatea şi naivitatea interlocutorului.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

Ţara

Din ţara florilor de măr
Te-am alungat afară, în răspăr
Mînia împilării blestemată
Din bice şi revolte adunată

Cu rază de soare
cu focul din fier
Cu trăznet din cer
Să pieri în adîncul de mare

O pîine rumenă întreagă eşti
Făptura şi sîngele nostru plămadă
În cîntec de lanuri şi fabrici să creşti
Din soare sub bolta albastră baladă.

Ţară, cu faţa de mult înlăcrimată
Fii înflorită ca merii şi mult luminată.

Ioan Ionescu

Echivocitatea succesului

Părintele...

Dar numele nu are importanţă. Ar putea fi oricare.

Era la început de drum. Avîntat şi temerar. Îi musteau sevele primăverii în sînge...

Citea, scria, predica, (şi-a corectat, prin efort susţinut, şi o dificultate în vorbire, un fel de disfonie sau dislalie, ca marele Demostene, dar fără... „pietricele"), îşi vizita enoriaşii, făcînd cu alte cuvinte, pastoraţie modernă.

Elanul său n-a fost foc fără vatră. S-a concretizat după numai patru ani într-o nouă biserică parohială.

Într-o scrisoare în care îşi etala meritele, de nimeni contestate, confratele se bucura, justificat, de primirea unei „distincţii", afirmînd că a primit-o pentru „succese pastorale".

Am reţinut autoaprecierea sintagmatică: „succese pastorale". Oare există succese pastorale? Poate că da. Faptul că în parohie s-a ridicat o biserică indică un succes pastoral. El, parohul, şi-a condus credincioşii, cu mijloace spirituale, spre realizări concrete. El a iniţiat o acţiune, a căutat şi a găsit mijloacele necesare şi a finalizat acţiunea. Deci... un succes. Şi s-a bucurat de el. Dar la o mai insistentă şi exigentă reflecţie, parcă ne încearcă un insolit scepticism. În locul etimonului „succes", n-ar fi fost mai adecvat un altul, cum ar fi: rîvnă, zel, osteneală sau, mai simplu şi, în acelaşi timp, mai complex, lucru — lucru pastoral?

Dacă în alte domenii de activitate umană există criterii obiective pentru aprecierea lucrului efectuat în condiţii optime, în aria activităţii spirituale asemenea criterii nu există sau sînt foarte relative, susceptibile, amendabile. În activitatea pastorală nu avem aparate de măsurat, nu avem norme, prescripţii standardizate, tipizate, unităţi convenţionale de măsură pentru a exprima cantităţi, mărimi, durate, valori, determinări numerice, graduale, categoriale ş. a. Nu avem

Pr. dr. *Marcu Bănescu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Dispută la nivel înalt în Pustia Quarantaniei

(Continuare din pag. 1)

Îi place să lase impresia că face binele. Multora suprafața faptei lui li se pare bună. Atunci el le apare drept înger al luminii. Naivii se înduioșează, iar el împarte zîmbete bine compuse, din smerenia cărora răzbate un triumf. abia reținut. Nimic nu-i place mai mult decît să fie luat drept ceea ce nu este! Ascuns sub aparențe, el dăruiește mărgele drept mărgăritar și ciori drept privighetori.

Face și bine. Numai că aranjează să iasă din el un rău. Cine să se știe feri de cineva care îți face bine! Îți dă să mănînci ca să te îmbolnăvești, îți dă să bei ca să te îmbeți. Îți exaltă calitățile ca să te mîndrești; îți atîtă drepturile ca să pierzi măsura. Îți dă dreptate la supărare, ca să te împingă la răzbunare; îți spune la ureche ce zic alții rău despre tine, ca să-ți dezlănțuiască ura; te îmbie cu logica pentru a-ți stimula încăpățînarea.

Printre marile lui pasiuni, silogismul nu e pe ultima treaptă. Viclean, își crede viclenia înțelepciune și umblă învăluit în togă de filozof. Îi place, cînd înșeală, să convingă. Din gura lui argumentele curg în cascade ca apa și toate vin îmbrăcate în cea mai strălucitoare aparență de gînd rotunjit după regulile logicii și ale bunului simț. El știe că cu prostia i-ar putea atrage numai pe proști și de aceștia nu duce lipsă. Îi are oricum.

Are întotdeauna argumente numai că le are deopotrivă pentru și împotriva aceluiași lucru.

A încercat să-l prindă în mrejele lui și pe Iisus, pe cînd se afla retras în pustie pentru post și rugăciune: *„De ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini"* (Matei IV, 3), și nu vei mai flămînzi.

După patruzeci de zile și patruzeci de nopți de post negru, în pustia Quarantaniei, o astfel de ispită putea fi irezistibilă. Adresată lui Iisus, ispita era logică. Putea el să prefacă pietrele în pîini? Putea. A dovedit-o cînd a săturat mii de flămînzi cu cinci pîini din care au rămas douăsprezece coșuri de firimituri. Era însă o cursă. Dacă s-ar fi lăsat prins în ea, și-ar fi compromis voința de a posti, și-ar fi compromis omenitatea supusă suferinței, foamei și setei, și-ar fi compromis planul întrupării. Tot așa s-ar fi întîmplat dacă s-ar fi lăsat ispitit și atunci cînd îi cereau să se pogoare de pe cruce. Ar fi compromis învierea și tot ce a urmat după ea: creștinismul.

Diavolul voia să-l forțeze să abandoneze teanthropia în care intrase și care făcea parte dintr-un tot, dintr-o teologie, dintr-un sistem gîndit de Dumnezeu. Ca întotdeauna în asemenea cazuri, răspunsul lui Iisus la cea dintîi ispită a fost neașteptat. N-a spus nici că este Fiul lui Dumnezeu, nici că nu este; nici că poate preface pietrele în pîini, nici că nu poate, nici că vrea să le prefacă, nici că nu vrea. N-a intrat în logica Ispititorului. I-a dărîmat-o printr-un apel la o autoritate superioară logicii, la un tertium pe care ispititorul nu-l luase în calcul: *„Scris este, că nu numai cu pîine va trăi omul, ci și cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu"*. Și cu pîine, dar *nu numai* cu pîine. Există o ordine care n-o desființează pe aceasta, dar n-o ține drept exclusivă.

Și contrariul e adevărat. Cu cuvîntul lui Dumnezeu, dar *nu numai* cu El. Ordinea de sus nu e nici ea exclusivă, cît sîntem în trup. Dovadă că e așa, e că Iisus se va întoarce la pîine. Dar nu se va întoarce atunci cînd întoarcerea ar fi putut fi cădere în ispită, ci cînd va voi El, liber de ispită.

Ispititorul e însă dintotdeauna perseverent. Ca și ispita. Ispita e mai perseverentă decît virtutea. A operat Iisus cu Scriptura? Scriptură știe și Întunecimea Sa. Îi încurcă chiar și pe marii exegeți. Și cîte minți simple nu întoarce pe dos, făcîndu-i pe bieții oameni să creadă că descoperă abia ei, acum, tîlcul unor texte, ignorat de tîlcuitorii cei mari timp de sute și mii de ani! De ce să nu încerce deci și cu Iisus?

Vrea Iisus argumente biblice? Îi va oferi argumente biblice. Iată unul cum nu se poate mai potrivit și, mai ales, încă o dată logic: Luîndu-l pe Iisus din pustie, L-a dus în sfînta cetate, în Ierusalim, și punîndu-l pe streașina templului, l-a încercat: *„De ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-te jos, căci scris este: îngerilor Săi va porunci pentru Tine și pe mîini te vor purta, ca să nu-ți lovești de piatră piciorul Tău"*. Era un citat din Psalmul nouăzeci.

Alternativa era logică într-adevăr. N-avea decît să se supună probei. O trecea și gata. Simplu. Și ușor. Nu avea nimic de pierdut. Oare într-adevăr nu avea nimic de pierdut? Să fi fost ispita cu totul gratuită? Deocamdată însă, Iisus i-a dovedit că știa mai bine decît dînsul Scriptura. I-a dat din nou un răspuns neașteptat și în aceeași măsură logic: *„De asemenea este scris* — i-a zis — *să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău"* (Deut. VI, 16). Nici de data aceasta n-a intrat în jocul și în logica ispititorului.

Iisus n-a făcut nimic de dragul demonstrației. Poate că aceasta e una dintre cele mai interesante observații din cele făcute de Bultmann, marele exeget, despre Iisus. Iisus n-a făcut minunile pentru a dovedi ceva. N-avea nevoie să dovedească nimic. El nu știa ce este îndoiala. Cînd făcea minunile, le făcea dintr-o pornire de moment a inimii. Or, diavolul îl îndemna acum să se verifice. Aproape să se îndoiască de Sine. Să-și verifice dumnezeirea. Sau măcar să-și compromită omenitatea. Să-l facă să se deconspire. Diavolul știa că nu putea face nimic împotriva lui Dumnezeu; încerca împotriva omului. Îl deranja întruparea Lui ca om adevărat fiindcă prin aceasta își asuma păcatele oamenilor și le răscumpăra.

Și apoi a urmat cea din urmă, suprema îndrăzneală și încercare a Ispititorului. El, mereu răzvrătitul, tinzînd mereu la locul de frunte de unde a vrut dintotdeauna să-L dărîme pe Dumnezeu, viclean dar nu înțelept, mîndru dar nu inteligent pe măsura mîndriei, a crezut că a găsit momentul acum, prinzîndu-L redus la foame și la sete în pustie, sub chip de om, cu voință de om, cu fire de om, în suferință, să-i propună un tîrg. Izvor al îndoielilor, văzîndu-L pe Iisus că nu-și verifică dumnezeirea, va fi început el să se îndoiască asupra ei și atunci a făcut un pas mai departe, atacîndu-l din partea cealaltă. Exaltîndu-i omenitatea, într-o încercare supremă de a-l reduce exclusiv la om, l-a provocat să-și uite, să-și nege, să se îndoiască și El de dumnezeirea Sa și s-o abandoneze pentru un statut mai palbabil, concret și imediat. Arătîndu-i toate împărățiile lumii și slava lor, i-a zis: *„Toate acestea ți le voi da ție"*, dacă îmi recunoști puterea și mă recunoști de stăpîn. Căci sînt stăpîn peste toate. Toate sînt la mîna, la voia și puterea mea. Așa vei scăpa întotdeauna de pustie, de foame și de sete, de singurătate și de gîndul amar că nu însemni nimic pe lume, că ești uitat și părăsit. Vei avea tot ce vrei: putere și stăpînire, peste toți și peste toate, și slavă. Nu mi-ai dovedit nici mie, nu ți-ai dovedit nici ție că ești Fiul lui Dumnezeu. Nici nu ești. Nu ești nimic. Ești un biet om singur, uitat. Ești Nimeni. Meon. Cel ce nu există. Cine te mai știe? Nici nu vei mai fi în stare să te reîntorci de unde ai plecat. Nimeni nu te mai ține minte. Acceptă tîrgul și vei avea totul și numai așa vei fi din nou cineva pe pămînt. Îi sugera oferta unui schimb de identitate, între ei doi, printr-un tîrg de aparență, pe loc avantajoasă.

Îi cerea să renunțe la **„a fi", în** schimbul lui „a avea".

Tentație veche cît lumea, dar mereu repetată și destul de des, printre oameni, încununată de succes.

De data aceasta Iisus nu i-a onorat ispita cu nici un răspuns.

De fapt, Ispititorul, simbol al negației, Împotrivitor prin vocație, nu putea nimic. Mințea. Nu putea da nimic nimănui, pentru că nu avea nimic. Ispita. El putea doar lua ceea ce era dat de Altul, de Cel ce este și are. Dar avea o speranță: dacă, obosit și slăbit de pustie și singurătate **Iisus s-ar fi** lăsat ispitit să coboare de la *„a fi"* la *„a avea"*, s-ar fi urcat el îndată în locul rămas liber, împlinindu-și visul care i-a adus cîndva căderea: să ia locul lui Dumnezeu. Căci știa că acceptarea ispitei, oricît de mincinoasă ar fi fost, ducea la desclasificarea celui care ar fi acceptat-o.

Uzurpator mereu la pîndă, chip al neîmplinirii, avînd dezvoltate doar ambiția rea și mintea înfierbîntată de invidie, logica lui era de fapt naivă și cu cît era mai îndrăzneață, cu atît era mai copilărească. El credea că ceea ce îi merge uneori cu unii oameni, îi putea merge și cu omul Iisus! Iisus a restabilit însă repede și simplu scara solidă a valorilor, așa cum erau ele statornicite acolo, în Împărăția cea veșnic asemănătoare cu ea însăși, adresîndu-i-se ca unui coate-goale pripășit la periferia Împărăției și tolerat acolo din rațiuni necunoscute nouă în întregime:

— *„Lipsește, Satano, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui să-I slujești"* (Mt. IV, 10).

Disputa din pustia Quarantaniei a fost încercarea de a i se sugera lui Iisus la un moment dat, o altă Evanghelie, una falsă, inversă, Evanghelia altei Împărății. Ea nu-i putea fi sugerată cu mai multe șanse de succes nicăieri altundeva, decît în deșert, în pustie, în condiții de foame și de sete, acolo unde neexistînd nimic, nimic altceva nu putea tenta mai puternic decît a avea totul. „A avea" în schimbul pierderii lui „a fi". A avea ceea ce trece, în schimbul lui a fi veșnic. Sau măcar a opta pentru prioritatea lui „a avea". Iisus a optat pentru primatul lui „a fi".

Predica Maicii Domnului

(Continuare din pag. 1)

cească „în ea s-a oprit curgerea păcatului în lume". Ea e vîrful cel mai înalt al omenirii în întîlnirea cu Dumnezeu.

Propovăduirea ei cea mai puternică este însăși viața ei, este pilda vieții ei. Și totuși ca să nu rămînă fără de răspuns cei ce caută un cuvînt, o vestire și un îndemn din graiul Maicii Domnului, îl aflăm pe acesta în Noul Testament. Sfîntul Evanghelist Ioan ne relatează că prima minune a lui Iisus s-a făcut la nunta din Cana Galileei, la rugămintea Maicii Sale.

Văzînd Maica Domnului că tinerii de la nuntă sînt îngrijorați din lipsa vinului, temîndu-se să nu se facă de rușine înaintea oaspeților, cu inima ei de mamă, plină de grijă s-a dus la Iisus și i-a zis: „Vin nu au". Acolo erau de față și apostolii. Mîntuitorul, la început i-a zis: **„Încă** n-a venit ceasul Meu". Dar Maica Sa, cunoscînd că Domnul va veni în ajutor, a zis celor ce slujeau la mese: *„Faceți orice vă va spune"*. Și erau acolo șase vase de piatră, puse pentru curățirea iudeilor. Iisus le-a poruncit să le aducă nuntașilor, care s-au minunat văzînd că vinul acesta era mai bun decît cel dintîi" (Ioan 2, 1—12).

Este vrednic să amintim că cea dintîi minune a lui Iisus s-a făcut la rugămintea Maicii Sale. Aceasta ne arată că ea este solitoarea oamenilor, prin rugăciunile căreia primesc harul și binecuvîntarea lui Dumnezeu. Iar începutul acestei binecuvîntări se face în momentul întemeierii unei familii. La început Dumnezeu a binecuvîntat pe primii oameni, zicîndu-le: „Creșteți și vă înmulțiți și stăpîniți pămîntul" (Facere 1, 28).

Venind în lume Fiul lui Dumnezeu săvîrșește cea dintîi minunte la întemeierea unei familii, indicînd prin aceasta că legătura dintre soți este binecuvîntată de Dumnezeu și rînduită pentru continuarea vieții, a vieții pămîntești, a vieții binecuvîntate de Dumnezeu.

Precum observăm, cu acest prilej, aflăm și o scurtă dar foarte cuprinzătoare predică a Maicii Domnului.

Ea care în toată viața păstrează în inima ei tainic, toate cele ce se întîmplau și îi erau descoperite cu privire la Iisus, de data aceasta rupe tăcerea și spune celor ce slujeau la nuntă: *„Faceți orice vă va spune"*. Cît de puține sînt aceste cuvinte și cît de mare adevăr se cuprinde în îndemnul Maicii Domnului!

Ele cuprind pentru creștini un adevărat program de viață. Creștinul adevărat trebuie să aibă mereu înaintea ochilor datoria de a împlini voia lui Dumnezeu.

Să te silești să potrivești voia ta cu voia lui Dumnezeu, aceasta este calea care duce la mîntuire, pentru că și Iisus a spus: „N-am venit să fac voia Mea, ci voia Tatălui Celui ce M-a trimis pe Mine". La fîntîna lui Iacov, Iisus a spus ucenicilor, care-L rugară să mănînce: „Mîncarea Mea este să fac voia Tatălui Meu, care M-a trimis". Iar în grădina Ghetimani, cînd vede paharul morții, Iisus rostește rugăciunea: „Doamne, dacă este cu putință, să treacă paharul acesta de la Mine. Dar nu cum voiesc Eu, ci cum voiești Tu" (Luca 22, 42). De trei ori repetă rugăciunea, care se încheie cu cuvintele: „Facă-se voia Ta".

Scriitorul rus Gogol, scrie în frumoasa tîlcuire pe care o face Sfintei Liturghii: „Ce voie poate să fie mai frumoasă și mai sfîntă decît voia lui Dumnezeu? Cine știe mai bine decît Creatorul însuși, ceea ce este de trebuință creaturii Sale? Cui putem să ne încredințăm mai bine decît Aceluia care este întru totul bunătatea binefăcătoare și desăvîrșirea" (pag. 93).

Pentru creștini este esențial recunoașterea și împlinirea voii lui Dumnezeu ca îndreptar al vieții. Sîntem liberi cu adevărat cînd împlinim voia lui Dumnezeu. Altfel devenim ca o minge în calea tuturor patimilor. Voia lui Dumnezeu este drumul, steaua și soarele după care se călăuzește viața creștinului.

Creștinismul se întemeiază pe jertfa Mîntuitorului de pe cruce. Dar această jertfă nu este altceva decît împlinirea voii lui Dumnezeu.

Aceasta este dorința și îndemnul Maicii Domnului către toți cei ce o cinstesc și se roagă ei: *„Faceți orice vă va zice"*.

Fericitul Augustin a început predica despre nunta din Cana Galilei astfel: „Minunea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care a prefăcut apa în vin, nu este de mirare pentru aceia care știu că este o lucrare dumnezeiască. Căci ceea ce s-a făcut acolo se face prin lucrare dumnezeiască și atunci cînd apa care se revarsă din nori, se transformă în vin prin lucrarea lui Dumnezeu. De aceea nu ne minunăm pentru că Dumnezeu lucrează astfel în diferite feluri an de an. Căci cine poate cuprinde lucrarea lui Dumnezeu prin care conduce și prefăce întreagă lumea. Tot ceea ce face Dumnezeu nu face spre a ne mira ci spre a conduce la învățătura credinței".

Ceea ce a voit Domnul să ne învețe prin această minune este însăși binecuvîntarea lui Dumnezeu asupra familiei, însăși adevărul că familia este un așezămînt binecuvîntat de Dumnezeu. După cum apa și vinul sînt elementele naturale care satură trupul omenesc, tot astfel iubirea sub cele două înfățișări ale ei, — ca sentiment uman, fragil și schimbător și ca virtute, ca putere spirituală care dă unitatea familiei și trăinicia ei — au lipsă de binecuvîntarea lui Dumnezeu.

În familie iubirea ca sentiment uman este transfigurată prin binecuvîntarea lui Dumnezeu și devine o virtute tare, nemuritoare care unește pe cei doi soți și care îi face capabili să se dăruiască pînă la sacrificiu unul pentru altul.

Mijlocirea Maicii Domnului pentru binecuvîntarea și bucuria vieții în familie este o dovadă că ea a rămas și după mutarea cu trupul la cer ca o solitoare pentru mîntuirea oamenilor, iar cuvintele ei: *„Faceți orice vă va zice"*, un îndemn de a asculta și de a împlini voia lui Dumnezeu.

Echivocitatea succesului

(Continuare din pag. 1)

tehnici speciale pentru reprezentarea grafică a unor situații variabile, pentru reprezentarea evoluției unei activități, pentru urmărirea unor rezultate, sub raport cantitativ și calitativ, ritmicitatea și intensitatea lor — scări, curbe. Încercările făcute au dat un foarte mic grad de probabilitate. Arta guvernării sufletelor, cum o numesc Sfinții Părinți, unitară în ordinea finalității, este neîntreruptă și fără limite în desfășurare. Dacă, într-un sistem de coordonate, am reprezenta desfășurarea lucrului pastoral și am înscrie pe abscisă și ordonată obligațiile și realizările în latura predicatorială, de pildă, ce-am obține? Procente, cifre, rezultate cantitative. Dar cele valorice? După care criterii (obiective) am putea aprecia valoarea unei cuvîntări? După satisfacția autorului? După generozitatea ascultătorilor? Cu ce putem măsura capacitatea de efort pentru traducerea în viață a normelor morale? Și, apoi, cîte aspecte din activitatea pastorală ar trebui înscrise într-un sistem de reprezentare grafică? Acestea, practic, sînt fără număr. Aceleași și mereu altele, ca viața însăși.

Este adevărat că vorbim de metode și modele pastorale, dar acestea sînt indicații generale. Ele au rostul să ne inițieze în structurile umane și ale misiunii preoțești, asigurînd o unitate în concepția pastorației creștine. Lucrul pastoral însă se realizează în vîltoarea realităților vieții. Sigur, în activitatea sa complexă, preotul trebuie să cunoască și să recunoască temeiurile științifice, teoretice, ale practicii pastorale, dar izvorul imediat și inepuizabil de inspirație pastorală este contactul permanent cu sufletul enoriașilor.

În absența unor criterii obiective, aprecierile asupra succeselor pastorale au o frapantă notă de subiectivism și echivocitatea este inevitabilă. Ne referim în special la autoaprecieri care, desigur, sînt mai susceptibile de interpretări felurite ca cele făcute din afară.

În arta guvernării sufletelor nu se poate considera succes împlinirea unei acțiuni parțiale, ajungerea la un țel imediat, unui caz izolat. O împlinire înseamnă deschidere spre noi împliniri. O încheiere, un bilanț, nu putem realiza într-o activitate neîntreruptă și fără limite. Cînd ar putea spune, cu conștiința împăcată, păstorul de suflete că și-a făcut deplin slujba, după sfatul Apostolului Pavel?

Autoaprecierile duc adesea la exacerbarea încrederii în harismele personale sau, mai grav, la un fel de „narcisism" disimulat. Și dacă nu se ajunge la o astfel de stare, succesul facil (apreciat cu ușurință) conduce la rutină, la... blazare. Nutrind un atare sentiment, păstorul de suflete se obișnuiește cu gîndul că „e bine și așa", că „merge oricum". Falsul sentiment al succesului devine cauză a insuccesului.

Ridicarea unei biserici într-o parohie este o faptă meritorie, dar nu este decît o treaptă pe scara trăirilor religioase. O latură a pastorației, începutul... succesului.

În pofida unor reflecții cu iz sceptic, există totuși, în vorbirea curentă, succese în activitatea pastorală, dar atenție la... întîiele succese!

CRIŞAN (1733–1785)

— La 250 de ani de la naşterea sa —

Marea răscoală sau revoluţia de la 1784 a iobagilor români din Transilvania de sub conducerea lui Horea, Cloşca şi Crişan a deschis procesul revoluţionar de răsturnare a raporturilor feudale şi a prefaţat transformările ulterioare care s-au petrecut în ţara noastră. În acelaşi timp, cum afirmă acad. D. Prodan, este şi prima afirmare violentă a conştiinţei de sine a poporului român din Transilvania.

Ne găsim în centrul şi Răsăritul Europei într-un timp cînd şi în această parte de lume temeliile feudalismului începeau să se clatine şi să fie zguduite. În timp ce în Apus se pregăteau răsturnările revoluţionare, aici se pregătea răsturnarea şerbiei. Răscoala din 1784 din Transilvania, care a avut loc cu cinci ani înainte de revoluţia franceză din 1789, se petrece într-un răstimp cînd şi în această parte a Europei popoarele îşi afirmă în genere conştiinţa de sine, tinzînd spre o viaţă politică proprie intereselor lor naţionale, la orizont conturîndu-se imaginea statelor naţionale.

Cauzele răscoalei de la 1784 din Transilvania rezidă în regimul apăsător al şerbiei sau al iobăgiei din Transilvania, cu deosebire în agravarea lui din cursul secolului al XVIII-lea, şi face parte din lupta proprie a poporului român de emancipare.

Transilvania este o veche provincie românească şi ea constituie o parte importantă a teritoriului pe care s-au dezvoltat în antichitate culturi valoroase din care a rezultat înfloritoarea civilizaţie daco-getică. După cucerirea romană (105—106 d. Hr.), spaţiul intracarpatic a intrat în alcătuirea provinciei romane Dacia, cunoscînd un intens proces de romanizare. Din contopirea celor două civilizaţii s-a născut în timp poporul român.

Societatea românească din Transilvania ajunge la începutul evului mediu la o fază superioară de organizare politico-instituţională, de tipul cnezatului şi voievodatului. Evoluţia înspre forma de organizare de tip statal a românilor din Transilvania va fi afectată de cucerirea acestui teritoriu de către regatul feudal maghiar. Alături de instituţiile feudale româneşti apar, în urma cuceririi, altele noi, regalitatea maghiară ducînd o politică de aşezare şi colonizare de noi populaţii. Voievodatul românesc al Transilvaniei este transformat într-un voievodat regalian care se bucura de o largă autonomie în sec. XIII—XV, în împrejurări favorabile manifestîndu-se ca un stat independent.

În urma căderii regatului feudal maghiar, după lupta de la Mohaci (1526), tendinţele de autonomie şi independenţă ale voievodatului Transilvaniei se pot manifesta în voie şi devine principat de sine stătător în 1541, obligîndu-se la plata unui tribut către Poarta otomană.

La sfîrşitul secolului al XVII-lea Principatul autonom al Transilvaniei a fost cucerit de către Imperiul habsburgic, care, după respingerea asediului turcilor asupra Vienei (1683) obţine succese consecutive în luptele cu Imperiul otoman.

Prin pacea de la Karlovitz (1699), după înfrîngerea suferită de turci la Zenta (1697), Principatul Transilvaniei trecea sub stăpînirea Imperiului habsburgic, care a marcat o nouă fază în evoluţia politică a acestei provincii româneşti. Stăpînirea habsburgică a însemnat pierderea autonomiei Transilvaniei, care a căutat să scoată Transilvania din sistemul politic alcătuit de cele trei state româneşti, care dusese sub Mihai Viteazul şi la realizarea celei dintîi uniri politice statale a românilor la Alba Iulia (1599—1601). S-a căutat să se rupă legăturile fireşti dintre românii din Transilvania cu fraţii lor din cele două provincii româneşti, Ţara Românească şi Moldova, prin trasarea unui cordon militar de graniţă cu cele două provincii, încercîndu-se organizarea populaţiei româneşti din zonele mărginaşe, de pe linia de sud şi de est a Transilvaniei, în regimente de graniţă. S-a căutat să se rupă şi legăturile de totdeuna bisericeşti-religioase ortodoxe ale românilor din Transilvania cu fraţii lor de peste Carpaţi, prin unirea cu Biserica romano-catolică în 1698—1701. Au loc mişcări de masă împotriva uniaţiei bisericeşti ca cea din 1744 de sub conducerea călugărului Visarion şi din anii 1759—1761 de sub conducerea lui popa Sofronie din Cioara. Curtea de la Viena a intervenit autoritar şi brutal, trimiţînd pentru pacificarea românilor în 1761 pe generalul Bukow, care avea să distrugă cu focul şi tunurile peste 140 de biserici şi mînăstiri din Transilvania. Au căzut atunci importantele mănăstiri monumente ca Simbăta de Sus, Rîmeţ, Prislop şi atîtea altele. Europa n-a cunoscut un act de tiranie mai mare ca acesta, îndurat de poporul român din Transilvania.

Cucerirea Transilvaniei de către Imperiul habsburgic a determinat şi creşterea obligaţiilor fiscale faţă de stat şi creşterea prestaţiilor în natură şi muncă. Robota iobăgească, de la o zi pe săptămînă, legiferată în urma răscoalei din 1514, ajunge pînă la toate zilele săptămînii cu vitele sau cu palmele, cu plugul, cu carul, cu uneltele proprii.

Sub aspect naţional, populaţia Principatului Transilvaniei, după conscripţia austriacă din 1760—1762, era alcătuită din 66,46% români, 21,62% unguri şi secui împreună, şi 11,72% saşi (populaţie de origine germanică colonizată în Transilvania în sec. XII—XIII).

Cea mai mare parte a populaţiei Transilvaniei era supusă, astfel, unui dublu jug al exploatării: sociale (feudale) şi naţionale (de către nobilimea maghiară şi habsburgi). Ţărănimea aservită, care reprezenta marele procent din totalul populaţiei, era masiv de origine română, iar nobilimea de origine maghiară sau maghiarizată; peste aceste raporturi interne veneau acum obligaţiile impuse de regimul austriac.

Ca urmare directă a acestor stări de lucruri din Principatul Transilvaniei are loc izbucnirea şi declanşarea marii răscoale ţărăneşti din Munţii Apuseni în 1784, condusă de Horea, Cloşca şi Crişan, moment important al luptei poporului român pentru dreptate socială şi eliberare naţională.

Deputaţii ţărăneşti iau drumul Vienei în mai multe rînduri, mergînd pe jos, spre a înmîna împăratului petiţiile colective ale satelor de iobagi. Horea, însoţit de Cloşca şi alţi ţărani, merge la Viena în 1779, 1780, 1782 şi la sfîrşitul anului 1783. Revendicările lor rămînînd nesatisfăcute, iobagii caută să-şi facă singuri dreptate.

Conducerea răscoalei a fost asigurată de iobagii recrutaţi drept căpitani: *Horea*, pe numele adevărat Nicula Vasile Urs, în vîrstă de 54 de ani din Albac, *Cloşca*, pe nume Ion Oargă din Cărpiniş de lîngă Abrud în vîrstă de 37 de ani, şi *Crişan*, în vîrstă de 52 de ani, din com. Vaca (Jud. Hunedoara, azi com. Crişan din Zarand, de pe Crişul Alb, de unde numele Crişan, de familie cu numele Giurgiu Marcu sau Gheorghe. Era căsătorit şi avea un fiu cu numele Ion. Se născuse deci în anul 1733 şi fusese în tinereţe soldat într-un regiment de infanterie transilvănean. Crişan a fost, cum se consideră, capul militar al răscoalei şi de numele lui se leagă acţiunea din care a izbucnit răscoala însăşi. El a condus în răscoală importantul efectiv ţărănesc din Zarand (Crişenii), care au acţionat fulgerător în sud-vestul Munţilor Apuseni, la Mesteacăn, la Curechiu, în Crişcior, în Brad, în Ribiţa, Baia de Criş, Valea Bradului, Zdrapţi, Mihăleni, Blăjeni. La începutul lunii noiembrie 1784, Crişan a format o ceată de ţărani călare în număr de 200 de oameni, înarmaţi cu lănci şi puşti, cu ajutorul ei fiind închise toate intrările în Zarand. Zona Munţilor Apuseni constituia o masivă cetate de piatră în care se pătrundea cu dificultate din afară.

Răscoala iobagilor fiind înfrîntă de forţele armatei de represiune, conducătorii ei au fost prinşi, mai întîi Horea şi Cloşca la 27 decembrie 1784 în pădurea Scoruşet, la nord de Albac şi apoi Crişan la 30 ianuarie 1785, în com. Mogoş (jud. Alba), aproape de Zlatna, şi închişi în închisoarea din fortăreaţa Alba Iulia, Crişan fiind izolat de cei doi conducători.

În cursul a două audieri de anchetă (din 2 şi 5 februarie 1785), Crişan a răspuns la 47 de întrebări ale comisiei, spunîndu-şi numele, vîrsta, locul de naştere şi clarificînd unele momente mai importante ale răscoalei. Este important răspunsul la întrebarea a 30-a, privind cauzele răscoalei:

„Greutatea serviciului la domni, fiindcă iobagii au trebuit să lucreze în timpul muncii celei mai urgente, de la o duminică la cealaltă fără să primească cea mai mică bucăţică de pîine; în celelalte anotimpuri au trebuit să lucreze cîte patru zile pe săptămînă; afară de aceasta li s-a luat şi zeciuiala, pe deasupra acestora contribuţiile erau prea mari: acei care nu aveau pămînt, trebuiau să plătească anual 4 pînă la 5 florini; acei cu pămînt, 15 pînă la 20 florini şi dintre oi, afară de zeciuiala mieilor, tot astfel dintre porcii graşi trebuiau să dea al zecelea".

Interogatoriul lui Crişan s-a oprit însă după cele 47 de întrebări, căci la 13 februarie 1785 el şi-a pus capăt zilelor în celula sa, cu nojiţa de la opinci, „fiind convins de sfîrşitul ce-i fusese rezervat şi dinainte stabilit", şi nu a mai dat satisfacţia călăilor săi de a-i sfîrteca trupul de viu cu roata ca lui Horia şi Cloşca la 28 februarie 1785.

Asupra cadavrului său s-a pronunţat, totuşi, la 14 februarie 1785, sentinţa de condamnare, executată două zile mai tîrziu doar în partea ei finală: tăierea corpului în patru părţi pentru a fi expuse în tot atîtea locuri pe unde a acţionat în timpul răscoalei.

La 1 decembrie 1918, la marginea cetăţii Alba Iulia, pe „Cîmpul lui Horia", unde fuseseră sfărîmaţi cu roata şi sfîrtecate trupurile conducătorilor răscoalei de la 1784, ţăranii, muncitorii şi intelectualii Transilvăneni s-au adunat şi au hotărît, unanim şi pentru totdeauna, unirea cu România.

La 250 de ani de la naşterea lui *Gheorghe* sau popular *Giurgiu Marcu — Crişan*, poporul român îi cinsteşte numele şi jertfa sa, alături de numele şi jertfa lui Horia şi Cloşca, pentru eroismul cu care ei, ţărani iobagi, s-au ridicat „împotriva asupririi sociale şi naţionale, pentru o viaţă mai bună şi mai dreaptă".

Pr. *I. Ionescu*

Acasă

Ţărînă străbună, de toţi primitoare
Stropită cu sînge, cu lacrimi, sudoare
Permite-mi să-ţi dărui sfios sărutare!

Atins de mirajul ispitei ce-nşeală
Primeşte-mă, mamă, ca-n vremuri în poală
Ferit de văpăi, de potop şi de boală;

În barba ta albă de dac, dragă tată
Mă lasă să-ngrop ruşinat faţa toată
Ca fiul pierdut dar întors astădată;

Tu, nuc ce foşneşti mătăsos, sus în vie
Redă-mi umbra deasă să-ţi glăsui şi ţie
De-un pom implantat în imensă pustie;

Tu, petec de cer ce îmi străjui — grădină
Reflectă asupră-mi albastru, lumină
Să-ţi glăsui şi ţie de viaţa străină;

Fîntînă cu cumpănă înălţătoare
Dă-mi apă să-ţi glăsui ce-nseamnă sub soare
O sete de patrie mistuitoare.

Pr. *Teodor Poneavă*, Şiria — Arad

„Să slujim împăcării"

(II Cor. 5, 18)

Ducînd la îndeplinire, potrivit învăţăturii Bisericii noastre, mandatul primit din partea Creatorului, în zorii istoriei sale — „Fiţi rodnici şi vă înmulţiţi şi umpleţi pămîntul să-l stăpîniţi" (Fac. 1, 28) — omenirea a urcat mereu pe treptele cunoaşterii, aruncînd, secol de secol, lumini diverse în jurul său şi făurindu-şi permanent uneltele de care avea nevoie în această uriaşă şi plină de răspundere îndatorire.

Am ajuns astfel să trăim într-un veac de care mintea omenească, această cu adevărat scînteie divină din noi, a creat o tehnică extrem de avansată, cu ajutorul căreia planeta noastră s-ar putea înfrumuseţa negreşit de mult, s-ar putea gospodări în chip minunat spre binele şi bucuria tuturor fiilor ei. Condusă cu simţ moral, această tehnică ar putea schimba faţa Pămîntului din frumoasă într-o şi mai frumoasă grădină, ceea ce este şi dorinţa marelui nostru Ziditor.

Din nefericire lucrurile nu stau tocmai aşa. Cu toate aceste negreşite cuceriri ale minţii, omenirea se află totuşi la o mare răscruce, „la o fatală răscruce din istoria sa", şi aceasta pentru că în loc să-şi canalizeze resursele şi forţele sale creatoare spre zidire, spre bine, şi le dirijează în mare măsură, putem spune chiar că într-un chip înspăimîntător de intens şi rapid spre făurirea de arme care mai de care mai distrugătoare.

Ştim cu toţii că în timp ce milioane de oameni mor încă de foame, sume fabuloase, aproape 700 miliarde dolari pe an se cheltuiesc pentru arme din cele mai sofisticate; în timp ce terenuri imense sînt încă nevalorificate sau sînt bîntuite de secetă, uriaşe sume de bani sînt investite în bombardiere, în submarine, în portavioane şi în alte unelte ale morţii; în timp ce deşerturi întinse aşteaptă să devină roditoare prin munca şi priceperea omului, sute de mii de specialişti lucrează în domeniu militar; în timp ce un mare număr din populaţia globului pămîntesc este încă neştiutoare de carte, sume mari de bani intră în bugetele militare ale statelor; în timp ce încă mulţi oameni sînt lipsiţi de binefacerile energiei electrice, în timp ce întreaga lume trece printr-o vădită criză de energie şi în loc ca atomul să fie pus la lucru să producă lumină, el este întrebuinţat la făurirea bombelor de tot felul, cu efecte distrugătoare din cele mai diabolice.

Se pare deci îndreptăţită afirmaţia că omenirea şi-a pierdut busola, că această nechibzuită cursă a înarmărilor reprezintă „ultima nebunie a omului", cum se arăta într-un raport al O.N.U.

A sosit, aşadar, momentul să ne adunăm mintile, cum zice românul, a sosit momentul ca omenirea „să-şi vină în fire" ca oarecînd feciorul cel mic alunecat pe-un drum greşit din cunoscuta parabolă a Mîntuitorului, a sosit momentul ca toţii fiii Pămîntului să devenim deplin conştienţi de pericolul care ameninţă planeta noastră; a sosit momentul să ne deschidem sufletele, frăţeşte, unii spre alţii, să venim la simţăminte mai bune unii faţă de alţii, om faţă de om şi popor faţă de popor, pentru ca strînşi uniţi să înlăturăm primejdia care ne paşte pe toţi, aceasta cu atît mai mult cu cît, aşa cum ne asigură Psalmistul, acolo unde este unire este şi binecuvîntarea lui Dumnezeu.

„În epoca noastră — spunea doctorul, teologul, muzicianul şi, mai presus de acestea, umanistul Albert Schweitzer — în care violenţa, mai ameninţătoare ca niciodată, domneşte asupra lumii, eu nu sînt mai puţin convins că adevărul, dragostea, spiritul pacific, blîndeţea, bunătatea, sînt forţe superioare oricărei violenţe. Lor le aparţine domnia lumii, însă cu condiţia ca un număr su-

Arhid. *Gh. Papuc*

(Continuare în pag. a 4-a)

Păcatul uitării

Alături de alte împărţiri păcatele sau greşelile pe care le putem săvîrşi se pot împărţi şi în aceste două mari categorii: *păcate ale călcării* sau *de comitere* şi *păcate ale întrelăsării* sau *de omitere*. Păcatele călcării sau de comitere sînt cele prin care se încalcă o poruncă prohibitivă, adică una ce *opreşte* săvîrşirea unei fapte, de ex.: furtul, înjurătura, desfrînarea, calomnia, minciuna, uciderea şi altele asemenea, în timp ce păcatele întrelăsării sau de omitere sînt cele prin care nu se împlineşte sau se nesocoteşte o datorie impusă printr-o poruncă pozitivă. care pretinde săvîrşirea unei fapte, de exemplu: neîngrijirea sau necinstirea părinţilor, necinstirea zilei Duminicii, nerespectarea postului, absenţa nejustificată de la Sf. Liturghie din Duminici şi sărbători, neîmplinirea datoriilor cetăţeneşti şi altele.

Referindu-ne acum la păcatele întrelăsării sau de omitere, desigur, cauzele acestora pot fi multiple. Astfel, cineva nu-şi îndeplineşte o datorie din comoditate sau din lene, alteori din ură sau răzbunare, iar uneori din invidie, din interes sau din cîştig. Bineînţeles că şi gravitatea acestor păcate va fi în funcţie atît de cauza care a adus cu sine omisiunea de împlinire a datoriei respective, cît şi de importanţa datoriei de împlinit şi uşurinţa sau greutatea cu care această datorie ar putea fi împlinită. Astfel, dacă cineva nu poartă grijă de părinţii săi bătrîni şi bolnavi din comoditate sau din lene, deşi ar avea posibilitatea să o facă, săvîrşeşte un păcat mai greu decît cel ce n-o face aceasta din lipsă de posibilităţi materiale sau datorită marei distanţe care îl separă de părinţii săi, ori chiar din cauza nevoii de a-şi împlini datorii la fel de importante faţă de soţia sau de copiii săi.

Adeseori însă neîmplinirea unor datorii poate proveni numai din *uitare*, adică din lipsă de aducere aminte. Uitarea poate fi însă şi ea mai vinovată sau mai puţin vinovată, de unde şi păcatul provenit din ea poate fi mai greu sau mai uşor. La fel, dacă s-a uitat împlinirea unei datorii mai importante sau de mai mică importanţă, păcatul va fi mai greu sau mai uşor. Astfel, a uita împlinirea unei datorii din cauza unei emoţii involuntare care te-a copleşit, e un păcat mai uşor decît uitarea acestei datorii din cauza unei distracţii. La fel, a uita datoria recunoştinţei faţă de binefăcătorii tăi: părinţi, dascăli, instituţii şcolare etc. este un păcat mai greu decît a uita să răspunzi la o scrisoare unui prieten care îţi solicită o informaţie care îi este necesară.

Din acest motiv, pentru noi creştinii este de mare importanţă ca, din cînd în cînd, să ne facem un conspect al datoriilor pe care avem să le împlinim şi aceasta în ordinea importanţei şi a valorii lor. precum şi a gradului lor de urgenţă şi astfel să nu lăsăm să se aştearnă peste unele din ele vălul uitării. Cu alte cuvinte, să ne dăm silinţa pe cît ne stă în putinţă, a ne aduce aminte ce datorii avem de îndeplinit zilnic, care sînt mai urgente şi care mai pot suferi aminare, dar nu pînă la calendele greceşti.

Dealtfel, Sf. Scriptură ne atrage atenţia în numeroase locuri să nu dăm uitării nici pe cei faţă de care avem datorii de îndeplinit şi nici datoriile generale şi speciale pe care le avem: pe cele dintîi faţă de toţi semenii noştri, iar pe celelalte faţă de cei mai apropiaţi ai noştri, faţă de părinţi, fraţi, rudenii, prieteni şi binefăcătorii noştri.

Un minunat exemplu de *aducere aminte* a unei datorii, care ne poate servi ca îndemn la virtute împotriva păcatului uitării, îl găsim în Cartea a doua a Regilor, capitolul 9. Pentru frumuseţea şi înălţimea lui morală, îl vom reda în cele ce urmează.

După ce regele David a ajuns peste întregul Israel şi şi-a con-

Arhid. Prof. *Ioan Zăgrean*

(Continuare în pag. a 4-a)

„Să slujim împăcării"

(Continuare din pag. a 3-a)

ficient de oameni să păstreze în sufletul lor şi să practice în viaţă, cu puritate şi conştiinţă, spiritul de caritate, adevăr, pace şi dragoste".

Sînt, prin urmare, cît se poate de îndreptăţite marile mişcări de masă din întreaga lume care cer cu tărie ca neînţelegerile de orice fel ivite pe plan internaţional să se rezolve pe calea raţiunii, a tratativelor, ca mintea, înţelepciunea, dragostea de om să vorbească iar nu armele, astăzi cele atomice, arme a căror distrugere este pe de-a rîndul cerută.

„Este necesar să se acţioneze cu întreaga răspundere — *şi de-o parte şi de alta* — pentru a se pune capăt cursei înarmărilor, pentru trecerea la dezarmare" — arăta Preşedintele ţării noastre, şi tot Domnia Sa sublinia într-un interviu acordat Societăţii olandeze de televiziune, în februarie a.c., următoarea extrem de vitală propunere: „România a adoptat încă cu doi ani în urmă măsuri de reducere a cheltuielilor militare, iar pentru acest an a hotărît să nu mai crească aceste cheltuieli... Dacă la o asemenea acţiune s-ar angaja Uniunea Sovietică şi Statele Unite ale Americii, deci deopotrivă ţările din Pactul de la Varşovia şi N.A.T.O., care cheltuiesc peste 80 la sută din sumele folosite pe plan mondial pentru înarmare, aceasta ar avea o influenţă hotărîtoare pentru dezarmare, pentru întărirea încrederii, pentru politica de pace şi securitate".

Apărarea păcii şi, la ora actuală, apărarea vieţii pe planeta noastră, pe lîngă dezarmare, care este un imperativ imediat, implică un proces mult mai adînc, de care popoarele lumii sînt tot mai conştiente, implică o aşezare lăuntrică, redobîndirea încrederii între om şi om, între popor şi popor, implică o dezarmare lăuntrică, o nouă ordine morală în lume, idee subliniată mereu şi de Î.P.S. nostru Mitropolit Antonie al Ardealului.

„Pentru umaniştii adevăraţi — scrie prof. Zoe Dumitrescu-Buşulenga (Scînteia din 18 ianuarie 1981, p. 2) — pacea nu înseamnă numai abţinerea de la război, simpla absenţă a acestuia, ci o stare de spirit, prezenţa copleşitoare a unei radiaţii benefice, de ordin superior, care să iradicheze orice agresivitate, să modifice forma intelectului uman, să covîrşească deci mintea, invadînd spiritul, luminîndu-l, îndreptîndu-l cu bucurie şi deschidere a inimii către oameni şi lume, într-o desăvîrşită fraternitate universală. Aceasta este pacea pe care o dorim, aceasta este adevărata înţelegere a păcii deschizătoare de noi ere în istoria viitoare a umanităţii".

A sosit deci momentul nu numai să se înlăture ucigătoarele arme ale epocii noastre, ci, aşa cum se susţine de altfel, şi pentru intensificarea la maximum, pe toate căile, a lucrării de domesticire a fiinţei omeneşti, de mlădiere a făpturii noastre lăuntrice; a sosit momentul să se ia atitudine categorică, pe toate planurile împotriva urii, a lăcomiei, a parvenitismului, a nedreptăţii, a dorinţei de mărire şi stăpînire, a ambiţiilor oarbe, a huzurului şi atîtor altor păcate generatoare de neajunsuri, de conflicte, de războaie.

Negrăite îndatoriri avem în această privinţă noi, cei ce credem în „Domnul Păcii", Iisus Hristos — Mîntuitorul nostru, cei ce trebuie să facem acest lucru nu numai din raţiuni omeneşti, ci ca unii care avem şi poruncă divină de a *„sluji împăcării"* (II Cor. 5, 18).

Grăitoare şi extrem de actuală este, credem, pe marginea celor de mai sus, şi scena petrecută în noaptea de joi spre vineri din Săptămîna Patimilor, cînd Iisus — Domnul nostru îl dezarmează moral pe Iuda vînzătorul cu cuvintele: *„Prietene*, pentru ce ai venit?" şi cînd mustră pe unul din apostoli care a scos sabia să lovească, spunîndu-i: *„Întoarce sabia la locul ei, căci toţi cei ce scot sabia de sabie vor pieri"* (Matei 26, 50—52), adevăr pe care istoria, pe care ultimele două războaie mondiale de pildă îl confirmă din plin.

Să rugăm deci cu toată osîrdia, în rugăciunile noastre de zi cu zi şi în cele obşteşti, pe Părintele luminilor să reverse lumină, să dea gînd bun în sufletele mai marilor popoarelor, spre a conduce destinele lumii spre limanuri de linişte şi pace, dar, în acelaşi timp, să lucrăm din răsputeri pentru a crea temelie trainică vieţii pe pămînt, prin cultivarea dragostei între oameni şi popoare, a frăţietăţii şi bunătăţii, a dreptăţii şi întrajutorării, a înţelepciunii şi demnităţii, a binelui sub toate formele sale.

Fericirea în înţeles creştin — Exegeza „Fericirilor" (I)

Înainte de a încerca o exegeză a textului obişnuit al celui de al treilea antifon al Liturghiei, să arătăm ce înţelegem prin fericire. În înţeles creştin fericirea este bucurie intensă, permanentă. Iar prin bucurie înţelegem trăirea sufletească a celor ce cunosc (şi mulţumesc lui Dumnezeu) că toţi cei dragi se află pe superioare trepte de fiinţare, că le este bine. În înţeles creştin fericirea este *întru alţii*.

Cu cît sînt mai mulţi cei ce se află pe asemenea trepte ontice superioare, cu atît bucuria şi fericirea celor ce îi iubesc şi îi cunosc astfel sînt mai mari. Căci există *grade* ale fericirii. Deşi în alt context, însuşi Mîntuitorul afirmă: „Mai fericit este a da, decît a primi" (Fapte 20, 35). Fericirea deplină implică buna existare a tuturor semenilor şi a întregii lumi.

Caracterul totalitar al conţinutului cunoştinţei care determină bucuria face ca fericirea să fie o trăire sufletească de *culme*. Dumnezeu potenţează atît de mult facultăţile (sistemele) sufletului celor fericiţi încît ei experiază *evidenţa adevărului revelat*, luminiscenţa lui. În fericire are loc o adevărată desfătare de adevăr; o binefăcătoare copleşire de frumuseţea aureolei care îi învăluie esenţa tainică. Căci oricît ni s-ar descoperi, adevărul tot mai rămîne voalat cunoaşterii noastre, însă nu de întuneric, ci de sublimul realităţii misterului lui. De aceea fericirea se instalează numai pe un fond de credinţă. Astfel, existînd acest fond, lumina divină, deşi neschimbată, se adecvează modului omenesc de receptare şi se „însemnează" peste cei fericiţi.

Pe cît le este posibil, fericiţii trăiesc sentimentul *atotcuprinderii* iubirii. Ei experiază dimensiunea totalitară a acestei virtuţi, dimensiune pe care Sf. Apostol Pavel o exprimă în cuvintele: (Dragostea) „toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă" (I Cor. 13, 7). Înseşi mişcările voliţionale ale celor fericiţi primesc impulsurile directoare ale acestei virtuţi. Tot ce voiesc cei fericiţi are căldura iubirii pentru toţi şi mai ales pentru Dumnezeu. Nu întîmplător, cuvîntul românesc *voioşie*, ca expresie a unui grad de fericire, deşi — eventual — primit prin filieră slavă, trimite la origini mai vechi, latine, voliţionale. Într-adevăr, fericiţii au numai voiri de bine, iubitoare.

Datorită potenţării în grade foarte înalte a facultăţilor sufleteşti, fericiţii experiază *existarea*, simt că sînt. O crescîndă *unitate* şi, prin urmare, un tot mai ferm echilibru guvernează toate mişcările lor psihice. Pentru că aceste mişcări (intelectuale, afective, voliţionale) se promovează reciproc şi converg în dragostea faţă de Hristos, nedespărţit de Tatăl şi Duhul Sfînt. De fapt, cei fericiţi experiază existarea ca vieţuire, prin viaţă (noi) înţelegînd existare plus *autocreştere* susţinută providenţial. (Nu există viaţă, chiar psihică, fără un impuls vital *primit*).

De asemeni, fericiţii beneficiază de adevărata *libertate*. Chiar aici pe pămînt ei se simt dezlegaţi de tirania egoismului. Iar prin aceea că trăiesc evidenţa adevărului, ei sînt liberi de orice falsitate. („Adevărul vă va face liberi") (Ioan 8, 32).

Fericiţii simt cum tot mediul care reflectă slava lui Dumnezeu le este favorabil. La rîndul lor, fericiţii sînt *generoşi*; aici pe pămînt, jertfelnici. Repetăm: fericirea în înţeles creştin este o fericire *întru alţii*. Însuşi Dumnezeu-Tatăl, pe care imnul Lumină lină Îl numeşte „fericitul", dă glas acestei dimensiuni a fericirii: „Acesta este Fiul Meu cel iubit *întru care* am binevoit" (Matei 3, 17).

Să mai reţinem şi că, esenţial, fericirea este o trăire colectivă. Nu există fericire de unul singur. Mîntuitorul enunţă: „Fericiţi sînt"...., deci la plural, în marea familie creştină, umană; în Biserică, în umanitate. Iar forma prezentului „sînt" înseamnă că fericirea poate începe chiar aici pe pămînt, atingînd cele mai înalte cote în viaţa de dincolo, în raiul eshatologic, în *împărăţia cerurilor*, ipostază a celor ce vieţuiesc — prin har — în comuniune fără de sfîrşit cu Hristos. Însăşi calea spre fericire este comunională, sinergetică.

Recapitulînd, deci, în înţeles creştin fericirea înseamnă: bucurie permanentă, trăire sufletească la cote foarte mari, cu experierea progresivă a evidenţei adevărului şi a unei mari capacităţi de iubire; mai înseamnă trăirea sentimentului existării vii, plus libertate şi tot ceea ce enunţă Mîntuitorul în finalul „Fericirilor" II—VII. Căci fiecare dintre aceste enunţuri cuprinde cîte o condiţie a fericirii dar şi o trăsătură a ei, toate aceste trăsături implicîndu-se reciproc.

Acum să încercăm exegeza.

„Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor". Întîi — literal — ce fel de sărăcie poate condiţiona fericirea? Desigur, o sărăcie de păcate; lipsa cugetelor, a sentimentelor şi voirilor egoiste. În schimb: bogăţie de cugete, simţăminte şi demersuri voliţionale în favoarea *altora*.

Exegetic, săraci cu duhul avem să-i înţelegem pe cei care îi doare că nu sînt mai bogaţi în virtuţi şi manifestări favorabile altor fiinţe şi chiar altor lucruri. Sînt cei ce au conştiinţa îndurerată a deficienţei lor morale; de fapt singurii capabili de progres moral. (Ce avem să înţelegem prin „împărăţia cerurilor" am văzut mai sus. Deţinerea cetăţeniei acestei împărăţii constituie trăsătura sinonimă fericirii maxime).

Condiţia sărăciei cu duhul se asociază — indirect — aproape tuturor celorlalte „Fericiri". De aceea Mîntuitorul o şi aşează la început.

„Fericiţi cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia". Şi în acest plîns (nu neapărat al lacrimilor) e necesară sărăcia cu duhul, conştiinţa că, durîndu-te de cei suferinzi fizic sau moral, nu contribui îndeajuns la alinarea durerii lor. Căci Mîntuitorul îi vizează aici nu pe cei ce plîng din cauza unor suferinţe proprii, deşi nu-i exclude, dacă totuşi îşi „iau crucea", adică o poartă fără să cîrtească împotriva lui Dumnezeu, ci se referă la cei *compătimitori*, la cei ce plîng pentru suferinţele altora şi fac tot ceea ce pot să le aline; pe aceştia îi fericeşte.

Cel ce „plînge" din cauza suferinţelor proprii va primi — şi el — o mîngîiere, dar ca pentru unul singur. Însă cei ce „plîng" pentru alţii, pentru mulţi, vor primi o mîngîiere mare. Ea constă în cunoaşterea că tuturor celor nedreptăţiţi acum, li se va face dreptate şi toţi cei îndureraţi acum, se vor simţi bine. De altfel cel ce îşi ia crucea, adică o acceptă, nu poate plînge pentru sine, ci, fiind astfel capabil să înţeleagă crucea suferinţelor altora, plînge abia pentru ei, „întru ei". (Există şi o dialectică afectivă). Plînsul altruist şi fericirea întru alţii, devin, astfel, complementare.

Gheorghe Şoima

Păcatul uitării

(Continuare din pag. a 3-a)

solidat domnia după cucerirea de la Iebusiţi a cetăţii Ierusalimului, s-a interesat de la dregătorii săi dacă a mai rămas cineva din casa lui Saul, fostul său antecesor întru domnie, în acelaşi timp şi socrul său, dar şi unul din cei mai înverşunaţi duşmani ai săi spre sfîrşitul vieţii. Această întrebare a făcut-o deoarece Ionatan, fiul lui Saul, îi rămăsese prietenul cel mai credincios, iubindu-l pe David „ca pe sufletul său" pînă la sfîrşitul vieţii (I Regi 18, 1—3).

David n-a uitat nici un moment această prietenie.

Dregătorii lui David au adus înaintea acestuia pe un slujitor din casa lui Saul, cu numele Ţiba, care i-a spus regelui că a mai rămas în viaţă un fiu al lui Ionatan, olog de picioare, cu numele Mefiboşet. Aflînd unde se găseşte, regele David a trimis după el, dar acesta prezentîndu-se înaintea regelui şi temîndu-se să nu i se întîmple vreun rău, a căzut la picioarele lui David, care i-a zis: „Nu te teme, căci vreau să-ţi fac bine din cauza tatălui tău Ionatan. Îţi voi da înapoi toate pămînturile tatălui (bunicului) tău Saul şi vei mînca totdeauna la masa mea". Astfel a înţeles regele David *să nu uite* credincioşia pînă la moarte a prietenului său Ionatan, repunînd în toate drepturile pe singurul urmaş din casa lui Saul, care-i rămăsese credincios (II Regi 9, 1—13).

Îndemnuri directe de aducere aminte, spre a nu cădea în păcatul uitării, ne dă şi Sf. Apostol Pavel: „Să nu daţi uitării primirea de oaspeţi, căci unii prin ea au găzduit fără să ştie pe îngeri" (Evr. 13, 2—3). Iar în ce priveşte datoria aducerii aminte, deci de recunoştinţă pentru mai marii noştri, care ne-au fost părinţi sufleteşti întru credinţă, îndemnul aceluiaşi Apostol este: „Aduceţi-vă aminte de mai marii voştri, care v-au grăit vouă cuvîntul lui Dumnezeu, la al căror sfîrşit de vieţuire privind, să le urmaţi credinţa" (Evr. 13, 7).

Desigur, această aducere aminte nu trebuie să rămînă stearpă, sub forma unui sentiment vag şi difuz faţă de cei despre care ne amintim, şi nici o rememorare a datoriilor noastre spre a nu le da uitării, ci trebuie urmată de fapte concrete, asemenea celei a regelui David, pentru împlinirea datoriilor faţă de ei, ca şi faţă de Dumnezeu sau faţă de noi înşine.

Aşadar, „aducerea aminte" antidotul uitării, trebuie să fie imboldul şi motorul împlinirii datoriilor noastre şi în acelaşi timp cea mai puternică stavilă împotriva păcatelor întrelăsării. Importanţa aducerii aminte pentru menţinerea noastră pe calea virtuţii este foarte mare, deoarece, în primul rînd, creştinul trebuie să-şi cunoască datoriile pe care le are, iar în al doilea rînd, e dator să nu uite a le împlini. Şi îndeosebi creştinul nu trebuie să uite că la obştească judecată va răspunde nu numai pentru călcările de porunci, ci şi pentru întrelăsările împlinirii acestora, deci pentru ceea ce trebuia să facă, dar n-a făcut. De aceea, înţeleptul Sirah dă următorul îndemn: „Fiule, adu-ţi aminte de cele mai de pe urmă ale tale şi în veci nu vei păcătui" (Is. Sir. 7, 38).

Dionisie Romano — Episcopul Buzăului

La 110 ani de la moartea sa (1806—1873)

Lîngă catedrala din Buzău, o cruce modestă străjuieşte mormîntul episcopului cărturar Dionisie Romano, „academician de onoare" al Academiei Române — cum îl numeşte Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului (Discurs la instalare, 7 II 1982).

Născut la 26 iulie 1806 în Săliştea Sibiului, care a dat neamului nostru mari cărturari cu dragoste de neam şi lege, Dumitru — numit în monahism Dionisie — era al doilea copil al lui Ionaş şi Mariana Roman, nume pe care el îl va schimba în Romano.

Mama lui, rămasă văduvă de tînără, îşi dedică viaţa educaţiei creştine a copiilor şi se retrage cu Dumitru, care avea 14 ani, la mănăstirea Agapia, apoi îl încredinţează stareţului Ilarie de la mănăstirea Neamţ, un mare iubitor de cultură. Acesta intuieşte că Dumitru este un suflet distins, cu rîvnă de carte şi cele sfinte, de aceea îl pregăteşte pentru monahism. În 1823 îl călugăreşte şi-l hirotoneşte ca diacon, cu numele Dionisie. Aflînd de şcoala de la Sf. Sava tînărul monah pleacă la Bucureşti, cu dorul de-a cunoaşte lucruri mari. Aici Mitropolitul Grigorie îi cere cartea canonică pe care n-o are şi-l obligă să se întoarcă la Neamţ. Dar cu ajutorul episcopului de Huşi, Sofronie Miclescu, reuşeşte să intre ca tipograf în Bucureşti şi este fericit că putea urma şcoala de la Sf. Sava. Profesorii îl apreciază zelul, în frunte cu Eufrosin Poteca, profesorul de filozofie.

În 1928 încearcă o mare durere, căci şcoala se închide din cauza evenimentelor care se abat asupra Principatelor şi el se refugiază la Argeş, la episcopul Ilarion. Acesta avea o bogată bibliotecă cu cărţi româneşti şi străine, pe care zi şi noapte le citea cu rîvnă şi zel, pînă în 1832 cînd şcoala se redeschide. Avea 26 de ani şi el era acum pregătit pentru catedră. De aceea în martie 1832 este numit *„profesor naţional"* la Buzău şi este fericit să se dedice Bisericii şi şcolii. Dar întîmpină serioase greutăţi, din lipsă de spaţiu pentru clase şi pentru cazarea elevilor. Cu încredere în Dumnezeu stăruie şi reuşeşte să ridice în 11 ani două localuri de şcoală, din salarul său şi din venitul de pe manualele tipărite. Secretul succesului, îl spune el însuşi, zicînd că „simţeam dragostea către neamul meu şi plăcerea de a lucra spre luminarea nevinovatei tinerimi". Din această îndoită pasiune — pentru neam şi tineret — izvorăşte rîvna să tipărească pentru şcoală — în mai multe ediţii — Abecedare, Catehisme, Aritmetici, Geografie etc. şi alte multe traduceri.

Ca profesor-educator Dionisie a fost un pedagog eminent, spirit destoinic şi iscusit, cu larg orizont progresist şi umanitar, cu metode moderne de educaţie. A scos din şcoală bătaia, a introrus carnetul de corespondenţă cu părinţii, supravegherea elevilor şi a înfiinţat o bibliotecă a oraşului pentru cei maturi.

Paralel cu această activitate didactică, Dionisie a ajuns director al tipografiei eparhiale şi profesor la şcoala de grămătici a Episcopiei care pregătea preoţi pentru parohiile rurale. Aici, împreună cu Gavril Munteanu, alt profesor transilvănean la Buzău — ajuns mai tîrziu directorul gimnaziului din Braşov, apoi academician — publică „Vestitorul bisericesc", prima foaie religioasă săptămînală care, vreme de doi ani, a prezentat cititorilor probleme şi adevăruri ale credinţei creştine.

După 11 ani de activitate rodnică la Buzău, în 1843, învăţatul profesor Dionisie — pentru prestigiul său — este chemat profesor şi director al Seminarului teologic din Bucureşti. Aici este ridicat la rangul de arhimandrit, ca o binemeritată răsplată a muncii sale devotată obştei. În 1848, ia parte la revoluţia din Principate şi tipăreşte pentru „naţia sa", „Cuvintele unui credincios — ale lui Lamennais — închinate „poporului român", de „un român". Revoluţia fiind înnăbuşită, Dionisie este închis la Văcăreşti — apoi exilat la Braşov. De aici vine la Sibiu şi cunoaşte pe viitorul episcop Andrei Şaguna. În 1849 se întoarce în Ţara Românească, la Mănăstirea Băbeni — Rîmnicul Sărat şi îl aflăm apoi stareţ la Mănăstirea Sadova în Oltenia în 1851, unde deschide

Pr. *S. Radu*

(Continuare în pag. a 5-a)

Personalităţi ale culturii româneşti în paginile „Telegrafului Român"

Încă de la începutul apariţiei ei gazeta înfiinţată la Sibiu de către marele mitropolit Andrei Şaguna a fost deschisă fenomenului cultural românesc în totalitatea lui, dincolo de graniţele politice care separau pe români în vremea aceea.

Prezenţa marilor creatori de cultură ai neamului nostru în coloanele *Telegrafului Român* este copleşitoare (un tablou al acesteia la Elena Dunăreanu, *Literatura în Telegraful Român (1853—1973)*, Sibiu, 1973, 287 p.) chiar dacă în foarte multe cazuri ziarul de la Sibiu prelua materiale din publicaţii de peste munţi. Dar nu numai marile nume ale culturii româneşti au fost găzduite în paginile *Telegrafului*. Alături de ei au apărut aici lucrări ale tuturor poeţilor şi scriitorilor mai cunoscuţi pentru a căror simplă înşiruire aici ar fi necesare multe pagini.

Cu creaţia lui Vasile Alecsandri, „regele poeziei" româneşti — cum l-a numit Mihai Eminescu, cititorii *Telegrafului Român* au făcut cunoştinţă de foarte devreme prin balada „Mărgărita" preluată din *România literară* şi publicată în nr. 56 din 1856 după care au urmat multe altele, anul de vîrf fiind 1878 cînd poetul a fost încununat la Montpellier, poezia care i-a adus acest succes fiind publicată în acel an în *Telegraful Român* atît în limba română cît şi în traducere italiană (Cf. Gavril Istrate, „Alecsandri şi Eminescu în Transilvania" în *Repere Sibiene; Studii şi referate*, II, Sibiu, 1980, p. 111).

În ce-l priveşte pe Mihai Eminescu, prezent şi el în numeroase pagini ale *Telegrafului*, acesta cunoştea el însuşi publicaţia de la Sibiu din care a reprodus în anul 1876 un articol în *Curierul* de la Iaşi notînd despre limba articolului că „era de o curăţenie abia obişnuită în jurnalistica română", un an mai tîrziu afirmînd despre aceeaşi publicaţie că este „cea mai modernă foaie a românilor de peste Carpaţi".

Alături de poezii ale luceafărului literaturii româneşti ca „Înviere", „Rugăciune", „Răsai asupra mea", *Telegraful* şi-a informat cititorii despre călătoriile poetului, despre starea sănătăţii lui, despre apariţia volumului de poezii în anul 1883, a publicat un necrolog la moartea sa şi a revenit cu diferite prilejuri asupra creaţiei şi locului său în cultura românească.

Numele altor mari creatori de poezie românească şi-au aflat găzduire în coloanele *Telegrafului* în lungul şir al anilor de apariţie neîntreruptă. Între aceştia îi amintim pe Anton Pann, Dimitrie Bolintineanu, Alexandru Vlahuţă, Duiliu Zamfirescu, pe marii poeţi transilvăneni Andrei Mureşanu, George Coşbuc, Şt. O. Iosif, Octavian Goga.

Unii dintre făuritorii cuvîntului românesc şi-au încredinţat foii de la Sibiu cea dintîi creaţie pe care au socotit-o vrednică de a vedea lumina tiparului. Între aceştia Alexandru Macedonski a debutat cu poezia „Dorinţa poetului" publicată în *Telegraful Român* nr. 94 din 1870. Tot printr-un debut s-a stabilit legătura lui Zaharia Boiu cu publicaţia şaguniană, pentru primul număr al acesteia trimiţînd versurile intitulate „Salutare la Telegraful Român". Debutul ca poet şi l-a făcut aici şi redactorul şef de mai tîrziu al gazetei, Visarion Roman printr-o poezie publicată în anul 1853.

Condeie de primă mărime ale prozei româneşti ca C. Negruzzi, Al. Odobescu, I. Creangă, Al. Vlahuţă, B. Delavrancea, I. L. Caragiale au fost tot atît de prezente în paginile *Telegrafului Român*. O schiţă a lui M. Sadoveanu apare aici în anul 1906 pentru ca după cîţiva ani, în răstimpul Postului Mare din anul 1913 *Telegraful* să publice sub semnătura marelui prozator istoroara religioasă „Lacrimile".

Cei doi preoţi scriitori Ioan Agîrbiceanu şi Gala Galaction semnează fiecare cîte o povestire: „Slujba românească" a celui dintîi apărînd în anul 1919 iar „Mînăstiri de lîngă Olt" a celui de al doilea fiind publicată în anul 1930. Acestea au fost completate de articole sau note care semnalau apariţia unor lucrări sub semnătura celor doi prozatori sau care marcau anumite momente aniversare legate de aceştia.

Domeniul folclorului românesc a fost bogat reprezentat în paginile *Telegrafului Român*, diferite legende, tradiţii şi datini fiind publicate în coloanele sale semnalate, prelucrate sau comentate de scriitori de prestigiu ca Alecu Russo, V. Alecsandri, B. P. Haşdeu, G. Coşbuc, Ilarie Chendi. *Telegraful* a publicat în anul 1886 un „Apel literar" al vestitului folclorist Simion Florea Marian prin care culegătorul cerea sprijinul tuturor iubitorilor literaturii noastre pentru publicarea volumului „Datinile şi credinţele de Paşti ale românilor".

În ce priveşte istoriografia românească, este semnificativă publicarea unor fragmente din *Isto-*

A. Jivi

(Continuare în pag. a 6-a)

Dionisie Romano — Episcopul Buzăului

(Continuare din pag. a 4-a)

o şcoală pentru călugări şi copiii săraci din jur.

Între anii 1850—1853 îl aflăm la Bucureşti şi scoate o nouă gazetă „Eho eclesiastic", cu un supliment: „Bibliotecă religios-morală", în care au apărut broşuri originale, altele prelucrate şi traduse de el. A tradus Meditaţiile Fer. Augustin, Geniul Creştinismului de Chateaubriand ş. a.

În 1855, pentru merite deosebite cîştigate prin muncă perseverentă, Dionisie Romano este numit locţiitor de stareţ la Mănăstirea Neamţ. Aici înfiinţează o şcoală primară, un gimnaziu la Tg. Neamţ şi un seminar cu trei profesori pentru pregătirea preoţilor. A refăcut tipografia mănăstirii, a reorganizat biblioteca ei, sala de lectură şi a cumpărat cărţi pe seama ei, a adus profesor de agronomie şi un „botanic" să facă fermă agricolă model, pomicolă şi horticolă pentru ridicarea poporului etc.

Apreciindu-i roadele marii sale strădanii, domnitorul Gr. Al. Ghica i-a adus calde mulţumiri. Dar activitatea sa de aici a încetat odată cu căderea lui Ghica, căci caimacanul Teodor Balş, l-a înlăturat din stăreţie.

Anul 1859, cu frămîntările unirii, îl află la Iaşi, luptînd cu hotărîre pentru alegerea lui Al. I. Cuza, pe care l-a sprijinit în toate reformele lui, inclusiv secularizarea averilor mănăstireşti. Ca patriot luminat, la una din zilele de 24 ianuarie, el a spus: „În mîna noastră stă, ca lăsînd patimile şi urile care ne desunesc să ne unim împrejurul tronului Măriei Sale, cu cuget curat şi cu inimă de patrioţi şi atunci, numai atunci, naţia va merge înainte, prosperitatea va înflori, noi vom fi fericiţi şi bunul domnitor va ajunge ţinta dorinţelor sale".

În iunie 1859 este numit locţiitor de episcop al Buzăului, dar din cauza multor piedici, abia în anul 1865 este recunoscut episcop titular şi păstoreşte aici pînă la moartea sa neaşteptată.

Avînd aici şi acum condiţiile obiective de stabilitate, luminatului vlădică Dionisie i se deschide un vast cîmp de activitate cultural-pastorală, închinată ridicării păstoriţilor săi. Ca şi mitropolitul Şaguna, cu care era contemporan, Episcopul Dionisie se îndreaptă spre Seminar şi-l ridică la un înalt nivel de pregătire. Introduce obiecte noi de studii teologice şi limba franceză facultativă. Prin şcoli, a făcut din mănăstiri pepiniere de virtuţi pentru credincioşii Bisericii. La schiturile Dălhău şi Nifon înfiinţează şcoli frecventate de peste 100 călugări şi copii de ţărani din jur; iar la schiturile Roteşti şi Coteşti (R. Sărat) înfiinţează şcoli cu internat pentru călugăriţele şi fetele sărace şi orfane din jur, care primeau gratuit hrană, haine şi cărţi de şcoală.

În 1867, propune la Ministerul Instrucţiunii să se înfiinţeze cîte o şcoală la fiecare mănăstire pentru copiii din satele vecine (Cf. Cocora, Gl. Bis. 3—4/1970, p. 348—362).

Ca mare iubitor de carte şi cultură, vlădica Dionisie a reorganizat tipografia eparhială, în care a tipărit cu litere latine multt cărţi bisericeşti, teologice, didactice şi o bibliotecă a tinerilor începători". Parte din publicaţii erau lucrări personale ca, *Adunare de cuvinte la diferite ocazii* (1868) şi *Principii generale de înţelepciune şi datoriile tinerilor* (1870). Acestea cuprindeau articole religios-morale apărute înainte în gazeta Vestitorul bisericesc. Mai tîrziu aceste articole au fost retipărite, la 110 ani de la naşterea sa, de către admirabilul şi consăteanul său profesorul cărturar Onisifor Ghibu, sub titlul: „Vrei să fii înţelept?", Bucureşti 1916, volum de peste 200 p., care nobilează inima cititorului.

Biografii nemuritorului vlădică Dionisie sînt unanim de acord în a spune că a fost un bun patriot, spirit progresist şi umanitarist. Inima sa caldă era gata pentru orice ajutor şi binefacere, ori unde şi ori cînd era nevoie. Pentru fondul zidirii catedralei din Sibiu a dăruit 60 de galbeni, la fel pentru şcoala „normală" din Făgăraş, schitul Prodrom de la Athos ş. a.

Ca bun român şi cărturar distins a dăruit Academiei Române 73 cărţi vechi, din sec. 16—18, de mare valoare documentară, care constituie primul fond al acestei instituţii de cultură. Drept preţuire pentru acest act generos, Academia Română l-a ales *primul său membru de onoare*. După moartea sa, biblioteca, avînd 150 de manuscrise româneşti, slavone, greceşti şi turceşti, cu 7000 de volume în diferite limbi şi conţinut variat: filozofic, teologic, ştiinţific etc. a donat-o tot Academiei Române şi azi serveşte ca izvor documentar pentru cercetători.

Aceasta este, succint, opera nemuritoare a cărturarului vlădică Dionisie Romano care, ca şi înaintaşul său Gheorghe Lazăr, trece Carpaţii, copil la 14 ani, să se dăruiască, ca un apostol, Bisericii strămoşeşti, binelui neamului românesc şi idealurilor sale de progres.

Pe drept cuvînt, Nicolae Iorga spune că el a fost „un simbol al unităţii culturale româneşti", un harnic trezitor de cultură.

La 110 ani de la moartea sa, în 18 ianuarie 1873 — în acelaşi an cu Marele Şaguna — ne plecăm cu smerenie în faţa operei sale ziditoare de valori veşnice şi — aducîndu-i un pios omagiu de recunoştinţă.

O zi de lucru din programul unui preot

Viaţa preoţească, în ansamblul ei, implică osteneli multiple şi de mare responsabilitate. Dincolo de „cortină", de aparenţă, viaţa preotului este o asiduă şi neîntreruptă pregătire pentru „scena" vieţii, pentru tot ce se aşteaptă de la el ca preot, ca intelectual, ca cetăţean şi ca reprezentant al unei parohii.

Viaţa preotului este integrarea conştientă în misiunea de slujitor, de lucrător permanent „din zorii dimineţii pînă-n noapte", în nemărginitul ogor al sufletelor, cu program şi peste program, dar mai ales cu dăruire.

Obişnuiesc unii preoţi să-şi întocmească programe zilnice foarte severe de activitate, în care anumite procente dintr-o zi sînt destinate rugăciunii, alte procente activităţii pastorale, inclusiv cercetarea credincioşilor sau pastoraţia individuală, altele lecturii, iar altele lucrărilor gospodăreşti şi de birou, astfel că fiecare clipă din zi este riguros folosită.

De bună seamă că astfel de programe nu pot fi decît orientative, pentru că de multe ori în lucrarea preoţilor noştri în fiecare zi apar noi şi noi aspecte, noi şi noi probleme, de diverse nuanţe, care trebuie rezolvate.

Un lucru însă este evident şi anume acela că noi preoţii avem marele avantaj de a dispune în general de timpul nostru, de aceea şi răspunderea asupra felului cum îl folosim este cu mult mai mare, atît înaintea societăţii, cît şi înaintea lui Dumnezeu.

Din experienţa mai multor decenii de preoţie încercăm să sugerăm confraţilor mai tineri, chiar dacă nu în chip direct, depănarea aproximativă a unei zile de lucru din viaţa unui preot.

...Şi după ce „a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua întîia" (Fac. 1, 5) — o bătaie de gong spre orele cinci-şase... te goneşte să deschizi ochii, privind spre lumină... „Slavă Ţie, Celui ce ne-ai arătat nouă lumina! Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire" (Doxologie). Căci „de noapte mînecă duhul meu către Tine, Dumnezeule, fiindcă lumină sînt poruncile Tale, pe pămînt" (stih). „În dimineţi am cugetat la Tine..." (Ps. 62, 7). „Învredniceşte-ne, Doamne, în ziua aceasta, fără de păcat să ne păzim noi...", „iar eu, întru mulţimea milei Tale, voi intra în casa Ta, închina-mă-voi spre sfîntă Biserica Ta" (Ps. 5, 7).

Sînt primii paşi care se îndreaptă spre biserica parohiei, unde „condica" nevăzută înscrie pe răbojul ei, în pilpîit de luminare, cea dintîi prezenţă, care aduce în inima sa, ca-ntr-un potir de jertfă, toate bucuriile şi necazurile marii familii al cărui părinte este şi le aşterne la picioarele Domnului, în caldă rugăciune... „Mulţumim Ţie, Doamne Dumnezeul nostru, care ne-ai ridicat pe noi din aşternuturile noastre şi-ai pus cuvînt de laudă în gura noastră..." (Rugăciunea I de la Utrenie). „Îndreptează paşii noştri în calea păcii, dă-ne dimineaţa şi ziua aceasta întru bucurie, ca să-ţi înălţăm rugăciuni de dimineaţa..." (Rug. a III-a). „Adu-Ţi aminte, Doamne, în mulţimea îndurărilor Tale şi de poporul Tău, de cei ce sînt aici şi se roagă împreună cu noi şi de toţi fraţii noştri care sînt pe uscat, pe mare, în aer şi în tot locul stăpînirii Tale şi care au trebuinţă de iubirea Ta de oameni şi de ajutorul Tău şi dăruieşte tuturor, mila Ta cea mare" (Rug. a IV-a).

Aşa se cuvine, zilnic, a săruta Sf. Prestol, îngenunchind în rugăciune pentru sine, pentru ai săi, pentru cei încredinţaţi spre păstorire, „pentru pacea a toată lumea şi pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu biserici şi pentru unirea tuturor..."

Nu se poate concepe preoţie numai de Duminica sau de sărbătoare, ori la cerere şi cu atît mai puţin o preoţie de voiaj. Preoţia, ca misiune, este şi trebuie să fie o prezenţă activă, o permanentă acţiune desfăşurată pe multiple planuri, o continuă deschidere spre om, o aplecare caldă spre slujire, nu din poftă de cîştig, ci din dorinţă curată, din dragoste, din sete, din rîvnă. Absenţa, răceala, nepăsarea sau profesionismul, fac să se tulbure echilibrul familial şi obştea se distanţează nu numai de păstorul lor „ocazional", ci şi între ei înşişi încolţesc raporturi rigide şi astfel suferă unitatea dragostei.

Se poate că, chiar înainte de-a intra la rugăciune, îţi bate cineva la uşă, zicînd: „părinte, vă rog veniţi şi împărtăşiţi pe N. că este grav bolnav"! Instantaneu se amînă programul stabilit şi cu posibilă grabă se ia merindea îngerească, Sf. Cuminecătură, şi se zoreşte spre cel căruia poate i-s numărate clipele... Altfel, poate nu-l mai prinde în viaţă şi un asemenea caz nu se iartă uşor!

Preotul nu-şi mai aparţine sieşi sau familiei sale, în asemenea cazuri şi nici chiar programului obişnuit. El este al credincioşilor săi. Numai în timpul Sf. Liturghii, potrivit îndrumărilor canonice, preotul este legat de momentele liturgice, cînd nu poate părăsi locul şi nici întrerupe, discutînd alte probleme, indiferent de natura şi urgenţa lor.

De aceea, ca unul care are şi trebuie să aibă o priză sigură în masa credincioşilor, preotul, pe lîngă contactul de orientare cu organele locale în probleme de interes obştesc, va trece de la un capăt la altul al parohiei, aşa cum păstorul destoinic înconjoară turma, supraveghind, căutînd „oaia cea rătăcită" şi vizitînd, după caz, familii asaltate de vreun prozelitism oarecare, familii de oameni bătrîni, bolnavi sau singuri şi fără nici un ajutor, înregistrînd astfel „pe viu" bucuriile şi durerile inerente sufletelor din oricare parohie.

În funcţie de necesităţi şi urgenţă, porneşte la acţiune, pregăteşte, îndeamnă, activează pe unul sau doi membri din comitetul parohial, după caz, şi astfel se realizează mai multă solidaritate creştinească şi omenească, se rezolvă nevoi şi se evită surprize neplăcute. Mai ales e de dorit ca nici un credincios grav bolnav să nu fie uitat de cei din jur şi să nu fie surprins neîmpărtăşit la ultima despărţire. Un cuvînt bun, o privire senină, o prezenţă caldă sînt recepţionate cu multă mîngîiere şi mai ales sînt necesare şi de mare folos în comportarea preotului cu păstoriţii săi.

Nu se neglijează nici treburile gospodăreşti. Dimpotrivă, sînt utile, sînt vitale, sînt indicate şi recomandate fiecărui preot. Avem precursor pe însuşi Mîntuitorul Iisus Hristos care a ridicat munca la rangul de datorie sfîntă: „Tatăl meu pînă acum lucrează şi eu lucrez" (Ioan 5, 17), ilustrînd totodată şi îndemnul la muncă prin pilda despre lucrătorii viei... „De ce aţi stat aici toată ziua fără lucru?... Duceţi-vă şi voi în vie şi ce va fi cu dreptul veţi lua" (Matei 20, 6—7).

Munca de orice natură ar fi, se apreciază, este o atitudine pozitivă, e retribuită, „că vrednic este lucrătorul de plata sa" (Luca 10, 7). Munca te onorează, fortifică şi-ţi asigură o certitudine. Sf. Apostol Pavel — ca unul care pe lîngă multa ştiinţă de carte profană şi teologică, mai cunoştea şi tehnica unei meserii — nu s-a ruşinat să mărturisească zicînd: „N-am mîncat de la cineva pîine în dar, ci lucrînd cu osteneală şi cu trudă noaptea şi ziua, ca să nu fiu povară cuiva" (II. Tes. 3, 8.), iar mai departe afirmă sentenţios, ca o dogmă valabilă în toate

Preot *Nichifor Todor*

(Continuare în pag. a 6-a)

O zi de lucru din programul unui preot

(Continuare din pag. a 5-a)

veacurile: „Dacă nu vrea cineva să lucreze, acela nici să nu mănînce" (II. Tes. 3, 10). Şi într-adevăr, pe lîngă faptul că-ţi asigură o existenţă demnă, munca, în orice timp, stimulează şi pe alţii şi-i educă.

Locaşul sf. biserici şi casa parohială trebuie să fie model de întreţinere şi curăţenie. Curtea şi grădina bisericii, precum şi curtea şi grădina casei parohiale sînt un fel de loturi experimentale, unde mîna preotului gospodar, ajutat ş de hărnicia maicii preotese, fructifică şi exemplifică şi pentru alţii. Şi „Ori ce aţi face, lucraţi din toată inima...", zice acelaş Sf. Apostol (Col. 3, 23).

Preotul are şi familie, soţie, copii, poate şi părinţi neputincioşi. El e ocrotitorul lor şi modelul lor de viaţă. Pentru soţia sa, ca orice soţ devotat şi mai mult chiar, e primul ajutor în toate muncile casnice, gospodăreşti şi educaţionale. Familia preotului vrednic, dintotdeauna, a fost model de inspiraţie şi de orientare în mijlocul credincioşilor şi aşa trebuie să fie în toată vremea. De la cele mai mărunte osteneli care concurează în procesul de viaţă al familiei: curăţenie, spălat, îngrijirea şi educaţia copiilor, soţii adevăraţi, care se respectă reciproc şi au cultul vieţii de familie, îşi împletesc eforturile şi deopotrivă înregistrează pe aceeaşi bandă a inimilor, contopite în muncă şi dragoste, triumful binelui şi al vieţii. „Căci dacă nu ştie cineva să-şi rînduiască propria lui casă, cum va purta grijă de biserica lui Dumnezeu?" (I. Tim. 3, 5).

Şi, în ceasul de răgaz, se retrage în camera de lucru, răsfoieşte presa, citeşte o revistă, o carte, extrage, notează, face neapărat un rezumat al lecturii ,ştiind că metoda antrenează memoria şi îmbogăţeşte stilul, orientînd în actualitate şi dînd şi vrajă oricărei expuneri ulterioare. *Caietul de rezumate*, cu conţinut laic şi teologic, cerut şi de superioritatea noastră bisericească e un depozit de cultură, un izvor care vehiculează gîndirea, ajutînd pe un astfel de preot osîrduitor să ştie „scoate din visteria sa noi şi vechi" (Matei 13, 52.) şi să fie mereu ancorat în actualitate.

Fructificarea acestor osteneli, pe parcursul anilor vieţii, va fi o satisfacţie continuă pentru ostenitor, dar nu mai puţin şi pentru păstoriţii săi, care vor fi astfel ajutaţi cu temei să-şi sporească şi ei nivelul orientării lor culturale şi setea după Adevărul suprem al credinţei străbune.

Truda mai importantă pe care preotul o desfăşoară într-o zi de lucru, sau unele fapte mai deosebite, vor fi sintetizate în unele puncte de reper, pe care le va menţiona în *ziarul sau jurnalul pastoral*, ale cărui file nu pot găzdui, în nici un caz, urme de banalităţi, ci doar esenţa lucrurilor săvîrşite.

Problemele de administraţie, inerente oricărei unităţi parohiale, dezbătute, după caz, neapărat şi cu organele parohiale, tratate apoi cu toată corectitudinea şi la timpul lor, fără amînări, vor fi dosariate pe cauze şi păstrate într-un loc cert. Nu mai puţin şi obiectele de valoare artistică sau documentară. Sînt raritâţi şi n-avem dreptul să facem mutaţii, să le schimbăm destinaţia sau să le facem pierdute. Toate acestea vor rămîne la generaţii oglinda celui care, la vremea sa, a slujit în faţa actelor şi a hîrtiilor oficiale, cu respect şi dăruire exemplară. Un preot autentic nu poate fi de două feluri!

Într-un sertar, copertată trainic şi frumos, *Cronica parohială* aşteaptă ca atunci cînd evidenţa lucrurilor o cer să fie menţionate proaspăt şi cu discernămînt de „istoric", pe filele care vor transmite generaţiilor de credincioşi, precum şi altor factori de cultură şi de orientare, adevăruri din viaţa localităţii, a parohiei şi a bisericii sale. O astfel de cronică va rămîne memorialul parohiei respective, ca o succesiune a lucrurilor, ca o oglindă a valorilor documentare pentru perenitatea noastră ca popor şi ca Biserică Ortodoxă Română. Cronicile, puţine cîte au mai rămas, au temeinicit şi îmbogăţit filele istoriei româneşti şi ele grăiesc peste veacuri despre noi ca popor şi despre cumînţenia celor care ni le-au transmis.

Ziua se apleacă spre asfinţit... Popasul stăruitor şi neuitat de fiecare dată îl va face preotul asupra Sf. Scripturi, din care va citi cel puţin un capitol. E o strictă necesitate. Tezaurul biblic, oricît l-ai explora, nu poţi afirma nici odată că e o „mină părăsită" din care n-ai ce mai scoate. Dimpotrivă, familiarizarea cu acest document de inspiraţie divină îl ajută pe oricare preot „să fie acasă" în orientarea teologică şi pregătit ca şi atunci cînd este luat prin surprindere „vorba... să fie totdeauna plăcută, cu sare dreasă..." (Col. 4, 6.) şi în felul acesta să poată scrie şi în *caietul* propriu *predici* cît mai bine structurate şi cu **temei.**

Vastitatea problemelor de viaţă, pe care le oferă Biblia Vechiului şi Noului Testament, se pot urmări ca lectură, pe teme aparte. de la un capăt la altul ca: preoţia, jertfa, mila, munca. pacea etc. Astfel, preotul osîrduitor nici odată nu poate afirma că ar fi încheiat acest program de lucru. Numai sistematizînd astfel de idei, pe bază de texte biblice, preotul poate fi în măsură să dea un răspuns adecvat în toate împrejurările.

O *meditaţie* zilnică ,pe marginea textelor biblice, de asemenea, este strict necesară, pentru a „nu fi nepăsător faţă de harul care este întru tine, care ţi s-a dat... cu punerea mîinilor mai-marilor preoţilor" (II. Tim. 4, 14.), bine ştiind că „toată Scriptura este însuflată de Dumnezeu şi de folos spre învăţătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înţelepţirea cea întru dreptate" (II. Tim. 3, 16).

După toată osteneala unei zile, un preot care şi-a consacrat viaţa întreagă acestei misiuni nu uită că e dator a mulţumi Ziditorului a toate..."Care ne-a învrednicit a trece lungimea zilei şi a ne apropia de începuturile nopţii..." (Rug. după sfîrşitul Vecerniei, a Marelui Vasile. De aceea, împreună cu Psalmistul, va zice şi el: „Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta (Doamne); ridicarea mîinilor mele ca jertfă de seară" (Ps. 140, 2).

Prietenia, recunoştinţa şi fidelitatea

În vitrinele librăriilor, printre cărţile mereu împrospătate, ca apa rîurilor, apar sugestive şi chemătoare titluri: Pe urmele lui Sadoveanu, Calistrat Hogaş, Gala Galaction, Lucian Blaga... Ceasuri de seară cu Ion Agîrbiceanu, Dascăli de cuget şi simţire românească, ori cu alt nume, luate din calendarul inimii, dar cu acelaşi ţel: transmiterea, prin generaţii, a unor învăţături îmbrăcate în haina istoriei, a unei prietenii ce nu poate fi înnourată, recunoştinţă ce stă frumos a fi vădită, ori fidelitate ce lasă să se vadă unitatea unor inimi, ce au cîntat în viaţă acelaşi cîntec al slujirii ţării, care nu este numai o îndatorire ci şi un drept, de la care nimeni nu poate lipsi.

A scrie despre prietenie, în paginile Telegrafului Român, ce şi-a luat zborul către inimile credincioşilor, din partea dreaptă a Carpaţilor, cu 130 ani în urmă, cînd pădurile erau surde de greul copacilor, horele şi doinele, îşi trimiteau aleanul pe apa Oltului, ca găocile înroşite, de la Paştile Blajinilor, înseamnă a trăi povara şi seninul anilor ce-i numără, pentru toţi cei ce vin din piezişul muntelui sau domolul dealurilor, pe drumul unei istorii a inimii ţării, cu nume luat din senin: Transilvania.

Prietenia — „mai mare dragoste decît aceasta nimeni nu are, ca viaţa lui să şi-o pună pentru prieteni" (Luca 15, 13) — iată cuvîntul, ca un răsărit de Soare, ce străbate norii vieţii, cald ca o lacrimă de mamă şi curat ca un strop de rouă, pe o petală de trandafir, ce luminează, munţii Tatrei şi coboară pe apa Hronului, pe dealul cu cruci ale Lucenetului şi Zvonului, la cei care acum 39 de ani viaţa şi-au pus-o, la temelia prieteniei, ca-n lumea aceasta să nu mai rămînă copii orfani, părinţi ce-şi duc amarul bătrîneţelor însoţiţi de lacrimi şi-n grădini de biserici, cruci cu nume scrise, fără a străjui mormîntul nimănui.

În faţa celor înghetaţi în munţii mereu acoperiţi cu zăpadă, pe întinsul apelor, răsfiraţi pe cîmpii şi colnici, ne descoperim şi ne înclinăm, în numele prieteniei şi dragostei.

De 39 ani, „Prietenia" bate la porţile inimilor şi speriată ca un porumbel de vulturii întunericului, ridică zăbranicul durerilor, dintr-o parte sau alta a lumii, unde om pe om se vînează, ca într-o junglă a vieţii, unde soarele plînge în dimineţi senine, sîngele ce se amestecă în ţarina pămîntului şi pe străzi vor apărea din nou oameni înjumătăţiţi, cu istoria veacului nostru scrisă pe corpul lor.

Frumoase, ca grădinile cu flori în începutul lunii lui mai, sînt proclamările de principii, în numele vieţii şi prieteniei, dar florile acestea nu sînt pentru vii, pînă cînd în guri de tun nu-şi vor face cuib, porumbeii.

Oamenii au o singură viaţă — scria în editorialul revistei Mitropoliei Ardealului nr. 4—6/1982 Înaltul nostru Ierarh — şi „nu e drept, nu e logic, nu e nicicum, s-o prefacă în prea uşoară monedă de schimb, adesea pentru ambiţii minore, vinovate, uneori pentru scopuri necinstite, de multe ori pentru scopurile altora, care-şi pun viţele la adăpost, tîrguindu-se pe viţele altora. Viaţa e unică şi e de egală valoare pentru toţi".

Din al vremii caer, s-a tors firul a peste 37 ani, de cînd într-o zi de creştinească sărbătoare — Schimbarea la Faţă a Domnului Iisus — şi apoi cu 3 zile în urmă, în zi de Duminică, din înaltul cerului s-au aruncat peste două oraşe scăldate de apa Oceanului Pacific, primele două bombe atomice, cauzînd moartea pînă acum a peste 200.000 vieţi. Dezagregarea atomului a întrerupt jocul copiilor nevinovaţi, a făcut să nu mai bată inimile bătrînilor mîngîiaţi de razele soarelui, au prefăcut în scrum uneltele de muncă, a celor de pe ogoare sau fabrici, ori înhămaţi la trasul ricşelor, munceau acolo pentru — amarul atunci — al pîinii de toate zilele. Pata aceea a rămas nu numai pe aripile avionului, căruia i s-a dat numele de pasăre cîntătoare — ci pe acelora care au folosit-o şi toată apa oceanelor nu o va putea spăla niciodată. Oare poate omenirea să uite această noapte?

În anii ce au urmat acestui holocaust, oameni, de ştiinţă — în numele cărei prietenii, la poruncă — au smuls fisiunii atomului, noi secrete, mărind pericolul autodistrugerii planetei pe care omul îşi numără anii, storcind în depozite, omenesc păzite, pentru fiecare om ce trăieşte pe pămînt, cantitatea de 4000 kg — nu de pîine — pe care omul nu ar putea-o consuma, într-un an, ci de explozibil, care ar face ca doar amintirile — dacă mai pot rămînea — să vorbească că au fost oameni pe acest pămînt care n-au ştiut să aleagă între hambarele cu pîine şi cele cu moarte.

Dar, ce este prietenia?

Obiceiul de a planta un pom cînd se naşte un copil, care ca un steag duce numele ce se leagă de alte nume, cu aceleaşi tradiţii, sau cînd solii duc mesagiile de prietenie a popoarelor pe care le reprezintă ori a rămînea în sfera definiţiilor, am putea spune, ca-n cărţi, că e „cea mai frumoasă manifestare a vieţii sociale". În antichitatea grecească, Aristotel i-a consacrat în „Eticele" sale observaţiile şi precizările omului de ştiinţă, arătînd că prietenia este perfectă doar între oameni buni şi asemănători în virtute, avînd ca însuşiri sinceritatea şi împăcarea.

În Noul Testament, Ioan şi Lazăr sînt numiţi prieteni ai Mîntuitorului Hristos.

Dacă vrei să vezi floarea prieteniei, atunci cînd valurile Mării Negre, în zi cu soare, sînt prilej de joc copiilor veniţi din toate părţile lumii — în Năvodarii românesti — cu limbi diferite şi cu pielea corpului deosebită, îţi dai seama că ei — oamenii de mîine — sînt buchetul tuturor florilor lăsate de Dumnezeu, pămîntului, ca el să fie din ce în fapte şi în cuvînt. Nu ca o plantă a dragostei, ea se leagă aproape totdeauna de o faptă, a cărei acţiune nu ţinteşte mulţumirea, ci este rodul preţuirii.

Pe drumurile vieţii, de atîtea ori, cititorule, întîlneşti lipsa acestei recunoştinţe, ascuţită ca o suliţă, atunci cînd ea se manifestă, faţă de cei ce nu urmăresc scopuri egoiste — părinţi şi copii — şi care trebuie respectaţi, cum spune Hristu Andrutsos (Sistem de morală, pag. 272, Ed. Sibiu 1947) „ca purtători ai unei idei superioare, ca un simbol al trecutului şi al existenţei celei mai profunde".

În început de lună de toamnă, între cele două Tîrnave, într-un sat cu pădurile îngălbenite, în Cenadea Broştenilor, s-a făcut ca-n toată ţara cinstirea recunoscătoare la împlinirea a 100 ani de la naşterea preotului scriitor, Ion Agîrbiceanu. Acolo în satul copilăriei feciorului „virgiliului" pădurilor mitropoliei blăjene, s-au perindat în faţa sufletelor tinere, icoana celui care a slujit cu aceeaşi dragoste Altarul şi Scrisul. Au plîns poate copiii de şcoală, dar cu siguranţă bunicii, cînd li s-a citit chinul Fefelegei, împărţit cu calul Bator, au oftat pălmaşii auzind truda în adîncul minelor. Recunoştinţa sufletelor, pentru un suflet.

În Binţinţii Orăştiei, s-a cinstit centenarul naşterii aceluia care cu mijloace proprii s-a urcat în aer cu un aparat construit de el, inginerul Aurel Vlaicu. Pe cerul Dumbrăvenilor Tîrnavei celei Mari, unde a zburat înainte de plecarea spre Bucureşti, bătrînii îl văd şi spun nepoţilor, în fiecare ciocîrlie, ce se urcă spre cer, spre a spune cîntecul şi călătorul grăbit, după ce iese din Cîmpina şi înainte de a ajunge la Băicoi, se opreşte la o statue cu un vultur cu aripile lăsate, ridicată pe locul unde trecînd Carpaţii avionul lui s-a prăbuşit.

Recunoştinţă pentru acela ce a făcut să ştie lumea întreagă, că-n ţara românească se nasc oameni.

Şi cîţi — cu părere de rău, pentru chinga spaţiului — nu-i putem pomeni, dar la crucile lor, candela inimilor noastre, sub goruni, ori sub pietre de mănăstiri — dascăli de cuget şi simţire românească le purtăm recunoştinţă.

A doua aripă a prieteniei este FIDELITATEA, luată în înţelesul de a înfăţişa „lucrurile aşa cum sînt, manifestînd respectul pe care-l are cineva pentru valoarea omenească. Accepţiunea ideală a adevărului, care împreună cu binele şi frumosul constituie valoarea sfîntă a vieţii" (Hristu Andrutsos, op. cit., pag. 263).

Poporul nostru a rămas fidel trecutului său, care constituie piatra de temelie, a prezentului şi viitorului, statornic în sentimentele ce le transmite ca pe o torţă, din generaţie în generaţie.

Popoarele fără istorie sînt popoare sărace — spunea conducătorul Patriei noastre — şi de aceea nu ne este greu a spune lucrurilor pe nume şi a scoate din zestrea istoriei tot ceea ce a fost senin sau înnourat, noi ca neam nefiind o „enigmă" ci o realitate de care — cu voie sau fără voie — toţi au trebuit să ţină seamă. Spuse sau lăsate — scria în Cuvînt înainte, la cartea Dascăli de cuget şi simţire românească, Ed. Inst. Biblic Bucureşti, 1981, Înaltul nostru Ierarh —, toate „devin testament de împlinit cu jurămînt, iar de nu le păstrăm şi nu le spunem mai departe, de nu le lăsăm celor de după noi, se întorc împotriva noastră ca un blestem cumplit, cum nu poate fi decît blestemul de părinte".

Astăzi şi mîine, noi toţi cei ce vin, sîntem hrăniţi din aceeaşi dragoste, ce ne leagă de această ţară ştiind că stejarul deşi se usucă, din el cresc alţi stejari, tot ca el de puternici.

Prietenia, Recunoştinţa şi Fidelitatea, completează noţiunea de „omenie" caracteristice poporului nostru.

Protopop *Petru Boeriu*

Personalităţi ale culturii româneşti în paginile „Telegrafului Român"

(Continuare din pag. a 5-a)

ria românilor sub Mihai Vodă Viteazul a lui Nicolae Bălcescu în cîteva numere din anul 1878, tocmai în anul în care visul atît de drag lui Bălcescu şi contemporanilor săi al independenţei naţionale şi-a dobîndit o primă împlinire pe care românii transilvăneni o doreau să-i cuprindă şi pe ei în unire cu fraţii lor de peste Carpaţi.

Nicolae Iorga, acel titan al istoriografiei româneşti, apare mai întîi în *Telegraful Român* cu articolul „Viaţa şi domnia lui Barbu Dimitrie Ştirbei, Domn al Ţării Româneşti" (nr. 26, 1906, p. 107—108). Autorul este prezentat cititorilor în astfel de cuvinte: „De vreo cincisprezece ani şi-a închinat viaţa cercetărilor istorice privitoare la neamul nostru, înviindu-i oameni şi fapte cu un talent extraordinar... Dar nu pot înşira aici toate meritele istoricului Iorga, fiindcă nici titlurile scrierilor sale n-ar încăpea într-un foileton". La acestea redactorul *Telegrafului* adaugă caracterizarea pe care i-a făcut-o marelui istoric Ilarie Chendi care-l descrie pe acesta a fi „luptător semeţ, cugetător drept şi adînc, simţire aleasă şi muncitor uriaş".

Telegrafului Român i-au fost încredinţate spre publicare materiale şi de către alţi istorici români de seamă cum au fost Axente Sever, Alexandru Lapedatu, Ioan Lupaş, Ştefan Meteş, Silviu Dragomir. Articolele semnate de către aceştia sînt închinate unor figuri de seamă ale istoriei noastre naţionale sau bisericeşti ca Mihai Viteazul, Avram Iancu, Andrei Şaguna sau unor aniversări însemnate cum a fost cea a unei jumătăţi de veac de la reînfiinţarea Mitropoliei Ardealului căreia Ioan Lupaş i-a închinat un lung articol (nr. 129, 1914, p. 521—526).

Prezenţa a numeroase personalităţi de seamă ale literaturii şi istoriografiei româneşti în paginile *Telegrafului Român* constituie o dovadă importantă a participării active şi neîntrerupte a foii noastre la viaţa culturală românească pe parcursul îndelungatei sale existenţe.

ILARIE CHENDI colaborator la „Telegraful Român"

La începutul anului 1871 în localitatea Dîrlos, aflată la 5—6 km de Mediaş, jud. Sibiu, forurile bisericeşti numesc preot paroh pe proaspătul absolvent al teologiei, Vasile Chendi. În acelaşi an, în noiembrie, se naşte unicul copil al lui Vasile şi Eliza Chendi, botezat Ilarie. Fericirea tînărului cămin a fost de scurtă durată, pentru că în anul următor, în septembrie, micuţului Ilarie, de numai nouă luni, îi moare mama. E crescut de bunicii din Bandul de Cîmpie, jud. Mureş, unde urmează şi cursurile elementare.

Liceul îl începe la Mediaş, la gimnaziul evanghelic, pentru ca în anul următor să fie transferat la Liceul „Episcop Teutsch" din Sighişoara. După terminarea liceului, continuînd tradiţia familiei, în toamna anului 1891 este înscris la Seminarul „Andreian" din Sibiu. Se remarcă de la început ca un element activ, cu conştiinţa clară a valorii sale. Ca urmare, Societatea de lectură „Andreiu Şaguna", în şedinţa ţinută la 14 septembrie 1891, îl alege membru în comitetul de conducere.

Societatea avea şi o revistă poligrafiată „Musa", în care erau publicate cele mai reuşite încercări literare în versuri şi proză ale membrilor Societăţii.

La scurt timp după începerea anului şcolar, tatăl lui Ilarie Chendi, bolnav de cîţiva ani, se stinge şi el din viaţă în casa fratelui său Dionisie, preot în Şaroş pe Tîrnave, satul lor natal. E un moment greu al vieţii tînărului Ilarie, care nu rămîne fără urmări sufleteşti. Se întoarce la Sibiu unde încearcă să uite durerea pierderii unicului său părinte. Din această durere ia naştere „Emi", noveletă originală, publicată în revista „Musa" nr. 11—12 din 1892, prima încercare în proză a lui Chendi. În „Musa" nr. 4 din 1892 publică poeziile: „Primul pas în lume", „Nu-i nimic — numai vis!" şi „Rechemarea lui Şaguna", versuri în care se resimte influenţa poeziei populare şi pesimismul eminescian. (Mircea Popa — Ilarie Chendi, Ed. Minerva, Buc. 1973, p. 15).

Tot în „Musa" (nr. 3/1893), îi apare studiul „Ceva despre idealism şi naturalism în arta poetică". Studiul e scris în formă dialogică, axat pe mişcarea literară naturalistă.

În T. R. nr. 98—100/1892 îi apare naraţiunea originală „În excursiune", rodul excursiei ce a făcut-o în timpul verii, semnată I. Ch.

În 1892 îi apare şi prima traducere, „Noaptea Strigoilor", o nuvelă a lui Zschokke — T. R. nr. 123—131/1982.

Anul 1893 e mult mai bogat: „Păcat de mamă", T. R. nr. 2—4, 6—7 şi 9—10, „S-au dus în ţară" — T. R. nr. 36—38, 41—44, „Flori şi buruieni" — T. R. nr. 101—105, sînt nuvele de o valoare artistică-literară ridicată, ele putînd sta alături de cele ale lui Slavici, B. Şt. Delavrancea etc. Ele anunţă scriitorul sămănătorist de mai tîrziu. Inspirate din viaţa oaoamenilor de la sate, „necăjiţi şi asupriţi", „nuvelele încearcă să schimbe impresiile „domnilor de la oraşe" despre sate şi despre cei ce le locuiesc. „Ce rea e lumea cea avută, nu vrea să ştie, că inimi mari şi curate numai la cei neîmbuibaţi sunt de a se căuta. E păcătoşenie şi muncă zadarnică de a vîna după prieteni cu stare, de a rîvni tot la belşug!... (Flori şi buruieni — T.R. nr. 101/1893). Nuvelele sînt inspirate din locurile copilăriei sale, Dîrlosul şi Bandul de Cîmpie.

Vacanţa anului 1893 e creionată în „Impresiuni din excursiune". Se desprinde nota de revoltă împotriva asupritorilor şi un mare patriotism: „Ce-i bună românului jeluirea, cînd urechea ce-l ascultă e tot una cu mîna ce-l apasă? Tace pînă ce Dumnezeu prinde într-o zi milă de dînsul, ori pînă ce însuşi se îneacă cu răbdarea, ş-atunci îşi face singur dreptate" (T. R. nr. 110/1893).

Nuvelelor le urmează o serie de portrete: I „Constanţa" — T. R. nr. 136—137/1893, II „Lucian" — T. R. nr. 138/1893, III „Mort!" — T. R. nr. 139—140/1893, IV „Bunica Mărie" — T. R. nr. 9—10/1894 şi „Domnul Frunză" — T. R. nr. 13/1894.

În „Constanţa" evadează din pesimismul atît de caracteristic, pentru ca în următoarele, „Lucian" şi „Mort" să răzbată din nou notele de melancolie, tristeţe şi neîmpăcare cu soarta. „Deci sunt trist, sunt foarte trist adese şi aş tot plînge, durerea-n lacrimi mi-aş preface, în lac de lacrimi mi-aşi scălda obrazu-mi de dureri învăpăiaţi şi m-aşi tot duce, duce..." (T. R. nr. 138/1893).

Doar frumoasele amintiri din casa bunicei mai vin din cînd în cînd să-i mai alunge qîndurile negre: „A fost bogată în nepoţi bunica mea Mărie... Pe toţi ne-a legănat, pe toţi ne-a adăpat cu lungi poveşti, ne-a adormit aruncînd peste noi un văl ţesut din minciuni frumoase, vorbind de smei voinici şi năprasnici, de bălauri fioroşi ce scuipă foc, de Iancu Jianu şi de Dăian, de Horia, Cloşca şi Crişan" (T. R. nr. 9/1894).

Primul fragment din ciclul de portrete, „Constanţa", se pare că l-a dedicat Mariei Cunţan, fiica prof. D. Cunţan, deşi cu 11 ani mai în vîrstă decît Chendi (n. 1862). În timpul studiilor, între ei s-au stabilit raporturi de afectivitate reciprocă. De altfel, şi Maria îi dedică mai tîrziu o serie de poezii: „Pe sub fereastră", „Idilă", „Ascult, „Să nu cobori", „M-ai dezbrăcat de lutul rece" etc.

La terminarea Institutului Teologic, tînărul, pe atunci de numai 23 de ani, era într-o mare dificultate. Pentru hirotonire, care implica şi căsătoria lui, nu era pregătit, iar eventualitatea continuării studiilor într-o facultate din străinătate era exclusă din lipsă de mijloace materiale. Dar în vara aceluiaşi an se publică de Consistoriul arhidiecezan concurs pentru trei „stipendii de 500 fl. din ajutorul de stat al Bisericii noastre din arhidieceza transilvană... cu termen pînă la 6 Aug." (Arhiv. Arhiep. Sibiu III 318/1894). Ilarie Chendi face cerere pentru unul din aceste stipendii, alături de Nic. Vătăşan, Iacob Şteflea, Ioan Bercan etc. aprobate fiind ale primilor trei (Arhiv. Arhiep. Sibiu III 318/1894).

Conform necesităţilor Institutului, Chendi a fost înscris la Facultatea de filozofie din Budapesta, ceea ce însă nu l-a împiedicat să audieze şi cursurile de la filologie.

În Budapesta Chendi începe o stăruitoare acţiune de strîngere a rîndurilor răzleţe ale studenţilor români, militînd cu înflăcărare pentru înfiinţarea secţiei literare a Societăţii studenţeşti „Petru Maior", fiind ales la 14 octombrie preşedintele acestei secţii nou înfiinţate, post în care va rămîne pînă în 1898 cînd pleacă din Budapesta, nereuşind să-şi termine studiile.

Deşi departe de Sibiu, Chendi îşi continuă colaborarea la Telegraful Român. În nr. 87/1895 îi apare studiul „Momente din literatura mai nouă a saşilor transilvăneni", studiu citit într-o şedinţă a Societăţii „Petru Maior". Acestuia îi urmează un alt studiu mai amplu, „Clasicismul în şcoalele medii" (T. R. nr. 120/1895), după aceste studii Chendi revenind la proză.

Chendi n-a rămas străin nici de evenimentele culturale. Darea în folosinţă a edificiului teatrului român din Orăştie produce în sufletul tînărului scriitor ecouri deosebite (Teatru român — T. R. nr. 60/1897).

„La sat — File din ziarul Martei (T. R. nr. 79/1897) ilustrează viaţa dascălilor de la sate, iar „Biblioteca noastră" (T. R. nr. 98/1897) salută înfiinţarea Bibliotecii române din Budapesta.

Dcceptiile sentimentale ale tînărului Chendi iau forma unui strigăt în „Femeia necredincioasă" (T. R. nr. 97/1897).

„La munte" îl aduce pe Ilarie Chendi din nou prin munţii Cibinului (T. R. nr. 100—104/1897).

Anul 1898 aduce primele recenzii ale lui Chendi: „Aurel Ciato — Poesii — Sibiu 1897" (T. R. nr. 7/1898), „Virgil Oniţiu — De toate. Schiţe şi nuvele — Braşov 1897 şi „Trilby a lui George Maurier în traducere românească. Se desprinde nota critică cu care sînt prezentate, uneori, mai puţin blîndă, ca de pildă la cea din urmă în care conchide: „Cine vrea să cunoască romanul Trilby e păcat să-l cetească în traducerea dumitale" (T. R. nr. 31/1898).

În vara anului 1898, fără a-şi termina studiile, din lipsa mijloacelor materiale e silit să se întoarcă la Sibiu şi apoi la Arad unde a fost chemat de redactorul Tribunei — Ion Rusu Şirianu.

Venind în conflict cu cercurile burgheze ardelene în urma publicării „Scrisorilor de carnaval" (Familia nr. 12—13, 16—17/1898) şi constrîngerea din partea autorităţilor de a-şi satisface stagiul militar îl determină pe Chendi să treacă în România prin „Vama Cucului", călăuzit de badea Gheorghe Roznoveanu. Plecarea, ruperea de mediul transilvănean l-au mişcat adînc, i-au stors lacrimi de amară durere, obsedat fiind de gîndul sumbru că nu va mai putea reveni în aceste locuri atît de dragi.

Plecarea din Sibiu a însemnat încetarea colaborării sale la Telegraful Român. Doar în 1905, silit fiind de articolul „Spre orientare — Informaţiuni la „Informaţii literare" semnat „Spine" (T. R. nr. 122/1905) răspunde la acest atac literar în T. R. nr. 132/1905 într-un articol intitulat „Un răspuns" motivînd: „...răspund direct, din două motive. Întîi pentru că am fost atacat în „Telegraful", ziar la care pe timpul studiilor mele universitare am colaborat cu cel puţin o sută de articole de fond, corespondenţe şi foiletoane, ceea ce se cheamă că, bine, rău, cum am putut, am contribuit şi eu la cultura cetitorilor lui. Al doilea, pentru că ţin mult la opinia acelor cetitori, printre cari se găsesc atîţia prieteni de ai mei şi oameni, cari mă ştiu într-o lumină cu totul contrară, de aceea, în care mă prezintă foiletonistul de ocazie".

Disputa literară continuă în 1906. Articolului „O tovărăşie neaşteptată — Munte cu munte se întîlneşte, dar încă om cu om" — semnat de data aceasta Ion Paltin (T. R. nr. 54/1906), îi urmează „Un răspuns" al lui Ilarie Chendi (T. R. nr. 59/1906).

Cu aceste răspunsuri, Chendi încheie colaborarea la Telegraful Român. Aşa după cum el însuşi a mărturisit mai sus, a colaborat cu peste o sută de foiletoane, corespondenţe şi articole de fond. La început nu semna articolele, apoi semna simplu I. Ch. şi de cele mai multe ori Fidelio. O parte din nuvelele şi studiile sale i-au fost republicate în *Calendarul Arhiepiscopiei Sibiului:* „Flori şi buruieni" (1897), „Bunica Mărie" (1898), „Literatura şi alcoolul" (1909) şi „Arta şi poporul" — Cronică de vară (1914).

Plecarea prematură din această viaţă, în urma unei boli istovitoare a lui Ilarie Chendi, († la 3 iunie 1913) a fost făcută publică şi de Telegraful Român, ca un ultim omagiu al ziarului. „Aproape în acelaşi timp cu poetul Ştefan O. Iosif s-a stins şi scriitorul Ilarie Chendi. Bolnav de vreo doi ani, a căutat alinare în spitalul Pantelimon din Bucureşti, unde a şi murit. A trăit 41 de ani. A terminat Seminarul Teologic Andreian şi Facultatea de litere din Budapesta. Cîtva timp a lucrat la foaia noastră în calitate de colaborator intern. Afară de articole literare şi critice, a tipărit frumoase ediţii din Alecsandri, Eminescu, Creangă şi alţi autori mari. Odihnească în pace!" (T. R. nr. 68/1913).

A fost înmormîntat la cimitirul Belu, alături de Şt. O. Iosif, pentru ca să rămînă uniţi şi în eternitate.

Pr. *Achim Sărăşan*

ŞTIRI — INFORMAŢII ŞTIRI — INFORMAŢII

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

● *Miercuri 1 iunie a.c.*, la catedrala Patriarhală din Bucureşti s-a săvîrşit Sf. Liturghie după otpustul căreia a avut loc slujba Te-Deumului de mulţumire pentru sănătatea şi îndelunga înzilire a Prea Fericitului Patriarh Iustin, a cărui zi de naştere s-a sărbătorit atunci. Potrivit tradiţiei, la Cabinetul Prea Fericirii Sale a avut loc o scurtă recepţie la care au luat parte ierarhi, consilieri patriarhali şi mitropolitani, profesori de la Institutul şi Seminarul Teologic din Bucureşti şi alte persoane oficiale. În numele tuturor celor de faţă, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a adresat urări de sănătate şi îndelungată arhipăstorire patriarhală Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române.

● *Joi 23 iunie a.c.*, P. F. Patriarh Iustin a primit pe I. P. S. Mitropolit Antonie al Leningradului şi Novgorodului, însoţit de P. S. Episcopi Ambrozie de Ivanovo şi Kinesma şi Hrisani de Kirov şi Slobodonsckoe, în trecere prin Bucureşti, în drum spre Ierusalim. A fost de faţă P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul.

● *Joi 30 iunie a.c.*, P. F. Patriarh Iustin însoţit de alţi ierarhi, membrii ai Sf. Sinod a participat la şedinţa Plenară a Consiliului Naţional al F.D.U.S.

● *Luni 4 iulie a.c.*, P. F. Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul a luat parte la recepţia oferită de Ambasada S.U.A. la Bucureşti cu ocazia zilei naţionale.

● *Duminică 9 iulie a.c.*, P. F. Patriarh Iustin a primit un grup de români din S.U.A. şi Canada care a vizitat ţara la invitaţia Asociaţiei „România". La primire au fost de faţă P. S. Episcop-vicar Roman Ialomiţeanul şi P. Cuv. Cons. Nifon Mihăiţă. Din partea Asociaţiei România au fost prezenţi Dl. prof. Dr. Virgil Cîndea şi Dl. I. Bănică.

● *Joi 14 iulie a.c.*, P. F. Patriarh Iustin însoţit de P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul au luat parte la recepţia oferită de Ambasada Franţei la Bucureşti, cu prilejul zilei naţionale.

SIBIU

● În drum spre Vancouver, la cea de a VI-a Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, în ziua de 19 iulie, cu prilejul unei opriri la Montreal, I. P. S. Mitropolit Antonie s-a întreţinut cîteva ore cu preotul parohiei ortodoxe române din acel oraş, Gheorghe Chişcă.

● Duminică 31 iulie 1983, aflîndu-se în Canada, I. P. S. Mitropolit Antonie a fost invitat şi a slujit la parohia românească Boian din vestul Canadei. A luat parte şi la o întîlnire şi o masă cu un mare număr de români Canadieni. Cu acelaşi prilej a vizitat şi biserica românească din Edmonton unde păstoreşte preotul Mircea Panciuc. Tot la Edmonton a vizitat *Casa Românească*, o instituţie pentru pensionari şi bătrîni.

● În ziua de 14 august 1983 I. P. S. Mitropolit Antonie s-a întors de la Vancouver, Canada, unde a condus o delegaţie de 15 reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe Române la cea de a VI-a Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor. I. P. Sa a fost reales atît în Comitetul Central (compus din 145 membri) cît şi în Comitetul executiv (compus din 14 membri), organismele de conducere ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor. În Comitetul Central a mai fost ales şi P. S. Vasile Costin, Episcop-vicar patriarhal.

● Între 24 august—2 septembrie I. P. S. Mitropolit Antonie a făcut o vizită în SUA. La Detroit s-a întîlnit cu I. P. S. Victorin, cu preoţii din localitate şi cu cei din Windsor — Canada. A slujit la biserica românească din Troy, Michigan şi a luat parte la primul Festival românesc organizat de această parohie. I. P. S. Sa a dat un interviu orei româneşti de radio din Detroit.

● Sîmbătă, 10 septembrie 1983, la Centrul Arhiepiscopesc Sibiu a avut loc Consiliul eparhial şi o consfătuire de lucru cu cadrele de conducere de la Centrul arhiepiscopesc, Institutul Teologic Universitar din Sibiu, protopopiate şi Mănăstirea Brîncoveanu. Şedinţa a fost condusă de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care, în deschidere, a făcut o scurtă prezentare a lucrărilor Adunării Generale a C. E. B. de la Vancouver din vara acestui an, rostind totodată cuvinte de apreciere, de mulţumire şi de urări de mult bine P. C. pr. P. Boeriu, fost protopop la Mediaş, cu prilejul trecerii la pensie. S-au rezolvat cu acest prilej o seamă de probleme curente, numiri, ajutoare etc., şi s-a făcut o analiză a muncii ce s-a desfăşurat în Arhiepiscopie în ultimele luni.

● Duminică 11 septembrie I. P. S. Mitropolit Antonie a slujit Sf. Liturghie în Catedrala din Sibiu, unde a predicat şi a hirotonit diacon pe tînărul licenţiat în teologie Vasile Zărnescu pe seama parohiei Vama Buzăului II din protopopiatul Braşov.

● Cu prilejul celei de a VI-a Adunări Generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor I. P. S. Mitropolit Antonie a acordat mai multe interviuri privitoare la mersul lucrărilor Adunării Generale şi a vieţii bisericeşti din România. Au fost difuzate interviuri acordate posturilor de radio Londra, Winnipeg şi Montreal.

● În ziua de 6 august 1983, „Schimbarea la Faţă", P. S. Lucian Făgărăşanul a participat la Sf. Liturghie în parohia Apoldul de Jos, prot. Sibiu, ţinînd cuvînt de învăţătură despre însemnătatea acestui praznic.

● În ziua de 7 august P. S. Sa a oficiat Sf. Liturghie în biserica parohială din Alţîna, prot. Agnita. Cu acest prilej, cu binecuvîntarea I. P. S. Mitropolit Dr. Antonie, i s-a acordat preotului paroh Ilie Popescu distincţia bisericească de iconom stavrofor. În cuvîntul de învăţătură ţinut, P. S. Sa a vorbit despre cinstirea Maicii Domnului în Biserica creştină.

● Biserica parohială din Braşov-Dîrste, localitatea lui Andrei Bărseanu, a împlinit în acest an 200 de ani de la zidirea ei de către credincioşii localnici, ajutaţi de cei din Braşov.

În vederea acestui eveniment, prin grija C. pr. O. Bucin, a soţiei sale şi a credincioşilor, bisericii i s-au făcut o seamă de reparaţii. Astfel refăcută, din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului biserica a fost resfinţită Duminică, 28 august 1983, de către P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, cînd a fost sărbătorit şi evenimentul aniversar mai sus arătat. Răspunsurile au fost date de către corul bărbătesc al noii biserici din Braşov-Blumăna, condus de dl. A. Volintir. La priceasnă a predicat P. C. cons. M. Sămărghiţan, iar la sfîrşit au vorbit P. C. pr. O. Bucin, parohul local, P. C. prot. Z. Moşoiu (Braşov), cuvînt de învăţătură rostind apoi P. S. Episcop-vicar Lucian. P. C. pr. O. Bucin şi consiliului parohial le-au fost înmînate acte de apreciere.

● În ziua de 21 august din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie, P. S. Lucian a săvîrşit slujba de sfinţire şi Sf. Liturghie la biserica din filia Drăuşeni, parohia Caţa, protopopiatul Rupea, jud. Braşov. Cu

(Continuare în pag. a 8-a)

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

acel prilej P. S. Sa a ţinut cuvînt de învăţătură despre importanţa Bisericii în viaţa creştină şi despre pericopa evanghelică — înmulţirea pîinilor.

Cursuri misionare de scurtă durată

● Potrivit hotărîrii Sf. Sinod şi cu binecuvîntarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, între 5—13 septembrie 1983 a avut loc a treia serie din acest an a cursurilor misionare de scurtă durată organizate în cadrul Arhiepiscopiei Sibiului, la care au participat preoţi de toate vîrstele şi de la parohii diferite, din toate protopopiatele. Conduse, ca şi celelalte două serii, de P. C. cons. cultural Gh. Papuc, cursurile s-au desfăşurat în bune condiţii la Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, jud. Braşov. Au fost înmănunchiate şi la această serie prelegeri cu cuprins dogmatic, moral, pastoral-liturgic, patriotic-cetăţenesc, seminarii, etc., cărora s-a adăugat un riguros program de rugăciuni, slujbe, meditaţii şi predici, program care s-a împletit cu cel al obştii Sf. mănăstiri, desfăşurat în sf. biserică dimineaţa şi seara. Toate acestea au însemnat pentru preoţii cursanţi nu numai un plus de cunoştinţe, însuşirea unor noi căi şi mijloace pastorale, ca şi un plus de dragoste pentru Legea şi plaiurile noastre străbune, un plus de rîvnă în lucrarea multiplă pe care o au de desfăşurat în parohiile pe care la conduc.

CLUJ

● *Duminică, 3 iulie 1983,* Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Ocna Şugatag, prot. Sighetu Marmaţiei, jud. Maramureş, refăcută în stilul clasic al bisericilor de lemn maramureşene, prin jertfelnicia credincioşilor din mai multe parohii din prot. Sighetu Marmaţiei, cu ajutoare substanţiale din partea Sf. Patriarhii, a Arhiepiscopiei Clujului şi a altor eparhii din ţară, sub îndrumarea şi purtarea de grijă a vrednicilor preoţi: Mircea Antal din parohia Breb şi Ioan Chirilă — parohul locului. Pentru munca rodnică depusă preotul paroh a fost distins cu rangul de „iconom". cu dreptul de a purta brîu roşu. În cadrul Sf. Liturghii arhiereşti a fost hirotonit întru diacon tînărul licenţiat în teologie Grigore Tomoioagă, iar diaconul Gheorghe Dumitrean (licenţiat în teologie) întru preot, pe seama parohiei Nănesti, prot. Sighetu Marmaţiei. La sfîrşitul Sf. Liturghii I. P. S. Sa a rostit un temeinic cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 10 iulie 1983,* Prea Sfinţitul Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar, a săvîrşit sfinţirea bisericii din filia Vicea, par. Someş Uileac, prot. Baia Mare. La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 17 iulie 1983,* Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Vadu Izei, prot. Sighetu Marmaţiei, care a fost renovată şi împodobită prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a preotului paroh Ioan Cîmpeanu. La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, I. P. S. Sa a rostit un frumos cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 24 iulie 1983,* Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu, a săvîrşit sfinţirea bisericii din filia Călăraşi Gară, par. Călăraşi, prot. Turda, îmbrăcată cu frumoasă pictură de pictorul Iacob Varga, prin jertfelnicia credincioşilor, cu ajutoare din partea Arhiepiscopiei Clujului şi purtarea de grijă a vrednicilor preoţi Gheorghe Giurgiu (fost paroh) şi Iosif Chezan — actualul paroh. La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti I. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

ALBA IULIA

● Duminică, 3 iulie, P. S. Episcop Emilian a resfinţit frumoasa biserică din lemn, monument istoric, restaurată de curînd din parohia Cheţani prot. Luduş. La sfîrşitul Sf. Liturghii P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură legat de Evanghelia Duminicii. În după masa aceleaşi zile, P. S. Sa a vizitat parohia Craiva, prot. Alba Iulia, prilej cu care a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură.

● Duminică, 10 iulie P. S. Episcop Emilian a asistat la Sf. Liturghie săvîrşită la Mănăstirea Rîmeţ. În seara zilei de 16 iulie P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Vecernia arhierească în parohia Vălenii de Mureş. prot. Reghin, rostind şi un cuvînt de învăţătură.

● În ziua de 17 iulie P. S. Episcop Emilian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în filia Ciobotani, prot. Reghin. În timpul Sf. Liturghii au fost hirotoniţi întru diacon candidatul la preoţie Mircea Rusu, iar întru preot c. diac. Vasile Gafton pentru parohia Nima Rîciului, prot. Tg. Mureş. După Sf. Liturghie P. S. Sa s-a întreţinut cu membrii Consiliului parohial, îndemnîndu-i la înfrumuseţarea bisericii.

ORADEA

● *Binecuvîntări de biserici.* — Duminică, 31 iulie 1983, P. S. Episcop Vasile a binecuvîntat biserica din parohia *Ortelec-Zalău.* în urma lucrărilor de împodobire a ei cu o frumoasă pictură, în ultimii ani. Preotul-paroh Mihai Cerghizan a fost distins cu rangul de *iconom.* Cu acelaşi rang a fost distins şi preotul pensionar Ioan Fărcaş, fost paroh. Chiriarhul a ţinut un instructiv cuvînt de învăţătură.

● Duminică, 14 august 1983, ierarhul a binecuvîntat lucrările de înnoire a bisericii din *Scărişoara-Nouă,* filie a parohiei Resighea, prot. Carei, lucrări efectuate în anii 1982—1983, din jertfelnicia credincioşilor şi prin strădania preotului-paroh Viorel Danciu, care a fost distins cu rangul de *iconom.* Şi aici arhipăstorul a rostit un bogat şi ziditor cuvînt de învăţătură.

● *Sărbătoriri de hram.* — De praznicul Adormirii Maicii Domnului, în bisericile care-i poartă hramul, s-au săvîrşit, pe lîngă Sf. Liturghie, slujbe deosebite pentru trebuinţele duhovniceşti ale credincioşilor: acatiste, paraclise, Sf. Taină a Maslului, împreunate şi cu Sf. Taine a Spovedaniei şi a Cuminecăturii. În această atmosferă de sărbătoare a fost prăznuit hramul la locurile cu îndelungată tradiţie. Astfel, la biserica din parohia *Bixad,* prot. Satu-Mare, Sf. Liturghie a fost săvîrşită de P. S. Episcop Vasile, cu un sobor de preoţi şi diaconi, rostind cu căldură şi dragoste un edificator cuvînt de învăţătură despre preacinstirea Maicii Domnului. Asemenea slujbe, cu predici adecvate, s-au făcut şi la Mănăstirea Izbuc, prot. Beiuş, delegat chiriarhal fiind P. C. păr. Nicolae Mara, consilier eparhial, şi la biserica cea mare din Zalău (Sălaj), delegat chiriarhal fiind P. C. păr. Ilie Feier, secretar eparhial.

Slujire după slujire

În vocabularul teologic din ultimii ani se face tot mai mult auzită expresia: Liturghie după Liturghie, ceea ce vrea să ne spună că preotul, slujitorul bisericesc, după oficierea Sf. Liturghii continuă să fie într-o permanentă slujire a lui Dumnezeu şi a oamenilor, cu cuvîntul, cu fapta, cu toată fiinţa sa.

O astfel de Liturghie după Liturghie, de slujire după slujire a săvîrşit şi continuă să săvîrşească şi P. C. pr. *Petru Boeriu,* paroh şi protopop la Sf. Gheorghe, jud. Covasna (1948—1952), paroh şi protopop al Mediaşului din anul 1953 pînă la 1 august 1983, cînd, deşi cu sufletul tînăr, cele peste patru decenii de activitate rodnică l-au chemat la slujirea de după slujirea oficială pe care a depus-o cu rîvnă, pricepere şi dragoste la altarul Bisericii străbune.

Într-adevăr, după ce a luat parte la războiul antifascist, alinînd dureri, mîngîind, încurajînd pe mulţi ostaşi de-ai noştri pînă în Munţii Tatra, încă la Sf. Gheorghe fiind, P. C. pr. prot. P. Boeriu şi-a afirmat însuşirile sale alese de păstor sufletesc, personalitatea sa, demnitatea, urmărirea intereselor obştei credincioşilor noştri, lăsînd ziditoare amintiri în inimile celor pe care i-a păstorit, numele său rostindu-se cu cinste şi astăzi în Sf. Gheorghe.

Aceleaşi amintiri de neşters lasă acum şi în sufletele preoţimii mediesene şi cu deosebire în inima obştei credincioşilor pe care i-a păstorit cu mult tact, pe care i-a încălzit sufleteşte cu cunoscutul său dar oratoric, zidindu-i totodată şi cu exemplul vieţii personale şi al familiei sale.

Mărturie stă, între altele, Sf. Liturghie din Duminica a 6-a după Rusalii, 7 august 1983, care s-a încheiat cu o mişcătoare manifestare a dragostei şi recunoştinţei credincioşilor faţă de fostul lor păstor sufletesc, simţăminte care au fost exprimate şi prin viu grai de către C. preoţi Gh. Muntean, I. Gîrlonţa şi Z. Rucăreanu, precum şi de credincioşii G. Togan, I. Tătar, R. Şteflea şi M. Limbăşan.

De alftel, pr. prot. P. Boeriu lasă pe meleagurile mediesene şi Sf. Gheorghe şi o seamă de realizări de ordin gospodăresc (biserica din Tuşnad, acoperirea catedralei din Mediaş, amenajarea sediului protopopesc, biserica din cimitirul din Mediaş ş. a.) pe care, alături de întreaga sa activitate de preot şi protopop, Centrul arhiepiscopesc Sibiu le-a apreciat în toată bună vremea, chemat fiind, în timpul mitropolitului N. Colan, să preia chiar conducerea unuia din cele trei sectoare administrative ale Arhiepiscopiei.

De aceea, cu prilejul retragerii la pensie, I. P. S. nostru Mitropolit Antonie al Ardealului a înmînat P. C. prot. P. Boeriu cu nr. 3082/1983, un act de preţuire şi mulţumire pentru pastoraţia rodnică pe care a desfăşurat-o şi pentru priceperea şi rîvna depuse ca protopop, „activitate prodigioasă" desfăşurată în spiritul dragostei de Legea străbună şi plaiurile părinteşti, în spiritul ecumenismului şi răspunderii înalte pe care o implică misiunea preoţească, rămînînd pildă vie de adevărat slujitor bisericesc şi cetăţean al ţării.

Deplin încredinţaţi că, mai presus de aprecierile oamenilor, orice lucrare pozitivă săvîrşită în această lume se înscrie în primul rînd în Cartea vieţii celui Atotştiutor şi Atotputernic, Centrul arhiepiscopesc Sibiu face vrednicului preot P. Boeriu şi tuturor celor ca dînsul, acum, în această nouă ipostază de slujire după slujire, urarea de ani mulţi cu pace şi sănătate, cu noi şi binecuvîntate împliniri. *Gh. P.*

Semnalăm... Semnalăm...

● V. *Curticăpeanu publică în* „Revue roumaine d'histoire", *nr. 1/1982, un articol intitulat:* Institutions culturelles des roumains de l'empire austro-hongrois, *(p. 69—88). Faţă de alte cercetări mai vechi, tot ale sale, acum îi face dreptate şi lui Ioan cav. de Puşcariu, ca autor al ideei ASTREI şi lui Andrei Şaguna, care nu mai e prezentat ca fiind tributar unei ideologii reacţionare şi care ar fi împiedicat realizarea ţelurilor progresiste ale ASTREI! Căci, incredibil dar adevărat, s-a zis şi asta!*

● *O carte care nu trebuie să lipsească din nici o bibliotecă de iubitor de cultură, şi mai ales de cultură veche românească:* Aritmologia. Etica *lui Nicolae Milescu, ediţie critică, studiu monografic, traducere, note şi indici de prof. Pandele Olteanu, 406 p., editura Minerva, Bucureşti, 1982.*

● *Revista THE ORTHODOX CHURCH (vol. 19, nr. 2, 1983) scrie despre vizita şi conferinţele prof. pr. Dumitru Stăniloae la Seminarul (Facultatea de Teologie) „Sf. Vladimir" din New York. O scurtă prezentare a profesorului român enumără o parte din opera sa şi o fotografie îl arată împreună cu celebrul teolog american John Meyendorff.*

● *Barbu Berceanu reproduce, în întregime, în „Flacăra" (nr. 17, 1983, p. 14) discursul de recepţie* nerostit *de Tudor Arghezi, la primirea sa în rîndul academicienilor în 1955. Sub titlul* „Tablete de limbă", *într-o formă redusă, discursul a fost publicat în 1967 în revista „Argeş" (nr. 6, iunie 1967, p. 11). Amintindu-şi de dascălii de la care a învăţat limba română, Arghezi pomeneşte trei: cel dintîi „părintele Abramescu... ctitorul de mai tîrziu al bisericii Brezoianu din Bucureşti, zugrăvită pe gustul lui ales, de către pictorul Luchian", al doilea, „un poet cu vocaţia stinsă", Gheorghe Gârbea, iar „al treilea dascăl — scrie Arghezi — nu mi-a fost un profesor, ci vraful de cărţi chirilice, bătrîne din strana dreaptă a chinoviei, unde am făcut „ascultare" de ucenic:* Ceaslovul, *Triodul, Aghiasmatarul, Penticostarul, Mineele, Psaltirea ..." Şi încheie nostalgic, cu cuvintele Psalmistului: „La apa Vavilonului, acolo şezum şi plînsem."*

● *Revista constănţeană „TOMIS" (anul XVIII, iunie 1983, nr. 6, p. 5) dedică o pagină întreagă scriitorului* Ioan Alexandru, *sub semnătura lui Alex. Ştefănescu. O exegeză severă scoate în evidenţă ceea ce i se pare criticului a fi scădere în creaţia marelui poet, deşi în fapt e vorba tocmai de ceea ce poetul crede a exprima crezul său de inimă. Răspunsul lui Ioan Alexandru e într-un fel prompt şi aceasta numai datorită inspiraţiei redacţiei care ilustrează pagina cu o fotografie dintre cele mai ... vorbitoare. Un Ioan Alexandru cu mîna dreaptă la tîmplă, sub cunoscuta lui pălărie ce pare a fi crescută din capul pe care stă, pălăria care numai aşa îşi capătă oarecare prestanţă, iar sub pălărie, o frunte mare şi un chip luminat ca un lan de grîu copt în soare, şi un zîmbet înţelept, cald, îngăduitor, iubitor, filozofic, pe care ochii îl însoţesc micşoraţi, în aşa fel încît să vadă mai mult în zare şi în viitor, decît în imediat şi aproape.*

● *„Credinţa" din Detroit, Michigan, U. S. A., ne informează că al 52-lea Congres anual al „Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române în America şi Canada", a avut loc la MONTREAL, în zilele de 1—3 iulie 1983, găzduit de parohia românească „Sf. Ioan Botezătorul" din acest oraş canadian.*

● *Părintele Mihai Iancu ne-a trimis Calendarul „CANDELA STRĂBUNĂ", pe 1983, 128 p., editat de P. C. Sa ca paroh al parohiei Sf. Simion din Detroit, U. S. A. Conţine, în afara datelor calendaristice, articole, studii, informaţii şi o foarte bogată ilustraţie. Printre altele reproduce din „Telegraful Român", art.* Andrei Mureşanu şi poezia lui nemuritoare, *de Mitropolitul Antonie Plămădeală.*

● *Continuă să fie bine scrisă CANDELA din Stockholm—Suedia, revista parohiei conduse de preotul Anton Poşircă. Ne-a sosit nr. 1/1983.*

● *S. S. Patriarhul Ignatie al IV-lea Hazim, al Antiohiei, publică în „S. O. P.-Service orthodoxe de presse", Franţa, articolul: „Fie ca Vancouver-ul să aducă lumii un semn de dragoste şi un mesaj de dreptate" (nr. 79, iunie 1983, p. 16—19).*

● *„Telepatia şi energiile cerebrale" este titlul unui articol semnat de Florin Gheorghiţă în revista „CRONICA" (nr. 16, 1983, p. 6), la rubrica: „Ştiinţa în descifrarea enigmelor", dar deocamdată tot incifrate rămân!*

● *Radu Enescu ocupă o pagină întreagă în „FAMILIA" (nr. 4, 1983, p. 16) cu un eseu de aceeaşi calitate ca şi titlul său: SPANIA ESENŢIALĂ. Citîm din început: „Orice cărturar spaniol care se respectă, scrie, măcar odată, un* ensayo *despre Don Quijote... Cu Unamuna quijotismul ajunge mai mult decît o filozofie; comentariul său despre eroul lui Cervantes,* poate cel mai desăvîrşit compendiu al hispanismului *(s. n.), nu e o exegeză literară ci o* carte de rugăciune *(s. n.), iar Don Quijote, un fel de Ioana d'Arc a Spaniei, încorporează experienţe mistice şi ascetice, apropiate de visul tulbure al lui Calderon, extazele Terezei de Avilla sau voinţa fără somn a lui Ignazio de Loyola". Dintre interpreţii sufletului spaniol şi deci şi a lui Don Quijote, nu putea desigur lipsi Ortega y Gasset care, cu ochi mai deschişi, vorbeşte şi de* tibetanizarea *Spaniei, (închiderea faţă de restul lumii), la un moment dat, şi de maladia ei mortală care a fost* aristofobia *(ridicarea la rang de virtute a mediocrităţii, banalităţii şi platitudinii), ca şi de apariţia „domnişorului mulţumit de sine", puţin anarhic, mult infatuat... Eseul merită să fie citit în întregime.*

ANTONIE DE LA PRISLOP

● ÎNDREPTARE: *În nr. 29—30 1983 la aceeaşi rubrică la ultima semnalare, privind un articol al lui Dan Zamfirescu, în lipsa din ţară a autorului, una din semnalări, comprimată de la redacţie din motive de spaţiu, a apărut cu cîteva greşeli esenţiale. Astfel în rîndul întîi, în loc de „Varlaam Mitropolitul Moldovei", se va citi:* „Grigore Monahul şi prezviterul de la Marea Biserică a Moldovlahiei, din Suceava", *iar în rîndul 13, după cuvintele:* adevăratului ei autor, *se va adăuga:* „lui Grigore de la Suceava, Moldoveanul, cum l-a numit Naumov şi cum desigur era, şi pe care Varlaam..." *— mai departe e bine. O vorbă românească zice: se întîmplă şi la case mai mari! Dan Zamfirescu va fi făcut desigur el însuşi îndreptarea de rigoare, dacă textul i-a căzut sub ochi.*

Acelaşi

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul,* Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Asist. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 1 octombrie 1983 Nr. 37—38/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

O nouă şi grăitoare expresie a voinţei de pace a poporului român: „Apelul pentru dezarmare şi pace al Adunării reprezentanţilor organizaţiilor de masă şi obşteşti şi ai celorlalte organizaţii componente ale Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste"

Adunarea reprezentanţilor organizaţiilor de masă şi obşteşti şi ai celorlalte organizaţii componente ale Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, care a avut loc la Bucureşti în data de 20 septembrie 1983, a constituit un nou şi impresionant prilej de manifestare a voinţei de pace a poporului român, de solidaritate cu toate forţele progresiste din întreaga lume, cu toţi oamenii de bine, indiferent de convingerile lor politice, filozofice şi religioase.

Numeroşii vorbitori, care s-au înscris la cuvînt, au acordat o înaltă apreciere iniţiativelor şi acţiunilor pe care preşedintele ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu, le întreprinde pe plan internaţional în vederea intensificării luptei pentru oprirea cursei înarmărilor, a înfăptuirii unor măsuri concrete de dezarmare şi în primul rînd de dezarmare nucleară, pentru instaurarea unui climat de pace, înţelegere şi colaborare între popoare.

Ei au dat, totodată, expresie hotărîrii ferme a tuturor categoriilor de cetăţeni pe care i-au reprezentat de a-şi uni eforturile cu ale întregului popor, cu ale celorlalte popoare, în scopul afirmării dreptului fundamental al oamenilor — dreptul la viaţă, la pace, la existenţă liberă şi înfloritoare.

În acelaşi spirit al ataşamentului sincer faţă de idealul păcii s-au pronunţat şi reprezentanţii cultelor din ţară.

Vorbind în numele clerului şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe Române, Înalt Prea Sfinţitul Teoctist, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei a spus următoarele:

„Pace şi viaţă, libertate şi linişte, bunăstare şi progres — iată exprimate succint năzuinţele din totdeauna ale oamenilor doritori de bine de pretutindeni. Astăzi omenirea străbate o gravă criză marcată de instabilitate şi nesiguranţă, de teamă şi neîncredere. Creşterea necontenită a armelor de tot felul, îndeosebi a celor nucleare, dezvoltarea noilor planuri de perfecţionare şi punere în aplicare a unui uriaş şi îngrozitor arsenal pentru distrugerea omului, trezeşte nelinişte şi îngrijorare în rîndul oamenilor doritori de bine. Datorită acestui fapt, epoca noastră este dominată de cea mai mare mişcare care a cuprins vreodată lumea pentru apărarea păcii.

Este firesc — a spus Î. P. S. Sa — ca în această uriaşă mişcare să activeze şi reprezentanţii cultelor. Şi tot atît de firesc este ca în strădania pentru pace să fie totdeauna prezenţi ierarhii, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române, iar cadrul creat de Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste constituie un prilej binevenit de manifestare a crezului nostru pentru pace, pentru care ne simţim adînc recunoscători".

Arătînd că slujitorii cultelor au misiunea sacră de a sădi în sufletele oamenilor imperativele păcii şi ale libertăţii, virtutea nobilă a dragostei pentru viaţă — dreptul fundamental al fiecărui om — Î. P. S. Sa a subliniat că „poporul român — a cărui vocaţie pentru pace este binecunoscută, a desfăşurat şi susţine acţiuni hotărîte pentru pace şi înţelegere, pentru cooperare şi întrajutorare, pentru făurirea unui climat de respect şi încredere reciprocă.

Noi împărtăşim şi aderăm cu toată convingerea la adevărul exprimat de preşedintele Nicolae Ceauşescu că „nu există drept mai important decît dreptul de a trăi în pace, de a trăi liber". Pe linia înţeleptei gîndiri şi a iniţiativelor Domniei Sale, România s-a angajat împreună cu toate naţiunile lumii să-şi aducă întreaga sa contribuţie la orice eforturi menite să asigure viaţa paşnică a popoarelor.

Clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române — a spus în încheiere Î. P. S. Sa — vă încredinţează, prin noi, că vor continua cu sporită rîvnă să apere pacea şi viaţa — bunuri fundamentale ale omenirii".

*

Într-o atmosferă de cald patriotism şi deplină unitate a fost adoptat în final „Apelul pentru dezarmare şi pace al adunării reprezentanţilor organizaţiilor de masă şi obşteşti şi ai celorlalte organizaţii componente ale Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste", pe care opinia publică din ţara noastră l-a primit ca pe un nou şi valoros document ce reflectă în modul cel mai convingător profunda preocupare a poporului nostru pentru viaţa şi pacea întregii omeniri.

Pr. Prof. *D. Abrudan*

(Continuare în pag. a 3-a)

File din istoria patriei

Unirea Transilvaniei cu România

— 65 de ani de la înfăptuirea ei —

Patria este o fiinţă vie şi un sanctuar: sanctuarul naţional al prezenţei noastre neîntrerupte pe aceste plaiuri.

Aceste plaiuri sînt *ale noastre*, din veci şi pentru de-a pururi. Alte „neamuri" au venit şi s-au sălăşluit aici în curs de secole, alăturea de noi, între noi, trăind şi muncind laolaltă cu noi. Noi *n-am venit: sîntem de-aici!*

Ca orice fiinţă vie, Patria are o istorie — istoria *ei* — desfăşurată pe un pămînt care-i al nostru, pămîntul străbun. Patria are un suflet şi sufletul ei este un popor: cel căruia îi aparţinem. Pămîntul, cu zestrea lui milenară, fabuloasă, îi dispută biblicului Canaan întîietatea ca proporţii şi diversificare a belşugului. Poporul — prin toate surlele asprei lui măreţii de două ori milenare — azvîrle în creştetul veacurilor, ca o sfidare împletită din oftat şi speranţă, certitudinea dăinuirii noastre neclintite la această răscruce de lumi: *„Toţi românii dintr-o fîntînă cură"!* Iar prin români se înţeleg şi cei din Transilvania, din aceeaşi viţă trăgîndu-ne...

Avînd o atît de împlinită conştiinţă a *unităţii* noastre de obîrşie, era firesc ca străbunii noştri să fi năzuit şi să se fi străduit *să trăiască laolaltă*, după atîtea veacuri de silnică răzleţire. Ei aveau antecedente care hrăneau această năzuinţă şi infuzau vigoare mereu proaspătă strădaniilor lor spre *unitate* şi *libertate* naţională. Antecedentele acestea mergeau — peste colosala experienţă a României lui Mihai Viteazul — pînă la capodopera dintru început a Daciei Felix.

Îndelungata noastră despărţire politică s-a curmat în zorii anului 1859 — dar numai *parţial*. La acea dată, Muntenia şi Moldova au devenit *una* printr-un act de maturitate politică săvîrşit în condiţiile care se cunosc: La 5 ianuarie 1859, Alexandru Ioan Cuza a fost ales domnitor al Moldovei; nouăsprezece zile mai tîrziu, la Bucureşti, *România era creată*, calea spre împlinirile ulterioare ale istoriei naţionale fiind deschisă viguros şi spectaculos.

... Dar Unirea Principatelor n-a fost o operă completă. Completă era doar numirea ei. Generaţia care a făurit-o vedea, desigur, în cele două elemente componente ale ei, ale acestei denumiri, un indicativ — predestinat — spre viitor. Le sîntem recunoscători că au formulat epocalul act, nedefinit ca numeral, de aşa manieră încît înţelegerea lui prin extensie să fie nu numai posibilă, ci chiar sugerată. Într-adevăr, nu poate părea pur întîmplător faptul că — după cîte ştim — nimănui nu i-a dat în gînd să designeze actul istoric din 1859 ca unire a celor „două" principate române. Ţara Românească şi Moldova nu epuizează realitatea istorică indicată prin expresia „Ţările Române". Ţările Române, în cea mai concentrată parcelare, nu sînt pereche numerică, ci triadă (treime). Transilvania urma să li se aşeze — tîrziu, greu, oricum, dar trebuia pentru ca lucrarea demiurgică pornită la 1859 să se încheie firesc şi să aibă cuvenita trăinicie.

Un învăţat ardelean, Al. Papiu Ilarian, a aşternut pe hîrtie ceea ce gîndea nu numai el. Memoriul său — care a făcut vîlvă — a fost pus sub ochiul expert al Măriei Sale Alexandru Ioan I, domn deocamdată peste o Românie încă neîntregită. *Fără Transilvania, Principatele Române „nu pot avea viitor în Europa*, ci ar fi condamnate la o existenţă precară", care „va ţinea cît va ţinea

Preot prof. Dr. *Grigorie Marcu*

(Continuare în pag. a 3-a)

Vizita făcută Bisericii Ortodoxe Române de către Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim al Bisericii Ortodoxe Bulgare

La invitaţia Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române, Sanctitatea Sa Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare, a făcut o vizită oficială în Biserica Ortodoxă Română, între 17—23 septembrie 1983, în fruntea unei delegaţii bisericeşti din care au făcut parte: Î. P. S. Pancratie, Mitropolit de Stara Zagora; Î. P. S. Filaret, Mitropolit de Vidin; P. S. Domitian de Znepole, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei de Sofia; P. C. Pr. Nicolae Şivarov, rectorul Academiei teologice „Sf. Climent de Ohrida" din Sofia; P. C. Arhid. Dr. Vasile Veleanov şi D-l Simeon Divcev, profesor la Seminarul teologic din Cerepiş.

Sosirea a avut loc în ziua de 17 septembrie a. c., la aeroportul Otopeni, unde delegaţia Bisericii Ortodoxe Bulgare a fost întîmpinată de Prea Fericitul Patriarh Iustin, însoţit de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului; Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei; P. S. Episcop Epifanie al Buzăului; P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, vicar patriarhal; P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, vicarul Arhiepiscopiei Bucureştilor.

A fost de faţă Ambasadorul R. P. Bulgaria la Bucureşti, D-l Todor Stoicev.

În după amiaza zilei de 17 septembrie a. c., delegaţia Bisericii Ortodoxe Bulgare a făcut o vizită protocolară la Ambasada R. P. Bulgaria din Bucureşti. Între orele 18—20, membrii delegaţiei Bisericii Ortodoxe Bulgare, în frunte cu Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim, au asistat la slujba Vecerniei oficiată de preotul Radoslav Neikov în biserica bulgară, din Bucureşti. Cu acest prilej Patriarhul Maxim al Bulgariei a împărtăşit binecuvîntări patriarhale credincioşilor prezenţi la slujbă.

Duminică, 18 septembrie, Întîistătătorii celor două Biserici, înconjuraţi de ierarhi, preoţi şi diaconi ,au oficiat Sfînta Liturghie în Catedrala patriarhală „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" din Bucureşti.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Prea Fericitul Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române, a adresat un cald salut de bun venit înaltei delegaţii şi a exprimat înalta preţuire faţă de Biserica Ortodoxă Bulgară şi Întîistătătorul ei. Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim, precum şi faţă de poporul bulgar vecin, subliniind că această vizită are menirea de a adăuga o nouă verigă în lanţul legăturilor de prietenie dintre Bisericile şi popoarele noastre, pentru a reîmprospăta şi întări contactele dintre credincioşii şi ierarhii celor două Biserici, ca unii care trăim de veacuri unii aproape de alţii, în prietenie şi colaborare, mărturisind aceeaşi credinţă în Dumnezeu, care comportă unitate în gîndire şi dragoste în viaţă.

Inalţii ierarhi în vizită la Institutul Teologic Universitar din Sibiu

În cuvîntul de răspuns, Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim şi-a exprimat convingerea că fructuoasele convorbiri ce vor avea loc cu ierarhii Bisericii Ortodoxe Române vor contribui la împlinirea celor mai înalte deziderate propuse de cele două Biserici pentru promovarea şi întărirea relaţiilor statornicite de veacuri între ele, reliefînd totodată, datoria de a milita cu neobosită rîvnă pentru propăşirea şi consolidarea păcii, înţelegerii şi colaborării în lumea întreagă.

Festivitatea a luat sfîrşit prin oferirea de cadouri între cei doi Întîistătători, semn al dragostei în Hristos.

A urmat apoi o agapă frăţească la Palatul patriarhal, din Bucureşti.

Luni, 19 septembrie, delegaţia Bisericii Ortodoxe Bulgare, însoţită de Prea Fericitul Patriarh Iustin şi de o parte dintre membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, au purces la drum spre vechea vatră românească — Transilvania, vizitînd în trecere Curtea de Argeş şi Mănăstirea Cozia, unde înalţii oaspeţi au avut prilejul să admire aşezămintele bisericeşti de pe lîngă vechile ctitorii voievodale româneşti.

Diac. *Marcel Manole*

(Continuare în pag. a 2-a)

Vizita făcută Bisericii Ortodoxe Române...

Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin vorbind în aula institutului

Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim vorbind în aula institutului

(Continuare din pag. 1)

În seara zilei de 19 septembrie a. c., Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a oferit un dineu oficial în cinstea delegației Bisericii Ortodoxe Bulgare la casa de odihnă mitropolitană „Păltiniș". Cu acest prilej s-au adresat cuvinte de caldă apreciere din partea membrilor delegației bulgare, pentru faptul că Î. P. S. Mitropolit Antonie, prin activitatea sa neobosită și fructuoasă pe tărîm ecumenic, aduce o contribuție deosebită la cunoașterea și fundamentarea principiilor de bază ale credinței ortodoxe cu ocazia întrunirilor organizate de Consiliul Ecumenic al Bisericilor.

S-a toastat pentru colaborarea fructuoasă dintre Bisericile Ortodoxe Română și Bulgară, pentru prietenia dintre poporul român și poporul bulgar și pentru apărarea păcii în întreaga lume.

În ziua de 20 septembrie a. c., Întîistătătorii celor două Biserici surori precum și însoțitorii lor au fost primiți oficial în Catedrala mitropolitană din Sibiu, unde Î. P. S. Mitropolit Antonie a rostit un cuvînt de bun sosit.

Î. P. S. Sa a încredințat pe înalții oaspeți că se află la Sibiu, în centrul bisericesc al Transilvaniei, unde mai stăruie încă amintirea unor mari mitropoliți, luptători pentru Ortodoxie, pentru unitatea de credință și pentru unitatea și libertatea poporului român pe aceste meleaguri. Referindu-se la suferințele și nedreptățile îndurate de românii transilvăneni din partea stăpînirilor străine din trecut, Î. P. S. Mitropolit Antonie a amintit de martirii și eroii pe care i-a dat Transilvania, pentru apărarea Ortodoxiei și ființei neamului.

A luat apoi cuvîntul Patriarhul Maxim al Bisericii Ortodoxe Bulgare, care a mulțumit tuturor celor prezenți pentru calda primire, asigurînd gazdele de recunoștința tuturor celor care îl însoțesc și personal a Sanctității Sale.

Festivitatea primirii înalților oaspeți bulgari în Catedrala mitropolitană din Sibiu a fost încheiată printr-o amplă cuvîntare a Prea Fericitului Patriarh Iustin în care a îndemnat pe slujitorii altarelor să stăruie cu toată conștiinciozitatea în slujirea Bisericii strămoșești și a scumpei noastre Patrii.

Tot la Sibiu a fost vizitat, muzeul Brukenthal, reședința mitropolitană și Institutul teologic universitar. La Institutul teologic din Sibiu a luat mai întîi cuvîntul P. C. Arhid. Prof. Constantin Voicu, rectorul Institutului, care, pe lîngă prezentarea modului în care se desfășoară procesul instructiv-educativ la acest Institut teologic, a adresat cuvinte de înaltă mulțumire și recunoștință Prea Fericitului Patriarh Iustin de a fi prezent, însoțind înalții oaspeți ai Bisericii Ortodoxe Bulgare la deschiderea noului an de învățămînt universitar la Institutul Teologic din Sibiu.

Apoi, au luat cuvîntul Sanctitatea Sa Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare și P. C. Pr. Nicolae Sivarov, rectorul Academiei teologice „Sf. Climent de Ohrida" din Sofia, care și-au manifestat deosebita bucurie de a fi prezenți la deschiderea cursurilor unui nou an universitar, într-un așezămînt teologic din țara vecină și prietenă — România.

Festivitatea întîlnirii întîistătătorilor Bisericii Ortodoxe Române și Bisericii Ortodoxe Bulgare cu studenții Institutului teologic din Sibiu a fost încheiată printr-o cuvîntare a Prea Fericitului Patriarh Iustin adresată studenților teologi, din care s-a putut desprinde grija și îndrumările părintești ale Prea Fericirii Sale, ca studenții teologi de la Institutul teologic din Sibiu să depună eforturi susținute în aprofundarea și însușirea cunoștințelor teologice, de a da permanent dovadă de disciplină și aleasă comportare pe parcursul studiilor, pentru a deveni vrednici slujitori ai altarelor noastre strămoșești și cetățeni loiali ai patriei.

În aceeași zi, la invitația P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, cei doi Întîistătători ai Bisericilor Ortodoxe Română și Bulgară, împreună cu însoțitorii lor, au vizitat Catedrala episcopiei Alba Iulia și Mănăstirea Rîmeți. Oaspeții au fost întîmpinați cu multă căldură, ospitalitate și dragoste de slujitorii centrului eparhial, de preoți și credincioși.

La invitația Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, delegații Bisericii Ortodoxe Bulgare, însoțiți de Prea Fericitul Patriarh Iustin, au fost oaspeții Arhiepiscopiei Clujului, pînă a doua zi, 21 septembrie 1983. Ca și la Sibiu și Alba Iulia și la Cluj-Napoca cei doi Întîistătători ai Bisericilor Ortodoxe Română și Bulgară, au avut prilejul de a întîlni un mare număr de preoți și credincioși, care i-au înconjurat cu dragoste și deosebită evlavie; au putut admira locașurile de cult bine întreținute și înzestrate cu tot ceea ce este necesar pentru buna desfășurare a serviciului divin și au fost încîntați de înaltele realizări ale poporului nostru.

La Cluj-Napoca, oaspeții au fost întîmpinați după tradiția ortodoxă în Catedrala arhiepiscopală, de către Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Clujului salutîndu-i frățește și încredințîndu-i de marea bucurie a clerului și credincioșilor de a-i avea în mijlocul lor ca soli ai unei Biserici Ortodoxe și ai unui popor vecin și prieten.

A fost vizitată, apoi, Grădina botanică din Cluj-Napoca, care prin complexitatea speciilor unicate de plante și flori este a doua în Europa.

Vizita la Cluj-Napoca a delegației Bisericii Ortodoxe Bulgare s-a încheiat cu o agapă frățească la care au luat parte personalități de seamă ale conducerii locale de stat și reprezentanții cultelor religioase din localitate.

În seara zilei de 21 septembrie a. c., oaspeții s-au reîntors pe calea aerului la București.

În ziua de 22 septembrie 1983, Sanctitatea Sa Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare și Prea Fericitul Patriarh Iustin, au vizitat Seminarul teologic din București, unde au avut o scurtă întrevedere cu cadrele didactice și elevii seminariști.

În aceeași zi, 22 septembrie a. c., a avut loc la Palatul patriarhal dineul oficial oferit de Prea Fericitul Patriarh Iustin, în cinstea Sanctității Sale Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare și însoțitorilor Sanctității Sale, cu prilejul vizitei pe care a efectuat-o Bisericii Ortodoxe Române.

A participat Domnul Ion Roșianu, președintele Departamentului Cultelor, însoțit de alți colaboratori ai Domniei Sale.

La acest dineu oficial au luat parte membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

A fost de asemenea de față Domnul Todor Stoicev, Ambasadorul R. P. Bulgaria la București.

Ca invitați au participat reprezentanți ai Cultelor religioase din România, profesori de la Institutul teologic din București; consilierii Administrației Patriarhale și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Prea Fericitul Patriarh Iustin, în cuvîntarea rostită la acest dineu a spus, printre altele:

„...Legăturile noastre, ale românilor cu bulgarii, sînt vechi. Ele se întemeiază, în primul rînd, pe *vecinătatea noastră*; sîntem vecini unii cu alții iar vecinătatea implică prietenie, colaborare, bună înțelegere, toleranță. În al doilea rînd, legăturile noastre se întemeiază pe *credința noastră ortodoxă comună*. Cu prilejul discuțiilor din aceste zile au fost puse în evidență temeiurile legăturilor noastre de vecini și de ortodocși. Aceste legături sînt întemeiate pe necesitățile istorice și pe necesitățile de viață, de aceea ele sînt legate întotdeauna de viața oamenilor. Vrînd, nevrînd ele durează iar în vremea noastră se vădește, mai mult ca oricînd, necesitatea trăiniciei acestor legături.

Există astăzi în lume primejdia tulburării bunelor raporturi dintre oameni; există primejdia încordării raporturilor dintre oameni; există primejdia unui război între popoare; există primejdia unei încleștări atomice ce ar duce la distrugerea tuturor popoarelor. De aceea am spus că nevoile zilei de azi sînt mai mari ca oricînd pentru întărirea legăturilor dintre noi.

Noi constatăm cu plăcere că raporturile politice și economice dintre Bulgaria și România sînt bune și din ce în ce mai bune. Aproape că nu există an în care să nu se întîlnească Președintele Nicolae Ceaușescu cu Președintele Todor Jivkov; și aceste relații sînt urmate de contacte aproape permanente.

Sîntem bucuroși să constatăm că și pe tărîmul bisericesc relațiile noastre se continuă fericit. Iată, una din verigile în lanțul legăturilor noastre se înfăptuiește chiar acum. Avem deci bucuria să avem în mijlocul nostru pe iubitul nostru frate, Sanctitatea Sa Patriarhul Maxim al Bulgariei. Ne cunoaștem de multă vreme. A venit și a vizitat România de mai multe ori. Dar de fiecare dată descoperă lucruri noi, căci viața se schimbă. Facem și noi același lucru cu ocazia vizitelor noastre în Bulgaria.

Vizita reprezentanților Bisericii Ortodoxe Bulgare, ca și vizitele noastre în Bulgaria, sînt semne vădite ale bunelor raporturi dintre Bisericile noastre. De aceea zicem că această vizită este într-adevăr frățească; ea ajută raporturile noastre frățești. În același timp o vizită bisericească ajută la întărirea relațiilor dintre popoare.

Bisericile noastre, ca Biserici legate de popor, reprezintă în toate acțiunile lor poporul pe care-l slujesc. În spiritul doctrinei referitoare la Biserica slujitoare — pe care ne-am însușit-o și pe care o trăim — Biserica este slujitoare a poporului respectiv. De aceea, Biserica Ortodoxă Bulgară este slujitoare a poporului bulgar, iar Biserica Ortodoxă Română este slujitoare a poporului român. În același timp, în spiritul unității deosebite a Bisericii Ortodoxe, Bisericile noastre nu sînt numai slujitoare ale popoarelor noastre, ci și slujitoare ale întregii umanități. De aceea, ele sînt angajate în lupta omenirii pentru propășire, pentru fericire, pentru pace. De aceea, noi nu limităm lucrarea noastră la poporul român, ci o extindem în ecumenicitate, în universalitate. Luptăm nu numai pentru pacea noastră, ci și pentru pacea întregii lumi. Sîntem străini de spiritul îngust al individualismului. De aceea noi luptăm pentru pacea întregii lumi.

Sîntem întristați cînd auzim că în vreun colț al pămîntului curge sînge omenesc, că bunurile materiale sînt folosite pentru fabricarea de arme nucleare sau de altă natură, nu pentru propășirea omului. Știm că și poporul bulgar gîndește la fel. Sîntem popoare ale păcii. Noi mulțumim Sanctității Sale care este, prin toată activitatea sa, un om al păcii și al colaborării cu Bisericile Ortodoxe în lupta lor pentru pace..."

Sanctitatea Sa Maxim, Patriarhul Bulgariei, a mulțumit Prea Fericitului Patriarh Iustin pentru cinstea deosebită pe care i-a oferit-o de a vizita, în fruntea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Bulgare, Biserica Ortodoxă Română, toastînd pentru prietenia, colaborarea fructuoasă și buna vecinătate dintre Bisericile Ortodoxe Bulgară și Română, dintre poporul român și poporul bulgar, pentru sănătatea și îndelunga înzilire a Conducătorilor R. S. România și ai R. P. Bulgaria, pentru apărarea păcii și securității între popoarele din Balcani, pentru statornicirea unei vieți pașnice pe planeta noastră și pentru înlăturarea tuturor tentativelor de distrugere a bunului material și spiritual din lumea întreagă.

În ziua de 23 septembrie a. c., Sanctitatea Sa Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare, însoțit de Prea Fericitul Patriarh Iustin și Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului din partea Bisericii Ortodoxe Române, Î. P. S. Mitropolit Pancratie de Stara Zagora și Î. P. S. Mitropolit Filaret de Vidin, au fost primiți de Domnul Gheorghe Rădulescu, vicepreședintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, de față fiind D-l Ion Roșianu, președintele Departamentului Cultelor.

În cadrul acestei vizite s-au reliefat bunele relații existente în toate domeniile de activitate între popoarele român și bulgar, precum și între cele două Biserici Ortodoxe surori.

Delegația Bisericii Ortodoxe Bulgare s-a reîntors la Sofia, în ziua de 23 septembrie 1983.

Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Bulgare, condusă de Sanctitatea Sa Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare, făcută Bisericii Ortodoxe Române, a constituit o nouă și rodnică contribuție la lărgirea, întărirea și adîncirea relațiilor bune, existente, de apropiere și colaborare între cele două Biserici Ortodoxe surori, precum și la menținerea și propășirea climatului de pace, prietenie, bună vecinătate și colaborare reciprocă, dintre popoarele român și bulgar.

Sfînta Cruce — darul și puterea lui Dumnezeu

De veacuri răsună sub bolțile bisericilor noastre imnul Sfintei Cruci: „Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, și sfîntă învierea Ta o lăudăm și o mărim".

Imnul acesta de biruință a vieții asupra morții, ne duce cu gîndul spre adînc de istorie vechitestamentară. Patriarhului Avraam, Dumnezeu îi cere să sacrifice pe fiul său Isaac, pentru a-i face cunoscută în chip tainic jertfa Domnului Hristos. „Avraam a cunoscut ziua Lui", adică ziua arătării lui Mesia. Altă dată, din cauza mulțimii păcatelor lor, Dumnezeu pedepsește pe israeliți în pustie, prin mușcăturile mortale ale unor șerpi veninoși. La rugăciunea lui Moise, Dumnezeu se înduplecă și-i poruncește să facă un șarpe de aramă, pentru ca toți cei vătămați să se uite la el și să nu mai piară (Num. 21, 9). Și aceasta era tot o prefigurare, pe care Mîntuitorul ne-o tîlcuiește prin cuvintele: „Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe și Fiul Omului, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (In. 3, 14—15).

Ce este Sfînta Cruce? Ea este lemnul sfințit de Trupul și Sîngele lui Hristos pe Golgota. Din instrument de ocară și osîndă, pe care se executa cea mai crudă pedeapsă, Crucea devine „lemn al vieții", dar al iubirii nemăsurate și semn al puterii lui Dumnezeu. Pe lemnul sfințit de iubirea și nevinovăția Celui ce s-a jertfit pentru noi, s-a întemeiat altarul Bisericii creștine.

De pe înălțimea Golgotei, unde s-a adus pe Sine jertfă lui Dumnezeu pentru noi, asumînd păcatele omenirii întregi, Fiul Omului îmbrățișează cu mîinile întinse și pironite pe Cruce, pe toți oamenii, din Ierusalim pînă la marginile lumii, în dăruirea supremei Sale iubiri. Altarul Golgotei, care este Crucea lui Hristos, s-a făcut astfel darul suprem pentru mîntuirea noastră, străbătut de puterea jertfei lui Hristos (Ef. 1, 7).

Prin rostul acesta al ei, Crucea a devenit mai cinstită decît sfinții și relicvele lor și chiar decît sfintele icoane, căci ea a primit puterea mîntuitoare a jertfei Domnului, „cheia care ne deschide poarta raiului", cum o numește Sfîntul Ioan Gură de Aur. „Crucea este legătura între pămînt și cer... Crucea este sfințirea creaturii și vistieria bunurilor nepieritoare", adaugă același Sfînt Părinte, iar Sfîntul Apostol Pavel spune: „Cuvîntul Crucii pentru noi cei ce ne mîntuim este puterea lui Dumnezeu" (I Cor. 1, 18), căci în Hristos cel răstignit e „Duhul și puterea" (II Cor. 2, 2 și 4), care a sfințit lemnul osîndei, făcîndu-l „lemn al vieții".

Sfînta Cruce este semnul biruinței și al păcii. Prin puterea jertfei lui Hristos, s-a dărîmat peretele despărțitor al vrajbei, păcatul și moartea au fost învinse, iar noi am devenit „fii prin har" ai Tatălui ceresc (Ef. 2, 14—16; Col. 1, 19—21; 2, 14—15).

În cultul Bisericii, Sfînta Cruce ocupă un loc central: sub puterea ei de viață făcătoare respiră duhul creștinătății. Vistieria Sfintelor Taine nu este lucrătoare fără Sfînta Cruce, care ne pecetluiește în moartea și învierea lui Hristos, căci prin Crucea și învierea Domnului am primit făgăduința împărăției cerurilor.

Bisericile s-au zidit, din cele mai vechi timpuri, în formă de cruce, altarul închipuind pe Dumnezeu-Tatăl, izvorul sfințeniei, naosul pe Dumnezeu-Fiul, trimis în lume de Tatăl pentru mîntuirea neamului omenesc, iar pronaosul pe Dumnezeu-Sfîntul Duh, prin care se sfințește toată făptura, primind puteri noi, precum au primit Sfinții Apostoli la Cincizecime.

Privind Sfînta Cruce, noi privim istoria mîntuirii noastre: în-

† EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

(Continuare în pag. a 3-a)

O nouă şi grăitoare expresie...

(Continuare din pag. 1)

Succedînd în timp celor două Mesaje pe care preşedintele ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu, le-a adresat conducătorilor Uniunii Sovietice şi Statelor Unite ale Americii, ca şi Răspunsului pe care Domnia Sa l-a formulat la Scrisoarea unui grup de membri ai Camerei Reprezentanţilor a Congresului S.U.A., Apelul urmăreşte să dea un nou impuls *manifestărilor deschise împotriva* războiului şi pentru salvgardarea cauzei păcii. El este adresat oamenilor muncii din întreaga ţară — muncitori, ţărani, intelectuali, bărbaţi şi femei, tineri şi vîrstnici, tuturor cetăţenilor, fără deosebire de naţionalitate sau credinţă religioasă, chemîndu-i pe toţi „să-şi spună hotărît cuvîntul în cadrul unor largi manifestări publice — adunări şi mitinguri ale oamenilor muncii, adunări populare, conferinţe, simpozioane, alte acţiuni de masă, care să afirme cu putere hotărîrea întregului nostru popor de a lupta împreună cu celelalte naţiuni, cu forţele progresiste de pretutindeni, pentru încetarea cursei înarmărilor, trecerea la dezarmare şi, în primul rînd, la dezarmarea nucleară, pentru pace şi colaborare între toate naţiunile lumii".

Din cuprinsul Apelului se desprinde cu pregnanţă ideea că „problema fundamentală a zilelor noastre este dezarmarea, şi în primul rînd cea nucleară, preîntîmpinarea războiului şi apărarea păcii".

Apreciind ca deosebit de periculoasă situaţia de pe continentul european, care „a devenit un imens arsenal de arme nucleare", Apelul atrage luarea aminte, în primul rînd, asupra acestei zone geografice. Întrucît de aici au izbucnit şi în trecut cele două conflagraţii mondiale, trebuie făcut totul pentru ca „Europa — care a dat şi dă atît de mult civilizaţiei şi progresului — să fie eliberată de arma nucleară".

Fără a ignora pericolul pe care îl reprezintă rachetele nucleare deja amplasate pe continent, Apelul vine în întîmpinarea amplasării noilor rachete cu rază medie de acţiune ce ar urma să fie desfăşurate în acest an, cerînd cu fermitate oprirea acestei acţiuni periculoase şi trecerea imediată la reducerea celor existente la nivel cît mai scăzut.

De succesul tratativelor de la Geneva dintre Uniunea Sovietică şi Statele Unite ale Americii privind limitarea şi reducerea armamentului atomic, Apelul leagă şansa cea mai mare pentru reluarea cursului spre destindere şi colaborare în viaţa internaţională. De aceea, se cere să se facă auzit glasul de pace al poporului nostru la aceste tratative.

O responsabilitate cu totul aparte este pusă în seama guvernelor şi parlamentelor ţărilor pe teritorul cărora urmează să fie instalate rachete nucleare. Apelul sesizează gravele cumplicaţii pe care le-ar putea declanşa acceptarea de către respectivele guverne şi parlamente a unei asemenea hotăriri.

Apelul pune un accent deosebit pe „realizarea în Balcani şi în alte regiuni ale Europei şi ale lumii, de zone fără arme nucleare, fără baze militare străine", fiind aceasta o parte a activităţii generale pentru eliminarea totală a armelor nucleare de pe întreaga suprafaţă a pămîntului.

Dat fiind faptul că, în prezent, un mare număr de oameni de ştiinţă, tehnicieni şi alţi specialişti sînt utilizaţi în domeniul înarmărilor, Apelul îndreaptă spre aceştia chemarea fermă să facă totul ca „minunatele cuceriri ale geniului uman, ale ştiinţei şi tehnicii moderne să fie puse exclusiv în slujba păcii şi progresului şi nu a distrugerii şi războiului!"

Soluţionarea pe cale paşnică, prin tratative a tuturor problemelor litigioase, renunţarea la politica de forţă şi diktat, creşterea rolului O.N.U. şi a celorlalte organizaţii şi organisme internaţionale în viaţa internaţională sînt alte cîteva deziderate pe care Apelul le proclamă.

Nota generală şi optimistă totodată care se degajă din întreg cuprinsul Apelului este aceea a convingerii ferme că „stă în puterea popoarelor ca, prin acţiuni unite, tot mai energice, să oprească evoluţia periculoasă a evenimentelor, să impună adoptarea de măsuri concrete care să ducă la eliminarea pericolului războiului, la înfăptuirea dezarmării, la salvgardarea păcii".

Ecoul cu totul favorabil pe care l-a avut Apelul în sînul opiniei publice din ţara noastră a devenit evident încă din primele zile după publicarea lui în presă. Peste tot şi la toate nivelurile, cetăţenii României au dat glas voinţei lor unanime de pace, ceea ce denotă spiritul de solidaritate umană de care este animat poporul nostru.

*

Clerul şi credincioşii Bisericii noastre aderă cu toată convingerea la ideile cuprinse în Apel. Trebuie văzut în aceasta un act firesc izvorît din propria noastră credinţă ortodoxă care ne determină să ne angajăm, fără ezitare, în lupta pentru apărarea vieţii şi protejarea celei mai alese *dintre făpturi, care este omul. În* temeiul acestei credinţe mărturisim că Dumnezeu, pe care Îl adorăm, este stăpînul cerului şi al pămîntului şi izvorîtorul vieţii. El „a creat *dintr-un sînge* întregul neam omenesc, spre a locui (în pace) peste toată faţa pămîntului" (F. Ap. 17, 26). Tot El L-a trimis în trup, din iubire faţă de oameni, pe Unicul Său Fiu, pentru ca prin El „lumea viaţă să aibă şi încă din belşug" (In. 10, 10). Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, este prezentat în Scripturi ca fiind „pacea noastră" (Efes. 2, 17). Întru El, Dumnezeu ni se descoperă ca „Dumnezeul păcii" (Rom. 15, 13; 16, 20), sau ca „Dumnezeul dragostei şi al păcii" (II Cor. 13, 11), iar Evanghelia Sa poartă, pe drept cuvînt, denumirea de „Evanghelia păcii" (F. Ap. 10, 36; Efes. 6, 15). „El a venit şi a binevestit pacea" (Efes. 2, 17), făcînd din cele două lumi (cea păgînă şi cea iudaică) una, prin surparea peretelui cel din mijloc al despărţiturii (Efes. 2, 14). Prin forţa Sa, prin care a desfiinţat vrăjmăşia, Hristos ne-a împăcat cu Dumnezeu Tatăl (Rom. 5, 1; Col. 1, 20—22; Efes. 2, 16—18) şi ne-a adus în comuniunea de iubire cu semenii.

Pacea realizată obiectiv de Iisus Hristos, prin Jertfa crucii, trebuie „să stăpînească sufletele noastre" (Col. 3, 15). Trebuie adică să ne ostenim pentru ea, să acţionăm în aşa fel încît din dar dumnezeiesc pacea să devină realitate socială concretă biruitoare. Aici este punctul nostru de întîlnire cu credincioşii altor religii şi, în general, cu semenii noştri care împărtăşesc alte convingeri. Credem în efectul mîntuitor al Jertfei lui Hristos, dar ne vedem încă pe cale, lucrînd „cu timp şi fără timp" pentru dobîndirea împărăţiei lui Dumnezeu care „nu este mîncare şi băutură, ci dreptate şi pace şi bucurie de la Duhul Sfînt" (Rom. 14, 17).

Pînă la aşezarea lumii pe temeliile solide ale dreptăţii şi păcii, picioarele noastre vor păşi alături de cei care caută „să se ferească de rău şi să facă bine, să obţină pacea şi s-o urmeze" (Ps. 33, 14).

În calitate de creştini împărtăşim convingerea că pentru a obţine o pace deplină, care să ofere omenirii posibilitatea ridicării tot mai sus pe treptele civilizaţiei, nu este suficient să ne limităm la propovăduirea păcii, la rostirea de rugăciuni pentru pace, ci trebuie să recurgem la atitudini concrete, la a milita activ pentru rezolvarea favorabilă a problemelor de care depinde instaurarea unei păci reale şi de durată. Aceste probleme sînt cît se poate de urgente. Ele decurg din decalajul mare ce există astăzi între cei bogaţi şi cei săraci şi în egală măsură din escaladarea fără precedent a cursei înarmărilor. Uriaşele cheltuieli care se fac pentru înarmare reprezintă o masivă şi nepermisă deturnare de fonduri care în loc să fie folosite pentru propăşirea vieţii şi civilizaţiei sînt destinate distrugerii şi morţii. Cît de departe se arată astăzi lumea de viziunea profetică a prefaceri, săbiilor în fiare de pluguri şi a lăncilor în seceri (In. 2, 4). În faţa unor astfel de stări de lucruri, credinţa noastră nu ne permite să rămînem pasivi. Sprijinirea acţiunilor pentru pace ne apare ca un imperativ de maximă importanţă. Încredinţaţi pe deplin de acest fapt, adeziunea noastră la Apelul pentru dezarmare şi pace este totală.

Sfînta Cruce...

(Continuare din pag. a 2-a)

truparea, patimile, moartea, învierea şi înălţarea Domnului, de aceea, însemnîndu-ne cu semnul Sfintei Cruci, ne însemnăm cu darul şi cu puterea lui Dumnezeu. „Însemnează-te cu semnul Crucii", ne sfătuieşte Sfîntul Efrem Sirul. „Nu înceta, creştine, a purta această armă în tot locul, în toată vremea. Nimic să nu faci fără Cruce. Înarmează-ţi toate membrele tale cu acest semn şi de nimic nu te vei înfricoşa", ne spune acelaşi Sfînt Părinte.

Creştinii ortodocşi urmează acestui îndemn şi se însemnează cu semnul Sfintei Cruci în toate împrejurările vieţii, la începerea oricărui lucru, cînd se închină şi zic: „Doamne, ajută-mi", sau la terminarea lui, cînd mulţumesc lui Dumnezeu pentru ajutorul primit de la El.

Însemnarea cu semnul Sfintei Cruci se face împreunînd cele trei degete ale mîinii drepte, în numele Sfintei Treimi, după care lipim celelalte două de podul palmei, în amintirea strămoşilor Adam şi Eva, care se roagă cu umilinţă lui Dumnezeu. Ducem apoi mîna dreaptă la frunte şi zicem: În numele Tatălui", la piept: „şi al Fiului", apoi la cei doi umeri: „şi al Sfîntului Duh" şi încheiem zicînd: „Amin!" (aşa să fie!).

O veche tîlcuire a Sfinţilor Părinţi ne învaţă că fruntea închipuieşte cerul, pieptul închipuieşte pămîntul, iar umerii sînt locul şi semnul puterii.

Poporul nostru a primit această credinţă din leagănul plămădirii sale, român şi creştin. De aceea cinstirea Sfintei Cruci a fost moştenirea lui scumpă şi izvorul din care şi-a sorbit tăria de a putut sta neclătinat în toate împrejurările vitrege ale istoriei sale, iar faptele cele mai de seamă din istoria sa, locurile unde s-au întîmplat fapte demne de a fi amintite urmaşilor, le-a însemnat prin ridicarea de cruci comemorative. Aşa este crucea care aminteşte de biruinţa lui Mihai Viteazul la Şelimbăr, sau cea de pe monumentul de la Mărăşeşti. Tot semnul sfînt al Crucii veghează mormintele celor adormiţi în nădejdea învierii, precum şi răspîntiile de drumuri sau izvoarele ce potolesc setea drumeţilor.

Sfintele noastre biserici poartă pe cupolele lor, străjuind înaltul cerului, Sfînta Cruce, iar înlăuntrul lor, semnul sfînt al mîntuirii noastre împodobeşte lăcaşul şi îndeamnă pe credincioşi la rugăciune.

Strămoşii noştri ne-au lăsat din tată în fiu comoara credinţei ca moştenire, îndemnîndu-ne să cinstim Sfînta Cruce, prin însemnarea căreia primim putere şi ajutor de la Dumnezeu.

Cinstind Sfînta Cruce, să credem cu tărie în puterea ei de viaţă dătătoare, şi să rugăm pe Cel Atotputernic să ne călăuzească spre tot lucrul bun, spre dreapta cinstire a lui Dumnezeu, slujirea Sfintei noastre Biserici şi a Patriei.

Unirea Transilvaniei...

(Continuare din pag. 1)

rivalitatea şi interesele schimbătoare ale statelor Europei". De aceea — spunea el mai departe exprimînd o convingere care plutea în aer — unirea Transilvaniei cu Principatele Române va putea să le scape de la moarte pe acestea, completînd „sistema Statului Român" şi „punînd fundamentul vieţii perpetue a României". Nu mai insistăm: spaţiul cere să-l cruţăm...

În contextul teritoriului etnic românesc — bine ştiut este acest lucru — Transilvania are o poziţie ireversibil stabilă, de miez geopolitic: de jur-împrejur Ardealul este încins ferm şi firesc de cordonul celorlalte provincii româneşti — Banatul, Crişana şi Maramureşul, Moldova, Dobrogea, Muntenia şi Oltenia. Însăşi configuraţia de bază a teritoriului ţării noastre dezminte şi contestă legitimitatea oricărei parcelări făcute cu scop de ciuntire şi înstrăinare.

La 1 Decembrie 1918, Adunarea Naţională de la Alba Iulia a făcut din România ţara cu cel mai stabil echilibru geopolitic dintre toate statele care s-au desprins din artificialul conglomerat polietnic al fostei monarhii habsburgice. *Ceea ce s-a făcut atunci este o operă minunată* din toate punctele de vedere. Prin însăşi alcătuirea pămîntului său, *Statul român*, închegat la 1 Decembrie 1918, are cea mai *pacifică configuraţie* care se poate concepe: în centru, cetăţuia de munţi a Transilvaniei (a cărei apărare Decebal a plătit-o cu viaţa lui eroică); la periferii, cîmpii întinse cu ape la hotar sau cu graniţe convenţionale. Nu prezintă, deci, vecinilor săi, zidul munţilor, ci curţile cîmpiilor sale ocolite de drumuri deschise pentru toată lumea, — cum a remarcat cu mare talent, la timpul său, eruditul academician geograf G. Vâlsan.

Însuşi teritoriul Patriei noastre este o realitate obiectivă care îmbie la prietenie şi colaborare — pe vecini în prima linie, pe oricare popor, căci drumurile noastre deschise firesc şi generos către lumea dinafară sînt drumuri accesibile oricui le calcă făgaşul cu bune intenţii.

Dar nici istoria poporului român nu sugerează altă atitudine a lui faţă de cei de alt neam dinăuntrul hotarelor ţării şi faţă de lumea dinafara acestora. De-o parte şi de alta a Carpaţilor s-a afirmat vreme de veacuri aceeaşi trebuinţă firească de *comunicare permanentă şi cordială, hrănită de-o trează conştiinţă a unităţii naţionale a tuturor românilor*, al cărei suport trainic a fost, în vremuri de izbeliştе, tripla noastră unitate de *teritoriu*, de *limbă* şi de *credinţă* (creştină ortodoxă răsăriteană).

La 1 Decembrie 1918, Marea Adunare Populară întrunită la Alba Iulia a încununat luptele de secole ale atîtor generaţii eroice, hotărînd *unirea Transilvaniei cu România.*

„Unitatea României nu este nici opera unui om, nici a unei provincii, nici a unei generaţii. Ea este rezultatul luptelor susţinute vreme de veacuri de cei mai buni fii ai poporului român. Unitatea noastră naţională a fost cimentată nu numai prin sîngele soldaţilor noştri, ci şi prin jertfele gînditorilor şi scriitorilor care (mai ales) din secolul 15 încoace au îndurat pentru ideile lor temniţa şi exilul. Ei au fost promotorii mişcărilor şi luptelor care au dus întru sfîrşit la această unitate atît de mult visată". Lor li s-au adăugat muncitorii şi ţăranii români din Transilvania şi din celelalte „ţări" româneşti într-un elan de pilduitoare consimţire panromânească la idealul care însufleţea de veacuri întregul nostru popor. „Instrucţiunile pastorale ale vlădicilor, sfaturile cronicarilor şi istoricilor, versurile poeţilor, predicile preoţilor, articolele ziariştilor care au făcut din meşteşugul lor un apostolat, au trezit în sufletul poporului *conştiinţa naţională. Cartea* şi gazeta românească au minat fără încetare un regim de opresiune care guverna prin forţă şi siretlic" (I. Lupaş).

Prezidînd festivităţile semicentenare de la Alba Iulia (joi, 28 noiembrie 1968), Preşedintele ţării, Domnul *Nicolae Ceauşescu*, a spus: „Ceea ce n-au putut realiza domnitorii la timpul respectiv au continuat alţii: la '48, în '59, în '77, în 1918 şi prin voinţa unanimă a poporului s-a înfăptuit unitatea statului nostru naţional. Nu a fost rezultatul nici unui tratat de pace, nu a fost voinţa unei puteri de libertate şi independenţă. E drept că împrejurările de la sfîrşitul primului război mondial au fost prielnice. Ca urmare a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, a unui şir de revoluţii de eliberare naţională, a marilor mişcări sociale ale maselor, s-au prăbuşit imperii, printre care şi imperiul habsburgic, care demult trebuia să se prăbuşească. Pe ruinele acestuia s-au ridicat popoare libere, independente, care au început să-şi clădească viaţa pe alte baze, fără cotropitori şi asupritori străini. Considerăm că, deşi s-a înfăptuit în împrejurările existenţei burgheziei, acesta a fost totuşi un act progresist, care a dus la dezvoltarea societăţii omeneşti".

Legături indestructibile de sînge, de tradiţii, de limbă şi de credinţă religioasă adevereau că *românii sînt una* şi au dreptul la existenţă într-un stat *al lor*, liber şi independent. Fără Transilvania, acest stat apărea ca o operă incompletă, căci *Transilvania*, sub orice unghi conceptional ar fi privită, s-a dovedit a fi *parte integrantă şi esenţială a pămîntului şi poporului român.* În temeiul vechimii istorice, al numărului (populaţiei) şi al muncii, *Transilvania ne aparţine pentru de-apururi.* Două tratate internaţionale de maximă însemnătate — tratatele care au pus capăt celor două războaie mondiale — au recunoscut drepturile noastre asupra Transilvaniei.

Iubind cu luminată pasiune acest străbun pămînt izbăvit, cîntîndu-i farmecul şi valorificîndu-i avuţiile prin munca înfrăţită a tuturor — fără discriminări de specia celor ce tulburau odinioară relaţiile dintre locuitorii ţării — ne mărturisim cu fiecare prilej, ca şi în această împrejurare festivă, aniversară, voinţa neşovăielnică *de-a fi mereu una*, nelăsîndu-ne dezbinaţi de nimeni şi nimic, niciodată.

Poporul român din Transilvania — popor învins adeseori în năzuinţele sale fireşti, dar niciodată răpus, încovoiat dar nu redus la tăcere de asupritorii săi vremelnici, azvîrlit ades şi cu cruzime în subsolul unei istorii măstere, dar totdeauna înviat la viaţă nouă — şi-a aflat în 1918 izbăvirea, iar astăzi fericirea. Ceea ce *s-a săvîrşit* atunci, *se desăvîrşeşte* paşnic şi eroic în zilele noastre. Măreţul nostru prezent istoric făureşte statura impozantă a viitorului acestui neam.

Sîntem bucuroşi că în crugul cel nou al istoriei naţionale, Biserica noastră — *una* şi ea *pentru totdeauna* — s-a situat loial şi stabil *alături de cei ce sînt în frunte la muncă de înnoire, la iureş spre praguri de propăşire, la fapte de pace şi înfrăţire.*

Ioan N. Ciolan

(1899—1983)

Doborît de-o moarte năprasnică, în plină putere şi activitate de creaţie, profesorul şi bunul credincios al Bisericii noastre Ioan N. Ciolan lasă un gol greu de înlocuit în cultura românească. „Asemenea unui stejar cu rădăcinile înfipte în solul românesc, cu trunchiul viguros în mijlocul vieţii tumultuoase a neamului şi cu coroana înălţată spre cerul Creatorului" — aşa l-au cunoscut cei ce au avut norocul să-i fie aproape. Imaginea aceasta este a unuia dintre cei mulţi care au vorbit la căpătîiul celui ce a plecat atît de tragic şi neaşteptat dintre noi.

Marţi — 22 sept. 1983 — a fost prohodit la „biserica din groapă"

Preot prof. Dr. *Nicolae Neaga*

(Continuare în pag. a 4-a)

ȘTIRI — INFORMAȚII ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

● Vineri, 16 septembrie 1983, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit vizita domnului vicepreședinte al organizației bisericești din R. F. G. „Diakonisches Werk", Geinel Ludwig, cu soția, și a d-lui Brakhage Reinhardt, referent principal la aceeași organizație. Oaspeții au fost însoțiți de d-nii Gustav Weber, secretar general, și Hans Hermannstedter, curator general la Episcopia Evangh. C. A. din Sibiu. A avut loc cu acest prilej un schimb de păreri asupra relațiilor Bisericii noastre cu Biserica Evanghelică, asupra sprijinului reciproc pe care și-l acordă, asupra lucrărilor Adunării Generale a C. E. B. de la Vancouver etc., oaspeții mulțumind Înalt Prea Sfinției Sale pentru dragostea pe care le-a arătat-o.

● Bisericii „Înălțarea Domnului" din parohia Tohanul Vechi, prot. Brașov, i s-au făcut în ultimul timp o seamă de reparații și înnoiri interioare, ceea ce luînd în considerare Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a resfințit această biserică, Duminică, 25 septembrie 1983, însoțit fiind de la Sibiu de P. C. rector C. Voicu și P. C. consilieri Gh. Papuc și D. Dan. La momentul cuvenit, C. diacon V. Prodea a fost hirotonit preot pentru postul II de paroh la Tohanul Vechi. La priceastnă a predicat P. C. arhid. Gh. Papuc. La sfîrșitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. prot. Z. Moșoiu (Brașov), d-l epitrop N. Crăciun și C. pr. V. Prodea, parohul local. Cuvînt de învățătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie, care, după ce a mulțumit C. pr. V. Prodea, fostului paroh P. Comăniță, precum și credincioșilor pentru ceea ce au realizat, a tălmăcit cu deosebire cuvintele Mîntuitorului Iisus Hristos din Evanghelia zilei: „Mai la adînc", subliniind importanța adîncirii problemelor pentru a le înțelege mai bine și astfel a le da soluții mai drepte. C. pr. V. Prodea a fost distins și hirotesit „iconom".

● Ridicată în anul 1826 și pictată în 1857 de Mișu Pop, biserica „Sf. Treime" din Brașov-Tocile a fost reparată, iar pictura curățată, lucrări în urma cărora ea a fost resfințită de Î. P. S Mitropolit Antonie al Ardealului Duminică, 2 octombrie 1983, fiind primit cu multă dragoste de cunoscuții „Juni" ai Șcheiului. În același timp a avut loc și sfințirea mausoleului ridicat, prin grija P. C. pr. V. Voineag, în cimitirul parohial, în amintirea eroilor șcheeni căzuți pentru apărarea Patriei în primul și al doilea război mondial. Răspunsurile au fost date de obștea credincioșilor. La sfîrșitul Sf. Liturghii, cuvînt de bun venit a rostit P. C. prot. Z. Moșoiu (Brașov). A vorbit apoi P. C. Voineag, parohul local, care a făcut o prezentare a parohiei și a bisericii ce s-a sfințit. Cuvînt de învățătură a rostit în continuare Î. P. S. Mitropolit Antonie, care, după ce a reliefat importanța Brașovului în istoria poporului român, în viața Bisericii noastre, în viața noastră culturală și economică, a explicat pericopa evanghelică, insistînd cu deosebire asupra regulei de aur a vieții noastre creștine, cuprinsă în cuvintele Mîntuitorului: „Precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea". Avînd toate distincțiile bisericești, P. C. pr. N. Voineag a primit un act special de apreciere, acte de prețuire înmînîndu-li-se din partea Î. P. S. Sale și unor credincioși mai vrednici din parohie.

● La mijlocul lunii august 1983, Centrul arhiepiscopesc Sibiu a fost vizitat de familia Aurelia și Nick Triff din Youngstown Ohio, S. U. A. care s-au aflat în vizită pe meleagurile părintești. Doamna și domnul Triff sînt originari din Agîrbiciu, jud. Sibiu, și, după cum au mărturisit, la Centrul arhiepiscopesc de la Sibiu i-a adus îndeosebi dorința de a vedea redacția și tipografia unde se tipărește Telegraful Român, gazetă pe care o primesc și pe care o citesc cu multă bucurie și folos sufletesc. Oaspeții au vizitat tipografia eparhială, înființată de marele mitropolit Andrei Șaguna, astăzi complet reînnoită, precum și alte obiective bisericești, exprimîndu-și satisfacția în legătură cu ceea ce au văzut.

CLUJ

● *Luni, 15 august 1983*, Adormirea Maicii Domnului, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil Herineanu, a participat la hramul mănăstirii Nicula, jud. Cluj, săvîrșind Sf. Liturghie arhierească. La sfîrșitul Sf. Liturghii Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

● În aceeași zi de praznicul Adormirii Maicii Domnului, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească și a rostit cuvînt de învățătură la sfînta mănăstire de la Rohia, jud. Maramureș.

● *Duminică, 21 august 1983*, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvîrșit sfințirea bisericii din filia Sînmărtin, parohia Diviciorii Mari, prot. Dej, care a fost renovată și îmbrăcată cu frumoasă pictură prin jertfelnicia vrednicilor credincioși din această filie. La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

● *Duminică, 28 august 1983*, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvîrșit sfințirea bisericii din filia Văleni, parohia Mănăștur Românesc, prot. Huedin, construită în anul 1931, renovată în anul 1981—1982 și îmbrăcată cu frumoasă pictură în frescă, executată de pictorița Ceicu Gabriela din București, prin jertfelnicia vrednicilor credincioși din această filie și purtarea de grijă a vrednicului preot paroh Dorel Pușcaș. În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Gheorghe Peter (licențiat în teologie), a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Cămărașu, prot. Turda, jud. Cluj. La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești Î. P. S. Sa a rostit un cuvînt de învățătură.

ORADEA

● Duminică, 18 septembrie 1983, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit sfințirea bisericii din filia *Vălișoara* (a parohiei Cozla), prot. Zalău, pictată și înzestrată cu cele necesare cultului divin, din jertfelnicia credincioșilor, sub păstorirea vrednicului preot Octavian Pintea. Ierarhul a ținut un edificator cuvînt de învățătură, lăudînd jertfelnicia credincioșilor și strădania preotului-paroh.

● Duminică, 25 sept. 1983, chiriarhul — după ce dimineața a săvîrșit Sf. Liturghie în Catedrala episcopală din Oradea, rostind și cuvînt de învățătură, după-masă a săvîrșit slujba vecerniei în parohia *Apateu*, prot. Oradea, unde de asemenea a ținut un instructiv cuvînt de învățătură. A felicitat pe credincioși și pe preot pentru zidirea unei case parohiale noi, care a fost binecuvîntată cu acest prilej. Preotul-paroh Ioan Rengle a fost distins cu rangul de *sachelar*.

● În ultimul timp, chiriarhul a hirotonit întru preot pe următorii candidați la preoție: 1. Longodor Gheorghe, la 26 sept. 1983, pentru parohia Jibou II, prot. Zalău; 2. Trifan Vasile, la 27 sept. 1983, pentru parohia Hurezul Mic, prot. Șimleul Silvaniei; 3. Țodan Florin, la 28 sept. 1983, pentru parohia Sînlazăr, prot. Marghita; 4. Copaciu Eugen, la 29 sept. 1983, pentru parohia Lugașul de Jos, prot. Oradea.

Ioan N. Ciolan

(Continuare din pag. a 3-a)

de un sobor de preoți în frunte cu P. Cuv. păr. arhim. V. Cornilă, care a citit cuvîntul de binecuvîntare și de mîngăiere trimis familiei de către Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

Fiu de țăran din Porcești (Sibiu), copilărind într-un sat din preajma Bărăganului, făcînd Școala normală la Cîmpulung și București, și-a început activitatea în învățămîntul primar din comuna natală. Timp de 5 ani ca învățător, a înființat cîteva cooperative, reușind să pună bazele unei acțiuni de ridicare a satelor. Fiind o fire de adevărat pionier întru ridicarea materială, socială și culturală a sătenilor — animat de un neastîmpăr creator — și-a completat studiile, luînd licența în filozofie și pedagogie, la Universitatea din București. A activat în echipele sociale ale profesorului Gusti și îndeosebi s-a dedicat cooperației în care a fost un precursor și ctitor al primelor cooperative de producție în ramuri pînă atunci neabordate: „Negovanul", pentru exploatare forestieră; „Sănătatea neamului", cu cabinete medicale: dentistică, maternități, librării, cooperative viticole. Toate aceste activități — majoritatea unicate în domeniu — sînt legate de numele lui.

Pentru a ilustra că I. Ciolan era un om care trăia și lucra între oameni și pentru oameni menționăm cazuri specifice: cînd un foc vrăjmaș a nimicit 75 gospodării din satul Boița, jud. Sibiu, defunctul a pus la dispoziția fiecărui sinistrat cîte 3—4 metri cubi de cherestea pentru a-și reface avutul. Cînd în perioada marei inflații, instituțiile culturale nu se puteau descurca, I. Ciolan, prin băncile populare înființate și conduse de el, a subvenționat scoaterea Anuarului din acel an (1947) al Institutului Teologic din Sibiu.

Paralel cu aceste activități nu a părăsit nici o clipă preocupările de ordin cultural. Președinte al Asociației învățătorilor din Sibiu, apoi din Transilvania, a ajuns vicepreședinte al Asociației generale, București; a activat la Asoc. „Astra", a scos și condus revista învățătorească „Luceafărul", a colaborat la reviste și ziare, a scos manuale școlare și neîncetat a cercetat trecutul neamului, cu interes, cu pricepere, cu metode practice, originale și mai ales cu dragoste. Rezultatele s-au concretizat în lucrări tipărite, ca Monografia Visarion Roman — în colaborare.

În ultimii 15 ani ai vieții a desfășurat o activitate de cercetare a protejării și restaurării monumentelor istorice de cult ortodox.

Dar ceea ce a încununat în chip fericit această personalitate este omul duhovnicesc care a trăit în Ioan Ciolan: deputat eparhial, creștin practicant, era nelipsit de la serviciul divin. Cititorul Apostolului constituia o pildă vie pentru ceea ce înseamnă mirean înduhovnicit. A sprijinit cu toate puterile sale Biserica și pe credincioși. Era ajutor de preț pentru mulți preoți, tineri sau mai puțin tineri și era de multe ori chemat la un sfat, așa cum a mărturisit delegatul P. S. Episcop Emilian, de la Alba Iulia, părintele consilier Păunescu — nu pregeta a lua trenul, autobuzul sau căruța pentru a ajunge la destinație".

Participarea numeroasă la drumul din urmă al lui Ioan Ciolan a fost dovada prestigiului de care s-a bucurat pentru meritele recunoscute și mărturisite.

ANUNȚ

Aducem la cunoștința cititorilor noștri că abonamentele la „Telegraful Român" pentru anul 1984 se reînnoiesc pînă la 1 decembrie 1983.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Revista „Cronica" (nr. 17, 1983), are la mijloc patru pagini intitulate: ISTORIE ȘI LIMBĂ ROMÂNEASCĂ. Pe prima,* Testamentul *lui Ienăchiță Văcărescu și* Limba noastră *a lui Al. Mateevici. Pe pag. III* Pagini de jurnal *de Onisifor Ghibu, cu o introducere de Gh. Buzatu. La pag. IV Ștefan S. Gorovei scrie sub genericul* Restituiri, *despre,* UN MEMORIALIST UITAT: PETRU MOVILĂ, *descoperind în marele mitropolit născut la Suceava și pe unul din primii memorialiști români, în fapt al doilea după Mihai Viteazul. Pe aceeași pagină, Claudiu Paradais scrie despre Scarlat (Sofronie)* V. Vârnav *sub titlul: „O SECULARIZARE A AVERILOR MĂNĂSTIREȘTI ÎN 1859? (I). Se știe că acesta a fost fondatorul Pinacotecii din Iași și că a fost monah la Mănăstirea Neamțu.*

● *Scriind despre* „Mitropolitul Dosoftei, întemeietorul poeziei culte", *Ion Rotaru încheie: „La cele trei mari arte promovate de Biserica ortodoxă la noi — cu un rol atît de important cît privește păstrarea ființei naționale în trecut —* Arhitectura, Pictura și Muzica, *Dosoftei adaugă pe a patra,* Poezia. *Primele două se știu pentru că se văd ființînd în chiar centrul tezaurului culturii naționale. Prin forța lucrurilor cea de a treia nu poate fi decît dedusă în marginea psalmilor versificați ai mitropolitului, întemeietorul limbajului poeziei culte românești" (în volumul:* Valori expresive în literatura română veche, *vol. II, ed. Minerva, București, 1983, p. 45).*

● *„Se gîndește filozofic destul de puțin în zilele noastre. Filozofia nu mai are monumentalitatea sistemelor, se pierde într-un exces de analiză ... gramaticală, cultivă amănuntul, descoperă un concept „nou" și îl învăluie în speculații interminabile și, mai ales, n-are curajul de a trăi în aerul pur al înălțimilor de unde se vede departe." Am citat din cartea lui A. P. Samson,* ESEURI DESPRE GÎNDIRE, *„Cartea Românească", București, 1983, p. 199).*

● *Despre* VARLAAM *și* IOASAF, Istoria unei cărți, *scrie o carte cu acest titlu, Dan Horia Mazilu (Ed. Minerva, București, 1981, 256 p.). Se știe că acești doi sfinți, pătrunși în literatura noastră din Orient, creștinînd oarecum, prin parafrazare, viața lui Budha, au fost subiectul unuia din primele „romane", la noi și la alții, instrument de cultură de mare circulație, la noi începînd din sec. al XVII-lea.*

● *Gabriel Strempel ne-a dat cel de al doilea volum din CATALOGUL MANUSCRISELOR ROMÂNEȘTI (Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, 503 p.), operă de erudiție și de mare folos în cercetarea valorilor culturii vechi românești. E o lucrare ce tinde să-și afirme utilitatea cu specificul ei, la fel ca și Bibliografia Românească veche.*

● *În „Magazinul" (an XXVII), nr. 28, 1983, o nouă poezie de Adrian Păunescu, după o relativă tăcere.* Spre bine, spre frumos, spre adevăr, *e o chemare vibrantă la calitate, cu care nu putem fi decît de acord. În același număr Gh. Brătescu încheie:* „Evul mediu în Transilvania" *(IV), o convorbire cu Dr. Constantin Rezachevici.*

● *„Scînteia" din 10 iulie 1983 prezintă sub semnătura lui Ioan Mitrofan, ÎNFLORITOAREA AȘEZARE DE LA MICĂSASA. De la noi din Transilvania, din județul Sibiu!*

● *Pompiliu Marcea propune în „Contemporanul" (nr. 28, 8 iulie 1983, p. 4), introducerea odată cu noul an de învățămînt a unui* curs general de istoria limbii și literaturii române, *la facultățile de filozofie, istorie, științe juridice, științe economice și geografie, pe timp de 3—4 semestre. Pledoaria e mai mult decît convingătoare. Ce mult ar folosi un asemenea curs și studenților în teologie!*

● Limba „Peregrinului transelvan" *e prezentată, cu obișnuita-i erudiție, de Șerban Cioculescu, în „România literară", (an XVI, nr. 27, 1983).*

● *În editura* Otto Lembeck *din Frankfurt am Main (R. F. G.) a apărut (1982) volumul DIE SACRAMENTE DER KIRCHE IN DER CONFESSIO AUGUSTANA UND IN DEN ORTHODOXEN LEHRBEKENNTNISSEN DES 16./17. JAHRHUNDERTS. E vorba de lucrările celei de a doua întîlniri a* Comisiei de dialog între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din R. F. Germania, *care au avut loc la Iași între 24—26 octombrie 1980. Despre Ființele Taine în teologia și viața ortodoxă scriu articole: P. S. Vasile Coman al Oradiei (p. 14—16), pr. prof. Dumitru Radu (p. 47—60), pr. prof. Ioan Ică (p. 70—81) și pr. prof. Dumitru Stăniloae (p. 113—120). Ceilalți autori sînt protestanții: Heinz Joachim Held, F. Hahn, Hans Helmut Esser, Georg Kretschmar și Heinz Ohme.*

In 1983 Comisia s-a întrunit în Cipru.

● Flacăra *(nr. 39, 30 septembrie 1983, p. 8) găzduiește sub semnătura Dr. Constantin Rezachevici articolul: „STEAGURILE ROMÂNEȘTI" DIN OASTEA LUI JAN SOBIESKI ÎN MAREA BĂTĂLIE PENTRU VIENA (1683). Pînă acum istoria cunoaște doar tactica lui Șerban Cantacuzino și a lui Gheorghe Duca, aflați de nevoie în tabăra otomană, de a nu se angaja în lupta cu apărătorii Vienei, și se considera că în felul acesta au contribuit indirect, și românii, la apărarea orașului și a Europei. Se știe că marea cotitură în aventura otomană care își încerca în 1683 norocul spre vest, a început cu Viena.*

Cu prilejul aniversării în anul acesta, la Viena, a 300 de ani de la aceste evenimente, participanții polonezi au scos la iveală documente necunoscute la noi, *care atestă prezența în rîndul armatei lui Jan Sobieski a 2422 de oșteni români, alcătuind cavaleria sa ușoară, 13 la sută din întreaga cavalerie poloneză. Ceea ce e cu totul altceva!*

Articolul Dr. Constantin Rezachevici mai conține și alte date istorice absolut obligatorii pentru reconstituirea momentului istoric Viena 1683 și a participării românești.

● *În editura Sport-Turism a apărut CIVILIZAȚIA ARMENILOR de Mihai Rădulescu, lector de limba engleză la Institutul Teologic din București.*

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Asist. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 15 octombrie şi 1 noiembrie 1983 Nr. 39—40 şi 41—42/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Fericiţi sînt făcătorii de pace

Poporul român este mai presus de toate un popor iubitor de pace. Întreaga sa istorie de lupte împotriva silniciilor de tot felul îi este temei pentru această atitudine de slujire fermă a nobilului ideal al păcii şi înfrăţirii între oamenii şi popoarele de pretutindeni.

În ultimii ani, mai ales, glasul de pace al poporului român s-a făcut auzit, din ce în ce mai puternic, pe toate meridianele globului, fiind receptat cu simpatie şi deplină aprobare de toţi oamenii de bine, de forţele iubitoare de pace din lumea întreagă.

Recentul *Apel pentru dezarmare şi pace* (din 20 sept. 1983), prin care reprezentanţii unanimităţii poporului român cheamă din nou la unire în jurul măreţului stindard al păcii, se adaugă iniţiativelor de mare răsunet din ultimii ani ale ţării noastre, ale preşedintelui ei, Domnul Nicolae Ceauşescu, vizînd eliminarea pericolului unui nou război, instaurarea în lume a unei păci drepte, cadru propice dezvoltării, progresului şi fericirii tuturor locuitorilor Terrei.

„Este convingerea noastră fermă — se spune în acest Apel — că stă în puterea popoarelor ca, prin acţiuni unite, tot mai energice, să oprească evoluţia periculoasă a evenimentelor, să impună adoptarea de măsuri concrete care să ducă la eliminarea pericolului războiului, la înfăptuirea dezarmării, la salvgardarea păcii. Conlucrînd strîns, popoarele pot făuri cea mai puternică armă — arma unităţii, arma păcii, arma colaborării."

Pentru Bisericile creştine şi pentru credincioşii lor, orice apel de acest fel, constituie o nouă chemare la datorie. Căci creştinii sînt responsabili nu numai în faţa oamenilor, ci şi în faţa lui Dumnezeu, pentru pacea lumii. În însăşi fiinţa Bisericii lui Hristos este înscrisă vocaţia de a sluji pacea, înfrăţirea, colaborarea. După învăţătura creştină, toţi oamenii sînt fiii aceluiaşi Dumnezeu şi pentru răscumpărarea tuturor a venit în lume şi s-a jertfit Mîntuitorul Iisus Hristos. Orice război este, din această perspectivă, un război fratricid şi o încălcare flagrantă a poruncii iubirii tuturor semenilor pe care ne-o dă Fiul lui Dumnezeu întrupat. Dumnezeu doreşte binele tuturor fiilor Săi: „Pentru că numai Eu ştiu gîndul ce-l am pentru voi, zice Domnul, gînd bun, nu rău, ca să dau viitorul şi nădejdea" (Ier. 29, 11). Deoarece nici un bine nu poate exista fără pace, Mîntuitorul a adus în lume darul dumnezeiesc al păcii: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă" — a zis El ucenicilor Săi (In. 14, 27). Prin aceste cuvinte, Domnul n-a vrut să înţelegem că pacea se realizează în lume fără colaborarea noastră. După învăţătura ortodoxă, orice realizare a vieţii creştine este rodul sinergismului divino-uman, adică al colaborării omului cu Dumnezeu. Pacea este pe de o parte dar dumnezeiesc, iar pe de altă parte ea este rod al efortului omenesc. Mîntuitorul ne dă pacea Sa, dar totodată ne porunceşte să fim făcători de pace (Mt. 5, 9). Pacea este astfel dar de sus, dar şi poruncă de împlinit din partea noastră. Pacea desăvîrşită vine de la Părintele ce-

Pr. prof. *Vasile Mihoc*

(Continuare în pag. a 3-a)

File din istoria patriei: 1 Decembrie 1918

„... Visul mare şi sfînt de dorul căruia ni s-au pogorît în taina mormîntului şi moşii şi părinţii e în pragul înfăptuirii.

Neamul românesc de pe toate laturile se pregăteşte pentru praznicul cel luminat al Duhului ce ne însufleţeşte şi înviorează.

Încinşi cu răbdare de mucenic am aşteptat ziua care a făcut-o Domnul să ne bucurăm şi să ne veselim într-însa. Ziua unirii. Ziua regăsirii fraţilor! Ziua cea mult dorită! Ziua în care va înceta plîngerea românului ... Ziua în care Mureşul şi tustrele Crişuri nu vor mai duce jale ci lacrimi de fericire şi stîncile Carpaţilor vor răsuna de chiotele bucuriei neferecate.

Ziua învierii obştii româneşti e aproape."

Acest fragment din editorialul *Telegrafului Român* din 9 noiembrie 1918, pe care l-am ales dintre multele articole scrise în acelaşi duh, dă mărturie despre faptul că foaia bisericească de la Sibiu a fost nu numai observatorul exact al evenimentelor premergătoare Marii Uniri de la 1 decembrie 1918 ci că ea s-a făcut glas adîncurilor conştiinţei şi inimii româneşti în acele zile tumultuoase.

Atunci cînd n-a putut spune tot ce dorea *Telegraful* îi întîmpina pe cititorii săi cu spaţiile albe din pagini cu care cenzura de război chezaro-crăiască dorea să lege ochii românilor din Tran-

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. *A. Jivi*

Wulfila şi românii *)

Aniversîndu-l pe Wulfila se cuvine arătat, între altele, că prin el s-a realizat un prim contact între neamul germanic al goţilor pe de-o parte şi strămoşii românilor, daco-romanii, pe de altă parte, contact care a avut loc pe teritoriul unde s-a format poporul român şi unde a dăinuit neîntrerupt de-a lungul veacurilor.

Începînd cu deceniul 4 al veacului al III-lea d. Hr., goţii migrează din stepele aflate în nordul Mării Negre spre Dunăre, pe care o depăşesc şi supun pe rînd cetăţi şi populaţii, învinge armate şi periclitează grav imperiul roman aflat în declin. Împăraţii Decius (249—251), Gallus (252—254), Valerianus (254—260) şi Gallienus (260—268) au trebuit să poarte războaie crîncene cu goţii care cîştigă teren prădînd coastele Mării Negre, distrugînd Histria (Constanţa de astăzi) şi ajungînd pînă la Atena. Dacia e cea mai primejduită, o parte a ei devenind „Goţia" (teritoriu care în România de astăzi corespunde provinciei Muntenia).

Goţii stabiliţi în Dacia şi pe care documentele vremii îi numesc uneori „sciţi" (*Philostorgius* II, 5; XI, 8) rămîn o vreme în aceste părţi convieţuind cu populaţia băştinaşă şi încep să se creştineze (cf. Prof. Herwig Wolfram, *Die Geschichte der Goten*, C. H. Beck Verlag, München, 1979 şi E. A. Thompson, *The Visigoths in the time of Ulfila*, Oxford 1966). Cum şi prin cine au primit ei Evanghelia nu ştim precis. O scriere apocrifă, *Doctrina siriană a Apostolilor*, vorbeşte despre Sf. Apostol Andrei care a evanghelizat între alte teritorii şi „Gothia" (W. Cureton, *Ancient syriac documents*, London, 1864, p. 34 şi R. A. Lipsius, *Die apokryphen Apostelgeschichten und Apostellegenden*, t. I, Braunschweig, 1883, p. 604). E cert însă că pe vremea aceea nu goţii erau ascultătorii propovăduirii apostolice, ci geto-dacii, strămoşii românilor de mai tîrziu.

Apoi au trecut anii şi dintre goţi sau dintr-o familie de prizonieri proveniţi din Kappadokia se naşte un spirit luminat, Wulfila, care după ce a fost catehizat de episcopul got Teofil, găsindu-se la Constantinopol într-o ambasadă pe lîngă împăratul Constantin, merge de aici la Antiohia unde este hirotonit episcop în anul 341 cu scopul de a face misionarism printre goţi.

Pe parcursul a 7 sau 8 ani arhipăstoreşte el goţii din Gothia de la nordul Dunării (341—348), iar cînd majoritatea acestora trec la sudul Dunării, îi urmează continuîndu-şi aici activitatea episcopală pînă în 383.

Din faptul că Wulfila a predicat în greceşte, în latineşte şi în gotică aşa cum ne-o spune însuşi ucenicul său (*Auxentius*, 53), deducem că printre cei în mijlocul cărora şi-a desfăşurat activitatea s-au aflat nu numai goţi, ci şi autohtoni daco-romani care foloseau limba latină, iar unii greaca.

(Continuare în pag. a 2-a)

*) Versiunea germană a acestui articol a apărut în revista „Die Zeichen der Zeit", Berlin, an. XXXVII, nr. 8, august 1983, pp. 204—205, cu prilejul împlinirii a 1600 ani de la moartea vestitului episcop got Wulfila.

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

Vizita Sanctităţii Sale Pimen, Patriarhul Moscovei şi al întregii Rusii, făcută Bisericii Ortodoxe Române

Între 11—17 octombrie 1983, la invitaţia Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, Biserica Ortodoxă Română a primit vizita Sanctităţii Sale Pimen, Patriarhul Moscovei şi al întregii Rusii. Acest moment reprezintă un eveniment de seamă în şirul relaţiilor frăţeşti bisericeşti şi de vecinătate cu Biserica Ortodoxă Rusă.

Delegaţia care a însoţit pe Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Ruse a fost alcătuită din: Î. P. S. Mitropolit Filaret de Minsk şi Bielorusia, Î. P. S. Arhiepiscop Ghedeon de Novosibirsk şi Barnaul, P. S. Episcop Ioan de Jitomir, P. C. Prot. Maftei Stadniuk, P. C. Arhid. Vladimir Nazarkin, P. C. Ierod. Serghei Sokolov, P. C. Diac. Feodor Sokolov, D-l Prof. Konstantin Skurat, D-l M. Voskresenski, translator.

La aeroportul Otopeni, înalţii oaspeţi au fost întîmpinaţi de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, însoţit de membri ai Sfîntului Sinod şi de consilieri ai Administraţiei Patriarhale şi ai Arhiepiscopiei Bucureştilor.

A fost de faţă D-l E. M. Tiajelnikov, Ambasadorul Uniunii Sovietice la Bucureşti.

Primirea oficială a delegaţiei a avut loc în ziua de 11 octombrie, în catedrala patriarhală din Bucureşti. După săvîrşirea Te-Deumului, Prea Fericitul Patriarh Iustin a adresat Sanctităţii Sale Patriarhul Pimen un cuvînt de bun venit, subliniind bunele relaţii existente între Bisericile şi popoarele noastre.

În cuvîntul de răspuns, Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Ruse a mulţumit pentru primirea frăţească şi a împărtăşit celor de faţă binecuvîntarea patriarhală şi salutul frăţesc din partea clerului şi credincioşilor ortodocşi ruşi.

Înalţii ierarhi în catedrala mitropolitană din Iaşi

Oaspeţii au fost primiţi apoi la Palatul patriarhal, unde au avut loc convorbiri şi schimburi de păreri în legătură cu diferite probleme de interes comun.

Miercuri, 12 octombrie, însoţiţi de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin şi de alţi ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen şi membrii delegaţiei Bisericii Ortodoxe Ruse au plecat pe calea aerului la Suceava pentru o vizită de cîteva zile în Moldova.

La mănăstirea Sf. Ioan cel Nou din Suceava, Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei împreună cu P. S. Episcop-vicar Pimen Suceveanul au primit pe înalţii vizitatori, prezentîndu-le istoricul acestui aşezămînt bisericesc de o deosebită importanţă în viaţa credincioşilor Bisericii noastre.

Vizitele ce au urmat au dat ocazia oaspeţilor să constate şi să facă cunoştinţă cu viaţa monahală şi bisericească din această regiune a ţării noastre. Ei au putut remarca roadele activităţii deosebit de fructuoase a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin în cei peste 20 de ani de arhipăstorire în calitate de mitropolit al Moldovei precum şi ale Î. P. S. Mitropolit Teoctist, continuatorul acestei opere pastorale şi misionare.

În aceeaşi zi, cei doi Întîistătători împreună cu delegaţiile însoţitoare au plecat cu maşinile spre Mănăstirea Putna.

În trecere prin Rădăuţi, străveche aşezare istorică a Moldovei, vizitatorii s-au oprit la Catedrala oraşului.

În cursul dimineţii, înalţii oaspeţi au poposit la Mănăstirea Dragomirna. Biserica mănăstirii, operă de arhitectură bisericească de un înalt rafinament artistic, ilustrînd marea evlavie a credincioşilor ortodocşi români, precum şi grupul de călugăriţe din cadrul acestui aşezămînt monahal, au determinat pe oaspeţi să exprime cuvinte de înaltă apreciere.

Următorul popas a fost Mănăstirea Putna, străveche cetate a Ortodoxiei noastre româneşti. S-a vizitat mormîntul Domnitorului Ştefan cel Mare, apoi muzeul şi colecţiile de obiecte religioase şi carte românească.

În aceeaşi zi, în drum spre mănăstirile din zona Neamţului, vizitatorii s-au oprit la parohia Boroaia, de lîngă Fălticeni, unde au fost întîmpinaţi de credincioşi îmbrăcaţi în costume naţionale. Vizitînd această monumentală biserică parohială, împodobită cu pictură şi mobilier de înalt gust artistic, Sanctitatea Sa, Patriarhul Pimen şi-a exprimat deosebita satisfacţie de a intra într-un locaş de închinare, ctitorie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, precum şi de a lua contact cu viaţa bisericească a credincioşilor acestei parohii rurale.

La Mănăstirea Neamţ, cel mai mare aşezămînt monahal al Ortodoxiei româneşti, obştea monahilor şi mulţimea de credincioşi au întîmpinat după rînduială pe înalţii soli ai Bisericii Ortodoxe Ruse surori. Ei au rămas profund impresionaţi de această străveche vatră de evlavie, artă şi cultură românească, vizitînd incinta mănăstirii, baptisteriul, tipografia Mitropoliei, muzeul, biblioteca.

În dimineaţa zilei de 13 octombrie, vizitatorii au făcut un popas la Seminarul teologic de lîngă Mănăstirea Neamţ unde a avut loc o întîlnire plăcută cu profesorii şi elevii acestei şcoli teologice. Cu acest prilej, directorul Seminarului, Pr. I. Vizitiu a adresat un cuvînt de bunvenit, la care a răspuns Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen.

La Mănăstirea Văratec, o impresie deosebită au produs cele 350 de călugăriţe ale acestui frumos aşezămînt monahal moldovean, care în sunetele clopotelor, au interpretat cîntări bisericeşti, primind astfel cu deosebită căldură pe înalţii soli ai Bisericii

(Continuare în pag. a 2-a)

Ahim. *Nifon Mihăilă*
Consilier patriarhal

Vizita Sanctităţii Sale Pimen, Patriarhul Moscovei...

Înalţii ierarhi în vizită la Mănăstirea Agapia

Înalţii ierarhi în vizită la Seminarul Teologic, Neamţ

(Continuare din pag. 1)

Ortodoxe Ruse împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin.

În aceeaşi atmosferă sărbătorească au fost întîmpinaţi oaspeţii şi la Mănăstirea Agapia, o altă mănăstire de maici, unde Întîistătătorul Patriarhiei Moscovei, împreună cu delegaţii, au apreciat evlavia şi viaţa de rugăciune şi muncă a călugăriţelor vieţuitoare ale mănăstirii.

În aceeaşi zi, spre seară, înalţii oaspeţi au sosit la Catedrala mitropolitană din Iaşi, în ajunul sărbătorii Sfintei Cuvioase Paraschiva, unde clerici şi credincioşi au venit să se închine la racla Sfintei. Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen şi Prea Fericitul Patriarh Iustin, împreună cu delegaţiile care îi însoţeau s-au închinat la moaştele Sfintei Paraschiva, după care au fost primiţi la reşedinţa mitropolitană de către Î. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei.

În ziua de 14 octombrie, de sărbătoarea Sf. Paraschiva, cei doi Întîistătători ai Bisericilor noastre au slujit Sfînta Liturghie în prezenţa numeroşilor credincioşi.

Cei doi Întîistătători de Biserici, precum şi Î. P. S. Mitropolit Teoctist au rostit cuvîntări în care au subliniat însemnătatea praznicului Sfintei Paraschiva, relaţiile seculare între cele două naţiuni şi Biserici, promovarea unităţii inter-ortodoxe, precum şi rolul rugăciunilor şi acţiunilor creştine pentru pacea lumii. În mod deosebit, a fost remarcată cuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin care a făcut un apel călduros tuturor credincioşilor participanţi la slujbă, îndemnîndu-i să sprijine cu hotărîre eforturile depuse în lupta pentru stăvilirea unui nou război, pentru asigurarea păcii în lume.

În cinstea înalţilor oaspeţi, Î. P. S. Mitropolit Teoctist a oferit o masă oficială, la palatul mitropolitan. La dejun au luat parte reprezentanţi ai autorităţilor locale, membrii consiliului eparhial, consilieri mitropolitani, invitaţi.

Seara, înalţii oaspeţi însoţiţi de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin s-au întors pe calea aerului la Bucureşti.

Sîmbătă, 15 octombrie, Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen, însoţit de Prea Fericitul Patriarh Iustin şi alţi ierarhi ai celor două Biserici, au fost primiţi într-o vizită protocolară de D-l Ion Roşianu, Preşedintele Departamentului Cultelor.

În aceeaşi zi, la ora 13,30, întreaga delegaţie a Bisericii Ortodoxe Ruse a fost primită în sala sinodală, în prezenţa membrilor Sfîntului Sinod care se aflau într-o consfătuire de lucru.

La ora 14, la Palatul patriarhal, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a oferit o agapă oficială la care au participat D-l Ion Roşianu, Preşedintele Departamentului Cultelor, precum şi D-l E. M. Tiajelnikov, Ambasadorul Uniunii Sovietice la Bucureşti. Au participat membri ai Sfîntului Sinod, şefi ai cultelor din ţara noastră, consilieri patriarhali, profesori de la şcolile teologice ale Patriarhiei Române. Prea Fericitul Patriarh Iustin şi Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen au rostit toasturi în care s-au subliniat raporturile de sinceră prietenie între Bisericile Ortodoxe Rusă şi Română, hotărîrea de a lucra şi în viitor pentru realizarea unei păci trainice în lume.

Seara, la ora 19, Ambasadorul Uniunii Sovietice la Bucureşti, D-l E. M. Tiajelnikov, a oferit un dineu la sediul Ambasadei U.R.S.S. la Bucureşti, la care au participat Întîistătătorii celor două Biserici, împreună cu delegaţii însoţitori.

Duminică, 16 octombrie, la biserica Sf. Spiridon Nou, paraclisul patriarhal, a avut loc Liturghia solemnă oficiată de şefii celor două Biserici, înconjuraţi de un sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi. Au asistat toţi ceilalţi membri ai Sfîntului Sinod, numeroşi preoţi şi credincioşi.

La sfîrşitul Sfintei Liturghii, Prea Fericitul Patriarh Iustin a rostit o amplă cuvîntare, în care a evocat străvechile legături frăţeşti dintre Biserica Ortodoxă Rusă şi Biserica Ortodoxă Română, subliniind apoi rolul actual al Bisericilor creştine în slujirea marilor aspiraţii ale omenirii contemporane şi îndeosebi a apărării şi consolidării păcii în lume. În răspunsul său, Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen şi-a exprimat bucuria de a se afla pe pămîntul românesc şi speranţa că această vizită se va înscrie în şirul vechilor legături frăţeşti dintre Bisericile noastre, dintre poporul român şi popoarele Uniunii Sovietice.

La sfîrşitul Sfintei Liturghii a avut loc un schimb de daruri între Prea Fericitul Patriarh Iustin şi Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen. După slujbă, Prea Fericitul Patriarh a oferit o agapă frăţească de despărţire în cadrul căreia au avut loc discuţii cu privire la problemele generale ale Ortodoxiei, mişcării ecumenice şi la problemele de interes comun.

În aceeaşi zi Întîistătătorii celor două Biserici au semnat un Comunicat comun în care se subliniază hotărîrea de a continua legăturile tradiţionale de frăţietate între Bisericile Ortodoxă Română şi Rusă, precum şi dorinţa de dezvoltare a acestor relaţii pentru întărirea unităţii ortodoxe şi adîncirea colaborării în activitatea ecumenică şi de pace. O mare atenţie s-a dat în discuţiile avute problemei pregătirii Sfîntului şi Mareluui Sinod al Bisericii Ortodoxe Răsăritene şi a fost exprimată încrederea că ambele Biserici vor acţiona pentru punerea în valoare a poziţiei Ortodoxiei. Întîistătătorii celor două Biserici şi-au exprimat preocuparea vie faţă de pericolul în care se găseşte pacea în actuala situaţie internaţională, exprimîndu-şi hotărîrea de a lupta după poziţiile Bisericii, la cauza nobilă a apărării păcii şi vieţii.

Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen a adresat Prea Fericitului Patriarh Iustin invitaţia de a vizita Patriarhia Moscovei. Invitaţia a fost acceptată cu bucurie frăţească.

Luni, 17 octombrie, Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen şi ceilalţi membrii ai delegaţiei Patriarhiei Moscovei şi-au luat un călduros rămas bun de la Prea Fericitul Patriarh Iustin, ierarhii şi clericii însoţitori şi au plecat, pe calea aerului, spre Moscova.

Vizita în ţara noastră a delegaţiei Bisericii Ortodoxe Ruse în frunte cu Întîistătătorul ei, a constituit un nou moment important în istoria relaţiilor frăţeşti tradiţionale dintre Bisericile Ortodoxe Română şi Rusă, a constituit o contribuţie deosebită la afirmarea unităţii şi trăiniciei Ortodoxiei în lumea contemporană, precum şi la manifestarea dragostei şi ataşamentului credincioşilor noştri faţă de Biserică şi Patrie, faţă de lucrarea de apropiere, înţelegere şi pace în lume.

Wulfila şi românii

(Continuare din pag. 1)

Aceşti localnici n-au fugit din calea goţilor, nici chiar după ce împăratul Aurelian va retrage din Dacia la 271—272 oficialităţile şi armata transferîndu-i în sudul Dunării. Populaţia daco-romană băştinaşă din care se va naşte poporul român a rămas pe loc în marea ei majoritate. Aşa cum afirmă savantul istoric englez Edward Gibbon din sec. XVIII, în Dacia „au rămas un număr considerabil de locuitori, care se temeau mai mult de exil decît de o stăpînire gotică" (*Decline and fall of the Roman Empire*, traducere românească de Dan Hurmuzescu, vol. I, Bucureşti, 1976, pp. 207—8).

Wulfila însuşi, chiar după ce va trece în sudul Dunării, va continua să arhipăstorească şi asupra fiilor săi sufleteşti rămaşi în nordul Dunării (*Sokrates* IV, 33 şi Karl Kurt Klein, *Gotenprimas Wulfila als Bischof und Missionar*, în volumul omagial: *Geschichtswirklichkeit und Glaubensbewährung. Festschrift für Bischof D. Dr. h. c. Friedrich Müller*, hrsg. von Franklin Clark Fry, Stuttgart, 1967, p. 101).

Pentru toţi fiii săi duhovniceşti, ca şi pentru cei care n-au cunoscut încă pe Hristos, Wulfila va traduce Biblia lăsîndu-ne pînă azi unul din momentele cele mai importante ale limbii gotice. Aşazisa „althochdeutsch" în care traduce el, împrumută numeroase elemente din limba autohtonilor daco-romani, după cum aceştia vor împrumuta, de pe urma convieţuirii lor cu goţii, destule alte elemente care vor trece şi în limba poporului care s-a născut din simbioza daco-romană, românii de astăzi.

Wulfila începe traducerea Bibliei în gotică cînd se afla la nordul Dunării, aşa dar pe teritoriul României de azi, iar limba pe care o foloseşte impregnată de influenţe şi împrumuturi din limba autohtonilor, tot aici şi-a rotunjit-o. Partea pe care a tradus-o după traversarea Dunării, n-a mai putut înregistra prea multe noutăţi lingvistice.

Socotesc necesar să insist asupra acestei împrejurări, ea grăind cu putere despre stabilitatea populaţiei autohtone din Dacia, cum şi despre împrumuturile reciproce lingvistice dintre goţi şi această populaţie daco-romană, mai exact stră-română, aflată la nordul Dunării, pe locul provinciei Dacia Traiană.

Biblia lui Wulfila aşa cum o cunoaştem azi din fragmentele păstrate, conţine un număr impresionant de cuvinte de origine latină, nu însă ca simple neologisme, ci ca elemente asimilate de limba gotică, în sensul că suferă modificări privind pronunţarea şi tratarea lor din punct de vedere gramatical [de exemplu: *„asilus"* luat din latinescul asinus (măgăruş), *„aggilus"* din angelus (înger), *„sakkus"* din saccus (pînză de sac), *„arka"* din arca (ladă), *„lukarn"* din lume (lumînare) etc.] Specialiştii sînt toţi de acord că terminologia creştină mai ales a fost împrumutată de goţi de la latinii cu care au convieţuit (cf. Vittoria Corazza, *Un'altra prova della continuité dacoromano: le parole latine in Ulfila*, în: *Acta historica, publicaţie a Societăţii academice daco-romane din Roma*, tomul VIII, 1968, pp. 41—48).

Pentru că aminteam de unele elemente lingvistice împrumutate din latină care au fost tratate potrivit specificului limbii gotice, vom da ca exemplu construcţiile perifrastice active ale verbelor formate cu ajutorul verbului auxiliar *a fi* şi participiul verbului respectiv ca de exemplu: *was baisiands* = el îi învăţa, *was meriands* = el predica, *wesun nehwiandans* = ei s-au apropiat. Asemenea construcţii sînt caracteristice limbii latine de unde au fost luate, dar nu se întîlnesc în celelalte limbi germanice vechi; în schimb, însă, au supravieţuit pînă azi în limba română, continuatoarea limbii daco-latinilor din timpul lui Wulfila în structuri ca: ce-o fi zicînd? ce vor fi gîndind? (Virgiliu Ştefănescu — Drăgăneşti, *Implicaţii socio-lingvistice şi de ordin istoric atestate de Biblia lui Wulfila din secolul IV*, în rev. Tribuna, Cluj-Napoca, an XXXII, nr. 7 (410), iulie 1981, p. 7).

De fapt ar putea fi citate şi destule elemente gramaticale din limba română influenţate de contactul cu limba goţilor în veacul al IV-lea. Dintre acestea ne referim, spre exemplu, la forma populară a viitorului cu ajutorul verbului *a avea:* tharuh wisan *habaith* = acolo *are să fie* şi el. Există în plus şi cuvinte româneşti, cam 50, preluate din gotică: *gata, a găti, a iubi, hrană, lăutar, leac* etc. (Virgiliu Ştefănescu — Drăgăneşti, *o. c.*, pp. 7—8).

Elementele acestea lingvistice, şi n-am amintit decît cîteva, fără a intra în analize de detaliu, dovedesc întîlnirea goţilor cu daco-romanii, strămoşii românilor de azi, pe teritoriul actual al României unde Wulfila şi-a pus la punct limba în care apoi va traduce Biblia sa, teritoriu pe care autohtonii nu-l vor părăsi niciodată de-a lungul veacurilor. Astfel strămoşii românilor îşi au partea lor de contribuţie la prima traducere a Bibliei în limba unui popor germanic, iar Biblia lui Wulfila oferă o mărturie puternică în favoarea tezei dăinuirii neîntrerupte a strămoşilor poporului român pe teritoriul României de azi.

Preoţime apostolică

Sf. Evanghelist Ioan Marcu

Sergius Paulus este cel dintîi dregător roman convertit la Hristos. El apare ca proconsul al Insulei Cipru în cursul primei călătorii misionare a Sf. Apostol Pavel. La curtea lui din prospera cetate Pafos a poposit „Apostolul neamurilor", invitat fiind să-i facă cunoscută acestuia noua religie care avea să stîrnească atîta vîlvă în lumea antică şi anticvată.

Cu Sf. Pavel săvîrşea lucrarea aceasta spirituală Sf. Iosif Varnava, cipriot de obîrşie. Încîntătoarea insulă mediteraneană era patria lui, fapt care producea nu neînsemnate înlesniri grupului misionar creştin. Grupul acesta se constituise la Ierusalim, unde Varnava avea o soră, măritată, pe nume Maria. Fiul ei, Ioan Marcu, din „neamul" lui Levi trăgîndu-se, urma să slujească Domnului, la templu, după pravila tribului său. Băiatul nu dovedea însă, deocamdată, zel levitic excesiv. Unchiul său, Varnava, persista în a-i trezi vocaţia preoţească în care familia punea atîtea nădejdi de viitor.

Drept aceea, la anul 44, cînd se înapoiază de la Ierusalim la Antiohia Siriei, după ce au adus la îndeplinire o misiune importantă pe lîngă Biserica-Mamă, Pavel şi Varnava au luat cu ei şi pe Ioan Marcu, spre a-l deprinde cu ostenelile propovăduirii şi a le fi de folos (vezi F. Ap. 12, 12; Col. 4, 10).

Biserica antiohiană dispunea de cîţiva prooroci şi învăţători (didascali), ridicaţi dintre membrii ei: Saul-Pavel, Varnava ş. a. (vezi F. Ap. 13, 1 urm.). Aceştia doi au fost „deosebiţi" (aleşi) de Duhul Sfînt pentru propovăduirea Evangheliei la obştiile celor ce încă n-au auzit de ea.

Au fost pregătiţi de plecare creştineşte, cu post şi rugăciuni — şi cu *„punerea mîinilor"* (hirotonire).

Ce rang ierarhic, preoţesc, le-a fost împărtăşit? Varnava, era formal şi faptic, „întocmai cu Apostolii". Saul fusese chemat la apostolie de Domnul însuşi, direct, fără intermediar, ca şi ceilalţi „Doisprezece". Amîndoi posedau deci plenitudinea harului preoţiei (în înţelesul larg şi complet al cuvîntului).

Trebuie notat că trimiterea lor la propovăduire, între „neamuri", a săvîrşit-o Duhul Sfînt — şi nu careva dintre ceilalţi, nici chiar Soborul lor. Orice urmă de primaţie apostolească e absentă şi în această împrejurare. Dacă ar fi existat o primaţie apostolească, era locul să se spună, neapărat, şi în această (sau: măcar) în această împrejurare.

Întîiul obiectiv al acestei drumeţii misionare a fost evanghelizarea Insulei Cipru (F. Ap. 13, 4—12), patria lui Varnava (F. Ap. 4, 36). Era în vara anului 45 cînd Saul şi Varnava au purces la drum însoţiţi de tînărul Ioan Marcu. Varnava şi Saul predicau Evanghelia, iar Ioan Marcu „diaconea" botezînd pe convertiţi, bineştiind că sfinţii apostoli, în general, nu împărtăşeau (administrau) personal această sfîntă taină (vezi F. Ap. 10, 48; I Cor. 14, 17).

Lucrarea duhovnicească în laturile cipriote s-a desfăşurat agreabil pentru nepotul lui Varnava. Acesta se afla doar, aci, în „patria" sa.

Situaţia s-a modificat radical, însă, cînd micul grup misionar a traversat apele mediteraneene în spre nord, debarcînd în Asia Minor, la Perga Pamfiliei, capitala provinciei cu acest nume.

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Dr. *Grigorie Marcu*

Fericiţi sînt făcătorii de pace

(Continuare din pag. 1)

resc, dar noi trebuie să ne curăţim inimile şi să le deschidem pentru primirea ei, lucrînd pentru eliminarea tuturor obstacolelor care stau în calea păcii.

Concepţia creştină despre pace ca dar dumnezeiesc şi ca poruncă de împlinit de către credincioşi impune Bisericii o atitudine de participare activă la realizarea păcii în lume.

Citind în Sf. Evanghelie despre pacea pe care ne-o dă Mîntuitorul, ne punem firesc întrebarea: Cum au păstrat creştinii această pace cerească? Au sporit ei darul păcii adus de Mîntuitorul, au contribuit la instaurarea în lume a climatului păcii, au înnobilat îndestul viaţa umană cu luminoasa aureolă a păcii?

E adevărat că creştinii se roagă pentru pace. La slujbele ortodoxe auzim repetîndu-se mereu invocările „pentru pacea de sus", „pentru pacea a toată lumea". Şi celelalte confesiuni au rugăciuni pentru pace. În ce măsură însă, pacea evanghelică, propovăduită de Bisericile creştine, devine o realitate în viaţa oamenilor şi a popoarelor?

Situaţia lumii contemporane, profund divizată de interese contradictorii, ameninţată de spectrul războiului nuclear, purtînd pe faţa ei pata ruşinoasă a mizeriei şi subdezvoltării, constituie un permanent avertisment pentru Biserici şi pentru creştinii că vor răspunde în faţa judecăţii dumnezeieşti pentru orice lipsă a lor de la datoria de a fi „sare pămîntului" şi „lumină lumii", de a fi ferment al înnoirii lumii după standardul moralei evanghelice.

Omenirea contemporană, conştientizată şi de cele două războaie mondiale cu ororile lor fără precedent în istorie este, în ansamblul ei, profund doritoare de pace. Acţiunile pentru pace se înmulţesc pe întreg globul pămîntesc şi se manifestă în forme tot mai variate. Mai mult ca oricînd, oamenii zilelor noastre vorbesc despre pace, scriu despre pace, cîntă pacea, îşi strigă pe străzi, în demonstraţii de tot mai mare amploare, dorinţa de pace.

Bisericile şi credincioşii lor nu pot lipsi din rîndurile celor care ostenesc pentru apărarea păcii, pentru ocrotirea şi promovarea vieţii oamenilor. În imnul cîntat de îngeri la naşterea Mîntuitorului, pacea pe pămînt şi bunăvoirea între oameni stau în legătură strînsă cu slava lui Dumnezeu. Ca credincioşi creştini, nu ne putem mulţumi să aducem slavă lui Dumnezeu, neglijînd lucrarea păcii în lume, care înseamnă de fapt adevărata slăvire a lui Dumnezeu. Sf. Apostoli ne învaţă că „Dumnezeu ne-a chemat spre pace" (I Cor. 7, 15) şi ne îndeamnă să căutăm şi să păzim pacea (Evr. 12, 14; Ef. 4, 3; I Pet. 3, 10—11 ş. a.) şi „să urmărim faptele păcii" (Rom. 14, 19). Sf. Ignatie al Antiohiei zice că „nimic nu este mai bun decît pacea" (*Ep. către Efeseni*, XIII, 2). Origen scrie: „Creştinul este dator să apere pacea cu munca sa, cu truda sa ... şi, dacă este necesar, chiar cu primejdia vieţii şi a bunului său nume" (*Com. la Ep. către Romani*, Migne, P. G., XIV, 1252).

Sîntem bineplăcuţi lui Dumnezeu dacă ne rugăm pentru pace, dacă lucrăm pentru pace, dacă ne unim cu toţi cei ce doresc pacea. „Mai bine să nimicim războaiele prin cuvinte decît pe oameni prin sabie şi să cîştigăm sau să obţinem pacea prin pace, nu prin război" — scria Fer. Augustin (*Epistola CCXXIX-a*, Migne, P. L., XXX, 1019). Niciodată nu vor fi prea multe cuvintele despre pace, rugăciunile pentru pace, îndemnurile la pace, dacă acestea vor contribui la diminuarea răului care se opune păcii.

Biserica Ortodoxă Română socoteşte ca o datorie sfîntă sprijinirea efortului întregului nostru popor, a oamenilor de bine de pretutindeni, pentru instaurarea în lume a unui climat de pace şi colaborare. Activitatea Bisericii noastre în slujba păcii s-a concretizat în ultimii ani în diverse manifestări care vădesc angajarea ei fermă în amplu efort care vizează instaurarea în lume a unui climat de pace şi securitate, de încredere şi frăţietate, cadru propice dezvoltării plenare a vieţii oamenilor şi popoarelor. Dintre aceste manifestări amintim *Apelul* adresat Bisericilor creştine, religiilor din întreaga lume, tuturor oamenilor doritori de bine, în preajma Praznicului Naşterii Domnului din anul 1980, Adunarea cultelor religioase pentru dezarmare şi pace din noiembrie 1981, participarea la conferinţa mondială „Oamenii de religie pentru apărarea darului sacru al vieţii împotriva catastrofei nucleare" de la Moscova (mai 1982) ş. a.

Pe fiii săi binecredincioşi, Biserica noastră îi călăuzeşte statornic pe drumul dragostei şi al păcii, sădind în inimi duh de pace, de iubire şi înfrăţire între toţi oamenii.

Pe linia acestei atitudini, să nu contenim a împlini lucrul Domnului, arătîndu-ne şi noi, cu cuvîntul şi cu fapta, adevăraţi făcători de pace.

Sf. Evanghelist Ioan Marcu

(Continuare din pag. a 2-a)

Aci, se produce o criză în unitatea grupului: tînărul Ioan Marcu îşi părăseşte pe neaşteptate ortacii de misiune, înapoindu-se la Ierusalim, peste voia acestora. Fapta lui — cum se va vedea — nu l-a lăsat indiferent pe Sf. Pavel. Ea are însă o explicaţie care poate servi de scuză împricinatului. Drumul de la Perga Pamfiliei la Antiohia Pisidiei era foarte dificil din pricina traversării munţilor Taurus. Mişunau pe-acolo tîlhari de drumul mare. „Primejdiile de riuri" care trebuiau traversate prin alvie, în lipsă de poduri şi punţi convenabile, spun destul în această privinţă spre a înţelege corect şi complet o astfel de situaţie. Suferinţele pentru Hristos ale neobositului apostol, de care vorbeşte el (în II Cor. 11, 26), mai ales pe această porţiune de drum trebuie să le fi înfruntat el. Ioan Marcu nu era destul de călit — n-avea de unde să fie încă astfel — spre a face faţă eforturilor istovitoare şi privaţiunilor pe care le impunea o astfel de călătorie. E posibil apoi ca Ioan Marcu să fi fost surprins de amploarea pe care o luase lucrarea misionară în viltoarea căreia se angajase: această lucrare nu era ... turism, ci examen suportabil numai de cei ce îl acceptă ca jertfă integrală, fără scăzămînt, fără rabat.

Sinodul Apostolic (de la anul 51) a dat impuls unei noi acţiuni evanghelizatoare. Hotărîrile Sinodului sînt înregistrate de Sf. Evanghelist Luca, în F. Ap. cap. 15. Aceste hotărîri trebuiau aduse la cunoştinţa obştiilor creştine din diaspora. Ele se cuvenea să afle că politeiştii păgîni pot trece direct la Creştinism, fără să ocolească prin iudaism, cum pretindeau iudaizanţii.

După o scurtă zăbavă la Antiohia Siriei, Sf. Apostol Pavel a luat iniţiativa unei noi drumeţii misionare. I-a făcut lui Varnava, în acest scop o propunere concretă Principal, acesta a acceptat proiectul paulin, dar intenţiona să ia cu el, din nou, şi pe nepotul său Ioan Marcu. Îi iertase uşurătatea cu care-i părăsise la Perga Pamfiliei, în călătoria precedentă (vezi F. Ap. 13, 13 b). Sf. Pavel n-a acceptat această condiţie, deoarece noua misiune se prevedea a fi anevoioasă, iar Ioan Marcu nu era încă destul de călit spre a face faţă cu succes exigenţelor ei pînă la capăt. Din această pricină, s-au despărţit. Sf. Varnava, luînd cu sine pe Ioan Marcu, a plecat la propăvăduire, pentru a doua oară, în insula Cipru, iar Sf. Pavel, împreună cu fruntaşul ierusalimitean Sila (sau: Silvanus), s-au îndreptat, pe uscat, spre Siria şi, mai departe, spre Cilicia.

Dezacordul dintre aceşti doi fruntaşi ai Bisericii apostolice nu trebuie exagerat. A-l ridica la rang de disensiune gravă e eronat. Ulterior, Sf. Pavel va face amintire cu simpatie de Varnava, ceea ce arată că n-au rămas resentimente pe urma neînţelegerii de dinainte de pornirea în a doua călătorie misionară.

Pe Ioan Marcu, Sf. Pavel îl numără între împreunălucrătorii săi apropiaţi (vezi I Cor. 9, 6; Col. 4, 10; II Tim. 4, 11).

De-altcum, răspîndirea Creştinismului în spaţiul teritorial greco-roman n-a avut decît de cîştigat de pe urma acestei neînţelegeri trecătoare, căci în loc de un grup de misionari au pornit la lucru două, aşa că şi din acest punct de vedere neînţelegerea s-a dovedit providenţială atît în efectele ei imediate cît şi în cele mai îndepărtate.

Nici chiar conflictul de la Antiohia Siriei — care s-a produs îndată după a doua călătorie misionară, între Sf. Pavel şi Varnava (vezi Gal. 2, 11—21) — n-a izbutit să compromită relaţiile frăţeşti dintre Sf. Pavel şi Varnava şi deci, să influenţeze măcar indirect atitudinea frăţească de stimă şi preţuire reciprocă a acestori doi corifei apostolici. Prezenţa activă a lui Ioan Marcu — acum maturizat de vîrsta şi experienţa vieţii — între primii colaboratori ai Sf. Apostol Pavel, dovedeşte cu prisosinţă acest lucru.

Activ la Ierusalim şi Antiohia Siriei, Ioan Marcu va ajunge cu ostenelile sale misionare pînă la Babilonul de pe Eufrat (I Petru 5, 13) şi chiar la Roma, afirmîndu-se peste tot ca neobosit ucenic al Apostolilor Pavel şi Petru. Predica prin viu grai, a împletit-o peste tot, ca ceilalţi corifei ai Bisericii secolului apostolic, cu lucrările specifice primului salt misionar al Bisericii lui Hristos în lumea greco-romană, căreia i-a hărăzit, între altele, un lăsămînt literar inspirat remarcabil. Acesta constă din cele 16 capitole ale Evangheliei canonice a doua, apreciate şi de cercetătorii extracreştini pentru calităţile lor istoriografice.

Sf. Ioan Marcu este preot „întocmai cu Apostolii", după rînduiala *sacramentală* dintru început a Bisericii lui Hristos. Starea şi lucrarea lui preoţească adeveresc că învăţătura noastră despre Sfînta Taină a Preoţiei este contemporană — ca instituire şi trăire — cu existenţa istorică a Bisericii.

Sinaxarul i-a hărăzit Sfîntului Ioan Marcu pomenire creştinească anuală corespunzătoare, pe data de 25 aprilie.

Ţara păcii

Aici unde codrii doinesc pînă azi
şi rîuri se scurg ca un gînd luminos
e-o patrie de bucium şi pace-n obraz
cu cerul plecat înspre taina de jos.

Strămoşii mîncat-au din linguri de lemn
cu coada scobită în cruce
şi lăsat-au urmaşilor îndemn
că iubirea de ţară-i ca pîinea cea dulce.

Voim şi astăzi ca pacea străbună
să pogoare în chip de porumb pe pămînt
aceasta-i dorinţa cea sfîntă română
şi ruga fierbinte către Domnul cel Sfînt.

Pr. *Dumitru Mihali*

Viziunea României întregite în opera unui profesor arădean din veacul al XIX-lea

Vorbind despre mişcarea culturală cunoscută sub numele de *Şcoala ardeleană*, un cercetător mai nou (Aurel Nicolescu, *Şcoala ardeleană şi limba română*, Bucureşti 1971) spunea, pe drept cuvînt, că numărul intelectualilor transilvăneni care pot fi cuprinşi în această mişcare „este mult mai mare decît cel prezentat în istoriile literare de pînă acum". A existat o adevărată *armată anonimă*, după expresia autorului — de dascăli, preoţi şi alţi intelectuali care şi-au închinat toată viaţa luptei pentru limba şi cultura poporului, pentru *luminarea* lui, pregătindu-l astfel pentru realizarea unităţii naţionale care a urmat.

Între aceştia se cuvine să amintim pe profesorul de la Preparandia arădeană, *Alexandru Gavra* (1797—1884). Mai puţin cunoscut decît alţi contemporani, dar nu mai puţin merituos decît ei, Al. Gavra s-a distins printr-o remarcabilă muncă didactică desfăşurată timp de 55 de ani la aceeaşi catedră, pe care a împlinit-o cu o susţinută activitate literară.

În afară de cîteva lucrări rămase în manuscris, Al. Gavra a publicat *Cronica lui Gh. Şincai* (1844) cu o frumoasă *Prefaţă*, un *Lexicon de conversaţie istoricesc-religionariu* (1848) precedat de asemenea de o interesantă introducere. Principala operă originală rămîne acel *Monument şincai-clainian* subintitulat *Preambulul hronico-istoricesc cu numele: Şincai şi Clain în Cîmpii Elisului* (1844), care, în intenţia autorului, era menită să pregătească editarea operei istorice a celor doi corifei ai Şcoalei ardelene.

Vorbind despre Gavra şi opera sa, Teodor Neş în lucrarea sa *Oameni din Bihor* (Oradea 1937) scrie: „O soartă vitregă a urmărit amintirea lui Al. Gavra căci şi astăzi, după mai bine de o jumătate de veac de la moartea lui, el a rămas mai departe uitat sau — şi mai rău — neînţeles. Şi e păcat fiindcă activitatea didactică pe care a desfăşurat-o este o frumoasă pagină din istoria învăţămîntului românesc, la care se pot adăuga şi străduinţele lui literare, el care-şi *devansa contemporanii* atunci cînd, plin de entuziastă admiraţie, îşi dădea seama despre necesitatea publicării lucrărilor istorice ale scriitorilor Şcoalei ardelene ... cel puţin prin această mare idee încă nerealizată (în 1937 n. n.) Al. Gavra e viu în mijlocul nostru ca o continuă mustrare."

O analiză atentă a operei lui Al. Gavra — îndeosebi a *Monumentului şincai-clainian*, descoperă în ea idei înaintate pentru vremea sa. Iubirea de popor, sentimentul frăţiei dintre românii de pretutindeni, originea lor comună, admiraţia faţă de Principatele Române în care el vede sîmburele viitorului Stat al tuturor românilor, dorinţa (de nuanţă iluministă) de a vedea poporul său progresînd sub toate aspectele, şi altele asemenea abundă în aceste lucrări. Gavra are viziunea unităţii poporului român în totalitatea lui atunci cînd vorbeşte de „dulcea noastră maică patrie" în care el include pe românii din aşa numitele *părţi* ungureşti, din Banat, Ardeal, Bucovina, ţările Moldoromâneşti.

Ca un adevărat vizionar, Al. Grava întrevede zările unor vremuri noi în care „din zi în zi piere întunerecul şi păretele despărţitoriu să dărapănă ... naţiile se socotesc a fi rudenii". Titlurile nobilare îşi pierd din importanţă şi „dignitatea omenească să ridică la treapta cuvenită ... românul să nu fie necălit, necioplit, prost (=simplu), neinimos ... ci delicat, poleit, mărinimos, galant, cu judecată estetică".

Întreaga piesă este o interferenţă între planul natural în care acţionează persoane reale (tinerii arădeni care vizitează Bucureştiul, amfitrionii bucureşteni, mulţimea de popor „din toate părţile locuite de români" care întîmpină pe Şincai şi Clain veniţi în lume să primească încununarea de la zei etc.) şi planul supranatural în care apar mai mulţi zei favorabili românilor în frunte cu Jupiter şi Junona. Mercur şi Minerva, precum şi alţi zei, se amestecă în acţiunile pămînteniior spre a-i sfătui şi îndemna spre împlinirea binelui naţional şi personal.

Actul I este dominat de însufleţita discuţie dintre tinerii „gentlemeni" de la Arad care, în final, se hotărăsc să călătorească la Bucureşti „spre a avea cunoştinţă cu românii de acolo din toate stările". Îi însoţesc, fără să ştie, divinităţile protectoare, din porunca lui Joe, Mercur şi Minerva. Autorul pune în gura zeului Mercur aceste cuvinte: „Românii sînt strănepoţii romanilor ... ei se văd dela maica fire (=natură) a fi hotăriţi să mai *joace odată în teatrul lumii o rolă interesantă*", cuvinte cu adevărat profetice pe care istoria le-a confirmat!

În actul II acţiunea se petrece „într-un chioşc într-o grădină răsfăţată în cuprinsul Bucureştilor". În cearta dintre tînăra Ermiona, fiica boierilor patrioţi Cornescu, şi logodnicul ei Silviu, intervin împăciuitoare divinităţile Mercur şi Minerva, care descoperă Ermionei putreziciunea şi desmăţul marilor boieri de la curtea domnească spre care Ermiona înclina, pentru un moment. Admiraţia pentru realizările progresiste din Ţările române nu-l împiedică pe autor să facă o aspră critică moravurilor decadente de la curte şi din rîndurile boierilor străini de ţară. „Acum dar sîntem în pămîntul românesc — declară Minerva — adecă în Dacia Transalpină, şi trecurăm prin Dacia Ripensă, adecă prin Banat şi cîtva din Ungurie, apoi prin Dacia miazăţăreană, sau precum văz că o numesc acum, prin Ardeal." Descrierea acestei călătorii dă prilej celor două divinităţi să înşire urmele romanilor şi dacilor în Banat şi Transilvania, Băile lui Ercule, dărămăturile Ulpiei Traiane, Valea Streiului, Biserica din Densuş, castelul Hinidorii „lăcuinţa marilor Corvini"; „Vezi Minervo, acum sîntem într-un stat curat român (=în Principate), în celelalte ţări fură românii parte suferiţi numai, parte primiţi". În faţa acestor vestigii romane Minerva declară: „acuma mai că o să cred că Palladiul mi-l mutară din Troia pe locurile de pe aici."

În actul III — „într-o luncă frumoasă în pămîntul Moldovei" — autorul plasează în gura lui Mercur şi Minerva cuvinte de însufleţită apreciere pentru noile stări de lucruri din Moldova şi Ţara Românească. Al. Gavra, prin personagiile sale „din cealaltă lume", Petru Maior, Gh. Şincai, Samuil Micu-Clain, Gh. Lazăr şi alţii, dezbate interesante probleme istorice şi filologice, toate cu scopul nemărturisit direct, dar adînc simţit în toată acţiunea dramei, de a sublinia originea românilor, latinitatea limbii lor şi perspectivele lor de viitor. Este semnificativă, în acest sens, descrierea locului şi a persoanelor din ultimul act, în care are loc primirea triumfală a celor doi istorici români Gh. Şincai şi Samuil Micu-Clain: „Mezopuntul Moldo-Românie (interesantă e şi această numire dată celor două ţări române, în 1844, ca şi cum ar fi fost, la acea dată, o singură ţară) într-un parc tocmai în mezuina Ţărilor, de unde de o parte să văd Bucureştii, de alta Ieşii ..." În scena 11-a din acest act ultim: „gloata reprezentătoare de o strînsură ecumenică (sic!) a poporului întreg din toată Lumea română adunată ..." — care întîmpină cu entuziasm pe cei doi istorici în drumul lor spre Olimp, unde îi aşteaptă încununarea din partea zeilor.

O menţiune deosebită merită atitudinea lui Gavra în problema confesională, atitudine corectă şi, pentru vremea sa, mult înaintată. El pune în gura lui Samuil Micu-Clain, vorbind către popor, cuvintele: „Aducă Stăpînul lumii odată şi de mult aşteptatul timp între români, în care să nu să întrebe între sine de ce religie, ci numai de ce naţie sînt." Acel „mult aşteptat timp" a sosit abia în zilele noastre.

„Tabloul" din Valea Olimpului, cu cei 12 zei în frunte cu Joe-Jupiter, favorabil românilor, — în

(Continuare în pag. a 4-a)

Sfînta Cuvioasa Paraschiva

La data de 14 octombrie a fiecărui an Biserica noastră serbează pe Sfînta Cuvioasa Paraschiva. Este cinstită de tot sud-estul Europei. Grecii îi spun „Paraschevi", sîrbii şi bulgarii o numesc Sfînta Piatca", iar noi românii Paraschiva şi Sfînta Vinere.

Au fost ridicate biserici în cinstea ei, multe persoane îi poartă numele.

Sfînta Paraschiva se trage din spiţa neamului nostru. S-a născut pe la anul 1023 în Caliactriţa, actualmente Capul Caliacra, care se mai numeşte şi Epivata, sat aşezat lîngă ţărmul Mării Negre.

Părinţii ei binecredincioşi, erau oameni înstăriţi. Dimitrie Cantemir scrie în Istoria Imperiului Otoman (vol. II, pag. 541) că satul Epivatele era proprietatea lor. Dumnezeu le-a dăruit doi copii buni: Eutimie şi Paraschiva, cinstiţi de Biserica lui Hristos. Eutimie a fost călugăr desăvîrşit şi s-a învrednicit de darul de episcop. Paraschiva a ţinut şi ţine aprinsă şi strălucitoare, candela sufletului ei, peste veacuri.

Pătrunsă de imperativul Mîntuitorului: „Fiţi dar voi desăvîrşiţi, precum şi Tatăl vostru cel din ceruri desăvîrşit este" (Matei V. 49) sau „Cine vrea să vină după Mine, să se lepede de sine să-şi ia crucea sa şi să-mi urmeze mie" (Luca IX, 23), Cuvioasa Paraschiva a urmat lui Hristos din fragedă vîrstă. Mai întîi s-a dus la Constantinopol, s-a închinat la bisericile de acolo, apoi la Locurile Sfinte şi s-a stabilit într-o mănăstire de maici lîngă rîul Iordanului. Dorinţa de a fi împreună cu Hristos, de a-L vedea pe Cel ce este binele, mai presus de tot binele, iubirea, mai presus de orice iubire şi frumuseţea mai presus de orice frumuseţe, a făcut-o să ia asupra ei osteneala pustniciei, lupta fără de răgaz a sfinţeniei. A dezvoltat germenele sfinţeniei şi a urcat către piscurile desăvîrşirii.

Cînd avea 25 de ani a înţeles că nu va mai întîrzia mult în această lume şi de aceea a hotărît să se întoarcă în patria sa, că acolo trebuie, să-şi dea pămîntului, trupul Său. Cuvioasa a urmat acest îmbold al inimii, deşi cu mare tristeţe a părăsit mănăstirea pe care o îndrăgea. După doi ani, Domnul a luat sufletul ei, la cele cereşti.

Prin ruga ei continuă, umplîndu-se de har, a săvîrşit tot felul de nevoinţe: postul, lacrimile, rugăciunea şi smerita cugetare. Aceste îndeletniciri duhovniceşti au ridicat-o în rîndul celor bineplăcuţi ai lui Dumnezeu, după cum reiese din stihira următoare, luată din mineiul lunii octombrie, din slujba Sfintei: „Înger pămîntesc pe pămînt te-ai arătat, viaţa celor fără de trup material arătînd, te-ai unit cu Hristos, Mirele tău, vieţuind în cămara cerească, dumnezeiască mireasă. Încă şi aici în România, avînd tare sălăşuire, dai tămăduiri, celor ce aleargă la tine cu credinţă şi izvorăşti tuturor dar de minuni."

După mutarea la cele cereşti, moaştele Sfintei Paraschiva, au fost descoperite în chip minunat, şi aşezate în loc de cinste, în biserica ridicată pe locul unde s-a născut ea.

De aici, moaştele au peregrinat prin mai multe locuri, pînă în anul 1641 cînd domnitorul Moldovei, Vasile Lupu, le-a cumpărat cu 300 pungi de aur (150.000 aspri moldoveneşti). Au fost aduse cu mare alai şi aşezate în biserica Trei Ierarhi din Iaşi, apoi în catedrala mitropolitană, unde se află şi astăzi.

O inscripţie săpată în marmoră sub racla Sfintei arată: „Cu voinţa Tatălui şi cu sporirea Fiului şi cu lucrarea Sfîntului şi viu Făcătorului Duh, al lui Dumnezeu celui doxologit şi prea închinat întru Sfînta cea de o fiinţă şi nedespărţită Treime, evseviosul (credinciosul) şi iubitul de Hristos domnul io Vasile Voievod cu mila lui Dumnezeu, domnitor al Ţării Moldovei, fiind rîvnitor şi apărător al sfintei evseviei răsăritene, s-a sîrguit cu mare osîrdie şi cu un dar prea mare, dupre economia Dumnezeească şi a adus de la Constantinopol, aceste prea cinstite moaşte, ale Sfintei şi Cuvioasei Maicii noastre Paraschiva ... Iar aceste sfinte şi cinstite moaşte le-a trimis lui, prea sfîntul şi preafericitul şi ecumenicul Patriarh Kir Partenie, cu tot bunul sfat şi cu bunăvoinţa a toată Biserica, i-a trimis această comoară prin trei prea fericiţi mitropoliţi: Kir Ioanichie al Iracliei, Kir Partenie al Adrianopolei şi Kir Teofan Paleompatron în zilele preasfinţitului Arhiepiscop Kir Varlaam, mitropolitul Sucevei şi a toată Ţara Moldovei, pe care moaşte evseviosul şi iubitul de Hristos, Domnul nostru Io Vasile Voievod cu mila lui Dumnezeu, domnitor al Ţării Moldovei le-a primit cu toată cinstea şi cu toată dragostea, mai mult decît un mărgăritar preţios şi cu bună norocire. În anul de la zidirea lumii, 7149, respectiv 1641 al 8-lea an al domniei sale 13 iunie".

Aceste Sfinte Moaşte, înfruntînd vitregia vremurilor, au rămas ca mărturii concrete, ce ne însufleţesc şi ne dau încredere în ajutorul şi puterea lui Dumnezeu.

Sfînta Cuvioasa Paraschiva a lăsat Sfintele Sale Moaşte Bisericii noastre, ca o comoară spirituală, care se transmite din generaţie în generaţie. Ele sînt un dar al lui Dumnezeu, mîngîiere binefăcătoare, dînd un plus de lumină şi bună speranţă tuturor celor cei îi cinstesc cu evlavie viaţa şi numele.

Sfîntă Cuvioasă Paraschiva este o ilustrare a adevărului, că cei care-şi închină viaţa Domnului şi Evangheliei Sale, se fac părtaşi de cinste şi răsplată veşnică.

Ea a rămas ca o făclie de lumină a lui Hristos, care ne călăuzeşte pe cărările sfinţeniei, ne ajută cu certitudine la promovarea binelui obştesc, iar noi să o fericim, prin imne ca acestea, luate din Acatist:

„Bucură-te mărgăritar nepreţuit al visteriei noastre".
„Bucură-te floare nevestejită a Bisericii lui Hristos."
„Bucură-te temelie neclintită a creştinătăţii."
„Bucură-te Paraschivo, mult folositoare!"

Monahia Stavrofilia *Nan*

Daniil Sihastru

Avem destule mărturii istorice, arheologice, completate şi întărîte de tradiţii locale, care mărturisesc cu tărie şi fără teama de a fi dezminţiţi, că pe pămîntul ţării noastre semînţele evangheliei, au pătruns imediat după apariţia creştinismului, că începînd cu sec. II şi III, aveam unităţi de cult bine organizate, că în sec. IV, la gurile Dunării şi-au primit martiriul mulţi ostaşi şi cetăţeni daco-romani. Modestia românească însă, i-a lăsat netrecuţi în calendar (dar neuitaţi de popor), pentru ca să-şi ia plata în ascuns de la „Părintele luminilor" căruia aceştia şi-au închinat idealul vieţuirii lor pămîntesti. Şi-apoi, şi timpul prielnic scrierii istoriei şi sinaxarelor, ne-a lipsit cu desăvîrşire. În timp ce într-o mînă strămoşii noştri ţineau arma de apărare, în cealaltă aveau unealta de lucru, pensula şi acul, nicidecum condeiul. Şi-apoi cei ce ne cred fără sfinţi şi fără eroi, ar trebui să mai cunoască, că în timp ce noi, aşezaţi la „răspîntia tuturor drumurilor" şi-n „calea tuturor răutăţilor", apărînd această „poartă a creştinătăţii", alte popoare, în spatele nostru, avîndu-şi graniţele apărate de noi, îşi vedeau în linişte şi tihnă de îmbogăţirea tezaurului cultural şi de trecerea sfinţilor în calendar.

În ciuda tuturor răutăţilor şi greutăţilor, în ciuda tuturor celor ce ne-au răscolit pînă şi cenuşa din vatră, niciodată plecînd cu mîna goală, moşii şi strămoşii noştri, care ştiau că nu în mult stă bunul, ci în bun stă multul, au făcut şi ei ceva, nu mult, ci puţin, dar puţin şi bun. Din sînul poporului nostru, au ieşit totdeauna genii şi talente, cuviosi, mărturisitori şi sfinţi, gata oricînd de sacrificii; mergînd, nu de puţine ori, pînă la jertfa de sine, pentru ca „şi sufletul acestei părţi a omenirii ce se numeşte popor român, să-şi reverse în lume comoara cuprinsului său sufletesc".

Dintre aceşti martiri, apostoli şi cuvioşi îmbunătăţiţi în viaţă, la loc de cinste situăm pe *Cuviosul Daniil*, zis şi „Sihastrul", a cărui chilie săpată în piatră masivă se păstrează şi azi, în preajma mănăstirii Putna, din Moldova lui Ştefan cel Mare.

Deşi s-a scris mult despre viaţa lui Daniil Sihastru, totuşi parcă faptele şi adevărul istoric, rămîn învelite, în tradiţie şi legendă. După bibliografia existentă azi, ca şi după tradiţie, locul de naştere al tînărului Dumitru, cum se numea din botez, ar fi oraşul Rădăuţi. Lucrînd pe moşia episcopiei de aici, alături de alţi monahi, cunoaşte îndeaproape şi îndrăgeşte felul de vieţuire al acestora, îmbrăcînd în cele din urmă rasa călugărească sub numele de *David*, la mănăstirea de lîngă episcopie. O dată cu vîrsta creşte şi rîvna pentru o vieţuire aleasă, împletindu-şi tinereţea cu ştiinţa de carte, iar munca cu rugăciunea. Doritor de linişte, părăseşte oraşul şi se retrage la mănăstirea Sfîntului Lavrentie (Laura de azi), situată la jumătatea distanţei dintre episcopie şi mănăstirea Putna. Aici trăia în post aspru şi rugăciune adîncă, mîncînd ierburi şi împletind la coşuri. Este trimis de stareţ cu treburi de obşte, în oraşul Siret, unde înconjurat şi asaltat de popor, care-i cerea sfaturi şi poveţe, întîrzie şi nu ajunge în mănăstire la ceasul hotărît de superior. Pentru aceasta tînărul monah, care înţelegea şi iubea „ascultarea", drept canon pentru întîrziere, cere stareţului de la Sf. Lavrentie, să-i dea voie să meargă departe în pustietăţile Putnei, pentru a-şi petrece acolo viaţa în meditaţie adîncă, în post şi rugăciune. Cu blagoslovenia stareţului, David monahul, îmbracă acum „schima cea mare" (un fel de epitrahil) primind numele de *Daniil* şi pleacă pe valea rîului Viţeu, unde ani de zile sapă cu dalta în stîncă masivă, scobindu-şi chilia sub forma în care se prezintă şi azi. Aici însă, mai mult decît la Rădăuţi, Siret şi Laura, viaţa, faptele şi minunile, precum şi faima sfinţeniei se răspîndeşte pretutindeni, atrăgînd spre chilia pustnicului tot mai mult popor. Acum începe înfiurirea mare a „Sfîntului Daniil" (cum îi zicea poporul), asupra tînărului Ştefan, care încă nu se suise el pe scaunul Moldovei. Legăturile lui Ştefan cel Mare cu Daniil Sihastru nu încep, cum greşit se crede, în timpul zilelor de cumpănă ale tînărului domn. În timpul uciderii tatălui său Bogdan al II-lea de către Petru Aron, la Răuseni, tînărul Ştefan, care cunoştea pe Daniil, scapă şi prin bezna întunericului ajunge la chilia sihastrului, rămîne aici mai multe zile, ascultînd poveţele înteleptului pustnic, care-i prooroceşte că va ajunge curînd domn al ţării.

Cele mai frumoase şi mai numeroase tradiţii scrise sau nescrise din viaţa sihastrului se împletesc cu faptele minunate ale domnului, care venea la Daniil nu numai în ceasuri de cumpănă, ci şi în vremuri de pace şi linişte. Astfel, într-una din zile, tînărul Ştefan, ajuns domn al Moldovei, primeşte sfat de la iubitul său sfetnic, să zidească acolo o mănăstire, lucru ce se va întîmpla în urma bătăliei de la Chilia (1465), fiind sfinţită cu toată pompa şi alaiul domnesc, după bătălia de la Lipnic (1470). Stăreţia frumoasei ctitorii domneşti era hărăzită Cuviosului Daniil, care nu primeşte, rămînînd mai departe în chiliuţa de pe Viţeu. De aici înainte Valea Putnei şi a Viţeului începe să răsune de mulţimea rădvanelor boiereşti, de glasul clopotelor, diecilor, copiştilor, miniaturiştilor, grămăticilor,

Protos. *Ştefan Guşă*

(Continuare în pag. a 5-a)

File din istoria ţării: 1 Decembrie 1918

(Continuare din pag. 1)

silvania crezînd că-i poate astfel împiedica să-şi vadă viitorul întregirii lor naţionale pe care fiecare inimă românească îl simţea aproape, ca pe o înviere mult dorită şi deplin meritată.

Rezonanţele pascale ale editorialului mai sus pomenit vor izbucni în litere mari, strălucitoare cu care foaia noastră va anunţa în numerele imediat următoare lui 1 decembrie realizarea visului Unirii: „Ziua învierii obştei româneşti. Proclamarea României Mari."

Aceste cuvinte exprimau bucuria întregii noastre Biserici care a fost alături de poporul român, încurajîndu-l în lungul şir al pătimirilor sale şi bucurîndu-se împreună cu el în ceasul marilor sale împliniri.

Aşa cum a procedat pe întreg parcursul istoriei ei, Biserica Ortodoxă din Transilvania a sprijinit şi a participat la toate acţiunile de apărare a fiinţei naţionale a poporului nostru din lunile şi zilele care au precedat actul de la 1 decembrie 1918. Aşa, de pildă, a fost remarcabilă atitudinea membrilor sinoadelor eparhiale de la Sibiu, Arad şi Caransebeş care în luna mai a acelui an au părăsit lucrările sinoadelor respective. Motivul l-a constituit hotărîrea autorităţilor maghiare de a înăspri controlul asupra tuturor aspectelor vieţii publice româneşti din Transilvania. Mitropolitul de la Sibiu a protestat împotriva prezenţei comisarului maghiar în sinod iar atunci cînd protestul n-a avut rezultatul dorit delegaţii la sinod au urmat exemplul celor de la Arad părăsind sala de şedinţe şi făcînd astfel imposibilă continuarea lucrărilor.

Conducerea Arhiepiscopiei Sibiului a protestat în lunile care au urmat împotriva unui alt act al autorităţilor maghiare îndreptat împotriva românilor şi anume etatizarea unui mare număr de şcoli confesionale româneşti care în felul acesta au devenit şcoli de stat cu limba de predare maghiară.

Preoţii ortodocşi români au continuat şi în anii războiului să se afle în fruntea luptelor pentru apărarea intereselor naţionale ale păstoriţilor lor, fapt care a atras asupra lor un nou val de persecuţii din partea autorităţilor austro-ungare. Mulţi dintre ei au fost internaţi în lagăre, unul dintre mulţii preoţi internaţi fiind şi Trandafir Scorobeţ, care mai tîrziu va deveni arhiereu vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. De internare n-au fost scutite nici unele soţii de preoţi. Între femeile braşovence cărora li s-a intentat proces de înaltă trădare pentru entuziasmul cu care au întîmpinat trupele româneşti la prima lor trecere a Carpaţilor a fost şi soţia preotului ortodox din localitate Iosif Maximilian. Unii preoţi nu s-au mai întors din lagărele în care fuseseră internaţi iar alţii au fost împuşcaţi în zilele tulburi ale descompunerii imperiului austro-ungar.

Preţioasă a fost şi contribuţia profesorilor şi studenţilor Institutului Teologic din Sibiu la realizarea Marii Uniri. După destrămarea monarhiei habsburgice, în primele zile ale lunii noiembrie 1918 au început să se organizeze în tot cuprinsul Transilvaniei, atît la oraşe cît şi la sate, sfaturile naţionale româneşti. Din sfatul organizat la Sibiu au făcut parte şi profesorii de teologie Dr. Nicolae Bălan, viitorul mitropolit al Ardealului (1920—1955) şi Dr. Silviu Dragomir, marele nostru istoric precum şi asesorul consistorial Nicolae Ivan, viitorul episcop al Clujului.

Tot în această vreme au luat fiinţă gărzile naţionale româneşti a căror misiune era aceea de a menţine ordinea în teritoriile locuite de români. Garda naţională românească din Sibiu şi-a avut primul ei sediu în clădirea Institutului Teologic din localitate, printre primii ei membrii fiind studenţii acestui Institut care se aflau în acea vreme la cursuri. Profesorul Dr. Aurel Crăciunescu a funcţionat în acele zile ca preot militar al Statului Major al Gărzii naţionale din Sibiu.

Unul dintre cei dintîi eroi ai gărzii naţionale româneşti a fost absolventul Institutului Teologic, Ioan Munteanu din Poiana Sibiului care a fost ucis în ziua de 6 decembrie, în gara Sibiu (Cf. Ioan Berghea, *Tribuna*, 1934, nr. 25 şi 26).

Profesorii ai Institutului şi funcnari ai Centrului eparhial, cum au fost Nicolae Bălan şi Lucian Triteanu s-au deplasat în diferite localităţi din jurul Sibiului unde au ajutat la alcătuirea gărzilor naţionale locale. Profesorul Nicolae Bălan a îndeplinit, în cursul aceleaşi luni, o importantă misiune de informare din partea Consiliului Naţional Român din Transilvania pe lîngă guvernul român aflat atunci la Iaşi.

Tot în acest timp, episcopii români din Transilvania au adresat Consiliului Naţional Român o declaraţie publică prin care recunoşteau acest Consiliu ca fiind reprezentantul şi conducătorul politic al naţiunii române din Transilvania şi Ungaria şi comunicau hotărîrea lor de a colabora cu acesta pentru împlinirea aspiraţiilor naţionale. Această recunoaştere s-a concretizat şi prin dispoziţii pe care cele trei centre eparhiale ortodoxe române le-au dat preoţilor lor de a pomeni de aici înainte în cadrul Sf. Liturghii „înalta noastră stăpînire naţională şi marele sfat al naţiunii române".

Acestea sînt doar cîteva din multele fapte prin care Biserica noastră s-a aflat în miezul evenimentelor care au dus la minunatul act al Unirii Transilvaniei cu România, act care stă la temelia României înfloritoare din zilele noastre.

Viziunea României . . .

(Continuare din pag. a 3-a)

care muza Clio, din porunca lui Joe, aşază pe capetele celor doi istorici români cununile de lauri sprijinite cu mîna în mod simbolic de alţi doi istorici români din Moldova şi Ţara Românească, Dimitrie Cantemir şi respectiv Constantin Logofătul — încheie piesa lui Al. Gavra cu o îndoită semnificaţie: recunoaşterea meritelor celor doi istorici transilvăneni şi ideea, frumos simbolizată, a unităţii spirituale a poporului român de pretutindeni.

Opera dramatică a lui Al. Gavra, dacă nu excelează în „calităţi scenice", adică cuprinde numeroase „naivităţi" — cum s-a spus, e bogată în idei înaintate privind unitatea spirituală a poporului român de pretutindeni, e plină de un cald patriotism; străbate în toate paginile ei mîndria originii daco-romane a acestui popor şi credinţa puternic afirmată, într-un viitor mai fericit prin utilizarea mijloacelor de instruire şi cultivare a maselor populare, prin privirea aţintită spre Iaşi şi Bucureşti. Să nu uităm că mult înainte ca Ion Slavici să proclame că „pentru toţi românii soarele răsare la Bucureşti", tot un arădean, modestul dar inimosul dascăl al Preparandiei de aici, în 1844, îşi trimitea eroii piesei sale, trei tineri arădeni, la Bucureşti spre a cunoaşte „ţara" şi pe fraţii lor liberi, de care se legau încă de atunci speranţele lor de mai bine.

Ideile expuse aici au fost hrana spirituală a generaţiilor de tineri crescuţi de Gavra şi de colegii săi. Aluatul spiritual plămădit în cele două şcoli româneşti din Aradul de altădată a dospit toată frămîntătura spiritualităţii româneşti de la această margine de ţară. Nu e nici o întîmplare în faptul că Aradul a adăpostit, în fierbinteа toamnă a anului 1918, Consiliul Naţional Central Român care a pregătit Alba Iulia mîntuirii neamului românesc şi a deplinei sale unităţi statale.

Profesorul arădean Alexandru Gavra s-a dăruit fără cruţare şi întreg pentru luminarea poporului român de la graniţa de vest a ţării; cu ochii sufletului său generos a întrevăzut această ţară şi a propovăduit generaţiilor pe care le-a crescut datoria de a o iubi şi apăra. Cuvine-se deci aşezarea lui cu cinste în Panteonul culturii româneşti!

Prot. Dr. *Gheorghe Liţiu*

Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae – la 80 de ani

La 16 noiembrie a. c., Părintele Profesor Dumitru Stăniloae împlineşte venerabila vîrstă de 80 de ani. Alăturîndu-mă tuturor celor ce îşi aduc din inimă prinosul lor de urări, şi mulţumiri preotului, profesorului, teologului şi gînditorului profund care a ridicat prestigiul teologiei ortodoxe româneşti pe culmile cele mai înalte, doresc ca aceste puţine rînduri să fie nu o schiţă biografică şi bibliografică (alţii s-au ocupat şi se vor ocupa de aceasta), ci un smerit omagiu din partea unuia dintre nenumăraţii discipoli ce au avut fericirea să-şi zidească şi întărească formaţia lor teologică sub preţioasa îndrumare a Părintelui Stăniloae, precum şi ca unul născut şi crescut pe aceleaşi meleaguri.

Multe lucruri se pot spune despre personalitatea Părintelui Stăniloae şi nici măcar un volum omagial nu ar fi îndeajuns pentru a prezenta în mod exhaustiv toate aspectele operei sale teologice care se întinde pe perioadă de mai mult de o jumătate de secol. Mai mult decît atît, gîndirea creatoare a Prea Cucerniciei Sale, plină de prospeţime şi actualitate, continuă să fie exprimată parcă tot mai adînc prin condeiul său binecuvîntat de Dumnezeu. „Dacă nu mai scriu şi nu mai public nimic ce rost mai are să trăiesc şi ce sens ar mai avea viaţa mea" îmi spunea Părintele Stăniloae anul trecut cu ocazia vizitei sale în Statele Unite.

După cum plugarul ţine mîinile pe coarnele plugului fără să se uite înapoi şi scoate din adînc pămîntul reavăn pentru a aduce roade bogate, tot aşa Părintele Stăniloae merge înainte lucrînd în ogorul Bisericii pentru a scoate la iveală şi a da prospeţime adevărurilor de credinţă şi a le face înţelese omului de astăzi. Părintele Stăniloae a fost întotdeauna şi este conştient de cerinţele vremii şi tocmai de aceea a prezentat în lucrările sale învăţătura Bisericii nealterată dar adusă la zi şi la nivelul acestor cerinţe. Aşa cum Sfinţii Părinţi au dat atenţie şi au luat în consideraţie timpul şi circumstanţele de viaţă în care au trăit, tot aşa Părintele Stăniloae nu a făcut abstracţie de vremurile noastre şi nu a făcut teologie de dragul teologiei. De aceea se poate spune că teologia Prea Cucerniciei Sale este o teologie legată de viaţă, o teologie izvorîtă din practica şi din viaţa liturgică a Bisericii şi este adresată persoanelor umane spre a fi asimilată şi înţeleasă tot mai mult.

Părintele Stăniloae a accentuat în repetate rînduri necesitatea pentru un teolog adevărat de a fi legat de, şi activ, în viaţa de rugăciune a Bisericii pentru că numai în felul acesta poate să exprime din interior, adică din experienţa proprie cîştigată, din experienţa de veacuri a Bisericii, învăţătura despre Dumnezeu şi cunoaşterea Lui în mod mult mai clar şi mai convingător. Dar Prea Cucernicia Sa nu numai că a accentuat această necesitate ci s-a dovedit a fi un om de rugăciune, preot liturghisitor şi iubitor al slujbelor religioase în care a descoperit o adîncă şi adevărată experienţă a întîlnirii umanului cu divinul. Adîncimea şi realitatea acestei experienţe este reflectată în întreaga operă a Prea Cucerniciei Sale, care, tocmai de aceea, are aceeaşi adîncime şi frumuseţe, aceeaşi aromă filocalică ce mulţumeşte orice minte setoasă după cunoaştere.

Dacă am putea singulariza o idee sau un aspect al operei vaste create de Părintele Stăniloae, aş îndrăzni să spun că cea mai importantă idee care străbate ca un fir roşu toate lucrările acestui mare gînditor ortodox este realitatea şi valoarea eternă a persoanei umane prin legătura ei cu Fiinţa Supremă. Aceasta este şi caracteristica principală a Creştinismului care pune în valoare omul prin restabilirea legăturii cu Creatorul său. Pentru Părintele Dumitru Stăniloae adevărul creştinismului constă în recunoaşterea adevărului persoanei ca o realitate cu cele mai adînci taine şi cele mai multe potenţe. „Creştinismul este personalist; el înseamnă mîntuirea persoanei umane prin Persoana Supremă. El crede în valoarea netrecătoare a persoanei" (*Teologia Dogmatică*, Vol. 2, p. 110).

Cele trei volume ale *Dogmaticii* Părintelui Stăniloae, care reprezintă lucrarea cea mai importantă a Prea Cucerniciei Sale, o sinteză şi o încununare a întregii opere, sînt străbătute de la început pînă la sfîrşit de ideea valorii eterne a persoanei ca reflexie a modului de existenţă din veşnicie a lui Dumnezeu care este Persoana Supremă. Datorită realităţii persoanei a fost posibilă Revelaţia divină ca dialog sau comunicare între Persoana Supremă şi persoanele umane; datorită realităţii persoanei a fost posibilă Întruparea ca pogorîre a uneia dintre Persoanele Divine, Persoana a doua a Sfintei Treimi, pentru a intra în relaţia directă şi cea mai apropiată cu persoanele umane, unind în Persoana Sa firea divină cu cea umană; datorită realităţii persoanei este posibilă cunoaşterea lui Dumnezeu care se revelează ca Persoană binevoitoare de a intra într-o relaţie de iubire cu creaţia Sa; datorită realităţii persoanei este posibilă mîntuirea ca refacere, întărire şi desăvîrşire a acestei relaţii şi tot datorită realităţii persoanei este posibilă viaţa de veci ca trăire la nesfîrşit a acestei legături interpersonale desăvîrşite. Profesorul John Meyendorff de la Seminarul Ortodox „Sf. Vladimir" din New York spune despre opera Părintelui Stăniloae că este „într-adevăr o monumentală Summa a celui mai bun teolog ortodox în viaţă din timpurile noastre" („Here we have a really monumental Summa of the best Orthodox theologian alive today"). De asemenea, teologul catolic David Tracy de la Universitatea din Chicago a recunoscut în persoana Părintelui Stăniloae un mare teolog ortodox a cărui operă trebuie neapărat cunoscută în întreaga lume creştină pentru a facilita înţelegerea şi apropierea între Biserici, deoarece fără bogăţia spirituală şi teologică a Ortodoxiei, teologia apuseană este seacă. La fel s-au exprimat şi alţi teologi apuseni şi toţi cei care l-au ascultat vorbind sau au citit conferinţele Prea Cucerniciei Sale, recunoscînd originalitatea şi profunzimea gîndirii lui.

Acestea precum şi premiile şi titlurile academice de onoare primite peste hotarele ţării, arată că opera marelui teolog român are deja un ecou internaţional şi nu poate fi neglijată de nici un cercetător al religiei creştine. Ea va fi cunoscută şi mai mult prin publicarea în curînd în limba engleză, în traducerea subsemnatului, a primului volum din *Teologia Dogmatică Ortodoxă* sub titlul *The experience of God in Orthodoxy* (Experienţa lui Dumnezeu în Ortodoxie). Va fi primul tratat serios de Dogmatică ortodoxă în limba engleză.

La acest popas aniversar din viaţa şi activitatea bogată a Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae gîndurile, dorirele şi sentimentele noastre bune se îndreaptă spre Prea Cucernicia Sa, rugînd pe Dumnezeu să-i dăruiască sănătate pentru a-şi menţine puterea de creaţie şi pentru a ne bucura de prezenţa luminoasă şi de cuvintele înţelepte şi îndreptătoare de credinţă ale Prea Cucerniciei Sale întru şi mai mulţi ani!

Pr. *Ioan Ioniţă*
Chicago, U.S.A.

Popas sărbătoresc

Privind la cei 80 de ani pe care îi împlineşte Părintele Profesor Dumitru Stăniloae ne aflăm, fără să vrem, la cumpăna nedumeririi: Încotro se apleacă mai mult admiraţia noastră: spre frumuseţea operei teologice, divers nuanţată, risipită în numeroase studii prin foile şi revistele noastre bisericeşti, adunată însă, în ultima vreme, într-o veritabilă„ sumă teologică ortodoxă" — sau spre măreţia unei vieţi de apostolat spiritual, desfăşurată în răstimpul unei rodnice cariere, la anvon, la catedră, la întîlniri teologice interconfesionale, ori la întruniri ecumeniste? E vorba despre o adevărată vistierie, de viaţă, de eroism teologic, de luptă pentru apărarea dreptei credinţe, ca şi pentru unirea tuturor creştinilor, pe calea păcii, în unul şi acelaşi Domn — Iisus Hristos, de gîndire originală şi profundă, pe linia celei mai autentice tradiţii ortodoxe, scrisă şi lăsată drept zestre teologiei româneşti. E lucru de sine-înţeles că din această visterie nu e cu putinţă să scoatem, în această oră închinată aniversării Prea Cucerniciei Sale, decît doar cîteva fragmente de aur.

Sărbătoarea de care avem parte, omagiind pe teologul şi profesorul nostru, Părintele Stăniloae, este de fapt şi sărbătoarea teologiei româneşti însăşi. În desfăşurarea unei neîncetate activităţi creatoare, un popas sărbătoresc înseamnă oprirea celui ce urcă pe piscuri pentru o clipă, este o privire pe care o aruncă spre adîncuri, o cuprindere a originilor ca punct de plecare, păstrînd în acelaşi timp o neostenită şi mereu înnoită voinţă de a atinge crestele cele mai apropiate de albastrul senin al cerului. De pe culmea care formează o anumită treaptă pe scara ce leagă năzuinţa de împlinire, teologia românească, prin Părintele Stăniloae, se priveşte pe sine însăşi. Căci ea se află la înălţimea la care a fost ridicată de către venerabilul octogenar sărbătorit. Ea nu-şi cunoaşte astfel numai urcuşul, orizontul şi piscurile cucerite, ci îşi cunoaşte tot atît de bine izvoarele din care purcede. Acest lucru însă are o semnificaţie deosebită, descoperindu-ne ceva din taina elanului teologic, în general, şi a Părintelui Stăniloae în special.

Teologia profesorului de Dogmatică de la Sibiu şi Bucureşti poartă pecetea vieţii din care odrăzleşte. Ea este scrisă după legea spiritului şi după legea minţii, deopotrivă. Astfel, ea se adresează raţiunii pentru a-i explica sensurile adevărului divin, dar tot ea se adresează şi sufletului pentru a-l îndemna la săvîrşirea faptelor bune. Tălmăcirea teoretică a tainelor mîntuirii ajunge să facă una cu trăirea acestor taine. Cele mai înalte elaborări teologice, totdeauna profund argumentate şi deosebit de subtil gîndite, au în ele o putere hotărîtoare în direcţia vieţii. Cugetarea pătrunzătoare a Părintelui Stăniloae ocoleşte cu grijă ispita înălţimilor de ghiaţă ale speculaţiei abstracte. Teologia e viaţă; nu este o simplă doctrină, ci întrupare. Ea ne deschide, prin conceptele ei, orizonturile vieţii divine. Ceea ce scrie Prea Cucernicia Sa ni se împărtăşeşte ca viaţa însăşi, care curge după un impuls lăuntric, într-un ritm tainic, iar nu după canoanele simetrice ale treptelor formale. Să luăm ca exemplu tratatul de „Teologie Dogmatică Ortodoxă". Nu este construit arhitectonic, ci alcătuit asemenea unei simfonii, urmînd legea armoniei şi ţinînd de structura unui imn. Acelaşi lucru se poate spune şi despre mereu actuala operă teologică „Iisus Hristos sau restaurarea omului". Adevărurile de credinţă ne sînt descoperite într-un mod particular, direct, cum direct ni se dezvăluie priveliştea cerului înstelat, iar nu ca nişte fotografii ale corpurilor astrale.

De unde această minunată revărsare de lumină, îngemînînd cugetarea şi rugăciunea? Cum se explică faptul că adevărul dumnezeiesc se descoperă şi se impune, oarecum, prin simpla şi substanţiala lui prezenţă? Adevăraţii teologi trebuie să fie, spunea Părintele Stăniloae însuşi, cu ocazia unei prelegeri, fii de ţăran. Această referire la ţăran este semnificativă şi ea ne arată una din sursele de inspiraţie teologică a proferosului sărbătorit. Pentru ţăranul român, cunoscut în copilăria Prea Cucerniciei Sale, credinţa în Dumnezeu şi în Biserica noastră ortodoxă, omenia şi dragostea de pămîntul strămoşilor sînt taine ale vieţii. Satul ardelenesc cu lumea lui, cu părinţii Irimie şi Raveca, cu evlavia străbună faţă de cele sfinte, formează substratul moral al unei neistovite puteri de muncă pe tărîm teologic. El asigură toate caracteristicile unei teologii adînc legate de glia strămoşească, de datina creştină şi de neamul pe care nici o vrăjmăşie şi nici o năvălire barbară, nu a putut să-l desfacă nici de ţară şi nici de legea sa. Părintele Profesor Stăniloae a scris un eseu despre poporul român. Aici de fapt, vorbim de un izvor al tuturor lucrărilor teologice pe care le-a alcătuit. Autentic „fiu de ţăran", Prea Cucernicia Sa are sentimentul unei reale şi profunde smerenii în faţa misterului divin, care depăşeşte şi cucereşte orice minte. Din această cauză se împărtăşeşte dintr-o dată de măreţia absolută a adevărului revelat, îmbrăţişîndu-l fără rezervă şi comunicîndu-l viu şi nealterat.

Cu ocazia unei aniversări anterioare, cu ani în urmă, într-un grup restrîns de doctoranzi de la Institutul Teologic din Bucureşti, care îi ascultau prelegerile, Părintelui Stăniloae i s-a oferit, în semn de distins omagiu, un buchet de flori albe. Prea Cucernicia Sa a răspuns simplu: „În clipele acestea mă gîndesc la Dumnezeu şi la Mama mea." Sînt cuvinte care au dobîndit îndată măreţie de simbol: Dumnezeu în cer şi Mama pe pămînt. La altarul acestor două mari realităţi oficiază Părintele Stăniloae. Patria totdeauna a fost numită Mamă. Ne leagă de fiinţa ei o sacră filiaţie şi nu avem două patrii, cum nu avem două mame.

Un popas pe piscuri e un bun prilej de a cuprinde cu privirea drumul parcurs, dar totodată şi de a recunoaşte perspectivele căilor ce urmează să fie străbătute. Este un mod de păstrare permanentă a legăturii cu izvorul, asemeni falnicului stejar, care îşi sue coroana spre bolta cerească, numai prin seva primită mereu din rădăcinile înfipte puternic în pămînt. Iată semnificaţia care îmbracă în una şi aceeaşi aureolă teologia Părintelui Stăniloae şi teologia românească. Omagiul pe care îl aducem astăzi venerabilului profesor octogenar îşi are sursa în această înaltă idee şi aleasă consideraţie.

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

Daniil Sihastru

(Continuare din pag. a 4-a)

sculptorilor etc., care veneau şi plecau de la marea ctitorie domnească, ce avea să odihnească rămăşiţele pămînteşti ale voievodului şi familiei acestuia. Liniştea sihastrului era din ce în ce tot mai tulburată de curiozitatea trecătorilor, determinîndu-l să-şi dorească singurătatea altor locuri sălbatice. Inima bătrînului dorea linişte, dar ochii nu i se mai săturau, privind măreţia sf. locaş ce strălucea în poleială de aur. Timp de şapte ani, Daniil, deşi rîvnea alte locuri mai liniştite, totuşi nu părăseşte Putna, pînă în 1444, cînd moare Teoctist I, mitropolitul ţării, adus şi înmormîntat la Putna. După prohodirea vrednicului vlădică, alaiul domnesc se îndreaptă către venerabilul sihastru, pentru a-l duce la Suceava şi a-l instala pe scaunul mitropolitan, rămas vacant. Daniil, presimţind aceasta, îşi ia toiagul şi ceaslovul, părăseşte chilia şi pleacă peste munţi, ajungînd în părţile Voroneţului şi aşezîndu-se într-o altă chilie de sub stînca Şoimului. Aici petrece cîţiva ani în linişte şi reculegere adîncă, pînă ce din nou este întîlnit, întrebat, consultat şi ascultat de popor. În iulie (1476) Ştefan Vodă, pierzînd o mare parte din fruntea oştirii, la Valea Albă, se retrage din faţa pericolului şi a sultanului Mahomed El-Fatih şi luînd-o în susul apei Moldovei, caută şi întîlneşte pe Sihastru, în timpul rugăciunii. După ce-şi isprăvi ruga, Ştefan fu primit în chilie şi îndemnat să nu închine ţara turcilor, ci să se întoarcă, să-şi adune oştenii risipiţi prin munţi, să înceapă din nou bătălia, căci victoria va fi a lui, iar după aceea să zidească aici o mănăstire, cu hramul Sfîntului Mucenic Gheorghe, care-l va ajuta să supună pe turc. Întîlnirea şi conversaţia dintre Daniil şi Domn, descrise de Neculce în „O samă de cuvinte", au fost frumos versificate de Bolintineanu.

După 12 ani de la obţinerea victoriei, Ştefan cel Mare ridică în numai cîteva luni Voroneţul cu hramul Sf. Mc. Gheorghe — ocrotitorul şi patronul Moldovei. Daniil deşi bătrîn, de astă dată nu mai scapă de stăreţie, el fiind cel dintîi stareţ al Voroneţului, nu după mult timp, va trece la cele veşnice, fiind înmormîntat cu mare cinste în pronaosul bisericii. La intrarea în biserică, pe peretele exterior Daniil Sihastru apare pictat alături de mitropolitul Grigore Roşca. Pe piatra de mormînt, pusă din porunca lui Ştefan cel Mare, se poate citi şi astăzi: „Acesta este mormîntul părintelui nostru David, schimnicul Daniil."

Documente de la Ilieş Vodă-Rareş din 21 martie 1551; de la Alexandru Lăpuşneanu — 5 aprilie, 1558 şi de la Ieremia Movilă — 17 dec. 1599 îl recunosc pe Daniil Sihastru ca stareţ, sfînt şi patron al Voroneţului. Un Evanghelliar din 1557, păstrat azi la Mănăstirea Dragomirna, îl prezintă pe copertă deasemeni pe Daniil Sihastru, cu nimbul sau aureola sfinţeniei, aşa cum apare şi în pictura de la Voroneţ.

Chilia din apropierea mănăstirii Putna, în formă de bisericuţă are trei despărţituri: pronaos, naos şi altar. Lungă de 9 m, lată de 3 m şi cu o înălţime de 3.20 m de plan dreptunghiular, are o firidă în partea de miază-noapte (proscomidar) şi o alta în peretele de miază-zi (diaconicon). Altarul a fost despărţit de naos printr-un mic iconostas, azi dispărut, iar bolta trebuie să fi fost zugrăvită, păstrîndu-se şi azi urme şterse de culori. În naos, lîngă fereastră, se află săpată o cruce. Afară, pe peretele de miază-zi, între ferestre, se cunosc urmele foarte vagi ale unei inscripţii. Sub stînca se găseşte un alt loc scobit, de dimensiuni ceva mai mari, unde după tradiţie, Ştefan cel Mare îşi odihnea calul, atunci cînd îl cerceta pe Cuviosul Daniil. Întreaga lucrare vădeşte răbdare şi iscusinţă, ducînd peste veacuri amintirea vie a „Sfîntului Daniil cel Nou", serbat la trei zile după Proorocul Daniil din Vechiul Testament, adică la 20 decembrie a fiecărui an.

„Doamne vreau să văd"

Sf. Evanghelie după Luca, la cap. 18, 35—40 ne istoriseşte că într-una din zile, la porţile Ierihonului era o înghesuială şi o agitaţie neobişnuită. O mulţime de oameni se îmbulzea pentru a vedea şi azi cît mai bine. Dar pe cine să vadă şi să audă? Fiecare întreba de lucrul acesta.

Cel care-şi punea mai mult decît alţii această întrebare era un orb, ce se afla pe bordura drumului, cerşind, aşteptînd, nici el nu ştia ce anume, însă se informa de cele ce se întîmpla. Fără îndoială că în preajma lui se afla un însoţitor avînd în vedere că orbii, în general, merg cîte doi, sau însoţiţi de cineva. Sf. Evanghelist Matei, cînd istoriseşte acest episod (Mt. 20, 29—34), vorbeşte de doi orbi, iar Sf. Luca şi Marcu (Mc. 10, 46—52) nu fac menţiune decît de acesta.

Omul acesta handicapat aştepta şi se frămînta peste măsură dorind să ştie ce se petrece în preajma sa. Ce este? Ce înseamnă aceasta? întreba el. Neliniştea sa pare a fi explicabilă, deoarece şi alţii din jurul său se întrebau cine trece? Deci, o întrebare cu totul obişnuită care ar părea ca o simplă curiozitate ce nu comporta în sinea ei nici o nuanţă. Şi iată, i se răspunde: „Trece Iisus din Nazaret." Nimic mai mult. Nu i se dă altă explicaţie. Orbul ştia, propabil, cine era Iisus din Nazaret. Va fi auzit despre El, mai ales că vestea minunilor pe care le făcea Iisus s-a răspîndit în toată ţara. În orice caz acest nume avea pentru el o semnificaţie deosebită.

Să ne imaginăm că la întrebarea orbului i s-ar fi răspuns: Trece Irod Tetrarhul, sau că Pilat guvernatorul trece în cortegiu. Care ar fi fost reacţia sa? Fără îndoială că i s-ar fi făcut teamă, pentru că stăpînii aceştia, pentru faptele lor, erau temuţi şi chiar urîţi de popor. În această împrejurare el s-ar fi retras la o parte, s-ar fi reinstalat apoi, după trecerea cortegiului la marginea drumului, spre a intra din nou în viaţa de mizerie şi de sărăcie. Însă o voce din mulţime i-a răspuns: „Este Iisus din Nazaret." El nu se sperie, nu se retrage, nu se abandonează, ci se umple de speranţă.

O parte din mulţime era pentru Iisus, alţii însă manifestau încă neîncredere în El. Orbul, se afla de partea celor credincioşi, în rîndul celor dintîi, care-l cinsteau pe Iisus pentru minunile ce le săvîrşea, pentru învăţătura Lui care se deosebea de cea a cărturarilor.

În situaţia sa, orbul nu avea nevoie de cuvinte frumoase. El dorea să vadă. De aceea reacţia sa faţă de Iisus a fost aceea de încredere. Strigătul său nu era unul de revoltă, sau de dojană, ci un strigăt de durere, de suferinţă, dar în acelaşi timp, plin de credinţă şi de speranţă. Din gestul său se desprinde ceea ce el gîndea despre Iisus, pe care-l socotea nu ca pe un taumaturg îndoielnic, ci ca pe unul care avea putere. El auzise că acest învăţător nu numai că făcea minuni, dar că El manifesta şi o mare compasiune faţă de oameni, cărora le acorda milă şi iertare.

Din acest motiv a şi îndrăznit să-şi înalţe vocea sa către Iisus de la care cerea îndurare faţă de suferinţa sa, zicînd: „Fiul lui David ai milă de mine." Fiul lui David era una dintre denumirile ce i se da lui Mesia, acel Mesia despre care proorocii au spus că în vremea sa: „Schiopii vor umbla, surzii vor auzi, leproşii se curăţesc şi orbii îşi vor căpăta vederea" (Isaia 35, 5—6). Orbul mai credea că Iisus nu era numai un om care ar uimi prin talentul şi aptitudinile sale omeneşti, ci pentru el apărea ca Mesia-Mîntuitor. În timp ce compatrioţii lui discutau şi murmurau între ei, el, prin strigătul său, îşi exprima credinţa fermă în Iisus. În vocea lui se exprima durere, dar deopotrivă şi încrederea că se va face sănătos. Era încredinţat că cel care trecea acum prin Ierihon va înţelege toată nenorocirea sa, că este capabil să-l salveze, să-i dea vederea.

În strigătul acestui om apare întreaga sa umilinţă şi toată credinţa sa, cînd cerea să fie ajutat: „Fiul lui David ai milă de mine." Strigătul său este, însă, rău înţeles de cei din preajma sa, care căutau să-l reducă la tăcere. Aceştia s-ar fi aşteptat ca orbul să respecte, probabil, un anumit fel de a se anunţa la Iisus cum obişnuiau cei din clasa privilegiată, educaţi în diferite maniere. Acestora li se părea că orbul nu era suficient de pregătit, nu avea ţinută corespunzătoare pentru a-L întîlni pe Hristos. Iisus care ştia totul cunoştea şi acest caz al său. El a fost totdeauna, mai aproape de cei lipsiţi, de cei neputincioşi, de cei smeriţi, decît faţă de cei vanitoşi.

El n-a uitat niciodată pe cei obidiţi sau nesocotiţi de oameni. Pentru El, în această împrejurare, nimic n-a fost mai adevărat, mai sincer, mai drept decît acest strigăt de durere şi de credinţă. Neluînd în seamă murmurul mulţimii gălăgioase, Domnul a preţuit apelul celui orb, care a pătruns în adîncul inimii Lui, inimă plină de iubire, faţă de acela care cerea: „Doamne, vreau să văd."

Reîntorcîndu-ne cu imaginaţia în cetatea Ierihonului, acolo unde s-a aşezat poporul biblic, după lungul peregrinaj în pustie, în cetatea cea veche învinsă la sunetul surlelor şi binecuvîntată prin viaţa şi faptele proorocilor Ilie şi Elisei, de rugăciunile şi postul celor 40 de zile ale Mîntuitorului, localitatea aflătoare în preajma Iordanului, cetate care şi-a deschis porţile pentru a-l întîmpina pe Iisus-Domnul, să ne apropiem şi să ne minunăm de darul de care El l-a făcut părtaş: i-a redat vederea.

Exegeţii interpretează prezenţa, în acea zi pe calea Ierihonului, a unei categorii de alţi orbi. A orbilor sufleteşte care nu cunoşteau lumina cea adevărată, dumnezeiască. Nevederea lor nu era de maniera celui vindecat. Ei nu înţelegeau misiunea lui Hristos, aşa cum a înţeles-o orbul, cunoscîndu-l pe Iisus din Nazaret ca pe adevăratul Mesia.

Exemplul orbului vindecat, se relevă în credinţă, în rugăciune, în umilinţă sinceră care l-au făcut părtaş de darul ceresc al luminii. Hristos-Domnul stă la poarta fiecărui suflet gata să ofere lumina sufletească, de la El care este „lumina lumii" (Ioan 8, 12), tuturor celor care sînt dornici să o primească.

† LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

„FERICIRILE" (II)

Continuînd exegeza textului Antifonului al treilea, definim *blîndeţea* drept trăsătură caracteristică a manifestărilor omului iubitor, binefăcător. Blîndeţea constituie specificul temperamentului şi caracterului omului paşnic, încălzit de dragoste altruistă. Ea este cursul liniştit şi liniştitor al exteriorizării *dragostei.* Blîndeţea oglindeşte manifestarea tuturor ipostazelor iubirii: a bunătăţii, milei, compătimirii, delicateţei; este chiar modul lor de a fi.

Iar prin *„moştenirea pămîntului"* înţelegem accesul (în scop altruist) la toate acele pozitive experieri prilejuite de vieţuirea în trupuri pămîntene. Prin mijlocirea ochilor şi urechilor trupeşti, cei blînzi pot gusta dulceaţa rostirilor şi cîntărilor liturgice, totodată să le trăiască spiritual. De asemeni, le este accesibilă satisfacţia de a putea îmbia şi pe alţii (tot prin mijloace telurice) la această superioară trăire duhovnicească, contribuind la fericirea acestora.

În acelaşi sens altruist, cei blînzi se pot apropia de conţinutul adevărurilor revelate, deşi prin intermediul cuvintelor scrise material, sau rostite prin guri carnale. Îşi pot înnobila sufletul şi întări credinţa, contemplînd copleşitoare frumuseţi naturale, mai ales armonioasa şi minunata înfăţişare a cerului înstelat. Simţirea sufletească a celor blînzi se poate subţia — inexprimabil — în contact cu unitatea în diversitate a capodoperelor arstistice. Şi atîtea alte, multe, benefice experieri, chiar aici pe pămînt, al căror „vistier" şi dătător este de fapt tot Duhul Sfînt, sînt accesibile celor blînzi.

De ce numai celor blînzi? Pentru că, după cum am văzut, blîndeţea este expresia dragostei. Or, numai cine are dragoste adevărată, altruistă, poate îndrăgi cu adevărat şi bunătăţile pămîntene cu efect spiritual, ele însele revărsări ale dragostei. Cu ce se poate alege — pozitiv — de exemplu — vizitatorul unei pinacoteci venit acolo fără respect faţă de memoria pictorilor respectivi şi fără dragoste faţă de ceilalţi vizitatori, ci gesticulînd agitat şi trecînd dintr-un salon în altul, neblînd?

Desigur că şi în „moştenirea pămîntului" există posibilitatea unui progres. Dacă cei blînzi se vor considera, totuşi, deficitari în blîndeţe, dacă în relaţiile cu ceilalţi oameni se vor strădui să devină şi mai blînzi, cu ajutorul lui Dumnezeu. Inexprimabil superioară va fi moştenirea pămîntului spiritualizat.

„Fericiţi cei ce flămînzesc şi însetoşază de dreptate, că aceia se vor sătura."

Prin *dreptate* înţelegem adevăr; adevărul în situaţiile conflictuale. Iar prin *adevăr* înţelegem cunoştinţa care oglindeşte fidel realitatea, inclusiv cea doctrinară, aşa cum este această realitate, cum a fost şi cum trebuie să fie legic, adică în concordanţă cu voia lui Dumnezeu, cu Dumnezeu. Cei flămînzi şi însetaţi de dreptate sînt iubitori ai adevărului.

Iar *săturarea* înseamnă bucuria cunoaşterii că, mai ales atunci, la judecata din urmă, se va face dreptate peste tot, că adevărul va triumfa pretutindeni.

În condiţiile acelea cei flămînzi şi însetaţi de dreptate se vor bucura veşnic, vor fi fericiţi. Fericirea lor începe însă de pe acum. Căci flămînzirea şi însetarea de dreptate, mai ales pentru alţii, însetarea de adevăr, în general, sînt nu numai condiţii ale fericirii, ci şi trăsături constitutive. Prin însuşi faptul că au ajuns capabili să iubească adevărul, oamenii respectivi încep să fie fericiţi. Iar progresul le este deschis.

Tocmai de aceea să nu uităm că a flămînzi şi înseta de dreptate nu înseamnă numai a simţi dureros lipsa dreptăţii, ci şi a te strădui ca lipsa să fie împlinită. În acest înţeles putem afirma că flămînzirea şi însetarea de dreptate au şi caracter militant.

„Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui."

Considerăm *mila* drept ipostază a iubirii faţă în faţă cu suferinţa altora. Fără a înceta să fie ea însăşi, totuşi, raportîndu-se la durerea altuia, dragostea se transformă în milă activă, binefăcătoare. La fel, însă inexprimabil superior, dragostea dumnezeiască se manifestă ca milă faţă de cei milostivi; mai cu seamă se va manifesta astfel. Milă faţă de starea lor dureroasă din cauza faptului că, oameni fiind, sînt totuşi, departe de conformitatea cu legea lui Dumnezeu.

Dumnezeu-Fiul, nedespărţit de Tatăl şi de Duhul Sfînt, va veni ca Judecător, dar ca judecător milostiv. Pe cît de săraci în milă se consideră acum cei milostivi, deci cu cît simt că în această privinţă trebuie să fie şi mai osîrduitori, pe atît mai mult îi va milui Dumnezeu. Şi cine nu va avea lipsă de milă la acea „înfricoşătoare judecată a lui Hristos"?

Pr. conf. *Gheorghe Şoima*

Pomenind pe Dimitrie Cantemir. Trăsături umaniste în cugetarea lui pedagogică

Ne prinde mirarea şi acum după 310 ani de la moarte şi după 260 de ani de la naşterea acestui mare învăţat român cum a fost cu putinţă ca în cei 24 de ani petrecuţi „ca un al doilea Iosif, în surghiun la Istambul" şi apoi în alţi 12 ani de refugiu ca „sfetnic intim al împăratului tuturor Rusiilor" să desfăşoare o activitate atît de multilaterală şi cu destulă influenţă asupra destinului popoarelor din sud-estul Europei. E adevărat că tatăl său, voevodul Constantin Cantemir, deşi om fără carte, s-a nevoit să dea fiilor săi, Antioh şi Dimitrie „învăţătură de loc proastă, şi de carte românească şi de carte străină, de latinie adică. de grecie şi de slavonie" şi că „chiar noaptea pînă la douăsprezece citea tatălui cîteodată din istoriile celor vechi (Herodot, Tuchidide, Tit Liviu, Tacit), altădată îi tălmăcea din cărţile sfinte ori din „Mărgăritarele" lui Gură de Aur (care tocmai atunci se tipăriseră la noi în ţară), căci voevodul mergea „uneori de 2—3 ori pe zi să cerceteze muzeul sau camera de studiu al celor doi copii" dar într-o vreme cînd „bietul om era sub vremi", în zodia „zmeului cu şapte capete, a turcului" cu greu se găsea „vreme slobodă pentru zăbava cărţii".

Şi totuşi, în „eleganta lui limbă latinească" (cum o apreciau străinii), în greceşte, în turceşte şi, desigur, în româneşte scrierile lui ajung să-i înscrie numele nu numai în rîndul membrilor Academiei din Berlin ori pe zidurile unei vestite biserici din Paris, ci mai ales în conştiinţa cărturarilor români (mai ales a celor din Şcoala Ardeleană), în amintirea cărora n-a lăsat în primul rînd profilul unui cărturar a cărui „ştiinţă nu se află în inimă, ci în cărţi şi în biblioteci", ci mai ales s-a impus ca deschizător de drumuri, ca unul ce a formulat pentru prima oară adevărul istoric despre „nedezrupta continuaţie" sau despre permanenţa şi continuitatea poporului român pe aceste meleaguri. Acesta este motivul care-l face să adune cu o rîvnă impresionantă o mulţime de izvoare narative, arheologice, filologice, folclorice, etnografice. Aceste mari idei le prezintă atît în *„Descrierea Moldovei"*, pe care i-a cerut-o Academia din Berlin, cît mai ales în *„Hronicul vechimii româno-moldo-vlahilor"*.

Dimitrie Cantemir n-a ajuns să urce pe tronul Moldovei decît vreme de 9 luni (în două rînduri), totuşi acest „prinţ pribeag care a trăit mai mult printre streini" a fost poate tot atît de mare patriot, pe cît de mare savant a fost. Pentru el vinul de Cotnari „întrece toate vinurile europeneşti". La rîndul lor, zice Cantemir, „moldovenii sînt atît de viteji, încît au învins duşmani din toate părţile care atăcau în acelaşi timp". Dar ca monarh luminat care voia să-şi apropie straturile de bază ale societăţii (şi aceasta într-o vreme de grea exploatare feudală) savantul voevod nu uita să spună totuşi că „ţăranul moldovean este cel mai nenorocit ţăran din lume", iar în altă lucrare a sa *„Istoria hieroglifică"* el recomanda: „a ţăranilor prieteşug şi frăţie să poftim, iar nu vrăjmăşia şi şerbia lor".

Nu-i locul aici să subliniem toate meritele acestui scriitor de marcă universală. Se ştie că, intuind precis procesul de decadenţă a imperiului otoman (în 1797 luase parte şi el la campania militară de la Zenta, desigur ca aliat al turcilor) Cantemir şi-a făcut o faimă cu adevărat europeană atunci cînd a scris: *„Istoria creşterii şi descreşterii Imperiului Otoman"*, care va fi tradusă şi tipărită în mai multe limbi europene. El s-a remarcat şi ca bun cunoscător şi al religiei şi obiceiurilor turceşti, pe care le-a şi descris. A iniţiat cu mare răsunet şi o reformă a muzicii turceşti. A scris apoi cîteva opere de cuprins filosofic şi moral. Amintim în această privinţă măcar una: *„Divanul sau gîlceava înţeleptului cu lumea sau giudeţul sufletului cu trupul"*, redactată în două versiuni, românească şi grecească, o lucrare de mare circulaţie manuscrisă pe vremuri. Deşi greoi şi savant construită „fraza" Divanului „este de o stranie frumuseţe literară", observa G. Călinescu. Sub raport literar, de o reală valoare este *„Istoria ieroglifică"*, un reuşit pamflet politic privind luptele pentru tron dintre boierii moldoveni şi cei munteni dintre anii 1688—1705. Oricît de nefirească e uneori exprimarea alegoriilor din această carte totuşi întîlnim adeseori formulări savuroase ca aceasta: „mai bine este să mori pentru apărarea libertăţii şi a moşiei, decît să rămîi în robie şi supunere veşnică." De aceea nu ne miră faptul că oricît ar părea de ascuns, limbajul lui e clar: expresii ca „mulţimea strîmbătăţilor", „pedeapsa lăcomiei" sau „temolul lăcomiei" (prin care se înţelegea Imperiul Otoman) grăiesc de la sine.

Dar şi în Rusia activitatea lui D. Cantemir s-a desfăşurat cu mare folos mai ales pe linia reformelor culturale şi bisericeşti susţinute de Petru cel Mare. În această privinţă figura predominantă a vremii a fost Teofan Procopovici († 1730), fost profesor la Academia Movileană din Kiev, dar influenţat de idei protestante, pe care le adusese de la studiile făcute în Apus. Teofan reducea la minimum caracterul văzut al Bisericii: tradiţia, cultul sfinţilor, al icoanelor, al moaştelor. Tăgăduia rolul faptelor bune în procesul de mîntuire a omului, iar ca o consecinţă a faptului acestuia el admitea predestinaţia. În Biserica Rusească s-a produs atunci o mare tulburare. Împăratul dorea o biserică de stat, în care să fie cît mai redus rolul clerului. În anul 1720 Teofan publică (fără să-şi dea numele) un catehism cu titlul „Prima învăţătură pentru prunci", care s-a tipărit şi la noi de 3 ori (la Rîmnic în 1726, 1734 şi 1743, dintre care prima oară şi cu traducere românească) dat fiind faptul că ţarul se proclama de acum „patronul" popoarelor pravoslavnice din Balcani.

Sub titlul *„Loca obscura"* Cantemir combate părerile pedagogului „anonim" urmărindu-le pas cu pas. Deşi lucrarea învăţatului român n-a avut noroc să fie tipărită, ea n-a fost doar „opera unui sofist tîlcuitor abil de cuvinte", cum recunoaşte însuşi Procopovici într-o replică slabă, fără să aibă însă curajul să intre în fondul problemelor. Istoricii recunosc azi că „avertismentul inteligent şi nepătimaş la astfel de inovaţii nesăbuite a trezit spiritele la timp".

Procopovici afirma: „omul nu poate să nu fie rău din moment ce se naşte rău, prin păcat" (ca argument citînd chiar pe Calvin!) şi în alt loc: „singur harul divin poate aduce mîntuirea." Cantemir observă: „atunci de ce unii oameni ajung să fie buni, alţii răi? Dacă omul n-ar fi liber, atunci de ce ne-ar mai fi chemat Mîntuitorul pe *toţi* la mîntuire?" Ca şi J. Locke († 1704), contemporanul său, Cantemir susţine bunătatea funciară a firii omeneşti. „Educaţia este cea care face din noi oameni buni sau oameni răi."

Principiul unui învăţămînt progresiv şi intuitiv e clar susţinut de Cantemir (spre deosebire de Teofan, care îndrumă pe copil „direct la text biblic") atunci cînd recomandă să se urmeze „de la inferior la superior", de la „hrănirea cu lapte, la hrana vîrtoasă", deci să se înceapă cu rugăciuni scurte, apoi să se deprindă cu cîntări de psalmi, să se urmeze cu ştiinţe profane şi abia după aceea să se treacă la Biblie: „Aceasta e ordinea stabilită de

Pr. prof. *T. Bodogae*

(Continuare în pag. a 7-a)

Catedrala Ortodoxă din Cluj-Napoca 50 de ani de la tîrnosire

La 5 noiembrie a.c., se împlinesc 50 de ani de la sfinţirea Catedralei Ortodoxe din municipiul Cluj-Napoca. Este un eveniment epocal în viaţa reînviatei episcopii a Vadului şi Feleacului, cu sediul la Cluj, legat de energia creatoare a primului episcop al noii eparhii, Nicolae Ivan.

Catedrala ortodoxă din Cluj-Napoca este un monument măreţ al ortodoxiei române, iar în ce priveşte Transilvania ea rămîne o operă singulară şi inegalabilă. Planul conceput de episcopul Nicolae Ivan şi scopul zidirii ei în Cluj, îl atestă numeroasele sale declaraţii despre catedrala pe care o voia în inima Clujului, iar patriotismul, pe care îl îmbina cu credinţa religioasă a neamului românesc, îl certifică hotărîrea sa de a aşeza în faţa ei statuia ecvestră a „Craiului munţilor", Avram Iancu. Că n-a putut realiza acest plan nu este vina lui, ci a potentaţilor vremii de atunci.

Apucîndu-se să zidească în Cluj o catedrală ortodoxă, episcopul Nicolae Ivan avea experienţa omului care a dus la realizare, în scurt timp, deşi fondurile se strîngeau de organele Arhiepiscopiei de o jumătate de secol, catedrala din Sibiu şi alte aşezăminte din centrul Mitropoliei. Voinţa de a crea îl mîna la lucru. De aceea, chiar în şedinţa adunării extraordinare a Arhiepiscopiei din Sibiu, ce s-a ţinut la 7/20 iulie 1919, cînd s-a ales noul Consiliu Eparhial din Cluj şi cînd dînsul preşedintele lui, a prezentat un act prin care stabilea facerea unei colecte pentru strîngerea unui fond cu scopul de a se edifica o catedrală în Cluj. Această colectă a dat ca rezultat, pînă la 31 decembrie, 1920, suma de 149.803,47 lei. Nu trebuie imaginaţie extraordinară pentru a judeca ce efort a trebuit să depună ca să adune suma de 65.438.624 lei, cît a costat catedrala, numai în numerar plătit pentru construcţie, pînă în momentul sfinţirii ei.

Numeroase şi mari greutăţi a întîmpinat episcopul Nicolae Ivan în realizarea acestei măreţe opere. Întîi, a fost problema terenului, pe care l-a obţinut după multe intervenţii şi alergări, încît, la un moment dat, era ispitit de gîndul de a zidi doar o biserică mai modestă ... Totuşi, tenacitatea şi perseverenţa care-l caracterizau, l-au făcut să ducă acţiunea pînă la capăt. Ca „om al faptelor", episcopul Nicolae Ivan, ajutat de inimoşi colaboratori, pe care a ştiut să şi-i aleagă, a reuşit, pînă la urmă, să-şi asigure acoperirea cheltuielilor de construcţie din sume provenite din contribuţia Statului, a instituţiilor publice, a instituţiilor economice şi a credincioşilor. Nu-i mai puţin adevărat că, siliţi de împrejurări, a trebuit să reducă planul iniţial, renunţîndu-se la 10 m din lungimea catedralei şi la 5 m din lăţime. Chiar la proporţiile reduse, Consiliul Eparhial şi Adunarea Eparhială au hotărît să se facă un proiect de încheiere provizorie a lucrărilor. Ceea ce s-a şi făcut, renunţîndu-se la învelişul de piatră, la baza cupolei mari şi la decorurile de la cele patru arcuri. S-a mai renunţat la cele patru turnuri din jurul cupolei mari, la învelirea completă, conform planului, a cupolei mici şi la treptele de marmoră la intrarea în catedrală. În interior, s-a renunţat la completarea iconostasului la înălţimea de 15 m din proiect. Unele din aceste lucrări, s-au executat ulterior. Dacă n-a putut realiza întocmai planul catedralei, vina nu este a episcopului N. Ivan, ci a anilor care i-au mistuit rezistenţa biologică, prin numărul lor mare, şi a anilor de criză economică, ce au contribuit — ca şi acest om osîrduitor — să fie, ca orice om muritor „sub vremi", dar şi aşa cum este această catedrală, e admirată ca o capodoperă a creaţiei româneşti.

Efectiv, s-a lucrat la zidirea Catedralei ortodoxe din Cluj-Napoca timp de 10 ani (1923—1933, cu unele întreruperi, din cauza lipsei de fonduri pentru plata lucrărilor. Festivitatea punerii pietrii fundamentale, a avut loc în ziua de 7 octombrie 1923, după ce Consiliul Eparhial hotărîse ca hramul catedralei să fie „Adormirea Născătoarei de Dumnezeu".

Festivitatea sfinţirii pietrii fundamentale, cu participarea autorităţilor bisericeşti şi civile, a luat proporţii impresionante. Meritată să fie reţinute crîmpeie din cuvîntarea episcopului Nicolae Ivan, ţinută cu acest prilej. Între altele, a spus: Ideea înfiinţării unei episcopii ortodoxe în părţile nordice ale Ardealului cu reşedinţa la Cluj, a fost a marelui Şaguna, dar zăgazurile au fost prea grele ca sub stăpînirea străină să poată fi realizată. „Azi, Clujul a încetat de a mai fi Golgota suferinţelor noastre, căci Clujul a devenit centru de cultură românească, centru de lumină şi soare strălucitor ... Locaşul sfînt, maica bisericilor din dieceză, se va înălţa măreţ şi ocrotitor, ca un liman de odihnă şi întărire sufletească, chemînd oamenii peste valurile vieţii şi glasurile ispitelor, pentruca în umbra lui şi în armonia cîntecelor liturgice, să-şi găsească mîngîiere, bunătate şi iertare ...".

După amiazi, la Teatrul Naţional, s-a organizat festivalul de comemorarea celor 40 de ani de la moartea lui Ciprian Porumbescu, compozitorul nemuritor al cîntării bisericeşti şi patriotice. În aceeaşi zi, Corul Episcopiei a susţinut un concert şi a cules atunci primul mare succes din activitatea sa.

Înălţătoare, plină de adînci semnificaţii bisericeşti şi istorice, a fost sfinţirea catedralei, la data amintită. Ea a început cu o zi înainte, în 4 noiembrie, cînd s-a ţinut Adunarea Eparhială. În cuvîntul de deschidere, episcopul Nicolae Ivan a spus, între altele, că este o adevărată minune zidirea catedralei numai în timpul relativ scurt de un deceniu, avîndu-se în vedere greutăţile întîmpinate. Deşi era începutul lui noiembrie, ziua a cincea din ea, a păstrat un cadru plăcut de toamnă, dînd posibilitatea ca festivitatea sfinţirii Catedralei să se desfăşoare în toată splendoarea ei. Au fost de faţă: Patriarhul României, Dr. Miron Cristea, Mitropolitul Ardealului, Dr. Nicolae Bălan, o bună parte a membrilor Sf. Sinod ş. a. Satele din jurul Clujului, în frunte cu preoţi, învăţători şi alţi conducători locali au sosit de cu bună dimineaţă. Localnicii Clujului, împreună cu credincioşii de la sate, veniţi în grupuri organizate, au aflat loc în locurile libere din jurul Catedralei.

Din soborul sfinţirii Catedralei au făcut parte: Patriarhul Miron, Mitropolitul Nicolae al Ardealului, Episcopii Nicolae Ivan, Nichiţa Duma, Dr. Ioan Stroia, Dr. Grigorie Comşa, Arhiereii Dr. Vasile Stan şi Dr. Andrei Magier, Arhimandritul Policarp Moruşca, protopopi şi diaconi. Serviciul sfinţirii s-a făcut conform tipicului. Moment deosebit de emoţionant a fost intrarea în catedrală, cînd cele trei coruri (al Episcopiei, al Operei Române şi al Şcolii Normale de Învăţătoare) au început să cînte imnul răsunător al Învierii: „Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime." Spaţiul imens al Catedralei a vibrat pentru prima dată de ecoul măririi lui Dumnezeu ridicat de unde nevăzute spre înaltul cupolei mari şi de acolo, înconjurînd întreg cuprinsul ei, ca şi brîul ce porneşte din unghiurile celor patru puternici pilaştrii ce o susţin, ducînd privirea şi sufletul spre ceruri ca să simţi fiorul prezenţei divine. În catedrală, după plinirea celor îndătinate, a luat cuvîntul episcopul Nicolae Ivan, spunînd în încheiere: „Sub bolta acestei sfinte catedrale ortodoxe, urmaşii din veac în veac, în deplină dragoste frăţească şi unire sufletească să-şi înalţe gîndul neprihănit spre rugăciune continuă pentru consolidarea Statului român întregit, pentru progresul sfintei noastre Biserici şi pentru slava Domnului."

Măreaţa sărbătoare a sfinţirii Catedralei s-a încheiat cu reprezentarea la Teatrul Naţional a piesei: *„Cerurile spun"*, de Prof. Univ. Dr. Victor Papilian, care a avut un mare succes. Cum era şi normal, de evenimentul sfinţirii Catedralei din Cluj, s-a ocupat amplu şi presa din Cluj, Bucureşti şi din alte oraşe ale ţării. Reproducem un fragment dintr-o publicaţie ardeleană — cu profil literar — ce s-a spus referitor la această sărbătoare, fără precedent în capitala Ardealului, din partea unui martor ocular: „În ziua sfinţirii (catedralei), la 5 noiembrie, cînd fremăta norodul pe străzi, eu am văzut cum sufletul românesc al Ardealului, respins odinioară, se reîntoarce la Cluj de pe toate icoanele de departe şi în zbor fumuriu sărută noul, luminosul dom. Vlădica Nicolae şi-a zidit numele în marea lui faptă, asigurîndu-şi pentru posteritate un loc în acele pridvoare de azur nevăzute ale bisericii din Ardeal din care, fericit, spiritul marelui Şaguna a privit sărbătoarea de la Cluj" (Abecedar—Turda).

O notă comună stăruie în toate articolele publicate atunci şi anume contribuţia episcopului Nicolae Ivan la zidirea catedralei din Cluj. El îşi doarme acum somnul de veci sub cupola ctitoriei sale, rămînînd — simbolic — cîrmuitorul postum al conştiinţei noastre de apărători şi cinstitori ai patrimoniului ce ne-a lăsat.

Se cuvine să încrestăm pe răboj — acest moment aniversar — cu rugă şi cu sentimente de pietate, recunoştinţă şi veşnică aducere aminte, faţă de omul providenţial, care a fost episcopul Nicolae Ivan, precum şi faţă de cei ce i-au stat în ajutor.

Pr. prof. *Ion Bunea*

Dimitrie Cantemir ...

(Continuare din pag. a 6-a)

Biserica Ortodoxă prin tradiţia sa."

La afirmaţia forţată că „tot ce nu se cuprinde în Biblie e superstiţie" Cantemir observă: „aici trebuie adăugat şi ceea ce face parte din Tradiţia Bisericii Ortodoxe şi din dogmele Sfinţilor Părinţi, căci altfel cădem în erezia luteranilor şi calvinilor, care se mărginesc numai la textul Scripturii."

În general, critica lui Cantemir este senină, reţinută. Doar mici ironii cînd vorbeşte de „falşi doctori şi păstori" (Teofan devenise mitropolit) care nu respectă nici pe Maica Domnului: „odinioară, zice el, Cicero striga: O tempora, o mores! Acum trebuie să strigăm: O Biserică, o păstori!" Impresionează puternic faptul că pentru apărarea cultului icoanelor (care formează cam 1/3 din extinderea lucrării) învăţatul român a reprodus în greceşte (alături de reproducerea în slavonă a „locurilor" incriminate din Catehismul pe care îl combate (pasaje întregi din hotărîrile Sinodului VII ecumenic din anul 787 indicînd şi pagina după ediţia critică tipărită atunci recent la Paris de Harduin în 1715.

Oricum, şi sub acest raport, prestigiul învăţatului scriitor român şi-a dovedit încă odată seriozitatea şi valoarea lui. „Nasc şi la Moldova oameni", vorba Cronicarului.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Din agenda Prea Fericitului Părinte IUSTIN Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

● *Marţi, 16 august 1983.* — P. F. Patriarh Iustin a primit pe Mons. Dr. Albert Rauch, Secretarul Comisiei pentru ecumenism a episcopilor romano-catolici din R. F. Germania, Director al Institutului de studii orientale din Regensburg, venit într-o vizită în ţara noastră, la invitaţia Patriarhiei Române.

● *Luni, 22 august 1983.* — P. F. Patriarh Iustin, însoţit de P. S. Episcop-vicar Vasile Tîrgovişteanul, a luat parte la recepţia care a avut loc la Palatul din Piaţa Victoriei cu prilejul zilei de 23 August, sărbătoarea naţională a poporului român.

● *Joi, 15 septembrie 1983.* — P. F. Patriarh Iustin a primit pe Excelenţa Sa D-l Olli Bergman, Ambasadorul Suediei la Bucureşti, într-o vizită de rămas bun, cu prilejul plecării Sale definitive din ţara noastră.

● *Vineri, 16 septembrie 1983.* — P. F. Patriarh Iustin a primit pe Excelenţa Sa D-l Maurice Bassus, noul ambasador al Libanului la Bucureşti.

● *Miercuri, 28 septembrie 1983.* — P. F. Patriarh Iustin a primit pe Excelenţa Sa D-l Paul Cecil Holmer, Ambasadorul Marii Britanii la Bucureşti, într-o vizită de rămas bun, cu prilejul plecării sale definitive din ţara noastră. Au fost de faţă: Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului şi P. Cuv. Arhim. Nifon Mihăiţă, Consilier patriarhal.

SIBIU

● *Luni, 3 octombrie 1983,* Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe D-l Dr. Paul Hansen cu soţia, fost secretar pentru Europa al Federaţiei Luterane Mondiale, care a fost însoţit de Eminenţa Sa Domnul Episcop Albert Klein din Sibiu cu soţia.

Însoţiţi de Î. P. S. Mitropolit Antonie, marţi, 4 octombrie 1983, oaspeţii au vizitat colecţia de icoane pe sticlă din Sibiel, colecţie expusă de curînd în noua clădire ridicată în acest scop. Ei au mulţumit pentru ospitalitatea ce li s-au arătat.

● *Duminică, 9 octombrie 1983,* Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a primit vizita D-lui Dr. Theodor Piffl Perievic, preşedintele Fundaţiei „Pro Oriente" din Viena — fost ministru al culturii în cabinetul austriac, şi a D-lui Alfred Stirnemann, secretar general al acestei Fondaţii.

Însoţiţi de Î. P. S. Sa, oaspeţii au participat la Sf. Liturghie din catedrala mitropolitană din Sibiu, în cadrul căreia, la priceasnă, Î. P. S. Mitropolit Antonie i-a prezentat obştei credincioşilor, tălmăcind apoi Evanghelia din Duminica respectivă cu învierea fiului văduvei din Nain şi valorificînd cu deosebire cuvintele Mîntuitorului: „Nu mai plînge."

● Ridicată în 1813, biserica „Sf. Apostol Petru şi Pavel" din Lisnău, prot. Sf. Gheorghe, a fost afectată de cutremurele din 1940 şi 1977. Prin contribuţia Centrului arhiepiscopesc din Sibiu şi a credincioşilor, cît şi osteneala C. Pr. I. Andrişoaia, biserica a fost reparată capital, iar *Duminică, 23 octombrie 1983,* a fost sfinţită de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, înconjurat fiind de un sobor de preoţi şi diaconi.

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi de la Sibiu, rugăciune specială făcîndu-se pentru ctitori şi preoţii slujitori ai acestei biserici, adormiţi întru Domnul.

La momentul cuvenit din cadrul Sf. Liturghii teologul R. Gh. Paşneac a fost hirotonit diacon.

După Sf. Liturghie au vorbit:

P. C. Prot. P. Dumbravă (Sf. Gheorghe) şi parohul local, I. Andrişoaia, care a făcut o prezentare a parohiei şi lucrărilor ce s-au efectuat.

Cuvînt de salut a rostit apoi D-l pastor reformat din localitate Szentgyörgyi Béla, prezent la festivitate împreună cu cîţiva credincioşi de-ai săi.

Cuvînt de învăţătură a rostit în continuare Î. P. S. Mitropolit Antonie, care, între altele, a explicat pe scurt rugăciunea „Tatăl nostru".

Pentru strădaniile depuse, Î. P. S. Sa a înmînat cu acest prilej acte de preţuire C. Pr. Andrişoaia şi Consiliului parohial.

● *Marţi, 25 octombrie 1983,* a avut loc în cadrul Muzeului Brukenthal din Sibiu vernisajul expoziţiei „Arta indienilor americani", cu care prilej, în aceeaşi zi la ora 17, în saloanele restaurantului Bulevard din Sibiu Ambasada americană din ţara noastră a organizat o recepţie la care a fost invitat şi Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, fiind însoţit, tot ca invitaţi, de P. C. Cons. Gh. Papuc şi P. C. Pr. Z. Oancea.

Cu acest prilej, Înalt Prea Sfinţia Sa s-a întreţinut cu D-l Ambasador, fost ucenic al Prof. american K. Hitchins — bun cunoscător al istoriei Transilvaniei şi, colaborator al publicaţiilor Centrului mitropolitan Sibiu şi al altor reviste din ţara noastră, cu oameni de cultură şi artă din Sibiu şi cu alte personalităţi participante la recepţie.

● În ziua de *25 septembrie 1983,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul a oficiat Sf. Liturghie în biserica parohială „Înălţarea Domnului" în parohia Vama Buzăului, prot. Braşov, cu hirotonirea întru preot pe seama acestei parohii a C. Diacon Vasile Zărnescu. Cu acest prilej Prea Sfinţia Sa a ţinut un cuvînt de învăţătură despre importanţa slujirii preoţeşti în viaţa Bisericii.

● În ziua de *30 octombrie 1983,* din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul, a săvîrşit slujba de binecuvîntare şi Sf. Liturghie în parohia Buia, prot. Mediaş, jud. Sibiu, cu hirotonia în preot a C. Diacon Paşneac R. Gh., nou numit pe seama parohiei Sebeşului de Jos, prot. Sibiu. La sfîrşitul Sf. Liturghii Prea Sfinţia Sa a ţinut cuvînt de învăţătură în legătură cu pericopa evanghelică „Bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr".

La slujbă a participat şi Preotul romano-catolic Iosif Daniel din localitate care a ţinut şi un cuvînt în numele comunităţii pe care o păstoreşte.

CLUJ

● *Duminică, 4 septembrie 1983,* Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvîrşit sfinţirea bisericii din parohia Singeorzu Nou, prot. Bistriţa, biserică cumpărată de la cultul evanghelic, reparată, împodobită şi adaptată cultului ortodox prin jertfelnicia bunilor credincioşi, cu ajutoare substanţiale din partea Arhiepiscopiei Clujului şi cu purtarea de grijă a vrednicului Preot paroh Vasile Turc, care a fost distins cu rangul de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

La sfîrşitul Sfintei Liturghii arhiereşti, Î. P. S. Sa a rostit un frumos cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 4 septembrie 1983,* Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit sfinţirea bisericii din filia Guga—Dumbravă, parohia Rugăşeşti, prot. Dej, reparată capital şi împodobită prin jertfelnicia credincioşilor din această filie, cu ajutoare de la Arhiepis-

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

copia Clujului şi unele parohii învecinate şi prin strădania şi purtarea de grijă a harnicului şi distinsului Preot-paroh Ioan Vaida.

La sfîrşitul Sfintei Liturghii, P. S. Sa a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură.

● *Joi, 8 septembrie 1983*, Naşterea Maicii Domnului, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvîrşit resfinţirea bisericii din parohia Vişeu de Sus III, prot. Sighetu Marmaţiei, care a fost reparată şi împodobită prin jertfelnicia credincioşilor şi purtarea de grijă a preotului paroh, Vasile Luţai, care a fost distins cu rangul de sachelar. Cu acest prilej, Î. P. S. Sa a binecuvîntat şi noua casă parohială.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

În aceeaşi zi a sărbătorii „Naşterii Maicii Domnului", Prea Sfinţitul Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească şi a rostit cuvînt de învăţătură în parohia Ruştior, prot. Bistriţa, păstorită cu vrednicie de preotul paroh Ignat Marga.

● *Duminică, 11 septembrie 1983*, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvîrşit sfinţirea bisericii din filia Săcălaia, parohia Bonţ, prot. Dej, care a fost împodobită cu frumoasă pictură executată de pictorul Ilie Căpuşe din Curtea de Argeş, prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi purtarea de grijă a preotului paroh Petru Budeanu, care a fost distins cu rangul de sachelar, cu dreptul de a purta brîu albastru.

La sfîrşitul Sf. Liturghii Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 11 septembrie 1983*, Prea Sfinţitul Iustinian Maramureşanul, Episcop-vicar a oficiat slujba sfinţirii bisericii din parohia Feldioara, prot. Dej, construită între anii 1911—1912, reparată capital şi împodobită cu frumoasă pictură executată de pictorul Ioan Mureşan din Osoi, jud. Cluj, între anii 1978—1983, prin jertfelnicia credincioşilor, cu ajutoare primite de la Arhiepiscopia Clujului şi cu strădania vrednicului preot paroh Ioan Gătej, care a fost distins cu rangul de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

A fost prezent pastorul reformat din localitate Adorjani Zoltan şi preotul romano-catolic din parohia vecină Cătina.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Sa a rostit un însufleţit cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 18 septembrie 1983*, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvîrşit slujba de resfinţire a bisericii din parohia Agrieş, prot. Năsăud, care a fost renovată şi îmbrăcată cu frumoasă pictură prin jertfelnicia vrednicilor credincioşi şi purtarea de grijă a preotului paroh Ioan Cîmpean. Cu acest prilej s-a sfinţit şi noua casă parohială. La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

● Biserica din parohia Satulung, prot. Baia Mare, a fost construită în anul 1899, iar între anii 1978—1981, prin jertfelnicia bunilor credincioşi şi cu purtarea de grijă a preotului Grigore Dragoş († 1982), a fost renovată, împodobită şi înzestrată cu obiecte, veşminte şi cărţi. Duminică, 25 septembrie 1983, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul a săvîrşit tîrnosirea acestei biserici, slujită cu vrednicie de harnicul preot Vasile Bud. La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti P. S. Sa a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură.

ORADEA

● *Duminică, 4 septembrie 1983*, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de binecuvîntare a lucrărilor de înnoire şi de pictare în frescă a bisericii din filia *Dumuslău* (par. Doh), prot. Şimleu, lăudînd jertfelnicia credincioşilor şi strădania preotului-paroh Vasile Ardelean, pe care l-a distins cu rangul de *sachelar*. A fost vizitată şi biserica din matra Doh, dînd îndrumări pentru pictura ce urmează să se facă.

● *La 8 septembrie 1983*, de sărbătoarea Naşterii Maicii Domnului, chiriarhul a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii din parohia ucraineană *Porumbeşti*, prot. Satu Mare, în urma împodobirii ei cu o aleasă pictură în tempera grasă. P. S. Sa a ţinut un instructiv cuvînt de învăţătură, în care a adus binemeritate cuvinte de apreciere credincioşilor şi preotului lor, Iosif Harangozó, care a fost distins cu rangul de *iconom*. În spiritul ecumenismului practic, au fost de faţă preoţii romano-catolici din Porumbeşti şi Halmeu şi cel reformat din Halmeu.

S-a făcut vizită de lucru în parohia Halmeu (pr. Tudor Dragomir), unde urmează să se facă lucrări de înnoire la capelă, dîndu-se îndrumările necesare.

● *Duminică, 11 septembrie 1983*, ierarhul a oficiat binecuvîntarea lucrărilor de renovare şi de înfrumuseţare cu o reuşită pictură neobizantină, în tempera grasă, a bisericii din parohia *Varviz*, prot. Marghita. Preotul-paroh Roman Pintea a fost distins cu rangul de *iconom*. Ierarhul a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură.

Vasile Coman, Episcopul Oradiei: SCRIERI DE TEOLOGIE LITURGICĂ ŞI PASTORALĂ, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, 1983, 555 p.

Prea Sfinţitul Episcop Vasile Coman al Oradiei, pune la îndemîna slujitorilor Bisericii noastre o nouă şi valoroasă carte: „Scrieri de Teologie liturgică şi pastorală", apărută recent, într-o frumoasă prezentare grafică. Sînt adunate în masivul volum o seamă de studii şi articole publicate de P. S. Sa, în ultima vreme, în revistele noastre bisericeşti.

Temeinica pregătire de specialitate a autorului în domeniul Teologiei practice, dublată de o îndelungată şi rodnică experienţă la altar şi în pastoraţie, în calitate de preot, protopop şi arhiereu, imprimă cuvîntului P. S. Sale, împărtăşit nouă pe această cale, o autoritate cu totul deosebită.

Cartea este împărţită în patru secţiuni după specificul materialelor pe care le cuprinde.

Prima secţiune, intitulată: „Scrieri de Teologie liturgică", constituie un grupaj de opt studii axate asupra Sfintei Liturghii, ca centru al vieţii cultice ortodoxe. Sînt abordate teme ca: „Însemnătatea Sfintei Liturghii în viaţa credincioşilor", „Lucrarea Duhului Sfînt în Liturghie", „Trepte ale comuniunii în Liturghie", „Coordonate ale vieţii creştine în Sf. Liturghie". Reţinem această apreciere de esenţă: „Sfînta Liturghie este mediul în care credinciosul se întîlneşte cu darul lui Dumnezeu şi primeşte noi puteri în îndeplinirea rostului său în lume şi în dobîndirea mîntuirii." Alte teme dezbătute în această secţiune sînt: „Rugăciunile pentru autorităţile statului în cultul creştin", „Însemnătatea Scripturii şi a Tradiţiei în cultul Bisericii ortodoxe", „Sensul şi menirea icoanelor în cultul ortodox".

În secţiunea a doua, intitulată: „Scrieri şi îndrumări pastorale", sînt rînduite patrusprezece teme care au în obiectiv *parohia*, cu membrii ei şi problemele pastoral-misionare pe care le implică şi, în mod deosebit, *preotul*, privit ca principalul factor în opera de mîntuire ce se săvîrşeşte în Biserică. Actualitatea problemelor dezbătute este sugerată de titluri ca: „Pentru o preoţie slujitoare", „Răspunderea Bisericii faţă de lume", „Slujitori ai Cuvîntului", „Slujirea învăţătorească a Bisericii în zilele noastre" etc.

Secţiunea a treia, intitulată: „Pentru pace şi ecumenism", aduce în centrul atenţiei, prin cele cinci materiale pe care le cuprinde, responsabilitatea noastră privind unitatea creştină şi pacea lumii. „Sprijinirea păcii în lume de către Bisericile creştine — afirmă autorul în articolul aşezat în fruntea acestei secţiuni — nu este o adaptare la un moment istoric şi nici o abatere de la misiunea lor permanentă, ci dimpotrivă, este a acţiune izvorîtă din convingerea că pacea reprezintă un bun suprem al oamenilor, o bunăvestire adusă lumii de Iisus Hristos, Domnul Păcii şi ca mesaj de totdeauna al creştinismului".

Ultima secţiune, intitulată: „Un neam, o credinţă acelaşi grai", pune în evidenţă contribuţia Bisericii noastre la unitatea spirituală a poporului român. Sînt menţionate chipuri de preoţi a căror prezenţă a fost constatată în toate momentele mai însemnate din istoria noastră naţională. Aceste chipuri pot constitui o pildă vie şi pentru preoţimea de azi, chemată la aceeaşi devotată slujire a Bisericii şi poporului.

Cartea Prea Sfinţitului Episcop Vasile Coman reflectă profunda preocupare a unui ierarh al Bisericii noastre pentru promovarea unei vieţi liturgice autentice, pentru impulsionarea activităţii pastoral-misionare a clerului, pentru o mai vie şi eficientă participare a noastră, în calitate de credincioşi şi slujitori bisericeşti, la toate acţiunile care vizează prosperitatea şi fericirea poporului nostru şi instaurarea unui climat de destindere şi pace în lume.

Fiecare pagină a cărţii are imprimată pecetea gîndului profund al P. S. Sale, după cum reflectă şi frumuseţea şi vioiciunea unui stil rafinat şi clar, rod al unei îndelungate activităţi pe tărîmul scrisului.

Pr. prof. *D. Abrudan*

ANUNŢ

Aducem la cunoştinţa cititorilor noştri că abonamentele la „Telegraful Român" pentru anul 1984 se reînnoiesc pînă la 1 decembrie 1983.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Aflăm din ziarul România Liberă" (5 octombrie 1983) că Teatrul Naţional din Craiova şi-a deschis stagiunea cu o piesă în premieră de Valeriu Anania: „GREUL PĂMÎNTULUI — MIT VALAH ÎN DEVENIRE". Sub acest nume, nu-i greul pămîntului să-l recunoaştem pe Arhimandritul Vartolomeu Anania! Va fi mai greu pentru istoricii literari să decidă care din aceste două nume e pseudonimul. Da să nu continuăm pe tema aceasta, pentru că ni se va aminti de... cel cu musca pe căciulă! Congratulations Sir!*

● *Ne face plăcere să semnalăm în* „Revista de Filozofie" *nr. 4, tomul XXX, 1983, sub genericul:* „Probleme ale valorificării gîndirii filozofice româneşti", *studiul ÎNCEPUTURILE FILOSOFIEI ROMÂNEŞTI ŞI REFLEXUL LOR ÎN ACTUALITATE de Nicolae Gogoneaţă. Pornind de la ideea — sănătoasă — a valorificării unor „tradiţii pe nedrept lăsate la o parte odinioară", autorul stabileşte anumite „premise istorice sau etape premergătoare ale filosofiei româneşti", în care îi cuprinde, în primul rînd, pe episcopii de Tomis care continuă tradiţia filozofiei antice greceşti apelînd pentru căutarea de argumente la scrieri în limba greacă în secolul IV, şi apoi la scrieri în limba latină în secolele V—VI. Numeşte pe Brettanion sau Vretanion, Teotim „scitul" sau „filosoful", Ioan de Tomis, Ioan Maxenţiu, Leonţiu, Ioan Cassian, Dionisie Exiguul. Atribuie creştinismului popular din epoca următoare, capacitatea de a fi generat o cultură populară originală, înglobînd creator vechile credinţe getodacice într-o sinteză nouă, la care participa şi creştinismul, şi care a dat naştere legendelor, baladelor, povestirilor, proverbelor, etc. în care se exprima o nouă viziune asupra lumii şi vieţii. Notează rolul mănăstirilor în înfiinţarea şcolilor şi înfiinţarea episcopatelor care au promovat scrisul şi au înfiinţat biblioteci din care n-au lipsit cărţile de filozofie. Face dreptate culturii bizantine sub influenţa căreia s-a dezvoltat cultura medievală românească şi vede în* Învăţăturile lui Neagoe Basarab *începuturile gîndirii filozofice româneşti.*

● *În aceeaşi revistă cineva scrie despre UMANISM ŞI RAŢIONALISM ÎN OPERA LUI NEAGOE BASARAB. Nu se ştie în ce măsură s-ar recunoaşte Neagoe în trăsăturile care i se fixează în acest articol. E găsit a fi antropocentrist umanist, deist, îndumnezeirea isihastă e pusă în sarcina lui şi e desigur neBiblică, toate acestea „deşi", „cu toate că", „chiar cînd"... Totul e distorsionat, scris pe faţă şi apoi întors pe dos. Cui prodest?*

Reîncepe controversa?

Multă vreme, primul document de limbă română scrisă, *a fost considerat a fi* Scrisoarea *lui Neacşu de la Cîmpulung către Jupan Hanăş Begner din Braşov (1521). Prin 1977 profesorul Dumitru Şerbu a încercat, însă, în revista* Tribuna *de la Cluj-Napoca, o nouă datare a* „Codicelui de la Ieud", *menită să schimbe radical datele problemei. Dumitru Şerbu a stabilit că manuscrisul în limba română de la Ieud ar fi fost scris între anii 1391—1392. Acesta însemna un cîştig pentru cultura românească scrisă de 130 de ani faţă de scrisoarea lui Neacşu. A urmat un entuziasm general, apoi au apărut îndoielile, reticenţele şi, în cele din urmă, argumentele care n-au mai putut evita contestarea datării. Anul 1391 convenea tuturor dar, s-a zis,* amicus Plato sed...

Controversa, deşi fără o sentinţă anume, s-a stins în favoarea lui Neacşu care şi-a recucerit prioritatea. O ultimă însemnare despre aceasta găsim chiar în anul acesta, la 1 octombrie 1983, în „Tribuna României", p. 6, sub semnătura prestigioasă a lui Dan Simonescu: Primul document de limbă română scrisă. *Care e acesta? Desigur* Scrisoarea *lui Neacşu. Se publică şi conţinutul ei. Nici o referire la controversa începută în 1977 şi la ipotezele profesorului Dumitru Şerbu, desigur Dan Simonescu socotind-o pur şi simplu neavenită.*

Totuşi! Şapte zile mai tîrziu, (7 octombrie 1983, p. 4), Contemporanul *publică un articol-apel-manifest, în cinci puncte, sub o altă semnătură, nici aceasta de neglijat,* Vasile Vetişanu, *care reia teza lui Dumitru Şerbu. Nu pomeneşte decît în treacăt de controversele din 1977, nu aminteşte de recentul articol al lui Dan Simonescu din „Tribuna României" (vor fi fost scrise cam în acelaşi timp, fără legătură între ele) şi consideră drept acceptată prioritatea* Codicelui de la Ieud.

Aflăm de aici că la Ieud a început din 1982 o mişcare culturală de apărare a Codicelui *ca „moment de început al culturii româneşti", că anual se organizează acolo colocvii şi „cursuri de civilizaţie ţărănească", şi că printre participanţi şi conferenţiari au fost: George Mihăilă, Dumitru Şerbu, Andrei Radu, Nuţu Roşca, Mihai Cupcea, Grigore Balea, Ion Iuga, Vasile Georgescu, Vasile Bologa, Pamfil Bilţ, C. Iordache, Crina Călin, Gheorghe Focşa, Nicolae Dunăre şi desigur autorul, Vasile Vetişanu.*

Reîncepe oare controversa? Au apărut date şi argumente noi? Toţi cei notaţi mai sus, sînt pentru datarea Codicelui în 1391? Printre dînşii fiind şi Dumitru Şerbu, înţelegem că asupra datării nu mai există îndoieli.

Bine, bine, dar tot ce se petrece la Ieud şi tot ce fac ieudiştii, nu e atît de serios încît să fie împărtăşit şi marelui public, istoricilor, celor ce se ocupă cu istoria limbii şi culturii româneşti? Articolul lui Vasile Vetişanu intitulat frumos Spiritualitatea românească — o filozofie a originilor", afirmă, dar nu argumentează. Ori tocmai de argumente e nevoie, dată fiind istoria problemei.

Anul 1391 e valabil numai pe plan local? Bănuind că există totuşi argumente şi pentru o arie mai largă, şi că ele ar putea fi înţelese şi dincolo de graniţele Ieud-ului, ar fi bine să se hotărască să iasă în lume. Ca să ştim, în cele din urmă, care e de fapt primul document de limbă română scrisă. Urmărind în 1977 controversa cu privire la această problemă, mulţi au putut să-şi fixeze o opţiune, cum e şi cea exprimată de prof. Dan Simonescu. Au apărut date noi?

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 15 noiembrie 1983 Nr. 43—44/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

NOI ŞI BISERICILE REFORMEI

Aniversarea a 500 de ani de la naşterea lui Martin Luther (1483—1983)

La vremea sa şi de atunci pînă astăzi, *Reforma* lui Martin Luther (1483—1546) a provocat reacţii şi atitudini contradictorii, după identitatea confesională a celor care le-au exprimat. Epitetul de *Antihrist* pe care Luther i l-a aruncat papei, i-a fost întors de către romano-catolici şi o excomunicare apasă asupra lui peste secole (1520). Jumătate de mileniu de dezvoltare separată, în loc să ducă la reîntîlnirea celor ce s-au separat, a mărit tot mai mult distanţa şi prăpastia. Teologia romano-catolică şi-a căutat de drumul ei, înmulţind mereu numărul motivelor de divergenţă, cum a fost de pildă la Sinodul I de la Vatican (1870) prin proclamarea dogmei infailibilităţii, iar teologia protestantă s-a angajat şi ea pe căi tot mai riscante, pînă la *demitologizare* şi la *moartea lui Dumnezeu* şi, mai ales, pînă la fărîmiţarea Bisericii în sute de denominaţiuni, toate reclamîndu-şi descinderea din Reformă, prin ceea ce au comun, precum respingerea Tradiţiei, a ierarhiei de succesiune apostolică, a unor Taine, problema însuşirii mîntuirii ş. a.

În acest climat pe care ecumenismul încă nu l-a reorientat substanţial, ni s-a propus în anul acesta, şi nouă şi romano-catolicilor şi anglicanilor, să participăm la aniversarea a 500 de ani de la naşterea Reformei, atît în ţara lui de origine, Republica Democrată Germană (el s-a născut la Eisleben — Lutherstadt, la 10 noiembrie 1483), precum şi în Republica Federală Germană, la Worms, oraşul dietei din 1521. De asemenea, pe plan local, la noi s-a organizat o conferinţă teologică interconfesională, la Sibiu (24 noiembrie 1983) la care s-au întîlnit ortodocşi, romano-catolici şi protestanţi.

Cîteva jaloane care să orienteze pe credinciosul ortodox în legătură cu aceste evenimente sînt mai mult decît necesare. Şi el va fi cu atît mai lămurit, cu cît în această privinţă însăşi Biserica Ortodoxă Română şi-a spus cuvîntul, printr-un *Mesaj* al Prea Fericitului Patriarh Iustin către Bisericile Lutherane din cele două state germane. Mesajul a fost prezentat Sinodului Bisericii Evanghelice din Germania (R. F. G.), la Worms, în ziua de 3 noiembrie 1983, de către semnatarul acestor rînduri care a reprezentat Biserica Ortodoxă Română la solemnităţile aniversării din această ţară.

De la tribuna Sinodului, *Mesajul* a fost introdus printr-o scurtă cuvîntare, cu următorul text:

„Domnule Preşedinte Cornelius von Heyl, onoraţi sinodali, aş vrea mai întîi să vă mulţumesc pentru ocazia ce mi-aţi dat de a lua cuvîntul de la această tribună, în faţa Dvs. Dar mai mult decît atît, aş vrea să vă mulţumesc pentru invitaţia ce aţi trimis Bisericii Ortodoxe Române de a fi prezentă la lucrările sinodului Bisericii Evanghelice din R. F. Germania, cu prilejul comemorării a 500 de ani de la naşterea lui Martin Luther.

Aş vrea să sper că prezenţa unor non-protestanţi şi mai ales a unor ortodocşi la această aniversare semimilenară, va fi un prilej de a constata că Martin Luther începe a aparţine tuturor şi nu numai protestanţilor.

Am adus cu mine un *Mesaj* de prietenie, de bună voinţă şi de bune urări Bisericii Dvs. şi acestui Sinod, din partea P. F. Patriarh Iustin al Bisericii Ortodoxe Române. Mesajul a şi fost distribuit în sală şi se află în faţa Dvs. Sper că îl veţi citi cu interes.

Dorim să vă asigurăm cu acest prilej cît de mult preţuieşte Biserica noastră bunele relaţii cu Biserica Evanghelică din Germania (E. K. D.) şi dialogul teologic în care ne-am angajat.

Poate că nu este lipsit de interes, să vă informez că Luther va fi comemorat, oarecum, şi într-o ţară ortodoxă, şi anume în România, peste două săptămîni. Vom avea la Sibiu, în oraşul meu de reşedinţă, o conferinţă teologică interconfesională, a cărei una din teme va fi *„Martin Luther şi ortodoxia"*. Va vorbi un profesor protestant şi unul ortodox şi vor avea loc discuţii.

Martin Luther — acest mare om al istoriei Bisericii — a dorit să restaureze Biserica, aşa cum a fost ea la începuturi, aşa cum a voit-o Iisus Hristos, aşa cum o descrie Sfînta Scriptură, aşa cum a trăit-o Tradiţia apostolică — spre a redeveni un instrument real al mîntuirii şi al păcii.

În multe din scopurile pe care şi le-a propus, Martin Luther a reuşit, dar mai sînt încă multe lucruri de făcut, iară şi iară. *Ecclesia semper reformanda!*

(Continuare în pag. a 3-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Contribuţia Mitropolitului Şaguna la reînfiinţarea Episcopiei Oradea

Opera Mitropolitului Şaguna cuprinde în aria ei pe toţi românii risipiţi odinioară pe întinsul imperiului habsburgic. El a călăuzit Biserica şi poporul român din Ardeal, cu prezenţa, gîndurile şi faptele lui mai bine de un veac. Şi astăzi numele lui este rostit cu mare cinste. Cu toate negurile ce au împresurat acest munte în timpul vieţii lui sau după aceea, piscul a rămas mereu în lumină călăuzitoare.

Nu este nici o îndoială că Mitropolitul Şaguna a fost o personalitate de excepţie, a fost nu numai *„omul vremii"* cum l-au caracterizat contemporanii ci şi omul care a trasat cărări de lumină pentru viitorul Bisericii sale. A fost un mare vizionar.

Au trecut unasutăzece ani de la moartea lui şi cine ştie încă cîtă vreme cei ce se vor afla la cîrma Bisericii ardelene vor apela la modul în care Şaguna a ştiut să rezolve unele probleme ale timpului. Desigur el nu va putea fi copiat, nici urmat întrutotul. Vremea a adus orizonturi noi în viaţa Bisericii, dar felul în care el a ştiut să rezolve cele mai arzătoare probleme ale vremii sale vor rămîne încă un punct de reper pentru mult timp.

Ucenicii săi, pe care i-a format cu grijă şi dragoste, au împlinit în parte din programul său de activitate, însă „duhul lui Şaguna" sălăşluieşte în sufletul celor ce au trecut prin şcoala lui, pentru că el a înţeles şi a slujit idealurilor mari şi sfinte, de libertate, de lumină, independenţă şi de unire a tuturor românilor.

Se întreabă şi se vor întreba mulţi care este cheia perenităţii personalităţii lui Şaguna? Şi răspunsurile vor fi multe şi diferite, pentru că el a fost o personalitate polivalentă, un om înzestrat cu multe calităţi. Pe toate însă le-a dominat două însuşiri: *iubirea lui mare de popor şi realismul sănătos în toate acţiunile lui.* El a iubit cu patimă poporul, a luptat neîntrerupt pentru ridicarea lui din starea de umilinţă în care se afla. S-a identificat cu el, cu durerile, cu bucuriile şi aspiraţiile lui şi l-a ajutat, pe cît i-a stat în putere, să ajungă la împlinirea acelor năzuinţi. În al doilea rînd, timpul a arătat că el a ales drumul sănătos, înţelept şi realizabil pentru învingerea obstacolelor ce îi stăteau în cale.

El a condus destinele românilor din Ardeal şi nava Bisericii ortodoxe române „cu căldura unui adevărat patriot, ale cărui cuvinte s-au răspîndit în întreg ţinutul şi cu mai multă putere în întreagă ţara" (Cf. Dr. Ioan Lupaş: Mitropolitul Andrei Şaguna, ed. II, Sibiu 1911, p. 190).

În cele ce urmează voim să reliefăm un crîmpei din activitatea mitropolitului Şaguna, din care se vede grija şi contribuţia pe care a avut-o el, la reînfiinţarea episcopiei de Oradea, a cărei existenţă a fost îngropată

(Continuare în pag. a 2-a)

† VASILE
Episcopul Oradiei

Pacea — valoarea supremă a zilelor noastre

Mesajul îngerilor care s-a auzit în noaptea sfîntă, în cîmpia de lîngă Bethleem: „pe pămînt pace, între oameni bunăvoire", nu a încetat niciodată să răsune în această lume în care ne este dat să trăim. El se aude necontenit ca o chemare. Mai mult, în zilele noastre răsună în chip deosebit. Pentru creştini, acest mesaj însoţeşte cuvîntul „pace", care împresoară astăzi toate tărîmurile vieţii şi pretinde imperios lichidarea tuturor violenţelor. Puterea cu care se afirmă şi străbate pretutindeni ideea păcii e în legătură nemijlocită cu atmosfera apăsătoare în care ne aflăm, atmosferă cu zările foarte întunecate şi brăzdate de fulgere, care dacă deocamdată şerpuiesc în gol, s-ar putea ca mîine să lovească în plin. Un cer întunecat şi prevestitor de fulgere descărcate este o imagine ce ne descoperă în mod plastic situaţia fără precedent în care se găseşte în prezent omenirea. Totdeauna războiul a făcut din viaţa lumii o mare de sînge şi foc. În zilele noastre însă ar putea să însemne un holocaust final.

Valoarea care o reprezintă pacea pentru noi ne este dezvăluită mai întîi de către primejdia fără pereche care ne paşte. Cursa aberantă a înarmărilor a căpătat proporţii cosmice. Trăim într-un univers în care puterea încărcăturilor nucleare existente este de cinci ori mai mare decît ar fi necesar pentru distrugerea vieţii pe pămînt. Întunerecul acesta care, din nefericire este real, devine şi mai accentuat în Europa, unde stau faţă în faţă cele două blocuri militare şi unde concentrarea de trupe şi de armament din cel mai perfecţionat a atins proporţii de nebănuit. Aşadar, omenirea este ameninţată cu distrugerea totală. Cultura şi civilizaţia ei se găsesc în pragul dezastrului. De aceea pacea se arată ca un bun uman suprem. Înlăturarea primejdiei despre care vorbim ar putea fi considerată o biruinţă din cele mai mari pe care să o înregistreze istoria, poate singura şi adevărata biruinţă. Astfel dezastrul însuşi este preîntîmpinat de convingerea că totuşi raţiunea are şansa să izbîndească, binele să triumfe asupra răului, dreptul să înlăture forţa, înţelegerea şi securitatea internaţională să biruie în discordii, iar independenţa şi libertatea să fie bunuri inalienabile ale popoarelor.

Potrivit credinţei noastre creştine, Dumnezeu a pus în toate locurile de pe pămînt impulsul spre o ţintă finală, care constituie de fapt desăvîrşirea făpturii, ceea ce înseamnă şi desăvîrşirea omenirii. Astfel, Dumnezeu călăuzeşte paşii omenirii spre această ţintă, iar pacea este condiţia principală de atingere a ei. Progresul societăţii, însoţit de buna înţelegere între toţii fiii aceluiaşi Părinte, nu e numai lucrarea oamenilor, ci şi lucrarea lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu fiind cel ce lucrează prin toate, binele pe care El însuşi îl realizează se săvîrşeşte prin colaborarea noastră cu El. În acest sens, aflăm scris la profetul Isaia aceste cuvinte: „Doamne, revarsă pacea peste noi, căci toate lucrurile noastre pentru noi le-ai făcut" (Isaia 26, 12). De asemenea, aflăm şi la Neagoe Basarab, înţeleptul voievod al Ţării Româneşti, ideea că „pacea este legătura cea desăvîrşită, dempreună cu alte bunătăţi, cu toate". Viaţa lumii, care se află în necontenită tensiune creatoare, are pacea drept resort lăuntric al ei. Năzuinţa firească a fiecăruia (individ sau popor) de a cuceri orizonturi tot mai largi pentru cunoaştere, de a atinge culmi tot mai înalte în viaţa morală şi religioasă, de a strînge comori din cele mai nobile şi mai sfinte în inimă, precum şi de a crea bunuri materiale tot mai multe şi mai preţioase în vederea îndestulării şi a propăşirii oamenilor de pe pămînt, fără binefacerile păcii ar fi o simplă iluzie. Iată, dar, că pacea reprezintă şi din această privinţă o valoare supremă, o valoare a tuturor valorilor: „legătura cea desăvîrşită."

Bunul Dumnezeu a rînduit în lume apariţia sau naşterea popoarelor, cărora le-a încredinţat îndeplinirea unor meniri. În Sfînta Scriptură, popoarele sau neamurile pămîntului sînt numite limbi (Isaia 45, 23; Rom. 14, 11; Apoc. 13, 7 etc.) şi sînt privite ca realităţi social-istorice, mădulare ale omenirii care au dreptul la existenţă liberă şi la o dezvoltare deplină. În Faptele Apostolilor citim că Dumnezeu a pecetluit acest drept odată cu trimiterea Sfîntului Duh, care s-a pogorît în ziua Cincizecimii peste ucenici (Fapte cap. 2). Dar la pogorîrea Duhului nu e vorba numai de pecetluirea minunată a dreptului

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

— 1918—1983 —

Cartea veche românească — factor de unitate naţională

— mărturii braşovene —

Favorizată de situaţia geografică a ţării, munţii, podişurile, dealurile şi apele României nefiind niciodată elemente despărţitoare pentru trecerea românilor dintr-un ţinut în altul, prin circulaţie, cartea a alimentat permanent conştiinţa unităţii de limbă şi neam, menţinînd un climat cultural foarte asemănător în cele trei ţări române, care treptat a pregătit pe români pentru unire.

Această conştiinţă a unităţii primeşte contururi definitorii odată cu apariţia scrisului în limba română, prin difuzarea de la Braşov a cărţilor tipărite de diaconul Coresi în toate ţinuturile româneşti. Ce poate fi mai semnificativ pentru conştiinţa de unitate decît faptul că, deşi tipărea la Braşov, Coresi include ca patron pe foaia de titlu a cărţilor sale pe Mircea Ciobanul al Munteniei în Sbornicul de la 1568, pe Alexandru II în cele două volume ale Octoihului din 1575 pe Alexandru şi Mihnea voevod în Psaltirea de la 1577 sau pe Mihnea al Munteniei şi Serafim pe Cazania a II-a din 1581 — cărţi cu un tiraj de peste 500 de exemplare — încît cu uşurinţă se poate constata că începuturile şi biruinţa scrisului în limba română sînt rezultatul firesc al unei colaborări dintre românii de dincolo de Carpaţi. Şi aceasta se făcea în condiţiile particulare în care Octoihul mic este tipărit la Braşov de Coresi şi logofătul muntean Oprea, prezentînd în prefaţă realităţi politice din cele trei ţinuturi româneşti, iar un cărturar ca Mihai, cunoscut colaborator coresian, făcuse mai bine de 70 de călătorii în Muntenia şi Moldova şi asemenea lui mulţi alţii, încît nu putem să nu considerăm că marea epopee a unirii de la 1600 înfăptuită de Mihai Viteazul a fost pregătită prin circulaţia cărţilor şi a cărturarilor dintr-o parte şi alta a versantului carpatic.

Tezaurul de carte veche din Şchei ne permite să constatăm o circulaţie de aceeaşi natură a manuscriselor, datorită imposibilităţii tiparului de a acoperi încă necesitatea de cultivare. Aşa aflăm că de la Braşov se transmit în Moldova Apostolul şi Evangheliarul din dorinţa lui Despot Vodă, din Muntenia provenea la Braşov un Minei dat de Neagoe Basarab, un Octoih oferit de Ilias Vodă, alte două mineie le dăruia boierul Juga din Muntenia, pentru ca ulterior să aflăm un număr impresionant de asemenea danii de carte, ceea ce ne face să constatăm cu claritate că a existat o politică culturală foarte clară a domnilor şi boierilor de

(Continuare în pag. a 2-a)

Vasile Oltean
Muzeul bis. Sf. Nicolae,
Braşov

Contribuţia Mitropolitului Şaguna...

(Continuare din pag. 1)

în împrejurările despărţirii religioase de la sfîrşitul secolului al XVII-lea.

*

Începuturile unei organizaţii bisericeşti în nord-vestul ţării se leagă de existenţa şi cristalizarea formaţiilor feudale, ai căror voievozi au simţit nevoia de sprijinul adus de Biserică. Din Cronica Notarului Anonimus, al regelui Bela — cunoscută sub numele de Gesta Hungarorum, se poate deduce că precum în estul şi nordul Carpaţilor primii voievozi români aveau ca sfetnici pe cîrmuitorii spirituali ai Bisericii, tot astfel Menumorut — voievodul din Ţara Bihariei avea pe lîngă el şi un episcop. Presupunerea se întemeiază pe faptul că voievodul român avea legături cu Bizanţul, care erau nu numai de ordin politic şi economic ci şi de ordin bisericesc. În locul reşedinţei episcopiei ortodoxe s-a aşezat mai tîrziu episcopia latină catolică. Totuşi viaţa bisericească a românilor ortodocşi după pierderea primului sediu al episcopiei nu a încetat a exista.

După cum arată documentele bizantine şi maghiare, ungurii au îmbrăţişat în prima perioadă a convertirii lor un creştinism cu rit oriental numit pînă în zilele noastre „legea veche" (o hit); (Gh. I. Moisescu, Şt. Lupşa, Al. Filipaşu: Istoria bisericii române I, Buc. 1957, p. 117). Conform relatării cronicarului bizantin Ioan Skijlitzes, în anul 950 însuşi ducele Gyula din Transilvania s-a dus la Constantinopol pentru a se boteza, iar la plecare a luat cu sine ca păstor spiritual, pe episcopul Ierotei (Idem, p. 117—118).

Din corespondenţa papilor Grigorie al II-lea, Inocenţiu al III-lea, cu episcopii catolici din Oradea, reiese că în sec. XIII-lea existau în ţinutul Bihorului „unele biserici ale monahilor greci", că ortodocşilor li se interzice să ridice biserici, că locuitorii de aici au rămas în legea lor ortodoxă, atrăgîndu-li-se atenţia să fie cu multă băgare de seamă ca acea episcopie să nu fie cumva supusă bisericii din Constantinopol (Documente privind Istoria României. Transilvania veacului XI, XII şi XIII, Buc. 1951, doc. 45, p. 28 şi 367).

Cercetări mai noi în valea Bistrei din jud. Bihor, au descoperit în localitatea Voievozi urmele unei mănăstiri, alături de ruinele unei biserici de zid, care datează de la sfîrşitul secolului al XIII-lea (Radu Popa: Valea Bistrei în sec. XIII—XIV, Oradea 1972).

Totuşi despre un episcop ortodox cu sediul la Oradea nu avem documente decît la sfîrşitul secolului al XVII-lea şi începutul secolului al XVIII-lea.

Pînă la acest timp grija pentru trebuinţele religioase ale ortodocşilor au purtat-o o vreme călugării de la Mănăstirea din Perii Maramureşului, mănăstire care era stavropighie a Patriarhiei de Constantinopol, ai cărei stareţi aveau atribuţiuni cvasi-episcopale.În acest timp se face amintire de anumiţi „arhierei ai locului" fără a se preciza localitatea de reşedinţă. Nu este întîmplător faptul că 251 din bisericile eparhiei Oradea au şi astăzi hramul Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil. Deci aproape jumătate din biserici şi dintre cele mai vechi poartă hramul Mănăstirii din Perii Maramureşului, ceea ce denotă că aici a fost un centru de apărare a legii ortodoxe pentru creştinii de pe aceste locuri.

De la jumătatea secolului al XVI-lea pînă la anul 1688 stăpînirea politică a acestor ţinuturi au avut-o principii maghiari calvini, care au încercat să treacă la calvinism pe români.

Încercarea lor a rămas fără rezultate. Grija pentru credincioşii ortodocşi din părţile Bihorului au purtat-o episcopii de la Alba Iulia, care sînt pomeniţi în documentele vremii ca avînd jurisdicţie şi asupra ţinutului Bihor şi Oradea, precum şi de către episcopii Vadului pentru teritoriile sudice ale episcopiei.

Cel dintîi episcop ortodox pomenit cu sediul la Oradea este Efrem Veniamin (Beniamin) la anul 1695 cu sediul la Oradea-Velenţa. La începutul sec. XVIII este amintit episcopul Petru Hristofor (1708—1712).

De acum începe acţiunea habsburgilor de catolicizare. Episcopia ortodoxă a Oradiei îşi încheie existenţa, iar purtarea de grijă pentru românii ortodocşi revine episcopilor de la Arad.

Însă credincioşii şi preoţii acestor părţi n-au renunţat şi au dorit totdeauna să aibă episcopul lor propriu.

Pentru a uşura răspîndirea catolicismului printre români, habsburgii puneau tot felul de piedici episcopilor din Arad să facă vizite credincioşilor din partea de nord.

O adunare poporală, ţinută la Oradea în anul 1727 face un protest la Curtea din Viena împotriva măsurilor luate de a opri pe episcopul de la Arad să-i viziteze. Iată o parte din acest memoriu:

„Văzînd noi şi ştiind că fiecare naţiune are episcop de legea ei, numai noi românii din comitatul Bihorului sîntem fără păstor sufletesc, drept aceea ştiind că odată trebuie să murim şi văzînd că nu trebuie să ne îngrijim numai de lumea aceasta, ci şi de cealaltă, mai ştiind că în vremuri fericite şi noi am avut episcop de legea noastră şi că în mai multe locuri sînt biserici nesfinţite, iar cei care voiesc să meargă la preoţie, ori să ceară mir sfinţit, nu au de la cine să ceară, din care cauză văzînd multele scăderi dintre noi şi văzînd aminarea lucrurilor — drept aceea am căzut înaintea Maiestăţii Sale, toate le dăm după puterile noastre, pe domnii de pămînt îi slujim şi vedem că în lumea aceasta toate trebuie să le dăm, numai sufletul nostru nu voim să-l dăm. Drept aceea, noi de legea noastră şi de la Domnul episcop al nostru nu ne lăsăm pînă trăim, mai bine a muri decît să trăim şi pe mai departe în starea de acum". (Actele Sinoadelor eparhiale pe anul 1920, p. 4).

Venind la cîrma ortodocşilor din Ardeal Andrei Şaguna, s-au bucurat toţi credincioşii ortodocşi, care se aflau „risipiţi" în multinaţionalul şi multiconfesionalul imperiu habsburgic.

Marele arhiereu a cuprins în gîndurile şi programul lui de activitate pe toţi românii ortodocşi din imperiu: ardeleni, bănăţeni, pe cei din Crişana, Maramureş şi chiar pe cei din Bucovina.

Cu gîndul la eliberarea tuturor a pornit la acţiunea de reînfiinţare a mitropoliei.

El cunoştea starea jalnică în care se afla biserica ortodoxă din părţile Bihorului.

În Congresul care a dat Bisericii din Ardeal Statutul Organic, Şaguna a adresat delegaţiei românilor din Bihor următoarele cuvinte: „Cunosc suferinţele voastre, iubiţii mei. Le cunosc. Şi eu mitropolitul vostru am lăcrimat cu voi. Aţi scăpat întregi căci a fost credinţa voastră tare şi v-o spun este meritul vostru. De la 1695, de cînd a murit episcopul vostru Efrem aţi rămas orfani. Dar totuşi n-aţi pierit şi astăzi vă văd cu bucurie adunaţi în jurul meu. Recunosc necesitatea reactivării episcopiei din Oradea-mare, o doresc şi stăruiesc pentru dînsa. Vă asigur că nu voi cruţa nici o osteneală. Aceste petiţiuni le voi prezenta Congresului. Sînt om bătrîn, se poate să mor azi mîine... doresc să aveţi din gura mea cum că m-am îngrijit pentru episcopia din Oradea-mare" (referatul Sinodului eparhial pe 1922, p. 107).

Şaguna avea conştiinţa limpede că el este mitropolitul tuturor românilor ortodocşi din imperiu şi tot atît de limpede era şi datoria lui de a lupta pentru apărarea lor, pentru apărarea credinţei lor ortodoxe şi pentru apărarea fiinţei lor naţionale.

În anul 1868 a dat Bisericii Statutul organic. În articolul 142 al Statutului se spune: „Consistoriul din Oradea-mare rămîne şi mai departe în activitate şi are a se acomoda întru toate dispoziţiunilor acestui Statut organic".

Deputaţii congresuali din Oradea au prezentat o petiţie în care cereau reînfiinţarea episcopiei. Din raportul lor rezultă că episcopia ar cuprinde 316 comune cu 309 biserici.

Răspunsul lui Şaguna a fost: „Doresc să auziţi din gura mea cum că m-am îngrijit de episcopia din Oradea-Mare".

În şedinţa a 7-a a Congresului Şaguna declară: „Îmi zace la inimă reactivarea episcopiei din Oradea-Mare şi în această privinţă dorinţele credincioşilor sînt şi ale mele".

Cît de mult a dorit Şaguna ca să ia din nou fiinţă episcopia Oradiei rezultă şi din faptul că în testamentul său a lăsat să se dea pentru reînfiinţarea episcopiei Oradea 25.000 forinţi.

În temeiul Statutului organic, Consistoriul din Oradea, înfiinţat la 1793 este încadrat în noul organism constituţional cu întreg complexul autonomiei constituţionale, întru toate egal cu consistoriul din Arad şi din celelalte eparhii ale mitropoliei şi funcţionează ca coordonat acelora în raport direct cu mitropolia. Unica deosebire între el şi celelalte consistoare e că preşedintele lui nu este episcop hirotonit şi astfel în raportul hirotoniei, adică spiritual depinde de episcopul Aradului.

Încurajaţi de îndemnul şi stăruinţele lui Şaguna pentru reînfiinţarea episcopiei de Oradea, conducătorii Consistoriului din Oradea, cei mai mulţi ucenici ai lui Şaguna: Miron Romanul (1869—1873); Ioan Meţianu (1874—1875); Iosif Goldiş (1892—1899); Vasile Mangra (1900—1916) şi Roman Ciorogariu (1917—1920) au militat neîntrerupt pentru reînfiinţarea episcopiei de Oradea. Congresele din anii 1881, 1886, 1891 şi sinoadele eparhiale paralele de la Arad şi Oradea din anii 1880, 1881, 1888 şi 1894 cer cu insistenţă reînfiinţarea episcopiei Oradea.

Împlinirea acestui deziderat pentru care a luptat şi marele mitropolit a fost în anul 1920 după reîntregirea ţării, iar cel dintîi episcop al nou înfiinţatei episcopii avea să fie Roman Ciorogariu.

Astfel Mitropolitul Şaguna poate fi considerat pe drept cuvînt unul din ctitorii reînfiinţatei episcopii a Oradiei. Spre el au privit credincioşii ortodocşi de pe aceste locuri ca spre un „soare" şi de la el au primit lumina şi căldura împlinirii idealului lor.

„Cei care fac parte din această biserică, spune Nicolae Iorga, trebuie să se împărtăşească din sufletul care a fost în el... să se împărtăşească acest neam întreg, pînă la cel din urmă ţăran care din predica lui trebuie să culeagă elemente trebuitoare pentru a presta lupta naţională, fără de care oricine e un trădător".

Deşi de la plecarea lui Şaguna din lumea aceasta au trecut 110 ani, duhul lui răzbate peste vremi cu putere şi ne îndeamnă să ne iubim Biserica şi Patria. Să facem tot ceea ce se cuvine pentru apărarea păcii, a demnităţii, independenţei şi prosperităţii poporului nostru.

Pacea — valoarea supremă . . .

(Continuare din pag. 1)

de existenţă a popoarelor, de libera lor dezvoltare, ci şi de un fapt mai important. Prin flăcările de lumină ce s-au lăsat peste ucenici, aceştia au primit, într-adevăr, puterea de a predica Evanghelia în diferite graiuri ale pămîntului. Dar cel care va vorbi popoarelor prin Apostoli va fi Duhul Sfînt însuşi. Duhul sălăşlueşte în viaţa fiecărui credincios, ca şi în viaţa fiecărui popor. Marile fapte care aduc un spor de bine omenirii sînt respiraţii ale harului Sfîntului Duh prin plămînii popoarelor de pe pămînt. Privind lucrurile din această perspectivă, pacea ne apare ca principala condiţie a realizării teantropiei la care sînt chemate neamurile. Ea nu este numai principiul general al existenţei umane, care asigură permanentul dinamism al vieţii, ci este o premisă şi un obiectiv fără de care nimic nu e posibil în planul afirmării neamurilor, pe linia de care vorbim, după cum nu e posibil ca prin ele omenirea să tindă spre desăvîrşire.

Despre pace s-a spus că ea reprezintă o capodoperă a raţiunii umane. Pentru salvarea omenirii din coşmarul holocaustului ce i se pregăteşte, se face apel la raţiune. După cum viaţa este ansamblul tuturor forţelor care rezistă morţii, pacea este ansamblul tuturor forţelor care se opun distrugerii şi războiului. Tot ce este pozitiv în existenţă tinde spre realizarea păcii. Să amintim de iubire, în primul rînd. Iubirea este mama păcii (Petru Hrisologul). Ea uneşte sufletele, dar tot ea uneşte şi popoarele, însufleţindu-le în muncă şi îndemnîndu-le la colaborare pentru binele şi propăşirea generală. Iubirea, astfel, este chemată să creeze o anumită stare de spirit între oameni şi popoare, stare în care se contopesc laolaltă încrederea, înţelegerea reciprocă şi nădejdea în ziua de mîine. Oriunde se afirmă iubirea, se deschid noi şanse pentru realizarea păcii. „A iubi nu înseamnă a ne privi unul pe celălalt, ci a privi împreună în aceeaşi direcţie" (Saint-Exupéry). Lupta pentru pace este, mai presus de orice, o stare de spirit care, dobîndind o direcţie, se transformă într-un elan. Pe plan naţional, această stare a devenit o mare realitate, mai ales în urma Apelului lansat de către Adunarea reprezentanţilor organizaţiilor de masă şi obşteşti şi ai celorlalte organizaţii componente ale Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, între care poate fi numită şi Biserica Ortodoxă Română. Dar şi pe plan internaţional, valul fără precedent de adunări şi demonstraţii, de marşuri ale păcii care au cuprins Europa şi alte părţi ale lumii, are una şi aceeaşi semnificaţie.

În calitatea noastră de fii ai unui neam a cărui istorie este o Evanghelie trăită în sacrificii şi dăruire, precum şi în calitatea noastră de credincioşi ai Bisericii strămoşeşti, avem datoria să ascultăm, într-un mod cu totul nou, ceea ce Cuvîntul întrupat ne spune, prin graiul îngerilor din noaptea sfîntă: „pe pămînt pace, între oameni bunăvoire." Dacă nu facem acest lucru, devenim împietriţi faţă de mesajul pe care ni-l adresează Dumnezeu în vremea noastră şi în viaţa noastră. În schimb, luînd aminte la imperativul pe care el ni-l transmite, ne angajăm în lupta pentru dezarmare, considerînd pacea valoarea supremă a zilelor pe care le trăim.

Cartea veche românească . . .

(Continuare din pag. 1)

peste munţi faţă de Transilvania. Menţionăm doar tipărirea Pravilei (cartea de legi) de la Govora (1640) într-o versiune specială pentru Transilvania, dania Praxiului, Evangheliei şi celebrei Biblii de la Bucureşti de către Şerban Cantacuzino, celor 12 Minee de către Brîncoveanu, cca. 200 de cărţi vechi din biblioteca prinţului Grigore Brîncoveanu (nepotul marelui voievod) ş. a. Aceeaşi politică de culturalizare o mărturiseşte gestul Brîncoveanului de a-şi trimite tipograful său, Mihai Iştvanovici, la Alba Iulia pentru a tipări Bucoavna şi Chiriacodromionul de la 1699 „pentru folosul şi luminarea neamului nostru românesc", editînd un tipograf muntean în Ardeal o carte moldovenească (Cazania lui Varlaam).

Predosloviile acestor cărţi alimentau conştiinţa unităţii naţionale prin informaţiile istorice oferite. Cazania lui Varlaam din Moldova (1643) — prezentă în Şchei în 8 exemplare — se adresează semnificativ „către toată seminţia românească", iar Mineiele de la Rîmnic (sfîrşitul sec. al XVIII-lea), prezente în cca. 30 de exemplare în Şchei — informau şi pe românii transilvăneni despre „dachii şi geţii", de luptele lui Decebal cu Traian, dar şi de domnii ce le-au urmat, Radu Negru, Neagoe Basarab, Şerban Cantacuzino sau Brîncoveanu. „Linia neamului românesc — specifică Mineiul pe ianuarie de la Rîmnic — se trage din slăvitul neam al romanilor (vlahi numindu-se după limba slavonească) a căror slavă a strălucit împreună unde şi-au întins şi razele sale", iar Mineiul pe iulie menţiona în versuri: „Semnele românilor, cele dintru început fericite / Cu adevărat de la Roma zburînd în Dacia sînt venite."

Circulaţia cărţii în spaţiu românesc unitar se suprapune cu circulaţia cărturarilor, modeştilor dascăli, copişti, legători de cărţi şi miniaturişti în teritoriul dacic. Din noianul de mărturii menţionăm pe Ştefan Moldoveanul care activa la Vinţ, Turda, Braşov şi Dragomireşti (Maramureş), fraţii şcheienii Corbea (David, Teodor şi Matei) care slujesc curtea Brîncoveanului în special în relaţiile cu Transilvania, dascălul Andrei Braşoveanul care copia la 1768 pentru Grigore Calimahi un Octoih în Moldova, dascălii şcheieni Ion Duma şi Radu Tempea studiază la 1708 la Bucureşti şi Rîmnic, Grigore Stan Braşoveanul, care, după ce învaţă meşteşugul tiparului la Bucureşti în sec. XVIII lucrează la Rădăuţi şi din nou revine la Bucureşti, şi asemenea exemple ar putea continua prin mărturiile din Şcheii Braşovului.

Nu poate fi fără semnificaţie faptul că pe cărţile vechi, modeştii dascăli locali consemnau date de importanţă deosebită despre Moldova şi Muntenia. Marginal pe Cazania coresiană de la 1581 se scriu însemnări despre Ulpia Traiană, Sarmisegetuza, pe un Apostol se consemnează situaţia tragică a căpitanului lui Mihai Viteazul, Preda Buzescu, un Protocol descoperit recent prezintă domnii din Moldova şi Muntenia care au avut legături cu Transilvania, mai multe însemnări prezintă domnia dar mai ales moartea martirică a marelui Brîncoveanu, iar cronica Şcheiană a lui Radu Tempea, deşi locală, vorbeşte de unele realităţi moldovene sau muntene cu convingerea că acestea îşi au locul într-o istorie transilvăneană, deoarece se referă la fraţii de peste munţi. Nu întîmplător cărţile reprezentau acte de temeritate pentru duşmanii unităţii noastre. Este cunoscută distrugerea la 1693 a unei lăzi din Şchei „plină cu documente şi cărţi de mare necesitate pentru oraşul Şchei", sechestrarea cărţilor lui Badea Cîrţan, sau multe alte distrugeri de carte, motiv pentru care majoritatea cărţilor vechi poartă pe ele afurisenii la adresa celor ce le vor distruge. Înţelegem bucuria învăţătorului-cîntăreţ Vasile Bărbat care semna „spre aducere aminte" pe un Minei de la 1804 din Şchei: „La 1 august 1918 ne-a lăsat cărţile din temniţă de la jandarmi, fiind luate toate cărţile şi duse în temniţă de aici. Şi cărţile au suferit temniţa în războiu 1916—1918."

Mărturii similare arhivei din Şchei pot fi întîlnite în toate centrele româneşti de cultură, ceea ce conduce la explicarea marii bucurii prilejuite prin actul final de la Alba Iulia, ca act de înfăptuire a unui vis milenar.

Noi şi Bisericile Reformei

(Continuare din pag. 1)

Aş vrea să vă încredinţez că în efortul de reînnoire şi de refacere a unităţii, sîntem gata să lucrăm împreună".

Sărbătorirea, în anul acesta, a 500 de ani de la naşterea lui Martin Luther este un prilej nimerit şi pentru Biserica Ortodoxă Română de a-şi exprima bunele aprecieri faţă de personalitatea marelui reformator german şi faţă de Bisericile Luterane, cu care ne aflăm într-o îndelungată şi intensă conlucrare ecumenică.

Cu această ocazie ne aducem aminte că relaţiile dintre Biserica Ortodoxă şi Reformă au început încă din timpul lui Luther, care a găsit în Biserica veche Răsăriteană un sprijin şi legitimitatea însăşi a ideilor şi acţiunilor sale, avînd cuvinte de mare preţuire faţă de ea, ca fiind „partea cea mai bună a Bisericii universale" (în disputa cu Eck de la Leipzig în 1517). Şi ortodoxia, la rîndul ei, a privit în acele momente cu simpatie Reforma lui Luther.

Reforma religioasă a lui Martin Luther a fost o încercare de eliberare a omului de toate servituţile şi captivităţile în care se simţea el ţinut.

Acestea s-au petrecut într-un moment în care unele abuzuri, mai ales din cîmpul vieţii creştine, începură să domine societatea vremii. Martin Luther are meritul de a fi adresat o chemare insistentă de întoarcere la izvoare, la Cuvîntul lui Dumnezeu şi de a fi dat un puternic impuls traducerii, propovăduirii şi citirii Bibliei în limba vorbită a poporului. Aceasta a fost ca o eliberare a Cărţii Sfinte din captivitatea unei limbi care nu se mai vorbea atunci de popor şi care o ţinea ascunsă.

Ne place să amintim la acest măreţ jubileu, că şi Biserica Ortodoxă Română a fost de timpuriu preocupată de folosirea textelor sfinte în limba vorbită a poporului nostru. Datorită convieţuirii şi conlucrării de veacuri a românilor cu germanii din patria noastră, după apariţia tiparului unele din ideile şi spiritul înnoitor al Reformei s-au întîlnit în secolul al XVI-lea şi cu dorinţa românilor de a avea cuvîntul lui Dumnezeu tipărit în limba lor. Românii ortodocşi din Sibiu şi Braşov, între 1544—1581, cu sprijinul şi al unor tipografi germani lutherani, au tipărit părţi din Sfînta Scriptură şi diferite alte cărţi bisericeşti în limba română.

Pe lîngă toate acestea, este vrednic de amintit aici că Reforma a militat şi pentru un raport mai just între cele două puteri, spirituală şi lumească, şi a făcut Biserica mai aptă pentru o slujire a omului, pentru o slujire a lumii.

Oricum ar fi, din oricare punct de vedere ar fi privită, reforma a declanşat o mişcare de înnoire permanentă în gîndirea şi în viaţa Bisericii, în duhul şi adevărul Sfintei Scripturi în care s-a zis: *„Iată eu vin să fac toate lucrurile noi"*. În sensul acesta, mişcarea nu s-a încheiat în secolul XVI, ci se continuă mereu în Biserică. Ea caută mereu căi şi metode noi de a răspunde, în lumina Evangheliei, problemelor şi situaţiilor fiecărei epoci. Ceea ce rămîne însă preocupare permanentă a Reformei, este redobîndirea unităţii Bisericii. Şi, desigur, în această privinţă, Reforma a făcut mult.

Noi credem însă că refacerea unităţii creştine, ca şi reforma Bisericii, în sensul biblic de înnoire spre slujire tot mai eficientă, fiind astăzi o sarcină ecumenică, nu va putea fi soluţionată în cadrul limitat al dialogului catolic-luteran, — deşi ruptura s-a produs doar în sînul Bisericii Apusene — ci numai într-un trialog catolic-luteran-ortodox.

Se ştie că în secolul al XVI-lea Patriarhul Ieremia al II-lea al Constantinopolului a iniţiat un dialog cu teologii protestanţi din Tübingen, pornind de la aprecieri de principiu faţă de multe din aspectele Reformei. Românii ortodocşi au fost şi ei foarte interesaţi de acest dialog. Dacă Martin Luther a rămas la începutul drumului de apropiere de Biserica Ortodoxă, iar ceilalţi teologi, reformaţi şi ortodocşi din veacul XVI şi XVII, doar la jumătatea lui, astăzi ortodocşi, catolici şi luterani, în contextul ecumenic general, se găsesc angajaţi de mai bine de trei decenii într-un intens schimb şi dialog teologic, bilateral şi multilateral. Peste 80 de convorbiri teologice oficiale, privind refacerea unităţii creştine, au avut loc în ultimii ani pe plan european, iar jumătate dintre ele s-au desfăşurat în România, în cadrul ecumenismului nostru local, în cele peste 40 de conferinţe teologice interconfesionale. Prin acestea, noi am urmărit şi urmărim mereu refacerea unităţii creştine, înnoirea vieţii Bisericii, dar şi slujirea în comun a lumii de astăzi, în căutarea şi realizarea năzuinţelor ei de pace, de înţelegere, de cooperare şi dragoste pe planeta noastră, ameninţată azi mai mult ca oricînd de spectrul distrugerii şi nimicirii nucleare.

Astăzi în faţa noastră a tuturor, cea mai importantă problemă, care necesită o angajare concretă şi imediată din partea tuturor creştinilor, este apărarea păcii în lume. Mase tot mai mari de locuitori ai planetei îşi ridică glasul întru salvarea vieţii lor şi a lumii întregi.

Fie ca Jubileul acesta să dea Bisericii Lutherane, şi nouă tuturor, un nou impuls spre unitate şi spre afirmarea valorii vieţii ca dar sacru al lui Dumnezeu, spre apărarea păcii pe pămînt.

Contextul ecumenic nou în care se serbează jubileul lui Martin Luther, ne găseşte mergînd împreună pe drumul apropierii, conlucrării active şi slujirii omului şi lumii contemporane, continuînd astfel intenţiile şi dorinţele înaintaşilor noştri.

În sărbătorirea jubileului lui Martin Luther noi nu vedem astăzi un semn al separării, ci posibilitatea de a ne reîntoarce la tradiţia veche a Bisericii de dinainte de despărţire, de a ne redescoperi reciproc valorile proprii şi a înţelege mai bine unitatea noastră originară în adevărul *Evangheliei* lui Hristos şi al *Tradiţiei* apostolice. În acest sens reforma adevărată a Bisericii, despre care toţi spunem că trebuie să fie permanentă, trebuie să fie o cale de continuă înnoire, de slujire în comun a oamenilor, a unităţii şi a păcii în lumea de azi".

*

Cei care l-au citit (a fost distribuit în limba germană, tuturor participanţilor) au apreciat deschiderea lui ecumenică şi propunerea de a se trece la un trialog catolic-lutheran-ortodox, spre a se soluţiona marile probleme teologice în discuţie, de către toate marile confesiuni creştine.

Sînt totuşi cîteva lucruri care ar mai trebui spuse, în vederea abordării *realiste* a dialogului nostru cu Bisericile Reformei, şi în vederea lămuririi credincioşilor şi clerului nostru asupra spiritului în care ne angajăm în dialog şi asupra speranţelor care ne îndeamnă spre aceasta.

Sărbătorirea a 500 de ani de la naşterea lui Luther este un eveniment ecumenic şi sub acest semn, cred eu, trebuie privită participarea şi trebuie înţeles interesul nostru al ortodocşilor faţă de el.

Luther i-a spus lui Eck că Ortodoxia a păstrat Biserica pură, Biserica dintru început. Atîta lucru ştia şi el. Nu sînt dovezi că ar fi avut totuşi cunoştinţe aprofundate despre ortodoxie. Poate că dacă ar fi avut, altfel ar arăta protestantismul. Metoda lui a fost una ad-hoc: exagerărilor catolice le-a răspuns prin alte exagerări. Teologia lui s-a născut din controverse, în luptă, nu în meditaţie, deşi nu i se pune la îndoială nici erudiţia, nici sinceritatea. El s-a născut şi s-a dezvoltat, — nu e vina lui, — în spaţiul occidental romano-catolic şi reacţia lui a fost în primul rînd faţă de Biserica romano-catolică a vremii lui, din care făcea parte şi el, şi din care de fapt n-a vrut să iasă. Şi-a păstrat uniforma pînă la sfîrşit.

Oneşti fiind deci şi lucizi, chiar în momentul festiv de acum, trebuie să spunem că e nevoie totuşi ca, şi noi şi protestanţii, să cercetăm împreună tradiţiile noastre, tradiţiile vechii Biserici, Tradiţia apostolică, pentru că aceasta în primul rînd ne va ajuta în drumul spre unitate. Se acceptă astăzi de către toţi principiul: *Ecclesia semper reformanda* în sensul de reînnoire permanentă. Opera lui Luther trebuie continuată. Luther n-a terminat-o. Acolo unde a rămas el, e pe la jumătatea drumului.

Concluzia e încă în lucru şi în aşteptare. Aşa trebuie înţeleasă aprecierea noastră faţă de lucrarea lui, şi participarea noastră la această sărbătorire a lui. Sîntem în dialog. Sîntem pe drum. Iubindu-ne, preţuindu-ne cu onestitate, ajutîndu-ne să înţelegem cum trebuie învăţăturile Scripturii şi ale Bisericii, vom răspunde chemării celei mai adînci pe care o simte fiecare suflet de creştin, aceea de a fi frate cu alt suflet de creştin, şi de a se întîlni în aceeaşi Biserică a lui Hristos.

Cunoscutul scriitor englez Thomas Carlyle, îi critică pe cei care, în loc să-l admire pe Luther, încep să-l „explice" şi să-i definească „dimensiunile", punîndu-i apariţia pe seama timpului. *„Era produsul timpului*, spun ei. Timpul îl chema. Timpul a făcut totul, el nimic, decît ceea ce şi noi, criticii mititei am fi putut face. Aceasta îmi pare o tristă ispravă. Timpul să-l cheme? Vai, am cunoscut timpuri care chemau cu glas destul de puternic pe omul lor mare, dar nu l-au găsit cînd îl chemau. Nu era acolo; Pronia nu-l trimisese. Timpul, chemînd cît putea de tare, avea să se prăbuşească şi să se scufunde, pentru că el nu voia să vină cînd era chemat".

Că l-a chemat *timpul* — abuzurile Bisericii romano-catolice — ceea ce încă se mai spune, în ciuda părerilor lui Carlyle, sau că a venit din el însuşi, din imboldurile sufletului său pasionat pînă la fanatism de stabilirea unei relaţii corecte cu Dumnezeu, poate fi încă subiect de controversă între teologi, istorici şi biografi. Ceea ce însă îi recunosc toţi, e autenticitatea faptei sale, verificată în faţa Dietei de la Worms: *Nu pot altfel!*, după care în mod normal, pe atunci, putea urma moartea. E drept că de la arderea lui Hus trecuseră mai mult de o sută de ani, dar de la cea a lui Savonarola nu trecuseră decît 23 de ani. Ce păcat că pe un asemenea act unic de curaj, de eroism, a zidit mai apoi şi atîtea castele în care a amestecat piatra cu cartonul.

Pentru apărarea vieţii, pentru pace

— Întruniri dedicate păcii, în cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului —

Aşezat la răscrucea multor furtuni istorice, poporul nostru a simţit din plin durerile şi pîrjolul războaielor, pacea fiind pentru el o comoară extrem de scumpă.

„Mergi în pace", „rămîi în pace", „pace bună" sînt saluturi de fiecare zi ale românului. Dorinţa de pace deci este o însuşire fiinţială a poporului nostru, care s-a manifestat totdeauna în istoria sa bimilenară, dar mai ales în ultimele decenii, cînd, pe plan internaţional, cursa înarmărilor a luat o amploare fără precedent, îndeosebi rachetele nucleare „distrugătoare de om, de cultură, de civilizaţie, de viaţă, de sens, de bucurie, de speranţă", cum spunea Î. P. S. nostru Mitropolit Antonie cu un anumit prilej.

Din această puternică dorinţă de pace a poporului nostru au emanat atîtea iniţiative româneşti la consfătuiri internaţionale, atîtea acţiuni întreprinse de Preşedintele ţării noastre pentru înlăturarea primejdiei unui război nuclear nimicitor. Rodul acestei dorinţe este şi Apelul pentru dezarmare şi pace al F.D.U.S. din 20 sept. a. c., document de negrăită valoare la răscrucea critică în care se află omenirea de astăzi.

Împreună cu întregul nostru popor, la nobilele idei şi chemări ale Apelului şi-au dat adeziunea, în cadrul unor adunări, şi fiii Bisericii noastre, cler şi credincioşi deopotrivă.

Asemenea adunări au avut loc şi în Arhiepiscopia Sibiului.

În 27 octombrie a. c. o astfel de adunare consacrată dezbaterii Apelului pentru dezarmare şi pace a avut loc la Sibiu, la care au participat preoţii din protopopiatele Sibiu, Mediaş şi Agnita, prezidată de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului; în 10 noiembrie la Făgăraş, la care au participat preoţii din protopopiatele Făgăraş şi Rupea, iar în 11 noiembrie a. c. la Braşov, la care au participat preoţii din protopopiatele Braşov şi Sf. Gheorghe, ultimele două adunări fiind prezidate de P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul.

Apelul — a spus între altele Î. P. S. Mitropolit Antonie la adunarea de la Sibiu — „cuprinde propuneri lucide, realiste, raţionale, de dezarmare, de denuclearizare, de asigurare a unei păci durabile şi adevărate pe întregul pămînt... Cheltuielile pentru înarmare sînt cheltuieli absurde, cheltuieli pentru distrugere", genul uman însuşi fiind angajat „într-o lucrare lipsită de sens, o lucrare spre sinucidere..."

Pentru astfel de motive cît şi în virtutea învăţăturii noastre creştine — a subliniat cu acelaşi prilej Î P. S. Mitropolit Antonie — „noi ne alăturăm fără nici un fel de şovăire, fără nici o reţinere luptătorilor pentru pace. Ne înscriem de asemenea, cu tot entuziasmul, în politica de pace a ţării noastre şi a Preşedintelui ţării noastre. De aceea subscriem cu profund simţămînt al împlinirii unei datorii de conştiinţă Apelul care ne-a fost prezentat astăzi".

Într-adevăr, noi, ca fiii ai Bisericii, creştinii toţi, ca de altfel toţi cei ce credem în Dumnezeu sîntem „responsabili pentru pacea lumii nu numai înaintea oamenilor ci şi înaintea lui Dumnezeu" — cum a arătat P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărăşanul la prot. Făgăraş, războiul fiind „un grav păcat împotriva lui Dumnezeu, el constituind declanşarea furibundă a patimilor din om".

Apreciat ca „un act de înaltă responsabilitate" (pr. I. Minu — Sîmbăta de Jos, prot. Făgăraş), Apelul pentru dezarmare şi pace al F.D.U.S. a întrunit adeziunea deplină a preoţimii din Arhiepiscopia Sibiului, ceea ce a rezultat pregnant din luările de cuvînt, multe la număr, la toate cele trei adunări menţionate, şi din fiecare protopopiat.

Vorbitorii au arătat cu ştiut temei că „în actualele împrejurări internaţionale cînd Europa a devenit un imens arsenal de arme nucleare, cînd se preconizează amplasarea chiar în acest an a noi rachete nucleare cu rază medie de acţiune, noi arme de distrugere în masă, cînd viaţa întregii planete este ameninţată, nu există problemă mai importantă decît aceea de a face totul pentru a determina oprirea acestui curs periculos" (pr. I. Vladovici — Şeica Mare, prot. Mediaş). Din acest motiv „în istoria popoarelor nu se cunoaşte o mişcare de asemenea proporţii pentru apărarea păcii" (prot. P. Dumbravă — Sf. Gheorghe) ca cea de astăzi, lupta pentru pace însemnînd în zilele noastre „lupta pentru a fi" (pr. I. Pătrunjel — Bod, prot. Braşov), pentru a supravieţui.

Cei ce au luat cuvîntul au reliefat de asemenea „cîtă inteligenţă umană, cîtă tehnologie, ce capital uriaş sînt absorbite în chip absolut absurd" (pr. Gh. Olteanu — Covasna), pentru distrugere, pentru ucidere, în timp ce „inteligenţa umană şi valorile materiale absorbite de armamentul termonuclear tot mai perfecţionat şi sporind din zi în zi prin cheltuieli enorme ar fi trebuit şi ar trebui pus urgent în serviciul unei umanităţi în care milioane şi milioane de oameni trăiesc şi mor în lipsuri, în boli, în analfabetism, în subnutriţie şi foame" (pr. I. Turcu — Cisnădie, prot. Sibiu).

De aceea toţi preoţii noştri şi-au mărturisit cu convingere şi căldură acordul deplin la Apelul pentru dezarmare şi pace menţionat, ca de altfel la toate iniţiativele Conducerii ţării noastre menite să înlăture primejdia unui război catastrofal. „Ca preot — cetăţean, într-un glas cu toţi fiii patriei noastre şi cu toţi preoţii Bisericii noastre, îmi exprim adeziunea mea totală faţă de Apelul pentru dezarmare şi pace al poporului nostru fiind convins că prin adeziunea mea susţin şi apăr bunurile supreme ale omenirii, bunurile supreme ale Bisericii, susţin şi apăr viaţa şi pacea pe pămînt", declara venerabilul şi vrednicul preot L. Moldovan (Cincul, prot. Făgăraş), sau cum mărturisea tot pe atît de vrednic pr. I. Popescu (Alţîna, prot. Agnita): „Alături de întregul nostru popor şi noi, slujitorii altarelor, susţinem aceste propuneri cu toată convingerea, ele fiind expresia voinţei noastre a tuturor, aspiraţia spre o viaţă paşnică pentru noi şi urmaşii noştri", această adeziune avînd pentru noi, ca fii ai Bisericii, şi „valoarea unei angajări morale, ea cuprinzînd într-un tot unitar Cerul şi Pămîntul, voinţa lui Dumnezeu şi năzuinţa omului, războiul însemnînd şi negarea voinţei lui Dumnezeu, negarea demnităţii omului ca chip al lui Dumnezeu" (pr. Gh. Răţulea — Băcel, prot. Sf. Gheorghe).

Acestor mărturisiri, şi, desigur, altora asemenea acestora s-au dat glas şi prin telegramele ce s-au trimis din plenul celor trei adunări menţionate Preşedintelui ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu.

„În unanimitate şi cu însufleţire — se spune în telegrama trimisă din plenul adunării preoţeşti de la Sibiu — toţi participanţii şi-au exprimat deplina adeziune la acest Apel, document care reflectă politica de pace, de cooperare şi de înţelegere promovată de statul şi poporul nostru, inspirat din concepţia înţeleaptă şi realistă a Domniei Voastre, despre rezolvarea conflictelor din lumea contemporană pe cale paşnică, prin dialog, printr-o nouă ordine economică internaţională, printr-un echilibru la nivelul de jos, prin dezarmare şi în primul rînd prin dezarmarea nucleară", sau cum se spune în telegrama prilejuită de adunarea preoţească de la Braşov: „Ca fii ai acestor mîndre plaiuri străbune, noi şi credincioşii pe care îi păstorim în Ţara Bîrsei, a buzaelor şi pe meleagurile Covasnei subscriem cu toată fiinţa noastră la nobilele idei şi chemări ale Apelului pentru dezarmare şi pace, care reprezintă o nouă şi grăitoare dovadă a idealurilor de pace şi colaborare frăţească ale poporului nostru".

Arhid. *Gh. Papuc*

Adunare pentru pace la Inst. Teol. Univ. din Sibiu

O adunare pentru pace a avut loc şi la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, vineri, 4 nov. 1983, orele 12,00.

Adunarea a fost prezidată de P. S. Sa Lucian Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

În aulă erau prezenţi toţi profesorii şi studenţii Institutului, precum şi personalul administrativ.

Adunarea a fost deschisă printr-un cuvînt al *P.C. Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu*, rectorul Institutului.

Arătînd pericolele care ameninţă pacea lumii în epoca noastră, P. C. Părinte Rector a salutat noua iniţiativă de pace a Preşedintelui ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu, „care cuprinde propu-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *Vasile Mihoc*

Adunare pentru pace la...

(Continuare din pag. a 3-a)

neri lucide, realiste, raționale de dezarmare, de denuclearizare, de asigurare a unei păci durabile și adevărate pe întreg pămîntul". Subliniind realitatea și iminența pericolului pe care-l reprezintă cursa înarmărilor în care se află angajate marile puteri, P. C. Sa a înfățișat cîteva dintre temeiurile biblic-teologice ale implicării creștine în efortul pentru apărarea și promovarea păcii, a vieții oamenilor. „Prin învățătura noastră creștină — a spus în încheiere P. C. Părinte Rector —, noi ne alăturăm fără nici o șovăire, fără nici o reținere, luptătorilor pentru pace. Și ne înscriem de asemenea, cu tot entuziasmul, în politica de pace a țării noastre și a președintelui țării noastre. De aceea subscriem cu profund simțămînt al îndeplinirii unei datorii de conștiință Apelul F.D.U.S. Cerem încetarea cursei înarmărilor. Cerem renunțarea la amplasarea de noi rachete nucleare în Europa și retragerea celor deja instalate".

În continuare, *P. C. Pr. Prof. Dr. Ioan Ică* a dat citire *Apelului pentru dezarmare și pace al adunării reprezentanților organizațiilor de masă și obștești, ai celorlalte organizații componente ale Frontului Democrației și Unității Socialiste*, din 20 septembrie a. c.

A luat apoi cuvîntul *P. S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul*. Arătînd cît de înfricoșător este răul războiului și evidențiind pericolul pe care-l întreține actuala cursă a înarmărilor, Prea Sfinția Sa a insistat asupra angajării creștine în efortul de zidire a păcii, prezentînd o serie de manifestări recente pentru pace ale unor Biserici din mai multe țări ale lumii.

În continuare au luat cuvîntul: *Pr. prof. Vasile Mihoc, stud. Vasile Benchea* (an. III), *Pr. Zaharia Drăghiciu, secretar șef, stud. Vasile Brumar* (an. IV), *Pr. lector Dorin Oancea, stud. Aurel Pavel* (an. II), *Pr. lector Ioan Glăjar* și *stud. Dumitru Apostol* (an. I). Evidențiind pericolul pe care-l reprezintă stocurile imense de armament existente pe glob și mai ales în Europa și înfierînd atitudinea iresponsabilă a celor care sporesc neîncetat, într-un ritm nebunesc, mijloacele de distrugere a vieții pe planeta noastră, vorbitorii au exprimat în cuvinte vibrante dorința de pace a poporului nostru, pentru binele și progresul tuturor oamenilor, pentru salvarea și promovarea vieții, care reprezintă darul suprem al lui Dumnezeu. Înfățișînd recentul *Apel pentru dezarmare și pace* al F.D.U.S. în contextul marilor acțiuni pentru pace ale poporului nostru, mai ales din ultimii ani, al răsunătoarelor inițiative de pace ale țării noastre, receptate cu simpatie și deplină aprobare de toți oamenii de bine, de forțele iubitoare de pace din lumea întreagă, vorbitorii și-au exprimat adeziunea deplină la acest *Apel*, angajarea fermă, în solidaritate cu întregul nostru popor, în efortul de zidire a păcii și înfrățirii între oameni și popoare.

Adunarea a hotărît trimiterea unei telegrame Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, prin care s-a dat expresie adeziunii unanime la *Apelul pentru dezarmare și pace* al F.D.U.S., hotărîrii de slujire cu toate forțele lupta pentru dezarmare și pace și de a sluji cu devotament nețărmurit scumpa noastră patrie.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Dumitru Radu Popa despre cartea lui Valeriu Anania (Arhimandritul nostru Vartolomeu): ROTONDA PLOPILOR APRINȘI: „Nu în ultimul rînd, „Rotonda plopilor aprinși" e un document important pentru cunoașterea mai aprofundată a lui Valeriu Anania însuși, căci personalitatea și frămîntările acestui spirit ales răzbat din fiecare pagină tipărită. În acest sens, el ne oferă, fără urmă de ostentație, și o veritabilă, plină de învățăminte, autobiografie spirituală" (în „Tribuna României", nr. 252, 15 septembrie 1983, p. 8).*

● *A.C.I.E.R. — „Asociația culturală internațională a etniei române" s-a constituit la Viena, cu prilejul întîlnirii acolo în septembrie 1983 a unui mare număr de români stabiliți în străinătate, ca să ia parte la Simpozionul „CANTACUZINO — ROMÂNII APĂRĂTORI AI EUROPEI". Reproducem din* Mesajul *redactat de fondatori: „Adresăm tuturor românilor de dincolo de România, care mai simt românește și vorbesc dulcea limbă a lui Mihai Eminescu, un fierbinte mesaj de unire, în simțire și în gînd, de solidaritate spirituală în fața istoriei și destinului țării noastre de origine, pentru apărarea istoriei și valorilor noastre naționale, pentru afirmarea spiritualității românești în spațiile în care trăim cu dorul gliei strămoșești în inimi". Asociația va scoate și o revistă, UNIREA.*

● *Al. Cerna Rădulescu scrie în STEAUA (nr. 8, 1983, p. 7—8), CUM A APĂRUT PAMFLETUL „BAROANE", amintiri și exegeze argheziene datorate unui condei experimentat și valoros martor de epocă.*

● *În revista MAGAZIN (nr. 39, 1983) se pot citi informații interesante despre:* „Soarele, luna și stările afective" *(Carmen Antohi), despre:* „Sensibilitatea plantelor" *și despre unele* „Taine ale organismului uman" *(Arcadie Percek). Sînt mai mult decît simple divertismente.*

● *Despre marele mecenat* Emanoil Gojdu, *fondatorul* Fundației *care îi poartă numele și căreia îi sînt datori mulți transilvăneni care s-au bucurat de burse universitare, scrie în* Contemporanul, *Stelian Vasilescu (nr. 39, 1983, p. 13).*

● *„Ziariști orădeni și Unirea din 1918", articol în „Familia" (nr. 9, 1983, p. 5) de Stelian Vasilescu, scrie despre Roman Ciorogariu și Gheorghe Tulbure, amîndoi ziariști la „Tribuna Bihorului" în perioada unirii. Cel dintîi a fost episcop al Oradiei, iar al doilea preot, amîndoi „semănători de românism".*

● *„Luceafărul" (nr. 38, 24 septembrie 1983), p. 8) publică* Poeme *de un foarte mare poet din R. S. S. Moldovenească: GRIGORE VIERU.*

● *Cu vorbe bine alese, solemn și sobru în stilul lui Pârvan, Ion Dumitriu-Snagov scrie despre Paolin de Nola și Niceta de Remesiana —* tata Niceta *— (Te patrem dicit plaga tota Boreal — Ție toate ținuturile de la miază-noapte îți zic tată! — îi scria Paolin pe culmea dintre secolul IV și V), în „STEAUA" (nr. 6, 1983, p. 23).*

● *În aceeași revistă (la pag. 25) semnătura din fruntea povestirii INIMĂ DE MAMĂ înciîrată I. C. Maramureșanul, trebuie desciîrată Episcop Iustinian Chira Maramureșanul, mai cunoscut sub acest nume!*

● *După ce a citit ANTIM IVIREANUL, CĂRTURAR UMANIST de Fanny Djindjihașvili, editura Junimea, Iași, (prefață de Virgil Cândea) și a recitit DIDAHIILE (Ed. Minerva, București, 1983), cunoscutul critic literar Valeriu Cristea, scrie în „România Literară" (nr. 29, 1983, pag. 11): „Văd acum în Antim Ivireanul pe unul din cei mai mari scriitori români de dinaintea lui Eminescu, Creangă, Caragiale". Subscriem și noi.*

● *Ion Dumitriu — Snagov, publică în „Revista Arhivelor" (nr. 3, 1983, p. 245—256) un interesant studiu intitulat: IMAGINEA TERITORIILOR ROMÂNEȘTI ÎN LOGGIA LUI RAFAEL SANZIO. Loggia aceasta se află în Palatul Vaticanului, construită între anii 1513—1518, proiectată de Bramante, dar ea a fost construită în viziunea proprie de Rafael. Mai poartă și numele de* Loggia della Cosmografia, *deoarece pe pereții de nord și de vest, au fost pictate hărți ale lumii cunoscute din vremea aceea, la care au lucrat pictori, cartografi și istorici, în jurul anului 1560. Sînt prezente aici și Moldova, Transilvania și Valahia, inclusiv Dobrogea, ocupînd teritoriile vechii Dacii, cu o mulțime de urme de localități pe care Ion Dumitriu — Snagov le echivalează cu denumirile actuale. Harta teritoriilor românești este nu numai un izvor istoric de mare importanță, ci și un adevărat monument național.*

● *În aceeași publicație, alte studii se ocupă de asediul Vienei și de contribuția românească la apărarea și eliberarea orașului, după izvoare românești și străine. Trei studii sînt semnate respectiv de Șerban Voinea Semo, Constantin Șerban și Dumitru Zaharia. Îmbogățesc substanțial bibliografia problemei.*

● *ACCENTE ȘI PROFILURI, un titlu nou pe coperta unei cărți semnate de Dan Zamfirescu la editura „Cartea Românească", (1983, 509 p.), adună scrisul din categoria — cum singur o caracterizează — „ziaristică" a autorului, pe o lungă perioadă de timp: 1963—1983. Volumul, frumos închinat memoriei părinților săi, „întru pomenire", demonstrează cum* circumstanței *(articolul de ziar e al zilei), cînd i se prind cu pricepere toate dimensiunile și i se dă șansa de afirmare, își dezvăluie* permanența.

● *Gheorghe Bulgăr:* Referințe istorice eminescene: Traco-Dacii, *articol în NOI TRACII, nr. 96/1982, Milano, Italia, din care citățm: „Eminescu face loc larg istoriei și eroismului Daciei în creația lui literară, pentru a sugera vechimea, virtuțile (în acord cu istoricii antichității) și persistența locuitorilor Daciei străvechi, componentă esențială a ethosului, ca și a etnosului românesc."*

ANTONIE DE LA PRISLOP

Dr. *Antonie Plămădeală*, NUME ȘI FAPTE ÎN ISTORIA CULTURII ROMÂNEȘTI, SEC. XVII—XIX LA BUZĂU. Editura Episcopiei Buzăului, 1983, 118 p.

Noua carte a Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, rod al preocupărilor sale pe tărîmul scrisului din perioada în care se afla în fruntea Episcopiei Buzăului, pune în lumină chipul unor vrednici ierarhi care au condus destinele acestei Episcopii între sec. XVII—XIX. Este vorba de patru dintre cei 38 de episcopi care s-au perindat la Buzău, începînd cu anul 1500. Numele lor sînt binecunoscute pentru că „au lăsat urme deosebite și incontestabile în cultura românească" (p. 5).

Primul dintre ei este episcopul Mitrofan, care s-a aflat pe scaunul episcopal al Buzăului între 1691—1702. El s-a remarcat prin participarea sa activă la lupta pentru introducerea limbii române în cult. Nicolae Iorga l-a numit „un nou Coresi" datorită bogatei sale activități tipografice. A tipărit peste 30 de cărți. Anterior, Mitrofan a fost episcop al Hușilor și în această calitate este trecut între cei care și-au adus contribuția la traducerea și tipărirea Bibliei de la București, din 1688.

Î. P. S. Mitropolit Antonie îl caracterizează drept „nume nemuritor în cultura românească".

Al doilea ierarh, a cărui activitate este reflectată pe larg în carte, este episcopul Chesarie, care a păstorit între 1825—1846. Ctitor al Seminarului din Buzău, restaurator al palatului domnesc (actuala reședință), ctitor de tipografie, de școală de sculptură, de școală de zugravi și de școală de muzică bisericească, episcopul Chesarie a fost și un mare patriot. Prieten al lui Tudor Vladimirescu, a sprijinit cu mult zel Revoluția de la 1821.

Pentru multiplele sale merite cîștigate în anii păstoririi, la Buzău, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie îl recomandă „memoriei Bisericii și a neamului românesc, spre pomenire veșnică" (p. 38).

Episcopul Filotei este cel de al treilea ierarh, al cărui chip este conturat în cartea pe care o prezentăm. El a fost episcop al Buzăului între 1850—1860. Neînțeles de contemporani și adeseori prezentat într-o lumină defavorabilă, Î. P. S. Mitropolit Antonie arată că el a fost de fapt „un om vrednic al națiunii și al culturii române", slujindu-le pe amîndouă cu sinceră devoțiune. De numele lui Filotei se leagă tipărirea, la Buzău, a Bibliei în cinci volume (1854—1856). Este a patra Biblie românească după cea de la București din 1688.

Ultimul dintre cei patru ierarhi buzoieni de care se preocupă I. P. S. Mitropolit Antonie este Dionisie Romano, transilvănean din Sălișteа Sibiului, care „face parte ca și Gheorghe Lazăr, ca și Filotei (originar și el din Transilvania) și mulți alții, din acea revărsare de minte de peste Carpați spre cele două Țări românești, transhumanță uneori în căutare de rosturi și împliniri, alteori aducînd rosturi ce se puteau mai ușor împlini în patria liberă, împreună cu frații de aici". Om de mare cultură, Dionisie a fondat trei periodice la Buzău, a tipărit numeroase cărți și a adus o contribuție de seamă la lupta pentru realizarea unității statale a poporului nostru.

Readucînd în actualitate numele și meritele nepieritoare ale acestor vlădici buzoieni, Î. P. S. Mitropolit Antonie săvîrșește un lăudabil act de cinstire a memoriei lor, evidențiind totodată aportul deosebit al Bisericii la promovarea culturii naționale și la înfăptuirea idealurilor de libertate, unitate și progres material și spiritual de care a fost însuflețit în permanență poporul român.

După cele cîteva planșe ilustrative cu care este înzestrată cartea, găsim în final două materiale care se încadrează în iconomia ei, întrucît cuprind referiri la trecutul istoric al aceleași eparhii a Buzăului, unde au păstorit și ierarhii amintiți. Primul material se intitulează: „Presă religioasă și îndrumare pastorală la Episcopia Buzăului de-a lungul veacurilor", din care reținem informația că la Buzău s-a editat primul ziar religios („Vestitorul bisericesc" — apărut la 1839). Al doilea material ne pune în cunoștință de cauză despre „Trei descoperiri recente la Episcopia Buzăului". Aceste descoperiri au fost făcute în incinta reședinței episcopale, cu ocazia lucrărilor de restaurare a palatului, începute în 1981. Este vorba de temeliile foișorului brîncovenesc, de o inscripție cu numele lui Constantin Brîncoveanu și de mormîntul episcopului Ioasaf, care a păstorit între 1708—1716.

Scrisă în spiritul cărții anterioare — „Dascăli de cuget și simțire românească" — și actuala carte reflectă marea dragoste de care este însuflețit Î. P. S. Mitropolit Antonie pentru trecutul istoric și cultural al poporului nostru și deopotrivă respectul său profund față de marii bărbați ai neamului dintre care mulți au fost în același timp și devotați slujitori ai Bisericii.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Preot prof. Dr. NICOLAE TERCHILĂ 1898—1983

În zorii zilei de 26 octombrie 1983 a plecat dintre noi preotul Dr. Nicolae Terchilă, doctor în teologie și doctor în filozofie, fost profesor la Institutul Teologic din Sibiu și vrednic slujitor al altarului. Pentru a actualiza prezența sa în mijlocul nostru, menționăm că Nicolae Terchilă s-a născut în 28 octombrie 1898 în Copșa Mică, dintr-o venerabilă familie de preoți. Corolarul activității sale școlare a fost: diploma de absolvire a Academiei teologice, licența în teologie de la facultatea din Chișinău, doctoratul în filozofie de la Universitatea din Leipzig (Germania), doctoratul în teologie de la Facultatea de teologie a universității din București. Din toamna anului 1925 devine profesor la Academia teologică din Sibiu, devenită apoi Institut Teologic Universitar.

Profesor cu calități de-o înaltă erudiție a semănat, cu dărnicie volume, studii, articole, care ridică prestigiul Instituției pe care a slujit-o. Menționăm doar: Istoria filozofiei, Evanghelia în școală, Tîlcuirea Sfintei Liturghii, Tîlcuirea Sfintelor Taine.

A fost prohodit în Sfînta Catedrală în ziua de 28 octombrie 1983 în prezența P. S. Episcop Lucian Făgărășanul. Pr. prof. N. Neaga a adus omagiul de apreciere al Î. P. S. Mitropolit Antonie și a vorbit în numele Institutului Teologic. Au mai vorbit parohul cartierului, Preot Mihai Rusu și Pr. Nichifor Todor, iar în fața rămășițelor din fața mormîntului proaspăt deschis, a adus omagii, în numele foștilor studenți, Pr. prof. Dr. T. Bodogae. Chipul lui Nicolae Terchilă doarme în țărîna primitoare din Dumbrava Sibiului dar sufletul său rămîne la temelia atîtor valori spirituale ale ucenicilor săi.

Pr. prof. *N. Neaga*

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; *Lucian Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 1 decembrie 1983 Nr. 45—46/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

1918 — STATUL NAȚIONAL UNITAR ROMÂN — 1983

CALENDAR DE INIMĂ

A fi contemporani cu Unirea

gînd la 65 de ani de la marea faptă de la 1 decembrie 1918

Unirea de la 1 decembrie 1918 a fost împlinirea unui vis de veacuri, visat noapte de noapte și zi după zi de toți românii de pretutindeni.

La început românii au fost una, un neam, o țară, o glie, un suflet, o credință, o inimă, un gînd, o limbă, un ideal, o geografie și o istorie, rotunde ca pîinea, ca soarele și ca luna plină, închegate desăvîrșit ca desăvîrșirea cercului între celelalte forme din lumea geometriei. Statul dac centralizat al lui Burebista, moștenit de noul popor în formare, din daci și din romani așa a fost, aici a fost, întreg a fost, unit și unic a fost.

Și dacă au venit peste el alții, unii trecînd în goana cailor cu care erau înfrățiți întru sălbăticie, iar alții mai imblînziți, dar tot fără drept de rămînere, au rămas o vreme la noi, cu viclenie ispitind blîndețea noastră, ca să ne ia locul, în cele din urmă au fost nevoiți să înțeleagă că trebuie să ne lase în pace și să plece și ei, înainte de a nu se trezi că nu mai are cine pleca.

Românii, ca și strămoșii lor, s-au dovedit puternici, viguroși prin alcătuirea fizică și prin cea spirituală, rezistenți și răbdători, luptători inteligenți și biruitori cuminți. Și-au știut dintotdeauna dreptatea de partea lor, după cele mai drepte dintre legile oamenilor și ale lui Dumnezeu, și așa au răzbătut prin istorie, în cele mai întunecate dintre veacurile întunecate de năvăliri nedrepte și silnice, peste casa și peste avutul lor. S-au dovedit a fi din specia pietrei munților lor — piatră ce nu poate fi desprinsă pentru că vine din adînc, din inima pămîntului; s-au dovedit a fi din specia stejarului, pe care nici o furtună nu-l poate sminti din locul în care s-a înșurubat prin mii de rădăcini, în glie; s-au dovedit a fi specia trestiei, pe care nici cel mai cumplit uragan n-o poate rupe, pentru că știe să se îndoaie cînd trebuie și uraganul alunecă neputincios și trece, iar ea se îndreaptă apoi și cu fruntea sus biruiește timpul.

Au venit și vremuri mai îndelungate de suferință. Rînduielile istoriei, adesea țesute din interese contradictorii, din sete oarbă de putere, din rîvnire nedreaptă la bunul vecinului și din alte cauze, care n-au fost ale vrerii noastre, ne-au adus în situații care ne-au rupt inima în două și în mai multe bucăți. Inima a suferit de sfîșierea pămîntului, pe care ni l-au împărțit ca pe cămașa lui Hristos, de despărțirea ființei celei una a străvechii Patrii, în mai multe și separate. Una s-a numit Moldova, cu toate cunoscutele ei părți, alta s-a numit Țara Românească cu Muntenia, cu Dobrogea și Oltenia, a treia Transilvania, cu Ardealul, cu Banatul, cu Crișana și Maramureșul. Și nu numele le-a despărțit, căci numele ale lor erau, și ale lor au rămas, și vor rămîne în vecii vecilor, ci granițele care le-au tăiat în bucăți, separînd surorile ca pe niște străine. Și așa, mărunțite, au putut fi lovite mai ușor, s-au putut apăra mai greu și uneori, unele, au căzut și sub robie cu adevărat străină.

Dar inima, deși ca o pecete ruptă în trei, a rămas una, și cum a bătut în pieptul uneia din surori, așa a bătut și în pieptul celorlalte, același sînge circulînd dinspre trupurile lor spre centrul cel unic, spre izvorul simțirii și al cugetului, al visului și al speranței că într-o zi vor fi din nou una. Au vorbit mereu aceeași limbă, au cîntat aceleași cîntece nostalgice, au crezut în același viitor care se aduna în ființa ce urma să restaureze *Dacia Felix* și să fie România, *„Statul național unitar român"*.

Acest vis s-a împlinit la 1 decembrie 1918, prin hotărîrea Adunării Naționale de la Alba Iulia. Căci 1 decembrie 1918 a fost ziua de culme, ziua de încheiere a unui proces îndelung dorit, a unor

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Gînduri la aniversarea a 65 de ani de la Marea Unire a Transilvaniei cu Țara Mamă

Poporul român, răsărit din viguroasa tulpină daco-romană, și-a croit un drum statornic în istorie, avînd conștiința că e stăpîn dintru începuturi al acestor binecuvîntate meleaguri din spațiul carpato-danubiano-pontic. El a apărut pe scena istoriei ca un popor creștin, astfel încît, vorbind despre originea poporului român nu putem să nu amintim și de creștinism, care alături de romanitate, este a doua coordonată principală a etnogenezei românești.

Cu plămada creștină în suflet primită, după tradiție, prin predica în Scyția Minor a Sf. Ap. Andrei cel întîi chemat la apostolie, poporul român și-a păstrat nu numai ființa neamului, ci și limba și credința, în lungul proces istoric continuîndu-și și îmbogățindu-și viața materială și spirituală din care s-a dezvoltat pe parcurs conștiința unității de neam.

Principalul factor care vorbește în mod deosebit despre unitatea dintotdeauna a poporului român este credința sa creștină. Această lege strămoșească a fost legată permanent de sufletul poporului nostru. Ne sînt cunoscute în acest sens pentru perioada mai veche o seamă de mărturii arheologice care ne vorbesc despre prezența creștinismului pe pămîntul nostru încă din sec. III—IV după Hristos. Amintim doar cîteva cum sînt: Gemma de la Potaissa cu blîndul păstor, peștera și porumbelul din sec. III—IV, opaițul creștin din Dobrogea din sec. IV, donariul cu monograma lui Hristos din sec. IV descoperit la Biertan—Mediaș, opaițul cu cruce de la Alba Iulia, vasul ceramic cu inscripție și simboluri creștine din sec. IV, descoperit la Moigrad—Sălaj, etc.

Rezultatele investigațiilor arheologice au demonstrat că viața populației băștinașe și-a urmat firul neîntrerupt pe aceste locuri, manifestările de cultură materială și spirituală prin factorii principali care probează prezența și continuitatea noastră în epoca migrațiilor, în cadrul procesului de asimilare a populațiilor care au venit pe teritoriile noastre inclusiv a slavilor (M. Mușat-Ion Ardeleanu, *De la Statul geto-dac la statul român unitar*, Buc. 1983, pag. 79). În acest context istoric e demnă de amintit informația pe care ne-o oferă „Oguzname", cea mai veche cronică turcească care ne spune că la anul 839 exista o „țară a românilor" amintită cu prilejul unei ciocniri armate dintre români și cumani (M. Mușat-I. Ardeleanu, *op. cit.*, pag. 83).

De asemenea e importantă relatarea din cronica notarului anonim al regelui Bela privind existența la sfîrșitul sec. IX și începutul sec. X a unor formațiuni

(Continuare în pag. a 2-a)

† EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

Alternativa ce ne stă în față

Război și pace. Aceste cuvinte cuprind, în sine, probleme fundamentale ale omului și ale rostului său pe acest pămînt. Ele angajează atît structura morală a omului, cît și forțele economice și organizatorice ale fiecărui popor.

1. În mod obișnuit, prin război înțelegem o formă de violență colectivă în rezolvarea unor probleme privitoare la viață. Războiul este dezlănțuire sălbatică de ură. În desfășurarea lui, se încalcă toate drepturile și se dezonorează demnitatea ființei umane.

Astăzi, cuvîntul „război" este asociat și cu posibilitatea dispariției întregii civilizații și a vieții însăși. În această alarmantă și întunecată perspectivă, războiul este cea mai mare crimă îndreptată împotriva omului înrudit, spiritual, cu Dumnezeu, izvorul vieții.

2. Pacea este cea dintîi condiție a dezvoltării materiale și spirituale. Sub raportul creației, ea este un imperativ divin, sădit în însăși energiile cosmosului, în legile vieții. Sf. Scriptură ne spune că Dumnezeu a creat totul în pace și pentru pace. Potrivit acestei meniri a întregului univers, a omului în special, pacea este și un act voluntar, conștient. Ea are deci și o valoare morală. În starea de pace este angajată voința liberă, mintea și inima omului. În această angajare, creștinul are o atitudine ziditoare, optimistă. Între „război și pace" el se pronunță, în modul cel mai hotărît, pentru pace. Creștinul știe că ultimul scop al istoriei este lărgirea hotarelor împărăției lui Dumnezeu pe pămînt. Această împărăție este lumină, certitudine, „pace și bucurie în Duhul Sfînt" (Rom. 14, 17).

3. Pacea este și o lucrare divin-umană. În cadrul ei, susținem și promovăm principiile fundamentale ale armonioasei viețuri și conviețuiri: dreptatea, libertatea și egalitatea tuturor.

Atunci cînd fiecare om primește ceea ce este al său și săvîrșește cele ce sînt potrivite cu voia lui Dumnezeu, motivele de vrajbă și dușmănie dispar. Într-o armonie vie, „dreptatea se sărută cu pacea". Pacea este, astfel, o stare de spirit ziditoare, dinamică. Ea cuprinde toate gîndurile, toate ostenelile, mintea și inima omului, întărite de harul dumnezeiesc și purificate de un cuget curat.

4. Mijloacele pentru înfăptuirea, în mod treptat, a stării de pace, sînt multe și variate. Accentuăm însă faptul că pentru creștin puterea care sudează, spiritual, toate străduințile în direcția păcii, este iubirea activă. Prin ea, creștinul luminat de credința lucrătoare vine în întîmpinarea păcii ca dar dumnezeiesc.. „Pacea mea o dau vouă" (Ioan 14, 27), zice Mîntuitorul.

Pacea Mîntuitorului „covîrșește orice minte" (Filipeni 4, 7). Ea ne ajută, pe temeiul iubirii, să luăm în considerare și punctul de vedere al semenului, înțelegîndu-l. În acest sens, avem datoria să cultivăm capacitatea de transpunere în situația celuilalt, să-i ascultăm opinia. Aceasta presupune un program înfinit întru a smulge, din suflet, ambiția deșartă, ,mîndria, egoismul. Realizarea acestui program moral proiectează, spre zări de pace, relațiile dintre oameni.

5. Reținem, așadar, că esența lumii fiind lăuntrică, pacea își are rădăcinile în sufletul omului. Mîntuitorul ține seama de acest adevăr și, în Predica de pe Munte, interzice nedreptatea, jignirea, lezarea demnității omului chiar și numai în gînd. Sfinții Părinți ne spun că realizarea acestei înalte staturi morale previne încordarea, dușmănia și înfrumusețează, în durabilă și adevărată bucurie, relațiile dintre oameni.

6. Să ne primenim, deci, cugetul. Să ne întărim voința întru a voi o viață dreaptă pentru fiecare popor, indiferent de gradul de civilizație, de zona geografică în care se află. Să adîncim unitatea de vederi asupra destinului omului pe acest pămînt: acela de a se perfecționa, lăuntric, întru zidirea păcii.

Cuvîntul frumos în favoarea păcii să-l și unim cu fapta ziditoare, concretă, universal corespunzătoare, în slujba ei. Bucurîndu-ne de roadele progresului și ale păcii, să-l rugăm pe Atotțiitorul să ne ajute să ne întoarcem, în mod firesc, „cu pace", la El.

„Revarsă, Doamne, pacea Ta peste noi, căci toate lucrurile pentru bucuria vieții noastre le-ai făcut" (Isaia 26, 12).

Pr. *Gheorghe Rățulea*

Pentru întîia dată la Alba Iulia

Sînt tot mai puțini oameni în viață, dintre aceia care au avut fericirea să fie în cetatea Alba Iulia la ziua cea mare a împlinirii idealului de unitate națională a poporului român — 1 Decembrie 1918.

Pentru cei ce mai sînt în viață amintirile năvălesc fără încetare și încep să se impună, fără a fi cu putință să li se pună, vreun zăgaz. Iată de ce nu le putem rezista nici noi și le așternem acum, pe hîrtie.

Era în toamna aceea, pe la jumătatea lui noiembrie, o zi geroasă și cu ploaie. Mă aflam cu copiii în capul satului — sat nu departe de Cetatea lui Mihai Viteazul — trimiși de părinți să îngrijim de niște orătănii și să mai scape mamele de gurile noastre, care nu mai încetau cu întrebările.

După amiazi, vedeam venind, pe rînd tot cîte unul sau doi ostași. Se întorceau de la război.

Primiseră „Urlaub" — concediu, învățaserăm să-i zicem de la nemții ce trecuseră pe la noi.

Pe la patru după amiază, veni în fuga mare, fratele Ion și-mi spuse la ureche: „Hai acasă că a venit tata." Trecuse pe drum dar nu l-am cunoscut pentru că plecase de acasă de doi ani.

M-am dus repede și cînd l-am văzut șezînd pe scaun, cu mustață mare, mi se părea că-l văd pe Franț Iosif al cărui chip îl aveam pe perete, semn al loialității față de stăpînire.

Cu greu m-am lăsat dumerit să merg pe genunchii tatii. Ne-a povestit, cum numai el știa să povestească, cîte a petrecut în Bosnia și Herțegovina și am înțeles că vine de la Ciucea, fără să știu în ce țară este această localitate, unde s-a oprit frontul și a venit acasă să fie „de față" la marea adunare de la Alba Iulia.

În zilele ce au trecut m-am dus cu tata în „Pojeră" să aducem lemne pentru iarnă, căci aștepta să plece iar pe front ca și cînd nu isprăvise lucrul pe care îl începuse cu doi ani în urmă.

Îmi amintesc că m-a întrebat: cum îmi place la școală și dacă învăț bine, căci, tot ca să scape de gura mea, mama m-a trimis cu fratele mai mare la școală și dascălul văzînd că răspund la întrebări, alături de ceilalți, m-a înscris în clasa întîi, deși nu împlinisem șase ani.

A venit ziua cea mare. Oamenii se pregăteau să meargă la Alba Iulia. Circa treizeci de căruțe erau gata să plece în zorii zilei. Tata avea să meargă cu căruța cu moșul Nicolae, fratele dînsului mai mare, și cu unchiul Vasilie al lui Stan, cumnatul tatii.

Seara mama îmi pregătise niște cioareci noi, de lînă și ghetuțe noi „de box" cu care făcuseră cunoștință, pentru prima oară, picioruțele mele, învățate pînă atunci numai cu opinci.

(Continuare în pag. a 2-a)

† VASILE
Episcopul Oradiei

A fi contemporani cu Unirea

(Continuare din pag. 1)

lupte îndelung purtate, a unor voințe hotărît exprimate, izvorîte din aceeași inimă ce fusese pînă atunci împărțită. Ea s-a tot adunat și a mers spre țintă, pînă cînd, odată cu miile de transilvăneni înarmați cu „credenționale" de la toți vecinii, a ajuns la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia.

Ce dreptate avusese la 1542 străinul Martinuzzi, cînd îi scria episcopul de Kalossa: *„Din vechime se frămîntă transilvănenii cu gîndul să se desfacă de acest regat al Ungariei și să trăiască după exemplul Moldovei și Munteniei și nu vor întîrzia să facă pasul acesta"*. Iată, l-au făcut!

La Alba Iulia s-a desăvîrșit procesul regrupării într-o singură unitate, într-o singură ființă a românilor din spațiul carpato-danubiano-pontic, spațiu din vremuri imemorabile al nostru, al celor născuți în el.

Unirea de la 1 decembrie 1918, a ajuns la Alba Iulia, dar era pornită pe drum, de mult, de foarte mult, din prima zi în care românii s-au văzut despărțiți. N-a fost zi lăsată de la Dumnezeu să nu se audă suspin de întoarcere la unitate. *„Noi vrem să ne unim cu Țara"* s-a strigat pe Cîmpul Libertății. *„Existența unui popor nu se discută, ci se afirmă"*, spusese Ioan Rațiu, memorandistul, și iată că la Alba Iulia poporul o afirmă. Uneori suspinurile de întoarcere la unitate s-au prefăcut în uragan de mînie, și în strigăte după dreptate, și au căpătat nume, și s-au numit Grigore Ureche, apoi Mihai Viteazul, apoi Dimitrie Cantemir, apoi Horia, Cloșca și Crișan, Apoi Tudor Vladimirescu, apoi Nicolae Bălcescu, apoi Avram Iancu, apoi Alexandru Ioan Cuza, apoi *Memorandiștii* și cîte alte nume n-au mai avut, de la vlădică pînă la opincă, de la dascălii de școli și preoții satelor, pînă la gazetarii care făceau cu rîndul șederile de pedeapsă la Seghedin sau la Vaț, mai ales în ultimii 51 de ani, în așa-numita perioadă a dualismului (1867—1918), cînd s-a întețit parcă mai mult ca oricînd, politica de deznaționalizare a elementului românesc, deși majoritar, autohton, istoricește acasă la el, cu strămoșii lui de mii de ani sub glie, în cimitirul satelor lor, acolo de unde erau ei.

În Transilvania, călătorul să calce pămîntul cu grijă și cu adînc respect, cu capul descoperit ca într-o catedrală. Sub pasul lui au curs multe lacrimi, a curs mult sînge, e îngropată multă suferință. Pe-aici a trecut Mihai Viteazul, acest chip al visului tuturor românilor, din toate veacurile și din toate colțurile locuite de români. Ascultați-l dinspre podiș și dinspre munte, căci cuvintele i-au rămas ascunse și vii în graiul vîntului și în aburul pămîntului: *„Iar în toată această a mea străduință, nici Țara Moldovei, nici aceasta (Ardealul), nu mi-au fost mai puțin în grijă decît Muntenia"*.

Nu treceți în fugă prin Șelimbăr. Domoliți pasul și descoperiți-vă. Stingeți cuvintele și orice alte gînduri, cînd intrați în Alba Iulia. După ce veți vedea cu uimire intrarea lui Mihai și vă veți bucura, încercați-vă bine puterile sufletului înainte de a ajunge în fața roții lui Horia. Pentru voi i se zdrobesc oasele pe roată, cum i s-au zdrobit cîndva lui Hristos, pe cruce. Încercați-vă puterile: acum ori niciodată! Treceți în locul lui, de fapt în locul vostru, căci acolo ați cîștigat libertatea. Și de acolo s-a născut acest 1 decembrie 1918, din dîrzenia și din jertfa acestui sfînt țăran., iubitor de dreptate și libertate. Erou.

Nu hoinăriți cu gîndul aiurea prin Munții Apuseni: de după fiecare copac vă privește Iancu. Mergînd spre Alba Iulia vă însoțește și el. *„Rămîneți să discutați, domnilor, că eu mă duc să fac revoluție"*, le-ar fi spus unor iubitori de vorbe Și fapta lui împreună cu faptele celorlalți a pregătit Alba Iulia cea de la 1 decembrie 1918. Într-acolo îndemna el prin legendarul ordin, de fapt o întreagă cuvîntare în intenția lui și în așteptarea ascultătorilor, cea mai scurtă ce s-a rostit vreodată: „No, hai"!

Nu treceți ca prin orice alt loc prin Sibiu, prin Brașov, prin Blaj, prin Cluj, prin Oradea, prin Arad... Atenție: cel de colo e Bărnuțiu, celălalt e Barițiu, dincolo e Șaguna, mai încoace e Cipariu, într-un loc e Andrei Mureșanu, într-altul căpitanii Iancului, colo e Vasile Goldiș, mai încolo... cîți alții, pe care cei numiți mai sus n-au vrut decît să-i cuprindă într-un minim simbol, căci cine i-ar putea cuprinde pe toți! Ne-ar trebui o carte de nume și ea ar fi un pomelnic al suferințelor și al luptelor.

Acum 65 de ani se îndreptau spre Alba Iulia nu numai cei 100.000 de transilvăneni care au hotărît unirea. Erau acolo și reprezentanții celorlalte părți din țara care își recăpăta forma dintîi. Dar erau, mai ales, milioanele nevăzute de români care adunaseră în ei toată nerăbdarea secolelor de așteptare. Cei 100.000 erau milioane și milioane și așa se simțeau, căci există momente în istorie cînd însul simte că nu e singur, că el nu este doar el, ci că îi poartă în el pe toți cei de dinaintea lui care au sperat, au așteptat, au luptat și au murit înainte de a-și împlini visul. Împlinindu-se acum, se împlinește pentru toți. Prin cei prezenți, vin la ceasul biruinței și al bucuriei toți cei din trecut, care l-au așteptat.

Și așa cum toți au fost prezenți la ziua cea mare de la 1 decembrie 1918, venind din tot trecutul nostru, să ne întoarcem și noi acolo, cu recunoștință nemărginită.

Să nu oprim lacrima bucuriei să alunece ca o mîngîiere pe amintirea celor ce au îndrăznit, pe amintirea celor ce au hotărît, pe amintirea celor mulți care prin veacuri au clădit gîndul și fapta unirii.

Fiecare zi din viața noastră de români să fie un 1 decembrie 1918. Numai așa putem fi contemporani cu cei ce au înfăptuit marele vis. Căci fără a fi contemporani, nu sîntem nimic. Viața și puterea noastră stă în *Unire*.

Gînduri la aniversarea a 65 de ani

(Continuare din pag. 1)

statale, cnezate și voievodate, cum ar fi cel al lui Menumorut în vestul Transilvaniei cu reședința la Biharia, al lui Gelu numit „ducele blahilor" în podișul Transilvaniei, și al lui Glad în Banat și altele.

În continuarea evoluției istorice a teritoriilor noastre cît și sub presiunea exercitată de invazia mongolă și de către regatul maghiar aceste cnezate și voievodate vor sta la baza închegării în sec. XIV a statelor feudale românești independente: Muntenia, Moldova și Transilvania.

Suportul vital în apărarea gliei străbune și a neamului îl constituie în această perioadă, ca de altfel și pînă acum factorii de bază: originea comună, unitatea de credință și neam, de limbă și cultură, unitatea geografică, precum și relațiile economice, de aceea voievozii români au căutat să se folosească de acești factori ca să asigure dăinuirea noastră ca stat, chiar dacă datorită vitregiilor vremelnice, poporul nostru a fost nevoit să trăiască despărțit în multe provincii românești.

Așa se explică faptul că românii, pentru a-și păstra ființa au ținut cu o mînă de coarnele plugului și cu alta sabia, ridicîndu-se dintre ei din vreme în vreme mari voievozi, bărbați ai faptelor măreț cum sînt Mircea cel Bătrîn, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și mulți alții, care purtînd nenumărate bătălii au continuat tradiția luptei pentru apărarea libertății și a gliei strămoșești.

Un aspect interesant care trebuie evidențiat în acest context este și acela că unii domnitori munteni și moldoveni au stăpînit întinse domenii în Transilvania cum sînt cele de la Almaș, Făgăraș, Geoagiu, Cetatea de Baltă, Ciceu etc., fiind de asemenea vrednice de amintire binecunoscutele ctitorii ale lui Ștefan cel Mare: episcopiile de la Vad și Feleac.

În tot acest timp un rol deosebit l-a avut și Biserica, care prin ierarhii și clericii ei a stat întotdeauna alături de voievozi, alături de popor, mărturisind același crez, avînd același ideal materializînd prin cuvînt și faptă lent, dar sigur, visul unității noastre.

Dar năzuința seculară spre unitate a românilor a fost concretizată în această vreme mai ales prin faptele de vitejie ale lui Mihai Viteazul care a înscris o filă de aur în istoria neamului, reușind să unească la 1600, e drept pentru scurtă durată, pe români sub un singur sceptru, marele Voievod intitulîndu-se: „Io Mihai Voievod din mila lui Dumnezeu Domnul Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei."

Deși înfăptuită pentru scurtă vreme, unirea lui Mihai Viteazul a străbătut cugetele tuturor românilor, veacuri de-a rîndul întărind conștiința originii comune.

Conștiința de sine a poporului a căpătat în manifestările ei forme diferite, una din acestea și cea mai importantă fiind determinată de rolul cărturarilor în afirmarea conștiinței unității de limbă, de cultură, de credință, de datini, scrierile lor prezentînd o adevărată istorie națională în care vorbește însuși poporul.

Pe linia aceasta e necesar să amintim rolul avut de mitropoliții aflați de o parte și alta a Carpaților, pentru promovarea culturii, căci aceștia au păstrat aprinsă făclia care a luminat drumul în vremuri de vitregii. Astfel Mitropolitul Varlaam al Moldovei a dat la lumină Cazania sa la anul 1643 tipărită pentru „toată semințiа românească", iar prin osîrdia Mitropolitului Simion Ștefan al Bălgradului a apărut la Alba Iulia în 1648 Noul Testament, monument de cultură, în a cărei predoslovie se pune problema unității limbii și poporului român, opera aceasta devenind „trîmbița redeșteptării unității naționale de-a lungul veacurilor".

Vrednici de pomenire sînt Sf. Ierarhi Ilie Iorest și Sava Brancovici, foști mitropoliți ai Transilvaniei în sec. XVII care au apărat dreapta credință în fața calvinismului, susținut de stăpînirea de atunci, iar în sec. XVIII amintim lupta dusă pentru apărarea ortodoxiei de Sf. Cuv. Mărturisitori Visarion Sarai, Sofronie de la Cioara și Sf. Mc. Oprea Nicolae, împotriva uniației cu Roma care urmărea desmembrarea unității de neam.

În același timp e necesar să amintim și răscoala lui Horea Cloșca și Crișan din 1784 care urmărea dobîndirea de drepturi pe seama românilor din Transilvania, răscoală care s-a încheiat prin moartea martirică în urma zdrobirii lor cu roata la 1785 pe Dealul furcilor de la Alba Iulia.

Lupta întruchipată prin Tudor Vladimirescu care dorea„ slobozenie din afară și dinlăuntru", avea să se contureze puternic pe Cîmpia Libertății în 3/15 mai 1848 prin strigătul mulțimii: „Vrem să ne unim cu țara", aceasta dorință devenind o necesitate istorică pentru destinul poporului român.

Odată cu înfăptuirea unirii Principatelor Române la 24 ianuarie 1859, „act energic al întregii națiuni române", drumul către „România cea Mare", era deschis. Ecoul acestui măreț eveniment istoric s-a făcut simțit și în Transilvania căci au rămas consemnate memorabilele cuvinte: „Românii din Transilvania în împrejurările de față numai la principate privesc; numai de aici așteaptă semnul, numai de aici își văd scăparea. Cînd s-a ales Cuza domn, entuziasmul la românii Transilvaniei era poate mai mare decît în Principate..."

Pe linia organizării bisericești de importanță deosebită trebuie reamintită refacerea ca episcopie a vechiului scaun vlădicesc al Transilvaniei cu sediul la Rășinari, iar la 1864 ca Mitropolie la Sibiu și dobîndirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române în anul 1885, cu urmări pozitive pentru păstrarea, atît a unității de credință cît și a unității de neam, făcînd posibilă reorganizarea învățămîntului teologic și dezvoltarea culturii teologice în contextul celui național.

Războiul pentru independență și proclamarea acesteia la 9 mai 1877 a fost o împlinire a străduințiilor spre unitate și libertate, iar dobîndirea neatîrnării conducea în chip firesc spre desăvîrșirea unității statale împlinită la 1 Decembrie 1918.

*

Evocînd actul istoric de la 1 Decembrie 1918, gîndurile noastre se duc cu 65 de ani în urmă, cînd, pe cîmpul lui Horea se împlinea, prin cei 1228 delegați, învățători, preoți, avocați, medici, studenți, muncitori, țărani, în prezența a peste 100.000 de reprezentanți ai poporului român, veniți din Transilvania și Banat, visul de veacuri al poporului de unire a Transilvaniei cu România.

Nu se putea face o alegere mai fericită a locului pentru acest act istoric decît Alba Iulia, pentru că acest oraș încrustase pe răbojul istoriei sale evenimente de mare însemnătate în viața poporului nostru: vechi centru militar, politic și administrativ al Daciei romane, locul celei dintîi uniri a românilor sub Mihai Vodă Viteazul, loc al martiriului eroilor Horea, Cloșca și Crișan, loc în care a fost întemnițat Avram Iancu, Alba Iulia fiind deci un oraș cu adînci semnificații pentru istoria românilor.

Cu emoții sfinte recitim paginile care vorbesc despre momentul acestei uniri și vedem cu ochii sufletești pe reprezentanții aleși în conducerea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia cum sînt: Gh. Pop de Băsești, președintele Adunării, Vasile Goldiș, secretar etc., alături de care amintim și un număr mare de slujitori ai Bisericii, episcopi, vicari, consilieri, profesori de teologie, protopopi și preoți, care au stat în primele rînduri ale luptătorilor pentru unitate, ajutînd la formarea și funcționarea consiliilor și gărzilor naționale aproape în toate orașele și satele.

Prin istorica Declarație de Unire cu Țara, adoptată la Alba Iulia, s-a decretat unirea românilor și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii cu România, înscriindu-se astfel o pagină de istorie nepieritoare care marchează începutul afirmării noastre ca stat unitar și independent.

Pentru întărirea unității de neam pecetluită la Alba Iulia s-a căutat să se repare unele nedreptăți făcute în sec. XVIII, prin distrugerea celor cca. 150 de biserici, zidindu-se în perioada interbelică biserici monumentale cum sînt Catedrala Unirii din Alba Iulia, catedralele din Cluj, Tg. Mureș, Sighișoara, Mediaș, Miercurea Ciuc și altele, adevărate centre de promovare a tradițiilor ortodoxe românești.

Momentul de răscruce istorică de la 23 August 1944, avea să deschidă largi perspective de dezvoltare țării noastre, fiind posibilă proclamarea Republicii și instaurarea unei orînduiri noi democratice, care să dea Patriei chipul nou, în care să se oglindească înfăptuiri în toate domeniile, menite să aducă poporului nostru, propășire, bunăstare, progres.

Canonizarea sfinților transilvăneni în Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia, ca dealtfel reașezarea cultului unor sfinți români în anul 1955, a fost prilej de reafirmare a spiritualității ortodoxiei românești, legînd prin fire invizibile sufletele celor de azi cu cei care s-au jertfit pentru unitatea credinței străbune, pentru unitatea de neam, sfinții fiind, suflet din sufletul poporului, pătrunși de aceleași idealuri.

La această înfăptuire adăugăm împlinirea din anul 1975, cînd Bunul Dumnezeu a rînduit ca odată cu aniversarea a 2000 de ani de atestare documentară a orașului Alba Iulia și a 375 de ani de la Unirea înfăptuită de Mihai Viteazul, precum și la aniversarea pe linie bisericească a 90 de ani de la dobîndirea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și a 50 de ani de la înființarea Patriarhiei Române, să se refacă și vechiul scaun vlădicesc al Bălgradului, sub titlul de Episcopia Ortodoxă a Alba Iuliei, cu menirea de a reînnoda firul istoric cu al vechiului scaun vlădicesc al Transilvaniei rupt la 1700 și de a păstra unitatea de credință și de neam pe întinsul județelor Alba, Mureș și Harghita și cu ceilalți fii ai Bisericii Ortodoxe Române.

Pentru întîia dată la Alba Iulia

(Continuare din pag. 1)

Pentru tata pregătise din vreme „bituşca" adecă un cojoc nou, frumos, cum numai poienarii cu oi multe aveau.

Nu știam de ce mă iau și pe mine și nu cutezam să-i întreb, de teamă să nu mă lase acasă.

Dimineața, de 1 Decembrie vremea era aspră, fulgi de zăpadă se amestecau cu chiciură, dar în inimile tuturor era voie bună și multă căldură.

Se auzea de la cîte un căruț la altul cîntecul „Drum bun, drum bun doba bate. Drum bun, frați români ..."

Ajunși la Alba Iulia ne-am oprit la intrare, lîngă o moară ce străjuia din vechime, dincolo de podul Mureșului. Căruțele s-au oprit și s-au așezat una lîngă alta. Cît vedeai cu ochii erau numai oameni îmbrăcați în tot felul de haine, fără să știm de unde sînt și cum îi cheamă. Mașinile intrau spre inima orașului. Aveau un alt loc de oprire. Delorenii s-au înșirat cîte doi și trei, îmbrăcați în cojoace și țundre, unii cu căciuli pe cap, cei mai în vîrstă, iar cei mai tineri cu pălării cu panglică de treicolori.

Acum aveam să înțeleg de ce am fost luat și eu. Cu niște copii ceva mai mari ca mine, aveam să rămînem lîngă căruțe să păzim caii și bucatele.

Șiruri întregi de oameni de toate felurile înaintau pe drumul ce duce spre Cetate. Noi ne uitam ca la minune și nu pricepeam îndeajuns de ce se adună atîta nor de oameni.

Am reușit pe timpul cît a ținut adunarea să ne strecurăm pe rînd pînă la poarta Cetății și să vedem locul unde au fost închiși Horea, Cloșca și Crișan.

Așa pot spune și eu, că în zorii vieții, am fost la marea sărbătoare de la Alba Iulia. Et in Arcadia ego.

Au trecut cîteva luni: Pe la începutul lunii aprilie, în anul următor, tata venise acasă. A venit, cît cu trenul cît pe jos, cu o rană la picior, pe care o primise în luptele din apropierea Oradiei Mari. Era pe de o parte bucuros că a venit acasă, la ai săi, pe de alta mîhnit că nu putuse merge pînă la capăt. Rana l-a însoțit toată viața. La piciorul rănit trebuia să-l ajutăm ori de cîte ori se încălța.

Au trecut zece ani. Mă aflam în clasa a 7-a la Liceul Aurel Vlaicu din Orăștie. Se pregătește aniversarea a zece ani de la actul unirii de la 1 Decembrie 1918. Directorul nostru, Aron Demian, ne promise că ne duce pe cei din clasa ultimă. Ne-am pus treicolori la chipiu și ne-am urcat în tren plini de voie bună și cu cîntece patriotice pînă am ajuns la Alba Iulia. De data aceasta nu ne-am oprit la porțile Cetății, ci am intrat înăuntru. Am auzit cu urechile și am văzut cu ochii noștri marea bucurie a întregii suflări românești, legată de ziua de 1 Decembrie 1918. Parcă eram pe cel mai înalt vîrf al istoriei și al vieții noastre. Am înțeles de ce lecțiile de română ale directorului nostru Aron Demian erau așa de înflăcărate și am înțeles, acum pentru totdeauna, care este destinul neamului românesc.

De Alba Iulia se leagă și împlinirea celui de-al doilea crez românesc: reîntregirea bisericească, întrarea tuturor fiilor credincioși ai neamului sub cupola de har a Bisericii ortodoxe, Biserica dintru început și din totdeauna a moșilor și strămoșilor noștrii și a urmașilor lor.

De atunci de cîte ori trec prin Alba Iulia îmi vine să mă descoper și am impresia că intru într-o cetate sfîntă, cetate a durerilor, cetate a bucuriei și a împlinirii idealului celui mai scump al poporului român.

„Telegraful Român" martor al actului Unirii din 1 Decembrie 1918

O scumpă datorie

(Decupaj din „T. R." nr. 125 din 11/24 nov. 1918)

Neamul nostru şi-a primit conducere şi stăpînire naţională românească, deocamdată în făptura Consiliului Naţional Român, recunoscut de singură putere diriguitoare şi hotărîtoare asupra tuturor românilor din vechea Ungarie.

Credinţa neclătită în răsplata bunului Dumnezeu ne-a ajutat şi povăţuit să ajungem sfînta zi de înviere naţională, ziua în care luăm făptură de neam liber şi începătură de viaţă adevărată, aşa după cum o cere firea şi duhul românesc, şi cum ne îndrumă îndemnurile plămădite în genunea vremurilor şi moştenite din moşi-strămoşi...

Covîrşiţi de evlavie ne închinăm Celui ce a făcut să ne răsară soarele dreptăţii şi cu sfinţenie vom pomeni din neam în neam jertfele dureroase, care ne-au fructificat gîndirea, ne-au hrănit credinţa şi ne-au oţelit voinţa.

Dar în drumul lung şi neted către viitorul de aur răsare o datorie. O datorie mare şi sfîntă: să introducem în mod conştient soarele ce ne-a răsărit, în sufletul neamului nostru de mîine, ca el de aici să răsară şi de aici să încălzească şi să fermenteze viaţa naţională românească.

Deci toate pricinile şi întîmplările, toate silinţele şi faptele care stau la temelia situaţiei noastre de viaţă naţională liberă, care contribuie la dezrobirea pentru noi a tuturor izvoarelor — pînă acum stăvilite în mod meşteşugit — de bogăţie materială şi sufletească, să le coborîm în conştiinţa vie a generaţiilor de mîine şi în proprietatea adevărată a credincioşilor noştri.

Drept aceea, preoţii şi învăţătorii noştri să nu piardă nici un prilej de a osteni din toate puterile, fie de la catedră, fie de pe amvon, să coboare pe căile tainice ale sufletului razele înviorătoare ale soarelui dreptăţii şi libertăţii noastre naţionale, în împărăţia de gîndire şi de îndemn a generaţiilor tinere şi a credincioşilor, creînd conştiinţa cea mare şi unitară a neamului, creînd conştiinţa adevăraţilor fii ai lui Traian, Ştefan cel Mare şi Mihai Viteazul, conştiinţa care îndeamnă şi îndrumă la virtus romana, la fapte măreţe şi opreşte făptuirea lucrurilor nedreptăţii, **ale patimei** şi umblarea în căile fiilor fără părinţi, fără strămoşi şi fără Dumnezeu.

Convocare

(Extras din „T. R." nr. 125 din 11/24 nov. 1918)

Istoria ne cheamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizaţiunii omeneşti a scos şi neamul nostru românesc din întunerecul roblei la lumina cunoştinţei de sine. Ne-am trezit din somnul de moarte şi vrem să trăim alături de celelalte naţiuni ale lumei, liberi şi independenţi. În numele dreptăţii eterne şi a principiului liberei dispoziţiuni a naţiunilor, principiu consacrat acum prin evoluţiunea istoriei, naţiunea română din Ungaria şi Transilvania vrea să-şi hotărască însăşi soarta sa de acum înainte. Toate neamurile din preajma noastră şi-au determinat viitorul prin rezoluţiuni în conformitate cu sufletul lor naţional. E rîndul nostru acum. Naţiunea română din Ungaria şi Transilvania are să-şi spună cuvîntul său hotărîtor asupra sorţii sale şi acest cuvînt va fi respectat de lumea întreagă, el este chiar aşteptat, pentru ca la gurile Dunării şi pe drumul larg, unde comunică pulsul vieţii economice între Apus şi Răsărit, să se poată înfăptui ordinea, şi neamurilor prejmuitoare să li se procure tigna trebuitoare la munca binecuvîntată spre desăvîrşirea umană.

În scopul acesta convocăm:

ADUNAREA NAŢIONALĂ

a naţiunii române din Ungaria şi Transilvania la ALBA IULIA, cetatea istorică a neamului nostru, pe ziua de Duminecă în 18 Noemvrie v. (1 Decemvrie st. n.) a. c. la orele 10 a. m.

La adunare vor lua parte: 1. Episcopii români din Ungaria şi Transilvania, — 2. toţi protopopii în funcţiune ai celor două confesiuni româneşti, — 3. cîte un exmis al fiecărui Consistor şi Capitlu, — 4. cîte doi exmişi ai societăţilor culturale: Asociaţiune, Fondul de teatru, Asociaţiunea Arădeană, etc.), — 5. cîte doi exmişi din partea fiecărei reuniuni femeieşti, — 6. de la fiecare şcoală medie (gimnaziu, şcoală reală), apoi de la fiecare institut teologic, pedagogic şi şcoală civilă cîte un reprezentant al colegiului profesoral, — 7. cîte doi delegaţi de la fiecare reuniune învăţătorească, — 8. garda naţională va fi reprezentată prin cîte un ofiţer şi un soldat din fiecare secţiune comitatensă, — 9. cîte doi delegaţi de la fiecare reuniune de meseriaşi, — 10. delegaţii partidului social-democrat român, ca reprezentanţi ai muncitorimei organizate, — 11. Tinerimea universitară prin cîte doi exmişi ai săi şi în fine — 12. fiecare cerc electoral, în care locuiesc români, va trimite cîte cinci reprezentanţi (delegaţi).

Sîntem convinşi, că afară de cei care vor reprezenta în chipul arătat mai sus toate păturile sociale ale naţiunii noastre la această istorică adunare, unde se va hotărî soarta neamului nostru pentru vecie, se va prezenta însuşi poporul românesc în număr vrednic de cauza mare şi sfîntă. Se vor lua îngrijiri ca toţi cei veniţi să fie adăpostiţi şi să fie părtaşi la consacrarea celor ce se vor hotărî.

Biroul Consiliului Naţional a făcut toate pregătirile de lipsă pentru reuşita adunării, iar fraţii Români de pretutindeni sînt rugaţi să dea şi ei tot ajutorul.

Înainte de începerea adunării se vor face rugăciuni în cele două biserici din Alba Iulia, cea ortodoxă răsăriteană şi cea greco-catolică.

Toate informaţiunile mai departe se dau din partea biroului Consiliului Central Naţional Român din Arad.

Fii tare, neam românesc, în credinţa ta, căci iată se apropie ceasul mîntuirii tale!

Amin şi Doamne ajută!

Arad, 7/20 Noemvrie 1918.

Marele sfat al naţiunii române din Ungaria şi Transilvania.

Dr. Gh. Crişan secretar — Dr. Şt. C. Pop prezident

Ziua învierii obştei româneşti

(Din „T. R." nr. 131 din 23 Nov./6 Decembrie 1918)

„Într-aceea, Mihai Vodă, ridicîndu-şi tabăra de la Sibiu, înaintă cu încetul spre Alba Iulia. Prin toate oraşele pe unde trecu prin cale, locuitorii alergau înainte-i cu daruri, trăgînd puşti în semn de veselie şi primindu-l cu mare dragoste şi entuziasm. Apropiindu-se de Alba, locuitorii oraşului şi ai judeţului îl întîmpinară cale de o leghe înainte cu multă cinste şi daruri... În aceeaşi zi, luni, 1 noiembrie (st. n.) Mihai-Vodă intră cu mare pompă în capitala Ardealului. Intrarea s-a făcut prin poarta Sfîntului Gheorghe. De la această poartă pînă la palatul domnesc stau înşiraţi ostaşii de ambele părţi ale căiei, în mai multe rînduri, în spatele cărora se grămădiseră mii de mii de popor. Înainte venea episcopul şi clerul său, corporaţiile oraşului, apoi o bandă de muzică... În urma acestei orchestre venea Mihai călare pe un măreţ cal alb..."

Astfel descrie nemuritorul Bălcescu intrarea lui Mihai Viteazul în capitala biruinţei de vecinică lumină.

Atunci a intrat plăzmuitorul conştient al idealului sfînt şi mare: unitatea naţională politică. A intrat numai el, zămislitorul viu. Poporul român a rămas afară de cetate. A rămas să mai ducă jugul greu al robiei trupeşti şi sufleteşti încă trei veacuri de-a rîndul...

Acum însă, în 1 Decembrie a intrat în capitala Ardealului sufletul neamului. Şi acesta-i faptul ce ne chezăşuieşte că biruinţa noastră e veşnică. A intrat întreg poporul..., au intrat toţi stăpîniţi de acelaşi sentiment, de acelaşi gînd, de acelaşi îndemn, de aceeaşi voinţă. A intrat sfînta unitate naţională, conştiinţa limpede şi puternică, izvorîtă din genuna vremii, sfinţită de sînge curat, întărită cu zidurile suferinţei şi răbdării lui Iisus.

Căci gonit a fost sufletul neamului, prins şi judecat la moarte pe cruce. Greul a fost drumul crucii spre Golgota, chinuitoare şi ruşinoasă răstignire între tîlhari. Şi l-au îngropat în bezna temniţelor umede.

A trebuit să vină uraganul ce sfărîmă şi învie, ce zdrobeşte şi crează. Zdrobeşte şi risipeşte minciuna, nedreptatea, omoară nelegiuirea şi învie dreptatea şi libertatea. S-a cutremurat întreg pămîntul, catapeteazma împărăţiilor a crăpat, porţile iadului s-au zdrobit, tainiţele de chin s-au deschis şi sufletul neamului a înviat în strălucire dumnezeiască şi păzitorii temniţelor au orbit de puterea luminei.

Poporul român din Ardeal, Banat, din vechea Crişană şi Maramureş a intrat în Bălgrad, stăpînit de conştiinţa vie a unităţii noastre naţionale. De la opinca pînă la vlădică, toţi erau mînaţi de gîndul mare şi voinţa sfîntă să întemeieze aici România mare, să dea făptură veşnică visului care ne-a robit de veacuri sufletul. Căci nu este astăzi român în largile hotare ale pămîntului strămoşesc, care să nu fie copleşit de marea voinţă de a fi unit cu toţi fraţii sub o singură stăpînire naţională.

Bălgrad

(Din „T. R." nr. 129 din 17/30 Nov. 1918)

Pe cînd ajunge numărul acesta în mîinile cititorilor, reprezentanţii naţiunii noastre române vor fi în Bălgrad, în biserica Domnului, cîntînd: „Mîntuire a trimis Domnul poporului său".

Veacuri de-a rîndul am strigat către Domnul în necazurile noastre: „Doamne al puterilor, fii cu noi, căci pe altul afară de Tine ajutor întru necazuri nu avem". Şi Dumnezeu şi-a întors faţa spre noi.

De aceea ne vom aduna în biserica noastră, în vechea noastră mitropolie din Alba Iulia şi vom înălţa către Domnul inimile noastre, cuvinte de mulţumire vom trimite spre cer, căci „ce vom răsplăti Domnului pentru toate cîte a făcut nouă?"

La anul 1648 era în scaunul mitropolitan un bărbat cucernic, smerit, chemat a conduce biserica românească. Legat de mîini şi de picioare în cătuşile şi obezile celor 15 puncte, mitropolitul de atunci, Simion Ştefan, s-a ştiut înălţa peste vremuri şi să enunţe unitatea noastră în limbă. La anul 1648 s-a tipărit pentru prima dată în limba noastră românească Sfînta Scriptură...

La Bălgrad s-a făcut astfel unirea în limbă a tuturor românilor resfiraţi prin munte ţări. Tot în Bălgrad se săvîrşeşte unirea noastră, a tuturor românilor sub o singură stăpînire naţională

Unirea cea mare

Crearea statului naţional român unitar, prin unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie 1918, reprezintă împlinirea unei aspiraţii de veacuri spre unitate a poporului din spaţiul carpato-danubio-pontic.

Întreaga istorie a poporului nostru este străbătută ca un fir roşu de două caracteristici principale: continuitatea de vieţuire pe teritoriul fostei Dacii şi unitatea de limbă, cultură, tradiţii şi credinţă. Deşi despărţite veacuri în şir prin hotare politice nefireşti, cele trei Ţări româneşti medievale: Ţara Românească, Transilvania şi Moldova, la care se adaugă şi Dobrogea, au fost unite printr-un şir nesfîrşit de relaţii economice, politice, culturale şi mai ales bisericeşti.

Datorită acestor relaţii frăţeşti, prima unire românească, realizată de Mihai Viteazul, apare ca un act întru totul firesc. Unirea realizată de acela care s-a intitulat „din mila lui Dumnezeu domn al Ţării Româneşti, al Ardealului şi a toată ţara Moldovei", a lăsat urme adînci în conştiinţa generaţiilor viitoare, din secolele XVII—XVIII. Pe de o parte, se intensifică legăturile economice, culturale, politice şi bisericeşti, iar pe de altă parte, conştiinţa unităţii apare acum ca o adevărată doctrină politică în scrierile marilor cronicari şi istorici: Grigore Ureche, Dimitrie Cantemir, Miron Costin, Constantin Cantacuzino Stolnicul, Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior, Ion Budai Deleanu, episcopul Chesarie al Rîmnicului şi atîţia alţii.

De pildă, Constantin Cantacuzino Stolnicul scria: „Însă rumânii înţeleg nu numai ceştia de aici (din Muntenia), ci şi din Ardeal carii încă mai neaoşi sînt, şi moldoveni, şi toţi cîţi într-altă parte se află şi au această limbă... tot români îi ţinem, că toţi aceştia dintr-o fîntînă au izvorît şi cură". Iar învăţatul domn moldovean Dimitrie Cantemir a consacrat o lucrare specială acestei probleme: „Hronicul vechimei a romăno-moldo-vlahilor", scriind între altele că românii care au fost „din descălecatul de la Traian, de-atunci întrînsa (Dacia) aşezîndu-să într-aceeaşi şi pînă acum necontenit lăcuiesc". Iar dacă vrem să citäm un teolog care a ridicat această problemă, gîndul ni se îndreaptă spre vrednicul mitropolit Varlaam al Moldovei, care îşi intitula Cazania din 1643 carte românească de învăţătură, scriind drept prefaţă, un frumos „cuvînt împreună către seminţia românească". Circulaţia cărţilor bisericeşti dintr-o parte şi cealaltă a Carpaţilor, a dascălilor, a zugravilor de biserici, a călugărilor, preoţilor şi ierarhilor, au contribuit în egală măsură la întărirea conştiinţei unităţii de neam. Mişcările demografice interromâneşti, foarte puternice mai ales în veacul al XVIII-lea, cînd asuprirea naţională şi confesională a atins punctul maxim, a fost un alt factor care a contribuit la întărirea acestei conştiinţe. În această epocă s-a ajuns la înlocuirea termenilor de moldovean, muntean, ardelean cu acela de român, la prefacerea treptată a termenilor de neam în naţiune şi a celor de Moldova şi Ţara Românească în cuvîntul comun *România*.

De aceea scria învăţatul, fiu de preot din Cigmău, Ion Budai Deleanu, că „neamul românesc face în Dacia o naţiune de frunte", fiind convins că a sosit timpul să se alcătuiască „o singură domnie" sub numele „România". În acest context, memoriile episcopului Inochentie Micu — în care sublinia originea noastră română şi continuitatea noastră pe teritoriul fostei Dacii — au constituit momente importante în lupta pentru realizarea idealului naţional. De pildă, în 1848, revoluţionarii români de pretutindeni îşi făceau doruri identice de „unire a întregului neam românesc" într-o „Românie independentă", iar cei circa 40.000 de participanţi la marea Adunare de la Blaj îşi exprimau deschis dorinţa: „Noi vrem să ne unim cu ţara".

Marile idealuri proclamate de revoluţie au intrat de atunci şi mai mult în conştiinţa mulţimilor. La 24 ianuarie 1859 s-a făcut un prim pas spre realizarea unităţii de stat, prin dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza, care a dus la constituirea statului independent România. De acum înainte, privirile tuturor românilor din teritoriile aflate sub dominaţia străină se îndreaptă cu încredere spre România, cu speranţa realizării unităţii statale-politice depline. Aceastä dorinţă de unitate statală a românilor a fost dovedită şi mai convingător în 1877, prin proclamarea independenţei de stat a României, consfinţită prin sacrificiile materiale ale românilor de pretutindeni şi prin jertfele de sînge ale ostaşilor români. Revenirea Dobrogei la România în 1878 a constituit un alt pas spre unitate. Cunoscutul „Memorandum" înaintat de românii transilvăneni Curţii din Viena în 1892, prin care s-a dezvăluit opiniei publice europene modul de oprimare al românilor, a constituit un nou prilej de manifestare a solidarităţii româneşti.

În preajma intrării României în primul război mondial, voinţa şi dorinţa de unire erau pe buzele tuturor De aceea, în august 1916, România n-a intrat în război cu gînduri de cucerire de teritorii străine, ci din dorinţa de întregire naţională şi statală. Aspiraţiile poporului spre unitate au fost exprimate în declaraţiile politice ale vremii, în presă, în manifestaţii publice, în entuziasmul în care au fost primiţi ostaşii români în Transilvania în prima fază a războiului. Entuziasmul popular românesc şi încrederea în izbăvire şi unire n-au putut fi oprite nici în a doua fază a războiului cînd două treimi din teritoriul României au fost cotropite de armatele austro-ungare şi germane şi cînd s-au luat atîtea măsuri represive împotriva românilor transilvăneni.

Spre sfîrşitul anului 1918, datorită evenimentelor petrecute pe plan internaţional, în Transilvania s-a desfăşurat o adevărată mişcare de masă românească în favoarea unirii. La 12 octombrie 1918, Comitetul naţional român din Transilvania, întrunit în Oradea, proclama dreptul poporului român la autodeterminare. La 18 octombrie, un parlamentar român citea în Parlamentul din Budapesta celebra Declaraţie de autodeterminare, o adevărată decizie prin care naţiunea română îşi asuma dreptul de a-şi hotărî singură soarta. Timp de cîteva săptămîni, Consiliul naţional — cu sediul în Arad — a exercitat guvernarea asupra teritoriilor transilvănene locuite de români. În acelaşi timp, naţiunea română şi-a constituit propriile ei organe politico-administrative, consiliile naţionale locale.

La 18 noiembrie Consiliul Naţional Român convoca Marea Adunare naţională de la Alba Iulia, pe data de 1 decembrie 1918. În această memorabilă zi, cei 1228 delegaţi oficiali au decretat solemn unirea românilor din Transilvania şi Banat cu România. Cei peste o sută de mii de participanţi, adunaţi pe Cîmpul lui Horia, au aprobat, în urale nesfîrşite, ca într-un adevărat plebiscit popular, istorica hotărîre adoptată atunci. Visul de aur al românilor era săvîrşit astfel prin lupta maselor largi populare, realizarea statului naţional unitar fiind opera întregii naţiuni române.

Acum, la împlinirea a 65 de ani de la realizarea acestui act epocal din istoria bimilenară a Patriei, ne plecăm frunţile în faţa memoriei celor ce au luptat pentru unitate, aducîndu-le prinosul nostru postum de recunoştinţă şi veneraţie. În acelaşi timp ca români, ca fii ai acestui pămînt binecuvîntat, ca urmaşi ai marilor eroi care ne-au făurit ţara, să le urmăm exemplul luminos al vieţii lor de dăruire pentru patrie şi pentru viitorul măreţ al neamului nostru românesc.

LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

Preoţimea din Eparhia Oradiei sprijină acţiunea pentru pace a poporului român

În cursul ultimelor luni au avut loc pe întreg cuprinsul ţării, de la o margine la alta a ei, mari manifestaţii, mitinguri şi adunări pentru pace. Au luat parte la aceste manifestări tineri şi bătrîni, femei şi bărbaţi, oameni de la sate şi de la oraşe, din fabrici şi întreprinderi, oameni de ştiinţă şi cultură, cu un cuvînt întregul popor, pentru ca să spună un hotărît NU împotriva războiului atomic, care ameninţă însăşi existenţa omenirii şi să-şi exprime voinţa fermă de pace.

În acest context şi preoţimea de pe meleagurile bihorene, sătmărene şi sălăjene a primit cu căldură şi şi şi-a exprimat totala aderiune la marea iniţiativă de pace şi dezarmare a ţării noastre, exprimată prin Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, în cadrul conferinţelor bisericeşti ţinute în cele trei judeţe: în data de 2 noiembrie la Oradea, în 9 noiembrie la Zalău şi în 15 noiembrie la Satu Mare, fiind prezidate de Prea Sfinţia Sa Dr. Vasile Coman.

În luările de cuvînt ale Prea Sfinţiei Sale şi ale celor 67 de preoţi care au vorbit, a fost evidenţiată vocaţia de pace a poporului nostru, ataşamentul sincer al Bisericii Ortodoxe Române la năzuinţele de libertate şi unitate ale tuturor fiilor pămîntului românesc, ca şi spiritul ecumenist de care sînt animaţi slujitorii Bisericii noastre.

Prea Sfinţia Sa a spus între altele, la întrunirea clerului pentru pace din Oradea: „Conferinţele preoţeşti din această lună au un caracter deosebit. Este pentru prima dată, în ultimii zece ani, cînd preoţimea ortodoxă se află adunată în Conferinţă comună pe judeţe. Însemnătatea acestor conferinţe nu constă însă, numai în caracterul lor exterior, ci mai ales în conţinutul lor. Avem bucuria şi cinstea să ne exprimăm alături de întregul nostru popor gîndurile, sentimentele şi hotărîrea noastră fermă în apărarea cauzei sfinte a întregii omeniri: „Pacea."

„Nici cînd omenirea nu s-a aflat într-un moment atît de dramatic ca cel din zilele noastre. În timp ce se dezvoltă cursa înarmărilor într-un ritm atît de vertiginos, în timp ce se cheltuiesc miliarde de dolari pentru fabricarea de arme atomice, rachete cu rază medie de acţiune şi se amplasează în Europa, în acelaşi timp se înmulţesc conflictele între popoare, s-a răcit dragostea între oameni şi o mulţime de oameni nu au ce mînca sau sînt bîntuiţi de boli."

„Peste tot apare nesiguranţa. frica şi imaginea unui război nuclear care echivalează cu un adevărat cataclism."

„Datorită acestui fapt epoca noastră este dominată de cea mai mare mişcare pentru apărarea păcii, pentru salvgardarea vieţii omeneşti. Oamenii vor să trăiască. Nu vor să moară. Ei iubesc viaţa, nu moartea."

În continuare Prea Sfinţia Sa a arătat ce a însemnat continentul nostru în civilizaţia lumii şi ce ar putea fi acest continent în urma unui război, purtat în condiţiile de astăzi.

Referindu-se la vocaţia de pace a poporului nostru Prea Sfinţia Sa a spus: „Dintotdeauna poporul nostru a fost profund ataşat ideilor păcii, bunei înţelegeri, colaborării cu alte popoare. N-a rîvnit la pămîntul altuia."

Prea Sfinţia Sa a vorbit despre acţiunile pentru pace, pornite din iniţiativa Preşedintelui ţării Domnul Nicolae Ceauşescu cît şi de marea şi strălucita acţiune lansată prin Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste în urma căruia au avut loc în ţara noastră mari mitinguri pentru pace şi dezarmare.

Trecînd apoi la aspectul religios al acţiunilor pentru pace, Prea Sfinţia Sa a spus: „Privită în lumina învăţăturii creştine, dorinţa de pace şi străduinţa oamenilor pentru aşezarea şi apărarea ei este o componentă a mesajului adus în lume de însuşi Fiul lui Dumnezeu.

Pacea pe pămînt este un deziderat în care se întîlneşte speranţa creştină cu făgăduinţa evanghelică. Biserica este rînduită ca să împlinească în lume însăşi lucrarea întemeietorului ei şi să vestească neîncetat imnul păcii şi al bunei învoiri între oameni şi popoare".

Prea Sfinţia Sa a arătat în continuare că ideia de pace străbate ca un fir de aur paginile Sfintei Scripturi, atît în Vechiul cît şi în Noul Testament.

„În lumina Noului Testament pacea are trei înfăţişări, aşa după cum este exprimată şi în cult: pacea ca dar dumnezeiesc, adusă de Iisus Hristos sau pacea de sus... Pacea ca stare sufletească, ca liniştea sufletului şi pacea cu oamenii, cu toţi oamenii, fără nici o deosebire."

Totodată, Prea Sfinţia Sa a arătat felul cum Sfinţii Părinţi şi scriitori bisericeşti au înţeles pacea şi au sădit-o în sufletele credincioşilor.

Biserica noastră a vestit şi vesteşte pacea prin o mulţime de acţiuni pe care le-a manifestat Biserica ortodoxă atît în ţară cît şi în diferite foruri bisericeşti internaţionale.

În încheiere Prea Sfinţia Sa a spus: „În îndoita noastră calitate de slujitori ai Evangheliei păcii şi de fii buni ai patriei noastre dragi, făgăduim că ne vom face datoria de a sluji acest măreţ şi sfînt ideal al păcii."

„Vom îndemna pe credincioşii noştri să intre în rîndurile celor ce iubesc şi zidesc pacea şi să muncească cu sîrguinţă pentru înflorirea scumpei noastre patrii."

Preotul Ioan Negroiu, consilier eparhial, a spus la rîndul său: „Marile manifestări pentru pace şi dezarmare la care participă în aceste zile întregul nostru popor, ca şi ecoul internaţional al Apelului sînt o demonstraţie în plus a justeţei eforturilor pentru pace promovate de ţara noastră. Tineri şi bătrîni, bărbaţi şi femei, muncitori, ţărani, intelectuali indiferent de naţionalitate sau de credinţă religioasă participă la acest vibrant marş al păcii".

Preotul Hinsu Ioan a arătat: „Am venit azi aici cu gîndul de a arăta prin grai deplina adeziune a preoţimii şi a credincioşilor pe care-i păstorim la toate acţiunile pentru pace iniţiate de conducerea de stat."

„Nu putem sta nepăsători, nu ne putem culca liniştiţi cînd ştim cît armament se află pe continentul nostru şi cînd ştim că se mai intenţionează a mai fi aduse şi amplasate aici noi rachete cu rază medie de acţiune. Nu dorim aceasta! Nu vrem război! Nu vrem arme cu rază medie de acţiune. Dar vrem cu toată fiinţa — pace, o pace cu rază maximă de acţiune, care să înconjoare globul şi să adune în hora ei întreaga omenire."

La fel s-a pronunţat şi protopopul Ioan Ţolescu: „În Sfînta Scriptură aflăm multe îndemnuri actuale pentru necesitatea şi binefacerile păcii, a spus el. Dumnezeu a făgăduit încă din Legea Veche: „Voi trimite pace pe pămîntul vostru şi nimeni nu vă va tulbura" (Levitic 26, 6). Acesta este menirea preoţimii noastre de a fi activă şi de a promova pacea. De aici şi îndatorirea de a spune un Nu hotărît războiului şi un Da şi mai hotărît păcii."

Preotul Vasile Sabău a spus: Viaţa şi pacea sînt drepturi fundamentale ale fiinţei umane, sînt aspiraţii supreme ale întregii omeniri şi noi sîntem datori să respectăm, să iubim, să ocrotim şi să apărăm viaţa şi pacea prin toate mijloacele noastre cu adevărat paşnice. Ştim cu toţii că viaţa şi pacea sînt daruri sfinte pe care le-am primit de la Dumnezeu şi avem dreptul de necontestat de a ne bucura de ele şi a le apăra cînd este cazul. Dreptul nostru la viaţă se asigură prin apărarea păcii, iar dreptul la pace este însuşi dreptul la existenţă şi libertate."

Prot. Victor Tăut a afirmat şi el: „Clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române, pe baza învăţăturii Sfintei Scripturi şi cu bogata lor experienţă acumulată în trecutul lor, sînt deplin conştienţi de importanţa păcii. Noi sîntem solidari cu întregul nostru popor şi luăm parte la toate străduaniile pentru zidirea unei vieţi noi în ţară şi pentru apărarea păcii în lume. Ne rugăm la Sfintele Altare şi muncim pentru înfrumuseţarea localităţilor unde trăim — de aceea avem nevoie de pace. Avem copii şi vrem să trăiască — vrem să le asigurăm o viaţă fericită, pentru aceasta sprijinim Apelul pentru dezarmare şi pace." Preotul Ioan Ghiurco la fel s-a pronunţat: „Ca oameni ai credinţei noi ştim că pacea nu este numai un dar oferit nouă în mod gratuit de Dumnezeu, ea este şi un rezultat al eforturilor umane şi al conlucrării omului cu harul lui Dumnezeu. Aceasta include acţiuni angajante din partea noastră. Să sădim în sufletele credincioşilor sentimentul de iubire pentru om, sentimentul de pace."

Prot. Costache Mirea a spus: „Trăim şi ne rugăm pe aceste meleaguri credincioşi de diferite culte, dar vremea a dovedit că toţi avem nevoie de pace, de linişte. Am văzut urmările celui de-al doilea război mondial şi de aceea mă rog mereu ca Dumnezeu să ne ferească de o nouă încleştare care ar însemna sfîrşitul vieţii pe planeta noastră. Sînt din toată fiinţa alături de cei ce îşi dau adeziune faţă de marea iniţiativă a Preşedintelui ţării".

Prot. Nicolae Blaga: „Ca slujitori ai altarelor străbune ne rugăm şi cerem lui Hristos Domnul să potolească pe marea vieţii, furtuna ce s-a iscat, dar e nevoie a şi activa pentru aceasta, aşa după cum cerem lui Dumnezeu să ne dea prin muncă pîinea cea de toate zilele."

Diacon Dr. Teodor Savu, inspector eparhial, a spus: „Aderarea noastră a slujitorilor Bisericii ortodoxe române în frunte cu ierarhii la acţiunile şi apelurile de pace ale ţării noastre, este pentru noi un lucru foarte firesc, din moment ce tocmai pacea şi împăcarea constituie esenţa învăţăturii creştine, a Bisericii creştine, a creştinismului. Aceasta este şi mai valabilă la preoţii ortodocşi români, pentru că ei slujesc un popor care în trecutul lui a avut o continuă vocaţie pentru pace."

Acestea au fost cîteva idei exprimate de vorbitori. Din ele a reieşit clar totala adeziune a preoţimii de pe aceste meleaguri la Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, pornit din mintea clarvăzătoare şi conştiinţa răspunderii pentru destinele şi viitorul poporului nostru a Domnului Preşedinte al Republicii, Nicolae Ceauşescu.

Preoţimea a mărturisit şi de data aceasta iubirea sa de patrie şi s-a arătat gata să slujească idealurile şi năzuinţele de dreptate, independenţă, pace şi prosperitate ale poporului nostru.

Pr. *Lucian Augustin*

Semnalăm... Semnalăm...

● *Se ştia mai de demult, dar Corneliu Albu dovedeşte încă o dată (Luceafărul nr. 28, 1983, p. 3), că* ION CREANGĂ *a fost „VLĂSTAR AL BĂJENARILOR NĂSĂUDENI". Aceşti strămoşi au trecut în Moldova în secolul al XVIII-lea, „vrînd să scape de cătănie, de iobăgie şi de papistăşie", îndemnaţi de un hrisov al mitropolitului Iacob Stamate din 1756, (el însuşi transilvănean băjenit), care le garanta locuri de muncă în Moldova şi de călugărul Sofronie care a activat mai ales în părţile Năsăudului şi care, între trecerea munţilor şi trecerea la uniaţie, o propovăduia pe cea dintîi.*

● *TRANSILVANIA (nr. 8/1983, p. 39—40), publică cinci poezii frumoase de George Alexe din Detroit, S.U.A., poetul bucurîndu-se de o frumoasă prezentare semnată chiar de redactorul-şef Mircea Tomuş. George Alexe, plecat din Bucureşti după serioase studii de teologie şi stabilit în America, a rămas mereu cu sufletul acasă. Publică acolo o revistă de mare prestigiu,* COMUNIUNEA ROMÂNEASCĂ *(Romanian Communion), reuşind să convingă că România se întinde pe spaţiul istoric geografic din Europa, dar şi pe spaţiul limbii şi simţirii româneşti de pretutindeni, unde bate o inimă de român!*

● *Revista craioveană RAMURI (9, 1983, p. 7), prezintă sub semnătura lui Al. Mitru şi sub titlul ÎNCEPUTURILE CULTURII NOASTRE, teza de doctorat a Î.P.S. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, care tratează despre* Primele scrieri patristice româneşti.

● *Semnalăm o carte recentă, prin care Corneliu Albu, merge PE URMELE LUI ION-INOCENŢIU MICU-KLEIN (Editura Sport-Turism, 1983), unul din marii români ai secolului XVIII (1692—1768), tribun şi profet al neamului, dezamăgit în speranţele lui atît de Roma catolică, pretinsă protectoare şi angajată să protejeze cel puţin pe clericii care au urmat-o la 1700, cît şi de habsburgii de la Viena. A murit în exil, la Roma, credincios idealului naţional şi poporului său din Transilvania şi de pe tot cuprinsul spaţiului românesc.*

● *TRANSILVANIA (nr. 6, 1983), acordă un spaţiu larg centenarului* Onisifor Ghibu, *sub semnături ca: Nadia Nicolescu, Adriana Ghibu, G. Nistor, Nicolae Jurca, Vasile Ciobanu. Se ştie că O. Ghibu a fost elev al Seminarului „Andreian" din Sibiul nostru, apoi profesor al aceleiaşi şcoale, şi în cele din urmă preot, hirotonit la Huşi de episcopul Nicodim, spre a nu fi obligat să se înroleze într-o armată care nu era a sufletului său. Se ştie mai puţin însă că, în 1916, autorităţile maghiare din Transilvania l-au condamnat, totuşi la moarte, obligîndu-l la un exil care l-a apropiat de moldoveni (la Iaşi şi Chişinău), pe care i-a iubit mult şi cărora le-a consacrat ani de muncă şi dăruire.*

● *Destinul acelei opere unice şi extraordinare pe care poporul a numit-o după autorul ei,* CAZANIA LUI VARLAAM, *şi pe care autorul însuşi a numit-o frumos, la 1643,* CARTE ROMANEASCĂ DE ÎNVĂŢĂTURĂ, *continuă să preocupe pe cercetători şi astăzi. Astfel la Cluj-Napoca, în editura Arhiepiscopiei a apărut de curînd o carte masivă:* CAZANIA LUI VARLAAM ÎN TRANSILVANIA. *Prefaţată de Virgil Cândea şi cu un Cuvînt înainte de Î.P.S. Mitropolit Teofil Herineanu, cartea cercetează mai multe de 350 de exemplare găsite astăzi pe aceste meleaguri, dovadă de netăgăduit a circulaţiei cărţilor româneşti peste Carpaţi, în ambele sensuri, din cele mai vechi timpuri. Căci a circulat cartea, dar a circulat în acelaşi timp şi interesul pentru carte românească, stare de spirit care atestă setea de cultură şi de lumină în limba strămoşilor, peste tot şi mai ales aici, în Transilvania. Din 470 de pagini de text, 169 sînt studiu, iar 301 reproduc însemnări, adevărate comori şi surse care fără îndoială, intrate acum în circuitul informaţiei, vor mai face încă istorie.*

● *Aflăm din rubrica „Faptul divers" din Scînteia (14 oct. 1983, p. 4) ,semnată de Petre Popa, că în părţile Mureşului, în Transilvania, s-au descoperit* de curînd *alte 23 de exemplare originale ale „Cazaniei" lui Varlaam, 2 exemplare din „Evanghelia-rul" tipărit de Antim Ivireanul şi 1 „Ceaslov" tipărit la Iaşi, la sfîrşitul secolului al XVIII-lea. Evident ele au ajuns aici încă din vremea tipăririi lor, contribuind alături de multe altele la menţinerea şi consolidarea unităţii de limbă şi de neam a celor trei provincii surori, româneşti. Carpaţii n-au despărţit niciodată pe fraţii cărora, dimpotrivă, le-a menţinut dîrzenia şi durata ca o coloană vertebrală de granit neînvins.*

● *A apărut de curînd, SPIRITUALITATE ŞI ISTORIE LA ÎNTORSURA CARPAŢILOR, Buzău, 1983, 2 volume cu colaborări prestigioase din domeniul istoriei artei arheologiei teologiei, sub îngrijirea Dr. Antonie Plămădeală. Cartea se află la librăria Arhidiecezană din Sibiu.*

● *În revista INTERNATIONAL REVIEW OF MISSION (vol. LXXII, nr. 288, oct. 1983) a apărut un extras din referatul Maicii Eufrasia Poiană de la Mănăstirea Dealu, ţinut la a VI-a Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care a avut loc la Vancouver (iulie—august 1983). Tot acolo a apărut un comentar intitulat „Credinţa ca sursă a mărturiei creştine", scris de preotul Nicolae Apostola din cadrul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din S.U.A.*

● *Radu Creţianu publică în REVUE ROUMAINE D'HISTOIRE (nr. 3, 1983, p. 261—266), un studiu care se ocupă de „Portretul lui Jupân Preda de la Mănăstirea Xenofon (Muntele Athos). Autorul demonstrează că e vorba de portretul lui Preda Craiovescu, fiul lui Pârvu şi frate cu Neagoe Basarab, pornind şi de la asemănarea dintre portretul de la Mănăstirea Xenofon cu portretul lui Neagoe Basarab de la Mănăstirea Curtea de Argeş.*

● *Între 12 mai şi 13 iunie 1983, S.S. Patriarhul Ignatie al Antiohiei a făcut o lungă călătorie în Occident, vizitînd Bisericile din Italia, Elveţia, Marea Britanie şi Franţa. La Roma a avut întrevederi cu Papa Ioan Paul al II-lea, la Londra cu Arhiepiscopul de Canterbury Robert Runcie, la Geneva cu secretarul general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor Dr. Philip Potter, iar în Franţa cu Preşedintele Republicii şi Primarul Parisului. A vorbit la catedrala Notre-Dame şi s-a întreţinut cu Cardinalul Lustiger, Arhiepiscop al Parisului.*

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 131 Sibiu, 15 decembrie 1983 Nr. 47—48/1983

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

PE PĂMÎNT PACE, ÎNTRE OAMENI BUNĂVOIRE

Omul cel nou întru Hristos

1. Sărbătorile din acest timp al anului, Crăciunul, Anul Nou şi Boboteaza, aduc întotdeauna bucurii în sufletele creştinilor. Ele sînt aşteptate cu nerăbdarea curată a copiilor şi cu nostalgia înţeleaptă a vîrstnicilor care retrăiesc de fiecare dată miracolul renaşterii şi al reînnoirii.

Acum aproape două mii de ani, în Betleemul Iudeii, s-a petrecut cel mai extraordinar eveniment, dintre cele ce se pot întîmpla pe pămînt: s-a întrupat, sub forma unui prunc omenesc, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul din Treimea cea de o fiinţă, Eternul, Autorul lumii, Făcătorul cerului şi al pămîntului, Creatorul vieţii, Cel despre care tot ce s-a ştiut pînă atunci a fost numai din scrierile Vechiului Testament, Cel care pînă atunci vorbise oamenilor numai prin gura proorocilor.

Cel *de dincolo* a venit *aici*.

Chip de om luînd, a venit să stea de vorbă cu noi personal, direct, pe limba înţeleasă de noi, să ne descopere, înainte de orice, adevărul despre Sine, despre Tatăl şi despre Duhul Sfînt. Şi a venit, mai ales, să ne arate cum să ne purtăm între noi şi faţă de Dumnezeu, ca să ne fie nouă bine în cer şi pe pămînt.

La fiecare Crăciun îl primim pe acest prunc dumnezeiesc cu duioşie, cu cîntece vesele, cu colinzi păstrate din moşi strămoşi şi cu casa luminată şi deschisă. Dar îi deschidem mai ales casa inimilor şi a minţilor noastre, pentru că El, precum spunem în colinzi şi în cîntarea sărbătorii, ne aduce inimii „bucurie mare" şi minţii „lumina cunoştinţei".

Trimis de Dumnezeu-Tatăl, precum a promis celor dintîi strămoşi, să răscumpere neamul omenesc din păcat, El vine şi pentru a limpezi tainele care ne înconjoară. Aduce răspuns la toate marile întrebări care frămîntă mintea omenească: de unde este universul acesta minunat, cu stele, cu corpuri cereşti uriaşe şi luminoase, cu spaţiul infinit şi organizat, cu legi şi rînduieli matematice; cum a apărut materia şi cine şi cum a declanşat la un moment dat mişcarea care nu s-a mai oprit după aceea; cine a făcut lumea; cum a apărut viaţa; cine i-a creat pe oameni; cine a creat animalele, plantele, florile, culorile; care este rostul nostru şi a tot ce există pe pămînt; ce este moartea şi ce este dincolo de ea!

Răspunsurile, atîtea cîte sînt de trebuinţă minţii şi sufletului nostru credincios, se cuprind toate în Evanghelia Sa, în întreg Noul Testament şi în tezaurul de învăţături ce se află în păstrarea Bisericii care este Trupul Său (Efeseni I, 23). De aceea Sfîntul Apostol Pavel numeşte Biserica: *„Stîlpul şi temelia adevărului"* (I Tim. III, 15), iar Sfîntul Ciprian avertizează pe toţi creştinii că, *„în afara Bisericii nu este mîntuire"*.

Să luăm aminte!

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

MAICA DOMNULUI CU PRUNCUL IISUS

Crăciunul, izvor de bucurie şi nădejde

De mult n-am aşteptat cu atîta nerăbdare şi dor, ca acum, sărbătoarea Crăciunului. Cînd eram mici o aşteptam, fiindcă ne aducea daruri: hăinuţe noi şi jucării. Era sărbătoarea darurilor pentru toţi, fiindcă aduce omenirii darul cel mai mare, pe însuşi Fiul lui Dumnezeu.

În zilele noastre aşteptăm cu nerăbdare sosirea acestei sărbători. Simţim că omenirea are lipsă de darurile aduse în lume de Fiul lui Dumnezeu: pacea, bucuria şi nădejdea.

În ieslea acestui veac, care se apropie de sfîrşit, sînt de mare trebuinţă aceste daruri. Prea sînt multe veşti care aduc îngrijorare, teamă, nelinişte şi nesiguranţă.

Prea mult s-a răcit dragostea şi bunăînvoirea dintre oameni.

Se pare că omenirea a intrat „în întunericul şi umbra morţii" şi are lipsă de lumina lui Hristos care luminează pe tot omul ce vine în lume (Mat. IV, 16).

Spre sfîrşitul acestui secol, nori negri de războaie se ivesc în multe părţi ale lumii. Irozi noi, îmbrăcaţi în haine apocaliptice, vreau nu numai viaţa pruncilor, ci viaţa întregii omeniri.

Nici cînd ca în zilele noastre omenirea nu s-a aflat la o cumpănă mai grea a existenţei ei. Liniştea şi buna înţelegere între popoare, dorul de lumină şi progres, dreptatea şi adevărul, iubirea şi pacea sînt răstignite, sînt alungate din inima omenilor.

Sute de mii şi milioane de oameni flămînzesc şi însetează nu numai după pîine şi apă, ci şi după dreptate, pace, bucurie şi libertate. Oamenii vor să trăiască nu să moară.

Într-o mare pinacotecă se poate vedea un tablou în care icoana naşterii lui Hristos e însoţită de o lumină care alungă întunericul. De la ieslea în care s-a născut dumnezeiescul Prunc pornesc raze de lumină, iar în îndepărtări, pe culmi se împrăştie, se risipesc şi dispar zeităţile lumii vechi.

Spre Betleem aleargă de veacuri păstorii cei mulţi cu inima curată, cu dor de viaţă şi libertate. Aleargă şi magii din toate colţurile pămîntului căutînd căile şi mijloacele salvării omenirii din neant.

Am trăit, acum cîţiva ani înfricoşatul spectru al nesiguranţei în care se află viaţa oamenilor fiind în Islanda, cu ocazia unui dialog ecumenic. Făcusem cunoştinţă pentru prima oară cu pămîntul selenic al Islandei. Sub picioarele noastre clocotea pămîntul ca făina în oală, cînd fierbe. Din loc în loc izbucneau fîşii de apă fierbinte din geizere. Noi ne speriam şi fugeam într-o parte sau alta. Cei ce erau obişnuiţi se minunau şi făceau fotografii. La vreo 30—40 km se afla vulcanul Helga. El arunca lavă şi bolovani pînă

(Continuare în pag. a 2-a)

† VASILE
Episcopul Oradiei

Primii părtaşi ai bucuriei Betleemului

„Să mergem la Betleem şi să vedem ce ni s-a spus şi ce ne-a făcut cunoscut Domnul" (Luca 2, 15), îşi ziceau păstorii „care stăteau afară în cîmp şi făceau de strajă noaptea împrejurul turmei lor" (Luca 2, 8).

Cu aceste cuvinte prezintă Sf. Evanghelist Luca hotărîrea păstorilor de a pleca la Betleemul Iudeii să vadă cele ce li s-a spus de înger că vor găsi acolo adică „un prunc înfăşat şi culcat în iesle".

Noaptea în care s-a născut Iisus era după toată aparenţa una ca toate celelalte, deosebită însă prin aceea că acum la „plinirea vremii" voia lui Dumnezeu, pentru răscumpărarea omului, se realizează. A fost o noapte deosebită pentru că şi Pruncul născut acum este şi El un Prunc deosebit, este Fiul lui Dumnezeu întrupat. Şi Sfînta Maria este o mamă deosebită, este Născătoarea de Dumnezeu, este Maica Domnului.

În istorisirea Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos, care deşi s-a întrupat rămîne pururea înveşmîntat în mărirea Sa dumnezeiască, apare nemărginită sărăcie a Celui născut într-o peşteră care adăpostea animalele din ţinutul Betleemului. Nu există pentru oameni un sălaş mai sărac decît acesta. Aici în faţa ieslei, unde a fost culcat de Sfînta Sa maică, El care în ceruri şade de-a dreapta Tatălui este înconjurat, la naşterea Sa, într-o smerenie, de Prea Sfînta Sa Maică, de bătrînul Iosif tîmplarul din Nazaret, de păstori veniţi din cîmpiile învecinate ale Betleemului şi de magi, toţi trăind, în inimile lor, frumuseţea şi nemărginirea dragostei lui Dumnezeu, bucuria cea mare vestită de îngerul Domnului.

Aceştia erau cei dintîi chemaţi ai Betleemului, cei dintîi părtaşi ai bucuriei mîntuirii.

(Continuare în pag. a 3-a)

LUCIAN FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

Bunăvestire

Cerul trimite — Vatră curată
Sol de iubire — Veghe de îngeri
Fiu se va naşte — Unde se coace
Bunăvestire — Pîinea de îrîngeri

Cerul trimite — Cui i se pleacă
Înger de pace — Cete cu şase
Vatra curată — Aripi de pară
Pîinea va coace — Prealuminoase?

Taină şi cîntec — Cine-i în slavă
Duhul e Mire — Lumii scăpare
Rodul Fecioarei — Rouă din Cîntec
Bunăvestire — Stea peste mare?

Peşteră Sfîntă — Tron de lumină
Tainică Lacră — Pură şi pururi
Sfîntă Fecioară — Trenă de stele
Aură Sacră — Duci în azururi

ADRIAN POPESCU

Vocaţia noastră pentru pace

Poporul român este un popor care are vocaţia păcii. El face parte din puţinele popoare care nu are istoria pătată de acte de agresiune. Acest popor nu are nici un război de răpire a ţării sau a drepturilor nimănui. Noi, după cum se exprimă marele nostru poet Mihai Eminescu, întotdeauna ne-am apărat „sărăcia şi nevoile şi neamul". De aceea şi acum, cînd în lume întunerecul se face din ce în ce mai adînc, cînd armele se aud tot mai puternic zăngănind, cînd se pregătesc tot mai insistent mijloace pentru un nou şi înfricoşător holocaust, este firesc, este o datorie, cea mai sacră datorie, pentru orice om, pentru orice popor, pentru conducătorii de popoare, şi pentru Biserica lui Iisus Hristos, pentru slujitorii acestei Biserici, să se folosească de toate mijloacele pentru ca să combată războiul, să se ridice cu toată puterea şi să lupte pentru pace.

În numele milioanelor de mame, care nu vreau să le fie ucişi pruncii, noi slujitorii Altarelor sîntem datori să vorbim.

În numele sutelor de milioane de bărbaţi, femei, copiii, tineri, bătrîni, noi cei ce credem în Hristos, Domnul Păcii, sîntem datori să vorbim.

Noi cei ce sîntem fiii unui popor paşnic, sîntem datori să vorbim şi să ne exprimăm, ca să se audă în toată lumea: Vrem Pace, Vrem Pace pe pămînt. Pace în lume, Pace între popoare. Cerem şi rugăm pe Dumnezeu zi şi noapte pentru Pace.

Cuceririle ştiinţei, rodul miraculos al raţiunii omeneşti, sînt în stare să rodească, pe planeta noastră, o viaţă scutită de mizerie, de foame, de erori, de suferinţe, dacă aceste cuceriri vor fi întrebuinţate în scopuri drepte, în scopuri bune, în scopuri paşnice.

(Continuare în pag. a 2-a)

JUSTINIAN MARAMUREŞANUL
Episcop-vicar

Vocaţia noastră pentru pace

(Continuare din pag. 1)

Poporul român are adînca convingere că această luptă, lupta pentru pace, este una din datoriile sale esenţiale, una din datoriile noastre ale românilor, care dintotdeauna am fost aici un popor care nu am stat nepăsător, ci am veghiat, am luptat împotriva tuturor relelor, tuturor forţelor nedrepte şi întunecate, chiar dacă aceste forţe se părea că ne depăşesc, poporul nostru, conducătorii lui cei mai luminaţi, au îndrăznit şi s-au opus şi au luptat şi au biruit, pentru că de partea lor aveau dreptatea.

Şi acum, în acest moment al istoriei în care trăim noi, avem datoria să luptăm, avem datoria să ne exprimăm cu tărie ataşamentul nostru faţă de toţi cei ce luptă pentru pace.

Biserica lui Hristos are datoria să lupte împotriva atentatelor la viaţa oamenilor. În trecut, creştinii nu s-au ridicat destul de ferm împotriva morţii, împotriva celor ce au aruncat în crematorii milioane de oameni nevinovaţi, împotriva lagărelor în care au pierit atîtea fiinţe omeneşti, Biserica din răsărit şi din apus nu s-a împotrivit ferm, nu a făcut totul pentru apărarea şi salvarea oamenilor.

Acum, să ne exprimăm din toată puterea împotriva morţii, împotriva tiraniei războiului, împotriva nedreptăţii.

În drumurile misionare pe care le facem, vedem pămîntul ţării încărcat de roade. Vedem ţara îmbrăcată în haină nouă de sărbătoare, vedem oraşele înflorite, vedem că toată ţara este un şantier uriaş, vedem noile locuinţe ale oamenilor, cartierele noi ale oraşelor, casele frumoase ale satelor, şcoli, spitale, fabrici, uzine, hidrocentrale, biserici, biserici noi, construite în aceşti ani. Iată roadele păcii şi ale muncii.

Acum să vedem ce ne oferă războiul.

Dacă zeul Marte ar lua frînele vieţii în mîini, nu am mai vedea din avion o constelaţie jos, sate, oraşe, ca nişte mărgăritare strălucind luminate.

Ruine, morţi, foamete, femei văduve, bărbaţi schilavi, copii orfani, părinţi rămaşi fără copii, — acestea sînt roadele unui război.

De aceea, orice efort depus pentru pace nu este lipsit de sens.

Nimeni nu poate rămîne indiferent, cînd se pune alternativa Pace sau Război, Viaţă sau Moarte.

Apelul pentru pace, al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste este un document care ne face tuturor o mare cinste. Este un act, care, asemenea unui monument, va rămîne în istorie.

Acest apel îl susţinem, pentru că este apelul nostru al tuturor, apelul tuturor oamenilor de pe pămînt, lucizi, drepţi, care iubesc viaţa.

Crăciunul, izvor de bucurie şi nădejde

(Continuare din pag. 1)

aproape de biserica în care ne rugam. Dimineaţa ne uitam spre crater. Cînd fumega spuneam că s-a liniştit, cînd era în flăcări spuneam că s-a trezit şi e în activitate.

În altarul bisericii era o singură icoană. (Biserica era luterană). Ea înfăţişa pe Iisus Hristos, lucrată frumos în mozaic. La picioarele lui era înfăţişat pămîntul Islandei cu crăpături şi denivelări adînci, ca pe lună. Peste toată această înfăţişare şi mişcare a pămîntului era icoana Domnului nostru Iisus Hristos, dedesubtul căreia erau scrise cuvintele: „Bucuraţi-vă", „Pace vouă". Ca şi cînd le spuneau celor ce veneau să se roage: „Nu vă temeţi, sînt cu voi". Şi oamenii lucrau liniştiţi, cu credinţă în purtarea de grijă a lui Dumnezeu şi cu încredere în puterile lor.

Sărbătoarea Crăciunului din acest an ne apare ca un magnet care adună puterile noastre răvăşite şi gîndurile împrăştiate şi ne dă liniştea şi încrederea în viitor.

Cele dintîi cuvinte pe care le-a spus îngerul păstorilor din noaptea sfîntă au fost: *„Nu vă temeţi. Iată, vă binevestesc vouă bucurie mare care va fi la tot poporul. Că vi s-a născut azi Mîntuitor, care este Hristos Domnul, în cetatea lui David"* (Luca II, 10—11). Magii au venit şi ei din depărtări şi *„s-au bucurat"* cînd li s-a arătat din nou steaua.

Bucuria, este vestea cea nouă şi binefăcătoare a Crăciunului. Bucuria că Dumnezeu nu a părăsit lumea, nu a lăsat-o la voia întîmplării, bucuria venirii Fiului lui Dumnezeu în lume. Ea ne încredinţează despre iubirea lui Dumnezeu care ne ajută prin Iisus Hristos, să ne putem îndeplini rostul ce-l avem în viaţă şi să dobîndim mîntuirea. Hristos a venit în lume, ca *„lumea viaţă să aibă şi mai multă să aibă"* (Ioan X, 10). Acesta este scopul venirii lui Hristos în lume.

Oamenii din toate timpurile au avut şi au lipsă de bucurie în toate cîmpurile de activitate. Bucuria ajută şi întăreşte puterile sufleteşti. Credinţa în Hristos naşte în suflet bucuria, liniştea şi pacea.

În vremea încercărilor şi necazurilor care apar în viaţă, credinţa dă putere de a le învinge. Ea dă tărie sufletului să biruiască necazul şi să-şi făurească un viitor luminos. Ea dă vieţii bucuria.

Domnul nostru Iisus Hristos a spus ucenicilor Săi: *„În lume necazuri veţi avea, dar îndrăzniţi. Eu am biruit lumea"* (Ioan XVI, 33). Cînd se aflau apostolii cu corabia pe valurile furtunoase ale lacului Ghenizaret Iisus le-a spus: *„Nu vă temeţi. Eu sînt cu voi"*. Creştinismul nu este religia fricii, ci a bucuriei.

În aceste sărbători, în mod deosebit, să ascultăm chemarea la bucurie. Să ne bucurăm că ni s-a născut Mîntuitorul.

Apostolul Pavel îndemna pe creştinii din vremea lui, zicînd *„Bucuraţi-vă. Bucuraţi-vă pururea"* (Filipeni IV ,4).

Acelaşi apostol vorbeşte însă şi despre bucuria nădejdii, scriind creştinilor din Roma: *„Bucuraţi-vă în nădejde"* (Rom. XII, 12).

Apropierea cerului de pămînt, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu este şi un izvor de nădejde. Adevărul religios pe care îl cunoaştem la Crăciun este acela că Dumnezeu nu a părăsit lumea, a venit în cursul istoriei şi la oameni ca să le redea demnitatea de fii ai lui Dumnezeu şi stăpînitori ai lumii, nu distrugătorii ei.

Proorocul Isaia a proorocit că Fecioara va naşte un prunc, care se va numi Emanuil, ceea ce se tîlcuieşte: „Cu noi este Dumnezeu" (Isaia VII, 14). Mesia a fost proorocit ca *„Domn al Păcii"*, deoarece prin jertfa de pe cruce ne-a împăcat cu Dumnezeu-Tatăl şi a ridicat osînda morţii veşnice, care apăsa neamul omenesc. Apostolul Pavel numeşte pe Iisus *„Pacea noastră"* (Efeseni II, 14).

De la venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu, izvorăsc izvoarele darului dumnezeiesc care adapă toată făptura spre rodire de viaţă. De aici îşi are începutul nădejdea în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care ne dă tărie în săvîrşirea binelui.

Este greşit să confundăm nădejdea cu resemnarea. Ele sînt două stări sufleteşti deosebite. Resemnarea înseamnă capitulare în faţa răului, nădejdea înseamnă îndemn şi putere în biruirea răului. Apostolul Pavel ne dă o prezentare judicioasă a stărilor sufleteşti prin care trece omul în timpul încercărilor.

El îndeamnă pe creştini spunînd: *„Să ne lăudăm întru nădejdea slavei lui Dumnezeu, bineştiind că necazul aduce răbdare, răbdarea încercare şi încercarea nădejde. Iar nădejdea nu ruşinează, pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre prin Duhul Sfînt"* (Rom. V, 2—5).

În psalmii lui David aflăm numeroase îndemnuri la nădejde. *„Spre Tine, Doamne am nădăjduit, pleacă urechea Ta şi mă mîntuieşte. Că întărirea şi scăparea mea eşti Tu. Nu mă lepăda, în vremea necazului, Doamne, cînd va lipsi tăria mea. Dumnezeul meu spre ajutorul meu ia aminte. Eu pururea voi nădăjdui spre Tine şi voi înmulţi lauda Ta. Gura mea va vesti dreptatea Ta"* (Ps. 70. v. 1, 2, 4, 10, 15).

Drept aceea, să înmulţim în aceste zile bucuria şi nădejdea noastră în Domnul, nimănui să nu fim datori, decît cu iubire, să fim rîvnitori spre tot lucrul bun, bine plăcut lui Dumnezeu şi folositor oamenilor.

După cuvîntul apostolului Pavel, vă îndemnăm: *„Bucuraţi-vă, desăvîrşiţi-vă, mîngîiaţi-vă, fiţi uniţi în cuget trăiţi în pace şi Dumnezeul dragostei şi al păcii va fi cu voi"* (II Cor. XIII, 11).

Omul cel nou întru Hristos

(Continuare din pag. 1)

2. Sărbătorind Naşterea Domnului la 25 decembrie, Biserica ne dă prilejul, în fiecare an, să rememorăm evenimentul şi să ne reîmprospătăm credinţa în Dumnezeu şi în Fiul Său Iisus Hristos şi aşa, să ne facem vase vrednice de a primi Harul Duhului Sfînt prin care, precum spune cîntarea bisericească, *„tot sufletul viază"*. Totodată, Biserica ne povăţuieşte să nu rămînem spectatori din afară ai evenimentului, ci să redevenim şi noi, ca şi Pruncul născut, curaţi de păcate şi eliberaţi de orice răutate, şi să ne reînnoim simţirile şi gîndirea, sau cum zice Sfîntul Apostol Pavel: *„să ne înnoim în duhul minţii noastre şi să ne îmbrăcăm în omul cel nou, cel după Dumnezeu, zidit întru dreptate şi în sfinţenia adevărului"* (Efeseni IV, 23—24).

Naşterea Domnului, amintirea ei în fiecare an, are rostul de a ne face chemarea dumnezeiască la propria noastră renaştere, la naşterea noastră din nou, căci scris este: *„De nu se va naşte cineva din nou, nu va putea să vadă Împărăţia lui Dumnezeu"* (Ioan II, 3).

Şi cum oare ne mai putem naşte din nou? Oare nu cumva ne cere Dumnezeu imposibilul? Nu cumva sîntem condamnaţi să nu vedem niciodată Împărăţia lui Dumnezeu? Întrebarea i s-a pus şi lui Iisus, de către un fariseu învăţat şi cuminte, pe nume Nicodim (Ioan III, 1—21), şi nu i-a pus-o cu gînd de ispită, ci cu interes adevărat şi sincer. Mîntuitorul, înainte de a-i răspunde, l-a avertizat că pentru a înţelege cum poate omul să se nască din nou, trebuie să se înscrie într-un alt sistem de gîndire decît cel obişnuit, anume în acela care presupune credinţa în Dumnezeu şi în Fiul Unul Născut, în Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, adică în El, în Iisus Hristos. De ce? Pentru că El s-a coborît din cer. Pentru că El a venit de la Tatăl. Pentru că răspunsul pe care îl poate da El la marile noastre întrebări e din sursă absolută, din sursa care ştie tot adevărul, *„căci Acela pe care l-a trimis Dumnezeu grăieşte cuvintele lui Dumnezeu"* (Ioan III, 34).

Se va putea deci renaşte sufleteşte şi va ajunge la lumina cunoştinţei şi la viaţa veşnică, la fericirea eternă, numai acela care va crede şi va asculta învăţăturile Lui, acela care va trăi potrivit cu îndrumările Lui. Cel ce nu va crede, nu va căpăta vreo pedeapsă ieşită din comun, spune Iisus (Ioan III, 18), fiindcă nici nu va fi nevoie: se va pedepsi singur. Rămînînd în afara sistemului de gîndire revelat şi recomandat de Iisus, adică refuzînd credinţa în Iisus care este *„lumina ce a venit în lume"* (Ioan III, 19), şi *„adevărul"* (Ioan III, 33), se va plasa singur în întuneric, în afara adevărului.

Mîntuitorul îi încadrează în această categorie pe *„cei ce fac fapte rele"*: *„Căci tot cel ce face fapte rele, urăşte lumina şi nu vine la lumină, ca să nu se vădească faptele lui, pentru că sînt rele. Iar cel ce face adevărul, vine la lumină, ca să se vădească faptele sale, pentru că în Dumnezeu sînt lucrate"* (Ioan III, 20—21).

A te naşte din nou înseamnă a umbla în lumină, a nu te teme de lumină, a fi în adevăr, a spune adevărul şi a lucra după adevăr, a nu fi sclavul întunericului şi al minciunii: a te hotărî să faci fapte bune. Omul faptelor bune este un om nou. Omul faptelor rele care, ascultînd chemarea lui Iisus, se decide să se lepede de omul cel vechi, trecînd de la faptele rele la faptele bune, acela s-a născut din nou. Aşa explică această învăţătură şi Sfîntul Pavel în epistola sa către Efeseni: *„Să lepădaţi chipul de vieţuire din trecut, al omului celui vechi ... De aceea, lepădînd minciuna, spuneţi fiecare aproapelui vostru adevărul pentru că sîntem membre unul altuia. De vă mîniaţi să nu greşiţi: să nu vă apuce asfinţitul soarelui mînioşi. Cel ce a furat pînă acuma să nu mai fure, ci mai bine să muncească, făcînd cu mîinile sale lucruri folositoare, ca să aibă din ce da şi celor ce au nevoie. Nici o vorbă putredă să nu iasă din gura voastră, ci numai cuvinte bune, pentru întărirea în credinţă, ca ele să aducă folos ascultătorilor ... şi să fiţi unul cu altul buni şi miloşi; iertaţi-vă unul pe altul, după cum şi Dumnezeu v-a iertat pe voi prin Hristos"* (Efeseni IV, 22—32).

Chemarea ni se adresează tuturor. De ascultarea ei atîrnă viaţa noastră bună pe pămînt şi viaţa noastră bună în eternitate. Căci ce e mai limpede pentru orice minte omenească, decît că omul corect, omul cinstit, omul care trăieşte din munca lui, omul plin de respect pentru semenul său, omul încălzit de iubire de aproapele, e tot ce poate fi mai cinstit şi mai iubit la rîndul său şi are parte de o viaţă tihnită, mulţumită, fericită, încă aici pe pămînt. E mai mult decît normal să fie tot aşa şi dincolo, în Împărăţia lui Dumnezeu în care, pe rînd, cînd ni se va împlini sorocul, vom merge toţi.

Să ne pregătim drept aceea, urmînd învăţăturile Bisericii, urmînd Legea noastră strămoşească ortodoxă, în care au trăit şi au murit liniştiţi şi împăcaţi toţi înaintaşii noştri. Cei ce uită sau se lasă de această „Lege", devin *„călcători de lege"* (Iacov II, 9), după chiar cuvîntul Scripturii. Cine merge la întîmplare, sau după „fraţii mincinoşi" (Gal. II, 4), nu ajunge unde trebuie. Rătăceşte.

De aceea poporul le şi zice unora ca acestora „rătăciţi". Cine merge după rînduiala Bisericii, singura care propovăduieşte adevărata învăţătură, potrivit cu Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie, neschimbată de la Hristos pînă la noi, acela se va mîntui, căci scris este: *„Şi chiar de se luptă cineva, nu se încununează, dacă nu se luptă după lege"* (II Timotei II, 5).

3. În anul acesta întîmpinăm sărbătoarea Naşterii Domnului şi Anul Nou 1984 sub semnul aniversării a 65 de ani de la marele eveniment din viaţa Transilvaniei şi a tuturor românilor, care a fost Marea Unire de la 1918. S-a împlinit atunci visul şi speranţa sutelor de generaţii care au trăit în aşteptare, care au răbdat umilinţe, care au luptat cu bărbăţie, care au crezut în dreptatea ce va veni. S-a împlinit visul, realizat o clipă de Mihai Viteazul, stins în faşă atunci, dar rămas ca un testament pentru toţi urmaşii. Toată moşia de altădată a strămoşilor daci, pe care s-a plămădit poporul român din daci şi din romani, s-a văzut din nou adunată sub un singur nume, sub numele sfînt şi adevărat, *România*. Ne-am amintit toţi, cu acest prilej, de marii bărbaţi ai neamului şi ai ceasului de atunci, care au ştiut să chibzuiască bine asupra momentului istoric şi, prin voinţa întregului popor, chemat să-şi spună cuvîntul la Marea Adunare de la Alba Iulia, să hotărască *Unirea* şi desăvîrşirea *Statului unitar român*.

Să ne amintim mereu de toţi eroii, de toţi cei care, prin veacuri, au ţinut trează, în Transilvania şi pe tot pămîntul românilor, conştiinţa românească, limba românească, dreptatea românească, setea de libertate şi de unitate. Să ne amintim de toţi cei care, luptîndu-se eroic, au suferit şi unii şi-au dat chiar viaţa pentru viitorul Patriei, lăsîndu-şi numele în pomelnicul martirilor: Mihai Viteazul, Horia, Cloşca şi Crişan, Avram Iancu, atîţia *memorandişti* şi mulţi alţii care au sfinţit cu suferinţele şi sîngele lor pămîntul Transilvaniei şi unitatea Patriei.

Să ne amintim că şi Biserica, cum se şi cuvine, a fost la datorie în milenara istorie a luptei Transilvaniei pentru libertate şi unire şi că şi la Alba Iulia au fost prezenţi şi reprezentanţii noştri, ai preoţilor şi ai credincioşilor, în pieptul cărora au bătut dintotdeauna inimi calde de români, iubitori de Patrie, precum bat inimile tuturor românilor. Să le urmăm şi noi cei de azi exemplul, învăluind Patria cu iubirea noastră, apărînd Unirea cu gîndul, cu simţirea şi cu fapta noastră, cu munca şi cu dăruirea noastră pentru prezentul şi viitorul ei liber şi luminos.

În 1918, înaintaşii noştri de acum 65 de ani, dintre care mulţi mai sînt în viaţă, copii fiind atunci, au trăit la 25 decembrie, ca azi, *primul Crăciun liber*, primul Crăciun acasă, cu toată familia românească adunată sub acelaşi acoperiş. Iar peste cîteva zile, la 1 ianuarie 1919 au trăit *primul An Nou liber*, anul împlinirilor, anul satisfacţiilor.

Bucuria lor să fie şi bucuria noastră astăzi, iar fapta lor să fie testamentul pe care să-l respectăm şi să-l împlinim ca pe cea mai sfîntă dintre datorii.

4. Am sărbătorit cu entuziasm *Unirea* de la 1 decembrie 1918 şi iată, am ajuns să întîmpinăm cu sănătate şi marea sărbătoare a creştinătăţii, Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos, prilej pentru noi toţi de a ne naşte din nou odată cu Pruncul Sfînt, de a ne dezbrăca de omul cel vechi şi păcătos, şi a ne îmbrăca în omul cel nou, făcător de fapte bune.

Peste cîteva zile vom serba şi Anul Nou. Şi acesta vine, potrivit cu tradiţiile noastre româneşti, tot sub forma unui tînăr. Cel vechi şi îmbătrînit se metamorfozează subit, la miezul nopţii dintre ani, într-un tînăr frumos, viguros, sănătos, cu viitorul în faţă, cu noi puteri de muncă, cu noi planuri şi idealuri, gata să ia totul de la început, cu forţa şi cu încrederea oricărui început.

Iată cum, şi Crăciunul şi Anul Nou, vin să ne insufle sentimentul regenerării, al renaşterii.

Amîndouă sărbătorile ne insuflă curaj şi încredere şi ne pregătesc pentru un nou ciclu de viaţă, în slujba căruia sîntem gata să punem toată puterea noastră de muncă, voinţa şi inteligenţa noastră.

Numai să ne facă Dumnezeu parte de pace! Omul cel nou întru Hristos este înainte de orice, om al păcii, potrivit mesajului îngeresc, vestit de îngeri la Naşterea Domnului: *„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace între oameni bunăvoire."*

Colindul sfînt şi bun...

COLINDIŢA

E. MONŢIA

1. Colindiţa nu-i mai multă
Să trăiască cine-ascultă.
Sus la ceruri o-nălţăm
Şi la gazde o-nchinăm.

2. O-nchinăm cu veselie
Şi cu mare bucurie
C-am ajuns seara de Ajun
A bătrînului Crăciun.

3. Sus, mai sus V-am înălţat
Ce-am ştiut tot V-am cîntat.
Să rămîneţi sănătoşi
Sănătoşi şi bucuroşi.

4. C-am ajuns ziua cea sfîntă
Cînd colindele se cîntă.
Sărbătoarea lui Hristos
Să vă fie de folos.

TOATĂ LEGEA CREŞTINEASCĂ

GHEORGHE ŞOIMA

1. Toată legea creştinească
Astăzi să se veselească.
C-o stea mare s-a ivit
Colo sus la Răsărit.

2. Şi străluce cu tărie
Vestind mare bucurie,
Că veşnicul Dumnezeu
A trimis pe Fiul Său.

3. Mîntuirea se vesteşte
Precum steaua străluceşte.
Că la sfîntul Răsărit
Întîi steaua s-a ivit.

4. Răsăritul cel de sus
S-a vestit şi la Apus.
Şi-n părţile lumii toate
Pînă colo-n miazănoapte.

5. Dă-ne la toţi bucurie
Amin, Doamne, slavă Ţie!
La mulţi ani s-aveţi folos
De Naşterea lui Hristos!

Primii părtaşi ai bucuriei Betleemului

(Continuare din pag. 1)

În jurul pruncului „culcat în iesle", totul părea simplu, nimic deosebit nu schimba atmosfera vieţii familiale cînd la naşterea unui copil sînt de faţă părinţii lui şi intimii lor. Starea de fapt era totuşi alta. Cel născut în Peştera din Betleem nu era din rîndul oamenilor; El era Dumnezeu întrupat, venit în lume pentru a împăca, prin jertfa Lui, pe om cu Dumnezeu şi pentru a înlătura peretele despărţitor dintre oameni, aşezat din pricina păcatului strămoşesc.

Ceea ce se relevă mai mult aici este taina sufletului Sfintei Fecioare Maria care a păstrat mereu vie mărturia şi faptele petrecute cu nouă luni mai înainte, cînd a fost anunţată de Arhanghelul Gavriil care i s-a arătat la Nazaret zicîndu-i: „Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine... Iată vei lua în pîntece şi vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus".

Pentru ceilalţi care se aflau în faţa Pruncului Iisus circumstanţele se prezintă altfel. Chemarea ce li s-a făcut comporta în sine alte semnificaţii. Ei apar ca martori, ca vase alese în afirmarea venirii în lume a lui Iisus Hristos. Sfînta Fecioară Maria a participat direct la acest eveniment. Ea n-a fost simplă martoră a lui. Prin ea s-a împlinit evenimentul.

La bucuria naşterii Mîntuitorului ia parte şi dreptul Iosif, logodnicul Sf. Maria, Iosif tîmplarul din Nazaret, prin care se adaugă alte adevăruri legate de pruncul Iisus. Lui îi aparţine vrednicia de a ţine în taină cele ce s-a întîmplat cu Sf Maria, pe care avea de gînd cîndva s-o părăsească într-ascuns. „Nu te teme a lua pe Maria, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfînt", i-a zis îngerul. Om simplu, dar drept, Iosif a făcut după cum i-a poruncit lui îngerul Domnului" şi „a luat la el pe logodnica sa". Puritatea sa sufletească se vede şi prin aceea că a lăsat totul în seama lui Dumnezeu gîndind că El va descoperi la vremea lor cele ce sînt necunoscute de oameni.

Şi iată că peste cetatea lui David se revarsă binecuvîntarea cerească cînd glasul Arhanghelului Gavriil se adresează unui grup de păstori: „Vă vestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul; că vi s-a născut azi Mîntuitor, care este Hristos-Domnul, în cetatea lui David... acolo veţi găsi un prunc înfăşat şi culcat în iesle" (Luca 2, 10—12). Păstorii erau nişte oameni simpli, „oamenii pămîntului". Iisus, născîndu-se într-o peşteră săracă, i-a cinstit tocmai pe aceşti păstori primind din partea lor închinare. Îngerul, coborînd din cer, le-a vestit naşterea lui Hristos. Învrednicindu-se chiar să audă, şi să vadă „mulţime de oaste cerească, lăudînd pe Dumnezeu şi zicînd: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire" (Luca 2, 14). Cuprinşi de mirare şi doritori să-l vadă pe Cel vestit de înger, păstorii s-au dus de grabă la Betleem găsind acolo „pe Maria, şi pe Iosif şi pe Prunc culcat în iesle... şi toţi se mirau de cele ce păstorii istoriseau, despre Prunc" (Luca 2, 16—19).

La această împrejurare, cei de faţă formau suita acestui împărat, fără împărăţie pămîntească, venit în lume sub semnul nemărginitei umilinţe şi a dragostei Sale prin care creaţia toată a fost reînnoită şi îndreptată către starea cea dintîi.

La 9 km de Betleem, la Ierusalim se afla o altă curte cu regele ei vremelnic din lumea aceasta, — Irod Idumeul, cu faptele lui pămînteşti, gata oricînd să înăbuşe dreptatea şi viaţa supuşilor săi. El căuta să-l omoare pe Iisus. Două curţi, deci, cu totul deosebite; una stăpînită de simplitate şi neprihănire, alta de desfătare şi tiranie.

La mărturiile îngerilor, la cele ale păstorilor se adaugă alte semne dumnezeieşti. Magii de la Răsărit, înţelepţii din Babilon, înţelegînd după steaua pe care au văzut-o că s-a născut un mare împărat în părţile Iudeii au plecat în căutarea lui. „Unde este regele Iudeilor, Cel ce s-a născut"?, se documentau, ca străini, magii îndată ce au ajuns, după lunga lor drumeţie, la Ierusalim. Mărturia lor era: „Am văzut la Răsărit steaua Lui şi am venit să i ne închinăm" (Mt. 2, 2). Ca şi păstorii, magii erau preocupaţi să-l găsească pe Prunc. Cu bucurie mare s-au închinat Lui, punîndu-i înainte daruri: aur, smirnă şi tămîie.

Toţi aceştia au înţeles, după semnele specifice fiecăruia, venirea lui Iisus Hristos.

Este vrednic de subliniat că Domnul nostru Iisus Hristos era aşteptat ca Mîntuitor şi Domn al păcii, cum dovedesc proorociile Vechiului Testament. Iar, la naşterea Lui, îngerii din ceruri îl întîmpină cîntînd imnul măririi lui Dumnezeu în cele înalte, al păcii pe pămînt şi cel al bunei învoiri între oameni.

Iisus Hristos, prin naşterea Sa a unit pe cei despărţiţi, a înlăturat neînţelegerile dintre oameni, pe toţi laolaltă i-a dus către împăcarea cu Dumnezeu. În epistolele sale, Sf. Apostol Pavel pune pacea adusă de Iisus drept temelie a lucrării de mîntuire a oamenilor. „Dumnezeu — zice apostolul — a binevoit ca, prin Fiul Său, pe toate cu Sine să le împace" (Coloseni 1, 20). Prin venirea Sa, Iisus Hristos a vestit pace „celor de departe şi celor de aproape, căci printr-Însul avem şi unii şi alţii, apropiere către Tatăl" (Efes. 2, 17—18).

În acest fel s-a pogorît din cer Fiul lui Dumnezeu, venind pe pămînt ca om: „S-a smerit pe Sine, ascultător făcîndu-se pînă la moarte şi încă moarte pe cruce" (Filip. , 6—8).

Dragostea lui Dumnezeu pentru om este mereu vie în viaţa oamenilor, păstrînd amintirea pogorîrii pe pămînt a lui Iisus Hristos, în chip de Prunc. „Taina cea din veac ascunsă", devine descoperită prin vestirea îngerului: „Iată vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus". Supunerea desăvîrşită a Maicii Domnului a dus la împlinirea planului dumnezeiesc, a deschis calea către Betleem, către vocea îngerului care vesteşte „bucurie pentru tot poporul... că s-a născut azi mîntuitor, — Hristos Domnul".

Preoţimea din Eparhia Alba Iuliei sprijinitoare a acţiunilor pentru pace

Apelul pentru dezarmare şi pace al Adunării reprezentanţilor organizaţiilor de masă şi obşteşti şi ai celorlalte organizaţii componente ale Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, din 20 septembrie 1983, a întrunit deplina adeziune a tuturor fiilor acestui popor.

În Episcopia de Alba Iulia, adunările pentru pace ale preoţimii au avut loc în oraşele de reşedinţă ale celor trei judeţe. Astfel Adunarea cu preoţii din jud. Alba, cu protopopiatele Alba Iulia, Aiud şi Cîmpeni a avut loc în ziua de 3 noiembrie 1983 în Catedrala Episcopală din Alba Iulia, desfăşurîndu-se într-un cadru festiv, cu participarea a peste 250 de preoţi.

P. S. Episcop Emilian a deschis lucrările adunării printr-o amplă cuvîntare în care a reliefat importanţa păcii pentru viaţa şi fericirea tuturor oamenilor. P. S. Sa s-a referit la sensul şi importanţa păcii, aducînd temeiuri scripturistice şi patristice. În legătură cu atitudinea Bisericii noastre faţă de această problemă a păcii, P. S. Sa a spus: „În lucrarea sa în lume, Biserica noastră cheamă pe toţi fiii săi să fie împlinitori ai cuvîntului lui Dumnezeu, să apere pacea pentru firească trăire în linişte a oamenilor..., urmînd testamentul lăsat nouă de Mîntuitorul: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă" (In. 14, 27). Slujitorii Sfintelor altare şi credincioşii ortodocşi — a spus P. S. Sa — au datoria să-şi aducă contribuţia fiecare la locul de muncă, pentru apărarea şi consolidarea păcii între oameni şi popoare, pentru a fi împlinitori ai cuvîntului Sf. Evanghelii care spune: „Fericiţi sînt făcătorii de pace că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema" (Mt. 5, 9).

S-a dat citire Apelului Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste din 20 sept. a. c., după care au luat cuvîntul cei trei protopopi din Alba Iulia, Aiud şi Cîmpeni şi un număr de 19 preoţi. Fiecare dintre vorbitori şi-a exprimat, în numele credincioşilor pe care-i păstoreşte, adeziunea la Apelul F.D.U.S.

„Noi, slujitorii sfintelor altare — a arătat preotul Ionel Todea — Sălciua — ne dăm toată adeziunea la Apelul pentru dezarmare şi pace şi în fruntea credincioşilor plecăm genunchii noştri alături de ei, rugîndu-ne fierbinte şi stăruitor pentru pacea a toată lumea, avînd ca pildă grăitoare pe înaintaşii noştri".

Din plenul adunării preoţii prezenţi au adoptat textul unei telegrame adresată Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele R. S. România şi Preşedinte al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, din care spicuim următoarele cuvinte: „Conştienţi de responsabilitatea pe care o avem pentru menţinerea vieţii pe planeta noastră, noi episcopul locului şi cei 250 de preoţi din jud. Alba, adunaţi în Alba Iulia — oraş care a înscris o glorioasă pagină de istorie prin unirea lui Mihai Viteazul, loc al martiriului lui Horia Cloşca şi Crişan, loc al măreţei Uniri din 1918 şi al împlinirilor din prezent... — ne exprimăm totala adeziune la recentul Apel pentru dezarmare şi pace, cu încredintarea că vestind pacea şi dezaprobînd războiul împlinim porunca Celui care este izvor şi Domn al vieţii, Iisus Hristos venit pe pămînt pentru ca lumea viaţă să aibă şi mai multă să aibă".

Adunarea pentru pace a clerului din jud. Mureş a avut loc în catedrala din Tg. Mureş în ziua de 10 noiembrie 1983, cu participarea celor peste 200 de preoţi din protopopiatele Tg. Mureş, Reghin, Luduş şi Sighişoara.

După oficierea Te-Deum-ului, P. S. Episcop Emilian a deschis şi aici lucrările Adunării cu un cuvînt festiv în care a reliefat strădaniile poporului român, ale Bisericii străbune pentru pace şi bună înţelegere între oameni.

S-a dat apoi citire Apelului Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, după care au urmat luările de cuvînt ale preoţilor exprimîndu-şi cu toţii pe deplin adeziunea la Apel. „Noi preoţii şi credincioşii — a spus pr. George Oargă — Iernut — sprijinim cu hotărîre şi consecvenţă iniţiativele şi acţiunile poporului nostru pentru pace în lume, atît pentru realismul şi profundul lor umanism cît şi pentru faptul că ele corespund credinţei şi învăţăturii noastre creştine". Preoţii prezenţi au adoptat apoi textul unei telegrame adresată Domnului Nicolae Ceauşescu în care s-a arătat rostul întrunirii tuturor preoţilor din jud. Mureş şi angajamentul lor ca împreună cu credincioşii pe care-i păstoresc să contribuie la făurirea climatului de pace şi bună înţelegere între oameni.

Adunarea pentru pace a clerului din jud. Harghita a avut loc în ziua de 15 noiembrie 1983, în municipiul Miercurea Ciuc.

După oficierea întîmpinatului Te-Deum în Catedrala din Miercurea Ciuc, P. S. Episcop Emilian a rostit un vibrant cuvînt arătînd pericolul ce-l prezintă pentru omenire cursa înarmărilor care produce nelinişte în viaţa omenirii, precum şi eforturile care se depun pentru salvgardarea păcii, la care şi Biserica şi slujitorii ei sînt chemaţi împreună cu credincioşii să-şi aducă aportul.

S-a dat şi aici citire Apelului F.D.U.S. pentru dezarmare şi pace, după care au luat cuvîntul un număr de 12 preoţi exprimînd în numele lor şi al credincioşilor pe care-i păstoresc adeziunea la Apel. „Nu vrem să trăim sub ameninţarea nimicirii — a declarat pr. Ilie Pintea — Topliţa. Avem copii şi vrem să fie eliberaţi de frica morţii. Avem o Biserică strămoşească, una şi aceeaşi în toate timpurile şi altare la care dorim să ne rugăm pentru pace. Avem o ţară şi vrem să muncim şi să trăim în pace pentru propăşirea ei". Din plenul Adunării s-a adoptat o telegramă adresată Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele R. S. România, în care se subliniază că preoţimea şi credincioşii Bisericii strămoşeşti de pe plaiurile judeţului Harghita unde trăiesc înfrăţiţi în muncă: români, maghiari, secui, sînt alături de toţi cei care au îmbrăţişat îndemnul conducătorului iubit, la pace.

*

În încheierea acestor întruniri ale preoţimii Eparhiei, în ziua de 20 noiembrie 1983, la Centrul Eparhial, s-au desfăşurat lucrările Adunării Eparhiale.

După Te-Deumul oficiat în sobor în Catedrala din Alba Iulia, a început prima parte a lucrărilor Adunării Eparhiale, care s-au axat asupra problemei dezarmării şi păcii.

După cuvîntul de deschidere al P. S. Episcop Emilian, s-a citit Apelul F.D.U.S.

Dintre preoţii şi mirenii delegaţi au luat cuvîntul P. C. Prot. Ioan Boian — Sighişoara, P. C. Prot. Aurel Sămărghitan — Tg. Mureş, P. C. Prot. Dumitru Gherman — Miercurea Ciuc, P. C. Prot. Viorel Porcar — Alba Iulia, D-l Dr. Traian Mârza — Alba Iulia, P. C. Prot. Ilie Damian — Reghin, P. C. Prot. Liviu Silvăşan — Aiud, D-l Ioan Haţegan — Tîrnăveni, P. C. Prot. Gh. Benchea — Cîmpeni, D-l Dr. Ioan Berciu — Alba Iulia şi P. C. Pr. Gh. Cîmpean — Bozias, exprimîndu-şi adeziunea la Apelul F.D.U.S.

Din plenul Adunării Eparhiale s-a trimis o telegramă de adeziune la Apel, Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu, în care se spune: „În calitatea noastră de slujitori ai altarelor străbune, Vă asigurăm Domnule Preşedinte că vom fi alături de Dvs. în realizarea nobilelor idealuri ale păcii, folosind cu pricepere căile şi mijloacele specifice ce ne stau la îndemînă în misiunea noastră de slujitori ai păcii".

S-au trimis de asemenea Mesaje către O.N.U., Ambasadelor U.R.S.S. şi S.U.A., precum şi unor Ambasade din Bucureşti ale ţărilor europene.

Pr. *Nicolae Bolea*

PENTRU PACE

Sîmbătă, 19 noiembrie 1983, la Centrul arhiepiscopesc Sibiu a avut loc, sub conducerea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Consiliul eparhial, în cadrul căruia, după rezolvarea unor probleme curente, s-au prezentat rapoartele generale pe anul 1983 ale celor trei secţii: bisericească — cons. M. Sămărghiţan; culturală — cons. Gh. Papuc şi economică — cons. Dan Dumitru.

A doua zi, Duminică, 20 noiembrie 1983, a avut loc Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului care — după oficierea Sf. Liturghii, în prima parte, la care a participat şi personalul de la Centrul arhiepiscopesc — a dezbătut Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste din 20 septembrie 1983.

Dezbaterile au fost deschise printr-o documentată cuvîntare rostită de Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a făcut o prezentare a situaţiei internaţionale actuale extrem de grave, datorită uriaşei acumulări de arme, îndeosebi atomice, apreciind că a sosit momentul ca toţi oamenii de bine să se încadreze în marea armată a luptătorilor pentru pace, pentru tot ceea ce este frumos şi bun.

Au luat cuvîntul deputaţi eparhiali şi alte persoane prezente şi anume: Arhid. C. Voicu, arhid. D. Dan, arhim. V. Tohăneanu (M-rea Brîncoveanu), prot. R. Zaharie (Făgăraş), prot. I. Găban (Mediaş), I. Morar (Sibiu), A. Deji (Făgăraş), A. Şampu (Cincşor, prot. Făgăraş), S. Dascălu (Or. Victoria), I. Garbiş (Braşov), I. Olteanu (Covasna), C. Botea (Holbav, prot. Braşov) şi V. Silivăşan (tipografia eparhială Sibiu).

Toţi vorbitorii au mărturisit dorinţa fierbinte de pace a clerului şi credincioşilor pe care îi reprezintă în Adunarea eparhială, exprimînd totodată adeziunea lor deplină faţă de Apelul pentru dezarmare şi pace, faţă de întreaga politică dusă cu fermitate de ţara noastră pentru apărarea păcii, ceea ce s-a concretizat şi în telegrama trimisă Preşedintelui ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu.

Din plenul adunării s-au trimis de asemenea scrisori Ambasadei Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice şi Ambasadei Statelor Unite ale Americii la Bucureşti, precum şi mesaje Organizaţiei Naţiunilor Unite, New-York, şi ambasadelor unor ţări europene acreditate la Bucureşti, pe al căror teritoriu urmează să se amplaseze rachete nucleare, scrisori şi mesaje prin care s-a cerut să se facă totul pentru reuşita tratativelor de la Geneva, pentru preîntîmpinarea amplasării de noi rachete cu rază medie de acţiune în Europa şi pentru retragerea şi distrugerea celor existente.

În partea a doua a Adunării eparhiale au fost prezentate rapoartele, de către raportorii celor trei comisii: bisericească, prot. Gr. Cernea; culturală — prot. P. Boieriu şi economică — d-l. I. Georgescu, care au redat pe scurt activitatea bogată desfăşurată în anul 1983 în Arhiepiscopia Sibiului, pe toate planurile şi la toate nivelurile, rapoarte care au fost aprobate ca de altfel toate documentele care au fost prezentate la această sesiune a Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului.

Arhid. *Gh. Papuc*

ECOUL

Apelului pentru dezarmare şi pace al Adunării reprezentanţilor organizaţiilor de masă şi obşteşti şi ai celorlalte organizaţii componente ale Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste în Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului

Apelul pentru dezarmare şi pace, lansat la 20 septembrie 1983 de Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste, a avut un larg ecou în rîndul clerului şi credincioşilor Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, fiind citit în adunări preoţeşti festive, unde preoţimea noastră şi-a manifestat plenar, sincera şi totala adeziune, faţă de iniţiativele de pace ale Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu.

Preoţii din cele două protopopiate ale eparhiei, în frunte cu PP. CC. Protopopi, s-au grupat în trei centre, pe judeţe astfel:

— la 27 octombrie a. c., protopopiatele Bistriţa (Protopop Simeon Creţa) şi Năsăud (protopop Spiridon Suliciu), în biserica „Sf. Ierarh Nicolae" din Năsăud; la 3 noiembrie a. c., protopopiatele Baia Mare (Protopop Gavril Mociran), Sighetu Marmaţiei (Protopop Mihai Oprişanu) şi Tg. Lăpuş (Protopop Ioan Ciceu), în Catedrala ortodoxă din Baia Mare; la 10 noiembrie a. c., protopopiatele Cluj (Protopop Traian Man), Dej (Protopop Teofil Herineanu), Huedin (Protopop Nicolae Petru) şi Turda (Protopop Alexandru Spinciu), în biserica „Schimbarea la Faţă" din municipiul Cluj-Napoca; la 11 noiembrie a. c., întrunirea festivă a Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, iar la 27 noiembrie 1983, festiva manifestare a Adunării eparhiale.

Toate aceste adunări preoţeşti festive au fost prezidate de Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu. La adunarea preoţimii din judeţul Cluj, la întrunirea de la Seminarul Teologic şi la cea a Adunării eparhiale, a participat şi Prea Sfinţitul Episcop-vicar Justinian Chira Maramureşanul.

După deschiderea acestor întruniri festive, s-a dat citire Apelului pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste.

A urmat cuvîntul Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Teofil. La adunarea solemnă a preoţilor din judeţul Cluj a vorbit şi Prea Sfinţitul Episcop-vicar Justinian Chira Maramureşanul. Au luat cuvîntul toţi PP. CC. Protopopi, precum şi numeroşi preoţi din toate cele nouă protopopiate ale arhiepiscopiei.

În cuvîntarea rostită la adunările preoţeşti din judeţele Cluj şi Maramureş, Î.P.S. Arhiepiscop Teofil a spus, între altele: „Faptul că apărarea păcii, soluţionarea problemelor litigioase dintre state pe calea tratativelor, dezarmarea generală, lichidarea subdezvoltării şi instaurarea unei noi ordini economice în lume sînt principii fundamentale ale politicii externe a României, principii de o înaltă omenie şi conştiinţă, ce pot fi confirmate de cele mai riguroase norme ale dreptului şi moralei creştine, face ca Biserica noastră să participe alături de întregul popor român la realizarea acestor nobile idealuri umanitare, fără teama de a se găsi într-o angajare străină de spiritul învăţăturii sale de credinţă."

„Pacea — a precizat Î. P. S. Sa — este un mesaj permanent al Evangheliei." De aceea, „Biserica noastră slujeşte pacea, o propovăduieşte cu osîrdie sfîntă, se roagă pentru ea cu căldură".

Dat fiind pericolul care ameninţă lumea de azi prin deteriorarea relaţiilor internaţionale, slăbirea încrederii între state şi angajarea marilor puteri într-o cursă a înarmării fără precedent, Î. P. S. Sa a arătat că fiii Bisericii Ortodoxe Române — ierarhi, cler şi credincioşi — îşi dau seama de responsabilitatea care apasă asupra tuturor oamenilor şi de aceea, în unanimitate, ei „sprijină cu sinceritate şi hotărîre iniţiativele şi hotărîrile poporului român pe calea dezarmării şi păcii, îşi exprimă adeziunea totală pentru transpunerea în viaţă a ideilor luminoase exprimate în Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste şi se angajează să slujească — prin muncă şi rugăciune — cauza sfîntă a păcii".

P. S. Justinian Maramureşanul a spus cu acelaşi prilej al adunării preoţeşti de la Cluj-Napoca din data de 10 noiembrie a. c., următoarele:

„Raţiunea existenţei noastre ca şi creştini este pacea. Dorinţa noastră supremă este să se realizeze pe pămînt programul vestit de solii cerului, cînd s-a născut între noi Iisus Hristos, „Domnul Păcii".

P. S. Sa a încheiat: „Nimeni nu poate rămîne indiferent cînd se pune alternativa: Pace sau război, viaţă sau moarte. Apelul pentru pace al Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu, este un document care ne face tuturor o mare cinste. Este un act care, asemenea unui monument, va rămîne în istorie. Acest Apel îl susţinem pentru că este apelul nostru al tuturor, apelul tuturor oamenilor de pe pămînt, lucizi, drepţi, care iubesc pacea."

Din plenul Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului au putut fi auzite aceleaşi ecouri favorabile păcii.

„Sîntem bucuroşi şi fericiţi — a spus Î. P. S. Sa — să răspundem cu întreagă adeziunea noastră la această mobilizare a tuturor iubitorilor de viaţă şi pace, de libertate şi de obştească propăşire. Sîntem gata să îmbrăţişăm toate acţiunile concrete ce se vor întreprinde în folosul cauzei salvării vieţii şi păcii generale, în ţara noastră şi pretutindeni pe continentele Terrei. Sîntem profund recunoscători că avem astăzi acest prilej de a ne manifesta plenar voinţa noastră de pace, care de fapt este voia lui Dumnezeu, pe care Sfînta noastră Biserică o vesteşte în lume de veacuri."

Din luările de cuvînt ale celorlalţi vorbitori s-au desprins idei ca acestea: „Pacea este elementul de înfrăţire a popoarelor şi temelia ordinii sociale şi a progresului. Războiul este crimă împotriva umanităţii. Pentru creştini, pacea este un dar dumnezeiesc, ce se cere nu numai dorit ci şi cîntat, iar odată obţinut să fie păstrat. Sfînta Scriptură este cartea păcii iar Sfinţii Părinţi — mari apologenţi ai ei. Poporul român este, prin vocaţie — un popor făuritor de pace. Izvorît dintr-o apreciere lucidă şi realistă a situaţiei din lumea de azi, Apelul pentru dezarmare şi pace, lansat de Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste la 20 septembrie 1983, stimulează în noi toţi voinţa de pace şi hotărîrea de a contribui, prin toate mijloacele, la păstrarea şi apărarea ei."

Din plenul adunărilor respective s-au trimis telegrame Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele Republicii Socialiste România precum şi alte telegrame adresate O.N.U., Ambasadelor U.R.S.S. şi S.U.A., precum şi unor Ambasade din Bucureşti ale ţărilor europene.

Pr. *Ioan Baciu*

Semnalăm... Semnalăm...

● *Pornind de la un studiu al lui Romulus Vulcănescu privitor la* coloana cerului, *Al. Tănase scrie el însuşi în* Magazin *(nr. 50, 10 decembrie 1983, p. 4) despre COLOANA CERULUI, sub genericul: „O istorie a culturii în capodopere". Dintre succedaneele Coloanei cerului, se opreşte la* Troiţă *care, datorită artei cioplitorilor în piatră şi în lemn, „ajunge la... nivelul capodoperelor artei populare, adevărate implantări de frumuseţe artistică în spaţiul unei geografii spirituale din care lipseşte acel tip de monumentalitate în ample şi strivitoare volume spaţiale; ele sînt întruchipări ale unui tip de monumente mai generoase, interiorizate la scară umană, reclamînd o atitudine spirituală raţional-afectivă, condensînd în proporţiile lor familiare o imensă doză de gînd arzător şi sensibilitate a unui popor pentru care valorile dragostei, ale adevărului şi frumosului fac parte din însăşi fiinţa noastră spirituală, din modul autentic al omului român de a fi şi de a simţi".*

Autorul arată şi faptul că iconografia bizantină a Troiţelor *realizează funcţia lor artistică şi, în general, „ele atestă convingător maturitatea artistică a sculpturii şi picturii populare... din care s-a plămădit şi geniul lui Brâncuşi şi a deschis un drum de glorii către coloana fără sfîrşit".*

Spre infinit, sufletele alese trec şi printr-o îngenunchere de o clipă în faţa unei Troiţe, la o răscruce de drumuri româneşti...

● *Ce frumoase poeme româneşti publică* Luceafărul *(nr. 49, 10 decembrie 1983) sub semnătura lui Liviu Damian, mare poet din R. S. S. Moldovenească!*

● *În acelaşi număr din* Luceafărul, *Dumitru Zane pune la punct problema* descoperitorului *manuscriselor de la Dragomirna despre care a scris Dan Zamfirescu în aceeaşi revistă (nr. 31—32—34 1983), atribuind descoperirea lui Ivan Iufu. Adevăratul descoperitor: ieromonahul Antonie Plămădeală, în anul 1954. Precum ca să se ştie!*

● *Lidia Stăniloae a publicat un nou volum de versuri la editura* Cartea Românească, *intitulat LOCUL UNDE AŞTEPŢI. Poezie de bună calitate.*

● *Două cărţi noi de Nicolae Stoicescu, una la editura Academiei Republicii Socialiste România: UNITATEA ROMÂNILOR ÎN EVUL MEDIU, şi alta la Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică: THE CONTINUITY OF THE ROMANIAN PEOPLE, ambele din anul 1983, fac încă odată dovada competenţei şi erudiţiei autorului lor.*

O descoperire fără pereche

● *Lupta pentru întîietate a textelor în limba română intră într-o nouă fază.* Scrisoarea lui Neacşu *a intrat o vreme în competiţie cu aşa numitul* Codice de la Ieud, Neacşu menţinîndu-şi *pînă acum prioritatea. Acum a apărut un nou concurent: CODEXUL RAHONCZI, redactat, probabil în secolele XII—XIII. Viorica Enăchiuc-Mihai îl cercetează cu răbdare şi pricepe şi rezultatele sînt cel puţin surprinzătoare, deşi cuvîntul* uluitoare *n-ar fi nici el prea îndrăzneţ. (Vezi* Anale de Istorie, *XXIX, nr. 6, 1983, p. 104—116). CODEXUL RAHONCZI se află în arhivele Academiei de Ştiinţe a Republicii Populare Ungare, la cota A 1 173 II. Are 448 de pagini şi e scris într-o limbă necunoscută, pînă în prezent nedescifrată de nimeni. Viorica Enăchiuc-Mihai a identificat 150 de caractere (litere), ceea ce depăşeşte tot ceea ce se cunoştea pînă acum în materie de alfabete. Dar cercetătoarea noastră a făcut şi cîţiva paşi mai departe, pe care i-am putea numi fără nici o rezervă* uriaşi. *Ea a stabilit că textul* a fost redactat în Valahia, în sec. XII—XIII, într-o mînăstire care ar fi putut fi în comuna Corbi, satul Jghiaburi, judeţul Argeş, iar limba lui este limba latină vulgară.

Cîteva concluzii se impun de la sine: în bisericile vechi româneşti s-a folosit limba latină vulgară *pînă în secolele XII—XIII; strămoşii noştri din acea vreme nu numai că* vorbeau latineşte, ci şi scriau în limba lor.

Codexul vorbeşte despre îndatorirea celor ajunşi la majorat de a face un jurămînt că vor apăra şi păstra credinţa ortodoxă. *Tinerii depuneau jurămîntul* în faţa crucii. *Ei se obligau de „a nu primi miturile Blahe", ceea ce poate indica o luptă încă vie cu niscaiva rămăşiţe din credinţele antice, păgîne, poate rămase sub forma unor superstiţii, cum au ajuns unele şi pînă la noi.*

Lupta pentru puritatea credinţei ortodoxe era condusă bineînţeles de preoţi. Aceştia erau preocupaţi şi de întărirea autorităţii voievodului în rîndul credincioşilor. Codicele se şi referă la un astfel de voievod, numit Vlad *care era cinstit şi pentru că* avea învăţătură *şi era* ctitor de biserici!

Codexul aminteşte la un moment dat de o eclipsă totală de soare; izvoarele bizantine consemnează o astfel de eclipsă vizibilă la Dunăre, în anul 1090!

Autoarea a mai descifrat în textul Codexului şi faptul că, în afară de sprijinirea religiei creştine ortodoxe, statul vlah, cîrmuit atunci de Vlad, sprijinea şi dezvoltarea ştiinţelor, a matematicii, a astronomiei, etc., care se învăţau în mînăstiri.

Iată că încep să se lumineze şi epoci din istoria noastră socotite iremediabil întunecate. Vom reconstitui oare într-o zi limba strămoşilor noştri, în etapele ei de devenire şi formare, în aşa fel încît să putem coborî prin acestea pînă la limba dacilor şi a romanilor care s-au înfrăţit pe vatra care se va numi apoi românească? Nimic nu e imposibil. Deocamdată, pentru secolele XII—XIII cercetătoarea Codexului *promite descifrarea lui în continuare şi e sigur că vor mai ieşi încă la iveală ştiri noi şi importante. De altfel, oricum ar fi ele, sînt senzaţionale pentru că sînt, deocamdată, unicele.*

Să venerăm memoria acelui învăţat călugăr ortodox valah din sec. XII—XIII care a scris această cronică. Ea îl trece acum pe primul loc, ca scriitor român, *în limba poate cultă a vremii lui, latina vulgară, transpusă în scris prin caractere care, chiar dacă ţin de vreun capriciu de savant, deşi ar putea să fie motivate de anumite circumstanţe istorice, ar trebui să-i mobilizeze totuşi pe toţi savanţii vremii noastre, lingvişti, filologi, literaţi, ca să elucideze aşa cum se cuvine tainele acestui Codex. S-ar putea ca el să ascundă multă istorie românească.*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; *Lucian Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |